

GARY JENNINGS

PLĖŠRŪNAS

Antroji knyga
PAS GOTUS

Istorinis trileris

GARY JENNINGS

PLĖŠRŪNAS

Antroji knyga

PAS GOTUS

Iš anglų kalbos vertė
Donatas Masilionis

Istorinis trileris

Kaunas 2013

UDK 821.111(73)-31
Je-84

Versta iš:
Gary Jennings, Raptor: –
New York, Bantam Books, 1973

ISBN
978-9955-787-28-0
978-9955-787-25-9

PAS GOTUS

1

Kelionė į žemupį buvo tingiai maloni, nes Danuvijus iš pradžių vingiavo nuo Vindobonos į rytus, vėliau, po kelių dienų, pasuko tiesiai į pietus, tad upė mane, Veloksą ir baržininkus gana greitai nugabeno į auksinę vasarą, kuri slinko į šiaurę. Danuvijuje buvo daugybė įvairiausių laivų, pradedant tokiomis kaip mūsų baržomis ir baigiant karinio laivyno patruliniais dromonais* bei didžiuliais pirklių laivais, dalis kurių turėjo ir bures, ir irklininkus. Tačiau pakeliui akis beveik už nieko neužkliuvo, nes upės krantai buvo tankiai ir nuobodžiai apaugę miškais, ir šias žalias sienas tik kartkartėmis suardydavo miško ruošėjų stovyklavietės ar mažos sodybos arba žvejų kaimeliai. Keliuose jų mes sustojome nusipirkti šviežių daržovių ar žuvies, kad papildytume atsargas, kurių mums parūpino Amalrikas.

Praplaukėme tik pro dvi šiek tiek didesnes gyvenvietes, ir abi jos buvo dešiniajame krante. Pirmoji, įsikūrusi Valerijos provincijoje, kur Danuvijus suka didelį lanką į pietus, kadaise buvo pasienio gynybinis Akvinkumo miestas. Tačiau dabar jis buvo virtęs griuvėsiais, ir baržos savininkas Opas man paaiškino kodėl. Praėjusį šimtmetį Akvinkumą taip dažnai niokojo ir plėšė hunai bei kiti svetimšaliai, kad Roma iš ten esančios tvirtovės turėjo iškelti savo *Legio II Adiutrix* legioną, ir tada miestas ištuštėjo.

Kita mūsų praplaukta gyvenvietė buvo Murzos laivyno bazė, įsikūrusi toje vietoje, kur Dravuso upė įteka į Danuvijų. Šis miestas – tai prieplaukų, molų, sausųjų dokų, laivų remonto dirbtuvių, sandėlių ir neišvaizdžių kareivinių samplaika.

---

*Greitais irkliniais laivais. – *Vert. past.*

Ten mus vėliavėlėmis įsakmiai sustabdė bokšte budintis sargybinis. Kai irklininkai priplukdė baržą prie sargybos bokšto, jis palinko per parapetą ir perspėjo, kad neplauktume tolyn į žemupį.

Sargybinis mums pranešė, kad piečiau nuo čia tyko pavojai ir neramumai, nes sarmatai kontroliuoja Senąją Dakiją, esančią toliau nuo Danuvijaus, o *ostrogotai* – Moeziją Primą, kuri yra arčiau. Strateginis Singidunumo miestas, dėl kurio varžosi šie du priešininkai, matyt, pasmerktas virsti griuvėsiais kaip ir Akvinkumas. Tad Romos karinis laivynas įsakė savo Panonijos flotilei nebepatruliuoti Danuvijaus atkarpoje nuo šios bazės iki toliau žemupyje esančio tarpeklio, vadinamo Gelžiniais Vartais. Žinoma, paaiškino sargybinis, už šio tarpeklio iki pat Juodosios jūros laivybą upe saugo Moezijos flotilė. Tačiau dabar čia, beveik trijų šimtų romėnų mylių atkarpoje, nuo Murzos iki Geležinių Vartų, Danuvijaus nesaugo dromonai, tad visi prekybiniai, krovininiai ar keleiviniai laivai turi keliauti savo rizika.

– O kaip kita jūsų flotilės bazė, įsikūrusi Taurunume? – kiek sunerimęs paklausė Opas.

– Ar niekada nebuvote ten nuvykęs, baržininke? Taurunumas yra priešingame nuo apgulto Singidunumo Savos upės krante, ir jo, matyt, laukia toks pat likimas. Mūsų laivyno vadas nėra toks kvailas, kad ten laikytų laivus, kol sarmatai neišvyti.

– O gailestingas Stiksai! – suniurnėjo Opas. – Maniau, kad ten gausiu krovinį gabenti į upės aukštupį.

– Laivyno vadas niekam nėra uždraudęs keliauti ta Danuvijaus atkarpa, – gūžtelėjo pečiais sargybinis. – Aš tik esu gavęs įsakymą patarti to nedaryti.

Baržos savininkas ir keturi jo įgulos nariai atsisuko į mane, tačiau jų žvilgsniai nebuvo labai draugiški. Juos galima suprasti – mano kelionės tikslas, Singidunumas, buvo beveik tiksliai tos nepatruliuojamos upės atkarpos vidury-

je. Kol šnekučiavomės su sargybiniu, aš galąstuvu galandau savo durklą ir toliau tingiai tęsdamas šį darbą pareiškiau:

– Opai, jei kiti laivai paklauso šio patarimo ir slepiasi nuo galimų užpuolikų, labai tikėtina, kad krovinys laukia – ir belaukdamas genda – tad galėtum gauti gerą kainą už jo gabenimą.

– *Balgs-daddja!* – suprunkštė Opas. – Kad piratai jį atimtų man dar saugiai nepasiekus aukštupio? Arba kad paskandintų mano baržą? Ne, ne. Esant tokioms aplinkybėms, būtų beprotiška keliauti toliau.

– Aplinkybės, – ramiai priminiau jam, – taip pat reiškia, kad aš jau sumokėjau už visą kelionę.

– Ak, turint galvoje, kad negausime krovinio, kurį su savo vyrais galėčiau pargabenti atgal gyvas ir gauti už tai pinigų, iš tavęs paprašiau tik pusę sumos, kurios derėjo pareikalauti.

– Tai nebuvo numatyta, kai susitarėme, – šaltakraujiškai atsakiau vis dar galąsdamas durklą. – Be to, kai sumokėjau tą sumą, kurios prašei, mano piniginėje beveik neliko nė numo. Todėl prašau vykdyti sutarties sąlygas.

Nors jau nebevaidinau Tornareiko, vis dar naudojausi gudrybe – tiesą sakant, ir dabar vis dar naudojuosi – kurios išmokau būdamas Tornareiku. Tai yra, jei dediesi turįs valdžią ir tikiesi, kad kiti tau paklus, žmonės dažniausiai paklūsta. Todėl tęsiau:

– Tačiau nusileisiu. Galėsi mane išlaipinti netoli Singidunumo, kad patys per daug neprisiartintumėte prie pavojaus. Tik noriu patikslinti. Prieš išsilaipindamas privalau pamatyti miestą, kad ir kaip toli jis būtų. Nesutiksiu išsilaipinti kokiame nors tolimame miške.

Opas tik sugriežė dantimis ir netvirtai tarė:

– O jei mes nuspręstume tave išlaipinti čia? Jei padėtume greičiau pasiekti krantą išmesdami tave per bortą?

Jo vyrai sulinksėjo galvomis ir grėsmingai suniurnėjo.

– Tau sakiau, kad vykstu į Singidunumą kovoti su sarmatais, – atsakiau išsiraudamas plauką ir perbraukdamas juo savo durklo ašmenis – ilgas plaukas buvo perkirstas pusiau. – Galbūt man praverstų iš anksto pasimankštinti ir ką nors paskersti. Be to, manau, kad ši barža net ir be įgulos galiausiai nuplukdytų mane į kelionės tikslą.

– Puikiai pasakyta, jaunuoli! – šūktelėjo virš mūsų stovintis sargybinis. Tada kreipėsi į Opą: – Tavimi dėtas, baržininke, rizikuočiau išsisukti nuo piratų ir barbarų.

Tad Opas niurnėdamas ir bjauriai keikdamasis liepė savo vyrams ištraukti įbestas į dugną kartis ir plaukti toliau. Likusi kelionės dalis nebuvo labai maloni, ir mes su Opu daugiau draugiškai nebesišnekučiavome, o jo vyrai be paliovos maištingai niurnėjo. Todėl nuo tos akimirkos stengiausi nė į vieną jų neatsukti nugaros, o naktimis miegodavau kaip Virdas, šalia pasidėjęs iš makščių ištrauktą durklą, vienoje rankoje virš dubenėlio laikydamas sugniaužtą akmenuką, o kitą ranką apsivyniojęs Velokso vadelėmis, kad pajusčiau, jei žirgas dėl kokios nors priežasties sunerimtų.

Nors nuo Murzos iki Singidunumo atstumas buvo triskart trumpesnis nei nuo Vindobonos iki Murzos, įvertinant susidariusias aplinkybes, atrodė, kad kelionė užtruko daugiau dienų ir naktų. Tačiau visą kelią nukeliavome saugiai. Visame Danuvijuje mes buvome vieni, išskyrus atsitiktinius žvejybinius luotus ar durpių šalandas. Atrodė, kad ir upės piratai nusprendė tykiai palaukti, kol baigsis karas tarp sarmatų ir *ostrogotų.*

Kartą ankstyvą rytą mūsų barža aplenkė sausumos kyšulį, valtininkai įsmeigė kartis į upės dugną, kad sustabdytų laivą, ir Opas be žodžių parodė tolyn. Dešinėje stūksojo Taurunumo laivyno bazė, beveik visiškai tokia pati kaip Murzos, tik jos moluose ir dokuose nebuvo nei žmonių, nei laivų. Toliau Danuvijus ten, kur iš dešinės į jį įteka Savos

upė, beveik dvigubai praplatėjo. O už šios upių santakos toli ryto migloje bolavo Singidunumo miestas.

Trikampis kyšulys nuo upės nuožulniai kilo aukštyn į didžiulį plokščiakalnį, kuris baigėsi sausumos gilumoje staigiu, svaiginamu skardžiu. Visas kyšulys buvo idealiai tinkama ginti tvirtovė, iš vienos pusės apsaugota šio skardžio, o iš kitų dviejų – upės. Iš tolo nepajėgiau geriau įžiūrėti – tikriausiai Singidunumo priemiesčiai buvo išsidėstę kyšulio šlaite – tačiau pastebėjau, kad visą plokščiakalnio viršūnę, kurioje, matyt, įsikūręs pats miestas, supa grėsminga siena. Akimis ieškojau kylančių dūmų, tačiau jų neišvydau, tada įtempiau ausis norėdamas išgirsti mūšių garsus, bet nieko panašaus neišgirdau. Ką gi, jei sarmatai, kaip buvo pranešama, laikė miestą užėmę, vargu ar jie jį padegtų patys ten būdami. Tačiau jei, kaip pranešama, miestą buvo apgulę *ostrogotai*, jie taip pat neturėjo elgtis labai triukšmingai.

– Galite mane išleisti į krantą ir dabar, – tariau Opui, – tačiau neketinu perplaukti nei Danuvijaus, nei Savos.

– *Vái*! Nori, kad tave išleisčiau pačioje Singidunumo pakrantėje? Kategoriškai atsisakau priplaukti taip arti!

– Puiku. Tada liepk savo vyrams nuplaukti į Savos upę. Nuplukdyk mane nuo miesto išmintingu, tavo nuomone, atstumu, ir aš ten išsilaipinsiu.

Valtininkai ėmė dar pikčiau bambėti ir keiktis, kad per šią kelionę pirmąkart turi išties įtempti visas jėgas, tačiau pakluso niūriam Opo įsakymui. O aš tuo metu pabalnojau Veloksą, sukroviau ant jo savo mantą, prisisegiau durklą prie diržo ir užsimečiau ant peties lanką bei strėlinę su naujomis strėlėmis. Kai priplaukėme prie patogiai lėkšto Savos kranto, maždaug už dviejų ar trijų romėnų mylių prieš srovę nuo to skardžio prie Singidunumo, barža užplaukė ant sausumos, o Opas jos šoninį bortą nuleido į seklų vandenį. Nuvedžiau juo Veloksą pats eidamas atbulas, kad vyrai būtų priešais mane, ir linksmai jiems sušukau:

– *Thags izei,* bendrakeleiviai. Jums dar liko daug maisto, už kurį aš sumokėjau, tačiau palieku jums gardžiuotis šiais skanumynais iš dėkingumo už jūsų nuoširdžias paslaugas.

Jie visi suurzgė, Opas pakėlė bortą, vyrai ištraukė kartis iš dumblo, ir barža nuplaukė Savos upe atgal tuo pačiu keliu, kuriuo atvykome, Danuvijaus link. Palaukiau, kol įsitikinau, kad nė vienas vyras atsisveikindamas nesvies į mane kokio nors akmens, tada krantu nusivedžiau Veloksą į mišką. Kai priėjome palei upę besidriekiantį taką, sėdau į balną, įkišau kojas į savo balnavirves – pasirengęs karui ar kitiems likimo iššūkiams – ir leidau nekantraujančiam Veloksui pamankštinti sustingusius kojų raumenis linksmais šuoliais jojant Singidunumo link.

Tačiau neprijojęs miesto išvydau įspūdingą reginį. Veloksas užnešė mane ant miškingo kalnagūbrio viršūnės, ir ten miškas staiga baigėsi, tad aš sustabdžiau arklį ir pažvelgiau žemyn į įdubą, kurioje vyko kažkas keista. Dauboje buvo tik kelios išsibarsčiusios medžių grupelės, kitą jos dalį dengė žolė ir neaukšti krūmai, tad gerai mačiau, kas vyksta apačioje maždaug už trijų stadijų. Abiejose giraitėse, kurias skyrė ne daugiau nei trys šimtai žingsnių, slėpėsi grupė vyrų, įnirtingai laidančių strėles į priešininkus. Negalėjau suskaičiuoti, kiek iš viso jų kovėsi, tačiau išvydau dvi dešimtis arklių, apsaugotų dygsniuotais koviniais šarvais ir pririštų prie medžių saugioje giraitės pusėje.

Patraukiau Veloksą nuo kalnagūbrio krašto, kad nesimatytų, kol stebėsiu. Tačiau norėjau ne tik stebėti. Tai turėjo būti su sarmatais besikaunantys *ostrogotai*, o aš, žinoma, esu *ostrogotų* pusėje – tik kurie yra kurie? Niekur nemačiau vėliavų, arkliai ir jų šarvai niekuo nesiskyrė, o miškeliuose pasislėpusių vyrų negalėjau įžiūrėti. Taip pat negalėjau atspėti, ar kuri nors šalis laimi ir ar strėlių lietus į ką nors pataiko. Strėlės tiesiog be paliovos skraidė pirmyn ir atgal ore

prasilenkdamos viena su kita, jos buvo laidomos vienodai gausiai ir dažnai, nes nė vienam lankininkui jų netrūko – tereikėjo pakelti priešininko paleistąsias. Netrukus man ėmė atrodyti, kad stebiu lygiaverčių priešininkų begalinį, vaikišką ir betikslį žaidimą.

Galiausiai vienai grupei vyrų, matyt, nusibodo bergždžias strėlių laidymas, ir jie išniro iš savo slėptuvės su ištrauktais iš makščių kardais. Iš būrio, kuriame buvo maždaug dvidešimt karių, du sustabdė tebeskraidančios ore strėlės, ir jie raitydamiesi parkrito ant žemės. Kitoje giraitėje tūnantys vyrai neišlindo pasitikti savo užpuolikų, bet ir nebelaidė strėlių. Jie išniro iš kito giraitės krašto, užšoko ant arklių ir pasileido joti tolyn nuo puolančiųjų.

Tad dabar sužinojau, kurie yra *ostrogotai* ir kurie sarmatai. Tai galėjau atspėti vien tik pastebėjęs, kad viena karių grupių nepanoro susikauti kardais. Puolantieji su kardais mojavo grėsmingais besiranganČios gyvatės formos gotiškais ginklais, prieš kuriuos, kaip buvo žinoma, sudrebėdavo net ir drąsiausi priešai. Tačiau taip pat pamačiau, kad sprunkantys raiti vyrai vilkėjo žvynuotus šarvus iš nuluptų arklių kanopų, kurie, kaip kažkada man paaiškino senasis Virdas, buvo sarmatų išradimas. Kadangi puolantieji *ostrogotai* pasitenkino tik įsiverždami į staiga apleistą giraitę – tikriausiai nužudyti ten likusių sužeistų sarmatų – ir nemėgino vytis bėglių, aš nusprendžiau tai padaryti už juos.

Įspyriau Veloksui kulnais į šonus, ir mes pasileidome šuoliais nuo kalnagūbrio žemyn tokiu kampu, kad spėčiau užklupti sarmatus jiems dar nespėjus perkirsti neapaugusios medžiais daubos ir išnykti ją supančiame miške. Kai mūsų keliai susitiko, vyrai nustebę atsisuko pažiūrėti į mane – vienišą raitelį, be šarvų ir neaiškios tapatybės. Jų nuostabą pakeitė graužatis, sutrikimas ir siaubas, kai vis dar jodamas šuoliais pradėjau leisti į juos strėles.

Kaip jau sakiau, nė iš tolo neprilygau nei Virdo mitrumu, nei taiklumu šaudant iš lanko. Dauguma mano strėlių praskriejo pro šalį, tačiau išverčiau iš balno du sarmatus, kol kiti atsigavo iš nuostabos ir išsisklaidė įvairiomis kryptimis. Net tada man pavyko pataikyti į nugarą dar vienam kariui ir išmesti jį iš balno. Nė vienas sarmatų net nemėgino paleisti strėlę į mane, ir aš žinojau, kad jie taip pasielgs. Išskyrus hunus, kurių riestos kojos leidžia daugiau nei žmoniškai stipriai apkabinti savo arklius, joks kitas karys negalėtų raitas iššauti strėlę tikėdamasis, kad ji pataikys į taikinį. Teisingiau būtų pasakyti, joks karys, išskyrus huną arba mane, tvirtai besilaikantį balne dėl išrastų balnavirvių. Ir, kaip yra sakęs Virdas, tik hunų lankas, kokį aš paveldėjau iš bičiulio, gali paleisti strėlę dideliu nuotoliu su tokia jėga, kurios pakaktų sarmatų žvynuotiems šarvams perverti.

Bėgantys vyrai galėjo sustoti, nulipti nuo arklių ir tada paleisti į mane strėlių kiek tinkami; tikriausiai jie būtų pataikę ir mane nušovę, nes buvau be šarvų. Tačiau atsigręžęs balne ir pažvelgęs atgal supratau, kodėl jie taip nepasielgė. Keturi *ostrogotai* nuėjo paimti savo arklių ir dabar, laikydami po ilgą ietį, jojo manęs link. Vyrai vilkėjo ne žvynuotus, o storos odos šarvus, nuo kurių karojo dygsniuoti odiniai padurkai. Jų kojos buvo apvyniotos balto audeklo autais, kyšančiais iš žemaaulių batų ir kryžmai surištais odiniais dirželiais. Vyrų šalmai buvo ne kūgio formos, kaip sarmatų, o labiau priminė romėnų, tik su platesniais skruostus dengiančiais galais ir nuo kaktos lanko karančia metalo plokštele nosiai apsaugoti. Tad matėsi tik nuožmiai žydros *ostrogotų* akys ir garbanotos geltonos barzdos. Sustabdžiau Veloksą ir palaukiau, kol vyrai prijos prie manęs.

Vienas jų rankos mostu davė ženklą kitiems trims, ir šie ėmė ietimis badyti mano išverstus iš balno sarmatus, kad įsitikintų, jog priešai tikrai negyvi. Pirmasis vyras sustojo netoli manęs, įsikišo ietį į dėklą balne, kad galėtų mane pa-

sveikinti. Jis tai padarė iškeldamas dešinę ranką, tačiau plačiai ištiesęs delną, o ne romėnišku papročiu sugniaužęs jį į kumštį. Supratau, kad vyras yra šiam būriui vadovaujantis karininkas, nes jo šalmas buvo iškalinėtas dekoratyvinėmis figūromis, o ties abiem šarvų pečiais jis segėjo po gausiai brangakmeniais išpuoštą sagę, vaizduojančią ant užpakalinių kojų stovintį liūtą. Aš tokiu pat būdu su juo pasisveikinau, ir karys kurį laiką mane įdėmiai apžiūrinėjo.

Kariūnas atrodė grėsmingai, jo veidą dengė šalmas ir barzda, su šarvais jis atrodė labai stambus ir sėdėjo išdidžiai ant šarvais uždengto arklio. Veriamas jo aštraus žvilgsnio jaučiausi labai menkas ir pažeidžiamas. Manau, tą pat patirdavo miško gyvūnėliai, atsidūrę toli nuo savo saugaus urvo ir nerandantys jokios slėptuvės, kurioje galėtų pasislėpti suvokę, kad juos stebi mano plėšrusis *juika-bloth*. Tačiau tada kariūno bauginanti išvaizda pasikeitė, nes nusijuokęs jis tarė:

– Iš pradžių manėme, kad tu – klajojantis hunas, ir dar pamišęs, nes puolei priešus vienas ir neturėdamas šarvų. Tačiau tada pamačiau virvę, leidžiančią tau raitam naudotis lanku ir daryti tą taip pat mikliai kaip ir hunai. Kadaise aš šaipiausi iš šios tavo virvės. Daugiau taip niekada nedarysiu.

– Tiuda! – sušukau.

– *Waíla-gamotjands!* Sveikas atvykęs į karą, Tornai. Kviečiau tave prie mūsų prisidėti, ir tu tai padarei, be to, vos tik atvykęs puikiai pasirodei.

– Tu tikriausiai taip pat, – tariau, – nes, regis, jau esi pakeltas į vadus. Taip pat tavo barzda nuo tada, kai mačiau paskutinį kartą, tapo žaviai vešli.

– Ak, matyt, mudu turime daug ką vienas kitam papasakoti. Eime. Jok kartu su manimi į miestą, ir pakeliui pasikalbėsime.

Trys Tiudos vyrai sekė mums iš paskos pagarbiu atstumu. Kadangi jojome neskubėdami, tad ir kiti *ostrogotai* mus

greitai pasivijo. Vieni jų vedė nukautų sarmatų arklius, kiti jojo susmukę savo balnuose, nes buvo arba nukauti, arba sunkiai sužeisti, o dar kitus turėjo prilaikyti greta jojantys bičiuliai.

– Ar visą šį laiką buvai Vindobonoje? – paklausė manęs Tiuda. – Jei taip, tai Tornareikas ten buvo žaviai svetingai priimamas.

– *Ja*, iš tiesų, *thags izvis*, – atsakiau šypsodamasis. – Tikrai nuoširdžiai dėkoju. Tornareikas nebūtų sulaukęs tokio svetingumo, jei tu jam nebūtum paklojęs pamatų. Tačiau aš labiau norėčiau išgirsti apie tavo nuotykius. Ar radai savo tėvą? Ar jis kartu su tavimi dalyvauja šiame žygyje?

– *Ja*, radau. Tačiau tėvas žygyje nedalyvauja. Džiaugiuosi, kad man pavyko jį pamatyti, nes tėvas buvo apimtas karštinės ir netrukus mirė.

– *Vái*, Tiuda. Man labai gaila.

– Man taip pat. Tėvui būtų kur kas labiau patikę žūti mūšyje.

– Ar dėl šios priežasties esi žvalgų grupėje – ieškai progos susikauti – o ne su kariais, apgulusiais Singidunumą?

– Ne. Žvalgyba yra apsiausties dalis. Matai, mūsų yra tik šeši tūkstančiai, o karalius Babajus yra užsidaręs už miesto sienų su devyniais tūkstančiais sarmatų. Be to, mes turėjome čia atjoti labai greitai ir pasiimti tik tai, ką galėjome gabenti su savimi. Kadangi neatsivežėme nei akmenų laidymo įrenginių, nei bokštų, nei taranų, kuriais galėtume pulti Singidunumą, geriausia, ką galėjome padaryti, buvo apsupti miestą ir neleisti Babajui su jo kariais ištrūkti. Taip pat, kad jiems nebūtų malonu ramiai viešėti mieste, mes kartkartėmis apipilame juos strėlių, iš laidynių paleistų akmenų ir deglų kruša. Be to, patruliuojame apylinkėse neleisdami pastiprinimui prisijungti prie Babajaus ar užpulti mus iš užnugario. Kol kas nieko daugiau negalime padaryti.

– *Bithus contra Bacchium**, – tariau. Tai buvo dar vienas madingas posakis, kurį išmokau iš savo pažįstamųjų Vindobonos aukštuomenėje. Jame minimi du garsūs senovės laikų gladiatoriai, kurie buvo to paties amžiaus, vienodai stiprūs ir įgudę, tad nė vienas niekada negalėjo pranokti kito. Galbūt mano šmaikšti pastaba ir suerzino Tiudą, tačiau jis turėjo su ja sutikti.

– *Ja*, – suniurnėjo jis. – Ir ši padėtis be išeities gali tęstis velniškai ilgai. Arba, dar blogiau, ji baigsis. Mums trūksta net maisto ir kitų būtiniausių dalykų, o sarmatai turi didžiulius vyno rūsius ir svirnus. Jei neišgyvensime, kol mūsų tiekėjų virtinės atkeliaus iš pietų, gali tekti pasitraukti. Mūsų turmos paeiliui budi prie miesto sienų ir raitos patruliuoja apylinkėse. Tu juk žinai, kaip mane erzina dykinėjimas. Tad stengiuosi išjoti su kiekviena turma, išvykstančia į žvalgybą. Kaip matei, kartais mums atsiranda ką veikti.

– Turėjau galimybę tik trumpai žvilgtelėti į Singidunumą iš upės, – pasakiau. – Man atrodo, kad miestas neįveikiamas. Kaip sarmatams pavyko jį užimti?

– Netikėtai užklupus, – niūriai atsakė Tiuda. – Miestą saugojo tik menka romėnų įgula. Tačiau net ir šie keli kariai – padedami gyventojų – privalėjo sugebėti apginti taip saugiai įsikūrusį ir įtvirtintą miestą. Įgulos legatas turėjo būti arba nieko neišmanantis kvailys, arba tiesiog išdavikas. Jo vardas, Kamundas, nėra romėniškas, tad jis kilęs iš svetimšalių – gal net iš sarmatų. Galbūt jis jau seniai yra sudaręs slaptą sąmokslą su karaliumi Babajumi. Kad ir kas jis būtų – kvailys ar parsidavėlis – jei Kamundas vis dar gyvas, ketinu jį nužudyti kartu su Babajumi.

Pagalvojau, kad Tiuda kalba šiek tiek arogantiškai, tarsi jis vienas būtų atsakingas už šį *ostrogotų* žygį prieš sarmatus. Tačiau nieko nepasakiau, o Tiudos klausinėjamas

---

*Bitas prieš Bakijų. – *Vert. past.*

papasakojau apie savo nuotykius Vindobonoje – žinoma, tik apie Tornareiko žygius, nė žodeliu neužsimindamas apie Veledą. Galiausiai mūsų mažas būrys pasiekė Singidunumo priemiesčius, įsikūrusius nuo upės aukštyn kylančio šlaito papėdėje. Pamatęs miestą iš arčiau, geriau supratau, su kokiais sunkumais susidūrė jį apgulę *ostrogotai.*

Kaip Vindobonoje ir daugumoje kitų miestų, priemiesčiuose stovėjo vargingesnių gyventojų namai, dirbtuvės, sandėliai, turgūs, pigios užeigėlės ir panašios įstaigos. Įgulos tvirtovė, puikesni viešieji pastatai, geresni prekybos namai, prabangesnės tavernos bei *deversoriumai* ir turtingųjų rezidencijos buvo plokščiakalnio viršuje. Kaip jau sakiau, visą šią aukštumą supo siena, ir dabar pamačiau, kad ji suręsta iš didžiulių tvirtai sucementuotų akmens luitų ir yra neįveikiamai aukšta.

Jodamas kartu su Tiuda ir jo vyrais pagrindine gatve, besidriekiančia nuo upės, neišvydau nė vieno virš sienos kyšančio stogo, kupolo ar bokšto. Maža to, sienoje buvo tik vienas įvažiavimas gatvės, kuria kilome aukštyn, gale, ir, žinoma, jį buvo užtvėrę didžiuliai arkiniai dvigubi vartai. Nors vartai buvo mediniai, tačiau suręsti iš tokių didelių rąstų ir sukabinti metalinėmis kabėmis bei prismaigstyti sutvirtinančių metalinių smaigų, kad atrodė tokie pat nesugriaunami kaip ir siena.

Gatvėse buvo žmonių – *ostrogotų* beveik tiek pat kiek ir miestiečių – ir atrodė, kad kasdienis Singidunumo gyvenimas teka įprasta vaga, tačiau pastebėjau, kad nė vienas gyventojas mums jojant pro šalį nenusišypsojo ar pasisveikindamas nepamojo ranka. Kai Tiudai užsiminiau, kad žmonės, regis, nelaiko mūsų gerovės nešėjais, jis atsakė:

– Ką gi, jie turi priežasčių. Jie bent jau per daug neprieštarauja, kad mes įsikūrėme jų trobelėse. Tačiau tai beveik viskas, ką šie žmonės gali mums pasiūlyti. Babajus nusiaubė jų podėlius, rūsius, parduotuvėles ir visas maisto atsargas

pasiėmė vidun, už miesto sienos, tad žmonės yra tokie pat alkani kaip ir mes. Nežinau, ar turtingesnieji, esantieji už sienos, yra patenkinti, kad kartu su jais gyvena sarmatai, tačiau gyvenantieji išorėje yra vienodai nepatenkinti Babajumi, kad jis užgrobė miestą, Kamundu, kad šis leido Babajui tai padaryti, ir mumis, kad nepajėgiame ištaisyti padėties.

– Abejoju, ar galėčiau padaryti tai, kas dar nebuvo padaryta, – kukliai tariau. – Tačiau norėčiau pasiūlyti savo pagalbą. Galbūt jei jūsų vyriausiasis vadas paskirtų audienciją, jis man rastų kokias nors pareigas...

Tiuda plačiai nusišypsojo ir tarė:

– Tu jau praliejai kitų kraują mūšyje, Tornai. Neskubėk pralieti savąjį. Pirmiausia leisk man tave supažindinti su mūsų šarvininku Ansila ir liepti jam, kad pasirūpintų tavo ir tavo žirgo deramais šarvais. O aš palydėsiu savo sužeistus vyrus pas *lekeis** ir pasirūpinsiu, kad juos tinkamai sutvarstytų.

Tad mes sustojome prie vietinio šarvų meistro dirbtuvės, kurioje dirbo kalvis, prižiūrimas tvirto, vidutinio amžiaus ir vešlia barzda *ostrogoto*. Tiuda kreipėsi į barzdočių:

– *Custos* Ansila, tai Tornas, mano draugas ir mūsų armijos naujokas. Išmatuok jį ir pagamink visą įrangą: šalmą, šarvus, skydą, ietį, viską, ko jam šiuo metu trūksta. Ir jo arkliui. Liepk kalviui pradėti darbą nedelsiant. Tada parodyk Tornui kelią į mano būstą. *Habái ita swe!* – Ansila tyliai atidavė pagarbą, o man Tiuda pasakė: – Susitiksime mano būste ir pratęsime kalbą, – ir nuėjo.

Kol meistras virvele matavo mano galvą ir krūtinę, kojų ilgį ir taip toliau, Ansila gana smalsiai mane apžiūrėjo ir galiausiai tarė:

– Jis jus pavadino savo draugu.

– *Ak*, – atsainiai atsakiau, – kai mudu susipažinome, buvome tik paprasti miško klajokliai.

---

*Gydytoją. – *Vert. past.*

– Sakai, abu buvote miško klajokliai?

– Turiu pasakyti, kad nuo to laiko Tiuda gerokai iškilo, – tęsiau. – Jis įsakinėja, tarsi vadovautų visiems apsiaustyje dalyvaujantiems vyrams, o ne vienai turmai.

– Vadinasi, tu nežinai, kas yra mūsų vadas?

– Na... ne, – atsakiau suvokdamas, kad man net į galvą nešovė tuo pasidomėti. – Man pasakė, kad jūsų karalius Teudemiras neseniai mirė, tačiau negirdėjau, kas paveldėjo sostą.

– Teudemiras – taip jo vardą taria alamaniai ir burgundai,– pedantiškai pastebėjo Ansila primindamas mano mokytojus iš vienuolyno. – Mes savo karaliaus vardą tariame „Tiudameras“, nes „mer“, suprantama, reiškia „žinomas, garsus“. Tiudameras, žinomas tautos. Jis pelnytai galėjo pridurti priesagą „reikas“, reiškiančią „valdovas“. Tačiau daugelį metų karalius ir jo brolis Vala vienodai dalijosi karaliavimu mums, *ostrogotams*, todėl jie vadinosi kukliau: Tiudameru ir Valameru – Žinomu tautos ir Žinomu išrinktųjų. Net ir tada, kai Valameras žuvo mūšyje, jo brolis atsisakė pakeisti savo vardą bei titulą, kad išliaupsintų save. Tačiau dabar, kai Tiudameras mirė, o jo sūnus yra vienintelis karalius...

– Palauk, – pertraukiau jį pradėdamas suprasti. – Ar nori pasakyti, kad mano draugas Tiuda?..

– Yra Tiudamero sūnus ir titulo paveldėtojas. Jis yra *ostrogotų* karalius ir, suprantama, mūsų vyriausiasis vadas. Jis yra Tiudareikas, Tautos valdovas. Arba tark jo vardą kokia nori tarme ar kalba, kuria paprastai kalbi. Pavyzdžiui, romėnai ir graikai jį vadina Teodoriku.

2

Namas Singidunume, kurį Tiudareikas nusavino savo rezidencijai ir *praitoriaúnui*,* buvo labai arti miesto sienos. Prisiartinęs prie jo – pėsčias, nes Veloksą palikau pririštą kartu su kitais kariuomenės žirgais – išvydau, kad *ostrogotai* vėl vykdė dar vieną priešokiais rengiamą priešo puolimą. Tarpais išsirikiavę kariai laidė paprastas ir uždegtas strėles, laidynėmis svaidė per sieną kumščio dydžio akmenis ar alyvoje sumirkytus ir padegtus linų pluošto gniutulus. Atsakydami priešininkai nuo dantytos tvirtovės sienos ir bokštų su panieka paleisdavo vieną kitą strėlę.

Tiudareiko namas nebuvo nei geresnis, nei blogesnis už tuos, kuriuose apsistojo jo žemesnio rango vyrai, tik (negalėjau to nepastebėti) šiame name gyvenanti šeima turėjo dailią jauną dukterį, kuri parausdavo kiekvieną kartą dirstelėjusi į Tiudareiką arba kai šis pažvelgdavo į ją. Šeimos nariai buvo vieninteliai Tiudareiko tarnai. Jaunasis karalius aiškiai nereikalavo, kad jį suptų vergiška dvariškių, padėjėjų, pasiuntinių ir panašių pakalikų palyda. Keli jo kariai stovėjo prie laukujų durų, kad reikalui esant galėtų nubėgti pranešti kokią nors žinią, o centurionai arba dekurionai kartkartėmis užeidavo į namą pateikti raportą ar gauti įsakymų. Tačiau joks sargybinis ar įkyrus liokajus nesutrukdė man užeiti pas Tiudareiką, o viduje nebuvo jokios priėmimo ceremonijos.

Bet kai įžengiau į kuklų kambarį, kuriame sėdėjo Tiudareikas, – be šalmo ir šarvų, apsivilkęs tik paprastą tuniką ir tokias kaip mano aptemptas kelnes, be jokių kariuomenės

---

*Vadavietei. – *Vert. past.*

vado ar karališkųjų regalijų – pajutau poreikį priklaupti prieš jį ant vieno kelio ir nulenkti galvą.

– *Vái*, kas gi čia dabar? – užprotestavo jis nusijuokdamas. – Draugai nesiklaupia ant kelių prieš draugus.

Nepakeldamas galvos tariau suplūktoms grindims:

– Iš tiesų nežinau, kaip reikia sveikintis su karaliumi. Iki šiol nebuvau nė vieno sutikęs.

– Kai sutikai mane pirmą kartą, nebuvau karalius. Tad ir toliau bendraukime taip pat neoficialiai ir draugiškai, kaip tada. Stokis, Tornai.

Atsistojau ir pažvelgiau jam į akis, kaip vyras vyrui. Pamačiau, kad jis kažkuo skiriasi nuo to Tiudos, su kuriuo anksčiau susidraugavome, ir, manau, būčiau tai pastebėjęs, net jei man nebūtų pasakę, kas Tiuda yra iš tiesų. Nors bičiulis nedėvėjo jokių karališkųjų atributų, jo veido išraiška ir laikysena buvo karališka. Žydros akys galėjo būti tokios pat linksmos ir šelmiškos, kaip ir tada, kai bičiulis šaukė liaupses savo „šeimininkui Tornareikui", tačiau jos taip pat susimąsčiusiai patamsėdavo ar karštai suspindėdavo, kai Tiudareikas kalbėjo apie mūšius ir pergales. Anksčiau jis buvo tiesiog gražus, mielas jaunuolis. Dabar – ypač gražus jaunas monarchas: aukštas, gracingas, raumeningas su vyriška aukso spalvos barzda, saulės ir vėjo nugairinta bronzine veido oda. Jis buvo rafinuoto elgesio, maloningo būdo, aiškiai matėsi jo intelektas. Kad savo aukšta padėtimi išsiskirtų iš kitų, Tiudareikui nereikėjo nei karūnos, nei skeptro, nei purpurinių drabužių.

Galvoje nevalingai šmėstelėjo mintis: „Ak, jei aš būčiau moteris!", ir trumpą akimirką pajutau akivaizdų pavydą raustančiai valstietei merginai, šluotele iš žąsų sparnų šluostančiai dulkes nuo palangės. Tačiau griežtai nuslopinau ir mintį, ir jausmą, tada paklausiau Tiudareiko:

– Kaip turėčiau deramai į tave kreiptis? Nepiktnaudžiausiu mūsų draugyste ir nenoriu atrodyti nepagarbus kitų

tavo vyrų draugijoje. Kaip prasčiokas kreipiasi į karalių? Jūsų didenybe? Sire? *Meins fráuja?*

– Labiausiai tiktų „vargšelis“, – atsakė Tiudareikas nelinksmai. – Tačiau, tiesą sakant, daugelį metų, kol gyvenau Konstantinopolyje, visi mane ten vadino Teodoriku, ir aš pripratau prie šio vardo. Mano mokytojas šešioliktojo gimtadienio proga net padovanojo auksinį antspaudą, kuriuo galėčiau atspausti šio vardo monogramą ant savo laiškų ir panašių raštų. Jį iki šiol branginu ir naudoju. Matai?

Jis sėdėjo prie primityviai suręsto stalo, užversto pergamentais, kuriuose buvo kažkas paskubomis prirašinėta kreida. Tiudareikas užlašino žvakės vaško ant vieno jų, prispaudė savo antspaudą ir parodė man:

Aš jau supratau, kad antrame skiemenyje kirčiuojamas žodis „Teodorikas“ bylojo apie nuoširdžias kalbančiųjų lotyniškai ir graikiškai pastangas bent jau panašiai ištarti svetimšalio vardą Tiudareikhs. Be to, vardas turėjo dar vieną ypatybę, nes jame buvo du graikiški žodžiai: *theós*, kuris reiškia „Dievas“, ir *doron* – „dovana“. Tad vardą, kurio originalioji reikšmė buvo „Tautos karalius“, buvo galima interpretuoti kaip „Dievo duotas“. Taip pat nekilo abejonių, kad vardas buvo sukurtas remiantis kitu – Teodozijaus, kuris kadaise buvo Rytų imperijos imperatorius, dar ir dabar prisimenamas kaip labai gabus ir nepaprastai populiarus valdovas. Pagalvojau, kad vargu ar monarchas gali turėti geresnį vardą nei Teodorikas, kuris asocijuojasi su tiek daug teigiamų dalykų.

– Tada vadinsiu tave Teodoriku, – pasakiau. – Tai labai pranašingas vardas. Kodėl save pavadinai „vargšeliu“?

Plačiu rankos mostu Teodorikas parodė į patalpą ir niūriai paklausė:

– Ar ši vargana ir niekam tikusi pašiūrė tau panaši į karališkus rūmus?

Šluostančios dulkes merginos veide pasirodė gailestis, matyt, dėl to, kad ji negalėjo Teodorikui suteikti prabangesnio būsto.

– Esu, – tęsė Teodorikas, – šešių tūkstančių vyrų, trokštančių maisto ir pergalių, šeimininkas, bet galiu tik labai mažai suteikti ir vieno, ir kito. Kita mano tautos dalis, įsikūrusi žemėse į pietus nuo čia, gyvena kur kas geriau. Negaliu jaustis tikru karaliumi, kol neįrodžiau, kad toks esu.

– Kad grąžintum Singidunumą Romos imperijai?

– Na, *ja*. Mano pirmasis karališkas žygis privalo būti sėkmingas. Tačiau ne, ne tik todėl, kad grąžinčiau miestą imperijai ir išbandyčiau save.

– Tada kodėl?

Jis man paaiškino kelis dalykus, apie kuriuos pirmiausia išgirdau iš senojo Virdo. Beveik tris šimtus metų, kalbėjo Teodorikas, jo gotų tautos šaka – amalingai arba *ostrogotai* – buvo klajokliai be šaknų ir be savo žemių, besiverčiantys maisto ieškojimu ir plėšimais. Tačiau vėliau jo tėvas ir dėdė, karaliai broliai Tiudameras ir Valameras, sudarė sąjungos sutartis su Rytų Romos imperijos imperatoriumi Leonu.

– Kaip tik dėl šios priežasties, – aiškino Teodorikas, – vaikystėje buvau išsiųstas gyventi į Konstantinopolį. Nebuvau Leono kalinys – jis mane augino karališkai – tačiau buvau jo įkaitas. Garantas, kad mano tauta nesulaužys šių sutarčių.

Pagal šias sutartis Leonas dviem karaliams sumokėjo didelę *consueta dona* – kasmetę sumą auksu – kad jų kariai patruliuotų ir gintų šiaurines imperijos sienas. Leonas taip pat *ostrogotams* skyrė naujų žemių Moezijoje Sekundoje. Ten jie saugiai gyveno ir įsitvirtino kaip ūkininkai ir kerdžiai, amatininkai ir pirkliai, stengėsi įdiegti visus šiuolaikinės civilizacijos privalumus bei subtilybes ir siekė būti

gerbtini Romos imperijos piliečiai. Tačiau neseniai mirus imperatoriui Leonui *ostrogotams* tapo nesaugu, nes sosto paveldėtojas Leonas II – arba, tiksliau, tas regentas, kuris valdė imperatoriaus vardu – nesilaikė jokių sutarčių su svetimšaliais.

– Baltingų linijos gotai – mūsų pusbroliai *vizigotai* – seniai buvo tvirtai ir sėkmingai įsikūrę toli vakaruose esančioje Akvitanijos provincijoje. Tačiau tą dieną, kai mirė senasis Leonas, mes, *ostrogotai*, netekome žemės, kurią galėtume vadinti savąja. Noriu užimti Singidunumą ir paversti miestą įkaitu, kokiu pats kadaise buvau. Manau, kad šitaip galėčiau priversti jaunesnįjį Leoną laikytis jo senelio įsipareigojimų mums. Miestas yra prie upės ir iš jo galima kontroliuoti visą prekybinę laivybą tarp aukštutinio ir žemutinio Danuvijaus. Ir Romai, ir Konstantinopoliui sandėris, kai mainais už sugrąžintą imperijai Singidunumą mums vėl suteiktų teisę į žemes Moezijoje Sekundoje, turėtų atrodyti naudingas, ir mums vėl galėtų mokėti auksu už tai, kad saugome palei Danuvijų einančią imperijos sieną.

– Ir aš taip manu, – pritariau.

– Tačiau yra vienas „jeigu“, – priminė man Teodorikas. – Jeigu man pavyks išplėšti miestą iš karaliaus Babajaus. Gali prireikti savaičių, kol mano tiekėjų vilkstinė atvyks čia su sunkiais miesto apsiausties įrenginiais, ir tik *liufs Guth* žino, ar mums pavyks ištverti iki to laiko. Mes esame gyvi tik misdami arkliena ir arklių pašaru. Sarmatai, kuriems nereikia arklių, nes yra už miesto sienų, nesivargino iš išorėje esančių priemiesčių prisiplėšti avižų, šieno ar sėlenų, tad mes maitinamės šiais „skanumynais“. Vienintelės maistingos mėsos gauname atsipjovę iš arklių, kuriuos paskerdžiame patruliavimo metu.

Ir Teodoriko, ir mano skrandžiai garsiai sugurgė, tarsi būtų sužadinti šių žodžių. Mergina tai išgirdusi paraudo ir greitai išbėgo iš kambario.

– Galėčiau įsakyti savo vyrams, – tęsė Teodorikas, – išardyti čia esančias tvirtesnes trobeles ir iš rąstų suręsti apsiausties bokštus. Tačiau po tokio alinančio triūso jie būtų per silpni į šiuos bokštus užlipti, o ką jau kalbėti apie grumtynes ant jų. Svarsčiau ir kitas galimybes. – Jis ranka parodė į kreida prirašinėtus pergamentus, gulinčius ant stalo. – Pagalvojau, kad galėtume pasikasti po vakarinėmis miesto sienomis, kur jos staigiai kyla nuo skardžio krašto. Tačiau ten skardis – nėra jokių nuosvyrų, atramų kojoms, nėra kaip apsaugoti kasančius vyrus – o sarmatai, be abejonės, turi pasiruošę statines su verdančiu vandeniu, alyva, degutu ar dar kuo nors, kad sutrukdytų tokiems mėginimams.

– Jei kalbame apie nuosvyrą, – pasakiau, – pastebėjau, kad miesto vartai įstatyti labai gilioje sienos arkoje. Ir kažkodėl jie įrengti be grotų, kurios neleistų puolantiesiems patekti tiesiai prie vartų. Po ta arka tilptų nemažai karių, o sarmatai negalėtų jų apmėtyti akmenimis ar apipilti alyva.

– Ir kas toliau? Kariai mėgintų pečiais išversti vartus? – nusišaipė Teodorikas. – Turėjai taip pat pastebėti, kokia tvirta ši užtvara. Joks tik ką nukirstas ir nesendintas rąstas nebus pakankamai tvirtas ją išversti, kitaip aš jau būčiau tai pamėginęs. Be to, vartai per seni ir per daug suakmenėję, kad juos būtų galima sudeginti greičiau negu per pusę gyvenimo. Norint juos išgriauti, reikėtų grandinėmis išsiūbuojamų taranų metaliniais antgaliais ir metaline armatūra – mano tiekėjų vilkstinė tokių atgabens. Tik kada?

Mergina sugrįžo ir ant stalo pastatė du garuojančius dubenius. Teodorikas su dėkingumu pažvelgė į ją – dėl ko mergina vėl išraudo – ir rankos mostu pasiūlė man sėstis ant priešais jį esančio suolo. Bičiulis nedelsdamas ėmė godžiai valgyti iš vieno dubens, tačiau aš pirmiausia apžiūrėjau savąjį, kad pamatyčiau, kas patiekta. Tai buvo lipni vandenyje virtų avižų košė – o paragavęs supratau, kad ji net be

druskos. Labai gailėjausi, kad neatsinešiau puikaus Vindobonos maisto, kuriuo Amalrikas aprūpino Opo baržą.

– Neraukyk nosies, – šliurpdamas subarė Teodorikas. – Žemesnio rango kariai gauna tik sėlenų lukštų.

Tad kabinau šaukštu pusiau skystą buzą ir stengiausi pajusti dėkingumą, kad esant tokioms aplinkybėms apskritai gavau valgyti. Staiga tąsi pliurza priminė man vieną dalyką – seną įvykį – ir galvoje sušvito netikėta mintis. Tačiau nusprendžiau nieko nesakyti Teodorikui, bent jau kol kas, iki viską gerai apsvarstysiu. Tad bičiuliui pasisiūliau:

– Norėčiau padėti kuo galėdamas: dalyvauti apsiaustyje, patruliuoti ar ką tik įsakysi.

– Manau, tu jau padėjai, – atsakė Teodorikas ranka nusišluostydamas burną ir plačiai nusišypsodamas. – Turmos kariams, kurie matė, kaip tu, jodamas galopu, laidai strėles. Ne mažiau nei pusė jų dabar skubiai rezga balnavirves, kad galėtų užsidėti ant savo žirgų. Regis, jie tavo išradimą laiko labai puikiu.

– Ak, tai gudrybė, kuria naudojausi dar vaikystėje žaisdamas, – kukliai atsakiau. – Tavo vyrams prireiks laiko, kol išmoks ja naudotis, ir teks gerokai pasimankštinti, kol įgus šaudyti iš lanko jodami įvairiu tempu – tik tada jie galės deramai pasinaudoti balnavirvėmis. Jei nori, galėčiau jiems parodyti, kaip tai daroma, ir juos patreniruoti.

– *Vái*, Tornai, aš tau negaliu įsakinėti. Tik tada, kai tapsi vienu iš mūsų, mano pavaldiniu, kariu.

– Manau, kad pasidalydamas šia šlykščia buza jau padarei mane savo pavaldiniu, – nusišaipiau.

– Ne, tu privalai duoti *aiths*.

– *Aiths*?

– Prisiekti ištikimybę *ostrogotams* ir man atsakingo liudytojo akivaizdoje.

– Labai gerai. Pašauk savo adjutantą ar kitą reikalingą žmogų.

– Ne, ne. Pakaks merginos. Mergaite, ateik čia ir atsistok šalia mūsų. Pasistenk atrodyti atsakinga ir nerausk.

Išgirdusi šiuos žodžius mergina, žinoma, išraudo.

– Kokie yra priesaikos žodžiai? – paklausiau.

– Nėra nustatytos priesaikos formos. Kalbėk savais žodžiais.

Tad sveikindamas iškėliau dešinę ranką ir kiek galėdamas iškilmingiau tariau:

– Aš, Tornas, laisvas žmogus, be jokios pilietybės, dabar pareiškiu nuo šios dienos esąs *ostrogotas*, karaliaus Teodoriko Amalingo, kuriam prisiekiu ištikimybę iki gyvenimo pabaigos, pavaldinys. Hm... Ar bus gerai?

– Nuostabu, – atsakė Teodorikas atsakydamas į mano sveikinimą. – Mergaite, būk liudytoja.

– Esu liudytoja, – droviai sušnibždėjo ji ir tapo raudona beveik kaip Falernijos raudonasis vynas.

Teodorikas suėmė mano dešinį riešą, o aš – jo ir šiltai pasveikino:

– Sveikas, gentaini, drauge, kary, geras ir teisingas žmogau.

– *Thags izvis*, nuoširdžiausiai. Jaučiu, kad pagaliau turiu savo tautą. Ar tai jau visa ceremonija?

– Na, galėčiau pakviesti mūsų kapelioną, kad pakrikštytų tave arijonu, tačiau tai nebūtina.

– Tada, jei leisi, aš eisiu. Šarvų meistras liepė grįžti į jo dirbtuvę pasimatuoti šalmą.

– *Ja*, eik, Tornai. Aš toliau niūriai apžiūrinėsiu savo kreida nupieštas schemas. Gal kils kokia nauja mintis. O gal tiesiog prigulsiu, – jis dirstelėjo į merginą, kuri dar labiau išraudo, – ir kurį laiką pamąstysiu. Gal mane aplankys ir įkvėps mano genijus arba net patarnaujančios merginos junona.

Tik išėjęs iš kambario ir namo supratau, kad, prisiekdamas ištikimybę karaliui ir gentainiams, truputį pamelavau. Priesaiką priėmiau kaip Tornas, laisvas vyras. Spėliojau, ar kada nors bus svarbu, kad neprisiekiau Teodorikui – net

tylomis, tik mintyse – ištikimybės iki gyvenimo pabaigos kaip Veleda, laisva moteris.

Prieš nusileisdamas nuo kalvos pas šarvų meistro kalvį nuėjau atidžiau apžiūrėti miesto vartų. Jau buvo visiškai sutemę, *ostrogotai* pasitraukė nuo sienos ir nelaidė per ją akmenų, o grįstoje atviroje aikštėje priešais vartus nebuvo nė gyvos dvasios. Tamsoje man pavyko nuskuosti per tą atvirą aikštę nepastebėtam viršuje stovinčių sarmatų sargybinių – bent jau nereikėjo saugotis jų strėlių, o kai atsidūriau po arka, jie manęs negalėjo matyti.

Vartai buvo tokie platūs, kad pro juos lengvai pravažiuotų plačiausias vežimas, ir aukšti, kad net aukščiausiai prikrautas vežimas už jų neužkliūtų. Tačiau arkoje buvo tamsiau nei aikštėje, todėl vartus ištyrinėjau daugiausia apčiuopomis. Perbraukiau rankomis per juos – ir per abi įsprūdas, ir per vienoje jų įtaisytas dureles – nuo vieno šono iki kito ir kiek tik pasiekiau į viršų. Sijos ir lentos, iš kurių suręsti vartai, išties buvo tokie masyvūs kaip ir atrodė iš toliau. Taip pat nekilo abejonių, kad lentos, kurias apčiuopiau savo pusėje, einančios skersai, buvo sutvirtintos kitomis, einančiomis vertikaliai, o gal ir dar viena ar dviem įstrižai einančių lentų eilėmis. Užpakalyje lentos buvo užremtos didžiuliais skersiniais, įtvirtintais akmeninės sienos lizduose. Vartai neturėjo vyrių, kuriuos būtų galima laužtuvu atplėšti; kiekviena jų pusė sukiojosi ant viršuje ir apačioje įtaisytų ašių.

Tačiau, nepaisant viso šios konstrukcijos neįveikiamumo ir didžiulių metalinių kabių bei smeigų, sutvirtinančių kiekvieną vartų pusę, jie buvo mediniai ir seni, o laikui bėgant medis susitraukia. Tad viduryje, kur susiduria abi vartų pusės, užčiuopiau plyšelį ir dar vieną apačioje, tarp vartų ir grindinio, kitą tarp kiekvienos vartų pusės ir medinės staktos abiejose akmeninės arkos pusėse, taip pat mažesnius plyšelius palei įstatytų durelių kraštus. Didžiau-

sias plyšys, gatvės lygyje, buvo tik maždaug dviejų pirštų pločio, o visi kiti siauresni nei pirštas. Kitaip tariant, visi plyšiai buvo per siauri, kad į juos tilptų pakankamai didelis laužtuvas, galintis išversti vartus, jei jį užgultų daugybė vyrų. Tačiau vartuose buvo plyšių, ir į juos galima įterpti kažką ardančio. Regis, žinojau, kas tas kažkas galėtų būti.

Savo sumanymą aptariau – bent jau iš dalies – su šarvų kalviu ir jo viršininku *ostrogotu* Ansila. Kalvis jau buvo suformavęs ir sujungęs mano naujojo šalmo šarvą. Jis man ant galvos uždėjo audeklo gniužulą – nes, aiškino kalvis, kai šalmas bus baigtas, viduje bus odinis pamušalas – uždėjo ant jo šalmą ir kreida metale ėmė ženklinti tas vietas, kuriose bus pritvirtintos skruostų ir nosies apsauginės plokštelės. Meistrui dirbant tariau:

– Meistre, pastebėjau, kad vienos šio šalmo dalys yra sujungtos kniedėmis, tačiau kitos kažkaip suplaktos.

– Sulituotos, – pataisė mane Ansila.

– *Ja*, – patvirtino kalvis. – Kad sulituočiau dvi metalo plokšteles, padarau jose daugybę negilių griovelių, tada tarp jų pripilu bronzos miltelių lydmetalio. Jas suspaudžiu ir įkaitinu iki raudonumo, paskui plaku plaktuku, kol detalės neatskiriamai susijungia.

– Ar šiuo būdu galėtumėte surinkti mano sugalvotą naują ginklą? – paklausiau.

Kalvis linksmai nusijuokė.

– Visada iš metalo pagamindavau viską, ko manęs prašydavo.

– Tada duokite savo kreidą, – paprašiau, – ir ką nors, ant ko galėčiau braižyti.

Kalvis ir meistras smalsiai žiūrėjo, kaip ant medinės skiedros braižau tai, ką sugalvojau.

– *Vái*! Koks čia ginklas? – paklausė Ansila. – Jis man panašus į peraugusią žirnio ankštį. Mano dilbio ilgio žirnio ankštį.

– Šis ginklas neskirtas žmonėms žudyti, – paaiškinau. – Juo galima laužyti. Tai tarsi trimitas, sugriovęs Jericho sienas.

– Jaunuoli, galėtum jį pasigaminti ir pats, – tarė meistras žvelgdamas į brėžinį. – Paprasčiausiai išlenkti iš skardos lapo.

– Ne, – atšoviau. – Privalau jį pripildyti, taip sakant, trimito garsu. Tad ginklas turi būti patikimai užsandarintas kaip užkemšamas vyno butelis, kad gėrimas nesugestų. Reikia taip patikimai užsandarinti, kad iš jo neišeitų net ir trimito garsas.

– Ak, štai kodėl tau reikia jį sulituoti. *Ja*, galiu tai padaryti.

– Gerai. Man jų reikės ne mažiau kaip dvidešimties. Ir kaip įmanoma greičiau.

– Sakiau, kad galiu tai padaryti. Tačiau kodėl turėčiau?

– *Ja*, kodėl jis turėtų? – irzliai paklausė meistras. – Čia aš esu visų šarvų ir ginklų gamintojas. Aš nurodinėju.

– Tai duokite nurodymą, meistre Ansila. Tada kalvis – ir jūs taip pat – per naktį galėtume gaminti šiuos ginklus ir nereikėtų laukti, kol tokį nurodymą rytoj duos Teodorikas. Užtikrinu, jis tokį įsakymą duos.

– Avižomis?! – negalėdamas patikėti sušuko Teodorikas, kai jį rytą užkalbinau dar besirengiantį. – Tu nori išversti vartus avižomis? Gal nuo alkio pamišai, Tornai?

– Na, negaliu užtikrinti, kad pavyks, – atsakiau. – Tačiau kartą stebuklingai pavyko įgyvendinant paprastesnį sumanymą.

– Kaip tai gali pavykti?

Teodorikas apžiūrinėjo atneštą daiktą, kurių kelis pernakt pagamino Ansila ir kalvis. Pagamintas iš plonos skardos, jis nelabai priminė mano nubraižytą ankštį ir, žinoma, buvo visai nepanašus į trimitą. Įtaisas labiau priminė storą vienašmenį kardą, suplotą abiejuose galuose. Jis dar nebuvo visiškai baigtas, nes kalviui liepiau vieną galą palikti atvirą.

– Per šią angą, – aiškinau, – pripilsime avižų iki pat viršaus. Tada užpilsime vandens. Paskui kalvis uždės dangtelį ir sandariai jį užlituos. Aš su keliais vyrais nubėgsiu prie vartų, nes reikės skubėti. Siauruosius vamzdžių galus įgrūsime į vartų tarpus ir plyšius stengdamiesi užpildyti visus, nuo vieno krašto iki kito. Tada plaktukais juos tarsi pleištus įkalsime į plyšius kuo giliau ir tvirčiau.

Nutilau atsikvėpti. Teodorikas susimąstęs mane stebėjo, tačiau jo lūpose žaidė vos pastebimas šypsnys.

– O tada? – paklausė jis.

– Tada parkrisime ant žemės ir lauksime. Sandariame inde standžiai sugrūstos avižos brinkdamos turėtų susprogdinti apvalkalus su baisia jėga. Galbūt jos neužteks vartams suardyti. Tačiau viliuosi, jog pakaks lentoms išklaipyti, kad jos sulaužytų už jų esančius skersinius. Taip pat tikiuosi, kad jėgos pakaks vartams susilpninti taip, jog mes pajėgtume juos pulti – vietoje tarano naudodami tik nukirsto medžio kamieną, kuriuo smūgiuos tavo stipriausi vyrai.

Vis dar vertinamai žvelgdamas į mane Teodorikas tarė:

– Neturiu Singidunumo įtvirtinimų plano, tačiau žinau, kad siena yra nepaprastai stora. Greičiausiai kitą tos arkos galą saugo dar vieneri vartai.

– Tada paprasčiausiai turėsime vėl viską pakartoti. Miesto gynėjai mums niekaip negalės sutrukdyti. Žinoma, jei pateksime į miestą, turėsime atsižvelgti į dar kai ką: mūsų bus šeši tūkstančiai ir mes turėsime kautis su devyniais tūkstančiais.

Teodorikas tik numojo ranka.

– Tu pats nukovei tris mūšiuose užgrūdintus sarmatų karius. Jei kiekvienas mano labiau patyręs vyras pajėgs bet jau prilygti tavo narsai, užtikrintai galėtume kautis su aštuoniolika tūkstančių.

– Jei apskritai pateksime į vidų, – perspėjau. – Tačiau išbandydami mano siūlomą priemonę niekuo nerizikuo-

jame. O aš pats esu labiau linkęs avižas naudoti šitaip nei toliau valgyti iš jų virtą bjaurią pliurzą.

– Aš taip pat, – nusijuokdamas pritarė Teodorikas. – Žinoma, pamėginsiu įgyvendinti tavo planą. Ar tuo abejojai? Nedelsdamas pasiųsiu vyrus nukirsti medį taranui. O tu bėk pas Ansilą ir liepk jam susirasti pagalbininkų, kad padėtų gaminti šiuos... kad ir kaip juos vadintum. Tegul kalvį atleidžia nuo šio darbo, kad jis galėtų užbaigti tavo šarvus. Jei ši tavo gudri priemonė bus sėkminga, tu norėsi būti vienas pirmųjų, įžengusių į miestą pro vartus. O tam tau reikia šalmo, krūtinės šarvų ir skydo. *Habái ita swe!*

Tai buvo pirmas tiesioginis Teodoriko įsakymas, kurį jis man davė kaip karalius ir kariuomenės vadas, tačiau vėliau aš dažnai išgirsiu šiuos valdingus baigiamuosius žodžius ir išvysiu juos parašytus kiekvieno paskelbto įsakymo ar edikto pabaigoje: „Tebūnie taip!“

3

Kai grįžau į ginklų kalyklą, meistras Ansila pakluso Teodoriko nurodymams ir liepė kalvio padėjėjams iškirpti, išlenkti ir lituoti avižų talpyklas. Tada, kai kalvis grįžo prie sudėtingesnio darbo – užbaigti šalmą, Ansila kreipėsi į mane:

– Pažiūrėkime, ko dar tau reikia. Parodyk man savo kardą. – Ištraukiau jį iš makščių, ir Ansila niekinamai prunkštelėjo išvydęs, kad tai paprastas romėnų armijos gladiatorių durklas. – Ar esi kada juo kovęsis? – paklausė jis. – Ką nors nužudęs?

– *Ja*, kartą, ir sėkmingai nudūriau.

Nepasakiau jam, kad vienintelė mano auka buvo sena neginkluota hunė.

Ginklakalys suniurnėjo:

– Tada pasilaikyk jį šiam mūšiui. Tau galiausiai prireiks gotiško kardo su gyvatės raštu. Tačiau jo svoris, ilgis ir rankena turi būti specialiai pritaikyti tavo paties svoriui, rankos ilgiui, plaštakos dydžiui ir kovos stiliui. Kol kas naudokis durklu, prie kurio esi įpratęs, nors jis ir prastesnis. Štai, paimk vieną šių skydų. Jų nereikia atskirai pritaikyti kiekvienam kariui. Visi skydai vienodi.

Paėmiau vieną ant gegnės eile sukabintų skydų. Jis nebuvo toks didelis, sunkus ir stačiakampis kaip romėnų skydai, skirti visam vyro kūnui uždengti ir apsaugoti. Skydas buvo apskritas, pagamintas vien iš tankiai supintų pinučių, tik jo centrinis kyšulys ir kraštai buvo metaliniai, o pats skydas ne didesnis už krepšio dangtį, nes buvo skirtas tik priešo smūgiams atremti ar apsisaugoti nuo jo laidomų akmenų. Paėmiau už rankenos, įtaisytos tuščiavidurio kyšulio gale, ir padaužiau skydą tikrindamas jo tvirtumą.

– Tačiau, – tęsė ginklakalys, – teks palaukti, kol bus pagaminti tavo asmeniniai šarvai, nes jie turi būti specialiai tau pritaikyti, o juos pagaminti užtrunka ilgai. Storą odą pirmiausia reikia išvirinti, tada, kol minkšta, rūpestingai prispausti prie tavo liemens, daužant suteikti galutinę formą ir kaitinant išdžiovinti, kad taptų beveik tokia pat kieta kaip geležis. Bet šiam mūšiui tau prireiks bent kokių nors šarvų. Štai ten, kampe, yra atsarginių. Pasirink tinkamiausius.

Supratau, kodėl buvo atsarginių šarvų. Visi jie buvo labai nutrinti, daugelis su praplėštomis, pradurtomis ar išdegintomis skylėmis, o ant kelių dar buvo likę ankstesnio šeimininko kraujo. Taip pat pastebėjau, kad visi šarvai yra ne tik pritaikyti, kad gerai priglustų prie kario kūno, bet ir gudriai suformuoti taip, jog pečiai, krūtinė, pilvo ir nugaros raumenys atrodytų didesni. Be vargo pasirinkau nudėvėtus šarvus. Kadangi buvau gerokai žemesnis ir lieknesnis net už patį mažiausią suaugusį gotą, kuriuos iki šiol teko matyti, išsirinkau

mažiausius šarvus – o jie nebuvo labai maži – ir Ansila padėjo man laikydamas priekinę ir užpakalinę šarvų dalis, kol aš jas rišau šonuose pritvirtintais dirželiais.

Tada meistras pasitraukė, gana skeptiškai mane nužvelgė ir sumurmėjo:

– Lazdyno riešutas graikinio riešuto kevale.

Iš tiesų jaučiausi truputį juokingai, nes mano plonas kaklas kyšojo iš raumeningo tarsi Heraklio odinio liemens, o dygsniuoti odiniai padurkai kadaravo žemiau kelių. Tačiau tai buvo vieninteliai šarvai, kuriais galėjau pasinaudoti, todėl pasakiau:

– *Ja*, jie erdvoki, tačiau nevaržo judesių. Jie man tiks.

Ginklakalys gūžtelėjo pečiais.

– Tau trūksta dar storų autų, kuriais gali pasirūpinti pats. Štai, kalvis jau baigė tavo šalmą. Pasimatuok ir pažiūrėk, ar reikia ką nors pataisyti.

Nieko taisyti nereikėjo. Nors paėmus į rankas šalmas atrodė sunkus, užsidėjęs ant galvos jo svorio nejutau. Minkštas odinis pamušalas gerai prigludo prie galvos, o dirželius užsisegiau po smakru nei per daug suverždamas, nei per laisvai. Nosies apsauga patikimai dengė nosį, tačiau jos nelietė. Ausinės karojo prie mano ausų iki pat žandikaulių. Kaklo apsauga buvo pakankamai gili, kad atremtų smūgį, tačiau nuleista ne per žemai ir nedraskė šarvų užpakalinės dalies. Įsivaizdavau, kad turėčiau atrodyti taip pat grėsmingai kaip Teodorikas, kai jis prisiartino prie manęs lauke. Pradėjau jaustis tikras *ostrogotų* karys, tačiau ginklakalys šiurkščiai perspėjo:

– Jaunuoli, patariu užsiauginti gerą ostrogotišką barzdą. Ji apsaugos tavo išsikišusį liauną kaklą.

Nieko neatsakiau į šiuos žodžius, tik per šalmą tariau:

– Jame nėra plyšio viršuje, į kurį būtų galima įstatyti paradines plunksnas.

– *Vái*! – sumaurojo Ansila. – Gotai nežygiuoja paraduose kaip dabitos romėnai! Gotas judina savo kojas tik

tam, kad žygiuotų prieš kokį nors priešą! Kai gotas užsideda šalmą, jis keliauja į mūšį, o ne tam, kad jį per ceremoniją apžiūrėtų koks nors sumoteriškėjęs romėnų konsulas.

– Taip pat neketinu puošti šalmo, – tęsė ginklakalys. – Neprilipdysiu ir neišgraviruosiu jokių dekoratyvinių elementų. Pirma, tam neturiu laiko. Antra, negaliu atspėti, kokie papuošimai būtų tinkami, nes nežinau, kokį rangą tau suteikė Teodorikas.

– Kiek žinau, jokio, – linksmai atsakiau. – Tačiau ačiū jums abiem, bičiuliai, ir jūsų mokiniams už gerą darbą. *Thags izei.* Kai ateis laikas, grįšiu, kad uždėtume dangtelius ant mūsų „Jericho trimitų“.

Teodorikas pasiuntė vyrus nukirsti tinkamą medį gerokai toliau upės aukštupiu nuo miesto, kad sarmatai neišgirstų jų keliamo triukšmo. Vyrai išsirinko aukštą tiesų kiparisą, nes iš šio medžio kamieno horizontaliai auga daug, tačiau nelabai storų šakų. Kai medis nuvirto ant žemės, vyrai nugenėjo kai kurias šakas, tačiau dalį jų tik patrumpino, kad strampgalius būtų galima naudoti kaip rankenas, už kurių paėmę kariai smūgiuos vartus taranu. Tada jie bukai nutašė vieną kamieno galą ir sukietino jį kaitriame lauže. Kai tai buvo padaryta, nuplukdė rąstą pasroviui Savos upe, ištraukė jį į krantą, nakties priedangoje užtempė į kalvą ir paliko nematomoje priešams, tačiau patogioje pulti vietoje.

– Labai puiku, Tornai, – pareiškė Teodorikas. – Dabar tavo eilė.

– Man niekada nėra tekę pulti miesto, – prisipažinau. – Koks metas geriausias? Diena ar naktis?

– Šiuo atveju diena, nes tarp sarmatų yra ir miestiečių. Norėčiau, kad mes galėtume juos atskirti ir nenužudytume daug civilių.

– Tada siūlau, – tariau truputį dvejodamas, – paruošti avižų talpas ir skubiai jas išdėlioti reikiamose vietose, kol

neišaušo. Negaliu numatyti, kiek užtruks, kol talpos sprogs, tačiau spėju, kad tai įvyks dieną. O gal ir ne.

Teodorikas paskyrė šešis vyrus eiti kartu su manimi, nes ginklų dirbtuvėje jau buvo sumeistruoti dvidešimt aštuoni „Jericho trimitai" – taip dabar visi vadino šiuos įtaisus – o aš apskaičiavau, kad vienas vyras gali nešti keturis ir medinį plaktuką bei dar pajėgti greitai bėgti. Septyniese mes ilgai neužtrukome pripildydami šiuos „trimitus" avižomis. Kadangi reikėjo stengtis juos užsandarinti tuo pat metu, kalvio padėjėjai iškart įdėjo į žaizdrą visus dvidešimt aštuonis dangtelius ir įkaitino juos iki raudonumo. Tada aš su savo šešiais talkininkais pripyliau vandens į talpas, kalvis paruošė lydmetalį, paeiliui pritvirtino visus „trimitų" dangtelius, o Ansila su mokiniais ėmė juos sandarinti įnirtingai taukšėdami plaktukais.

Kai „trimitai" atvėso ir juos buvo galima liesti rankomis, kartu su vyrais pasikišome po pažastimis po keturis ir kiekvienas pasiėmėme po medinį plaktuką. Nuskubėjome į kalvą prie paskutinės namų, išsirikiavusių palei aikštę prieš vartus, eilės, o ten pasislėpęs jau laukė Teodorikas su tuntu lankininkų.

– Pasirengę? – ramiai paklausė Teodorikas. Jis ranka mostelėjo į rytų pusę. – Aušra tik pradeda rausti, kaip toji man patarnaujanti mergaitė. Manau, nuo šiol ją vadinsiu Aurora.

Supratau, jog Teodorikas tik dedasi ramus, kad visi vyrai atsipalaiduotų – ar bent jau aš, nes kylanti saulė pranašavo pirmąją mano gyvenimo kaip *ostrogotų* karys dieną.

– Kai duosiu ženklą, – aiškino Teodorikas, – mano lankininkai per tvirtovės pylimą paleis strėlių krušą. Pasinaudodami šia priedanga tu, Tornai, ir tavo „trimitininkai" turėtumėte saugiai pribėgti prie vartų. Pradėkime. Tebūnie taip! Kariai, užimkite pozicijas! – Jis ėmė vadovauti lankininkams, išnirusiems į gatvę, vedančią vartų link. – Išsirikiuot! Nusitaikyt! Leist strėles!

Kai daugybė strėlių išlėkė į orą, jos sukėlė triukšmą, primenantį staiga kilusį grėsmingos audros vėjo gūsį. Teodorikas ir jo lankininkai kaipmat įsistatė į lankus naujas strėles ir paleido jas taip greitai, kaip darydavo senasis Virdas.

Aš surikau:

– Vyrai! Sekite paskui mane! – ir mes puolėme vartų link.

Matyt, viršuje esančius sarmatų sargybinius taip nustebino Teodoriko strėlių lietus, kad aušros prieblandoje jie mūsų nepastebėjo, nes ant mūsų nepasipylė akmeniniai sviediniai, ir mes visi septyni sveikut sveikutėliai atsidūrėme po arka.

Vyrams jau buvau parodęs, ką jie privalo daryti, kad negaištume laiko prie vartų. Kartu su vienu kariu pradėjome grūsti savo talpas, dėdami jas galais viena prie kitos, į plyšį tarp vartų plokščių apačios ir grindinio akmenų ir plaktukais įkaldami jas kaip įmanoma giliau. Kiti vyrai kišo „trimitus" į plyšius šoninėse staktose ir į tarpą tarp plokščių vartų viduryje bei aplink pinučių duris. Vienas vyras atsistojo kitam ant pečių, kad įgrūstų mūsų įtaisus aukščiau, į vertikalius plyšius, kurių aš anksčiau nepajėgiau pasiekti.

Žinoma, viduje esantys sarmatai girdėjo mūsų keliamą triukšmą, ir aš įsivaizdavau, kaip jie yra sutrikę. Miesto gynėjams, kuriems būtų kėlę baimę galingi tarano smūgiai, mūsų taukšėjimas turėjo skambėti tik kaip mandagus beldimas į vartus. Kai su šešiais vyrais baigėme savo darbą, vienas jų dar turėjo nepanaudotą talpą ir susirūpinęs dairėsi, kur ją įgrūsti, tačiau aš tariau:

– Palik ją. Parsineškime atgal. Stebėdami talpą žinosime, kas vyksta kitose. Ji mums turėtų parodyti, kada talpos išsipūs ir sprogs, ir ar tas sprogimas atneš mūsų pageidaujamą rezultatą. O dabar visi kartu bėkime atgal į priedangą. Pirmyn!

Ir vėl saugiai grįžome į priedangą, o Teodorikas įsakė savo vyrams nustoti laidyti strėles ir pasitraukti už sau-

gančios nuo priešo namų eilės. Su juo aptarėme, ką turėtų veikti *ostrogotai* laukdami, kol „Jericho trimitai" atliks savo darbą, ir nusprendėme, kad ne kažin ką galima nuveikti. Laidydami strėles nesutrukdytume sarmatams patikrinti, kas padaryta jų vartams, o tik be reikalo iššvaistytume strėles ir jėgas. Šiaip ar taip, jei miesto gynėjai iš vidaus prieitų prie pat vartų, jie negalėtų suprasti, kas padaryta, ir tikrai jų neatvertų norėdami apžiūrėti vartus iš išorės.

Tad Teodorikas tik sušaukė savo centurionus bei dekurionus ir paaiškino, ką privalės daryti karių junginiai, jei vartai bus susilpninti. Suprantama, pirmiausia didžiausi, sunkiausi ir stipriausi vyrai turėjo kaipmat pulti iš slaptavietės su mūsų laikinu, rankomis nešamu taranu. Jei sugriovę pirmuosius vartus arkoje rasime tvirtai užsklęstus antrus, vyrai su taranu turės pasitraukti, o kiti likti vietoje kaip dabar, kad ir kiek ilgai užtruktų paruošti kitą „Jericho trimitų" rinkinį, ir laukti, kol šie atliks savo darbą. Kai ietimis ginkluotų raitų karių turma galiausiai šuoliais įjos į miestą – jiems vadovaus pats Teodorikas – kariai turės išguldyti visus miesto gynėjus, susibūrusius prie pat vartų. Tada įsiverš keturios lankininkų kontubernijos, kad nukautų ant sienos ar namų stogų užsiropštusius miesto gynėjus. Galiausiai likusieji šeši tūkstančiai karių, tarp jų ir aš, turės įžengti į miestą pėsti, nešini tik durklais bei skydais.

– Vyrai turės surengti tikras skerdynes, – sausai karininkams aiškino Teodorikas. – Nužudyti visus mums pastojusius kelią priešus, rasti ir paskersti tuos, kurie mėgins pasislėpti ar pabėgti. Neimti jokių belaisvių. Nepadėti sužeistiesiems. Tik liepkite savo kariams kaip įmanoma vengti žudyti nelaiminguosius miesto gyventojus. Karys privalo atpažinti bent jau moteris ir vaikus ir palikti juos gyvus. *Habái ita swe!*

Įsitempę tarsi geležiniai centurionai ir dekurionai *ostrogotu* papročiu atidavė pagarbą be žodžių sužvangindami savo ginklais.

– Paklausykite, – tęsė Teodorikas, – ir perduokite tai visiems jums pavaldiems kariams. Jei kuris nors jų susidurtų su priešu, kuris galėtų būti karalius Babajus ar legatas Kamundas, tegul jo neliečia. Šiedu yra mano. Jei dėl kokios nors priežasties man nepavyktų jų rasti ir nužudyti, jiems turi būti leista likti gyviems tol, kol užimsime miestą, o tada jiems įvykdysime egzekuciją. Tačiau atminkite: jei mūšio metu aš nenužudysiu Babajaus ar Kamundo, niekas neturi teisės to daryti. Tebūnie taip!

Karininkai vėl atidavė pagarbą sužvangindami ginklais, ir Teodorikas šįkart jiems atsakė. Tada karininkai pasitraukė, kad nuvestų savo junginius į kalvos šlaituose esančias gatveles, kur jų negalės pastebėti sarmatų sargybiniai, ir ten surikiuotų juos kolonomis ta tvarka, kuria bus puolamas miestas. Kai vyrai išsiskirstė, paklausiau Teodoriko:

– Ar nedarai labai akiplėšiškų prielaidų? Pirma, kad mano ginklai bus veiksmingi. Antra, jei jie bus veiksmingi, kad mes tikrai užimsime miestą.

– Ak, bičiuli Tornai, – linksmai atsakė jis apkabindamas mane per pečius. – Iš daugybės *saggwasteis fram aldrs**, dainuojamų apie Jalką, kuris nužudė milžiną, vienoje pasakojama, kaip Jalkui pavyko gudrumu įveikti milžiną pasitelkus pupų virkščias. Pamiršau, kaip tai buvo padaryta, tačiau tikiu, kad Torno avižos atliks žygdarbį. O dėl kitų dalykų... na, aš stengiuosi mėgdžioti savo tėvą karalių. Jis sakydavo, kad niekada neabejoja pergale, todėl visada ją iškovodavo. Tačiau pasakyk, drauguži, kada paskutinį kartą valgei? Eime, papusryčiausi kartu su manimi. Mano mergina, ją jau vadinu Aurora, verda stirnieną. Tiesą sakant, tai tik nugaišusio kovinio žirgo likučiai.

– Privalau stebėti vieną dalyką, – pasakiau parodydamas Teodorikui metalinę talpą ir paaiškindamas kodėl.

---

*Senovinių dainų. – *Vert. past.*

– Pasiimk, valgydami galėsime ją stebėti.

Ką gi, per tą trumpą laiką, kol sėdėjome prie stalo, metaliniame inde nieko neįvyko, tačiau vargu ar galėjome tikėtis, kad kas nors įvyks. Padėkojau Teodorikui už valgį – taip pat ir Aurorai, priversdamas ją parausti – pasiėmiau talpą su avižomis ir nukeliavau į šoninę gatvelę, nes ten laukė turma, į kurią buvau paskirtas.

Ten kankinamai laukiau, kaip ir šeši tūkstančiai *ostrogotų*. Laukėme visą dieną. Manau, tądien beveik tūkstantis karių sugalvojo priežastį užsukti į gatvę, kurioje buvo įsikūrusi mano turma, ir pažiūrėti į mane bei tylintį „Jericho trimitą“. Iš pradžių šie žvilgsniai buvo tik smalsūs arba spėliojantys. Tačiau laikui bėgant jie tapo įtarūs, pašaipūs, net pikti. Visi vyrai dėvėjo šalmus ir šarvus, o įdienojus pasidarė karšta, tad mes prakaitavome metalo ir odos kiautuose, kūnus niežėjo, o vienintelis maistas, kurį gavome (vieną kartą ir gerokai įsidienojus), buvo sėlenų sausainiai ir drungnas vanduo. Mums buvo liepta nežvanginti ginklais, kalbėti tik pusbalsiu ir nesijuokti bei nedainuoti – tarsi būtų buvę dėl ko juoktis ar dainuoti.

Nusileidus saulei mūsų užsitęsusios kančios šiek tiek palengvėjo, nes kartu su prieblanda oras atvėso. Tačiau mano „trimitas“ neišleido jokio garso ir nesutrūkčiojo, tad neliko nieko kita tik toliau laukti ir tikėtis, kad taip atsitiks. Tad mes laukėme, nors kariai pradėjo niurnėti. Kai nusileido naktis, vyrai nusivylę ėmė taisytis guolį ant kietų gatvės akmenų, o kiekvienos turmos opcijus paskyrė karius paeiliui budriai budėti. Kadangi mano turmoje aš nebuvau tarp paskirtųjų budėti, atidaviau savo metalinį indą opcijui, žilstelėjusiam kariui, vardu Daila, ir jo paprašiau, kad kiekvienam perimančiam budėjimą sargybiniui būtų liepta jį stebėti.

– Jei jis išsipūstų arba sprogtų ar pradėtų šnypšti, ar ką nors daryti, – perspėjau, – pažadinkite mane nedelsdami.

Opcijus negeru žvilgsniu pažvelgė iš pradžių į įtaisą, kurį jam padaviau, tada į mane, vilkintį aiškiai per didelius šarvus, ir sausai tarė:

– Vabalėli, manau, gali ramiai miegoti visą naktį. Mano tėvas buvo ūkininkas. Galėjau tau pasakyti, kad reikia ne mažiau septynių dienų, kad avižos pradėtų dygti. Jei turėsime laukti, kol šios avižos išleis šaknis ir suardys vartus, tai mes visi čia miegosime didžiąją dalį vasaros.

Pajėgiau tik neryžtingai sumurmėti:

– Nemanau, kad avižos turi sudygti...

Tačiau Daila jau buvo nuėjęs ir skirstė pirmos pamainos sargybinius.

Dėl vieno opcijus buvo teisus. Netrikdomas miegojau visą naktį, kol mane pažadino raustanti aušra. Nuskubėjau pas sargybinį, kuris nusižiovavo ir numetė man indą sumurmėdamas:

– Nėra ko pranešti.

Sugavau indą žvelgdamas į jį beveik su tokia pat panieka kaip sargybinis ir pro bundančius bei besirąžančius karius nukeliavęs pas opcijų Dailą paprašiau leidimo susirasti Teodoriką.

Ulonų turmoje man pasakė, kad Teodorikas, laukęs ištisą naktį kaip ir visi kiti, išvyko į savo *praitoriáun*. Tad nupėdinau į jo namus ir buvau toks nusiminęs bei sugniuždytas, kad ėjau susilenkęs ir, spėju, mano odiniai padurkai tikriausiai vilkosi žeme.

– Ką gi, kol kas iš jo jokios naudos, – atsiduso Teodorikas, kai jam pranešiau liūdną naujieną. – Tačiau vertėjo pamėginti. Leisk man bent tave apdovanoti už pastangas, Tornai. Štai dar liko šiek tiek arklienos. – Jis šūktelėjo Aurorai. Kai mergina atnešė maisto, Teodorikas padavė jai nebylų „trimitą" ir paliepė: – Paimk jį ir paslėpk nuo mūsų akių.

Valgėme tylėdami ir nenusivilkę nereikalingų šarvų. Teodorikas, matyt, neturėjo kitų minčių, kaip būtų galima

pulti miestą. Aš taip pat, o jei ir būčiau turėjęs, nebūčiau drįsęs jų išsakyti. Tad patalpoje tvyrančią tylą trikdė tik mūsų skleidžiami garsai kramtant kietą mėsą ir gurkšnojant iš taurių vandenį. Tik staiga iš virtuvės pasigirdo tylus ir verksmingas:

– Ak!

Per stalą susižvalgiau su Teodoriku, abu vienu metu pašokome ir puolėme prie durų. Mergina stovėjo atsirėmusi į mažytėlaitės virtuvės sieną ir dabar buvo ne išraudusi, o išbalusi ir išplėtusi akis spoksojo į sumūrytą iš plytų viryklę. Ant plokščios atbrailos ji buvo padėjusi „trimitą", o vėliau, matyt, ant jos uždėjo ir samtį ilga rankena, nepastebėjusi, kad jį atrėmė į metalinį indą. Dabar mergina spoksojo į samtį, nes šis, regis, pats beveik vaiduokliškai šonu slinko viryklės atrama. Mums stebint samtis pradėjo slinkti truputį sparčiau, persisvėrė per atbrailos kraštą ir nukrito ant plūktų grindų.

– „Trimitas" suskambo! – džiūgavo Teodorikas. – Jis išsipūtė!

– Tačiau labai menkai, – sumurmėjau.

– Galbūt to pakaks. Būk palaiminta, Aurora! – Jis pakštelėjo į išbalusį merginos skruostą, tada nekantriai pamojo man ranka. – Tornai, eime!

Karalius užsisegė šalmą, pačiupo ietį, kurią buvo padėjęs į šalį, kol valgėme, ir išskubėjo iš namo. Aš užsidėjau savo šalmą ir nusekiau Teodorikui iš paskos. Vos tik išėjome į lauką, išgirdome kylant kitą garsą. Tai buvo tylus čirpimas, nuo kurio, regis, virpėjo visas oras. Teodorikas nubėgo į gatvę, vedančią tiesiai prie vartų, aš sekiau jam iš paskos. Mums bėgant triukšmas vis stiprėjo, jis virto savotiška daina be žodžių, vėliau šaižiu rypavimu. *Ostrogotai*, pro kuriuos prabėgome, sutrikę mindžikavo ir tvirtai gniaužė savo ginklus. Daugelis karininkų smalsiai dairėsi į vartus kaišiodami galvas iš už juos dengiančių namų kampų. Teodorikas nesislapstė; jis neapdairiai nubėgo prie pat atviros aikštės,

esančios priešais miesto vartus, krašto. Tačiau nuo dantytos sienos į jį nebuvo paleista nė viena strėlė: sarmatai, matyt, buvo taip pat nustebę bei suglumę kaip ir mūsų vyrai.

Kai pasivijau Teodoriką, jis rodė ranka į vartus, juokėsi ir linksmai šokinėjo. Šis nežemiškas, drebinantis orą garsas sklido iš pačių vartų, nes jie buvo įtempti ir neįsivaizduojamai išklaipyti visose vietose, kur mes su vyrais buvome įstatę indus su avižomis, ir apimti agonijos garsiai skundėsi. Rypavimas dabar susimaišė su kitais garsais: lenkiamos užsispyrusios senos medienos dejonėmis, pasiduodančio milžiniškiems įtempimams medžio traškesiu, sukamų smaigų ir varžtų džeržgimu. Mačiau ir girdėjau, kaip metalinės kabės bei įvorės šaižiai džergždamos ar brungzdamos išnyra iš paviršinių sijų.

Staiga silpniausia vartų vieta, pinučių durys, įtaisytos dešinėje pusėje, sulinko ir suskilinėjo. Šios durys buvo tokio dydžio, kad pro jas galėjo praeiti tik po vieną žmogų. Kai jos suskilo, išvydome, kad viršutinę durų angą iš vidaus yra užtvėręs skersinis. Tačiau durys virto sulaužytų pinučių raizginiu, kurį galima pašalinti ir padaryti vieno vyro pločio ir pusės jo ūgio angą.

Teodorikas akimirksniu apsigręžė ir sušuko arčiausiai stovinčiai karių turmai:

– Dešimt vyrų su kardais! Prie vartų! Išlaužkite pinučių duris! Įeikite vidun ir nukelkite visus skersinius!

Pirmieji dešimt tos kolonos vyrų nedvejodami nubėgo per atvirą aikštę. Viršuje esantys sarmatų sargybiniai atsikvošėjo ir paleido į juos strėlių krušą, tad tik devyni vyrai pasiekė vartus, o Teodorikas staiga pasislėpė už netoliese esančio namo kampo. Pirmieji kariai, pasiekę pinučių duris, ėmė jas kapoti kardais ir draskyti rankomis, tada visi devyni vyrai paeiliui susigūžė ir įlindo į vidų pro žiojinčią skylę. Jei viduje buvo sarmatų, toks vyrų poelgis buvo tikra savižudybė, tačiau jie nė akimirką nedvejojo.

– Atneškite taraną! – sušuko Teodorikas.

Iš už namų eilės išniro medžio kamienas buku galu. Nešėjai turėjo iš lėto jį rankomis pernešti palei kampą. Tačiau kai taranas atsidūrė pagrindinėje gatvėje atsuktas į mus, vyrų vyresnysis pradėjo riaumoti:

– Kairę! Dešinę! Greičiau! Kairę, dešinę! Kairę, dešinę, bėgte!

Nors pirmieji devyni vyrai buvo tik ką įžengę į arkos vidų ir nežinia, ką jie ten veikė ar kas jiems nutiko, Teodorikas rankos mostu paragino nešančius taraną vyrus. Jis įsakmiai ieties galu parodė į vartus. Tai reiškė, kad vyrai neturi stabčioti laukdami tolesnių įsakymų, o tokiu pat tempu bėgti vis labiau įsismarkėdami ir smūgiuoti, nepaisydami, ar vartai jau kiek susilpninti, ar stovi taip pat tvirtai kaip ir anksčiau.

Kaip tik tuo metu vartai prasivėrė į vidų, tik truputėlį, maždaug per tris delnus, tačiau to pakako, kad už jų pastebėčiau sujudimą ir kažkokius nesuprantamus veiksmus. Netrukus mes pamatėme, kad ten vyko keli dalykai vienu metu. Mūsų devyni vyrai puolė pro pinučių duris ir atsidūrė – kaip ir buvo anksčiau spėjęs Teodorikas – tarp dvejų vartų, o antrieji buvo patikimai užsklęsti. Tačiau, kaip ir buvo įsakyta, jie iš lizdų arkos sienose ėmė lupti du didžiulius išorinių vartų skersinius ir jų gembes, pritvirtintas prie vartų plokščių. Vos tik vyrai pradėjo plėšti šias plokštes, kai vidiniai vartai stebuklingai prasivėrė – sarmatų sargybiniai neapgalvotai tuo metu išniro pro juos, kad išsiaiškintų, kas tie keisti garsai, sklindantys nuo išorinių vartų.

Tą pačią akimirką mūsų taranas smūgiavo į jau pravertus išorinius vartus. Jų skydai trenkėsi į arkų sienas atsiverdami į vidų, o bėgančių tarano nešikų smūgis buvo toks stiprus, kad jų ginklas plačiai atvėrė ir vidinius vartus. Kilo tikra sumaištis, žmonių kūnai lėkė į orą, į šalis, buvo trypiami, aidėjo riksmai, keiksmai ir klyksmai. Tačiau mano žvilgsnį labiausiai patraukė tarsi snaigės per pūgą staiga pakilę į orą

švytinčio metalo gabalėliai – tai skraidė mano „Jericho trimitų" skeveldros.

– Ietininkai, susiburkite prie manęs! – sušuko Teodorikas ir nelaukdamas, kol jie atbėgs, nuskuodė prie vartų, nekreipdamas dėmesio į vis dar lekiančias iš viršaus strėles ir peršokdamas per kelis pašautus tarano nešikus.

Išvydęs tokį Teodoriko troškimą kautis, pajutau beveik nesuvaldomą norą sekti paskui jį. Tačiau susitvardžiau ir palaukiau, kol pro mane galvotrūkčiais pralėkė raiti ietininkai, už jų – lankininkų kontubernija, tada dvi ar trys nuo žirgų nulipusių raitelių su kardais turmos. Visi pėstininkai virš galvų laikė iškėlę skydus, kad apsisaugotų nuo strėlių krušos. Palaukiau, kol prisiartino turma, į kurią buvau paskirtas, įsiliejau į jos gretas ir triumfuodamas plačiai nusišypsojau mūsų opcijui Dailai.

4

Nepajėgsiu papasakoti, kaip vyko mūšis dėl Singidunumo. Nė vienas jame dalyvavęs karys neįstengtų to padaryti. Bet kuris mūšio dalyvis gali papasakoti tik mažytį epizodą, kuriame jis dalyvavo. Mūšyje jis mato tik savo artimiausius bičiulius ir priešus, žino tik tai, ar tie keli kariai puola, ar traukiasi, žudo ar žūsta patys. Kiti veiksmai nuo jo yra taip nutolę, tarsi vyktų kitame žemyne, ir kol mūšis vyksta, karys nežino, ar laimėjo, ar pralaimėjo.

Net atlikdamas mūšyje savo menką vaidmenį, karys gali daugybę kitų nereikšmingų dalykų suvokti geriau nei kovą, kurioje dalyvauja. Patyręs karys gali beveik nesąmoningai mojuoti savo ginklu ir išvengti priešo smūgių, tuo pat metu didesnį dėmesį skirdamas erzinantiems dalykams. Aš pats pakankamai įgudusiai valdžiau kardą, tad man įkyrūs niek-

niekiai kėlė didesnį susirūpinimą nei pastangos tinkamai naudotis ginklu:

Mano kakta žliaugiantis ir trukdantis regėjimui prakaitas... erzinantis niežulys pažastyse, atsiradęs dėl to, kad ilgą laiką buvau su šarvais... užkimšusios nosį ir geliančios akis gatvės dulkės, kurias sukėlė daugybė besikaunančių vyrų... ilgai batuose išbuvusios sukaitusios ir apsunkusios pėdos... triukšmingi riksmai, kriokimas, keiksmai ir klyksmai... kurtinantis kardų smūgių į šalmus, skydus ir šarvus žvangesys, kuris buvo ne tik garsus, bet ir gluminamai užgulantis ausų būgnelius, tarsi kas delnais būtų stipriai užspaudęs ausis... pykinamai salstelėjęs kraujo kvapas, iš mirštančiųjų vidurių išsiskyrusių ekskrementų smarvė ir visur tvyrantis aitrus baimės kvapas...

Kai mūsų turma kolona po keturis karius, laikydama virš galvų skydus, bėgo sugriautų vartų link, iš viršaus jau krito mažiau strėlių. Tačiau atvirame grindinyje priešais sieną ir į tunelį panašioje per ją vedančioje arkoje turėjome skverbtis per daugybę kūnų, kurių vieni buvo suglebę, kiti dar truputį judėjo. Patekusi į miestą mūsų turma išsisklaidė, ir kiekvienas turėjome kautis savarankiškai.

Mieste nesusidūrėme su organizuotu pasipriešinimu. Jei čia anksčiau ir buvo gerai ginkluota falanga, turėjusi atremti mūsų veržimąsi, Teodorikas su savo ietininkais veiksmingai ją išsklaidė. Jo lankininkai be didelio vargo nukovė daugumą sarmatų, įsikūrusių ant medinių skydų šioje sienos dalyje, nes jie nebuvo apsaugoti iš už nugaros. Prie įėjimo į miestą ir sienos pamatų gulėjo daugybė kūnų, tačiau sarmatų buvo bent dvigubai daugiau nei *ostrogotų*.

Kartu su kitais savo turmos vyrais bėgau miesto gatvių labirintu ieškodamas priešų, su kuriais galėčiau susikauti. Laikiausi netoli mūsų opcijaus Dailos, nes tikėjausi, kad jam greičiausiai pavyks rasti priešų – ir maniau, jog bus

geriausia likti šalia, kai juos rasime. Kartu su juo prabėgome pro daugybę vyrų, besikaunančių poromis ir grupėmis, tačiau aiškiai matėsi, kad *ostrogotai* yra pranašesni, todėl nesikišome. Tik kartkartėmis pastebėdavome išsigandusių miesto gyventojų – vyrų arba moterų – veidus, su nerimu spoksančių pro langines, tik per plyšelį pravertas duris ar per stogo kraštą.

Tada vienoje miesto aikščių aptikome nuožmiai besikaunančių vyrų grupę, į kurią Daila prasiskverbė alkūnėmis, o aš nusekiau paskui jį. Šeši ar septyni *ostrogotai* kovėsi su beveik tiek pat sarmatų, kurie apsupę lanku saugojo kažkokį vyrą. Jis buvo pagyvenęs, beginklis, aiškiai išsigandęs ir – atsižvelgiant į aplinkybes – labai keistai apsirengęs, nes dėvėjo sodriai žalios spalvos togą su auksiniais apvadais. Net per ginklų žvangesį girdėjosi, kaip jis įvairiomis kalbomis garsiai šaukia maldaudamas pasigailėti:

– *Clementia! Eleéo! Armahafrtei!*

Kai su opcijumi prisijungėme prie besikaunančiųjų, sarmatai netrukus buvo įveikti. Tačiau turiu prisipažinti, kad ne kažin kiek prisidėjau prie šios nedidelės pergalės. Nors kelis kartus smogiau savo durklu, pastebėjau, kad mano romėniškas gladiatorių durklas tik nuslysta sarmatų žvynuotais šarvais. *Ostrogotų* kardai su gyvatės raštu ne nuslysdavo, o perrėždavo šarvus. Trys sarmatai buvo nukauti, kiti paspruko. Tada vienas *ostrogotų* su kardu puolė toga vilkintį senį, bet Daila buvo vikresnis. Didžiam mano nustebimui jis kirto ne seniui, o pervėrė *ostrogotą*, kuris krito žemėn tarsi rąstas. Nė vienas to vyro bičiulis dėl to nenusiminė ir net nenustebo – jie tiesiog nusivijo sprunkančius priešus. Tačiau aš sušukau opcijui:

– Tu nužudei saviškį!

– *Ja*, – suurzgė Daila. – Jis nepakluso įsakymui, o už nepaklusnumą reikia bausti nedelsiant. Toji būtybė, kurią jis norėjo nužudyti, gali būti tik legatas Kamundas.

Būtybė nuolankiai įvairiomis kalbomis vapėjo padėkos žodžius už išgelbėjimą ir būtų puolusi mus abu dėkingai glėbesčiuoti, tačiau Daila pasilenkė jam už nugaros ir staigiu, negiliu kardo smūgiu nurėžė pakinklines senio sausgysles. Kamundas suklykė ir sudribo, tarsi jo kojos būtų visiškai nukirstos.

– Dabar jis bus ten, kur visada galėsime rasti, – suurzgė opcijus. – O tu, vabaliuk, liksi čia ir saugosi, kad niekas į jį nesikėsintų, kol Teodorikas bus pasirengęs... Atsargiai!

Daila ant stogo pastebėjo lankininką ir rėkdamas atšoko į šalį, tačiau jo riksmas mane pasiekė per vėlai. Strėlė tarsi medinis plaktukas trenkė man į nugarą dešinėje. Smūgis nubloškė į šalį, ir aš kniūbsčias išsidriekiau ant grindinio akmenų, o šalmas atsitrenkė į jį taip stipriai, kad vos nepraradau sąmonės.

Tarsi per miglą išgirdau Dailą sakant:

– Blogai, vabaliuk. Tačiau aš jam už tai atsilyginsiu.

Pajutau nubėgančio opcijaus batų dunksėjimą. Ką gi, jis tik vykdė įsakymus. Teodorikas buvo paliepęs: „Sužeistiesiems nepadėti."

Taip pat girdėjau, kaip verkšlena ir inkščia kažkur netoliese gulintis legatas perpjautomis sausgyslėmis, tačiau buvau per daug apsvaigęs, kad pajėgčiau atsimerkti ir pamatyti, kur jis yra. Buvau visiškai išsekęs ir suglebęs nuo parbloškusio ant žemės smūgio, tačiau pajutau, kad mano dešinė ranka vis dar laiko suspaudusi durklą, tad pamėginau juo remdamasis pasikelti ir apsiversti ant nugaros. Tačiau pervėrusi mano odinius šarvus strėlė vis dar styrojo nugaroje, ir kyšantis jos galas trukdė apsiversti aukštielninkam. Galėjau pamėginti pasirangyti ir taip nulaužti strėlės kotą, tačiau gulėjau nejudėdamas, kad atgaučiau ir sukaupčiau jėgas, nes išgirdau žingsnius. Sužeistas legatas vėl pradėjo garsiai maldauti, tik šįkart ne pasigailėti, o išgelbėti, ir tik graikiškai:

– *Boé! Boethéos!*

Jam graikiškai su ryškiu akcentu atsakė šiurkštus balsas:

– Nurimk, Kamundai. Pirmiausia leisk man įsitikinti, kad tavo užpuolikas tikrai negyvas.

Tik truputėlį prasimerkiau, kad pamatyčiau prie manęs besiartinantį karį su kūgio formos šalmu ir žvynuotais šarvais; matyt, jis buvo vienas tų, kurie anksčiau saugojo legatą, ir dabar buvo atsiųstas į pagalbą. Jis pažvelgė į mano nejudantį kūną, strėle pervertus per didelius šarvus ir sumurmėjo:

– Prisiekiu karo dievu Aresu, nejau gotai pradėjo į karą siųsti vaikus?

Tada jis abiem rankomis pakėlė savo kardą, kad suduotų man mirtiną smūgį.

Sukaupęs visas jėgas įkišau jam savo durklą tarp kojų, po šarvų padurkais, ir įsmeigiau giliai į kūną. Vyras taip garsiai ir siaubingai suriko, kaip dar nebuvau girdėjęs. Jis nugriuvo aukštielninkas šalia manęs, iš jo tarpkojo tryško kraujas, karys blaškėsi ant grindinio tarsi įsiutęs krabas, ne stengdamasis pakilti ar pulti mane, o išsivaduoti nuo skausmo, kuris, matyt, buvo labai aštrus.

Iš lėto, netvirtai pakilau ir turėjau kurį laiką pastovėti nejudėdamas, kad nuslopinčiau pykinimą, ir palaukti, kol galva nustos suktis. Tada peržengiau nukritusį vyrą ir atsiklaupiau ant jo krūtinės, kad šis nurimtų. Kadangi negalėjau pradurti šarvų, atlošiau kario galvą apnuogindamas jo kaklą ir kiek įmanydamas gailestingiau ir greičiau perrėžiau gerklę, kol durklas atsirėmė į kaulą.

Tai buvo vienintelės durtynės vienas prieš vieną, kuriose aš dalyvavau per mūšį už Singidunumą, ir prisiminimas apie jį buvo tik nedidelis likęs randas. Buvau visas aptaškytas krauju, tačiau tai buvo sarmatų kraujas. Ir sarmatų karys, ir Daila manė, kad strėlė mane pervėrė kiaurai. Tačiau dėkojau Marsui, Aresui, Tivui ir visiems kitiems karo

dievams, kad šįkart buvau „lazdyno riešutas graikinio riešuto kevale“. Strėlė pervėrė tik mano per didelius šarvus ir nuslydo šonkauliais net neįbrėždama.

Įnirtingai rangydamasis ranka pasiekiau nugarą ir vargais negalais nulaužiau styrantį strėlės kotą. Tada nužingsniavau prie legato, kuris krūptelėjo išvydęs mano kruviną durklą ir ėmė mekenti:

– *Amahaírtei! Clementia*!

– *Akh, slaváith*! – suurzgiau jam, ir legatas užsičiaupė, kol valiausi savo durklą į jo puikią togą auksiniais padurkais.

Pačiupau Kamundą už pažastų ir nutempiau į šalį nuo skerdynių vietos – jo sužeistos kojos paliko kraujo dėmes ant grindinio akmenų – į giliai įleistą priedurį tolimame aikštės krašte.

Likome ten pasislėpę likusią dienos dalį. Kartkartėmis karių grupės – *ostrogotų* persekiojami sarmatai arba, atvirkščiai, nuo jų bėgantys *ostrogotai* – arba nudundėdavo per aikštę, arba sustodavo ir kaudavosi joje. Vidudienį visi kertantys aikštę jau nebepersekiojo, nebuvo persekiojami ir nesustodavo kautis, nes jie visi buvo *ostrogotai*, baigiantys valyti miestą. Dauguma jų naršė ieškodami besislapstančių sarmatų ir tikrino, ar visi nukautieji tikrai yra negyvi. Kiti ieškojo saviškių sužeistųjų, kuriuos įmanoma išgelbėti, ir nešė juos ten, kur dirbo *lekeis*. Vėliau sužinojau, kad mūsų kariai iššukavo visus Singidunumo namus, net išvietes, tačiau rado tik kelis besislapstančius sarmatus – beveik visi jie drąsiai ir atvirai kovėsi iki paskutinio atodūsio.

Prieš saulėlydį į aikštę, kurioje prieduryje aš vis dar sėdėjau su Kamundu, neskubėdami įžengė du vyrai. Abu dėvėjo apdraskytus ir kruvinus šarvus, tačiau buvo be šalmų, nors atrodė, kad vienas odiniame krepšyje nešasi savo šalmą ar kažką į jį panašaus. Tai buvo Teodorikas ir Daila. Opcijus atsivedė karalių parodyti, kur legatas buvo paliktas saugoti, ir, matyt, parodyti Teodorikui jo draugo Torno lavoną, nes

abu vyrai nustebę sušuko, kai išvydo mane gyvą ir tebevykdantį užduotį – tebesaugantį Kamundą.

– Turėjau žinoti, kad Daila suklydo! – su palengvėjimu tarė Teodorikas ne atsakydamas į mano atiduotą pagarbą, o paplekšnodamas per petį. – Tornas, kuris taip šauniai vaidino šviesiausiąjį, gali įtikinamai suvaidinti negyvą.

– Prisiekiu Toro plaktuku, vabalėli, – tarė gerai nusiteikęs Daila, – tau derėtų visada dėvėti per didelius šarvus. Galbūt mums visiems reikėtų tai daryti.

– Būtų buvę gaila, – tęsė Teodorikas, – jei būtum žuvęs ir nepamatęs, kaip užkariavome šį miestą, nes tu mums čia labai padėjai. Su džiaugsmu pranešu, kad visi devyni tūkstančiai sarmatų sunaikinti.

– Ir jų karalius Babajus? – pasiteiravau.

– Jis pasielgė garbingai. Palaukė manęs, o tada kovėsi taip pat nuožmiai ir drąsiai kaip ir bet kuris kitas jo karys. Jis gal net būtų mane pranokęs, jei būtų buvęs jaunesnis. Tad iš pagarbos jam suteikiau gražią ir greitą mirtį. – Jis mostelėjo ranka į Dailą, kuris rankoje laikė odinį krepšį. – Tornai, susipažink su velioniu karaliumi Babajumi.

Opcijus plačiai šypsodamasis atidarė krepšį ir už plaukų ištraukė nukirstą Babajaus galvą. Nors iš kaklo lašėjo kraujas ir kiti skysčiai, vis dar atmerktos akys žvelgė veriamai, o burną buvo iškreipęs įsiūtis. Tai galėjo būti bet kurio sarmatų kario galva, tik šią gaubė auksinis vainikas.

Kamundas, kuris prunkštė mums už nugarų ir bandė įterpti žodį, staiga apimtas siaubo nutilo. Mes visi trys atsisukome į jį. Legatas kelis kartus sužiopčiojo, kol pajėgė išstenėti:

– Babajus, – sugergždė jis, – mane apgavo prikalbindamas leisti užimti miestą.

– Ši būtybė blogai kalba apie mirusiuosius, kurie negali apsiginti, – tarė Daila. – Taip pat ji meluoja. Kai šią būtybę radome, ją saugojo asmens sargybinis sarmatas, pasirengęs žudyti jai paliepus.

– Žinoma, jis meluoja, – sutiko Teodorikas. – Jei kalbėtų tiesą, dabar būtų padoriai žuvęs. Praradęs miestą jis, kaip bet kuris tikras romėnas, būtų pasismeigęs ant savo kardo. Tačiau jam teks panaudoti manąjį.

Teodorikas išsitraukė kardą ir vienu kirčiu perrėžė puikią Kamundo togą ir pilvą. Legatas nesuriko – smūgis tikriausiai buvo per staigus ir aštrus, kad akimirksniu sukeltų skausmą – tik aiktelėjęs suspaudė žiojinčią žaizdą, kad neišsiverstų žarnos.

– Tu jam nenukirtai galvos, – atsainiai tarė Daila.

– Išdavikas nenusipelno tokios pačios mirties kaip garbingas priešas, – atsakė Teodorikas. – Dėl šios pilvo žaizdos jis kelias valandas kęs nepakeliamus skausmus, kol mirs. Pastatyk čia vyrą, kad stebėtų, kol jis mirs, o tada atneštų man jo galvą. Tebūnie taip!

– *Ja*, Teodorikai, – atsakė Daila žvaliai atiduodamas pagarbą.

– Tornai, tu, be abejonės, esi išbadėjęs ir ištroškęs. Eikš su manimi. Centrinėje aikštėje surengsime šventinę puotą.

Pakeliui į aikštę paklausiau Teodoriko:

– Kalbėjai apie devynis tūkstančius nugalėtųjų. O kaip mūsų vyrai?

– Mums labai sekėsi, – linksmai atsakė jis. – Tačiau aš, žinoma, to ir tikėjausi. Žuvo gal du tūkstančiai, dar apie tūkstantį sužeista. Dauguma sužeistųjų išgis, tačiau kai kurie galbūt daugiau nepajėgs kautis.

Turėjau sutikti, kad *ostrogotamas* labai sekėsi, atsižvelgiant į jiems nepalankias aplinkybes. Tačiau taip pat privalėjau pridurti:

– Kalbi gana atsainiai. Juk... tie tūkstančiai yra negyvi arba suluošinti.

Teodorikas paskersakiavo į mane.

– Jei nori pasakyti, kad turėčiau dėl jų raudoti, ne, aš neraudosiu. Neraudočiau, jei būtų žuvę visi mano aukštieji

karininkai – net jei žūtum tu ir visi kiti mano draugai – ir nesitikėčiau, kad kas nors raudotų, jei žūčiau aš. Kovoti – tai kario pašaukimas, pareiga ir malonumas. Ir žūti, jei prireiks. Šiandien aš džiūgauju – ir, esu tikras, kartu džiūgauja mano žuvę vyrai, kurie dabar yra danguje, *Walis-Halloje*, ar dar kur nors – kad tai, dėl ko jie kovėsi ir žuvo, buvo laimėta.

– *Ja*, negaliu nesutikti. Tačiau, kaip tikriausiai tau atraportavo opcijus Daila, bent vieną vyrą nužudė jo bičiulis *ostrogotas* – pats Daila.

– Opcijus pasielgė teisingai. Kaip ir aš, mirtinai sužeidęs ana ten gulintį Kamundą. Nepaklusimas vyresnio karininko įsakymui yra nusikaltimas, kaip ir neginčijama legato išdavystė, o nusikaltėlis turi būti nubaustas nedelsiant.

– Tačiau, manau, per sąžiningą teismą paaiškėtų, jog Dailos auka buvo labiau impulsyvus nei neklusnus. *Ja*, jis pasielgė neapgalvotai, tačiau kovos įkarštyje...

– Sąžiningas teismas? – abejingai paklausė Teodorikas, tarsi būčiau pasiūlęs besąlygiškai atleisti visiems piktadariams. – *Vái*, Tornai, tu kalbi apie romėnų įstatymus. Mes paklūstame seniesiems gotų įstatymams, kurie yra kur kas logiškesni. Kai nusikaltėlis sugaunamas darant nusikaltimą arba yra neginčijamai kaltas, teismas nereikalingas. Tik jei nusikaltimas padaromas slapta arba jei dėl kurios nors kitos priežasties kyla abejonių dėl nusikaltusiojo, šaukiamas teismas. Tokios progos pasitaiko retai. – Bičiulis nutilo ir linksmai nusišypsojo. – Taip yra todėl, kad mes, gotai, stengiamės būti tiesmuki bei atviri ir nusidėdami, ir darydami gerus darbus. Štai aikštė ir joje vykstanti puota. Pasinerkime į apsirijimo nuodėmę.

Teodoriko dekurionai, signalininkai ir opcijai surinko visus miesto gyventojus, išskyrus pačius mažiausius vaikus, ir visiems davė darbo, tačiau nė vienas miestietis dėl to nesidžiaugė. Aukštesniosios klasės atstovams ir geriau besimai-

tinantiems miestiečiams Singidunumo išlaisvinimas aiškiai reiškė ne ką daugiau kaip šeimininkų pasikeitimą. Vyrams ir berniukams buvo liepta dirbti nešvarų lavonų surinkimo, šarvų nuo jų nuvilkimo, ginklų bei kitų vertybių paėmimo ir atsikratymo žuvusiaisiais darbą. Atsižvelgiant į lavonų skaičių, šią užduotį, matyt, teks vykdyti daug dienų. Kaip sužinojau vėliau, miestiečiams buvo liepta tiesiog numesti lavonus nuo atgręžtos į sausumą miesto gynybinės sienos, nuo stataus skardžio į apačioje besidriekiančią lygumą, kur kiti darbininkai apipylė lavonus alyva bei degutu ir sumetę juos į milžinišką krūvą sudegino.

Miesto moterims ir merginoms buvo įsakyta ištraukti sukauptas maisto atsargas, jas paruošti bei patiekti išbadėjusiems *ostrogotų* kariams ir taip pat išalkusiems priemiesčių gyventojams. Tad centrinėje aikštėje visur degė laužai, o iš namų kaminų kilo dūmai. Moterys su nukrautais padėklais ir lėkštėmis, duonos kepalais ir sūriu, alaus bokalais ir ąsočiais zujo ten ir atgal. Aikštėje ir visose į ją vedančiose šoninėse gatvelėse buvo pilna karių ir priemiesčių gyventojų – tarp jų išvydau Aurorą su tėvais – kurie arba siekė ir čiupo maisto porciją, arba laikė nutvėrę elegantišką lėkštę ar dubenėlį ir be įrankių godžiai rijo iš jų.

Minia pagarbiai prasiskyrė praleisti Teodoriką, ir aš prisigretinęs ėjau kartu su juo. Gavę mėsos, duonos ir vyno, radome tuščią vietelę ant gatvės grindinio, ir Teodorikas atsisėdo valgyti taip pat nekarališkai (ir godžiai) kaip aš bei visi kiti dalyvaujantys puotoje žemiausio rango kariai bei berniūkščiai.

Kai truputį numalšinome alkį ir troškulį, paklausiau Teodoriko:

– Kas bus toliau?

– Tikiuosi, nieko. Bent jau ne čia ir kol kas. Singidunumo gyventojai labiau džiaugiasi matydami mus nei sarmatus. Tačiau apskritai jie nepatyrė labai daug nepatogumų. Sar-

matai neturėjo galimybės plėšikauti, o aš savo vyrams uždraudžiau tai daryti. Taip pat ir prievartauti. Tegul jie patys susiranda savo auroras, jei pajėgs. Noriu, kad miestas būtų nepaliestas ir jame nebūtų smurtaujama, kitaip man iš jo nebus jokios naudos derantis su imperija.

– Vadinasi, privalai jį užimti ir kurį laiką išlaikyti savo rankose.

– *Ja*, ir turėdamas tik maždaug tris tūkstančius vis dar gyvų ir tvirtų vyrų. Į šiaurę nuo Danuvijaus, Senojoje Dakijoje, yra kur kas daugiau karaliaus Babajaus sarmatų ir jų sąjungininkų, scirų. Tačiau kadangi karalius Babajus nusprendė pats vadovauti užimant Singidunumą ir čia įsikurti, likusios jo karinės pajėgos liko be vado ir nežino, ką veikti. Jei šie daliniai iš kokio nors šnipo nesužinos, jog miestas krito, o Babajus žuvo, mažai tikėtina, kad jie surengtų masinį kontrpuolimą.

– Tačiau, be abejonės, jie laukia kokių nors žinių iš čia, – tariau. – Vargu ar buvo paslaptis, kad šis miestas ir sarmatų karalius yra apgulti.

– Teisybė. Todėl jau išstačiau sargybinius, kad jie neleistų išdavikams ar nelojaliems miesto gyventojams perplaukti Danuvijų ir pranešti šią žinią sarmatams. Pusę savo vyrų paskirsiu miestui ginti, kad jie pasirūpintų sužeistaisiais ir atstatytų vartus. Kol jie tai darys, aš su likusiais vyrais ir toliau patruliuosime apylinkėse, kad sučiuptume čia klajojančius sarmatus ir nė vienam neleistume pasprukti su žinia, kad Singidunumas užimtas. Taip pat skubiai išsiunčiau pasiuntinį į pietryčius, kad jis pasitiktų mano tiekėjų vilkstines, paragintų jas paskubėti ir pakviestų pastiprinimą.

– O kokias pareigas užimdamas aš galiu geriausiai pasitarnauti? – paklausiau. – Sargybinio? Įgulos kario? Pasiuntinio? Žvalgo?

– Vėl nekantrauji kautis, *niu*? – linksmai paklausė Teodorikas. – Vis dar laikai save eiliniu kariu, *niu*?

– Tiesiog kariu! – pareiškiau. – Nukeliavau pusę Europos, kad juo tapčiau. Ilgai tam rengiausi. Dar Vindobonoje tu mane pakvietei juo tapti. *Ostrogotų* kariu. O kas esi tu pats, jei ne karys?

– Na, aš taip pat esu visų karių vadas. Ir daugybės kitų žmonių karalius. Privalau nuspręsti, kaip geriausiai panaudoti savo karius visų kitų žmonių labui.

– Kaip tik to aš ir prašiau. Kad paskirtum man kokias nors pareigas.

– *Iésus*, Tornai! Seniai tau patariau: nebūk nuolankus. O jei tik apsimeti kukliu, pasielgsiu su tavimi taip, kaip nusipelno nevykęs apsimetėlis. Paskirsiu tave į lauko virtuvę indų plovėju kur nors labai toli nuo kovos veiksmų.

– *Gudisk Himins*, tik ne tai, – tariau, nors žinojau, kad Teodorikas juokauja. – Toks buvo mano pirmasis darbas. Tikiuosi, dabar manęs gyvenime laukia geresni dalykai.

– *Vái*, bet kuris netašytas kaimietis gali išmokti naudotis kardu, ietimi ar lanku. Ir bet kuris turintis intelekto bei gabumų prasčiokas gali būti paaukštintas – į dekurijaus, signalininko, opcijaus ar dar kokias kitas pareigas.

– Puiku, – atsakiau. – Nesu nei nuolankus, nei kuklus. Neprieštarausiu, jei galėsiu kilti tarnyboje.

– *Balgs-daddja!* – nekantriai pertraukė mane Teodorikas. – Turi daugiau nei intelektą ir gabumų. Turi vaizduotę ir iniciatyvumo. Šaipiausi, kad apjuosei virve arklį, tačiau paaiškėjo, kad tai naudingas išradimas. Juokiausi iš tavo avižomis užpildytų „Jericho trimitų“, o jie iš tiesų buvo naudingi. Leidau tau dalyvauti užimant miestą kaip žemiausio rango eiliniui, kad pajustum kovos vienas prieš vieną skonį, kaip pats pageidavai. Čia taip pat puikiai pasirodei, ir labai džiaugiuosi, kad likai gyvas. Tačiau negi manai, kad ir toliau rizikuosiu vertingu vyru taip pat, kaip rizikuoju žaliausiu rekrūtu?

Skėstelėjau rankomis.

– Daugiau negaliu pasiūlyti jokių išradimų. Įsakyk man daryti, ką tik pageidausi.

– Kažkuris senovės istorikas pastebėjo, kad Makedonijos generolas Parmenijus laimėjo daug pergalių be Aleksandro Makedoniečio, tačiau šis nelaimėjo nė vienos pergalės be Parmenijaus, – tarė Teodorikas beveik pats sau. Tada kreipėsi į mane: – Šiuo metu turiu tik vieną maršalą, *saio* Soasą, kuris ėjo tas pačias pareigas ir valdant mano tėvui. Norėčiau, kad tu man tarnautum kaip kitas maršalas.

– Teodorikai, aš net nežinau, ką veikia maršalas.

– Seniau jis buvo karaliaus *mara-skalks*, ir šis pavadinimas apibūdino jo – karališkųjų arklių prižiūrėtojo – pareigas. Dabar jo pareigos yra kitokios ir nepalyginti svarbesnės. Jis yra karaliaus pasiuntinys, perduodantis toli esančiai armijai ar aukštiems pareigūnams, kitų šalių karališkiesiems dvarams ar monarchams savo karaliaus įsakymus ir pranešimus. Jis nėra tik kurjeris, nes maršalas kalba karaliaus vardu ir turi karaliaus įgaliojimus. Tai labai atsakingos pareigos, nes maršalas, taip sakant, yra paties karaliaus dešinioji ranka.

Spoksojau į Teodoriką nelabai galėdamas patikėti tuo, ką girdžiu. Naujiena svaigino ir šiek tiek baugino. Kai ši diena išaušo, buvau paprastas kareivis. Net jei šiandien būčiau buvęs savo antruoju „aš“ – Veleda – mano karo tarnyba nebūtų per daug neįprasta, nes yra žinoma, kad amazonės ir kitos karingos moterys kaunasi kaip vyrai ir net išsikovoja aukštus karinius laipsnius. Tačiau dabar, dienai baigiantis, man buvo pasiūlytas ne bet koks paaukštinimas – tai beveik apoteozė – iki karaliaus dvariškio lygio. Buvau įsitikinęs, kad joks *manamavis* nėra tarnavęs kaip karaliaus maršalas, ir abejojau, ar tokį laipsnį yra kada nors išsikovojusi kuri nors moteris.

Teodorikas, regis, mano dvejones palaikė nenoru, todėl pridūrė:

– Maršalo postas taip pat reiškia hercogo titulą.

Dar labiau sutrikau. Gotų hercogo titulas prilygo romėnų kunigaikščiui. O Romoje hercogo titulas buvo penktas pagal svarbą, tik imperatorius, karalius, princas ir sosto paveldėtojas buvo aukštesni nei kunigaikštis. Net jei moteris ištekėdavo už kunigaikščio, jai šis titulas nebūdavo suteikiamas. Žinoma, man nebuvo siūlomas Romos imperijos kunigaikščio titulas, tačiau tapti gotų hercogu ir *ostrogotų* karaliaus Teodoriko maršalu taip pat buvo labai daug.

Trumpai šmėstelėjo mintis, ar, prieš Teodorikui ir man sutinkant su šiais naujais santykiais, turėčiau jam atvirai pasisakyti apie tikrąją savo prigimtį. Tačiau nusprendžiau to nedaryti. Kol kas man pavyko įtikinamai, net pagirtinai, pabūti miškų gyventoju, šviesiausiuoju, lankininku ir net fechtuotoju. Pamėginsiu tapti sėkmingu maršalu ir hercogu. Jei nesužlugsiu ir neprarasiu šio posto arba jei kaip nors nepaaiškės, kad esu *manamavis*, galėsiu užimti šias pareigas iki gyvenimo pabaigos, o vėliau ilsėtis kape po akmeniu su įspūdingu antkapio įrašu. Tai būtų puikus pasišaipymas iš istorijos, kad vienas šios epochos maršalų, hercogų, kunigaikščių, istorikams nežinant, iš tiesų buvo ne vyras.

Laukdamas, kol prabilsiu, Teodorikas paragino:

– Į tave pagarbiai kreipsis: *saio* Tornai.

– Ak, nereikia manęs įtikinėti, – atsakiau. – Esu pamalonintas, pagerbtas ir priblokštas. Mąsčiau tik apie vieną dalyką. Spėju, maršalas nedalyvauja mūšiuose.

– Priklausys nuo to, kur nukeliausi vykdydamas karališkas misijas. Gali taip atsitikti, kad, norėdamas ten nuvykti, turėsi kautis. Šiaip ar taip, nors galbūt tuo ir nepatikėsi, tačiau yra ir kitų tokių pat džiugių dalykų kaip mūšis. Tai machinacijos, sąmokslai, gudrybės, diplomatinė painiava, nuolaidžiavimas – ir valdžia. Karališkasis maršalas privalo jų visų paragauti, visuose dalyvauti ir pajusti pasitenkinimą jais naudodamasis.

– Tikiuosi, kad vis tiek teks susikauti. Kad patirsiu nuotykių.

– Vadinasi, sutinki tapti maršalu? Gerai! Tebūnie taip! *Háils, Saio Thorn!* O dabar susirask minkštų grindinio akmenų ir gerai išsimiegok. Rytoj rytą atvyk į mano *praitoriáuną* ir aš tau pasakysiu, kokia bus pirmoji tavo kaip maršalo misija. Pažadu, kad ji bus ir kupina nuotykių, ir maloni.

5

– Neįmanoma! – aiktelėjau, kai kitą rytą Teodorikas pasakė, ko iš manęs nori. – Aš? Pakalbėti su imperatoriumi? Juk neteksiu žado ir tylėsiu kaip žuvis.

– Abejoju, – linksmai atkirto Teodorikas. – Tiesa, aš – tik menkas karalius, tačiau nepasakyčiau, kad mano akivaizdoje tu būni bežadis. Tiesą sakant, dažnai man atsikerti. Kiek mano pavaldinių tai išdrįstų?

– Tai visiškai kas kita. Kaip pats sakei, kai mes susipažinome, nebuvai karalius. Ir mes esame maždaug to paties amžiaus. Teodorikai, prašau, pagalvok. Esu tik vaikėzas iš vienuolyno. Netašytas kaimietis. Niekada neteko net prisiartinti prie imperatoriškojo dvaro...

– *Balgs-daddja*, – purkštelėjo jis, ir tai nė kiek manęs nepadrąsino. Dar nuo to laiko, kai gyvenau vienuolyne, tik ir girdžiu, kaip žmonės į mano pareiškimus atsako: „Nesąmonė."

Teodorikas palinko per stalą ir tęsė:

– Šis naujasis Leonas pats yra vaikėzas. Tornai, seniai man sakei, kad buvai vienuolyno abato raštininkas ir tvarkei jo korespondenciją su daugeliu įžymių žmonių. Tad esi susipažinęs su aukštą padėtį turinčių garsenybių kalba, elgsena ir klasta. Gyreisi, kad tau sėkmingai pavyko apsimetinėti Vindobonos aukštuomenėje. Ką gi, tai, su kuo su-

sidursi imperatoriškajame dvare, nedaug skirsis nuo to, ką pastebėjai tų provincijos didikų draugijoje. Ir šįkart tau nereikės apsimetinėti, kad esi įtakingas, tu toks būsi. Žinau, kad pakankamai gerai kalbi graikiškai, todėl pajėgsi bendrauti su mažuoju imperatoriumi Leonu Antruoju ir bet kuriuo vyru ar vyrais, padedančiais berniukui valdyti. Dėl tos priežasties siunčiu *saio* Soasą pas imperatorių Julijų Nepą į Raveną – jis kalba tik gotiškai ir lotyniškai – o *saio* Torną siunčiu pas Rytų imperijos imperatorių. Tebūnie taip!

Klusniai linktelėjau ir net atidaviau pagarbą, nors mes visi – Teodorikas, Soasas ir aš – sėdėjome prie stalo, o sėdint pagarba paprastai neatiduodama. Mes visi trys tarėmės tame pačiame mažame name už Singidunumo sienos, kuriame prieš tai du kartus kalbėjausi su Teodoriku. Savo *praitoriaúnui* ir rezidencijai jis galėjo užimti didingesnius rūmus mieste, tačiau nusprendė ir toliau naudotis kukliu Auroros ir jos tėvų būstu.

Soasas buvo žilaplaukis, pražilusia barzda vyras, beveik to paties amžiaus kaip Virdas ir net labai į jį panašus. Tačiau, kitaip nei Virdas, Soasas buvo labai nekalbus. Jis neprieštaravo dėl misijos, į kurią buvo siunčiamas, nerodė jokio pavydo ar nepasitenkinimo, kad aš taip staiga buvau paskirtas maršalu. Jei mes apskritai ką nors vienas kitam pasakydavome, Soasas, nors tarp mūsų buvo nemažas amžiaus skirtumas, visada į mane kreipdavosi pagarbiu *saio*.

Sakydamas, kad nesu vertas misijos, kurią man siūlo Teodorikas, buvau nuoširdus, nes iš tiesų į ją žvelgiau su tam tikra baime. Tačiau, kad likčiau toks pat nuoširdus, turiu pasakyti, jog ši perspektyva mane tiek pat ir žavėjo. Niekada gyvenime nesitikėjau, kad kada nors teks aplankyti Konstantinopolio Naująją Romą, o ką jau ir kalbėti apie audienciją pas patį Rytų imperijos imperatorių. Jaučiausi panašiai kaip tada, kai pirmą kartą iš vyrų vienuolyno buvau

išvarytas į moterų: nerimavau ir kartu džiaugiausi galimybe patirti naujų ir netikėtų nuotykių.

– Neturiu nė menkiausio noro išlaikyti šį miestą savo rankose, – tęsė Teodorikas. – Kaip ir visi kiti gimę laisvi ir laisvai gyvenantys gotai, nejaučiu meilės jokiam sienos apjuostam miestui. Man kur kas labiau patinka mūsų amalingų miestas Nova, plačiai atvertas Danuvijui ir palei upę besidriekiančioms lygumoms. Tačiau jūs, maršalai, šito, žinoma, nesakysite imperatoriams. Priverskite juos patikėti, kad myliu ir branginu Singidunumą, trokštu čia likti amžinai ir noriu šį miestą padaryti savo sostine vietoje Novos. Nes aš čia liksiu tol, kol gausiu mainais už Singidunumą tai, ko noriu. Arba, vertinant blaiviai, laikysiu šį miestą savo rankose tol, kol pajėgsiu. Jūs abu privalote pateikti mano reikalavimus Ravenai ir Konstantinopoliui anksčiau nei surengę kontrpuolimą mane iš Singidunumo galbūt išstums sarmatai.

Per stalą jis man ir Soasui padavė po veleninio popieriaus ritinį, visą prirašytą jo paties ranka ir užantspauduotą jo monograma, įspausta į violetinį vašką.

– Sėdėjau beveik visą naktį kurdamas šiuos raštus, – paaiškino Teodorikas. – Tavo, *saio* Soasai, lotyniškai, o tavo, *saio* Tornai, graikiškai.

Teisindamasis sumurmėjau:

– Teodorikai, aš šiek tiek kalbu graikiškai, tačiau nemoku skaityti.

– Tau ir nereikia mokėti. Graikiškai skaityti moka kiekvienas Konstantinopolio valdžios atstovas. Šiaip ar taip, ir tu, ir Soasas žinote, ką aš noriu pranešti. Imperatoriai privalo parodyti savo dėkingumą už tai, kad išgelbėjau Singidunumą nuo sarmatų, ir atsiųsti man *vadimoniumą* – paktą, bylojantį apie sutarčių, sudarytų tarp imperijos ir velionio karaliaus mano tėvo, atnaujinimą bei ratifikavimą. Tai yra patvirtinti, kad mums, *ostrogotams*, užtikrinama amžina

Moezijos Sekundos žemių, kurias suteikė Leonas Pirmasis, nuosavybė. Be to, mes norime, kad vėl būtų pradėtas mokėti *consueta dona* – kasmetinis trijų šimtų aukso librų mokestis už tai, jog saugome imperijos sieną. Gavęs šį paktą, perduosiu miestą toms karinėms pajėgoms, kurias imperija atsiųs jį saugoti. Tačiau tik tada, kai gausiu paktą. Kai įsitikinsiu jo sąžiningumu ir teisėtumu bei pamatysiu, kad jo negali anuliuoti, dezavuoti ar perrašyti joks imperatorius, paveldėjęs sostą iš Julijaus Nepo ir paskutiniojo Leono.

– O kaip *saio* Soasas ir aš įrodysime imperatoriams, kad tu tikrai užėmei Singidunumą? – paklausiau.

Abu vyrai pažvelgė į mane suirzę dėl įkyrių priekabiavimų, tačiau Teodorikas paaiškino:

– Turėtų pakakti karaliaus žodžio. Tačiau, kadangi tu įžūliai iškėlei šį klausimą, kiti taip pat gali jį užduoti. Todėl ir tu, ir *saio* Soasas turėsite neginčijamų įrodymų. – Teodorikas garsiai sušuko: – Aurora, atnešk mėsą!

Išgirdęs šį keistą įsakymą, tikėjausi, kad mergina atneš lėkštes ar padėklus. Tačiau ji išniro iš virtuvės nešina dviem odiniais krepšiais, kokius jau buvau matęs anksčiau, ir padavė juos Teodorikui. Jis atidarė vieną krepšį, pažvelgė į vidų ir padavė jį Soasui, duodamas antrąjį man atsainiai tarstelėjo:

– Aurora taip pat nemiegojo beveik visą naktį. Ji rūkė šiuos du daiktus, kad tada, kai juos įteiksite, jie nebūtų pašvinkę ir nedvoktų. Kamundo galva – Julijui Nepui. Babajaus – Leonui Antrajam. Ar pakankamai svarūs įrodymai, *saio* Tornai?

Supratęs priekaištą tik linktelėjau galva.

– *Saio* Soasai, tau teks keliauti toliau, per visą žemyną iki pat Ravenos. Būtų geriausia, jei išvyktum iškart.

– Aš jau ten, Teodorikai! – amtelėjo Soasas pašokdamas, atiduodamas pagarbą ir išnykdamas per laukujas duris.

Nespėjus man paklausti, kaip nusigausiu iki Konstantinopolio, Teodorikas pasakė:

– Upės krante tavęs laukia barža su didelėmis maisto atsargomis ir patikima įgula. Plauksi Danuvijumi iki mano Moezijos miesto Novos. Kadangi jau pažįsti opcijų Dailą, siunčiu jį kartu su tavimi ir dar du lankininkus, jei upėje susidurtumei su piratais ar kitomis kliūtimis. Barža pakankamai didelė, tad tilpsite jūs visi ir jūsų arkliai. Tačiau noriu, kad nuvykęs į Konstantinopolį turėtum įspūdingesnę derybininkų grupę. Todėl štai čia dar vienas laiškas – mano seseriai Amalamenai, esančiai Novoje. Jame nurodyta skirti tau daugiau karių ir žirgų. Amalamena galbūt ir pati su savo tarnais panorės vykti kartu. Kaip ir tu, mano sesuo nėra buvusi Konstantinopolyje. Tau jos draugija patiks: ji yra daili, žavi ir visų, kurie ją pažįsta, neišskiriant ir manęs, mylima. Amalamena taip pat pasirūpins, kad visa tavo palyda kelionei sausuma į pietryčius nuo Novos būtų deramai aprengta, aprūpinta ginklais ir maistu. Štai! Ar visa tai atrodo nepakenčiama, Tornai? Ar vis dar baiminiesi būti mano maršalu ir pasiuntiniu į imperatoriškąjį dvarą?

– Ne, ne, *ni allis*. – Ką dar galėjau atsakyti, jei, kaip tvirtino Teodorikas, net moteris gali panorėti keliauti, kad susitiktų su imperatoriumi Leonu. – Ar bus dar kokių nurodymų?

– Ne, tik dedu į tave dideles viltis, kad greitai grįši su paktu, kurį tave įpareigojau gauti. Tebūnie taip!

Žilstelėjęs opcijus Daila, dar vakar pažinojęs mane kaip žemiausią (ir ūgiu, ir rangu) jo vadovaujamos turmos karį, šiandien oficialiai atidavė man pagarbą, kai vedžiau Veloksą į baržą. Ir jis tai darė nesišaipydamas – kaip ir kiti du lankininkai, raumeningi, to paties amžiaus kaip ir Daila veteranai – tačiau aš į jų atiduodamą pagarbą atsakiau gana droviai ir vėliau susilaikiau duoti nurodymus, kuriuos vykdydami jie turėtų atiduoti man pagarbą. Be to, man nebuvo jokio reikalo duoti įsakymus, nes kelionė vyko be nuotykių: nei jiems, nei man nereikėjo kautis su piratais ar upės kran-

tuose pasaloje tykančiais priešais. Taip pat nereikėjo duoti įsakymų ir baržininkams, nes jie kur kas geriau už mane išmanė savo darbą ir Danuvijaus užgaidas.

Iki šiol mano matytas Danuvijus buvo srauni, tačiau plati, ruda upė. Dabar, kadangi aukščiau Singidunumo į Danuvijų įtekėjo Sava, upė tapo dar platesnė, daugiau nei pusės romėniškos mylios pločio, ir tolimame krante stūksantys miškai matėsi tik kaip per miglą. Tačiau vos po vienos dienos kelionės į upės žemupį ji visiškai pasikeitė: dabar upė turėjo prasiskverbti į rytus tarp dviejų kalnų grandinių Karpatų šiaurėje ir Hemuso pietuose.

Kadangi Danuvijus turėjo pratekėti pro tarpeklį tarp kalnų, kurių skardingos pilkų akmenų uolos iš abiejų pusių kilo į neįsivaizduojamą aukštį, buvusi plati upė tapo siauresnė nei vienos stadijos pločio. Iš rudos ji virto putojančiai balta ir šniokšdama veržėsi per tą siaurą kanalą tarsi horizontalus kaskadas. Arkliai plačiai išžergė kojas, o Daila, lankininkai ir aš sunerimę įsikibome į šonus baržos, kurią tėkmė blaškė, mėtė, kilnojo, sukiojo ir trankė taip, kad mums net dantys barškėjo. Tačiau baržos įgula per šį pašėlusį blaškymą išliko rami ir mitriai darbavosi kartimis bei vairiniu irklu išlaikydama laivą upės viduryje saugiu atstumu nuo uolų, kurios galėjo mus sumalti į šipulius.

Kadangi man jau teko dalyvauti mūšyje, galiu patvirtinti, kad jis paaštrina pojūčius, jausmus ir reakciją. O dabar turiu pasakyti, kad, atsidūrus mūšyje tarp žemės ir vandens stichijų, galima pajusti tokį pat audringą jėgų antplūdį kaip ir bet kurioje kovoje vyras prieš vyrą. Plaukiau upe, kuri, matyt, kadaise prasigraužė pro kietą uolieną ir dabar triumfuodama darė tą patį. Kaip ir mūšyje, mano suvokimas ir budrumas gerokai padidėjo. Tačiau pastebėjau ir vieną ne itin malonų skirtumą. Patekęs į dviejų galingų stichijų dvikovą, negali kovoti kurioje nors vienoje pusėje, vienos stichijos laikyti savo sąjungininke, pats smūgiuoti ar atremti smū-

gius, o gali tik laukti, susigūžti ir viltis, kad gyvas sulauksi pabaigos.

Drįstu teigti, kad kaip tik dėl to senovės pagonys žemės, vandens, oro ir ugnies dievus garbino labiau nei kūrybos, meilės ir karo.

Ši pašėlusi, audringa, bauginanti kelionės dalis truko beveik visą dieną, kuri prailgo tarsi savaitė, tačiau baigėsi taip pat staiga, kaip ir prasidėjo. Upė išsiveržė pro plyšį tarp kalnų, uolos iš abiejų pusių nutolo nuo mūsų, tada tolyn pasitraukė Karpatų ir Hemuso kalnai užleisdami vietą paupio miškams, pievoms ir pomiškiui. Danuvijus, tarsi jausdamas dėkingumą, kad buvo išlaisvintas ir gniaužtų, nustojo riaumojęs ir tik dūsavo iš pasitenkinimo, liovėsi lėkęs galvotrūkčiais ir dabar tekėjo ramiai, vėl parudavo ir išsidriekė iki ankstesnio pločio. Baržos įgula nuplukdė mus prie žolingo kranto, kad arkliai galėtų parupšnoti žolės, o mes, žmonės, dėkingai atsipalaiduoti ant nesikilnojančios tvirtos žemės ir pavakarieniauti.

Baržos įgula juokėsi, kai mes, keturi kariai ir mūsų arkliai, svirduliuodami išlipome į krantą, o du lankininkai bambėjo, jog įstojo į Teodoriko kariuomenę ne tam, kad taptų audringų vandenų jūreiviais. Esu tikras, kad baržininkams skaudėjo raumenis bei gėlė kaulus taip pat kaip ir mums, tik jie tai slėpė, kad galėtų niekinamai šaipytis iš mūsų. Kol valgėme ir gėrėme, baržininkai patarė „sausumos žiurkėms" atsipalaiduoti ir pasimėgauti keliomis maloniomis plaukimo upe dienomis. Jie paaiškino, kad įveikėme Kazano tarpeklį, tačiau kai pasieksime kitą, Geležinių Vartų, slenkstį, Kazanas atrodys tarsi ramus romėnų pirčių *tepidariumas*.

Per kitas kelias dienas mums bent jau pavyko pailsinti galūnes ir nugarą bei atsigauti nuo sumušimų ir mėlynių. Danuvijus palengva tapo platus tarsi ežeras tarp kalnų, o abipus jo driekėsi ne krantai, bet užsistovėjusios pelkės ir salos, pagrindinė tėkmė buvo tokia dumblina, kad bar-

žininkai turėjo energingai atsistumti kartimis norėdami plaukti greičiau nei upės tėkmė. Tačiau jie nepajėgė judėti taip sparčiai, kad įtiktų man, Dailai ir lankininkams, nes dabar mūsų kūnai ne skaudėjo, o nepakenčiamai niežtėjo. Iš palei upę besidriekiančių pelkių pakilo dideli, tarsi tikri debesys uodų, mašalų ir visokių kitokių kraugeriškų vabzdžių spiečiai, kurie nepasotinamai vaišinosi mumis ir šėtoniškai kankino.

Atrodė, kad baržininkai – matyt, seniai buvo prie to pripratę, – į vabzdžių spiečius nekreipė jokio dėmesio, tik retkarčiais prieš veidą pamosuodavo ranka, kad mašalai netrukdytų žiūrėti. Tačiau mes keturiese be paliovos kasėmės iki kraujo ir taip ilgai negalėjome užmigti, kad vos neišsikraustėme iš proto. Kiekvienas mūsų odos nepridengtas lopelis buvo paženklintas nagų dryžiais – trys barzdoti kariai net išsirovė kuokštus veido plaukų – ir mes buvome taip sukandžioti, kad mūsų veidus ir rankas nusėjo gumbai, akių vokai sutino, ir mes beveik nieko nematėme, o paburkusios lūpos skaudžiai perštėjo. Nors arklių oda storesnė, tačiau jie negalėjo kasytis, tad trukčiojo, nenustygo vietoje, trypė kojomis ir taip įnirtingai spardėsi, kad mes išsigandome, jog jie prakirs skylę baržos dugne, ir mes visi amžiams nugrimsime į šį pragarą.

Kai po kiek laiko, kuris mums atrodė ištisa amžinybė, Danuvijus ėmė siaurėti ir tėkmė tapo sraunesnė, o vėjas išvaikė vabzdžius, pajutome tikrą palengvėjimą. Galiausiai, kai upė, o kartu su ja ir barža, nėrė į kitą siaurą uolingą tarpeklį, vabzdžių visai neliko. Blaškymas, kurį čia teko iškęsti, kaip ir buvo perspėję baržininkai, išties buvo smarkesnis nei Kazano tarpeklyje ir truko ilgiau. Tačiau Dailą, lankininkus, mane – ir, spėju, net arklius – jis iškankino mažiau nei mašalai.

Supratau, kodėl šį tarpeklį vadina Geležiniu. Supantys upę skardžiai čia buvo ne pilki, o rausvos rūdžių spalvos.

Taip pat supratau, kodėl jį vadina Vartais. Uolos buvo taip arti viena kitos, kad jų viršuje išsidėstęs bet koks karių būrys galėjo paleisti į apačią tiek strėlių, didelių akmenų ar medžių kamienų, jog būtų užtvėręs kelią bet kokiam laivui, net ir visiems Romos laivyno dromonams. Tačiau šiuo metu jokia priešiška jėga to nedarė. Tad mūsų barža šokinėdama, sukiodamasi, vartydamasi ir trankydamasi be jokių kliūčių lėkė baltais purslais putojančiu kanalu. Saugiai praplaukėme Geležinius Vartus, tačiau po šio sunkaus išmėginimo buvome dar labiau pavargę, iškankinti ir ištąsytais viduriais nei perplaukę Kazano tarpeklį. Šįkart baržininkai pasigailėjo savo keleivių. Jie nuyrė baržą prie kairiojo upės kranto ir prišvartavo ją ten ištisoms dviem dienoms, kurių mums prireikė, kad atsigautume.

Čia buvo įsikūrusi pirmoji mūsų per kelionę sutikta gyvenvietė. Tai buvo tik kaimelis, tačiau jis didžiavosi garbingu Severijaus bokštu, nes imperatorius Severijus daugiau nei prieš du šimtus metų, įamžindamas pergalę prieš svetimšalių gentis, vadinamas kvadais ir markomanais, čia liepė suręsti akmeninį bokštą. Matyt, viena sąlygų, kurias imperatorius Severijus iškėlė nugalėtiesiems, buvo įsikurti čia ir teikti pagalbą Geležiniuose Vartuose nelaimės ištiktiems keliautojams – arba tiems, kurie, kaip mes, įveikę šią kliūtį buvo apgailėtinos būklės. Kad ir kaip ten būtų, visi kaimo gyventojai iš tiesų buvo išlikusių gyvų tų genčių narių palikuonys ir su mumis elgėsi tikrai maloniai. Jie mums davė iš mėlynųjų verbenų žiedų pagaminto tepalo vabzdžių įkandimams patepti, ir jis labai sumažino patinimus bei niežulį. Taip pat jie davė išgerti valerijono šaknies nuoviro, kad atsipalaiduotų mūsų sudirgę nervai ir skrandžiai. Kai atsigavome ir pajėgėme valgyti, kaimiečiai pavaišino mus žuvimi iš Danuvijaus ir šviežiomis daržovėmis iš savo daržų.

Likusią kelionės dalį nereikėjo kęsti audringų upės slenksčių, o tikimybė, kad mus užpuls upės piratai, buvo mažesnė

nei bet kada. Nuo Severijaus bokšto plaukėme nešami srovės Danuvijaus žemupiu, kur matėme daug kitų laivų, tarp jų ir Moezijos laivyno ginkluotus patrulinius laivus. Upė vėl buvo ruda, plati, tekėjo ramiai, o kraštovaizdis, pro kurį plaukėme, buvo visiškai tuščias ir monotoniškas, kol pasiekėme savo kelionės tikslą – pietiniame krante įsikūrusį Novos miestą.

Pamaniau, kad Teodorikas, pavadindamas Nową miestu, perdėjo. Jau buvau matęs kelis miestus, ir palyginti su jais Nova buvo tik miestelis. Dauguma pastatų vienaaukščiai, čia nebuvo jokio amfiteatro, vienintelė bažnyčia toli gražu neatrodė nedidinga, kelios termos neprilygo romėniškų pirčių puošnumui, o tai, ką Daila man parodęs pavadino karališkaisiais rūmais ir sodu, tebuvo dvaras, kur kas kuklesnis nei hercogo Sunjos Vindobonoje. Tačiau Nova buvo patraukli, nuo upės pakrantės išsidriekusi į švelniai kylančią kalvą, čia taip pat buvo daug turgaus aikščių, kurias nuo saulės užstojo medžiai ir dabino gėlės. Kaip ir sakė Teodorikas, miestas tikrai nebuvo apjuostas siena, tačiau Daila paaiškino, kad jį užimti toli gražu nėra paprasta.

– Atkreipk dėmesį, *saio* Tornai, – tarė jis, kai išlipome į krantą, – kad visų gyvenamųjų namų, parduotuvių ir *gasts-raznų* durys išdėstytos taip, kad nebūtų tiesiai priešais kitoje gatvės pusėje esančio pastato duris. Taip padaryta todėl, kad, jei miestą užpultų ar būtų paskelbtas pavojus, kiekviename pastate esantys vyrai galėtų stverti ginklus, nerti pro duris ir nesusidurti su išbėgančiais iš kitoje gatvės pusėje esančio namo.

– *Ja*, – pritariau. – Įžvalgiai suplanuota. Tokių atsargumo priemonių neteko matyti net miestuose, – ir tuojau pat taktiškai pridūriau: – Norėjau pasakyti, dideliuose miestuose. O dabar pasakyk, opcijau, kaip turėtume pasielgti. Ar tu, aš ir lankininkai turėtume apsigyventi vienoje *gasts-raznų?*

– Ak, ne. Aš su vyrais užlipsiu į kalną, kur ir įsikursime už jo esančioje karinėje stovykloje. Taip pat pasiimsime ar-

klius. Tačiau tu esi maršalas. Tave svetingai sutiks princesė Amalamena ir apgyvendins karališkuosiuose rūmuose.

Linktelėjau ir netvirtai pridūriau:

– Kaip žinai, esu maršalas naujokas. Ar man derėtų užsidėti visus šarvus ir būti su visais ginklais, kai prisistatysiu princesei?

Daila taip pat buvo taktiškas.

– Hm... atsižvelgiant į tai, kad neturi nuosavų šarvų, kurie būtų pritaikyti tavo... hm... stotui, *saio* Tornai, patarčiau atvykti apsirengus kasdieniais drabužiais.

Nusprendžiau bent jau apsivilkti švarius drabužius. Kad padaryčiau tai nuošaliai, nusinešiau savo mantą į valčių pašiūrę ir ten pamačiau, kad visi mano drabužiai, kol keliavome per putojančio vandens tarpeklius, sušlapo ir suplėko. Negalėjau gaišti laiko džiovindamas juos saulėje, todėl, nors drabužiai ir buvo drėgni, apsirengiau geriausius, kuriuos buvau nusipirkęs ir dėvėjau Vindobonoje kaip Tornareikas – žinoma, ne togą, tačiau dailią tuniką, švarką ir kelnes, skitiškus gatvės batus ir prie tunikos pečių prisisegiau priderintas sages. Kai apsirengiau, dvokiau pelėsiais – nors išsitraukiau buteliuką su rožių aliejumi ir pasišlaksčiau juo – o mano batai einant šliuksėjo, maniau, jog atrodau taip, kaip dera karaliaus maršalui.

Neturėdamas jokių ginklų, tik į makštis įkištą durklą – kad parodyčiau, jog kadaise buvau karys, – ėmiau kopti į kalvą karališkųjų rūmų link. Pastebėjau, kad dauguma praeivių ir žmonių turgaus aikštėse – net kalvių, puodžių ir kitų dirbtuvių atviru priekiu darbininkų – buvo moterys arba labai seni ar labai jauni vyrai, tad spėjau, kad tie Novos vyrai, kurie nebuvo su Teodoriku Singidunume, tikriausiai keliavo į ten su tiekimo ir kariuomenės pastiprinimo vilkstinėmis arba įsikūrė rezervo stovykloje kitapus kalvos, kur nuvyko Daila.

Rūmų taip pat nejuosė jokia siena, tik tanki gyvatvorė su ornamentais išpuoštais metaliniais vartais. Juos saugojo du

sargybiniai – raumeningiausi ir su vešliausiomis barzdomis gotai, kokius man yra tekę matyti, apsivilkę visus šarvus, užsidėję šalmus ir laikantys ietis. Nužingsniavau prie jų, pasisakiau, kas esu, kodėl noriu būti įleistas į rūmus, ir parodžiau Teodoriko laišką seseriai. Abejojau, ar vyrai moka skaityti, tačiau vyliausi, kad jie atpažins antspaudą. Taip ir buvo. Vienas vyras sumaurojo kitam:

– Eik ir atvesk *faúragaggą*.

Tada šiurkščiai liepė man palaukti prievaizdo, kuris ateis ir mane palydės. Kol laukiau, vis dar už vartų, sargybinis nužvelgė mane nuo galvos iki kojų ne tiek įtariai, kiek negalėdamas patikėti.

Iš rūmų pasiramsčiuodamas lazda atėjo prievaizdas – labai senas, sulinkęs vyras ilga žila barzda. Nors buvo vasara, jis vilkėjo sunkų, žemę siekiantį apsiaustą. Prisistatė esąs *faúragagga* Kostula, nusilenkė, kai per vartus jam padaviau voką, tada sulaužė vaško antspaudą, išskleidė veleninį popierių, visą ištisai perskaitė, retkarčiais aukštai iškėlęs žilus antakius žvilgčiodamas į mane. Galiausiai jis vėl nusilenkė, grąžino man laišką ir įsakė sargybiniams:

– Atverkite vartus, sargybiniai, ir iškelkite savo ietis atiduodami pagarbą *saio* Tornui, mūsų karaliaus Teodoriko maršalui.

Vyrai taip ir padarė, o aš praėjau pro juos stengdamasis atrodyti kuo aukštesnis, tačiau jie vis tiek stūksojo virš manęs tarsi Geležinių Vartų uolos. Prievaizdas mandagiai paėmė mane už rankos, ir mes nužingsniavome taku. Ir čia pat nustebęs jis atitraukė nuo mano rankovės savo ranką ir nusišluostė ją į savo apsiaustą.

– Atleiskite, mano drabužiai drėgni, – teisinausi sutrikęs. – Upėje buvo labai šlapia. – Prievaizdas pašnairavo į mane, ir aš supratau, kad kaip maršalas kalbu itin kvailai, tad iškart pakeičiau temą ir paklausiau: – Kaip reikėtų deramai atiduoti pagarbą ir kreiptis į princesę Amalameną?

– Pakaks oriai nusilenkti, *saio* Tornai. O kreiptis į ją galite tiesiog „princese", kol ji leis ją vadinti Amalamena, ką tikriausiai ir padarys. Kitaip nei romėnai, princesė nereikalauja jos vadinti pompastiškais Augustos ar Maximos titulais. Tačiau, *saio* Tornai, paprašysiu atleisti vieną dalyką. Ar galėtumėte truputį palaukti laukiamajame? Privalau pranešti apie jūsų atvykimą, o princesė turi atsikelti iš lovos ir būti aprengta, kad galėtų jus priimti.

– Iš lovos? Jau įpusėjo popietė.

– *Oh vái*, princesė nėra apsileidusi miegalė. Ji serga ir yra *lekeis* slaugoma. Tačiau neišduokite, kad jums tai pasakiau. Amalamena yra tikra savo tėvo duktė ir brolio sesuo. Ji nepripažįsta nė mažiausio silpnumo, todėl žiūrės į jus su panieka, jei bandysite pareikšti užuojautą ar įsiteikti.

Neaiškiai sumurmėjau, kad užjaučiu sergančią princesę, ir užtikrinau, jog nedarysiu nemandagių pastabų apie jos sveikatą. Prievaizdas įvedė mane pro dideles dvigubas paradines rūmų duris, palydėjo iki sofos laukiamojoje salėje ir liepė kitam tarnui atnešti man atsigerti. Tad sėdėjau, iš bokalo sriubčiojau gerą, kartų, tamsų alų ir apžiūrinėjau patalpą.

Dviaukščiai rūmai buvo pastatyti iš to paties raudono akmens, kurį mačiau Geležiniuose Vartuose, viduryje gerai prižiūrimo parko grįstais takais, gėlynais ir apsupto dygliuota gyvatvore. Iš vidaus jie buvo tokie pat nepretenzingi kaip ir iš išorės, neperkrauti ornamentiką kaip romėnų stiliaus vilos. Nenuostabu, kad daugumą baldų puošė medžioklės trofėjai. Sofa, ant kurios sėdėjau, dengė stumbro kailis, ant mozaikinių grindų buvo patiestos kelios lokenos, o ant sienų kabėjo puikūs elnių ir kitų žvėrių ragai. Taip pat išvydau iki tol nematytų meno dirbinių: milžiniškas juodos ir cinoberiu nuspalvintos keramikos elegantiškų formų vazas ir urnas, papuoštas gracingų dievų ir deivių, sportuojančių vaikinų ir merginų, raumeningų medžiotojų ir jų laimikių figūromis. Kostula man paaiškino, kad tai

graikų meno dirbiniai ir kad santūrus patalpų apstatymas, siekiant, kad kiekvienu papuošimu būtų galima gėrėtis atskirai, – tai graikiškas stilius.

Laukiamosios salės gale atsivėrė kitos dvigubos durys, ir iš jų mane ranka pakvietė senasis Kostula. Atidaviau jam savo alaus bokalą, o prievaizdas rankos mostu parodė eiti į toliau esančią patalpą. Tai buvo labai erdvi ir didinga menė, pro kurios daugybę langinėmis neužvertų langų sklido vasaros saulės šviesa. Menėje buvo tokios pat kaip ir laukiamojoje salėje mozaikinės grindys, ji taip pat buvo išpuošta medžioklės trofėjais ir graikiškomis urnomis. Tačiau čia stovėjo ir vienas praktiškas baldas – aukšta, į sostą panaši kėdė, pastatyta palei galinę sieną, gerokai toliau nuo durų, ir joje sėdėjo baltai apsirengusi liekna moteris. Rankose ji laikė nesulankstytą Teodoriko laišką, tarsi jį skaitytų niekieno nepadedama. Tai mane šiek tiek nustebino: „svetimšalė“ moteris, tai kas, kad karališkos giminės, moka skaityti. Vėliau sužinosiu, kad princesė moka ne tik skaityti ir rašyti, bet ir yra labai apsiskaičiusi.

Ryžtingai ir iškilmingai nužingsniavau princesės link, tačiau kelias buvo netrumpas, ir visą mano orumą išblaškė komiškai žliugsintys batai. Šis garsas patalpoje su aukštomis lubomis buvo siaubingai sustiprintas. Jaučiausi esąs ne maršalas ir hercogas, o klumpinantis vandens vabzdys.

Matyt, princesė Amalamena galvojo panašiai, nes visą laiką, kol prie jos artinausi, buvo palenkusi galvą ir neatitraukė akių nuo mano kojų. Kai galiausiai paskutinį kartą sušliuksėjęs sustojau priešais jos kėdę, princesė lėtai pakėlė galvą. Ji šypsojosi gan maloniai, tačiau skruostų duobutės pastebimai virpėjo – princesė kur kas mieliau būtų garsiai nusikvatojusi. Žinau, kad turėjau parausti labiau nei kada nors buvo paraudusi Teodoriko Aurora, tad žemai nusilenkiau, kad paslėpčiau veidą, ir neišsitiesiau, kol išgirdau Amalameną tariant:

– Sveikas atvykęs, *saio* Tornai. – Amalamena tiesiai žvelgė į mane, tačiau dabar jos šypsena buvo mįslinga, ir princesė rafinuotai uostė orą. – Ar tu čia atvykai per Rožių slėnį?

– Ne, princese, – atsakiau pro sukąstus dantis, nes stengiausi užgniaužti pastabą, jog, kad ir kokia buvo Amalamenos liga, tai tikrai ne kataras, slopinantis uoslę. – Esu pasikvėpinęs rožių aliejumi, princese.

– Štai kaip! Tu taip sakai? Kaip neįprasta! – Jos skruostų duobutės vėl bylojo, kad Amalamenai sunku sutramdyti šypseną. – Dauguma brolio emisarų atvyksta dvokdami prakaitu ir krauju.

Nenorėjau, kad ji mane laikytų netikusiu karaliaus maršalu. Ir labai norėjau padaryti gerą įspūdį Amalamenai, nes ji buvo daili, kokios turėtų būti visos princesės. Galėjau įžvelgti jos panašumą į vyresnį brolį, tačiau, suprantama, Amalamenos veido bruožai buvo subtilesni, tad, jei Teodorikas buvo vyriškai gražus, tai sesuo – moteriškai žavi. Be to, ji nebuvo taip tvirtai sudėta; Amalamena buvo tiesiog vaiduokliškai liekna, o jos krūtinė – ne kažin kiek didesnė už manąją, kai būdavau Veleda. Jei Teodoriko veido oda ir plaukai buvo gotiškai šviesūs, tai Amalamenos garbanos buvo sidabriškai auksinės, lūpos raktažolių spalvos, o dramblio kaulo spalvos veido oda tokia persišviečianti, kad smilkiniuose net pastebėjau blyškiai melsvas kraujagysles. Vardas – „Amalų mėnesiena“ – jai puikiai tiko, nes Amalamena buvo tikras plono, išblyškusio ir trapaus jauno mėnulio šviesos įsikūnijimas. Jos perlų spalvos veidas ir plaukai dar labiau paryškino gotiškas žydras akis, kurios spindėjo taip pat kaip ir Dvynių liepsnos, kurias kartą teko matyti – o kaip tik dabar šios akys šelmiškai iš manęs šaipėsi, kai Amalamena tarė:

– *Saio* Tornai, nesi nė kiek ne didesnis už mane ir, manau, nė kiek ne vyresnis, o ant tavo barzdos tiek plaukų, kiek ir ant mano. Galbūt ir aš galėčiau trokšti tapti maršale. O gal dabar Teodorikas, kaip ir Aleksandras, nori, kad jį

suptų tik jauni vyrai? Jei taip, tai jis tikrai pasikeitė nuo to laiko, kai mačiau jį paskutinį kartą.

Tikriausiai buvau apopleksiškai išraudęs ir mano balse nuskambėjo susierzinimas, kai atsakiau:

– Princese, šis titulas man buvo suteiktas už tai, kad padėjau Teodorikui užimti Singidunumą, o ne už...

Išgirdusi šiuos žodžius Amalamena nusijuokė, trumpai ir negarsiai. Ji bejėgiškai pamojo man savo plona balta ranka, net senasis Kostula ėmė kikenti, o aš mielai būčiau prasmegęs skradžiai žemę. Kai princesės linksmumas atslūgo, ji pirštų galiukais palietė akis ir tarė:

– Atleisk. Pasielgiau negražiai. Tačiau tu iš tiesų atrodei toks... toks... O *lekeis* man sako, kad juokas yra geriausias vaistas nuo visų ligų.

– Tikiuosi, kad taip ir yra, princese, – šaltai atsakiau.

– Liaukis. Nesi toks jaunas, kad į mane kreiptumeisi kaip į vyresnę. Vadink mane Amalamena, o aš tave vadinsiu Tornu. Tikiuosi, nepatikėjai, kad rimtai tave erzinu, nes turėjai perskaityti mano brolio laišką.

– Aš jo neperskaičiau, – vis dar įsitempęs atsakiau. – Antspaudą sulaužė jūsų *faúragagga*. Galite jo paklausti.

– Nesvarbu. Turėtumei didžiuotis, kad kažkas jį perskaitė – arba kad visi perskaitytų. Brolis tave labai giria ir vadina ne tik maršalu, bet ir savo draugu. Žinoma, jis turi daug draugų, tačiau tai karaliaus draugai. O tu esi Teodoriko draugas.

– Stengiuosi būti vertu pasitikėjimo draugu, – atsakiau dar ne visai atsileidęs nuo princesės šilumos. – Be to, vykdau skubią misiją, princese. Norėjau pasakyti, Amalamena. Jei tik parūpintumėte tai, kas reikalinga ekspedicijai – manau, jūsų brolis kaip tik tokį pageidavimą išreiškia šiame laiške, – iškart iškeliaučiau ir...

– Ir aš taip pat, – pertraukė ji mane. – Noriu prisijungti prie tavo ekspedicijos. Teodorikas pats man tai siūlo.

– Manau, tuo metu, kai rašė laišką, – pradėjau, – jūsų brolis nežinojo, kad jūs... hm... – nutilau, nes už princesės kėdės stovintis senasis Kostula ėmė taip energingai purtyti galvą, kad net suvilnijo jo barzda. – Norėjau pasakyti... Nieko nežinau apie kelią nuo čia iki Konstantinopolio. Kelionė gali būti sunki. Netgi pavojinga.

Amalamena vėl nusišypsojo man taip, kad jos skruostuose pasirodė duobutės, ir stengdamasi įtikinti tarė:

– Tačiau mane lydės ir saugos Tornas. Pasak šio laiško, negalėčiau keliauti saugiau net lydima Jupiterio ir Minervos. Negi uždrausi man pačiai tuo įsitikinti?

Dabar Amalamena klausė, o ne įsakinėjo. O ji buvo princesė, mano karaliaus ir draugo sesuo, be abejonės, brangi visiems savo žmonėms, be to, sirgo kažkokia liga, kurios pavadinimo iki šiol nežinojau, ir aš būsiu atsakingas už viską, kas jai atsitiks man globojant. Tad turėjau svarių priežasčių nuogąstavimams bei blogai nuojautai ir privalėjau jas energingai išsakyti. Tačiau spoksodamas į šią trapią ir gražią merginą galvojau: „Ak, privalau pasielgti vyriškai!“, todėl tepajėgiau ištarti:

– Niekada nieko tau neuždrausiu, Amalamena.

6

Amalamena davė nurodymus *faúragaggai* dėl pasirengimo ekspedicijai ir liepė į jos apartamentus atsiųsti kitus tarnus bei karo adjutantus, kuriems ji taip pat norėjo duoti nurodymus. Tada kreipėsi į mane:

– Jaudulys dėl kelionės mane šiek tiek išvargino. O gal tai padarė sveikatos teikiantis juokas, kurį tu, Tornai, man sukėlei. – Ji vėl nusijuokė. – Kad ir kaip ten būtų, dabar truputį pailsėsiu. Kostula parodys tau kur gyvensi ir pa-

sirūpins, kad čia atneštų tavo mantą. Vėl susitiksime per *nahtamats**.

Tad mes pasišalinome kartu su senuoju Kostula. Vos tik išėjome iš sosto menės, jo paklausiau:

– Ar tas slaugantis princesę *lekeis* yra *haliuruns***, astrologas ar dar koks nors *qkvaksalbons*?

– Ak, nieko panašaus. Jei *lekeis* Frithila išgirstų šiuos žodžius, jis tave nunuodytų. Jis yra labai išsimokslinęs ir nusimanantis žmogus, tikrai nusipelnantis romėniško titulo *medicus*. Argi karališkoji šeima samdytų qkvaksalbons?

– Tikiuosi, ne. Nuvesk mane pas tą Frithilą. Turiu gauti jo sutikimą prieš leisdamas princesei – ir tau – pažengti per daug toli rengiantis kelionei į Konstantinopolį.

– Gerai. Tuojau pat vyksime pas Frithilą. Tačiau, *saio* Tornai, leisk man išsikviesti kėdės nešikus. Kelionė per daug tolima mano senoms kojoms.

Įveikę daugybę gatvių ir posūkių, atkeliavome prie gražaus namo ir įžengėme į laukiamąjį, kuriame buvo daugybė pacientų – vyrų, moterų ir mažų vaikų. Aš taip pat palaukiau, kol Kostula nuėjo į toliau esantį kambarį. Netrukus iš jo taisydamasi drabužius išėjo moteris, pro duris išlindo Kostulos galva ir linktelėjo man.

– Na? – amtelėjo *lekeis*, vos tik įžengiau į vidų. Jis buvo beveik toks pat senas kaip ir *faúragagga*, tačiau jo akių žvilgsnis buvo kur kas skaidresnis, o judesiai žvalesni. – Kas privertė taip skubiai apsilankyti, *niu*? Atrodai pakankamai sveikas.

– Atėjau pasiteirauti dėl princesės Amalamenos sveikatos.

– Tada gali tuojau pat išeiti. Hipokrato priesaika draudžia man aptarinėti paciento būklę su bet kuo, išskyrus konsultuojantį gydytoją.

---

*Vakarienę. – *Vert. past.*

**Raganius. – *Vert. past.*

Kreipiausi į prievaizdą:
– Ar jam pasakei, kas aš?
– Jis pasakė, – tarė Frithila. – Ir man visai nesvarbu, net jei būtum vyskupas patriarchas...
Garsiai trinktelėjau delnu į stalą, už kurio stovėjo gydytojas.
– Neaušinsiu burnos. Princesė nori, kad ją lydėčiau į Konstantinopolį.
Frithila šiek tiek sutriko, tačiau tik gūžtelėjo pečiais ir tarė:
– Tau pasisekė, jaunuoli. Nematau jokios priežasties, dėl kurios princesė neturėtų pasirinkti tavęs.
– Klausyk, *lekeis* Frithila, esu ne tik karaliaus maršalas, bet ir jo draugas. Nerizikuosiu imti jo seserį į ilgą kelionę, jei neužtikrinsi, kad ji ją ištvers.
Gydytojas ėmė pešioti barzdą ir susimąstė. Jis prisimerkęs apžiūrinėjo mane. Tada atsisuko į Kostulą ir paliepė:
– Palik mus vienus. – Kai prievaizdas išėjo, gydytojas dar kartą nužvelgė mane ir galiausiai paklausė: – Ar nors kiek kalbi lotyniškai ir graikiškai? – Patvirtinau. – Puiku. Tada net ir toks nespecialistas kaip tu turėjai pastebėti labai akivaizdžius princesės marazmą, kakochemiją ir kacheksiją.
Sumirksėjau. Niekada jokia kalba nebuvau girdėjęs tokių dalykų ir niekada nebūčiau jų pastebėjęs, tačiau, matyt, princesė sirgo kur kas rimčiau nei man atrodė.
– *Lekeis*, aš tik pastebėjau, kad princesė yra išblyškusi, liesa ir greitai pavargsta.
– Kaip tik tai aš ir pasakiau, – nemandagiai atšovė gydytojas. – Atrodo, tarsi ji blogai maitintųsi, jos kūno skysčiai būtų užteršti ir bendra sveikatos būklė bloga. Kai pirmą kartą išvydau ją taip atrodančią, primygtinai reikalavau ją apžiūrėti, tačiau princesė nesutiko pareikšdama, kad jaučiasi tokia pat sveika kaip ir visada. Matydamas nusilpusią ligonę gydytojas, suprantama, pirmiausia pagalvoja apie

chlorozę ar kokį nors kitą gimdos uždegimo simptomą. *Niu*?

– Eee... žinoma.

– Tačiau princesė tvirtino, kad nejaučia jokių skausmų, valgo gerai ir kad visos jos funkcijos yra normalios ir reguliarios. Nepastebėjau karščiavimo, padažnėjusio pulso, jokių pūlingų, bjaurių ar kaip nors kitaip reikšmingų išskyrų iš jos moteriškų organų. Išskyrus, – jis iškėlė smilių, – išskyrus labai nedideles skaidrios ir permatomos limfos išskyras. Tai, žinoma, sukėlė mano įtarimą, kad negalia yra ne gimdoje, o kitoje kūno vietoje. *Niu*?

– Žinoma.

– Tačiau palpuodamas ir perkutuodamas jos krūtinės ląstą ir pilvą neaptikau jokių sukietėjimų. Todėl paskyriau tik kaloringo maisto, o iš vaistų – geležingo vandens, kad sustiprėtų kraujas, ir žarnyną valančių priemonių.

Šie gydytojo paaiškinimai man nieko nesakė, tačiau supratau, ką byloja jo veidas, todėl paklausiau:

– Ir vaistai negrąžino jai sveikatos?

– Ne, – niūriai pripažino gydytojas. – Tačiau ji vis tiek niekuo nesiskundė, tad daugiau į mane nesikreipė, o aš savo dėmesį skyriau kitiems pacientams. Deja, tik po kelių mėnesių atsitiktinai sutikau Amalameną gatvėje. Mane ištiko šokas, kai pamačiau, kad jos blyškumas ir suglebimas pastebimai padidėjo. Primygtinai pasiprašiau vizito į jos apartamentus. Šįkart palpuodamas – *oh vái* – užčiuopiau sukietėjimą jos pilve.

– *Lekeis*, kodėl pasakėte „deja" ir *oh vái?*

– Todėl, kad... jei būčiau tai aptikęs anksčiau... – jis palingavo galvą ir atsiduso. – Tai *cacoëtic scirrhus*. Paslėptas auglys, nes labai ilgai jo nebuvo įmanoma pastebėti ir jis buvo neskausmingas. Kiek pavyko užčiuopti, jis yra ne gimdoje ir ne žarnyne, o pilvaplėvėje. Vadinasi, turėtų būti tas, kurį mes, *lekjos*, – su neapykanta – vadiname *kreps*. Tačiau ne-

galiu būti tikras iki tol, kol išvysiu, kad jį supančios kraujagyslės išbrinko tarsi vėžio žnyplės. O tą galėsiu pamatyti tik tada, kai atversiu princesės pilvą.

– Norite jį prapjauti?! – sušukau apimtas siaubo.

– Ak, ne, žinoma, kol princesė gyva.

– Kol ji gyva?

– Jaunuoli, kaip tu gali be paliovos kartoti mano žodžius, jei nė vieno jų negirdi? – piktai paklausė Frithila. – Princesė serga *kreps*, sekinančiu augliu, augančiu jos pilvaplėvėje. Kiti šį auglį vadina dvėsenų kirmėle. Netrukus jis prasiskverbs į kitus princesės organus. Amalamena ne tik serga – ji mirs.

– Mirs!?

– Ar nesupranti net tokių paprastų žodžių, *niu*? Ak, maršale, tu mirsi. Aš mirsiu. Princesė mirs jauna. Negaliu pasakyti, kiek jai liko laiko, tačiau tikėkimės, kad nedaug.

– Nedaug!?

– *Iésus*, – suurzgė lekeis pakeldamas aukštyn rankas. Tačiau tada sukaupęs kantrybę paaiškino: – Jei *liufs Guth* bus gailestingas, ji mirs greitai ir be kančių, o princesės kūnas nebus sudarkytas. Jei mirtis užtruks per ilgai, auglys galiausiai prasiverš pro odą kaip baisiai žiojintis ir pūliuojantis abscesas. O jei *kreps* savo žnyplėmis pačiups kitus organus, vienose dalyse princesės kūnas sutins, o kitose bus tarsi skeletas ir taps bjaurus. Tokia lėta agonija sukels nepakeliamas kančias, kurių nelinkėčiau nė pačiam velniui.

– *Iésus*, – sudejavau ir tada paklausiau: – Ar nėra jokių vaistų... o gal galima operuoti?..

Gydytojas vėl palingavo galvą ir atsiduso.

– Tai ne mūšyje gauta žaizda, kurią galėčiau išgydyti paprastais žaizdų tepalais. O princesė nėra bukagalvė suskretėlė, tikinti demonais, kurią galėčiau apgauti paskirdamas stebuklingų žolelių. Operacija tik suerzintų auglį, ir jis plistų dar greičiau. Ak, kartais kyla noras, kad grįžtų seni geri paprasti laikai. Tada, jei *lekeis* susidurdavo su gluminančia ir nepa-

gydoma liga, jis įtaisydavo savo pacientą vieškelių kryžkelėje vildamasis, kad koks nors praeivis – galbūt svetimšalis – atpažins ligą ir pasakys, kaip matė ją gydant kur nors kitur.

– Ar nieko negalima padaryti?

– Lieka tik desperatiškos priemonės. Senovėje buvo siūloma gerti asilės pieną ir maudytis kviečių sėlenų nuovire. Tad dabar taikau šias priemones princesei, nors nėra jokių duomenų, kad tai kada nors kam nors būtų nors kiek padėję. Taip pat, įtardamas, jog auglys yra *kreps*, duodu princesei kalkinės medžiagos, vadinamos vėžio akimi, miltelių, nors abejoju, ar jie nors kiek padeda. Dar galiu duoti jai *brionijos*, sukeliančios vėmimą ir laisvinančios vidurius, tikėdamasis, kad ji ištirpins ligą sukeliančią medžiagą, ir agurklės uogų aliejaus nervams nuraminti. Jei prasidės skausmai, duosiu jai mandragoros šaknų žievės gabalėlių. Tačiau nenoriu duoti skausmą malšinančių vaistų anksčiau nei būtina, nes princesei teks nuolatos didinti dozes.

– Ir vis tiek leistumėte jai keliauti? – paklausiau negalėdamas tuo patikėti.

– Kodėl ne? Pakeliui į Konstantinopolį rasite daugybę melžiamų asilių ir išsijotų nuo sėlenų kviečių. Galiu jai į kelionę įdėti vaistų. Tau duosiu mandragoros žievės, jei prireiktų. Kelionė Amalamenai gali būti naudingesnė nei mano vaistai. Aš jai jau patariau prasiblaškyti ir susirasti linksmą draugiją. Ar tu esi linksma draugija, *niu*?

– Regis, princesei taip atrodo, – sumurmėjau ir pradėjau klausti, tačiau nepajėgiau užbaigti: – Ar jai pasakėte...

– Ne. Tačiau Amalamena nėra kvaila ir žino, kam skirti vėmimą ir viduriavimą sukeliantys vaistai. Jos karštas noras pasinaudoti galimybe keliauti tik patvirtina, kad princesė žino savo likimą. Abejoju, ar nuo pat gimimo ji buvo nukeliavusi kur nors toliau nuo šio miesto. O jei princesei labiau patinka mirti ne gimtinėje, ką gi... man bent jau nereikės stebėti, kaip ji miršta.

– Regis, atsainiai žiūrite į savo žymiausios pacientės likimą, – kandžiai įgėliau.

– Atsainiai!? – gydytojas atsisuko ir prikišo savo kaulėtą pirštą prie pat mano nosies. – Įžūlus jaunikli! Tebūnie tau žinoma, kad aš priėmiau Amalameną per gimdymą. Mielesnio, laimingesnio ir linksmesnio kūdikio nebuvau matęs. Visi ką tik gimę kūdikiai, kai juos pakelia į viršų ir pliaukšteli per užpakalį, pirmąjį oro gurkšnį įkvepia pravirkdami. O Amalamena? Ji tai padarė nusijuokdama!

Plūsdamas mane senukas pravirko.

– Todėl dabar jai patariu: vaike, stenkis ir vėl juoktis, rasti dalykų, kurie tave prajuokintų. Princesė yra viena iš daugelio priežasčių, dėl kurių seniai save keikiu, kad pasirinkau profesiją, leidžiančią nuspėti mirtį ir visas siaubingas jos smulkmenas, tačiau suteikiančią labai mažai galimybių nuo jos apsaugoti. – Jis rankove nusišluostė akis ir tarė pats sau: – Jaunystė praeina... grožis nuvysta... tobulybė išnyksta... – Tada vėl suurzgė man: – Ir keikiu visus tokius pernelyg patenkintus savimi kvailius kaip tu, kurie tyčiojasi iš gydytojo, nes jis yra tik žmogus, o ne Dievas!

– Nurimkite, *lekeis* Frithila, – tariau teisindamasis, susigėdęs ir pats vos nepravirkdamas. – Leisiu princesei keliauti kartu, kaip ji to nori, ir pažadu uoliai ja rūpintis. Kaip jūs pageidaujate, iš visų jėgų stengsiuosi – net ir toliau atrodydamas kaip kvailys – būti jos linksmu draugu, ją juokinti ir padėti mėgautis kelione. Taip pat duokite man mandragoros. Jei būsiu su Amalamena, kai ateis pabaiga, pasistengsiu padaryti viską, kad ją palengvinčiau.

Kai grįžau pas lauke stovintį Kostulą, vis dar buvo vidudienis, todėl paprašiau, kad prievaizdas palydėtų mane į dar kelias vietas. Pirmiausia nuėjome į valčių pašiūrę, kur

buvau palikęs savo mantą. Iš jos pasiėmiau tris daiktus, o prievaizdas ir jo nešikai likusius sukrovė ant nešamosios kėdės. Tada paprašiau, kad Kostula nuvestų mane pas geriausią miesto *gultsmithą** ir su juo supažindintų. Padaviau juvelyrui vieną daiktų, kuriuos nešiausi, ir paklausiau, ar jis galėtų sugalvoti būdą, kaip tą daiktą aptaisyti auksiniu apsodu, kad jis būtų dailiai įspūdingas ir tiktų dovanoti.

– Iki šiol nėra tekę gauti tokio užsakymo, *saio* Tornai, tačiau gerai pamąstysiu, kaip tai sumeistrauti. *Ja*, jis bus padarytas iki jums išvykstant iš miesto.

Galiausiai paprašiau Kostulos, kad parodytų, kuri gatvė nuves mane per kalvą į už jos esančią karinę stovyklą. Tada leidau jam su nešikais ir mano ryšuliais grįžti į rūmus ir toliau keliavau vienas. Matyt, stovyklos sargybiniams buvo pasakyta laukti manęs, nes jie nesuabejojo mano tapatybe ir neparodė nė menkiausios nuostabos, kad toks neįtikėtinai jaunas asmuo yra karaliaus maršalas. Jie gana noriai pakluso mano pageidavimui pasiųsti bėgiką pakviesti opcijų Dailą. O šis, atvykęs susitikti su manimi, jau buvo atspėjęs mano kitą pageidavimą.

– *Saio* Tornai, liepiau mūsų *fillsmithai*** visus kitus darbus atidėti į šalį ir tave išmatuoti, kad galėtų pagaminti šarvus. O mūsų *hairusmitha**** jau pradėjo kalti tavo kardą, kurį patikslins, kai išmatuos tavo ūgį ir rankos ilgį.

Tad Daila nusivedė mane į šarvadirbio dirbtuvę, ir ten aš meistrui padaviau vieną daiktą, kurį buvau pasiėmęs, – šalmą, padarytą man Singidunume, ir paprašiau, kad jį papuoštų pagal mano rangą. Meistras pasakė, jog tai padarys, pažadėjo papuošti ornamentais krūtinės šarvus ir ėmė mane matuoti, kad galėtų juos pagaminti.

---

*Auksakalį. – *Vert. past.*

**Šarvadirbiui. – *Vert. past.*

*** Ginklakalys. – *Vert. past.*

– Taip pat pasistenk, *custos**, – šaipydamasis paprašiau, – kad su šarvais atrodyčiau truputį didesnis už vabalą.

Fillsmitha suglumęs pažvelgė į mane, tačiau Daila iš mandagumo pašliurino kojomis ir sukikeno, kad iš jo pasišaipiau.

Tada Daila nuvedė mane pas kardų kalėją, ir ten pasinaudojau privilegija, kuri daugeliui, net *ostrogotų* kariams, nesuteikiama – man parodė, kaip gaminami plačiai išgarsėję ir labai vertinami kardai su gyvatės raštu. *Harusmitha* jau buvo tolokai pažengęs gamindamas manąjį, tačiau nuoširdžiai paaiškino visą gamybos procesą. Tiksliau, beveik visą.

Iš pradžių, aiškino meistras, kalvis iki raudonumo įkaitina aštuonis plonus geležies strypus, įgrūda juos į anglis ir laiko įkaitintus, kol geležies paviršius sugeria pakankamai anglies, kad virstų plienu, tačiau kiekvieno strypo šerdis lieka grynos geležies. Tada, kol šie strypai yra karšti ir lankstūs, jie susukami panašiai kaip moterys pina savo plaukus į kasas. Kai ši „kasa" atvėsta, ji vėl įkaitinama, supjaustoma dalimis, iš kurių nukalami nauji aštuoni strypai, o šie vėl anglyse įkaitinami ir susukami. Šis procesas kartojamas kelis kartus, o nauji strypai supinami vis kitokia tvarka, kol kalvis lieka patenkintas kardo vidurinės dalies sudėtimi.

Pasidėjęs šerdį ant priekalo, meistras nukalė pradinę kardo formą, tada iš abiejų pusių nuplakė puikiausio grūdinto plieno juosteles, kurios bus pjovimo briaunos. Tada visą kardą nušlifavo šlifavimo akmeniu, kad suteiktų išbaigtesnę formą, paskui nudildė dilde ir nupoliravo. Per šiuos gamybos ciklus vidurinėje kardo dalyje ėmė ryškėti būdingas melsvas blizgantis raštas, atitinkantis centrinių strypų suvijimo tvarką, ir net pats ginklakalys negalėjo pasakyti, koks šis raštas bus, iki jis pats pradėjo ryškėti. Dažniausiai – manajame karde taip pat – jis primindavo susivijusias gyvates,

---

*Meistre. – *Vert. past.*

tačiau galėjo būti panašus į javų pėdą, plaukų garbanas ar vandens bangų verpetą.

– Kardo geležtė yra ne tik graži, – išdidžiai pareiškė meistras, – bet ir lanksti. Tikimybė, kad mūšyje ji sulūš ar bus sulankstyta, yra triskart mažesnė nei iš vieno metalo gabalo pagaminto kardo. Kardas su gyvatės raštu yra nepalyginti pranašesnis už romėnų ar kitų tautų ginklus. Tačiau tikroji jo gamybos paslaptis – tai paskutinė stadija.

Dabar užbaigtą geležtę – ar tai, kas turėjo ja tapti, – jis žnyplėmis laikė virš žaizdro, o pagalbininkai pūtė dumples, kad medinės anglys ir metalas pulsuojamai raudonai švytėtų.

– *Saio* Tornai, – tęsė meistras, – dabar privalau jūsų paprašyti palikti mano kalvę, kol užbaigsiu kardą.

Mes su Daila klusniai išėjome į lauką, ir ten aš išgirdau iš kalvės atsklindantį šnypštimą bei kunkuliavimą. Netrukus iš jos išniro meistras su vis dar garuojančia melsvai sidabrine geležte ir tarė:

– Baigta. Dabar turiu išmatuoti jūsų rankos ilgį, *saio* Tornai, ir mostą, kad atpjaučiau tinkamo ilgio kardą. Paskui turėsime parinkti rankeną, skersinę apsaugą, buožę, pasverti rankeną, kad būtų parinktas teisingas balansas, ir tada...

– Kokia yra paskutinės kardo gamybos stadijos paslaptis? – paklausiau. – Mes abu su opcijumi girdėjome. Be abejonės, jūs užgrūdinote įkaitintą geležtę šaltame vandenyje.

– *Ja*, užgrūdinau, – gudriai pritarė ginklakalys, – tačiau ne vandenyje. Taip, matyt, daro kiti kalviai, tik ne mes, kardų su gyvatės raštu gamintojai. Mes jau seniai pastebėjome, kad, panardinus karštą metalą į šaltą vandenį, akimirksniu susidaro garai. Taip pat sužinojome, kad garai atskiria metalą nuo vandens. Tai trukdo metalui staiga užsigrūdinti taip, kaip mes norime.

– Leiskite, *fráuja hairusmitha*, spėti, ką naudojate šiam tikslui. Šaltą aliejų? Medų? O gal šaltą šlapią molį?

Meistras tik papurtė galvą ir išsišiepė.

– *Saio* Tornai, bijau, jog turėtumėte būti kur kas aukštesnio rango nei maršalas – ar net karalius – kad galėčiau jums tai pasakyti. Privalote būti toks ginklų meistras kaip aš. Tik mes žinome paslaptį ir šimtmečius pavydžiai ją saugome. Todėl tik mes galime pagaminti kardus su gyvatės raštu.

Kai tą vakarą rūmų valgomajame valgėme *nahtamats*, per stalą princesei padaviau trečią daiktą, kurį buvau pasiėmęs.

– Nusprendžiau, – tariau, – pasiimti jus kartu į Konstantinopolį tik su sąlyga, jei visą kelią pirmyn ir atgal sutiksite tai nešioti užsidėjusi ant kaklo.

– Mielai, – sutiko princesė žavėdamasi krištolo ir bronzos daikteliu. – Jis dailus. Tačiau kas tai?

– Dar visai neseniai buteliuke buvo Nekaltosios Mergelės Marijos pieno lašas.

– *Gudisks Himins!* Negi tai tiesa? Juk praėjo beveik penki šimtai metų nuo to laiko, kai Nekaltoji Mergelė žindė kūdikėlį Jėzų.

Ištarusi Jėzaus vardą, Amalamena persižegnojo.

– Na, šis buteliukas kadaise priklausė abatei, ir ji tvirtino, kad pienas tikras. Tikiuosi, jis apsaugos jus tol, kol jumis rūpinsiuos. Tikrai nepakenks, kad jį nešiosite.

– Ne. O kad relikvija būtų veiksmingesnė, aš taip pat tikėsiu, jog ji tikra. – Princesė pakilo, nusiėmė auksinę grandinėlę, kurią nešiojo ant kaklo, ir parodė ant jos kabančius du dailius mažmožius. – Brolis man juos davė per paskutinį gimtadienį. – Ji nusišypsojo taip pat šelmiškai, kaip dažnai buvau matęs darant Teodoriką. – Taigi turėčiau būti gerai apsaugota nuo nelaimių. *Niu*?

Turėjau su ja sutikti. Vienas kabančių papuošalų buvo mažas auksinis kryželis, truputį nukirstas viršuje. Dėl jo princesė ir šypsojosi išdykėliškai, nes pakabutį buvo galima pakabinti ir apverstą, tada jis virstų negrabiai iškirstu

Toro plaktuku. Antras papuošalas buvo auksinė Teodoriko monogramos kopijos miniatiūra. Dabar, kai princesė prie tos pačios grandinėlės pririšo manąjį Nekaltosios Mergelės pieno buteliuką, galima sakyti, kad ji ketveriopai buvo apsaugota nuo nelaimių. Nors, tiesą sakant, slapta troškau, kad buteliukas apsaugotų nuo baisesnių dalykų nei nelaimės kelyje. *Lekeis* Frithila šaipėsi iš „stebuklingų" vaistų, ir aš galbūt buvau tiesiog dar vienas tų „bukagalvių suskretėlių", kuriuos taip pat pašiepė gydytojas, tačiau vyliausi, kad buteliukas gali pasirodyti esąs tikras amuletas ir nuvyti šalin baisią Amalamenos negalią.

– O dabar, kai esu gerai apsiginklavusi, – tarė princesė vis dar šypsodamasi, – pasakyk man, Tornai, kodėl neužsiaugini vešlios gotiškos barzdos, kad...

– Kad apsaugotų mano ploną kaklą? Jau esu tai girdėjęs. Ką gi, viena priežastis ta, kad esu Teodoriko emisaras į graikiškai kalbančius kraštus. O graikai nenešioja barzdos nuo tada, kai tai daryti uždraudė Aleksandras. Kaip sakė šventasis Ambrozijus, *si fueris Romae*... Arba šiuo atveju derėtų sakyti: *Epeí en Konstantinopólei*...

Amalamena liovėsi šypsotis ir susimąsčiusi peiliu baksnojo mums patiektą žuvies kepsnį. Netrukus ji pasakė:

– Žinau, kad nori būti šiltai priimtas imperatoriaus Leono dvare. Tačiau nesu tikra, ar taip ir bus.

– Kodėl neturėtų manęs šiltai priimti?

– Yra veiksnių... ir požeminių tėkmių... apie kurias dar nespėjai sužinoti. Ar nieko nepastebėjai karinėje stovykloje, kai ten lankeisi šiandien popiet? Niekas tavęs nenustebino?

– Stovykla buvo kur kas mažesnė ir joje buvo mažiau karių nei galėjau tikėtis. – Princesė pritariamai linktelėjo. – Ar dauguma Teodoriko karių jau keliauja, kad prisijungtų prie jo Singidunume, ar jie įsikūrę kitur?

– *Ja*, dalis išvyko pas jį, o dalis išsidėsčiusi kituose postuose visoje Moezijoje. Tačiau tu gali turėti klaidingą nuo-

monę apie bendrą skaičių karių, kuriems vadovauja mano brolis.

– Na, žinau, kad apsiausti Singidunumo jis pasiėmė tik šešis tūkstančius raitininkų. Kiek dar yra likę?

– Dar gal tūkstantis raitininkų ir apie dešimt tūkstančių pėstininkų.

– Ką? Man juk buvo pasakyta, kad jūsų tautoje – mano tautoje – yra apie du šimtus tūkstančių žmonių. Jei tik penktadalis ostrogotų yra kariai, jų iš viso susidarytų keturiasdešimt tūkstančių.

– Teisingai, jei jie visi pripažintų mano brolį esant ostrogotų karaliumi. Ar esi ką girdėjęs apie kitą Teodoriką?

Prisiminiau, ką kažkada prie laužo pasakojo senasis Virdas.

– Regis, pamenu, kad tarp gotų buvo keli Teodorikai.

– Dabar reikšmingų liko tik du: mano brolis ir vyresnis Teodorikas, tolimas mūsų tėvo pusbrolis, Tiudameras, kuris yra ir panašaus kaip tėvas amžiaus. Šis Teodorikas pagyrūniškai pasivadino romėnišku Triarijaus – labiausiai patyrusio kario – vardu.

Stengiausi prisiminti, ką man seniai buvo sakęs Virdas.

– Ar tai tas pats Teodorikas, kuris turi dar vieną romėnišką pravardę? Gana pašaipią ir žeminamą?

– *Strabo**. *Ja*, tai jis. Išverstakis Teodorikas.

– Na, ir ką jis?

– Daugelis mūsų žmonių jį laiko karaliumi. Šiaip ar taip, jis kilęs iš tos pačios Amalų giminės kaip ir mano tėvas bei dėdė. Taigi dar prieš Valamero ir Tiudamero mirtį *ostrogotų* tauta buvo pasidalijusi pagal savo ištikimybę šiems broliams ir pusbroliui. Strabo turi ir kitų ištikimų sąjungininkų. Karaliaus Edikos scirus, kuriuos mano tėvas nugalėjo prieš pat savo mirtį. Ir karaliaus Babajaus sarmatus, kuriuos tu ir mano brolis tik ką nugalėjote. Scirai ir sarmatai dabar gal

---

* Žvairys. – *Vert. past.*

ir nėra tokie galingi jo rėmėjai, tačiau kai mirė mano dėdė, o vėliau tėvas, Teodorikas Strabo pasiskelbė vieninteliu karaliumi. Ne tik *ostrogotų*, bet ir baltų – *vizigotų*, įsikūrusių toli į vakarus ir galbūt net niekada apie jį negirdėjusių.

– To vyro smegenys tikriausiai tokios pat sugedusios kaip ir akys. Pasiskelbti bet kurios ar visų tautų karaliumi dar nereiškia, kad juo esi.

– Ne. Ir dauguma mūsų žmonių, kurie anksčiau buvo ištikimi mano tėvui, pripažino, kad brolis yra teisėtas jo įpėdinis.

– Tik dauguma? Kodėl ne visi? Mūsų Teodorikas kaunasi, kad užtikrintų kiekvieno *ostrogoto* žemes, pragyvenimo šaltinį ir teises. Ar Išverstakis daro ką nors panašaus?

– Jam to gali ir neprireikti, Tornai. Vienas arba kitas imperatorius, Leonas arba Julijus Nepas, gali jam visa tai duoti.

– Nesuprantu.

– Kaip sakiau, čia yra visokių požeminių tėkmių. Nuo neatmenamų laikų Romos imperija bijojo ir nekentė visų germanų tautų ir iš visų jėgų stengėsi jas tarpusavyje sukiršinti, kad joms nekiltų noras užgrobti imperiją. Tai ypač išryškėjo, kai imperija priėmė katalikiškąją krikščionybę, o germanų tautos arijonizmą. – Princesė kilstelėjo gležnus pečius ir blyškius, panašius į plunksnas antakius. – Ak, ir Roma, ir Konstantinopolis labai mielai germanų tautas vadino savo sąjungininkėmis, kai pasaulyje siautėjo hunai. Tačiau Atilai žuvus ir tiems laukiniams išsisklaidžius, ir Rytų, ir Vakarų imperijos imperatoriai vėl ėmė taikyti politiką, kuria siekiama germanų tautas laikytis įsikibusias viena kitai, o ne imperijai į gerklę.

– Tada kodėl Vakarų ar Rytų imperija vienam Teodorikui rodo didesnį palankumą nei kitam? – paklausiau.

– Nė viena imperija ilgai šio palankumo nerodys. Tačiau dabar, kai Teodorikas Strabo apsiskelbė visų *ostrogotų* ir *vizigotų* karaliumi, Romos imperijai naudinga – kol kas – jį pripažinti. Šitaip imperija bendraudama su Strabo gali bent

jau apsimesti, kad ji bendrauja su visais Europos gotais ir jų sąjungininkais, ar tai būtų germanai, ar kitų tautų atstovai.

Nebuvo labai įprasta girdėti moterį kalbant apie politinius dalykus ir dar sukeliant įspūdį, kad ji žino, apie ką kalba. Tad turėjau paklausti, nors labai stengiausi, kad mano klausimas nenuskambėtų skeptiškai ar globėjiškai:

– Ar tai jūsų, Amalamena, asmeninis požiūris į susidariusią padėtį, ar tokia yra daugumos nuomonė?

Princesė perliejo mane deginančiu tarsi Dvynių liepsnos žvilgsniu, veriančiu, tačiau linksmu ir atsakė:

– Spręsk pats. Paskutinė naujiena yra ta, kad Teodorikas Strabo savo vienintelį sūnų ir įpėdinį Rekitą, maždaug tavo amžiaus jaunuolį, išsiuntė gyventi į Konstantinopolį – panašiai kaip prieš daugelį metų mano tėvas išsiuntė mano brolį, kai šis buvo dar kūdikis, – kaip įkaitą ir Strabo draugingumo Rytų imperijai garantą.

– Tada nekyla jokių abejonių, – sumurmėjau. – Strabo iš tiesų šiuo metu yra tas Teodorikas, kuriam rodomas palankumas. Ar jūsų brolis visa tai žino?

– Jei nežino, labai greitai sužinos. Ir būk tikras: jis pasyviai nesitaikstys su tokia padėtimi. Kai tik galės palikti Singidunumą, jis trokš susikauti su Strabo. – Princesė atsiduso. – O kaip tik to, žinoma, imperija nori ir tikisi. Kad gotas pakeltų ranką prieš gotą.

– Arba, – viltingai tariau, – mūsų kelionė į Konstantinopolį bus sėkminga ir mes parūpinsime paktą, kurio reikalauja jūsų brolis.

Amalamena nusišypsojo – truputį melancholiškai, tarsi žavėtųsi, tačiau tuo pat metu apgailestautų dėl mano atviro, be jokios klastos nuoširdumo ir nepagrįsto optimizmo.

– Tau, Tornai, papasakojau, kokie yra reikalai. Mūsų sėkmės tikimybė menka.

– Tada, kaip jau perspėjau anksčiau, galime pakliūti į pavojų. Aš esu karaliaus maršalas, todėl pagal pareigas priva-

lau vykdyti šią misiją. Jūs nesate įsipareigojusi. Tad primygtinai siūlau likti čia.

Atrodė, kad princesė susimąsčiusi rimtai svarsto mano žodžius, tačiau galiausiai papurtė savo dailią galvą ir tarė:

– Ne. Anksčiau galvojau, kad tūnoti kampe yra saugu. Tačiau net ir ten tave gali rasti Likimas.

Kadangi nebuvau tikras, ar princesė pastebėjo, kad supratau, ką ji nori pasakyti, nepratariau nė žodžio, ir Amalamena tęsė:

– Esu gotų amalingų princesė. Man labiau patinka atvirai susidurti su bet kuriuo priešu ar iššūkiu. Vyksiu kartu su tavimi, Tornai, ir tikiuosi, kad tavo misijai niekas nesutrukdys. Atmink, kad dabar turiu Nekaltosios Mergelės pieno buteliuką. Melskimės, kad jis padėtų įgyvendinti mūsų tikslą.

– Visus mūsų tikslus, princese Amalamena, – tyliai pasakiau. – Tada kviečiu vykti su manimi.

Iš Novos išvykome didele ir įspūdinga kolona. Mes, vyrai, sudarėme visą turmą – trisdešimt raitų karių, kurių dauguma vedėsi nešulinius arklius ar papildomus žirgus, tarp jų ir du elegantiškus baltus mulus. Tik manęs, opcijaus Dailos ir dviejų lankininkų, kuriuos pasiėmėme kartu, nevaržė papildomų arklių vadelės, nes aš buvau aukštesnio rango karininkas, Daila vadovavo turmai, o du lankininkai buvo mano asmeninė apsauga. Princesė Amalamena primygtinai tvirtino, kad jos palydai pakaks vienos palydovės, tad ją lydėjo *cosmeta* – maždaug to paties amžiaus ir beveik tokia pat daili freilina Svanilda. Didžiąją kelionės dalį šios dvi jaunos moterys keliavo arkliais kinkytoje karietoje – *carruca dormitoria* – kurioje naktimis ir miegodavo. Tačiau kai tik Amalamena jausdavosi pakankamai žvali, ji jodavo greta manęs ant vieno iš baltų mulų, o ant kito, truputėlį atsilikusi nuo mūsų, jojo Svanilda. Tais atvejais moterys vil-

kėdavo trumpus skeltus sijonus ir jodavo apžergusios mulus taip pat lengvai kaip ir vyrai.

Ir mes, ir mūsų žirgai buvo išpuošti, kad sukeltume pagarbią baimę paprastiems žmonėms, išvydusiems mus kelyje, ir kad galėtume atremti bet kuriuos užpuolikus. Arkliai buvo apdengti kovinėmis gūniomis, o vyrai dėvėjo odinius šarvus ir metalinius šalmus. Ir arkliai, ir vyrai buvo apsikarstę įvairiausiais ginklais. Vyrai laku, pagamintu iš akacijos sakų, raugerškio sulčių, alaus ir acto, taip išblizgino savo, manuosius ir Velokso odinius šarvus, kad jie spindėte spindėjo.Visa palyda ir aš taip pat už balno buvome prisitvirtinę po lokenų apsiaustą, papuoštą lokio dantimis bei nagais ir skirtą apsisaugoti nuo blogo oro.

Dabar mano šalmas – taip pat ir perdėtai vyriški nauji odiniai krūtinės šarvai – buvo papuošti ornamentais, vaizduojančiais prisirpusias vynuogių kekes ir laukinius šernus. Šie žvėrys buvo mano maršalo laipsnį ženklinanti emblema. Ant šarvų buvau užsivilkęs vilnonę skraistę, vadinamą *chlamys*, kurios pakraščiai buvo įmantriai išsiuvinėti žalia spalva, o prie dešinio peties ji buvo susegta nauja juvelyrine sage, kuri taip pat vaizdavo šerną. Mano kardo diržas buvo susegtas Korinto bronzos sagtimi, vaizduojančia demoną iškištu liežuviu. Sagties gamintojas man paaiškino, kad tai turėtų apsaugoti nuo tykančių skolių ir kitų nelaimių.

Nors visa mano apranga buvo neabejotinai vyriška, esu tikras, kad moteriškoji mano prigimties dalis vertė mane didžiuotis savo šaunumu ir net apgailestauti, kad gotų papročiai neleidžia papuošti šalmo legionierių stiliaus plunksnomis. Taip pat turbūt mano moteriškoji tuštybė žadino norą pasipuikuoti prieš draugiją pademonstruojant, kaip mano išrastos balnavirvės leidžia nepaprastai šauniai leidyti iš lanko strėles. Taip pat labai norėjau rasti pretekstą įspūdingai pamojuoti savo naujuoju kardu su gyvatės raštu. Tačiau tokį veiksmą galėjau pateisinti tik medžiodamas

laukinius žvėris maistui, o to, suprantama, neleido mano, maršalo, orumas.

Tad kai tik užsigeisdavome šviežios mėsos, medžiodavo du mano lankininkai. Jie, kaip ir Daila, nusikopijavo mano išradimą ir ant savo žirgų prisitaisė balnavirves, todėl raiti medžiojo taip pat sėkmingai, kaip būčiau medžiojęs aš, ir visada atnešdavo daug žvėrienos. Tačiau, kad aptiktų žvėrių, jie, suprantama, turėdavo medžioti gerokai toliau nuo mūsų blizgančios ir žvangančios kolonos. Tad niekas iš mūsų naujosios draugijos neturėjo galimybės pamatyti, kokios naudingos yra balnavirvės, ir niekas – tarp jų ir princesė su savo freilina – nenusprendė jomis pasinaudoti.

Tiesą sakant, medžioti nebuvo jokio reikalo. Šernieną, stirnieną ar briedieną valgydavome ne iš būtinybės, o dėl prabangos. Senasis Kostula ir kiti rūmų tarnai ant mūsų nešulinių arklių prikrovė įvairiausių produktų ir gardumynų. Arkliai taip pat tempė vežimus su visų keliautojų drabužiais, atsarginiais pakinktais ir karietos dalimis, strėlėmis ir lankų stygomis bei daugybe brangių dovanų, kurias Amalamena mums išrinko, kad įteiktume imperatoriui Leonui: emaliu aptaisytų brangakmenių, auksu ar sidabru inkrustuotų papuošalų, kvapaus muilo dėžių, puikaus kartaus tamsaus alaus statinių ir kitų dalykų, kuriuos gotai gamino geriau nei bet kas kitas. (Tačiau negabenome nė vieno kardo su gyvatės raštu.) Kadangi buvome gerai apsirūpinę, o žemės, kurias kirtome, gerai drėkinamos – čia daugiausia buvo ūkiai, kuriuose galėjome įsigyti šviežių kiaušinių, duonos, sviesto, daržovių, ir erdvios ganyklos, kuriose galėdavo pasiganyti mūsų gyvuliai ir kuriose mes dažnai įsikurdavome miegoti minkštose šieno kupetose ar dengtuose kluonuose – keliavome be vargų ir sunkumų, kuriuos, kaip nuogąstavau, galėjo patirti princesė.

Princesė ir kiti žmonės iš Novos buvo kur kas geriau susipažinę su čia esančių kelių būkle. Kai Amalamenos didelė ir

sunki *carruca* buvo įtraukta į mūsų žygio koloną, žvelgiau į ją įtariai. Tačiau nors neradome tikro, plataus, grįsto romėnų kelio, iki kol beveik priartėjome prie kelionės tikslo, kiti keliai, kuriais žygiavome, buvo pakankamai platūs bei tvirti ir dažniausiai be stačių įkalnių ar nuokalnių. Prisimindamas šią kelionę supratau, kad tokių kelių ir turėjau tikėtis. Ne tik todėl, kad Konstantinopolis yra naujoji Rytų imperijos Roma, bet taip pat ir todėl, kad jis yra keleto didelių jūrų pagrindinis uostas, tad – kaip ir Roma – Konstantinopolis yra plačiai išsišakojusio kelių tinklo centras. Keliai, kuriais keliavome, per Moezijos Sekundos provinciją – jos sostinė yra Nova – vedė į pietryčius ir toliau per Hemimonto bei Rodopio provincijas į provinciją, vadinamą Europa.

Mūsų kelionė buvo ne tik kad nevarginanti, bet ir be pavojų – mums nė karto nereikėjo susikauti su plėšikais ar aplenkti kokią nors nedraugišką teritoriją. Daila paaiškino, kad ištikimi mūsų Teodorikui *ostrogotai* yra užėmę žemes į vakarus nuo mūsų kelionės maršruto, o ištikimi Teodorikui Išverstakiui – į rytus. Tad daugiausia keliavome tik palyginti neseniai apgyvendinta teritorija, ir joje buvo įsikūrę žmonės, atkeliavę iš ne tokių patogių žemių, esančių kažkur į šiaurę nuo Karpatų kalnų. Gotai juos vadina vendais, romėnai – venedais, graikai – sklavais, o jie patys save vadina slovėnais. Savo ankstesnių klajonių metu tai šen, tai ten buvau susidūręs su jais, tačiau dabar pirmą kartą patekau tarp šių tamsiaplaukių, rausvaodžių žmonių plačiomis, plokščiomis nosimis ir išsišovusiais skruostikauliais. Nors slovėnai ne itin piktinosi, kad mes keliaujame per jų gyvenvietes, ir ne itin niurzgėdami parduodavo mums maisto, jie mums nepasirodė labai malonūs.

Slovėnai nėra tokie laukiniai kaip hunai, tačiau neginčijamai yra barbariška tauta, nes neturi rašytinės kalbos ir vis dar yra paskendę pagoniškuose prietaruose. Jų dievų panteonui vadovauja turbūt keisčiausias iš visų religijų dievas,

nes jo vardas – *Triglav*, kas reiškia „Trigalvis“. Slovėnai išpažįsta ir saulės dievą *Dazbogą*, ir dangaus dievą *Svarogą*. Jie neturi tokio baisaus priešininko kaip šėtonas, tačiau bijo pikto audrų dievo *Stribogo*. Visi jų demonai vadinami biesais, ir, regis, juos valdo žmogėdra ragana, vadinama *Baba Jaga*. Nė vienas civilizuotas žmogus pagal vardus negalėtų atskirti, kurios dvasios yra geros, o kurios blogos, nes jų visų vardai yra labai bjaurūs.

Tiesą sakant, man beveik visi slovėniški žodžiai pasirodė bjaurūs, nes daugumoje jų nemalonumus šiurkštumas buvo persipynęs su keliančiu pasibjaurėjimą sultingumu. Mes, *ostrogotai*, nepajėgėme lengvai ištarti nė vieno šių žmonių vardo, tad vengdavome net paklausti, koks jis, ir pasirinktinai į kiekvieną jų – vyrą ar moterį – kreipdavomės *kak, siedlonos!*, nes jie patys šiais saldžiai gargždžiais garsais, reiškiančiais „ei, balnanosi!“, sveikindavo vienas kitą.

Regis, kaip tik šia savita nosies forma galima paaiškinti dar vieną slovėnų nepatrauklų bruožą – sielvartingą ir melancholišką išraišką, kurią išvysite net mažų vaikų veideliuose. Trumpai papasakosiu, kodėl taip manau.

Vienintelė sudėtinga mūsų kelio atkarpa pasitaikė Slovėnijos dalyje, vadinamoje Centrine Dakija, kai teko įveikti Erškėčiuotą – arba Šipkos – perėją, kaip ji vadinama (arba šliurpiant iškosėjama) slovėniškai. Į Amalamenos *carrucą* turėjome įkinkyti dvigubą kinkinį, kad karieta švelniai pakiltų į kalną ir tada jį perkoptų, tačiau tai nebuvo nepakeliamai sunki užduotis. Įveikę Šipkos perėją, kirtome tuos pačius Hemuso kalnus, kuriuos jau buvau matęs anksčiau, nes jie, padarę didelį lanką nuo Danuvijaus, čia driekiasi iš vakarų į rytus. Nusileidę nuo Šipkos, atsidūrėme plačiame, ilgame, neapaugusiame medžiais derlingame slėnyje, besidriekiančiame tarp šios ir jai lygiagrečios kalnų grandinės, vadinamos Šešėlio kalnais, nes jie nėra tokie didingi kaip Hemusas.

Rožių slėnis, apie kurį jau girdėjau anksčiau, yra didžiausias pasaulyje rožynas. Iš rožių žiedlapių išgaunamo aliejaus godžiai ieško visos Vakarų ir Rytų imperijos *myropolos**, nes iš jo gaminami kvepalai. Kadangi reikia beveik penkių tūkstančių romėnų svarų žiedlapių norint išspausti vieną nedidelį buteliuką aliejaus, jis yra brangesnis už gryniausią auksą ar rečiausius prieskonius.

Per ligšiolinę mūsų kelionę stengiausi kiekviena proga – kaip buvau pažadėjęs *lekeis* Frithilai – prajuokinti princesę ir pakelti jos nuotaiką. Linksminau ją kvailais juokeliais, kuriuos buvau girdėjęs Vindobonoje, ir juokingomis istorijomis apie svetimšalius, gyvenančius tose vietovėse, kuriose teko lankytis. Mano tauškalai versdavo princesę dažnai nusišypsoti, kartkartėmis sukikenti, o kartais ir garsiai nusijuokti. Tačiau ne aš, o Rožių slėnis taip prajuokino princesę, kaip man dar nebuvo tekę girdėti.

Į slėnį atvykome vasaros pabaigoje, tad žiedlapių rinkimas jau buvo pasibaigęs prieš kelis mėnesius. Tačiau jame vis dar gausiai žydėjo nesuskaičiuojama daugybė prasiskleidusių rožių, o mus supantis jų aromatas buvo toks stiprus, kad atrodė, jog net ir oras įgijo rožinį atspalvį. Trumpai sustojome Beroėjos mieste, kad Amalamena ir Svanilda galėtų pailsėti vienintelėje miesto tavernoje, kurią slovėnai vadino *krčma*, jų drabužiai būtų išskalbti, ir moterys papildytų įvairių smulkmenų atsargas.

Tad *krčmoje*, be kitų dalykų, princesė nusipirko dvi kosmetikos priemones, gaminamas tik šiame slėnyje: pudros iš rožių žiedadulkių ir lūpų dažų iš rožių žiedlapių. Girdėjau, kaip princesė maloningai pasakė savininkui, kad pavydi, jog šis gali visą laiką būti taip maloniai kvepiančioje aplinkoje. Vyras nuoširdžiai nustebęs suniurnėjo:

---

*Kosmetikos gamintojos. – *Vert. past.*

– Malonus kvapas? *Sladak miris?* – Tada susiraukė ir piktai suurzgė: – *Okh, taj prljav miris!* N*osovi li neprestano blejo mnogo!* – Išvertus iš šios barbariškos kalbos, jo žodžiai reiškė: „Ak, tas bjaurus dvokas! Nuo jo mums be paliovos skauda nosį!“

Amalamena prapliupo kvatoti. Ją pralinksmino, kad žmonės gali būti tokie buki ir keikti ypatingą malonumą visada būti apsuptiems palaimingo grožio bei kvapo. Toks nenuoseklumas turėjo būti ypač skaudus žmogui, žinančiam, kad jam liko nedaug laiko matyti, kvėpuoti, žavėtis ir mėgautis šio pasaulio dovanomis. Tačiau, kaip sakė Frithila, princesė visada buvo linkusi juoktis tada, kai kitiems kildavo noras verkti. Ir dėl šio nuotykio *krčmoje* esu linkęs tikėti, kad dėl sumaigytų nosių slovėnai yra nepataisomai niūrūs ir nelaimingi, nes nepajėgia užuosti, tad ir žavėtis maloniais kvapais bei daugybe kitų puikių dalykų.

Kirtome Šešėlio kalnų grandinę – tai nebuvo daug pastangų reikalaujantis žygis – ir toliau keliavome į pietryčius per Hebro upės Rodopio ir Europos slėnius – provincijas, kurios senovėje buvo vadinamos Trakija. Dauguma jos gyventojų yra tokie pat tamsiaplaukiai kaip ir slovėnai, tačiau jų oda ne rusva, o tamsi, ir jie visi kalba maloniai skambančia graikų kalba, jų vardai ir visi pavadinimai yra suprantami ir nesunkiai ištariami. Taip pat jų nosys nėra tokios ypatingos, o nuotaika kur kas giedresnė nei slovėnų.

Per likusią kelionės dalį, nepaisant mano pasakojamų gandų ir juokelių, Amalamenos niekas daugiau taip linksmai neprajuokino kaip nuotykis Beroėjoje. Tačiau princesė tikrai būdavo patenkinta, kai prašydavau papasakoti man apie dalykus, kurių visiškai neišmaniau. Tad kai jodavome vienas greta kito, ji įdomiai ir pamokomai kalbėdavo apie savo karališkąją šeimą, gotus apskritai ir šalis, per kurias keliavome. Žinoma, tos šalys jai buvo tokios pat svetimos kaip ir man, tačiau

Amalamena buvo išsamiau nei aš išstudijavusi jų analus. Pavyzdžiui, vienoje mūsų kelionės vietoje princesė papasakojo:

– Prieš du šimtus metų netoli į vakarus nuo čia Romos imperatorius Decijus kovėsi su gotais ir laimėjo mūšį. Tačiau jame žuvo trisdešimt tūkstančių romėnų karių ir pats Decijus. Ir pergalės, ir pralaimėjimai romėnams visada kainuodavo labai brangiai, kai jie kaudavosi su gotais. Tad dabar supranti, kodėl imperija seniai mūsų bijo ir neapkenčia, tačiau privalo su mumis taikstytis ir yra išbandžiusi visas įmanomas kitokias nei karas priemones siekdama mus suskaldyti ir išnaikinti.

– Tikiuosi įtikinti Rytų imperijos dvarą, kad ir tai gali būti rizikinga.

Tačiau tolima istorija mane domino mažiau nei Amalamenos artimesni šioms dienoms pasakojimai apie save ir jos šeimą. Ji man papasakojo apie savo velionio tėvo daugybę karališkųjų dorybių ir kovinių žygdarbių ir dar entuziastingiau prisiminė jo gausius geraširdiškus poelgius, dėl kurių žmonės ėmė jį vadinti Mylinčiuoju Tiudameru.

– Ir mano dėdė elgėsi labai panašiai, – pridūrė Amalamena. – Todėl visi žmonės jį vadino Ištikimuoju Valameru.

Ji prisiminė savo motiną, karalienę Hereleuvą, ir Amalamenos balsas užlūžo pasakojant, kaip būdama dar palyginti jauna karalienė mirė nuo ligos, vadinamos *kreps*. Maža to, aiškino Amalamena, motina labai nuliūdino šeimą, nes mirties patale išsižadėjo arijonizmo, kurį tikėjo visą gyvenimą, ir atsivertė į katalikiškąją krikščionybę.

– Žinoma, – aiškino princesė, – ji buvo siaubingoje agonijoje ir griebėsi už menkiausio vilties šiaudo, tačiau ir ši desperatiška priemonė nepadėjo. Tad mes, vaikai, jai atleidome ir tikimės, kad Dievas jai taip pat atleis. Ar visi dievai.

Tada, kaip buvo įpratusi, Amalamena vėl pralinksmėjo. Ji pirštu pajudino tris talismanus, kabančius ant jos ploną kaklą juosiančios grandinėlės, ir linksmai tarė:

– Net neabejoju, kad kaip tik dėl mano motinos nepastovumo aš dabar negaliu priimti vienos religijos. Esu pasirengusi priimti visa naudinga, ką kiekviena jų teikia. Ar dėl to manęs reikėtų nekęsti, Tornai?

– Manau, ne, – atsakiau. – Tikriausiai taip elgtis būtų labai išmintinga. Aš taip pat nesu jokios religijos vergas. Dar neradau tokios, kuri man atrodytų teisinga ir tikra.

Princesė taip pat papasakojo apie seserį Amalafridą, vyresnę ir už ją, ir už Teodoriką, kuri jau yra ištekėjusi „už hercogo Vulteriko – Garbingojo – kur kas vyresnio net už ją".

– O jūs, Amalamena? – paklausiau. – Kada ir už ko ketinate ištekėti?

Princesė taip liūdnai pažvelgė į mane, kad susigėdau paklausęs. Tačiau netrukus ir ji ėmė juokauti. Ranka mostelėjusi į mus supantį kraštą, Amalamena atsakė:

– Kad ištekėčiau, man reikėjo gimti kažkur čia ir labai seniai.

– Kaip laikas ir vietovė gali būti susiję su vedybomis?

– Skaičiau, jog kadaise kažkur šiuose kraštuose gyveno karalius, išleidęs įsakymą, kad tam tikrą metų dieną visos merginos, našlės ir kitos bet kurio amžiaus moterys, galinčios tekėti, privalo būti suvarytos į tamsią salę be langų. Tada taip pat turi būti suvaryti visi karalystės vyrai, galintys vesti. Kiekvienas vyras privalo išsirinkti moterį – tamsoje, tik liesdamas – ir ją vesti. Toks buvo įstatymas.

– *Liufs Guth!* Nejau norite pasakyti, kad esate bjauri? Arba sena ar negeidžiama?..

– Kokia vyriška logika! – pertraukė mane Amalamena nusijuokdama. – Kodėl iškart pagalvojai, kad tamsioje salėje tik moterys buvo bjaurios?

– Na... jūs taip pateikėte... – išlemenau ir, manau, paraudau – ne todėl, kad princesė mane netiktai užklupo, o dėl to, kad apie mane pasakė: „vyriška logika". Galbūt paraudau taip pat ir dėl to, kad priverčiau ją nusijuokti, o tai mane

nudžiugino, nes labai norėjau, jog princesė būtų patenkinta Tornu: kaip vyru, linksmu draugu, maloniu kvailiu ar dar kuo nors.

– Kad ir kaip ten būtų, – tęsė Amalamena, – esu tikra, kad mano sesuo Amalafrida ištekėjo už Vulteriko tik dėl to, jog manė, kad jis labai panašus į mūsų tėvą. O aš neradau vyro, kuris būtų panašus į mūsų brolį.

– Hm?

– Buvau dar visai vaikas, taip pat ir Teodorikas, kai jis išvyko gyventi į Konstantinopolį. Tik miglotai prisimenu jį kaip berniuką. Ir tada, vos prieš kelis mėnesius, jis grįžo, suaugęs vyras, jaunas karalius – vyras, patraukiantis bet kurios moters žvilgsnį, uždegantis geismu ir skatinantis liaupsinti. Net ir jo sesers. – Ji ir vėl nusijuokė, tačiau šįkart nelabai linksmai. – Ak, Tornai, man nereikia tau pasakoti. Tu pats jį pažįsti. Nors, žinoma, negalėtum jo įvertinti taip, kaip padarytų moteris.

Oh vái, liūdnai pagalvojau, negi iš tiesų negalėčiau? Ar jau nesu jo taip vertinęs? Princesė tik ką mane pavadino vyru, o dabar, nors ir netyčia, priminė, kas esu iš tiesų. Todėl susimąsčiau: ar Amalamena man yra patraukli, net nuostabi tiesiog todėl, kad ji – tikra Teodoriko sesuo? Kad ir kaip ten būtų, ji aiškiai leido suprasti, kad, jos nuomone, Tornas nė iš tolo neprilygsta Teodorikui.

Ji ir toliau, nors pati to nesuvokdama, peiliu badė mano širdį aiškindama:

– Net jei kaip senųjų laikų karalienė Artemisija galėčiau ištekėti už savo brolio, jis manęs nevestų. Per tą trumpą laiką Novoje, kai Teodorikas pavergė visų merginų širdis, supratau, kad jam patinka... stipresnės nei aš moterys. – Prisiminiau tvirtą kaimietę merginą Aurorą ir tylomis sutikau su princese. Amalamena atsiduso ir pridūrė: – Kadangi nelabai tikėtina, kad sutiksiu kitą tokį kaip Teodorikas, galbūt... noriu pasakyti, kad pavargau, Tornai. Gal padėtum

man nulipti ir pašauktum Svanildą, kad ji manimi pasirūpintų? Kurį laiką važiuosiu karietoje.

Princesė vis rečiau jodavo ant savo mulo greta manęs ir kasdien vis daugiau laiko praleisdavo pusiausėda gulėdama *carrucoje*, tarsi būtų atgulusi į ligos patalą. Būdama greta manęs ji vis rečiau garsiai juokdavosi iš mano šmaikščių replikų ir narsių pastangų vaidinti juokdarį. Pavyzdžiui, Amalamena tik atlaidžiai šypsojosi, kai jai papasakojau Vindobonoje girdėtą istoriją apie vyrą, turėjusį dvi meilužes, kurios palengva jį nupešiojo visai plikai. Tačiau princesė vis dar nesiskundė, kad kenčia. Ji neatrodė išsekusi, ir nė karto nemačiau, kad susirauktų iš skausmo. Nežinojau, ar jai kelionėje pavykdavo ir toliau gerti asilės pieną bei maudytis sėlenų vandenyje. Tačiau kai kartą užuodžiau silpną mėnesinių kvapą, nors veide nepastebėjau jokių ženklų, pasikviečiau Svanildą į šalį ir diskretiškai pasiteiravau apie Amalamenos būklę. *Cosmeta* patvirtino, kad „princesė truputį kraujavo", ir tik prispausta į kampą santūriai pridūrė, jog „tai nėra tas sekinantis kraujavimas, kuris trukdytų keliauti".

Ar dėl kraujavimo, ar dėl progresuojančios ligos, Amalamena tapo dar blyškesnė ir trapesnė nei tada, kai ją išvydau pirmą kartą, ir sunku buvo patikėti, kad tai įmanoma. Dabar aiškiai mačiau pulsuojančias kraujagysles jos smilkiniuose, kaklo šone ir ties plonais riešais. Tiesą sakant, man beveik atrodė, kad matau ją kiaurai, tokia ji tapo permatoma. Tačiau, bent jau mano nuomone, princesė neatrodė ligota ar išsekusi, tik vis gražesnė.

Iš dalies dėl to, jog princesė pasakė, kad nesu jos skonio vyras, ir iš dalies todėl, jog, manau, visada slapta žinojau, kad toks nesu, išryškėjo mano moteriški jausmai. Amalamenos jau negeidžiau, o labiau laikiau brangia seserimi, kurią reikia lepinti ir rūpintis. Kai tik būdavo įmanoma, stengiausi būti šalia jos, dažnai išklysdavau tolokai nuo kelio priskinti jai

gėlių. Tiesą sakant, perėmiau tokią daugybę nelabai intymių Svanildos pareigų, kad freilinai retai pavykdavo nuslėpti savo juoką. O Daila net nemėgino slėpti savo rūsčių žvilgsnių, tad supratau, kad elgiuosi kaip nedera maršalui, ir truputį sumažinau dėmesį princesei. Kad ir kaip ten būtų, artėjome prie mūsų kelionės tikslo, o ten aš ketinau geriausiam Konstantinopolio gydytojui patikėti rūpintis Amalamena.

Netoli pietinės Europos provincijos pakrantės pasiekėme *Via Egnata* – platų, gerai grįstą ir gana judrų romėnų kelią, kuriuo prekės ir keleiviai iš vakarų vyksta į rytus nuo Dirakiumo uosto prie Adrijos jūros iki Tesalonikų Egėjo pakrantėje ir Perinto prie Propončio* jūros bei įvairių pakeliui įsikūrusių mažesnių uostų, kol galiausiai pasiekia didžiulį Konstantinopolio uostą prie Bosforo sąsiaurio. Mūsų kolona įsiliejo į keliaujančiųjų šia magistrale srautą ir keliavo kartu iki Perinto, kur mes vėl sustojome visai parai, kad Amalamena pailsėtų ir atsigaivintų gerai įrengtuose svečių namuose, kurie graikiškai vadinami *pandokheíonu*.

Princesė papasakojo, kad senų senovėje Perinto uostas laivų gausa, turtais ir didingumu konkuravo su Bizantija (taip tada buvo vadinamas Konstantinopolis). Paskutiniaisiais šimtmečiais Perinto svarba gerokai sumenko, tačiau aš vis tiek buvau sužavėtas čia apsilankęs, nes uostas atsiveria į beribes melsvai žalias Propončio jūros platybes. Tai buvo pirmoji mano gyvenime pamatyta jūra. Miestas įsikūręs nedideliame pusiasalyje, tad iš trijų pusių jį supo molai ir laivų švartavimosi vietos, kuriose buvo pakraunami iš iškraunami laivai, o toliau uoste daugybė laivų laukė savo eilės.

Nors Perinte buvome apsistoję trumpai, spėjau pirmą kartą paragauti puikių jūros gėrybių: langustų, austrių, vėžių, šukučių, sepijų, paruoštų savo sultyse. Godžiai valgiau

---

*Marmuro jūros. – *Vert. past.*

Amalamenos *pandokheíone*, nes ten buvo terasa, iš kurios atsiveria vaizdas į uostą. Valgydamas stebėjau, kaip iš lėto, tačiau gracingai plaukia irkliniai laivai, vadinami *liburnijomis*, su dviem ar trimis irklininkų eilėmis. Kai kurių jų priekyje ir gale buvo aukšti bokšteliai. Taip pat grožėjausi žemais, grakščiais ir greitais patruliniais laivais, vadinamais „varnais“ ir „delfinais“.

Išvydau ir prekybinius laivus, kurie buvo kur kas didesni nei matyti upėje: dvistiebius laivus su kvadratinėmis burėmis, kuriuos dėl buko priekio vadino „laivais su obuoliniu pirmagaliu“; mažesnius ir greitesnius pakrančių prekybos laivus, varomus tik irklais. Šie prekybiniai laivai nuolat atplaukdavo ir išplaukdavo, nes šeimininkai skubėjo baigti visas metų keliones iki žiemos, kai visa laivyba sustos ir bus plaukiojama tik palei pakrantę.

Man taip patiko mūsų trumpa viešnagė Perinte, kad nenoriai būčiau iš jo išvykęs, jei nebūčiau žinojęs, jog už trijų ar keturių dienų kelio pasieksime kur kas turtingesnį ir gyvesnį jūrų uostą ir, kaip man buvo pasakyta, didingiausią visoje Romos imperijoje miestą, kuris senų senovėje buvo pavadintas Bizantija, vėliau kurį laiką vadinosi Augusta Antonina, o dabar ir visiems laikams – didžiuoju didžiojo Konstantino miestu.

KONSTANTINOPOLIS

1

Tam tikra prasme Konstantinopolį mes išvydome gerokai anksčiau nei pamatėme. Mūsų kolona vis dar buvo už dviejų dienų kelio nuo miesto ir mes ruošėme stovyklą nakčiai ožkų ganykloje šalia kelio, kai keli žygio dalyviai garsiai sušuko išvydę naktiniame danguje rytuose švytinčią geltoną šviesą.

– Didžiulės ožių bandos šiose pakrantėse nepaliko tiek medžių ar krūmų, kad galėtų kilti miško gaisras, – pasakiau. – Kas galėtų sukelti šį švytėjimą? Audros Dvynių liepsnos? Pelkių dvasios?

– Ne, *saio* Tornai, – paaiškino vienas kareivis. – Tai Konstantinopolio *pháros**. Aš jau čia buvau ir mačiau jį. *Pháros* – tai laužas, sukurtas ant labai aukšto bokšto, ir jo svarbiausia paskirtis – nukreipti laivus į ten esantį saugų uostą. Naktį į jį nukreipia šviesa, o dieną – dūmai. Pats tai rytoj pamatysite.

– Esame ne mažiau kaip už trisdešimties romėnų mylių nuo miesto, – paprieštaravo Amalamena. – *Ja*, galėtume išvysti dūmų stulpą. Tačiau kaip iš tokio atstumo pastebėti paprastą laužą?

– Jis yra sustiprintas, princese, – paaiškino kareivis. – Tai atlieka geniali išmonė, panaši į išlenktą veidrodį. Laužas sukuriamas didžiuliame metaliniame dubenyje, išklotame gipsu. Į įgaubtą gipso paviršių prismaigstoma daugybė stiklo šukių, padengtų sidabro plėvele, panašiai kaip papuošaluose aptaisomi brangakmeniai, kad ryškiau spindėtų. Dėl to *pháros* liepsna ryškiai švyti.

– Tikrai genialu, – sumurmėjo Amalamena.

---

*Švyturys. – *Vert. past.*

– Kilus karui ar kitai nelaimei, – toliau aiškino kareivis, – ugnies prižiūrėtojai odine gūnia uždengdami ir atidengdami metalinį dubenį mirkčiojančia šviesa gali siųsti koduotus pranešimus. Juos gali perskaityti tolimose kalvose išsidėstę sargybiniai. Jie taip pat uždega savo švyturius ir kartoja pranešimą perduodami jį vis toliau, šitaip sutelkdami karines pajėgas ar nukreipdami jas kitur. Sargybiniai taip pat gali perspėti miestą apie besiartinantį priešą ar perduoti kokią nors kitą skubią žinią.

Kita naujovė, su kuria susidūrėme, buvo visai nematoma, nes tai buvo kvapas – bjaurus, beveik svaiginantis dvokas, nuo kurio aš susvyravau savo balne. Kosėjau, žiaukčiojau ir apsiašarojau, tačiau ir per ašaras pastebėjau, kad kitiems keliautojams šis dvokas neatrodė labai siaubingas. Visi, kurių abi rankos nebuvo užimtos, pirštais užspausdavo arba abi šnerves vienu metu, arba pakaitomis ir žegnojosi.

– *Gudisks Himins*, – aiktelėjau atsigręžęs į Dailą. – Nuo šio bjauraus dvoko net normalus žmogus gali tapti toks pat paniuręs kaip slovėnas. Pašauk tą kareivį, kuris čia yra buvęs anksčiau. Paklauskime jo, ar Konstantinopolis visą laiką taip aitriai dvokia.

– *Ja, saio* Tornai, – gana linksmai patvirtino kareivis, nors taip pat buvo užsispaudęs nosį. – Tai, ką jūs užuodžiate, yra šventumo kvapas, ir Konstantinopolis didžiuojasi, kad jis pasitinka visus atvykstančius. Tiesą sakant, šis kvapas čia sutraukia daugybę piligrimų.

– Vardan dievo, kad ir kokį jį garbintų, kodėl?

– Jie čia atvyksta garbinti Raštininko Danieliaus. Pažvelkite ana ten.

Kareivis per laukus parodė į kairę kelio pusę. Tolumoje pajėgiau įžiūrėti aukštą stulpą su labai netvarkingu lizdu viršuje. Stulpą buvo apsupusi grupė žmonių, kai kurie jų vaikštinėjo, tačiau dauguma klupėjo.

– Danielius mėgdžioja garsųjį Simeoną iš Sirijos, – aiškino kareivis, – kuris tapo šventuoju trisdešimt metų išgyvenęs ant aukštos kolonos. Danielius tik penkiolika metų yra atsiskyrėlis, gyvenantis ant stulpo, tačiau man sakė, kad jo pavyzdys, kai pačiam sau sukeliamos kančios, atvertė daug pagonių.

– Į ką atvertė? – suurzgė Daila. – Net Kirkės* kiaulėmis paversti žmonės nenorėtų būti tokioje pykinančioje aplinkoje.

– Į pamaldžius krikščionis, – atsakė kareivis gūžtelėdamas pečiais. – Manau, į tuos, kuriems pažeminimas ir kūno marinimas teikia malonumą. Per penkiolika metų susikaupusios Danieliaus išmatos jiems teikia palaimą.

– Tada palikime jį jiems, – tariau, – o juos jam. Regis, jie verti vieni kitų.

Galiausiai dvokas liko už mūsų, ir po kelių valandų tolumoje išvydome stūksančias Konstantinopolio sienas. Atsigręžęs kreipiausi į vieną savo lankininkų:

– Princesė labai nekantravo išvysti miestą. Jok prie jos karietos ir pasakyk, kad netrukus jį pamatysime. Paklausk, ar princesė pageidauja jai pakinkyti mulą.

Lankininkas grįžo ir truputį šypsodamasis pranešė:

– Princesė dėkoja maršalui už rūpestingumą, bet nusprendė gėrėtis miestu iš savo karietos ir atitraukė jos užuolaidėles. Ji mano, kad karaliaus seseriai nedera įžengti į Konstantinopolį raitai tarsi barbarų moteriai.

Tai nebuvo panašu į laisvamanę Amalameną, kuri iki šiol šaipydavosi iš „moterims skirtų" draudimų ir „padoraus" elgesio. Princesė, matyt, sugalvojo pasiteisinimą, kad nereikėtų prisipažinti, jog jaučiasi nelabai gerai ir nepajėgs sėdėti balne. Dar kartą sau priminiau, kad, pirmai progai pasitaikius, privalau rasti gydytoją.

---

*Sen. graikų mitologijoje burtininkė, Odisėjo palydovus, atvykusius į Ajajos salą, pavertusi kiaulėmis. – *Vert. past.*

Sieną, prie kurios artinomės, žinoma, buvo pastatęs imperatorius Teodosijus II. Ankstesnioji siena, pastatyta miesto įkūrėjo, juosė tik penkias Bizantijos kyšulio kalvas. Net ir tada buvo manoma, kad Konstantinas persistengė įkurdamas tokį didelį miestą. Tačiau paaiškėjo, kad imperatorius buvo teisus, nes dar jam gyvam esant Naujoji Roma išsiplėtė už miesto sienų ir dabar, kaip ir Senoji Roma, buvo išsidėsčiusi ant septynių kalvų.

Teodosijaus vėliau pastatyta siena, atskirianti Konstantinopolį nuo viso Europos žemyno, buvo sunkiausiai įveikiama iš visų kada nors pastatytų miesto gynybinių sienų. Ji driekiasi beveik tris romėnų mylias nuo vienos kyšulio pakrantės iki kitos. Iš tiesų tai dvi sienos, stūksančios dvidešimties žingsniu atstumu viena nuo kitos, su plačiu grioviu priešais jas, o prieš griovį sumūrytas plytinis pylimas. Dvigubos sienos yra penkiskart aukštesnės už žmogų, jose įstatyti dar aukštesni devyniasdešimt šeši bokštai, kurie pakaitomis yra apvalūs ir kvadratiniai, o juos jungiančios sienos vingiuoja zigzagais, kad ginantys tvirtovę kariai galėtų veikti sutartinai.

Pastebėjau, kad visi prieš mus keliaujantys Via Egnatia žmonės – pėstieji, raiteliai, gyvulių varovai, ratuotieji, net svarbūs asmenys, sėdintys nešamose kėdėse ir karietose, – traukiasi į šalis duodami kelią kažkokiai iš miesto atvykstančiai procesijai. Daila klausiamai pažvelgė į mane, tačiau aš papurčiau galvą.

– Ne, opcijau. Esame *ostrogotai*, karaliaus pasiuntiniai, o ne vietiniai graikai ar negrynakraujai. Taip žygiuosime ir toliau, kol pamatysime, kas prie mūsų artinasi.

Teisingai pasielgiau nenusileisdamas, tačiau šis mano poelgis nekėlė jokios grėsmės, nes, kaip vėliau paaiškėjo, tai buvo atvykstanti mūsų pasitikti imperatoriškoji delegacija – prašmatniai pasipuošusių vyrų ant puikių arklių būrys. Jų vyresnysis, apsirengęs prabangiausiai iš visų, pasisveikinda-

mas iškėlė ranką, ir jo pirmieji žodžiai, nors ir nuoširdūs, mane nustebino.

– *Khaîre, presbeutés Akantha!* – Graikiškai tai reiškė: „Sveikas, ambasadoriau Tornai!“, tad nustebau, kad jis žino mano vardą. Tada vyras pridūrė: *Basileús Zeno éthe par ámni philéseai!*, kas reiškė: „Tave sveikina imperatorius Zenonas!“

Man ir šįkart užteko proto kvailai neleptelėti: „Kas tas Zenonas? Aš atvykau susitikti su imperatoriumi Leonu“, tačiau, matyt, mano veidas ištįso. Kol sėdėjau netekęs žado, pagyvenęs vyras tęsė:

– Imperatorius Zenonas draugystės ženklan siunčia šias dovanas, – ir mostelėjo ranka dviem iš paskos jojantiems tarnams su dideliais nešuliais.

Pamojau savo dviem lankininkams, kad priimtų dovanas, ir susitvardžiau tiek, kad pajėgčiau ištarti:

– *Ostrogotų* karalius Teodorikas sveikina savo pusbrolį Zenoną. Mes taip pat draugystės ženklan norime įteikti dovanų.

– Kaip suprantu, su jumis keliauja karaliaus sesuo, – tarė vyras linktelėdamas galvą į *carrucos* pusę. – Aš esu Mirosas, imperatoriaus *oikonómos*, jo rūmų valdytojas. Ar galiu jus palydėti? Jums, princesei Amalamenai bei jūsų svitai paruošti rūmai, o kariams – deramos patalpos.

Ranka mostelėjau rūmų valdytojui, kad jotų greta, kiti jo delegacijos nariai įsiterpė tarp mano karių, ir mes nukeliavome miesto link.

Jodamas tariau savo bendrakeleiviui apsimesdamas, kad tai nereikšmingas pokalbis, tačiau iš tiesų norėdamas išpešti informacijos:

– *Oikonómos* Mirosai, aš dar neilgai gyvenau, tačiau jei panorėčiau suskaičiuoti visus rytų ir vakarų imperatorius, man gyvam esant atėjusius į sostą ir iš jo pasitraukusius, tektų skaičiuoti ant pirštų.

– *Naí*, – sutiko jis, tada ir vėl mane nustebino. – O dabar vos per kelis mėnesius du buvo pakeisti.

– Du? – nejučia leptelėjau.

– *Naí.* Leonas Jaunesnysis mirė čia, o Julijus Neposas buvo nuverstas nuo sosto Romoje. Nejau negirdėjote?

Susimąsčiau: nei aš, nei *saio* Soasas nepasimatysime su imperatoriais, su kuriais susitikti buvome pasiųsti.

– Buvau išvykęs, – sumurmėjau. – Į karą. Negaudavau žinių apie naujausius įvykius.

Mirosas pažvelgė į mane taip, kaip, spėju, romėnų kultūrą perėmę graikai žiūri į barbarus.

– Maršale, ar pakeliui pas mus neskaitėte *pháros* siunčiamų liepsnos ir dūmų pranešimų? Paskutiniaisiais mėnesiais juose beveik tik apie tai ir buvo skelbiama. Žinoma, ir apie tai, kad netrukus atvyksite jūs.

Susierzinęs prisipažinau, kad nemoku skaityti dangaus ženklų ir pridūriau:

– Galėjau bent jau tikėtis, kad atpažinsiu danguje parašytą savo vardą. Kaip jums apie tai buvo pranešta?

Jis gudriai nusišypsojo tarsi norėdamas pasakyti: „Mes, graikai, esame visažiniai“, bet atvirai paaiškino:

– Mes visur turime savo *katáskopoi* – karius, kurie patruliuodami ir vykdydami žvalgybą nedėvi uniformos. Be jokios abejonės, kuris nors jų išgirdo, kaip jūs prisistatėte esąs *saio* Tornas, kai su princese sustojote Beroėjoje ar kurioje kitoje vietoje.

– Nejaugi! – šaltai atsakiau nepatenkintas, kad mus slapta sekė.

Mes su *oikonómos* kolonos priekyje įžengėme per didingiausius iš dešimties Konstantinopolio vartų – trigubos arkos Auksinius vartus. Masyvios bronzinės durys, įtaisytos dailiame baltame marmure su juodais dryžiais, buvo svetingai atvertos ir nupoliruotos, tad išties atrodė kaip auksinės. Per dvi viena paskui kitą išdėstytas arkas, kurios

sudaro vartus, patenkama į miestą. Tačiau trečioji, esanti giliausiai, kitokia; ji atvykstantį keliautoją veda per šventojo Diomedo bažnyčios, kuri pastatyta tarp sienų ir virš kelio, pamatus. Po bažnyčia *Via Egnatia* baigiasi – arba, kitaip sakant, keičia pavadinimą – ir tampa Mese, tokia pat plačia ir gerai grįsta centrine Konstantinopolio gatve.

Kai išnirome iš po bažnyčios pamatų, tyčia neatsigręžiau balne ja pasigrožėti. Norėdamas parodyti *oikonómos*, kad imperijos miesto didybė manęs visai nepribloškė, atsainiai tariau:

– Valdytojau, papasakokite man apie pasikeitusius imperatorius, kuriuos minėjote. Mačiau, kaip vaikai žaidžia žaidimą „pargriauk visus", ir galiu prisiekti, kad jie nepargriauna tokios gausybės žaidėjų, kiek jų paskutiniuoju metu žlugo imperijoje.

– *Dépou, dépou, papaí,* – graudulingai sutiko Mirosas. – Deja, tai tiesa. Ką galiu pasakyti apie velionį Leoną? Visus šešerius savo gyvenimo metus Leonas buvo ligotas berniukas. Jo bendravardžiui seneliui nereikėjo anūko paskirti sosto įpėdiniu. Vargšas mažasis Leonas net padedamas savo tėvo, kuris buvo jo regentas, tokioms pareigoms neturėjo nei jėgų, nei širdies, nei noro. Šiaip ar taip, dabar, kai abu Leonai yra mirę, tėvas regentas pats užsidėjo purpurinę skraistę.

– Vadinasi, šis regentas ir tėvas – tai Zenonas?

– Žinoma. Nejau nežinojote, kad jis – Leono Pirmojo sūnus? Jis vedė imperatoriaus dukrą Ariadnę. Velionis Leonas Antrasis buvo Ariadnės ir jos vyro, dabar vadinamo Zenonu, sūnus.

– Ką reiškia jūsų žodžiai „dabar vadinamo Zenonu"?

– Jis šiuo vardu pasivadino atėjęs į sostą. Kaip ir garsus senovės stoikas filosofas.

– Maniau, kad tik labiausiai pasipūtę ir pretenzingi vyskupai pasivadina svetimais vardais.

– Suprastumėte ir pritartumėte Zenonui, jei žinotumėte, kad jis kilęs iš izaurų giminės, o izaurai kalba siaubingai įmantriu graikų dialektu. Gimęs jis buvo pavadintas *Tarásikodissa Rusumbladeótes.*

– *Papaí!* – pritariau. – Dabar suprantu. Ačiū, kad paaiškinote.

Mes vis dar jojome Mese gatve, ir aš ten išvydau daugybę naujų bei nuostabių dalykų. Abiejose plačių alėjų pusėse augo medžiai, jas puošė nesuskaičiuojama daugybė bronzinių arba marmurinių dievų, didvyrių, išminčių ir poetų skulptūrų, o už jų stovėjo beveik tiek pat akmens ir mūro rūmų – nors siaurose gatvelėse pamačiau ir kur kas plebėjiškesnių statinių. Mesė gatvė kildama ir leisdamasi nuo kalvos galiausiai atvedė mus prie mažesniųjų Konstantino aukso vartų statytoje anksčiau ir ne tokioje įspūdingoje sienoje. Nuo tos vietos alėja kartkartėmis išplatėdavo virsdama erdvia marmuru grįsta aikšte. Iš Boa Forumo aikštės, primenančios milžinišką marmurinę plokštę, kažkaip įtvirtintą tarp dviejų kalvų šlaitų, pažvelgėme žemyn į Lukoso upelį, tekantį po aikšte ir nuplaunantį visas miesto atmatas. Teodosijaus Forumo aikštėje pažvelgę aukštyn išvydome dirbtinę upę – vieną miesto akvedukų, kurį iškeltą tarp dviejų kalvų laikė grakščios akmeninės arkos. Konstantino Forumo aikštėje pamačiau didingiausią visame mieste miesto įkūrėjo statulą, užkeltą ant neišmatuojamai aukštos marmuro bei porfyro kolonos. Bronzinė statula vaizduoja Konstantiną su sklindančiu iš galvos spindulių vainiku, todėl jį galima tapatinti arba su Apolonu, kurio galvą gaubia saulės spindulių aureolė, arba su Jėzumi Kristumi su erškėčių vainiku ant galvos; nė vienas miesto gyventojas negalėjo pasakyti, ką iš tiesų vaizduoja šis vainikas.

Tačiau aš tyčia stengiausi nespoksoti ir tęsiau pokalbį su imperatoriaus rūmų valdytoju:

– Puiku. Vadinasi, dabar šią Rytų imperiją valdo imperatorius Zenonas ir imperatorė Ariadnė. O kas vyksta vakaruose?

– Sakiau, kad Julijus Neposas nuverstas nuo sosto. Jį nuvertė Orestas, kurį imperatorius pats buvo pakėlęs į armijų generolo rangą. Tada Neposas pabėgo į Ilirikumo saloje esantį Salonos miestą.

– Palauk. Ar ne Salonoje...

– *Naí*, – pagiežingai šypsodamasis patvirtino Mirosas. – Kaip tik ten buvo ištremtas ankstesnis imperatorius Glicerijus, kai Neposas jį nuvertė nuo sosto. Neklausk, kodėl Neposas pasirinko prieglobstį Salonoje, nes niekingasis Glicerijus jį ten nužudė, ir dėl to nėra ko stebėtis.

– *Gudisks Himins*.

– *Ouá*, toliau dar gražiau. – Tik dabar pastebėjęs moterišką imperatoriaus rūmų valdytojo mėgavimąsi skleisti gandus supratau, kad jis – eunuchas. *Oikonómos* pasakojo toliau: – Matyt, už šį poelgį Glicerijus iš žemesnio rango Salonos vyskupo buvo paaukštintas į Milano arkivyskupus.

– *Liufs Guth*! Bažnyčia paaukština vyskupą už karalžudystę?

Mirosas pasibjaurėjęs susiraukė.

– Štai jums korumpuota Romos Katalikų Bažnyčia. Gerasis Konstantinopolio patriarchas Akakijus niekada neleistų, kad taip atsitiktų mūsų stačiatikiškoje Rytų Bažnyčioje.

– Sutinku. Tad kas dabar yra Romos imperatorius?

– To generolo Oresto sūnus. Romulas, niekinamai vadinamas Augustulu.

– Niekinamai?

– Ne Augustu, o Augustulu. Mažuoju Augustu. Jis yra mažas ir ne itin impozantiškas. Jam tik keturiolika. Tad iš tiesų valdo jo tėvas, kaip ir tada, kai imperatoriumi buvo velionis jaunasis Leonas. Tačiau niekas nemano, kad Orestas ar Romulas Augustulas ilgai išsilaikys valdžioje.

Atsiduses paklausiau:

– Įdomu, ar dar kas nors, be manęs, pagalvojo, kad Romos imperijoje vyrauja didesnė apgailėtina sumaištis nei kada nors anksčiau? Imperatoriai šmėsčioja tarsi vienadienės peteliškės. Vyskupai tampa žmogžudžiais ir už tai pakeliami į arkivyskupus. Šventieji tupi ant aukštų baslių ir dergia ant savo sekėjų...

– Štai jūsų namai, *presbeutés Akantha*, – tarė imperatoriaus rūmų valdytojas. – Tai puikiausias *xenodokhefonas** mieste. Tikiuosi, jums ir jūsų palydovams čia nieko netrūks ir bus labai patogu. Gal teiktumėtės nulipti nuo arklio ir įžengti į vidų?

Marmurinis pastatas ir jį supanti teritorija išties atrodė prabangiai, bet aš neleidau Mirosui pamatyti, jog taip manau. Atsilošiau balne ir atrėžiau:

– Esu tik karaliaus maršalas ir atsakingas už jo karališkosios sesers patogumus. – Atsisukęs į savo lankininkus įsakiau: – Palydėkite princesę, kad ji nuspręstų, ar jai tiks šis kuklus būstas.

Oikonómos susierzino, bet nulipo nuo savo arklio, kad atiduotų pagarbą Amalamenai. Kai princesė prisiartino prie mūsų, pamačiau, kad jai kažkokiu būdu pavyko judančioje karietoje pasipuošti puikiais drabužiais, papuošalais ir pasidažyti. Tarsi pagal mano nurodymą, princesė tik šaltai linktelėjo giliai nusilenkusiam Mirosui, karališkai išdidžiai praėjo pro jį su Svanilda ir mano lankininkais, įžengė į kiemą, o tada į rūmus.

Eunuchas, kuris atrodė įsižeidęs, vis dar gyrė man svečių namus:

– Kairiajame rūmų sparne yra prabangi atskira terma moterims, o jums ir jūsų tarnams – dešinėje. Jums patarnaus daugybė tarnų... tarp jų ir chazarės vergės, kurios

---

*Svečių namai. – *Vert. past.*

buvo specialiai parinktos dėl ypatingo grožio. Jos stropiai patenkins jūsų ir jūsų princesės, hm, poreikius.

Tyčia nekreipiau į jį dėmesio ir kariškai apsidairiau. Pastatą supo ne itin aukšta ir nesunkiai įveikiama siena, vartai buvo daugiau dekoratyvūs nei masyvūs. Todėl galima manyti, kad mes nebūsime čia uždaryti nelaisvėje. Tačiau vis dėlto buvome gana giliai tarp miesto tvirtovės sienų. Tad kai Mirosas pradėjo aiškinti: „Patalpos kitiems jūsų vyrams...“, ryžtingai papurčiau galvą.

– *Oukh, oukh.* Mano vyrai – *ostrogotai.* Jiems nereikia nei stogo virš galvos, nei pagalvės po galva. Įkurdinsiu juos kieme. O kalbant apie tarnus, noriu, kad mus aptarnautų geriausias miesto gydytojas. Norėčiau, kad jis man patvirtintų, jog ilga kelionė neišvargino princesės.

– Ją tuojau pat apžiūrės imperatoriaus *iatrós*, garbingasis Alektoras. – Ir su eunuchišku pagiežingumu pridūrė: – Pastebėjau, kad princesė atrodo vyresnė ir labiau paliegusi nei turėtų būti pagal numanomą amžių.

Į šiuos žodžius taip pat nekreipiau dėmesio. Kai prie mūsų prisijungė moterys ir jų ginkluota palyda, Amalamena šelmiškai tarsi sąmokslininkė pažvelgė į mane ir tik tada šaltai nežymiai linktelėjo parodydama, kad rūmai ją tenkina. Nulipau nuo Velokso ir įsakiau lankininkams iškrauti mūsų atgabentus gyvulius bei dovanas ir įteikti juos rūmų valdytojo padėjėjams. Kol buvo dalijamos dovanos, Mirosas pasakojo toliau:

– Kaip matote, princese ir maršale, jūsų būstas yra patogioje vietoje, netoli įvairiausių pramogų. Hipodromas yra ana ten, jame galėsite mėgautis lenktynėmis ir teatro vaidinimais. O štai ten yra Šventosios Sofijos bažnyčia, kur galėsite lankyti pamaldas. O štai ten, Purpuriniuose rūmuose, imperatorius suteiks jums audienciją...

– Tikiuosi, – pertraukiau jį, – kad nebūsime čia tiek ilgai, jog prireiktų pramogų ar net pamaldų. Kada Zenonas mane priims?

– *Quá*... na... Jums, žinoma, praneš gerokai iš anksto, kad galėtumėte pasirengti susitikimui.

– Pasirengti? Kam pasirengti? Aš ir dabar esu pasirengęs.

– *Oukh*, ne visai. Ne visai. Reikia laikytis tam tikrų formalumų. Ne vėliau kaip dieną prieš audienciją jums praneš, kad tą dieną galėtumėte pasninkauti.

– Pasninkauti? Atvykau čia ne tam, kad priimčiau šventąją Komuniją.

– Hm. Tada, paskirtą dieną, jus nuves į purpurinę priėmimo menę, kur bus išdėliotos jūsų dovanos imperatoriui. Eidami sosto link triskart sustokite ir pagarbiai luktelėkite. Atsidūrę priešais imperatorių, neprivalote pulti kniūbsti ant žemės, nes turite ambasadoriaus rangą. Pakaks prieš jį priklaupti ir...

– Palauk, eunuche! – įsikarščiavęs nemandagiai pertraukiau jį. – Nesu nuolankus prašytojas, atvykęs verkšlenti ir meilikauti!

– Tikrai? – nesutrikęs paklausė Mirosas. – Per ilgą savo rūmų valdytojo patirtį mačiau, kad visi užsienio emisarai atvykdavo arba pateikti deklaracijos apie karą, arba maldauti imperatorių, kad jis ką nors suteiktų. Vadinasi, atvykote paskelbti karą?

Atsakiau ne iš karto, nes dusau iš pykčio ir pamačiau, kad Amalamena pralinksmėjo, šitaip primindama, jog atvykau paprašyti Zenono, kad jis kai ką suteiktų. Pasinaudojęs tyla, Mirosas dėstė toliau:

– Imperatorius nevers ilgai klūpėti ir paprašys atsistoti. Tada perduosite jam savojo karaliaus Teodoriko sveikinimus – ir pasistenkite šio karaliaus nevadinti imperatoriaus pusbroliu ar broliu. Visi žemesni valdovai yra sūnūs. Imperatorius padėkos jums ir Teodorikui už atgabentas dovanas. Tada jis paskelbs dieną, kada turite grįžti į Purpurinius rūmus aptarti reikalą, dėl kurio čia atvykote. – Rūmų valdytojas nusižiovavo tiesiai man į veidą. – Dėl karo ar ko kito.

Galiausiai pajėgiau griežđamas dantimis jam pareikšti:

– Kadangi mus sekėte nuo pat kelionės pradžios, privalai žinoti, ko čia atvykau.

– Aš nesekiau, todėl ir nežinau, – pabrėžtinai abejingai atsakė Mirosas. – Mūsų *katáskopoi* jūsų vilkstinę pirmąkart pamatė Rožių slėnyje. Net nežinau, iš kur jūs atvykstate.

– Tada aš viską papasakosiu jūsų imperatoriui Zenonui, ir ne vėliau nei rytoj. Reikalas skubus. Jei tai tenkina imperatoriaus tuštybę, aš priklaupsiu, tačiau nelauksiu. Pasirūpink, eunuche, kad nebūtų jokių formalumų ir vilkinimo.

– Tai negirdėta!

– Dabar tu tai girdi. Ir gali užsiminti Zenonui, kokią žinią jam atnešu. Teodorikas iš sarmatų atkovojo Singidunumo miestą ir jame įsitvirtino. Karalius pajėgus jį išsaugoti. Jis gali paversti miestą savo tvirtove ir iš jo rengti žygius į Vakarų ar Rytų imperijas.

– To negali būti! – aiktelėjo Mirosas. – Teodorikas užėmė Singidunumą? Mes tikrai būtume apie tai išgirdę!

– Tada jūsų šnipai ir švyturių ugnys nėra visažinės. Šiaip ar taip, atvykau čia pranešti, kad Teodoriką galima prikalbinti grąžinti šį svarbų miestą imperijai. Didingajam Zenonui ar visiškai nedidingam Romului – tam imperatoriui, kuris už Singidunumą greičiau pasiūlys geresnę kainą. Dabar eik ir pranešk tai Zenonui. Taip pat jam pasakyk, kad tikiuosi jo audiencijos rytoj. Eik! – Vesdamas Veloksą prasibroviau pro eunuchą į kiemą taip, jog Mirosas turėjo saugotis, kad arklys nenumintų jam kojų. Atsigręžęs pridūriau: – Nepamiršk man atsiųsti *iatrós* Alektorą, apie kurį kalbėjai.

Numečiau vadeles Dalai ir liepiau, kad pasirūpintų vyrų įkurdinimu kieme. Kai lydėjau Amalameną į rūmus, princesė lyg ir žavėdamasi pažvelgė į mane ir tarė:

– Perspėjau, kad čia galbūt tavęs šiltai nesutiks. Tačiau, regis, tave bent jau priims. Manau, puikiai elgeisi kapotai duodamas įsakymus tam vyrui. Taip ir turi elgtis *ostrogotas*.

– *Thags izvis*, – padėkojau, tačiau suniurnėjau: – Man nederėjo kelti reikalavimų. Tai, kad esu karaliaus maršalas, turėjo būti pakankamas mandatas.

– Prisimink, ką rašė Aristotelis, – atšovė princesė. – Asmeninis grožis yra svaresnė rekomendacija nei bet koks laiškas. Neprunkšk. Tikrai esi dailus vyras. – Princesė nusijuokė nežiūrėdama į mane. – Taip pat prisimink, kuo garsėja šie graikai – jų vyrams labai patinka dailūs vyrai.

Ne itin nudžiugau išgirdęs, kad princesė mane laiko tikru vyru, o paskui pasišaipo, jog esu tas, kuris traukia kitus vyrus. Tačiau jos pacituotas Aristotelio posakis privertė susimąstyti.

Oikonómos neperdėjo girdamas svečių namų prabangą – beje, ir chazarių vergių grožį bei paslaugumą. Princesė, Svanilda, aš ir mano lankininkai kaipmat patraukėme į pirtis. Nežinau, kaip buvo aptarnautos moterys, tačiau mus, vyrus, tarnaitės ne tik geismingai nurengė, ištrynė aliejais, nugramdė odą, išmaudė, nušluostė bei išpudravo, bet ir laidė tokius atodūsius, taip mirksėjo akimis ir net slapta kuteno, kad nekilo jokių abejonių, jog chazarės yra pasiryžusios ir kitaip mus aptarnauti. Be abejonės, mano lankininkai vėliau pasinaudojo šiomis paslaugomis; aš ne. Matyt, per ilgai buvau šalia blyškiosios „Amalo mėnesienos“. Tamsiaplaukės ir tamsiaodės chazarės manęs nesužavėjo. Be to, įtariau, kad jos – *katáskopoi**, ir visai nenorėjau, jog Mirosui ar Zenonui būtų pranešta apie mano geidulingumą, kūniškumą, begėdiškumą ar dar ką nors.

Kai susisupęs į rankšluosčius išėjau iš termos, radau manęs laukiantį gydytoją Alektorą, vanago nosimi, pražilusia barzda vyrą, kuris nužvelgė mane taip, tarsi matytų kiaurai, ir privertė truputį nejaukiai pasijusti. Tačiau tai liudijo, kad

---

*Šnipės. – *Vert. past.*

Mirosas įvykdė bent jau vieną mano įsakymą. O tai, kad Alektorui buvo suteikta privilegija nešioti barzdą, bylojo apie jo išminčiaus statusą, todėl nusprendžiau, jog Alektoras iš tiesų yra garsus gydytojas.

– Ar jūs – *presbeutés Akantha?* – paklausė gydytojas. – Ar jūs esate pacientas?

– *Oukh, iatrós* Alektorai, – atsakiau. – Pacientė – mano karališkoji bendrakeleivė, princesė Amalamena. Ar galiu pasikliauti, kad išsaugosite paslaptį?

Jis prislinko arčiau ir piktai žaižaruodamas pažvelgė į mane.

– Esu graikas, kilęs iš Koso salos. Hipokratas taip pat iš ten.

– Atleiskite, – atsiprašiau. – Reikalas tas, kad ir aš pats neturėčiau žinoti to, ką ketinu jums pasakyti.

Tad išklojau viską, ką *lekeis* Frithila man papasakojo apie Amalamenos ligą, – klausydamas manęs *iatrós* pompastiškai linksėjo ir tampė barzdą – daviau jam tam tikrus nurodymus ir nusiunčiau į moterų apartamentus. Gydytojas nuėjo pas princesę, o aš grįžau į termos *apoditeriumą* apsirengti patogiais drabužiais. Tada tiesiog klaidžiojau po rūmus žavėdamasis mūsų būstu.

Grindis puošė smulkių akmenėlių mozaika, o kai kurias sienas – net rafinuotesnė stiklo mozaika. Likusias sienas dabino gobelenai, vaizduojantys įnirtingus jūrų mūšius, pavėsinėse flirtuojančius įsimylėjėlius, pagoniškų mitų ir krikščioniškos istorijos scenas. Visur taip pat buvo daugybė ir kitų meno kūrinių – didelių ir mažų statulų, dalis kurių vaizdavo istorines asmenybes, bet daugiausia dievus, didvyrius, satyrus, nimfas ir panašiai.

Nors kaip tik Konstantinas krikščionybę paskelbė Romos imperijos valstybine religija, imperatoriaus vardu pavadinta sostinė neturėjo šventojo globėjo, o tik globojančią dievybę, kuri buvo pagoniškoji deivė Tichė, kas graikiškai

reiškia sėkmę. Tad mieste visur matėsi jos statulų, kelios buvo ir mūsų *xenodokheíone*. Šios statulos buvo „sukrikščionintos“ prie galvos pritvirtinant kryžių, bet jos mane žavėjo ne dėl to. Graikai Tichę vaizdavo kaip bjaurią, storą, susenusią moterį. Tačiau Konstantino įsakymu deivę imta vaizduoti kaip žavią žydinčią jauną merginą.

Apžiūrinėjau Zenono atsiųstas Teodorikui dovanas – daugiausia brangakmenius, plono šilko rietimus ir kitas gėrybes, kurias nesunku gabenti, – kai prie manęs priėjo neįprastai išraudusi Amalamena. Ji buvo truputį supykusi ir leido man tai suprasti.

– Kodėl nusprendei atsiųsti man gydytoją? – paklausė princesė. – Aš to neprašiau.

– Atsakau už jūsų saugumą, princese, vadinasi, ir už jūsų sveikatą. – Tada pridūriau: – Džiaugiuosi, kad, regis, šio dėmesio nereikėjo. *Iatrós* tik ką išvyko man netaręs nė žodžio. – Nemelavau tai sakydamas, nes kaip tik tokius nurodymus buvau davęs gydytojui.

– Aš ir pati galėjau pasakyti, kad jaučiuosi gerai. – Princesė, regis, pajuto palengvėjimą, o aš buvau įsitikinęs, kad ir ji liepė *iatrós* nieko nesakyti. Tada Amalamena linksmai pareiškė: – O dabar esu sveikai alkana.

– Gerai. Netrukus jus pamaitins, – taip pat nerūpestingai atsakiau. – Buvau nuėjęs pasakyti virėjams, kad pamaitintų kieme įsikūrusius mūsų vyrus. Su džiaugsmu jums pranešu, kad visi virėjai yra nepaprastai nutukę, o tai visada byloja apie skanų ir gausų maistą. Valgomoji menė yra ana ten, princese. Leiskite man patikrinti, ar mūsų vyrai įsikūrė, ir tada aš prisijungsiu prie jūsų per *nahtamats*.

Kaip ir buvau paliepęs, *iatrós* laukė manęs pasislėpęs kieme, tad iškart, tačiau ne itin džiaugsmingai pareiškė:

– Jei princesė pageidauja mirti namie, kad ir kur jie būtų, negaišdami gabenkite ją tenai.

Krūptelėjau.
– Nejau ji taip greitai mirs?
– Auglys jau prasigraužė pro pilvaplėvę, audinius ir odą. Dabar ten atsivėrė bjauri *apostema** , ir neliko jokių abejonių, kad tai mirtinas vėžys.
– Ar ją kamuoja skausmai?
– Princesė sako, ne. Ji meluoja. Jei skausmas dar netapo nepakeliamas, netrukus toks taps. Sakei, kad atsivežei žolelių. Jei nori, galiu virėjams paaiškinti, kaip įdėti jų į maistą, kad princesė nesuprastų.
Niūriai linktelėjau ir įsakiau greta stovėjusiam kariui atnešti mano vaistažolių kapšelį.
– Ar dar ką nors galime padaryti?
Prieš atsakydamas senasis Alektoras pažvelgė į tolį ir pasikasė barzdą.
– Kadaise, – susimąstęs pradėjo pasakoti jis, – mes pripažinome, kad yra deivių, prilygstančių dievams. Tada net ir mirtingosios moterys buvo laikomos lygiomis su mirtingaisiais vyrais. Vėliau atsirado krikščionybė, kuri aiškina, jog moterys yra menkesnės už vyrus, liepia moterims pataikauti vyrams ir taip paverčia jas galvijais, tokiais menkais, kaip vergams priklausantys vergai.
– Teisybė, – sutikau nustebęs, kad pokalbis netikėtai pasuko tokia linkme. – Ir kas iš to?
– Dabar net graži ir inteligentiška princesė yra tik papuošalas, žaisliukas, kurios lemtis geriausiu atveju yra tapti nuolankia, nuo visų nusišalinusia kokio nors princo žmona. Ji niekada nieko neveiks. Jei tavo princesė Amalamena gyventų ilgai, ką ji veiktų?
Vis dar nesupratau, kodėl mes aptarinėjame abstrakcijas, tačiau nusprendžiau, jog galiu filosofuoti taip pat sėkmingai kaip ir gydytojas.

---

*Pūlinys. – *Vert. past.*

– Liepsna taip pat nieko neveikia, – atšoviau, – tik dega tol, kol išnyksta, ir galbūt ją visą laiką kamuoja kančios. Tačiau degdama ji suteikia palaimingą šviesą ir šilumą.

Gydytojas pagiežingai suniurnėjo:

– Ne kažin ką apie tą liepsną prisimename, kai ji užgęsta.

– Atleiskite, garbingasis Alektorai, – galiausiai išdrįsau paklausti, – kodėl mes šnekamės mįslėmis?

– Nežinau, su kokia misija čia atvykai, jaunasis *Akantha*, tačiau, regis, princesė labai nori, kad tau pavyktų. Siūlau – ir tai vienintelis vaistas, kurį galiu pasiūlyti, – kad paprašytum princesės padėti įgyvendinti šią misiją. Kitaip nei dauguma moterų, ji šiame pasaulyje bus kažką padariusi – vienintelį dalyką per savo labai trumpą gyvenimą – kurį galės prisiminti ir branginti visą amžinąjį pomirtinį gyvenimą. Daugiau neturiu ko pasakyti. Nunešiu žoleles į virtuvę ir duosiu atitinkamus nurodymus. Tegul Tichė šypsosi tau ir tavo princesei.

Pasistengiau nutaisyti linksmą veidą ir nuėjau į *trikliniumą* pas Amalameną. Ji jau buvo grakščiai išsidriekusi ant sofos ir godžiai valgė – sunku pasakyti, ar tai darė nuoširdžiai, ar tik apsimesdama – už jos stovėjo gražiai apsirengęs jaunas tarnas, kuris, matyt, aiškino įvairius princesei nežinomus patiekalus. Kai išsidriekiau ant stačiu kampu prie princesės pastatytos sofos, Amalamena džiugiai, tarsi mergaitė, pirmą kartą vakarieniaujanti ne namie, pareiškė:

– Štai, Tornai. Paragauk. Tai vadinamoji pelkių aviena – avių, kurios visą gyvenimą mito tik jūrų dumbliais, mėsa. Nepaprastai skani. O padažas pagamintas iš virtų jūros dumblių. Ak, pažvelk štai čia. Kiekvienoje bandelėje įspausta pirmoji imperatoriaus Zenono vardo raidė.

– Kad nepamirštume, kam turime būti dėkingi už maistą?

– Turint omenyje, kad duona dažniausiai yra paprasčiausias maistas ant stalo, manyčiau, jog tai labai elegantiškas papuošimas. Paklausiau Sjuto, kaip tai daroma. – Prince-

sė parodė į už sofos stovintį jaunuolį. – Jis paaiškino, kad kepėjas virtuvėje prieš pašaudamas duoną į krosnį tiesiog įspaudžia šį ženklą į tešlą išgraviruota medine trinkele. Ar pastebėjai nuostabius užuolaidų piešinius? Sjutas sako, kad jie atliekami tokiu pat būdu – įspaudžiami medinėmis trinkelėmis, kurios labai įmantriai išpjaustomos, pamirkomos į įvairių spalvų dažus ir tada viena po kitos kruopščiai prispaudžiamos prie audinio...

Atlaidžiai šypsojausi klausydamas džiaugsmingo princesės pasakojimo, o kai jai galiausiai pritrūko pagyrimo žodžių maistui ir rūmams, atsainiai paklausiau Sjuto:

– Ar tu vergas, ar tarnas? Ar turi kokias nors pareigas?

– Nesu nei vergas, nei tarnas, *presbeutés*, – šiek tiek įsitempęs atsakė jaunuolis. – Tačiau turiu pareigas. Esu *diermeneutés*, rūmų vertėjas. Kalbu visomis Europos ir keliomis Azijos kalbomis. Versiu jums, *presbeutés*, kai imperatorius Zenonas suteiks jums audienciją.

– *Eúkharistô*, Sjutai, – padėkojau jam, – bet to neprireiks. Atleidžiu tave nuo šios pareigos.

Jaunuolis apstulbo ir įsižeidė.

– Tačiau aš turėsiu būti su jumis. Juk jūs – *bárbaros*.

– Pats tai žinau. Tačiau kodėl turėčiau būti mažiau barbariškas, jei audiencijoje būsi ir tu?

– Kodėl... kodėl... juk barbaras – tai tas, kuris nekalba graikiškai.

– Ir tai žinau. Tačiau pasakyk man, vertėjau, kokia kalba mudu šnekučiuojamės dabar?

Jaunuolis neatsakė, tačiau užsispyręs kartojo:

– Visi žino, kad nė vienas *bárbaros* nemoka kalbėti graikiškai.

– Visos išgirstos žinios nebūtinai yra išmintingos ar net teisingos. Juk tu supranti, ką aš kalbu, o aš suprantu tavo žodžius. Nejau manai, kad Zenonas manęs nesupras?

Vis dar įsitempęs jaunuolis atsakė:

– Manęs reikėdavo – ir aš visada būdavau – kai tik imperatorius suteikdavo barbarui audienciją.

– *Naí*, tu būsi, – nuraminau Sjutą, – kadangi princesė taip pat dalyvaus audiencijoje, o ji, kaip žinoma, – barbarė. Ji su malonumu leis tau išversti savo žodžius, skirtus Zenonui, ir Zenono žodžius, skirtus jai.

Jaunuolis net susvirduliavo.

– Jos žodžius?

Amalamena žiūrėjo į mus su vis didesniu susidomėjimu, nes pokalbis darėsi vis garsesnis, tad kreipiausi į jaunuolį:

– Vertėjau, gali pradėti savo darbą išversdamas princesei, ką mes tik ką aptarėme.

Sjutas išvertė. Jis gana gerai mokėjo senąją kalbą. O Amalamena, išgirdusi mano siūlymą, nustebo ne mažiau už vertėją. Tačiau Sjutas labai skubėdamas pakartojo jai mūsų žodžius, nes degė nekantrumu tęsti pokalbį su manimi graikiškai:

– Ji negali dalyvauti audiencijoje! Per visą Rytų imperijos istoriją nėra buvę ambasadoriaus ne vyro! Imperatorius įsižeis ir įsius, jei prieš jį pasirodys moteris tokiame vaidmenyje. Tai negirdėta!

– Tu dabar tai girdi, – atrėžiau ir gotų kalba pridūriau: – Dabar gali būti laisvas iki susitikimo Zenono purpurinėje priėmimų menėje. Eik ir nuramink savo įsiaudrinusius jausmus.

Kai Sjutas išėjo, Amalamena ir pralinksmėjusi, ir su dėkingumu pažvelgė į mane. Paskutiniuoju metu apsiblaususios princesės akys vėl suspindo tarsi Dvynių liepsnos.

– Ačiū tau už malonią ir netikėtą dovaną – už tai, kad įtraukei mane į savo ambasadorišką palydą. Su didžiausiu malonumu vyksiu kartu su tavimi į Purpurinius rūmus. Tačiau kodėl taip nusprendei? Ir primygtinai reikalavai?

Pasakiau jai tiesą, nors ir ne visą:

– Šią mintį, princese, jūs man pati pakišote pacituodama Aristotelį. Jūsų grožis turėtų padėti pasiekti daug puikių dalykų.

2

Viskas vyko taip, kaip buvau nurodęs: kitą dieną anksti atvyko eunuchas rūmų valdytojas ir pranešė, kad imperatorius Zenonas priims mane dar šįryt. *Oikonómos* neabejotinai tikėjosi, kad išgirdęs šią žinią labai apsidžiaugsiu. Tačiau Mirosas rado mane jau laukiantį ir apsirengusį geriausiais drabužiais – tik ką išblizgintais šarvais, žalia spalva siuvinėta mantija, meškenų apsiaustu ir nupoliruotu šalmu po pažastimi – ir jo veidas ištįso. Apsimetęs, kad man beveik trūko kantrybė, šiurkščiai pareiškiau:

– Puiku, Mirosai. Mes pasirengę. Ar pakeliui į rūmus turėtume laikytis kokių nors formalumų?

– Mes? Kas tie mes?

– Aš ir, žinoma, princesė Amalamena.

– *Quá, papaí!* – sušuko eunuchas pradėdamas šnypšti, taškytis seilėmis ir svirduliuoti beveik taip pat, kaip ir vertėjas vakar. Tuojau pat nutraukiau šią vaidybą ir tvirtai pareiškiau, kad Amalamena lydės mane. Mirosas suaimanavo mojuodamas rankomis: – Tačiau aš nuverčiau kalnus, kad imperatorius sutiktų priimti jus ir mane!

Pažvelgiau į kiemą. Ten mūsų lydėti laukė nemažas būrys vyrų: ištaigingai pasipuošę padėjėjai, ginkluoti ir šarvuoti sargybiniai, net muzikantų grupė. Vienas vyrų laikė už pavadžio du arklius, kurių balnai buvo nepaprastai išpuošti, su aukštomis atramomis ir baldakimais, tad priminė sostus.

– Kristau, – suaimanavau, – rūmų vartai yra ne daugiau kaip už trijų šimtų žingsnių nuo čia. Joti į juos iškilminga procesija tiesiog juokinga. Tačiau jei reikia, tai reikia. Mudu su princese josime raiti, o tu, *oikonómos*, galėsi eiti kartu su palyda.

Apimtas siaubo Mirosas aiktelėjo, tačiau mes keliavome kaip tik taip: Amalamena ir aš raiti, o Mirosas vilkdamas žeme ilgą ir sunkų apdarą pėsčias svirduliavo mums iš paskos. Jo vos nesutrypė sargybiniai, energingai žygiuojantys pagal muzikantų grojamą žvalų Lidijos maršą.

Didieji Konstantinopolio rūmai nėra vienas pastatas; tai miestas mieste. Už įspūdingų bronzinių vartų ir Prokoneso marmuro sienų slypi penki didžiuliai rūmai, taip pat du atskiri gyvenamieji pastatai: oktagonas imperatoriui ir panteonas imperatorienei; čia, be didžiulės Sofijos katedros, įsikūrusios prie pat rūmų sienų, taip pat buvo daugybė bažnyčių ir koplytėlių; sargybinių gyvenamasis pastatas buvo per daug didingas, kad jį pavadintum kareivinėmis; vienas pastatas buvo naudojamas tik kaip pokylių salė; rūmų komplekse taip pat buvo daugybė didingų pastatų, kuriuose posėdžiavo įvairios tarybos ir tribunolai; čia buvo ginklų dirbtuvė ir imperatoriškojo archyvo saugyklos, patalpos tarnams ir vergams, arklidės, šunidės, paukščių voljeras...

Nepriekaištingai prižiūrimi gėlynai driekėsi iki pat miesto dambos palei jūrą. Vieta, kur stovėjo rūmai, dar buvo Europa, tačiau kitame Bosforo sąsiaurio krante matėsi Azijos žemynas. Prie pat vandens – nors Konstantinopolyje yra ir keli dirbtiniai uostai – glaudžiasi privatus Bukoleono uostas, kuriuo naudojasi rūmams priklausantys ir į juos atplaukiantys laivai bei valtys. O prie Bukoleono stūkso iš skersinių sijų suręstas bokštas su kopėčiomis ir ant viršaus užkelta milžiniška metaline degančio švyturio taure.

Dauguma rūmų pastatų iš išorės papuošti baltu su juodais dryžiais marmuru iš nedidelės Prokoneso salos. Tačiau vidaus sienos, kolonos, žarijų indai ir net sarkofagai daugiausia yra iš Egipto porfyro, o užuolaidų ir kilimų spalvos priderintos prie šio akmens, tad šie rūmai ir vadinami Purpuriniais. Kadangi imperatoriaus bei čia gyvenančių didikų šeimose gimę vaikai vadinami *porphúro-genetós*, dauguma

kitų kalbų pasiskolino šį vertinį, apibūdinantį aukštos kilmės asmenį, – „purpure gimęs“.

Turint galvoje mus apsupusią prabangą, gali pasirodyti keista, kad mane sužavėjo viena gana paprasta puošybos detalė. Imperatoriaus sosto menę, kurią nuo dienos šviesos saugojo storos purpurinės šilko užuolaidos, apšvietė tik įvairiose vietose išdėstytos lempos ir žarijų puodai, tad tamsoje beveik nesimatė jos labai aukštų lubų. Pakėlęs akis aukštyn, supratau, kodėl ši menė skendi prieblandoje, – viršuje, kur turėtų būti kupolas, lubos ar sijos, spindėjo nakties dangus, nusėtas daugybės mirksinčių žvaigždžių.

Visi žvaigždynai buvo tiksliai tose vietose, kuriose jie iš tiesų būna danguje giedrą vasaros naktį, ir žvaigždžių spalva bei ryškumas taip pat buvo toks, koks ir yra iš tikrųjų. Labiausiai nustebino, kad visa tai buvo atlikta genialiai paprastai. Kaip vėliau sužinojau, visos šios žvaigždės juodame kupole buvo paprasčiausi įvairių atspalvių ir dydžių žuvų žvynai, priklijuoti tiksliai nustatytose vietose, kad atspindėtų apačioje mirksinčių lempų šviesą.

Jau anksčiau spėjau pamatyti, kaip iš skausmo persikreipė Amalamenos veidas, kai vienas mūsų patarnautojų padėjo jai įlipti į puošnų balną. Dabar, padedant išlipti iš balno, princesės veidas vėl persikreipė. Tačiau ji žengė išdidžiai ir ramiai, kai garbės sargyba palydėjo mus į rūmus ir nuvedė kartu su Mirosu per daugybę koridorių ir salių. Vienoje jų ant purpuru dengtų stalų buvo išdėliotos mūsų Zenonui atgabentos dovanos – tiksliau, dauguma jų, nes vienos dovanos nepadaviau rūmų valdytojui ir dabar nešiau ją pats dailiai raižytoje juodmedžio dėžėje. Kadangi dėžė buvo didelė ir sunki, Amalamena nešė Teodoriko sulankstytą ir vašku užantspauduotą pergamentą.

Mudu su princese elgėmės taip pat kaip ir greta einantis Mirosas – per sosto menę žengėme iš lėto, stabtelėdami ir priklaupėme prieš imperatorių Zenoną. Imperatoriaus sos-

tas, žinoma, buvo purpuro audeklu aptraukto porfyro ir pakankamai platus, kad ant jo tilptų du vyrai, tačiau Zenonas vienas sėdėjo dešinėje pusėje. Žinojau, kodėl ši „sofa“ yra per plati. Šventadieniais imperatorius sėdėdavo kairėje sosto pusėje, o dešinėje pasidėdavo Bibliją, tuo parodydamas, kad tomis dienomis valdo Viešpats Dievas. Tačiau darbo dienomis, tokiomis kaip ši, imperatorius užimdavo Biblijos vietą demonstruodamas, jog jis atstovauja Dievo vietininkui žemėje arba bent jau rytinėje Romos imperijoje.

Zenonas buvo nuplikęs vidutinio amžiaus vyras. Jo kresnas kūnas vis dar buvo raumeningas kaip ir bet kurio kario, o veido oda buvo plytų spalvos ir tekstūros. Zenonas nesegėjo imperatoriaus togos, bet vilkėjo mantiją bei tuniką ir net buvo apsiavęs prie jų priderintus batus. Imperatorius labai skyrėsi nuo greta ir už sosto stovinčių padėjėjų. Dauguma jų buvo graikai, tamsūs, garbanoti, išsikvėpinę ir taip nepriekaištingai apsirengę, jog, regis, net bijojo pajudėti, kad nesuardytų skulptūriškai sudėliotų savo apdaro klosčių. Tačiau vienas padėjėjas, stovintis arčiausiai Zenono dešinės, nors apsirengęs taip pat elegantiškai kaip ir kiti, tikrai nebuvo graikas: maždaug mano amžiaus bei tokios pat šviesios veido odos ir būtų ganėtinai gražus, jei ne bukas, suirzęs bei neišmanėliškas veidas ir kaklas, niekuo nesiskiriantis nuo žuvies.

– Tai tikriausiai Rekita, – sušnibždėjo man princesė, kol klūpėjome nulenkę galvas, – Strabo sūnus.

Kai Zenonas sukriuksėjo, kad atsistotume, pagarbiai kreipiausi į jį pavadindamas *sebastós*, kas graikiškai atitinka kreipinį „jūsų didenybe“, ir save bei princesę pristačiau kaip imperatoriaus „sūnaus“ Teodoriko, *ostrogotų* karaliaus, pasiuntinius. Išgirdęs šiuos žodžius jaunasis Rekita – nes tai, be jokios abejonės, buvo jis ir, matyt, šiek tiek mokėjo graikiškai – pašaipiai nusišypsojo, todėl tą trumpą akimirką neatrodė kaip tikras mulkis. Kitas jaunuolis, šįkart vertėjas

Sjutas, palinko prie imperatoriaus ir žodis į žodį pakartojo tai, ką aš pasakiau. Zenonas jį nutildė nekantriu rankos mostu, atžariai man linktelėjo graikiškai išvadindamas vampyru ir visiškai nekreipdamas dėmesio į princesę.

– *Kúrios Akantha*, – suurzgė imperatorius, – *presbeutés* nedera atvykti į šiuos rūmus šiurkščiai paminant šventas ir neliečiamas tradicijas. Be to, tai kenkia pasiuntinio šeimininko interesams.

– Neketinau pasielgti šventvagiškai, *sebastós*, – atsakiau. – Tik norėjau, kad formalumai netrukdytų...

– Aš jau mačiau, – pertraukė mane Zenonas. – Stebėjau tavo atvykimą per rūmų teritoriją. – Jo akmeniniame veide nepasirodė šypsena, tačiau išgirdau ją balse, kai imperatorius pridūrė: – Manau, jog pirmą kartą mačiau savo *oikonómos* Mirosą einantį pėsčiomis toliau nei nuo stalo iki *kopróno*.

Paskutinysis žodis reiškia išvietę, ir rūmų valdytojas sutrikęs sušnarpštė greta manęs. Įsidrąsinęs pagalvojau, kad Zenonas mano reikalavimą suteikti audienciją nedelsiant priėmė daugiau su humoru nei smerkdamas, todėl tariau:

– Nuoširdžiai maniau, kad imperatoriui Zenonui mano karaliaus laiškas bus labai svarbus, todėl imperatorius panorės jį kuo skubiau išvysti. Tikiuosi, neįsižeidėte dėl mano karštumo.

– Galiu suprasti tavo nemandagų skubėjimą, – atšovė Zenonas, kurio balse jau nesigirdėjo linksmų gaidelių. – Tačiau vienam laiškui įteikti pakanka vieno *presbeutés*. Kodėl prieš mane yra dar ir *sympresbeutés*, be to, moteris?

Kadangi neturėjau jokios svarios priežasties, teatsakiau:

– Ji – karaliaus sesuo. Princesė. *An arkhegétis*.

– Mano žmona – imperatorienė. *Basílissa*. Tačiau ji manęs nelydi net į žaidynes hipodrome. Toks moters įžūlus pasitikėjimas savimi būtų negirdėtas.

Jam negalėjau atsakyti kaip kitiems: „O dabar girdi", bet man ir neprireikė nieko sakyti, nes Amalamena iš tono suprato, apie ką kalbama, ir pati kreipėsi į Zenoną:

– Kartą kitas galingas monarchas, karalius Darijus, yra suteikęs audienciją niekingai moteriai.

Žinoma, princesė tai pasakė senąja kalba, bet Sjutas kaipmat išvertė jos žodžius į graikų kalbą. Imperatorius pirmą kartą nuo tada, kai įžengėme į sosto menę, pažvelgė į princesę, bet jo žvilgsnis buvo grėsmingas. Tačiau Zenonas pasirodė esąs atlaidus ir šaltai paklausė:

– Žinau, kad tas Daraivaušas buvo vienas didingiausių Persijos karalių.

Vertėjas išvertė princesei jo žodžius į gotų kalbą, tad Amalamena buvo paskatinta tęsti Sjutui vertėjaujant:

– Karalius Darijus ketino įvykdyti mirties bausmę trims karo belaisviams, kai moteris paprašė jų pasigailėti, nes tai buvo vieninteliai trys vyrai jos gyvenime: vyras, vienintelis jos brolis ir vienintelis sūnus. Moteris taip gailiai maldavo, kad Darijus galiausiai sutiko – tačiau ne visiškai. Jis pasakė, kad paleis vieną vyrą, ir paklausė moters, kurį ji išsirinks.

Amalamena palaukė, kol Zenonas nekantriai amtelėjo:

– Na?

– Moteris išsirinko brolį.

– Ką!? Kodėl?

– Kaip tik to paties paklausė ir Darijus. Jis apstulbo, kad moteris nepasirinko nei savo vyro, nei sūnaus, ir norėjo sužinoti kodėl. Moteris jam paaiškino. Ji atsakė galinti ištekėti už kito vyro ir susilaukti kito sūnaus, tačiau kadangi abu jos tėvai mirę, ji niekada neturės kito brolio.

Imperatorius nustebęs sumirksėjo, tada tylėdamas pažvelgė į Amalameną, tik šįkart jo žvilgsnis atrodė truputį šiltesnis. Princesė baigė savo kreipimąsi žodžiais:

– Todėl, imperatoriau Zenonai, esu prieš jus kartu su *saio* Tornu, kad pateikčiau jums karaliaus Teodoriko pageidavi-

mą sudaryti išmintingą sutartį. – Princesė ištiesė užantspauduotą laišką. – Ir taip pat maldauti jūsų dosnumo vieninteliam mano turimam broliui.

Vos Sjutas spėjo Zenonui graikiškai pakartoti Amalamenos žodžius, kai Rekita suriko princesei senąja kalba:

– Tavo brolis Teodorikas nėra karalius Teodorikas! Šis titulas priklauso mano... – Jis nutilo nebaigęs sakinio, nes Zenonas nutvilkė jį rūsčiu žvilgsniu.

Tada imperatorius taip pat rūsčiai pažvelgė į mane ir sumaurojo:

– Jaunoji ponia bent jau nesielgia barbariškai ir žino, kaip reikia deramai elgtis rūmuose. – Jis vėl parodė dėmesį princesei, dabar kreipdamasis į ją mandagiau ir pavadindamas antrąja pasiuntine. – *Sympresbeutés* Amalamena, duok man Teodoriko laišką.

Princesė šypsodamasi padavė laišką, ir imperatorius savo ruožtu nusišypsojo jai – mes su Mirosu taip pat nusišypsojome princesei, o Rekita rūsčiai pažvelgė į ją. Imperatorius sulaužė visus vaško antspaudus, išėmė pergamentą, perskaitė jo turinį, iš pradžių paskubomis, paskui lėčiau, laisva ranka kasydamasis pliką galvą, ir jo veide atsirado nauja raukšlė.

Galiausiai imperatorius tarė:

– Kaip man jau buvo pranešta, Teodorikas tvirtina, kad įveikė sarmatų karalių Babajų ir dabar laiko užėmęs Singidunumo miestą.

Zenonas ypač pabrėžė žodį „tvirtina“, tad aš suskubau pareikšti:

– *Sebastós*, aš taip pat dalyvavau šio miesto apsiaustyje. Galiu patvirtinti, jog viskas, kas rašoma šiame laiške, yra tiesa.

– Tu tai patvirtini, *kúrios*? Įdomu, ar išdrįstum taip pasielgti, jei pats baisusis Babajus būtų čia?

– Jis yra čia, *sebastós*. – Pastačiau juodmedžio dėžutę ant grindų ir atsegiau jos užraktus, kad nukristų šoninės sie-

nelės. Jei išdžiovinta, išrūkyta, parudavusi ir susiraukšlėjusi karaliaus Babajaus galva nebūtų įstatyta į plačią auksinę juvelyriškai išraižytą taurę, kurią liepiau Novos auksakaliui pagaminti, vaizdas nebūtų buvęs toks įspūdingas. Parodžiau į šią taurę ir tariau: – Jei pageidaujate išgerti už Teodoriko pergalę prie Singidunumo, tiesiog paliepkite, kad *kheirourgós** nupjautų Babajaus kaukolės viršų ir įstatytų jį į šį dailų auksinį kiautą. Tada įpilkite į jį savo geriausio vyno ir...

– *Eúkharisto, kúrios akantha*, – sausai padėkojo imperatorius. – Pats esu karys, laimėjęs ne vieną pergalę. Tad jau turiu tokių taurių, pagamintų iš kaukolių, ir kartkartėmis išgeriu iš jų vyno prisimindamas senus priešus. Tačiau ši kaukolė gali būti bet kieno.

– Jei jums, *sebastós*, niekada neteko sutikti karaliaus Babajaus, – tariau, – galbūt jį yra matęs jūsų svitos narys, jaunasis Rekita, tad gal jis patvirtintų Babajaus tapatybę. Kaip suprantu, Babajus ir jaunuolio tėvas, Teodorikas Strabo, nuo seno...

– *Vái*! – suurzgė pertraukdamas mane Rekita. – Mano tėvo karališkasis vardas yra Teodorikas Triarijus! – Nežinau, kas jį suerzino labiau: tai, kad jo tėvą susiejau su žuvusiu sarmatų karaliumi ar kad jaunuolio tėvą pavadinau Teodoriku Išverstakiu, ar tiesiog tai, jog žinau, kas jis yra. Tačiau kai Zenonas dar kartą piktai į jį pažvelgė, Rekita nenorom prisipažino: – Esu matęs karalių Babajų. Tai jis.

– Labai gerai. Priimu šį patvirtinimą, – ramiai pareiškė imperatorius, o Sjutas ėmė versti jo žodžius Rekitai ir princesei. – Tačiau ar galiu priimti pageidavimą sudaryti paktą... negaliu taip greitai nuspręsti. Teodorikas rašo, kad lygiai tokį patį siūlymą jis pateikė Romos imperatoriui. Manau, mes abu negalime pasirašyti to paties pakto. Kaip manai, ar mažasis imperatorius Augustulas jau svarsto šį siūlymą?

---

*Chirurgas. – *Vert. past.*

– *Oukh, sebastós*, – atsakiau. – Nėra net kaip sužinoti, ar mano kolega maršalas jau pasiekė Raveną. Tačiau drįsčiau manyti... kad miestas atiteks tam imperatoriui, kuris pirmasis pasirašys paktą.

– Sakai, drįstum manyti? Ką gi, aptarkime Teodoriko keliamas sąlygas. Jis prašo vėl jam mokėti metinį mokestį už taikos išsaugojimą šiauriniame imperijos pasienyje. Tačiau už tas pačias paslaugas dabar aš esu įsipareigojęs mokėti tris šimtus aukso librų kitam Teodorikui. Ar turėčiau nustoti mokėjęs vienam, kad galėčiau... *Siopáo*! – piktai riktelėjo imperatorius, kai mudu su Rekita vienu metu prasižiojome. Mudu kaipmat užsičiaupėme, ir Zenonas svarstė toliau: – Dar vienas dalykas. Jis prašo užtikrinti nuolatinę Moezijos Sekundos žemių, kuriose dabar gyvena Teodoriko gentis, nuosavybės teisę. Tačiau jis ir tu, *kúrios Akantha* bei *kúria* Amalamena, turėtumėte žinoti, kad tų pačių žemių pageidauja daugybė kitų pretendentų. Tarp jų ir kito Teodoriko gentis.

Rekita, regis, įsižeidė, kad jo tautą pavadino gentimi, aš, matyt, taip pat atrodžiau įsižeidęs. Tačiau Amalamena tik maloniai suulbėjo:

– Atleiskite, *sebastós. Saio* Tornas ir aš tik ką atkeliavome nuo pat Dunojaus. Tarp mūsų tautos ir Trakijos graikų žemių nematėme jokių gyventojų, kolonistų ar naujakurių, tik kelias klajoklių gentis. Šių genčių atstovai nėra Romos piliečiai, todėl jiems neleidžiama reikšti teisių į bet kurias žemes.

Atsikosėjęs Zenonas atsakė:

– Jei ir atmestume pageidaujančius šių žemių žmones, dar lieka krikščionių Bažnyčia.

– Bažnyčia?

– *Kuriá*, galbūt dėl to, kad būdama eretikė arijonė naudojiesi nepriklausomybės privilegijomis, kurių galima pavydėti, nežinai, jog krikščioniškoji Bažnyčia yra didžiausia žemvaldė Romos imperijoje. Kadaise upės ženklino ribas

tarp tautų, tačiau dabar šios upės tiesiog drėkina didžiulių Bažnyčios dvarų ariamus laukus ar teka per jų miškus. O jei tik kur nors žemės neapsaugotos nuosavybės dokumentais, Bažnyčia reiškia į jas nepaprastai įtikinamas pretenzijas. Kiekvienam, paaukojusiam žemės, ar tai būtų valstietis, ar imperatorius, Bažnyčia žada amžiną palaimą danguje. Kalbant konkrečiau... tačiau *ouá*! – Imperatorius skėstelėjo rankomis. – Reikėtų per daug aiškinti.

– Leiskite man, *sebastós*, – paprašė Mirosas, kuris padedamas vertėjo ėmė aiškinti man su Amalamena: – Kiekvienas iš penkių patriarchiškųjų krikščionių vyskupų siekia padidinti ir sutvirtinti savo valdžią tikėdamasis vadovauti visai Bažnyčiai. Suprantama, imperatorius Zenonas rodo palankumą mūsų Rytų Stačiatikių Bažnyčios vyskupui Akakijui. Tačiau imperatorius taip pat privalo rūpintis ir daugeliu plačiai pasklidusių savo valdinių, kurie linksta prie Katalikų Bažnyčios vakaruose. Jis taip pat privalo sutaikyti daugybės viena kitai priešiškų abiejų Bažnyčių sektų prieštaringus pageidavimus bei reikalavimus: chalkedonų ir monofizitų, diofizitų ir nestorikų. Šie krikščionys kaunasi net gatvėse ir žudo vieni kitus dėl menkiausių religinių doktrinų skirtumų. Todėl kai tenka suteikti...

– O dabar leiskite pasakyti man, – tyčia šiurkščiai ir netikėtai pertraukiau Mirosą. – Šiose painiose smulkmenose pametėme iš akių vieną dalyką. – Mirosą, Sjutą ir Rekitą mano įžūlumas pribloškė, bet aš nekreipdamas dėmesio kalbėjau toliau: – Neišgirdau, kad kuris nors pretendentas į šias žemes ar jose jau gyvenantis – nei Išverstakis Teodorikas, nei sklavai, nei godūs krikščionių Bažnyčios vadovai – būtų pasiūlęs ką nors apčiuopiamo mainais už šias žemes, o mes su princese siūlome beveik neįveikiamo Singidunumo miesto raktus.

Visi, esantys sosto menėje, taip pat ir princesė Amalamena, atsigręžė į imperatorių laukdami, kad šis ims svaidytis žaibais. Tačiau jis nustebino net mane pareikšdamas:

– *Presbeutés Akantha* sako tiesą. Tokiems karo vyrams kaip jis ir aš darbai yra kur kas svarbesni už žodžius, o apčiuopiami dalykai – už pažadus. Man visą Danuvijų kontroliuojantis miestas čia, žemėje, yra priimtinesnis nei migloti pažadai po mirties patekti į dangų. Tačiau, *kúrios*, aš reikalausiu neginčijamų teisių į šį miestą.

– Manau, jūs šias teises jau gavote, *sebastós*. Sprendžiant iš to, ką girdėjau apie naująjį ir ne visai garbingą Romos imperatorių, nei jis, nei jo regentas tėvas nesijaučia soste pakankamai saugūs, kad pasirašinėtų kokias nors įpareigojančias sutartis. Tad siūlau mūsų paktą sudaryti tos dienos, kai buvo užimtas Singidunumo miestas, data. Duodu savo ir Teodoriko žodį – o jo sesuo paliudys ir iškilmingai prisieks – kad jūsų teisė į miestą yra viršesnė už visų kitų, ir ji bus garbingai pripažįstama.

– Dviejų karo vyrų ir dailios princesės žodis – man pakankama garantija. Mirosai, pakviesk *grammateús**, kad nedelsdamas galėčiau padiktuoti paktą.

Rekita iš nevilties sudejavo, bet Zenonas jį nutildė veriančiu žvilgsniu ir toliau aiškino man su Amalamena:

– Teodoriko tautai suteiksiu nuolatinę teisę į Moezijos žemes. Vėl pradėsiu mokėti *consueta dona* metinį mokestį. Be to, suteiksiu Teodorikui *magister militum praesentalis* – vyriausiojo Rytų imperijos pasienio karinių pajėgų vado – titulą, kurį turėjo jo tėvas, kai imperiją valdė Leonas vyresnysis.

Princesė suspindo iš laimės, o aš sumurmėjau:

– Labai maloningas poelgis, *sebastós*.

– Į jūsų *xenodokheíoną* atsiųsiu kitą *grammateús*, kad jam padiktuotum teisių į Singidunumą atsisakymo aktą. Tada, kai tik pasirašysime bei užantspauduosime dokumentus ir jais apsikeisime, norėsiu, kad jūs nedelsdami išvyktumėte ir Singidunume skubiai įteiktumėte paktą Teodorikui.

---

*Raštininką. – *Vert. past.*

Man nepatinka, kad esu priverstas taip be ceremonijų išleisti svečius, tačiau tikiu, kad abu dar čia grįšite – mūsų gerbiamo *magister militum* Teodoriko draugijoje – ir tada turėsite pakankamai laiko susipažinti su mūsų imperatoriškojo miesto kerais.

Kol jojome į svečių namus vienas greta kito, lydimi svitos, sargybinių ir muzikantų, Amalamena tramdė savo mergaitišką džiūgavimą. Tačiau paskui ji nusijuokė melodingiau nei mums groję muzikantai ir sušuko:

– Tau pavyko, Tornai! Gavai iš imperatoriaus viską, ko norėjo Teodorikas, ir dar su kaupu.

– Ne, ne, princese, ne aš. Aristotelis buvo teisus. Tai jūsų grožis palenkė šiurkštų ir irzlų seną karį veteraną. Jūsų grožis ir žavesys. Princese, jūs – dar viena Kleopatra ar Elena.

Iš malonumo paraudusi Amalamena suspindo dar labiau, tačiau aš kaipmat pasigailėjau palyginęs ją su šiomis dviem karalienėmis. Pasak Plutarcho ir Pausanijaus, abi šios moterys mirė per anksti ir nešlovingai. Tačiau, pagalvojau, bent jau gyvendamos jos atliko darbus, dėl kurių verta prisiminti šias karalienes, dabar gulinčias kapuose. Amalamena padarė tą patį.

– Dėkoju, Tornai, kad taip galantiškai daliniesi nuopelnais, tačiau svarbiausia, jog Zenonas sutiko su mūsų siūlymais.

– Taip, jis sutiko. Pažiūrėsime, ar laikysis šio susitarimo.

– Ką? Tu nepasitiki imperatoriaus žodžiu?

– Jis – izauras, o izauras – tai graikas. Ar skaitėte Vergilijų, princese? *Quiquid id est, Times Danaos...*

– Tačiau... tačiau Zenonas visa tai surašo raštu. Kodėl turėtumei juo nepasitikėti?

– Dėl trijų priežasčių. Pirmoji – jo paskutinis žvilgsnis, mestas į Rekitą. Tai nebuvo žvilgsnis, bylojantis „Nutilk!" Imperatoriaus žvilgsnis sakė: „Patylėk!" Tačiau net esant tokiam nebyliam sąmokslui Rekitai reikėjo vien dėl vaiz-

do garsiai protestuoti, ypač kai Zenonas mums perleido jo tėvo auksą, karinį vadovavimą ir teises į žemes. Tačiau Rekita yra per kvailas, kad taip pasielgtų. Ir galiausiai, nors Zenonas tavo brolį vadino įvairiais vardais bei titulais, jis nė karto jo nepavadino *ostrogotų* karaliumi. Matyt, jis šį titulą vis dar saugo Teodorikui Strabo.

– Dabar, kai visa tai prisimenu, *ja*, tu teisus. – Amalamenos spindėjimas išblėso. – Tačiau... jei jis patiki mums paktą... siunčia auksą...

– Princese, jei dabar turėčiau šiuos pinigus, visus iki paskutinio mumo pastatyčiau lažybose dėl vieno dalyko. Lažinuosi, kad man už nugaros esantis švyturys – juk matėte, kad išvykęs iš rūmų nė karto neatsigręžiau atgal, – jau skleidžia dūmų ženklus pranešdamas apie viską, kas ką tik įvyko.

Princesė staigiai atsigręžė balne ir garsiai suaimanavo. Taip pat atsigręžęs pamačiau, kad iš švyturio dūmai kyla lygiu stulpu, genami tik vėjelio. Tačiau spėdamas neklydau, tik numačiau per anksti, nes į švyturį kopėčiomis skubiai lipo vyras. Ir aš buvau beveik tikras, kad jis netrukus perduos žinią.

Tačiau mane labiau suneramino ne tai – Amalamenos aimana kėlė kur kas didesnį rūpestį. Ji tvirtai užsimerkė ir sukando dantis, o rausvai švytintis veidas tapo žalsvai baltas. Princesė susvyravo balne ir tvirtai į jį įsikibo. Spėjau, kad, staigiai atsigręžus į švyturį, princesės viduje kažkas plyšo. Todėl paėmiau jos žirgo vadeles, prisitraukiau jį arčiau, apkabinau svirduliuojančią merginą ir šūktelėjau palydai, kad paspartintų žingsnį.

Tuo pat metu net atvirame ore, atsidūręs prie Amalamenos kaip niekada arti, užuodžiau iš jos sklindantį nepažįstamą kvapą. Kaip jau sakiau, seniai įpratau skirti įvairius kvapus, kuriuos skleidžia moterys, ir pagal juos spręsti apie jų nuotaiką, emocijas ar moteriškus negalavimus. Tačiau šio

kvapo niekada nėra tekę užuosti. Dėl to, kad mano uoslė itin jautri, gali būti, jog aš pirmasis užuodžiau šį kvapą – net anksčiau už princesę. Kvapas nebuvo nei labai stiprus, nei viską užgožiantis kaip Raštininko Danieliaus išmatų dvokas, tačiau skvarbus, neaiškus ir neišnykstantis kaip dūmų. Netrukus jo prisigers visi Amalamenos drabužiai, patalynė ir visa, ką princesė palies.

Iatrós Alektoras man vėliau paaiškino, kad šis kvapas jokiu būdu nėra būdingas tik moterims. Jį skleidžia abiejų lyčių atstovai, turintys mirtiną *kreps*, kuris pratrūksta ir tampa atvira opa. Graikiškai šis kvapas vadinamas *brómos musarós* – pasibjaurėtina smarve. Šis pavadinimas kvapą apibūdina dvejopai, nes žodyje *musarós* – smarvė – taip pat dar yra kitas žodis – *mus*, reiškiantis žiurkę. Ir kvapas iš tiesų primena priplėkusio pelių lizdo tvaiką, tik sumišusį su aštresniu kvapu, panašiu į žmogaus šlapimo dvoką suvalgius šparagų. Iš patirties mūšio laukuose galiu pridurti, kad šis kvapas panašus, nors ne visiškai, į gangrenuojančio apleisto pūlingo kovinio sužalojimo dvoką.

Tačiau aš jau užbėgau įvykiams už akių.

Kai grįžome į *xenodokheíoną*, švelniai iškėliau princesę iš balno, o Svanilda su kitais tarnais atėjo padėti palydėti ją į apartamentus. Kadangi dabar Amalamena negalėjo tvirtinti esanti sveika ir nejaučianti skausmų, be to, ji buvo per silpna, kad pajėgtų piktintis, jog kišu nosį ne į savo reikalus, pasiunčiau vieną chazarę kambarinę atvesti *iatrós*.

Alektoras atėjo kartu su *grammateús*, kurį atsiųsti buvo pažadėjęs Zenonas. Raštininkas buvo smulkutis senukas, prisistatęs Eleonu. Nuvedžiau jį į tuščią kambarį ir liepiau ramiai sėdėti, kol būsiu pasirengęs jo paslaugoms. Tada, kol *iatrós* apžiūrinėjo princesę, nekantriai vaikštinėjau tame pačiame kambaryje stebėdamas, kaip senasis Eleonas aštrina savo plunksnas ir kaišioja jas į žilus plaukus už ausų bei išvynioja pergamento ritinius, poliruodamas juos kurmio

odele, maišo rašalą rašalinėje, kažkaip sugebėdamas apsitaškyti pats ir aptaškyti aplink stovinčius baldus.

Alektoras įėjo į mūsų kambarį niūriai linguodamas galvą. Kai mudu pasitraukėme nuošaliau, gydytojas pareiškė.

– Jau nebereikia slėpti žolelių. Princesė jas noriai geria. Tačiau išlindęs į paviršių kirminas graužią ją godžiai ir sparčiai. Amalamenai reikės kaskart vis didesnių vaisto dozių. Tau teks duoti vaistus. Kambarinei paaiškinau, kaip keisti tvarsčius ir visa kita. Tačiau patariu rūpintis princese ir dieną, ir naktį. Vis dažniau ji fiziškai nepajėgs pati, hm, atlikti kai kurių funkcijų. Tad vienos tarnaitės nepakaks. Turėtų būti kelios ir tvirtos – turėti ne tik stiprius raumenis, bet ir skrandį. Labai abejoju, ar pakaks šių lengvabūdžių paleistuvių chazarių.

– Pažadu, kad ja bus rūpinamasi tinkamai ir nuolatos, – užtikrinau. – Dar kartą meldžiu pasakyti: nejau nieko daugiau nebegalime jai padaryti?

– *Oukh*. Nieko, ką aš, kaip gydytojas, galėčiau sąžiningai pasiūlyti. Tačiau turiu pasakyti, kad kažkas svarbaus, regis, jau buvo padaryta. Princesė atrodo pavydėtinai rami, nors yra atsidūrusi labai sunkioje padėtyje.

– *Ouá*... na... stengiausi kaip įmanydamas geriau įvykdyti jūsų, *iatrós* Alektorai, ankstesnį nurodymą. Princesei pavyko atlikti kai ką tikrai reikšminga.

– Labai gerai. Stenkitės nuolat jai tą priminti. Jei reikia, sutirštinkite spalvas vertindami šio poelgio svarbą. Artimiausiomis dienomis princesei prireiks visos, kokios tik įmanoma, dvasinės paramos.

Kai Alektoras išvyko, liepiau *grammateús* dar palaukti. Tada, prieš pasirodydamas Amalamenos apartamentuose, trumpai užsukau į savuosius. Svanilda mandagiai išėjo iš kambario, kuriame gulėjo jos ponia, o aš kreipiausi į Amalameną:

– Princese, gydytojas sako, kad jūsų sveikata nėra pati geriausia. Neabejoju, kad klausiu tuščiai, bet būdamas at-

sakingas už jūsų saugumą privalau užduoti šį klausimą. Ar liksite čia, kur jumis deramai pasirūpins, kol aš skubiai grįšiu pas Teodoriką su paktu?

Nors ir išsekusi, tačiau princesė pajėgė nusišypsoti.

– Pats pasakei, kad klausimas tuščias. Taip pat anksčiau sakei, kad aš bent iš dalies esu atsakinga už tai, jog paktas sudarytas. Todėl tikrai nenorėsi atimti iš manęs malonumo dėl to pasidžiaugti ir pasididžiuoti kartu su mano broliu.

Atsidusau ir skėstelėjau rankomis.

– Taip pat sakiau ir dar vieną dalyką. Anksčiau. Kad neturėčiau jums niekada nieko drausti.

– O aš, Tornai, pažadu, kad nestabdysiu mūsų kolonos. Tie naujieji vaistai, panašūs į sutarkuotą medžio žievę, tikrai palengvina mano... laikiną negalavimą... kur kas veiksmingiau nei anksčiau *lekeis* Frithilos duoti. Geriant šiuos vaistus nereikės sūpuotis *carrucoje* tarsi tinginiaujančiai poniai. Karietą paliksime čia, o aš visą kelią josiu ant savo mulo.

– Ne, ne, nesielkite kvailai. Aš į priekį pasiųsiu raitelį su dokumentu. O mes visi galėsime keliauti lėčiau. Turėsime *carrucą* ir visa kita. *Lekeis* Alektorui prisiekiau, kad būsite slaugoma ir lepinama net geriau nei tada, kai jumis rūpindavosi Svanilda.

– Geriau nei Svanilda? Nesąmonė. Svanilda man patarnauja nuo pat vaikystės. Mes esame ne ponia ir tarnaitė, o draugės.

– Tada ji galės padaryti tikrai draugišką paslaugą. Jums leidus, Svanildai esu sugalvojęs kitą užduotį. Kol jos nebus, jumis rūpinsiuos aš. Turiu šiokią tokią ligonių slaugymo patirtį.

Žinoma, pagalvojau, mano pacientų – *juika-bloth*, jaunojo Gudinando, senojo Virdo – liūdna dalia nėra pati geriausia mano slaugymo gebėjimų rekomendacija. Princesė nusišypsojo parodydama švelnų dėkingumą, bet tvirtai pareiškė:

– Ligonės moters slaugytojas vyras? Tai neįmanoma.

– Amalamena, tai dėl jūsų grožio pavyko sudaryti paktą, ir aš neleisiu, kad jūsų laimėjimas nueitų niekais. Dokumentas privalo saugiai ir greitai patekti pas Teodoriką. Jei taip neatsitiks, Zenonas galės apsimesti niekada jo nepasirašęs, neaptarinėjęs ir neprašęs. Juk žinote, kad abejoju Zenono sąžiningumu. Ketinu pasirūpinti, kad dokumentas tikrai pasiektų Teodoriką, todėl prašau jūsų man ir toliau padėti vykdant šią misiją. Tiesą sakant, be jūsų pagalbos neįmanoma padaryti to, ką esu sumanęs. O kad tai pasisektų, pats taip pat esu pasiryžęs desperatiškoms priemonėms. Jos galbūt jus šokiruos, prislėgs, sukels pasibjaurėjimą, tačiau pasikliauju, kad jūs išsaugosite paslaptį, kurią žinosime tik mudu.

– Ką tu sumanei, Tornai? – paklausė princesė apsimestinai sunerimusi, kai aš uždariau duris ir jas užšoviau. – Sugundyti ar išprievartauti?

Nekreipiau dėmesio į jos vėjavaikišką toną. Nors buvau pažadėjęs prajuokinti princesę, kai tik įmanoma, šis dalykas man buvo visai nejuokingas.

– Netrukus supažindinsiu su mergina, kuri jus slaugys kelionėje. Jos vardas Veleda.

– Jos? Regis, sakei, kad tu... – princesė dabar ne juokais sunerimusi nutilo nebaigusi sakinio ir ėmė trauktis lovoje toliau nuo manęs, kai pradėjau nusirenginėti. Manau, jog Amalamena visiškai pamiršo savo negandas ir visa kita, bent jau tą akimirką, kai aš nusimečiau visus drabužius pasilikdamas tik „kuklumo“ raištį, ir aiktelėjo: – *Liufs Guth!*

3

Vėl apsirengęs grįžau į kambarį, kuriame laukė *grammateús* Eleonas, ir žingsniuodamas jame pirmyn bei atgal pradėjau diktuoti Singidunumo perleidimo sutartį. Iš tų dienų, kai buvau raštininkas, prisiminiau oficialius kreipinius ir įmantrias frazes, kuriomis pradedami pranešimai. Tačiau kai prireikė išdėstyti reikalo esmę, nesugalvojau nieko geriau nei paprastai pareikšti: „Susiklosčius aplinkybėms, aš, Teodorikas, *ostrogotų* karalius, šiuo perleidžiu Moezijos Primos Singidunumo miestą *sebastós* Zenonui, rytinės Romos imperijos imperatoriui".

– *Ouá, papaí*, – suaimanavo *grammateús*. Išgirdęs mano žodžius, jis papurtė galvą taip pat nusiminęs kaip ir Alektoras, kalbėdamas apie neišvengiamą princesės mirtį. – Atleiskite, jaunasis *presbeutés*, tačiau taip netiks. *Oukh, oukh.*

– Kodėl, Eleonai? Juk šiais žodžiais pasakyta tai, ką aš noriu pareikšti. Pagarsinta viskas, ką imperatorius nori paskelbti.

– Tačiau pasakyta per daug paprastai, per daug tiesmukai. Teodorikas atiduoda, Zenonas priima. Bet kuris gudrus teisininkas tokį paprastą nuoširdumą palaikys iššūkiu ir su malonumu užprotestuos jo teisėtumą. Privalote paktą pagražinti painiais žodžiais. „Perleidžiantysis neatšaukiamai sutinka, įgalioja ir atiduoda... visiems laikams atsisako visų teisių... prisiekia, kad miestui nėra uždėtas joks turto areštas, jam netaikoma rinkliava ar priešieškinis..." Ir panašiai. Taip pat, *presbeutés*, pateikite daug teisės kodekso nuorodų. „Sutinkamai su tokiu ir tokiu *Forum Judicum* skirsniu, tokiu ir tokiu nuosavybės teisės dokumentu, tokiu ir tokiu tomu..."

– Nieko neišmanau apie nuosavybės teisės dokumentus, skirsnius ir panašius dalykus.

– Tada leiskite man paberti šių nuorodų ir kitų sunkiai suprantamų teisinių įmantrybių, *presbeutés*. Jos, tiesą sakant, neturės nieko bendra su dalyko esme. Šios nuorodos pateikiamos tik tam, kad teisininkai linksėtų apsimestinai pripažindami teisinį išprusimą, o kiti linguotų iš mieguisto nuobodulio.

– Žinoma, laikykimės teisinių reikalavimų, – nusijuokęs sutikau.

Raštininkas nedelsdamas ėmėsi krebždinti savo plunksną, o aš žiūrėjau per jo petį. Apsimetinėjau taip pat rimtai, kaip ir bet kuris teisininkas, nes Eleonas galėjo rengti įsakymą mano mirties bausmei, ir aš vis tiek nieko nebūčiau supratęs. Galiausiai jis pabarstė dokumentą smėliu, nupūtė jį ir padavė man tik ką atpjautą pergamentą, kuriame turėjau įrašyti savo pavardę ir titulą. Mano raštas nebuvo toks gražus kaip *grammateús*, tačiau aš nepaprastai išgyriau pergamentą, kuriame pasirašiau.

– *Ouá*, – išdidžiai sutiko Eleonas. – Imperatoriškasis dvaras naudoja tik pačias brangiausias medžiagas.

– Įdomu... – tariau apsimesdamas nuolankiai kukliu. – Kaip manote, *grammateús*, ar galėčiau paprašyti šio pergamento lapą, kad pargabenčiau namo ir parodyčiau mūsų raštininkams, kokiomis kur kas puikesnėmis priemonėmis jūs naudojatės čia?

– Žinoma, žinoma, *presbeutés*. Aš atsinešiau du lapus, jei rašydamas netyčia vieną sugadinčiau. Tačiau nesugadinau.

Padėkojau raštininkui, tada itin rūpestingai susukau pergamentą ir užsikišau už tunikos. Kai lydėjau Eleoną iki durų, ten jį pasveikino ką tik atvykęs kitas smulkutis senukas:

– *Khaîre*, Arta. Ar jau baigei imperatoriaus paktą? Tada aš palauksiu, ir mes kartu grįšime į rūmus.

Antrąjį *grammateús* lydėjo vertėjas Sjutas, kuris paklausė, ar aš norėčiau, kad jis garsiai perskaitytų tai, ką parašė Zenonas – ir jei norėčiau, tai kokia kalba. Atsakiau, kad tiks ir graikiškai. Sjutas išvyniojo dokumentą ir pradėjo jį išraiškingai skaityti bei oratoriškai gestikuliuoti:

– *Sebastós Zeno Isauriós*, Romos imperijos Rytuose imperatorius – pamaldusis, laimingasis, pergalingasis, amžinai garbusis Zenonas, garsusis antų, avarų ir kutrigurų nugalėtojas – iš savo Naujosios Romos – Konstantinopolio sveikina Tiudareiką Amalingą, Tiudamero Amalingo sūnų, jo generolus, senatorius, konsulus, praetorius, tribūnus ir maršalus. Jei tavo, Tiudareikai, ir tau brangių žmonių sveikata gera, aš džiaugiuosi. Mano ir man brangių žmonių sveikata taip pat gera.

Toliau pranešime buvo kalbama apie reikalą, ir Zenono rašte buvo pateikta gausybė tokių pat gremėzdiškų teisinių įmantrybių, kokiomis Eleonas papuošė manąjį. (Stovėdamas už Sjuto nugaros senasis *grammateús* mirktelėjo man.) Tačiau klausydamasis aš pajėgiau šias įmantrybes atmesti ir likau patenkintas, kad Zenonas tikrai suteikė viską, ką buvo prižadėjęs: Moezijos Sekundos žemes, kasmetį mokestį auksu, pasienio karinių pajėgų vado titulą. Pranešimą Zenonas baigė atsisveikinimo žodžių srautu, tačiau nė karto į Teodoriką nesikreipė žodžiu „karalius“ arba *Rex* ar kokiu nors kitu titulu, kilmingesniu nei „kariuomenės vadas“. Galiausiai Sjutas atsuko man pergamentą, kad parodytų imperatoriškai brūkštelėtą Zenono parašą su žemiau įspaustu purpuriniame vaške antspaudu, vaizduojančiu „Z“ raidę su išraitymais.

– Raštas priimtinas, – linktelėjęs tariau. – Tikiuosi, Zenonui manasis taip pat tiks.

Sjutas grąžino paktą raštininkui Artai, kuris jo nesusuko į ritinį, o įmantriai sulankstė. Sjutas iš sieninio deglo ištraukė purpurinę žvakę ir užlašino vaško trijose skirtingose sulanks-

tyto pergamento vietose. Arta iš drabužių išsitraukė sunkų auksinį imperatoriaus antspaudą, trijose vietose įspaudė tą pačią „Z" raidę su išraitymais ir padavė paketą man.

– Ačiū jums visiems, gerieji žmonės, – padėkojau. – Kartu su savo palyda ketinu išvykti, kai tik jūsų imperatorius duos žinią, kad yra patenkintas mano dokumentu. Norėčiau iškeliauti rytoj švintant, jei taip palieps imperatorius. Mes nedelsdami nunešime šią žinią karaliui Teodorikui. Būkite malonūs ir pasakykite tai imperatoriui.

Kai raštininkai išvyko, atsisėdau prie mažo porfyro stalelio ir susimąsčiau apie užantspauduotą paktą. Iš tunikos išsitraukiau tuščią pergamento ritinėlį, kurį man davė Eleonas; jis buvo tokio paties dydžio, atspalvio ir kokybės kaip ir kitas pergamentas. Nesunkiai padirbčiau įmantrų Zenono parašą, bet prireiktų kelių savaičių kruopštaus darbo, kad nukopijuočiau visus Artos parašytus žodžius. O man iš tiesų tereikėjo tik kažko panašaus į paketą. Tad nuėjau į virtuvę ir iš kepėjo pasiskolinau medinę trinkelę, kuria jis į kiekvieną iškeptą ir patiektą duonos kepaliuką įspaudžia „Z", ženklinančią pirmą Zenono vardo raidę. Atsinešiau trinkelę prie stalelio, sulanksčiau savąjį pergamentą visiškai taip pat, kaip buvo padaręs Arta, tose pačiose trijose vietose užlašinau purpurinio vaško ir užantspaudavau medine trinkele. Įspausta „Z" raidė buvo be išraitymų, kuriuos įspaudžia tikrasis auksinis antspaudas, tačiau šį skirtumą galima pastebėti tik atidžiai apžiūrėjus paketą. Grąžinau duonos antspaudą kepėjui ir nunešiau abu pergamento paketus į Amalamenos menes.

Per tą trumpą laiką, kai buvau pasitraukęs nuo princesės, neįprastas dėl ligos atsiradęs kvapas, regis, sustiprėjo – bent jau man taip pasirodė – tačiau vyliausi, kad Amalamena jo vis dar neužuodžia. Todėl tik paklausiau:

– Ar nusprendėte, princese. Visi, išskyrus Svanildą, pasirengę.

Ji pažvelgė į mane taip pat, kaip ir prieš man išeinant iš princesės menių: truputį su nuovargiu, truputį su nuostaba ir gal net šiek tiek su liūdesiu. Atsidususi atsakė:

– Man vis dar labai sunku galvoti apie tave kaip... Veledą.

Gūžtelėjau pečiais ir atsainiai prisipažinau:

– Man pačiam kartais būna sunku.

Aš pamelavau. Net ir tada, kai labiausiai jausdavausi esąs Tornas, niekada nepamiršdavau tos savo dalies, kuri yra Veleda. Princesei atskleidžiau beveik visą tiesą apie save. Priverčiau ją patikėti, kad esu mergina, persirengusi jaunuoliu, nes taip gyvenime galima lengviau rasti nuotykių ir daugiau pasiekti.

– Aš labai pripratau prie Torno, – ilgesingai prisipažino Amalamena. – Net prisirišau prie jo.

– Ir Tornas prie jūsų, Amalamena.

– Man bus gaila su juo išsiskirti.

Turint galvoje princesės negalią, jai vis tiek teks skirtis su Tornu, ir Amalamena tą tikrai žinojo. Tačiau aš pasistengiau, kad mūsų santykių kaip vyro ir moters pabaiga atrodytų herojiškiau nei neišvengiama, todėl priminiau:

– Princese, jūs ir Tornas dalyvaujate labai svarbiame reikale, kuris yra aukštesnis už asmeninius dalykus. Jei kuriam nors jūsų pritrūktų ryžto ar drąsos užbaigti šią misiją, ar jūs nesigailėtumėte dar labiau?

– *Ja... ja...* – vėl atsiduso princesė ir ištiesė savo gležnus pečius. – Veleda – tai buvo senosios religijos vaidilutės vardas, reiškiantis paslapčių atskleidėją. Todėl prieš sutikdama leisti Svanildai išvykti noriu sužinoti, ar jai gresia pavojai.

– Tikriausiai mažesni nei jums ir man. Mergina puikiai joja, mudvi esame beveik to paties ūgio. Apsirengusi mano vyriškais drabužiais ir jodama arkliu, o ne panelės mulu, Svanilda atrodys kaip paprastas keliautojas. Šiaip ar taip, esu įsitikinusi, kad ji – vienintelė, galinti išvykti iš Konstantinopolio nepastebėta. Tad norėčiau, kad jai įsakytumėte iš-

joti iš čia šiąnakt pačią gūdžiausią valandą ir kaip įmanoma skubiau nugabenti štai tą į Singidunumą.

Ištiesiau Amalamenai tikrąjį paktą. Princesė neatrodė iki galo nusprendusi, todėl dar paaiškinau:

– Turime daryti prielaidą, kad Zenono sekliai įsidėmėjo kiekvieną mūsų būrio karį. Jei kuris nors vyras netikėtai išnyktų, tai būtų iškart pastebėta, kaip ir išvykus jums ar man. Tačiau abejoju, ar jūsų *cosmeta* atkreipė į save dėmesį, nes visą laiką kartu su jumis buvo arba *carrucoje*, arba lauke. Kai mūsų kolona iškeliaus, jūs – ir, tariamai, Svanilda – būsite karietoje. Aš josiu užsidėjęs visus šarvus ir maršališkai pompastiškai triumfuodamas mojuosiu šiuo tariamu paktu. – Parodžiau princesei kitą paketą. – Bet kuriam stebinčiam mus šiame mieste ar dieniniam šnipui mūsų būrys atrodys visiškai sukomplektuotas. Bet kuris *katáskopoi*, sekantis mus naktį, matys jus aptarnaujančią tarnaitę, kuri kartu su jumis nueis miegoti.

Nuo šių žodžių princesė lengvai išraudo, o aš apsidžiaugiau, kad joje dar liko nors truputis kraujo ir gyvybė syvų, kad pajėgtų parausti. Tačiau skubiai pridūriau:

– Matėte Veledą nusirengusią. Ji nė kiek nesiskiria nuo Svanildos ar jūsų. – Žinoma, tai buvo dar vienas melas, tačiau kiti mano žodžiai nebuvo melagingi. – Vienintelis Veledos tikslas – tarnauti jums taip pat atsidavusiai kaip tarnaitė ar mylinti sesuo.

– Niekada neturėjau nei tarnaitės, nei sesers, kuri būtų taip įtikinamai panaši į vyrą. – Amalamena šiuos žodžius ištarė nusijuokdama, tad vėl apsidžiaugiau matydamas, kad ji dar pajėgia juoktis, nors šis juokas buvo liūdnokas. – Labai gerai. Iškviesk Svanildą, ir aš jai duosiu nurodymus. Taip pat pasakysiu, kad pakeičiu ją viena šių rūmų kambarinių chazarių. – Tada įsakmiu ir šelmiškai pašaipiu tonu princesė pridūrė: – O dabar, Veleda, eik ir parūpink jai žirgą bei maisto kelionei.

Plačiai nusišypsojau, vergiškai nuolankiai nusilenkęs išėjau iš menės ir nužingsniavau pas opcijų Dailą paaiškinti, kodėl princesės *cosmeta* apsirengusi vyro drabužiais turi vidurnaktį išvykti. Taip pat jam pamelavau tą patį, ką princesė pamelavo Svanildai: kad mes kelionei atgal pasamdėme vieną chazarių patarnauti Amalamenai. Be to, perspėjau Dailą:

– Neprašyk iš virtuvės jokio maisto. Įdėk į Svanildos balnakrepšį mūsų atsigabentų atsargų. Patikiu tau, opcijau, šalutinėmis gatvelėmis nepastebimai palydėti Svanildą ir jos arklį iki nejudriausių miesto vartų ir parodyti reikiamą kelią.

– Viskuo pasirūpinsiu, *saio* Tornai. Arklys lauks pakinkytas, kai tik mergina bus pasirengusi keliauti.

Grįžęs į moterų menes, radau Amalameną linksmai besijuokiančią ir iš lovos stebinčią, kaip Svanilda nerangiai velkasi mano duotą tuniką, marškinius, kojines, batus ir kepurę.

– Ne, ne, Svanilda, – linksminosi princesė. – Diržą užsisegei priešingai nei segi vyrai. Dėl mums, moterims, nežinomų priežasčių sagtį jie ištraukia iš kairės, o liežuvėlį iš dešinės...

Taip pat juokdamasis padėjau sutrikusiai Svanildai. Kai mergina deramai apsirengė, daviau jai savo seną ant šarvų dėvimą avikailio apsiaustą, nes naktys bus žvarbios. Paskui įteikiau piniginę, kurioje pinigų buvo daugiau nei pakankamai, kad būtų galima nukeliauti iki Singidunumo. Patariau piniginėje turėti tik kelias monetas, kitas – kartu su Zenono paktu – kur nors paslėpti drabužiuose. Kadangi Amalamena dabar atrodė gerokai pažvalėjusi, pasakiau jai, kad *trikliniume* chazarės dengia stalą, ir paklausiau, ar princesė pageidauja ko nors užkąsti.

– Ak, ne, – atsakė ji truputį susiraukdama. – Tačiau nusivesk Svanildą ir pasirūpink, kad ji sočiai prisikimštų. Galbūt kurį laiką tai bus jos paskutinis padorus valgis.

Kad galėčiau įvykdyti princesės nurodymą, turėjau paliepti merginai ant vyriškų drabužių užsitempti moterišką suknelę, idant tarnai nesistebėtų jos metamorfoze. Šitaip apsirengusi Svanilda prie stalo jautėsi truputį nepatogiai, o vergės tarnaitės žvelgė į ją nustebusios, nes cosmeta, kurios padėtis tik truputį aukštesnė nei vergių, paprastai nevakarieniaudavo su *presbeutés*. Tačiau tai nesutrukdė Svanildai pasislėpti nemažą mums patiekto maisto porciją. Nors mergina buvo nusiminusi, kad tenka palikti savo ponią, ir šiek tiek nerimavo dėl to, kas jos laukia, ji buvo pastebimai sužavėta galimybe pačiai vienai išsirengti į tokią atsakingą kelionę.

Vakarieniaudama Svanilda droviai paprašė manęs, kaip vyro, patarti, kaip jai derėtų elgtis naujame vaidmenyje. Kadangi mokyti nebuvo kada, į galvą atėjo tik vienas naudingas patarimas:

– Nemanau, kad tau teks dažnai bėgti, Svanilda, ar ką nors mesti stebint kitiems žmonėms. Tačiau stenkis nedaryti nei vieno, nei kito. Bėgdama ar ką nors mesdama apsimetanti vyru moteris visada išsiduos.

Mergina padėkojo už mano išmintingą patarimą, tada, prieš prisistatydama opcijui Dailai ir pasirengdama iškeliauti, nuėjo atsisveikinti su savo ponia. Aš likau prie stalo ir liepiau patarnaujančiai kambarinei atnešti ąsotį vyno, kurį tik ką gėrėme, tikėdamasis, kad pavyks prikalbinti princesę truputį jo išgerti. Tada priėjau prie lango, išeinančio į Marmuro jūrą, ir pažvelgiau į švyturį. Jo liepsnos mirksėjo ir blykčiojo – nebuvo jokių abejonių, kad jos kartoja anksčiau dūmais perduotą pranešimą arba jį tikslina. Tad nuėjau į savo menes ir netvarkingai sujaukiau patalynę. Jei naktį koks nors šnipas sumanytų įkišti nosį ir patikrinti, ką aš veikiu, nesimatytų, kad savo lovoje nemiegojau. Atrodytų, kad negalėjau užmigti, tad, matyt, nuėjau atsipalaiduoti su kuria nors chazare tarnaite.

Tada nunešiau ąsotį vyno į Amalamenos miegamąjį ir prisiverčiau nekrūptelėti, kai užuodžiau bromo kvapą. Princesė buvo viena ir vis dar gulėjo lovoje, tačiau dabar atrodė beveik tokia pat bekraujė ir liūdna, kaip ir grįžusi iš imperatoriaus rūmų.

– Ar jus kankina skausmai, princese? – susirūpinęs paklausiau. – Gal jus reikia slaugyti? Gal aš per ilgai palikau jus vieną?

Ji pavargusi papurtė galvą.

– Prieš išvykdama Svanilda paskutinį kartą pakeitė mano tvarsčius. Turiu prisipažinti, kad nemalonu žiūrėti į mano žaizdą... atidengtą.

– Tada prašom išgerti puikaus Biblisės vyno, – pasiūliau pripildamas jai taurę. – Atnešiau jo tikėdamasis, kad vynas gali paslaptingai pagerinti jūsų sveikatą, nes yra sodrios kraujo spalvos. Net jei ir nepagydys, jis tikrai išsklaidys jūsų melancholiją.

Princesė gurkštelėjo, tada gana godžiai išgėrė. Prisipyliau taurę ir nusinešiau į miegamojo kertę, kur stovėjo mažesnė ir žemesnė tarnaitės lova. Pradėjau rengtis miegoti. Pas gotus tai reiškė nusirengti visiškai nuogai, išskyrus tada, kai naktys būna labai šaltos – ir, žinoma, išskyrus tokius atvejus, koks dabar buvo mano, kai turėjau išsaugoti romėnišką kuklumą ir nenusirišti strėnjuostės. Tiesą sakant, mano kuklumas nebuvo visiškai apsimestinis. Nors anksčiau taip pat buvau išsirengęs Amalamenai matant beveik nuogai, dabar nepajėgiau to padaryti atsainiai. Tačiau nusprendžiau, kad princesę miegamajame mažiau varžys kita moteris nei tariamas vyras.

Kol rengiausi, princesė buvo nusukusi akis į šalį ir net nekalbėjo, iki apsivilkau lengvą Svanildos chalatą. Tada, matyt, tik dėl to, kad kažką pasakytų, Amalamena sumurmėjo:

– Vynas puikus, Veleda. Ir tikrai raudonas kaip kraujas.

– *Ja*, – sutikau ir, tik todėl, kad ką nors pasakyčiau, nepagalvojęs leptelėjau: – Manau, dėl to jis taip ir pavadintas.

Nimfos Biblisės, kuri nusižudė, kai visos pastangos sugundyti brolį žlugo, garbei.

Kaipmat supratau, kad padariau klaidą, nes princesė atsigręžusi pervėrė mane Dvynių liepsnos žvilgsniu.

– O tu, Veleda? – paklausė ji, šįkart vardą pabrėždama ne dėl to, kad linksmai pasišaipytų. – Kaip tau sekėsi su mano broliu, *niu*? – Jos mėlyna liepsna degantis žvilgsnis bėgiojo mano vos pridengtu kūnu aukštyn ir žemyn. – Juk tu jį tikrai esi įsimylėjusi.

Sutrikau ieškodamas atsakymo, kuris mažiausiai prislėgtų princesę. Galiausiai labai atsargiai rinkdamas žodžius atsakiau:

– Jei tuo metu, kai pirmą kartą sutikau jūsų brolį, būčiau buvusi Veleda, *ja*, tikrai būčiau jį įsimylėjusi. Ir jis galbūt būtų įsimylėjęs mane. Tada jūs galbūt turėtumėte rimtą pagrindą įtarti... Tačiau Teodorikas visada mane pažinojo kaip Torną. Jei dabar jam atskleisčiau... savo tikrąjį „aš", jis visam laikui išmestų mane iš galvos. Prarasčiau ne tik galimybę mylėti jį kaip moteris, bet ir netekčiau jo kaip draugo. O kartu ir maršalo laipsnio bei hercogo titulo – nepasiekiamų moteriai aukštumų – į kurias įkopiau būdamas Tornas. Todėl... – skėstelėjau rankomis, – vien dėl šaltakraujiško išskaičiavimo neleidau, neleidžiu ir neleisiu sau mylėti Teodoriko ar puoselėti net ir menkiausias viltis jo geisti. Jei galiu kalbėti dar atviriau, Amalamena, noriu pasakyti štai ką. Jei iš tiesų būčiau vyras arba vyriška moteris, kokią esant jūs įtariate Veledą, tai kaip tik jus...

– Pakaks, – staigiai pertraukė ji mane. – Gailiuosi uždavusi šį klausimą. Visa tai juokinga. Baruosi dėl vyro, kuris yra mano brolis, su moterimi, kuriai labiau patinka būti vyru ir kuri dabar prisipažįsta... *vái*! – Princesė išlenkė likusį vyną ir sielvartingai pareiškė: – Tėvai tarsi kažką nujausdami davė man Mėnulio vardą. Atsidūriau kupinoje beprotybės padėtyje.

– Ne, brangioji Amalamena, – švelniai paprieštaravau. – Meilė – tai ne beprotybė. O jei galite mylėti brolį, tai, be abejonės, galite leisti ir seseriai mylėti jus. – Palaukiau, tada pridūriau: – Privalote tai man pasakyti dabar.

Princesė susigūžė lovoje, užsitraukė antklodę beveik iki akių, pradėjo pastebimai drebėti ir galiausiai mažo vaiko balseliu ištarė:

– Apkabink mane. Tiesiog apkabink mane, Veleda. Man labai baisu mirti.

Taip ir padariau. Nusimečiau chalatą, palindau po antklode, pakišau pergamentą po čiužiniu ir apsikabinau Amalameną. Be strėnjuostės, prispaudusios prie pilvo tvarstį, princesė ant kūno turėjo tik auksinę grandinėlę su miniatiūriniu Teodoriko antspaudu ir Nekaltosios Mergelės pieno buteliuką, o aš – ant kaklo kabantį auksinį Toro plaktuką. Kaip jau buvau pastebėjęs, kai susitikome pirmą kartą, Amalamenos krūtys buvo mergaitiškos, nė kiek ne didesnės už manąsias. Tad galėjau laikyti ją prispaudęs prie savęs arti ir suteikti saugumo bei šilumos pojūtį. Taip ją laikiau visą tą naktį ir visas mums likusias naktis, ir tai buvo visas mūsų mylėjimasis, nes kitokio ir nereikėjo.

Kitą rytą pabudau ir apsirengiau anksti, bet *oikonómos* Mirosas atvyko anksčiau nei aš spėjau persimesti bent žodeliu su Daila. Sušnarpštęs jis pareiškė, kad Zenonas yra patenkintas mano dokumentu, kuriuo imperatoriui perduodamas Singidunumas. Dar kartą sušnarpštęs Mirosas pridūrė, kad *sebastós* net siunčia man pagyrimą už tai, kad sutartį padiktavau tobulai pateikęs teisines subtilybes. Rūmų valdytojas nebuvo eunuchiškai sarkastiškas ar arogantiškas; jis vis šnarpštė ir raukė nosį, o aš žinojau kodėl. Amalamenos irstančio kūno tvaikas persismelkė į mano drabužius, galbūt į plaukus ir net į odą. Tačiau Mirosas nepaklausė, iš kur šis kvapas, o aš nieko

neaiškinau, tad savo pranešimą *oikonómos* baigė tokiais žodžiais:

– Todėl, *presbeutés Akantha*, jūs ir jūsų draugija galite išvykti, kai tik būsite pasirengę, ir imperatorius mano, kad negaišuosite.

– Esame pasirengę išvykti, – atsakiau, – kai tik papusryčiausime. Ir kai tik tu suorganizuosi palydą bei muzikantus ir atvesi čia, kad palydėtų mūsų koloną iki Aukso vartų.

Mirosas nustojo šnarpštęs ir sumirksėjo.

– Ką? Dar viena oficiali palyda? Na...

– Tik nesakyk, kad tai negirdėta. Esu įsitikinęs, kad šis paktas – vienas reikšmingiausių, dėl kokių yra susitarę tavo ponas su manuoju. Jis nusipelno viešų fanfarų. O gal tu taip nemanai?

Oikonómos atsiduso ir pažadėjo:

– Palyda bus atsiųsta.

Tada iškeliavo.

Nedelsdamas susiradau Dailą, kuris man pareiškė nespėjus nė prasižioti:

– Mažoji *cosmeta* išvyko lygiai vidurnaktį, *saio* Tornai, ir jos nematė nė vienas budintis sargybinis nei, tikiuosi, joks slaptas šnipas ar apskritai kas nors. Nuvedžiau ją prie Karališkųjų vartų, prie kurių net ir dieną būna mažai žmonių. Iš ten ji be vargo ras kelią aplink miesto sieną iki *Via Egnatia*. Ji – sumani mergina, manau, be jokio vargo ras kelius, vedančius į šiaurės vakarus, Singidunumo link.

– Gerai, – pagyriau. – Tačiau jei pakeliui ją ištiktų kokia nors nelaimė, mes turėtume apie tai išgirsti, nes keliausime jai iš paskos tais pačiais keliais.

– Į Singidunumą? – nustebęs paklausė Daila. – Maniau, kad mums turite kitų planų, jei nugabenti paktą patikėjote *cosmetai*.

– Ji gabena dokumentą slapta. O aš tikiuosi įtikinti visus, be išimties, kad jį gabename mes. – Parodžiau opcijui mano

pagamintą paketo imitaciją ir paaiškinau, kodėl įtariu, kad Zenonas visiškai nenori, jog paktas kada nors patektų Teodorikui į rankas. – Šį paketą visą kelią gabensiu aš pats ir tikrai manau, kad bus pamėginta jį iš manęs atimti. Nežinau kaip – ar prisėlinus pavogti, ar patykoti ir nužudyti, ar atvirai užpulti apsimetus pakelės plėšikais...

– Ar įvykus kokiai nors nenumatytai nelaimei, – suurzgė opcijus. – Tariamai atsitiktinei žemės nuošliaužai, miško gaisrui ar dar kam nors.

– *Ja*. Be to, mes Teodorikui gabename dar brangesnį nei paktas daiktą – jo seserį. Todėl visada būsiu prie princesės taip pat arti kaip ir jos naujoji tarnaitė. Dienomis josiu greta jos *carrucos*. Kasnakt, ar nakvotume įsirengę stovyklą, ar rastume nakvynę pastate, miegosiu prie princesės lovos atmerkęs vieną akį ir kardą ištraukęs iš makščių. Kadangi būsiu labai užsiėmęs ir dažnai manęs tiesiog nematysi, Daila, užkraunu ant tavo pečių didelę atsakomybę. Aš kaip įmanydamas stengsiuosi apsaugoti Amalmeną, tačiau tau ir tavo vyrams patikiu saugoti ir ją, ir mane, ir suklastotą dokumentą, kurį turėsiu su savimi.

– Galėjai manimi ir taip pasikliauti, *saio* Tornai, – šaltokai atsakė Daila. – Kam dar tas antras pergamentas, gudrybės ir slapta pasiuntinė?

– Tik dėl atsargumo, senasis kary. Nė kiek neabejoju tavo gebėjimais kautis. Atmink, kad mačiau tave mūšio lauke. Tačiau jei susidurtume su gerokai gausesniu priešu, galėsime žūti žinodami, kad mūsų mirtis ne padėjo Zenonui bei jo pakalikams Strabo ir Rekitai pasiekti išdavikiškų tikslų, o, atvirkščiai, juos sužlugdė. Teodorikas vis tiek turės paktą ir visa, kas jame žadama mūsų tautai.

Ne itin atlyžęs Daila atšovė:

– Dar geriau būtų, jei mes nežūtume. Aš – ir visi mano vyrai – iš visų jėgų stengsimės, kad taip ir būtų.

– Teisingai, dar geriau. O dabar pats sočiai papusryčiauk ir pasirūpink, kad vyrai taip pat prisikimštų pilvus. Paskutinį kartą gerai pavalgykite Zenono sąskaita.

Aš pavalgiau labai stipriai, tada nunešiau kupiną padėklą Amalamenai ir – kai princesė išgėrė žolelių nuovirą – pareikalavau, kad ji nors kiek pavalgytų, nors negalėjau priversti suvalgyti daug. Tada pirmą kartą, vykdydamas Svanildos nurodymus, pakeičiau princesės išopėjusios žaizdos tvarsčius. Turėjau tai padaryti nekreipdamas dėmesio į Amalamenos priešinimąsi, kad ji ir pati gali pasikeisti tvarsčius – o kol tvarsčiau, princesė nusuko galvą į šalį, sugniaužė kumščius, stipriai užsimerkė ir gėdydamasi bei susidrovėjusi ėmė drebėti visu kūnu.

Stengiausi negalvoti, kad intymiai liečiu jaunos gražios princesės virpantį nuogą pilvą, matau ją nuogą nuo bambos iki pat lytinės klostės, kurią nelabai dengia sidabriškai auksiniai pūkeliai. Griežtai priminiau sau, kad dabar princesė yra mano mylima sesuo, ir jos kūnas beveik nesiskiria nuo manojo, tik yra ligotas ir jam reikia seseriškos slaugos.

Kai nuplėšiau senus tvarsčius, iš žaizdos pasklido – pasikartosiu – neapsakomas dvokas. Net nemėginsiu aprašyti, kaip atrodė atvira žaizda, nes visai nenoriu to prisiminti. Pasakysiu tik tiek, kad labai apsidžiaugiau, jog ir princesė, ir aš jau buvome pavalgę. Kad ir kokie buvo mano jausmai, kai pradėjau tvarstyti, juos netrukus pakeitė siaubas – o jį netruko pakeisti gailesčio antplūdis. Nuo to karto, kai tik keisdavau Amalamenos tvarsčius, turėdavau nuslopinti – ne geismą ar gašlumą, ne geidulingą smalsumą, net ne pykinimą ar bjaurėjimąsi darbu, kurį privalau padaryti, – o tik kaskart kylantį norą pravirkti dėl vargšės merginos, pradėjusios pūti dar nespėjus numirti.

Kai tą rytą pakeičiau tvarsčius, Amalamena buvo tokia silpna ir susisielojusi, kad turėjau padėti jai apsirengti kelionės drabužiais ir paskui pakviesti vieną savo lankinin-

kų, kad šis paneštų princesės mantą, kol mudu su chazare kambarine per kiemą palydėjome princesę į jos laukiančią *carrucą*. Tada ir vėliau pastebėjau, kad Amalamena, pakeitus tvarsčius, kaskart vis labiau suglebdavo. Nežinau, ar tai buvo natūrali ligos eiga, ar princesę su kiekvienu tvaiko išsiveržimu apleisdavo gyvybinės jėgos, ar kaskart iš naujo priminus apie sveikatos būklę Amalamena tiesiog vis labiau prarasdavo valią kovoti dėl gyvybės – tačiau ji pastebimai geso kasdien, kas valandą. Ir kasdien jai reikėjo vis didesnių žolelių nuoviro dozių skausmui numalšinti.

Tačiau tą rytą princesei, regis, išties patiko su mūsų kolonos priekyje ir gale žygiuojančiais palydovais, grojančiais triukšmingai linksmą muziką, iškilmingai kirsti miestą nuo *xenodokheíono* iki Aukso vartų. Ji buvo atidengusi užuolaidėles savojoje karietos pusėje, kad galėtų viską matyti ir pamojuoti žmonėms, stebintiems, kaip mes iškeliaujame, bet kitoje pusėje, kur tariamai sėdėjo princesės tarnaitė, užuolaidėlės buvo nuleistos. Procesijai vadovavo Daila, kuris, kaip buvau nurodęs, pasirūpino, kad ji vingiuotų daugybe gatvių ir alėjų, kirstų daugybę turgaviečių ir paminklais išpuoštų aikščių.

Jojau greta *carrucos* ir vėl vilkėjau puošniausiomis ir labiausiai mano maršališkumą pabrėžiančiomis regalijomis, plačiai šypsojausi ir mojavau tarsi mūšyje iškovota vėliava sulankstytu bei purpuriniu laku užantspauduotu pergamentu. Išgirdę mūsų parado sukeltą triukšmą, žmonės gatvėse sustodavo ir spoksodavo, kiti net išbėgdavo iš savo namų ar dirbtuvių. Jie tikrai neturėjo nė menkiausio supratimo, kam mes atstovaujame ar kokiu paketu aš mojuoju, bet nuoširdžiai atsakė į mūsų mostus ir linksmai šūkaliojo: *íde, blépo* ir *níke*, tarsi mes vyktume už juos kariauti. Pagalvojau, kad, jei kada nors prireiktų, keli tūkstančiai Konstantinopolio gyventojų galėtų paliudyti, jog išvykau iš jų miesto nešinas oficialiu, imperatoriaus antspaudu patvir-

tintu dokumentu. Tačiau labiausiai tikėjausi, kad mus vėl stebi Zenonas – kartu su visais kitais, susirinkusiais Purpuriniuose rūmuose, – ir mano surengtas vaidinimas jį taip pat sėkmingai klaidina.

Palyda ir muzikantai sustojo prie Aukso vartų, bet mūsų kolonai traukiant tolyn muzika grojo ir toliau, tik palengva tilo mums už nugarų, o aukštos miesto sienos dar lėčiau slėpėsi už horizonto, kai vėl atsidūrėme Ignacijaus kelyje tarp pėsčiųjų, raitelių, vežimų ir galvijų. Praėjus dviem kelionės iš Konstantinopolio dienoms, vėl skubiai aplenkėme šlykštųjį Raštininką Danielių ir dar dvi ar tris naktis matėme švyturių šviesą, bet jie nesiuntė jokių aiškių signalų. Laikėmės Ignacijaus kelio kasnakt palei jį įsirengdami stovyklavietes, kol pasiekėme Perinto uostą. Ten princesė ir aš (o Dailai pasakiau, kad ir princesės chazarė kambarinė) apsistojome tame pačiame netoli uosto įsikūrusiame *pandokheíone*, kuriame labai maloniai pailsėjome, kai buvome apsistoję šiame mieste keliaudami pirmyn.

Tačiau išvykę iš Perinto nepasukome keliu, kuris kelionėje į priekį atvedė mus į pietus. Pasukome labiau į vakarus nei į šiaurę, į Rodopų kalnų slėnius, kirsdami Makedonijos Sekundos provincijos kampą ir keliaudami į Dardanijos provincijos miestą Pautaliją. Mums buvo pasakyta, kad šis miestas garsėja gydomaisiais mineraliniais šaltiniais ir į jį suplūsta ligoniai iš visos imperijos. Tad vildamasis, kad princesei šie šaltiniai padės, trims paroms pertraukiau mūsų kelionę, ir mudu su princese apsistojome ištaigingame *pandokheíone*. Trečią naktį atsitiko visiškai netikėtas dalykas, tikrai išvadavęs Amalameną nuo ją graužiančio pūvančio ir žudančio kirmino. Tačiau dėl to vos neišnyko ir Veleda, ir Tornas.

4

Kol kas nepastebėjome nieko įtartino, nuo ko reikėtų gintis. Tačiau Daila, kaip ir visose ankstesnė mūsų sustojimo vietose, ne tik išstatė sargybinius, bet ir išsiuntė raitus patrulius. Mūsų būstą Pautalijoje buvo taip pat lengva saugoti kaip ir bet kurią atviroje vietoje įkurtą stovyklą, nes šį kelių namų kaimelį vargu ar galima pavadinti miestu. Daugybė karšto vandens šaltinių trykšta gerokai nutolę vienas nuo kito, tad aplink kiekvieną jų išdygo atskiros pastatų grupelės. Prie kiekvieno šaltinio yra *pandokheíonas*, kurį sudaro centriniai užeigos namai ir nedidelių kotedžų grupelė su miegamosiomis patalpomis ir privačiomis pirtimis. Taip pat prie jų spiečiasi kalvės, kelionės reikmenų parduotuvėlės, račių ir kitos dirbtuvės. Mūsų pasirinktame *pandokheíone* vieną kotedžą užėmiau aš, o kitą – Amalamena ir jos „tarnaitė". Vyrai įsitaisė guolius kiemuose, arklidėse ir aplinkiniuose laukuose. Šitaip mes sukūrėme kompaktišką bendruomenę, kurią sargybiniai ir patruliai galėjo saugoti iš visų pusių.

Kadangi visi daugiau ar mažiau galėjome matyti vienas kitą, paprašiau princesės, kad dieną ji išeitų iš patalpų apsirengusi Svanildos drabužiais ir savo šviesius plaukus paslėpusi po skarele, kad atrodytų, jog *cosmeta* kartu gyvena princesės kotedže. O kaskart nusileidus saulei, aš demonstratyviai su kardu, šarvais ir šalmu iš savo kotedžo atžygiuodavau į Amalamenos, kad visi manytų, jog miegu prie princesės slenksčio ar jos lovos kojūgalyje.

Jau sakiau, kad iš tikrųjų miegojau ne greta princesės lovos, o joje ir kasnakt laikydavau ją tvirtai apkabinęs, kol užmigdavo. Taip pat padėdavau Amalamenai maudytis, nes

šiltas ir sulaikantis kraujavimą mineralinis vanduo išsekindavo jos jėgas labiau nei bet kurios fizinės pastangos. Iš pradžių princesė nelabai norėjo pasinaudoti terma ir primygtinai tvirtino, kad jai pakanka ir kempine apsitrinti.

– Princese, – įkalbinėjau ją, – vietiniai sako, kad visi Pautalijos svečiai, tarp jų ir pats imperatorius Trajanas, giria šių šaltinių gydomąją galią. Išsimaudžius šiame vandenyje jūsų sveikata tikrai nepablogės.

– Ne tai man kelia nerimą, Veleda. Kas dar gali man pakenkti? Tiesiog nenoriu atidengti savo... defekto, kad mudu pakankamai ilgai jį matytume.

– Labai gerai, – sutikau apsidžiaugęs, kad radau svarią priežastį nenusiimti savo diržo, slepiančio mano lytinius organus. – Besimaudydamos abi būsime romėniškai drovios. Paskui, kai išsimaudysime, greitai pakeisiu jūsų tvarsčius sausais.

Kai trečią vakarą išėjome iš termos, princesė šiek tiek stebėdamasi pareiškė:

– Beveik negaliu tuo patikėti, Veleda, ir galbūt man nereikėtų to sakyti, kad neprisišaukčiau nelaimės, bet manau, jog šis vanduo man padeda. Vis dar esu silpna, bet jaučiuosi sveikesnė – ir kūnu, ir protu. Skausmai taip pat labai susilpnėjo... Žinai, šiandien net visai negėriau žolelių nuoviro.

Nusišypsojęs ją pasveikinau.

– Iš pradžių maniau, kad jūsų kūnas atrodo rausvesnis ir sveikesnis tik todėl, kad įkaito pirtyse. Tačiau dabar opa man atrodo mažesnė ir ne tokia grėsminga kaip anksčiau.

Tiesą sakant, taip pat pagalvojau, kad atvira žaizda galėjo sumažėti ir užsitraukti dėl vandens sutraukiamųjų savybių. Be to, Amalamenos auglys (*brómos musarós*) nesumažėjo. Tačiau nusprendžiau rytoj pasakyti Dailai, jog mes visi liksime Pautalijoje dar kelias dienas, kad įsitikintume, ar princesės sveikata toliau gerėja. Kad ir kaip ten būtų, Amalamena nuėjo su manimi gulti kur kas džiaugsmingesnės

nuotaikos nei buvo paskutinėmis dienomis. Ir kaip tik tą naktį įvyko nenumatytas dalykas.

– *Saio* Tornai! – tarsi griaustinis nugriaudėjo lauke.

Kaipmat prabudau ir supratau, kad pradėjo aušti. Beveik tą pačią akimirką iššokau iš lovos ir puoliau vilktis Torno drabužius bei šarvus.

– Ateinu, Daila! – sušukau atpažinęs balsą.

Viena ranka maudamasis batą, kitą pakišau po čiužiniu ieškodamas sulankstyto pergamento, kad įsidėčiau jį į tuniką. Tačiau pergamento ten nebuvo. Apstulbęs visiškai išbudau ir atverčiau tą čiužinio kraštą, kad galėčiau geriau apieškoti. Paketo nesimatė.

– Amalamena! – aiktelėjau. Princesė sėdėjo lovoje. Ji atrodė tokia pat sukrėsta kaip ir aš ir užsitempusi antklodę prisidengė krūtis. – Kur pergamentas? Ar jūs jį paėmėte? Gal padėjote į kitą vietą?

– Ne, – silpnu balsu atsakė ji.

– Tada prašau taip pat apsirengti, tik Svanildos drabužiais. Stenkitės laikytis atokiau nuo mūsų vyrų, kad jūsų neatpažintų, tačiau trumpai pasirodykite lauke kaip tarnaitė.

Nelaukdamas, kol princesė atsakys, užsisegiau šalmą ant sutaršytų plaukų ir išskubėjau pro duris vis dar segiodamasis įvairias savo apdaro sagtis. Opcijus laukė manęs laidydamas pykčio žaibus, tačiau – ačiū dievams – rankoje jis laikė purpuriniu vašku užantspauduotą pergamentą. Daila stovėjo ne vienas. Su juo buvo keli mūsų kariai, ir du jų laikė apalpusį arba sužeistą vyrą.

– *Saio* Tornai, – irzliai pasisveikino su manimi Daila. – Jei miegojai atmerkęs vieną akį, siūlau leisti jai pailsėti ir kurį laiką pasinaudoti kita.

Negalėjau jam papriekaištauti dėl nepagarbos aukštesnio rango karininkui. Pajėgiau tik teisindamasis paklausti:

– Kaip jis buvo pavogtas?

– Tarp mūsų atsirado išdavikas, – paaiškino Daila mostelėdamas susmukusio tarp dviejų kitų vyro pusėn.

Jo veidas buvo taip smarkiai sumuštas ir toks kruvinas, kad aš ne iš karto atpažinau, jog tai vienas iš dviejų mano lankininkų. Opcijus nusivedė mane nuošaliau nuo grupelės, kad galėtų pasikalbėti niekam negirdint.

– Kiti mūsų sargybiniai tebėra ištikimi ir stebi išplėstomis akimis. Jie pamatė, kaip lankininkas slapta įsliūkino į princesės patalpas. Vyrai spėjo jį nutverti išdavikui nespėjus sulaužyti antspaudų ir pamatyti, kad jis pavogė bevertę imitaciją.

Pajutau šiokį tokį palengvėjimą, tačiau vis dar buvau priblokštas – ir dėl dviejų priežasčių. Šis mano asmens sargybinis ne tik mėgino sugriauti taip kruopščiai parengtą planą, bet dabar tikriausiai žino, kad aš, *saio* Tornas, esu visai ne tas, kuo ilgai apsimetinėjau esąs. Lankininkas ištraukė paketą iš po mano galvos, kai miegojau. Net tamsoje jis turėjo suprasti, kad *saio* Tornas ir „chazarė tarnaitė“ – vienas ir tas pats asmuo. Ką gi, mano kaltė nė kiek ne mažesnė nei vagies. Santykiai tarp seserų Amalamenos ir Veledos tapo tokie intymūs ir jaukūs, kad aš leidau sau jaustis skandalingai patogiai ir pernelyg nusiraminti. Dabar ir Tornui, ir Veledai iškilo grėsmė būti demaskuotiems ir galiausiai nubaustiems arba išvarytiems ar net sunaikintiems. Tačiau Daila apie tai neužsiminė nė žodeliu, taip pat nenužvelgė manęs tiriančiu ar išraiškingu žvilgsniu – tik smerkiamai žaibavo akimis, ką buvo galima suprasti, – todėl ir aš kalbėjau tik apie tai, ką reikia spręsti nedelsiant.

– Kodėl *ostrogotas* puolė taip žemai, kad išdavė savo karalių ir tautą?

– Mes taip pat jo šito klausėme, – sausai atsakė Daila. – Kaip matote, labai energingai. Galiausiai lankininkas prisipažino, kad įsimylėjo vieną chazarių kambarinių svečių namuose Konstantinopolyje. Ji ir sugundė įvykdyti šią išdavystę.

Pagalvojau, kad ir dėl to turiu prisiimti kaltę, nes kaip tik aš liepiau abiem lankininkams įsikurti rūmuose, o ne kieme kartu su kitais kariais.

– Buvau apgailėtinai neatsargus, – atsidusau.

Nesusivaldęs Daila suurzgė:

– *Jawaíla**.

– Savaime suprantama, visus *xenodokheíno* tarnus laikiau šnipais, tačiau man net į galvą neatėjo, kad jie pajėgtų priversti kurį nors mano vyrą išversti kailį.

– Ir dar dėl tokio niekingo reikalo, – suniurnėjo opcijus. – Dėl apgailėtinos meilės! Dėl meilės svečių namų rakandui, kuriuo jau pasinaudojo daugybė kitų lankytojų. Jam tikrai nebus leista mirti kaip kariui. – Daila priėjo prie susmukusio vyro ir kelis kartus trenkė į jo svyruojančią galvą. – Atsibusk, apgailėtinas niekše! Atsibusk, kad galėtume tave pakarti!

– Taip, jis nusipelno būti pakartas, – sutikau. – Tačiau nedarykime spektaklio, kuris nustebintų vietinius gyventojus ir sužadintų smalsumą dėl tarp mūsų kilusios nesantarvės. Ne, opcijau. Atsikratykime juo greitai, tada supakavę užmeskime ant nešulinių arklių ir išmeskime pakeliui lavoną kokioje nors negyvenamoje vietoje.

Daila suurzgė, bet galiausiai sutiko:

– *Ja*, tu teisus. – Uždėjęs delną ant kardo rankenos paklausė: – Tu tai padarysi, *saio* Tornai, ar aš?

– Luktelėk, – sustabdžiau jį, nes staiga į galvą šovė nerimą kelianti mintis, tad vėl pasivedėjau opcijų į šalį. – Ar galėjo lankininkas išplepėti savo meilužei apie mūsų anksčiau pasiųstą kurjerį?

– Ne, jis negalėjo to padaryti. Nei jis, nei kuris nors kitas vyras, išskyrus tave, *saio* Tornai, ir mane, apie tai nieko nežinojo. Aš vienas palydėjau merginą iki miesto vartų. Be to,

---

*Taip. – *Vert. past.*

niekingas išdavikas taip pat negalės niekam pasakyti, kad mes gabename suklastotą paktą.

Tai, kad Daila pavadino mane vyru, suteikė drąsos paklausti:

– O prisipažindamas jis daugiau... nieko nepasakė?

Opcijus gūžtelėjo pečiais.

– Visa kita buvo tauškalai. Matyt, mes jam per daug ir per stipriai talžėme galvą.

Tarsi ši pastaba būtų jį prižadinusi, suglebęs belaisvis sukrutėjo ir pakėlė galvą. Viena vis dar matančia akimi jis pažvelgė į mane, tada į Dailą ir vėl grėsmingai įsispitrijo į mane. Kai lankininkas prabilo, iš jo burnos tryško kraujo purslai, o dėl išmuštų dantų ir suplėšytų lūpų kalba buvo dar neaiškesnė.

– Tu. Tu nesi... maršalas... ne karys... ne Tornas. – Vyras užspringo, nurijo seilę ir vėl pamėgino kalbėti. – Nėra tokio vyro, vardu Tornas.

– Matai? – kreipėsi į mane Daila. – Paistalai.

– Ne Tornas... ir princesė neturi jokios tarnai... – čia lankininkas staiga nutilo, nes aš vienu judesiu ištraukiau savo kardą iš makščių, žengiau žingsnį į priekį ir perrėžiau jam gerklę.

– O dabar patraukite jį iš mano akių, – paliepiau vyrams, kurie vis dar laikė lankininką stačią. – Suvyniokite į antklodę ir užmeskite ant nešulinio arklio.

Pagaliau pasitaikė proga panaudoti mano naująjį gotišką kardą su gyvatės raštu. Tačiau nelabai galėjau tuo didžiuotis, nes pirmoji auka buvo tautietis *ostrogotas*. Ir aš iš tiesų jį nužudžiau ne už mėginimą mus išduoti, o kad sutrukdyčiau jam atskleisti mano paslaptį – nes tai mano bičiuliai *ostrogotai* galėtų palaikyti kur kas siaubingesniu dalyku nei lankininko išdavystė. Tačiau, priminiau sau, asmens sargybinį nužudžiau ne tik todėl, kad išsaugočiau savo paslaptį. Dabar pagrindinis motyvas ją išsaugoti – sudaryti Veledai

galimybę slaugyti sergančią princesę, o dėl Amalamenos geros savijautos galima nužudyti kiek tik nori tokių kaip šis, niekšų. Tačiau iš tiesų norėjau, kad mano kardas būtų pakrikštytas besikaunančio priešo kario krauju.

Kol vilko į šalį nužudytą vyrą, opcijus pareiškė:

– Nemanau, kad jis būtų mus palikęs ir nugabenęs pergamentą atgal į Konstantinopolį. Jis turėjo žinoti, kad mes jį vytumės ir galiausiai sugautume. Tikriausiai ketino perduoti paketą kažkam kitam. Ir kadangi tik dabar pavogė pergamentą, išdavikas, matyt, su tuo kažkuo ketino susitikti kur nors netoli nuo čia.

– Sutinku, – pritariau. – Ir jei iš tiesų kur nors netoli tyko priešas ar priešai, kuo greičiau keliaukime iš čia. Antai Amalamenos chazarė cosmeta savo šeimininkei skina rudenines gėles. – (Įsitikinęs, kad žiedai patikimai dengia princesės veidą, patenkintas linktelėjau.) – Vadinasi, princesė jau taip pat atsikėlė. Neleisiu jai iškeliauti deramai nepapusryčiavus. Pasirūpink, kad vyrai ir gyvuliai taip pat būtų sočiai pamaitinti, o tada tegul visi būna pasirengę nedelsiant išvykti.

Kol Amalamena valgė iš mano atnešto į jos patalpas padėklo, paaiškinau jai, kas įvyko. Mano širdis nudžiugo išvydus, kad princesė dabar valgo su apetitu.

– Man patiktų čia likti ilgiau, – guodėsi Amalamena. – Termos, matyt, man tiesiog stebuklingai padėjo. Šįryt buvau tikrai išalkusi ir norėjau pusryčių. Tačiau, kaip sakei, privalome įvykdyti misiją. Esu pasirengusi – ir jaučiuosi pakankamai stipri – ją tęsti.

– Tada prašau kuo skubiau apsirengti princesės kelioniniu apdaru, – tariau, – tačiau šiąnakt, kai tik įkursime stovyklą, vėl apsivilkti Svanildos drabužius. – Ištraukęs iš savo tunikos atgautą pergamentą pareiškiau: – Be to, šiąnakt, manau, miegosiu įsikandęs jį dantimis.

Kai kolona buvo suformuota ir pasirengusi, o arkliai prunkštė nekantraudami pajudėti, opcijus iš priekio atjojo

į galą, kur aš sėdėjau raitas ant Velokso greta Amalamenos *carrucos*, ir paaiškino:

– *Saio* Tornai, iš čia galime keliauti dviem keliais. Negyvas išdavikas tikėjosi, kad mes laikysimės to paties kelio, kuriuo atvykome, iš čia einančio tiesiai į šiaurės vakarus į Naisą, o paskui į Singidunumą.

– Suprantu, ką turi galvoje. Vadinasi, jo bendrininkas – arba jų gauja ar armija – taip pat tikriausiai tikėsis, kad mes išvyksime tuo keliu. Ačiū už pastabą, Daila. Keliausime kitu keliu!

– Iš čia jis driekiasi palei Strimono upę, šiauriau, ir galiausiai atveda į Serdicos miestą.

– Serdica mums visai nepakeliui, – atsakiau, – bet keliausime tuo keliu ir laikysimės jo tol, kol nuo čia gerokai nutolsime. Tada galbūt rasime kitą kelią, atsišakojantį į vakarus, ir vėl žygiuosime ankstesne kryptimi. Labai gerai. Duok kolonai ženklą judėti, Daila.

Tądien besidriekiančiame palei upę kelyje mes buvome lyg ir vieninteliai keliautojai; nei pasivijome, nei pralenkėme kitų vilkstinių, kurios keliautų mūsų ar priešinga kryptimi, tik kelias avių ir kiaulių bandas bei jų varovus. Aš – taip pat ir opcijus Daila – šiek tiek sunerimau dėl to, ar saugu keliauti šia kelio atkarpa.

Dar labiau mane jaudino tai, kad, nukrypę nuo trumpiausio kelio į Singidunumą, mes nebesekėme tuo pačiu maršrutu kaip ir prieš mus išvykusi Svanilda. Iki šiol, kaskart sustojus poilsio, aš atsargiai paklausinėdavau. Nė vienas mano apklaustųjų negalėjo prisiminti, kad pro šalį būtų prajojęs smulkus šviesiaplaukis raitelis – ir tai buvo tik geros žinios, nes taip pat niekas negalėjo paliudyti matęs ar girdėjęs, kad toks vienišas raitelis būtų užpultas, susirgęs ar susižeidęs. Galėjau spėti, kad Svanilda sėkmingai pasiekė bent jau Pautaliją. Tačiau iki grįšime į jos pasirinktą marš-

rutą, galėsiu tik tikėtis, kad Svanilda vis dar keliauja pas Teodoriką arba – ko labai norėjau – jau rado karalių ir įteikė jam paktą.

Tačiau netrukus nustojau jaudintis dėl to, kaip sekasi Svanildai. Mums su Daila atsirado pakankamai priežasčių nerimauti dėl savo kelionės sėkmės, nes iš abiejų pusių mus pradėjo spausti kalnai. Atsidūrėme kalvotoje vietovėje, kurioje Strimono upė buvo išgraužusi siaurą tarpeklį. Kadangi upę ir greta jos einantį kelią supo stačios uolos, nebuvo sunku mums surengti pasalą.

Tačiau kai mes su opcijumi pradėjome dėl to nuogąstauti, buvome nukeliavę per daug giliai į tarpeklį, kad prieš sutemstant spėtume iš jo grįžti atgal. Turėjome brautis į priekį vildamiesi, kad dienai baigiantis spėsime išnirti kitame tarpeklio gale. Deja, nespėjome, tačiau mūsų niekas neužpuolė nei dieną, nei nusileidus sutemoms. Tad kai sutemo tiek, kad toliau keliauti nebebuvo tikslinga, radę artimiausią tarpeklio praplatėjimą išsukome iš kelio, suskaldėme koloną ir ėmėme įsirengti stovyklą.

– Nenoriu, kad kas nors ant mūsų užridentų akmenis, – pareiškė Daila, tad pirmiausia pasiuntėme du vyrus į virš mūsų karančios uolos viršūnę. Jie paeiliui saugos stovyklą visą naktį. Tada išsiuntėme gerokai toliau nuo stovyklos du karius stebėti kelią abiem kryptimis, taip pat vienodais intervalais išstatėme sargybinius palei upę.

Kol kiti mūsų vyrai rūpinosi gyvuliais, kūrė laužus valgiui virti ir dėliojo mūsų mantą, aš pasirūpinau, kad visi, kuriems tai galėjo rūpėti, pamatytų Amalameną, be to, du kartus. Iš pradžių ji išlipo iš *carrucos* su užtrauktomis užuolaidėlėmis vilkėdama princesės drabužiais ir išraiškingai rąžėsi po ilgos kelionės. Princesė grįžo į karietą ir – kiek vėliau, kai sutemos sutirštėjo, – vėl iš jos išniro vilkėdama chazarės tarnaitės apdarą, nešina ąsočiu nuėjo prie upės, pasėmė vandens ir grįžo į *carrucą*.

Tada, norėdamas apsidrausti, jei mūsų sargybiniams uolos viršuje nepavyktų sutrukdyti priešui sukelti nuošliaužą ant stovyklos, paėmiau karietos arklius už vadelių, nuvedžiau juos atgal, beveik iki tos vietos, kur pasirėmęs ant ieties stovėjo kelio sargybinis, ir saugiai pastačiau *carrucą* nuošaliau nuo mūsų būrio. Išsikviečiau dar vieną karį ir, kai šis iškinkė arklius ir nuvedė juos kartu su manuoju Veloksu į ganyklą, kur jau ganėsi kiti gyvuliai, įlipau į karietą pasiteirauti, kaip princesei sekėsi keliauti.

– Puikiai, – taip gyvai ir linksmai atsakė ši, kaip man dar nebuvo tekę nei regėti, nei girdėti. – Ir vėl visą dieną neprireikė vaistų.

– Tikrai stebuklingai sveikstate. Kadangi nesu nepatiklusis Tomas, turėsiu pasiūlyti Pautalijos vandenis visiems ligoniams, kuriuos ateityje teks sutikti.

– Taip pat esu alkana kaip šuo, – juokdamasi pareiškė princesė. – Visą kelią kramsnojau vaisius, tačiau dabar labai norėčiau ko nors sotesnio.

– Vyrai verda vakarienę. Leiskite man pakeisti jūsų tvarsčius, ir valgis bus kaip tik paruoštas.

Praskleidusi Svanildos drabužius, kuriuos vilkėjo, ir atidengusi opą, Amalamena ne nusiminė kaip anksčiau, o džiugiu balsu pareiškė:

– Matai? Ji net mažesnė nei buvo šįryt! – Nebuvau dėl to tikras, bet patvirtinau, kad opa traukiasi. – Tad netrukus, – toliau džiūgavo princesė, – ši nemaloni procedūra taps nereikalinga. Eik ir atnešk vakarienę. Tada anksti gulsime, o gerai išsimiegojusi, geroji Veleda, būsiu dar sveikesnė.

Grįždamas prie vyrų pagalvojau, kad dėl linksmai liepsnojančių laužų, ant kurių verda vakarienė, apšviečiančių abipus stūksančias uolas, mūsų stovykla atrodo tarsi didingas, be stogo, bet jaukus ir teikiantis ramybę kambarys, atsiradęs juodoje naktyje. Nedirbantys ar neinantys sargybos vyrai jau išsirikiavo į eilę prie laužų, kur stovyklos virėjas

ir jo padėjėjai dalijo maistą, bet, žinoma, užleido mane. Vienas maisto dalytojas padavė man visą vynmaišį, ir aš užsimečiau jo diržą ant peties. Kitas ištiesė du medinius dubenėlius, o virėjas prikrovė į juos sotaus troškinio. Netikėtai visi krūptelėjome išgirdę iš tamsos nuo kelio atsklidusį riksmą:

– *Hiri! Anaslaúhts*!

Tai kelyje išstatytas sargybinis tarsi paklaikęs mėgino mus perspėti šaukdamas: „Saugokitės! Užpuolikai!" Jam pavyko sušukti dar vieną žodį: „*Thusundi!*", o tada, matyt, sargybinį papjovė.

Ką gi, užpuolikų buvo mažiau nei tūkstantis, tačiau iš artėjančio kanopų kaukšėjimo kietai suplūktu keliu buvo aišku, kad jų kur kas daugiau už mus. Nesuskubome nė apsidairyti, kai įsibrovėliai užpuolė mus iš visų pusių. Laužų šviesoje spėjome pamatyti, kad tai ginkluoti raiteliai, vilkintys tokius pačius kaip mūsų gotiškus šarvus ir su tokiais pačiais šalmais. Netrukus arkliai kanopomis išspardė laužus paskleisdami ore žarijų ir žiežirbų spiečius. Tačiau užpuolėjai nemojavo ginklais; ši pirmoji ataka, regis, turėjo mus tik išgąsdinti ir užgesinti laužus, nes raiteliai vėl dingo. Kaip paaiškėjo vėliau, šie užpuolikai nupjovė mūsų pririštų arklių pavadžius ir sukėlę gyvūnų paniką juos išvaikė.

Mūsų vyrai, aš taip pat, metė maistą ar indus ir išsitraukė kardus. Visi nubėgo ten, kur buvo palikę savo sunkesnius ginklus, tačiau aš stabtelėjau nenuspręsdamas, kur man būtų geriausia įsitvirtinti. Nežinia iš kur šalia manęs išdygo opcijus Daila. Laužų likučių liepsnoje jį vos buvo galima įžiūrėti, tačiau aiškiai girdėjosi jo komandos:

– Vyrai! Pasirenkite gintis stati! Atstatykite ietis ir persmeikite jų arklius! – Tada Daila atsigręžė į mane ir suriko: – Bėk paimk princesę ir...

– Ją saugo, Daila.

– Ne. Tam sargybiniui buvo duotas įsakymas. Jei mus užpultų. Nužudyti kitą išdavikę ir tada prisijungti prie mūsų. Štai jis kaip tik atbėga. Bėk ir...

– Nužudyti? – apstulbęs pakartojau. – Kokią kitą išdavikę?

– Juk ir taip aišku. Ji žinojo, kad mes pasirinkome kitą kelią. Tikriausiai ką nors pasiuntė su šia žinia. Chazarė tarnaitė.

– Ak, Daila, Daila... tu suklydai, – ištariau, o gal sudejavau.

– Ar girdi mane? Bėk! Jei princesę sučiups, ji taps įkaite. Nuvesk ją prie upės. Stenkis keliauti pasroviui, toliau nuo...

Tačiau kaip tik tuo metu mus vėl užpuolė ir šįkart užpuolikai įnirtingai mojavo kardais, koviniais kirviais ir dygliuotais vėzdais. Daila savo skydu atmušė raitelio smūgį kirviu, kuris tikrai būtų ištaškęs mano smegenis, nes aš stovėjau apstulbęs ir paralyžiuotas, kol mane iš svaigulio pažadino duslus metalo smūgis į šarvų odą. Užsimojau kardu į priešą ir skubiai nubėgau pas princesę, kaip buvo liepęs Daila.

Bėgti buvo labai sunku, nes širdyje jaučiau tokį sunkumą, tarsi kas būtų ant jos uždėjęs akmenį, tačiau vis tiek skubėjau. Skuosdamas pagalvojau, kad Dailai negalima priekaištauti dėl klaidingo spėjimo. Šiaip ar taip, viena chazarė iš tiesų mėgino suardyti mūsų planus, tad kodėl to negalėtų padaryti kita. Žinoma, taip pat buvo tikėtina, kad bet kuris priešas, trokštantis atimti mūsų paktą, sužlugus išdaviko, esančio tarp mūsų, bandymui jį pagrobti, susiprotės, kad mes jį išaiškinome, ir dabar, saugodamiesi priešų, nusprendėme išvykti iš Pautalijos kitu keliu. Nors toks paaiškinimas ir buvo logiškas, ar galėjau jį pateikti Dailai, kai mus priešas užpuolė tarsi perkūnas iš giedro dangaus? Teko gerokai pasistengti, kol įtikinau Dailą, kad mūsų draugijoje yra dar viena chazarė tarnaitė. Tad dėl šios skaudžios klaidos labiau kaltinti reikėjo ne jį, o mane. Ir vėl mane.

Amalameną radau karietoje. Mano nuogąstavimai pasitvirtino. Princesė buvo uždegusi tik vieną žvakę ir blausios jos šviesos nepakako, kad sargybinis pamatytų, kas iš tiesų yra „chazarė tarnaitė". Tačiau šviesos pakako, kad karys ją nužudytu vienu tiksliu durklo dūriu – į išblyškusią mergaitišką krūtinę, truputį žemiau nei karojo flakonėlis su Nekaltosios Mergelės pienu. Iš vienintelės durtinės žaizdos buvo išbėgę nedaug kraujo: mano mylima sesuo jo turėjo nedaug.

Ką gi, pamaniau, tai greitesnė, švaresnė ir gailestingesnė mirtis nei princesei buvo numatę du gydytojai. Be to, Amalamena mirė išdidžiai: nei desperatiškai įsikibusi į paskutinį gyvybės siūlą, nei maldaudama nutraukti šias siaubingas ir lėtas kančias. Šiandien ji buvo laiminga, nerūpestinga ir mirė tokia būdama. Princesės veide vis dar matėsi duobutės skruostuose, kurios atsirasdavo jai šypsantis, o atmerktos akys, nors ir prarado spindesį, vis dar patraukliai švietė Dvynių ugnių spalva.

Švelniai užspaudžiau jos dramblio kaulo spalvos vokus uždengdamas žydras akis ir taip pat švelniai pabučiavau rausvas perlų spalvos lūpas, kurios dar buvo šiltos. Tada atsidusęs apsigręžiau ir susiruošiau pas savo bičiulius, kurių laukė neišvengiama žūtis. Net per atstumą girdėjau žvangant ginklus, bet žinojau, kad tai truks neilgai. Mūsų priešui – spėjau, kad tai Teodorikas Strabo – nepavyko pasitelkus gudrybes pagrobti pergamentą, tad dabar jis neabejotinai ketino atimti paktą naudodamas brutalią jėgą, todėl atsiuntė tiek karių, kad mus visiškai sunaikintų. Dar kartą atsidusau, nes tik šįryt pirmą kartą panaudojau savo kardą su gyvatės raštu; dabar teks juo mojuoti paskutinį kartą. O Strabo kariai, nors ir šlykštūs išdavikai, vis dėlto yra *ostrogotai*. Tad mano kardas bus paragavęs tik gentainių kraujo.

Tada stabtelėjau. Mirti nebijojau, tačiau ir netroškau; mirtis – tai kiekvieno kario tikėtiniausia ir garbingiausia baigtis. Tačiau būtų netikslinga mirti, jei gyvas savo ka-

raliui ir tautai galiu būti naudingesnis. Daila norėjo, kad nugabenčiau Amalameną į saugią vietą, nes, jei princesės per šias skerdynes nenužudytų, ji taptų Strabo įkaite. Reikalaudamas už ją išpirkos Strabo iš Amalamenos brolio galėtų prašyti bet kokių nuolaidų, net versti Teodoriką atsisakyti visko, ką jam suteikė Zenono paktas. Ką gi, dabar Strabo negali panaudoti princesės tokiems grobikiškiems tikslams. Tačiau... jei Strabo patikėtų, kad pagrobė princesę... Ar apsišaukėlė princesė – taip, paimta į nelaisvę, bet laikoma saugomiausioje priešo tvirtovėje ir esanti kartu su aukščiausiais jo vadais – negalėtų tapti vertingesniu karžygiu nei visa armija už šios tvirtovės sienų?

Skubiai nusimečiau šarvus, batus bei kitą kario mąntą ir nusviedžiau į už karietos tamsoje skendinčius krūmus. Ketinau net nusviesti savo brangųjį kardą su gyvatės raštu, bet apsigalvojau. Atsegiau jo diržą ir makštis, o patį kardą paskutinį kartą sutepiau krauju, nors tai buvo apsimestinis ir graudus veiksmas. Atsargiai įstačiau ginklo smaigalį į sargybinio Amalamenos krūtinėje padarytą žaizdą, tik lūpomis ištariau jai kelis atsisveikinimo žodžius, įgrūdau kardą iki tos vietos, iki kurios buvo įsmigęs pirmasis, ir palikau su styrančia tarsi kryžius rankena.

Nusirengiau nuogai pasilikdamas tik strėnraištį, kurį vis dar ryšėjau, tada iš skrynios ištraukiau geriausius princesės drabužius ir papuošalus. Paėmęs juostą susiveržiau krūtis, kad jos pasikeltų, suapvalėtų ir atsirastų įskilimas tarp jų. Apsivilkau baltą kuokštuotą Amalamenos suknelę, sujuosiau ją paauksuotu diržu, ties kiekvienu pečiu įsisegiau po auksinę sagę ir susiradau paauksuotus odinius sandalus. Šalmas buvo suspaudęs mano plaukus, tad sutaršiau juos, kad atrodytų kuo moteriškiau. Būtų buvę gerai dar pagražinti veidą kosmetika, bet atokiau vykstančio mūšio žvangesys jau nutilo, tad tik pasikvėpinau princesės rožių aliejumi palei gerklę, už ausų, palei riešus ir tarp krūtų, kad

panaikinčiau irstančio kūno kvapą, kuriuo buvo persigėrę princesės drabužiai. Tada priklaupiau prie Amalamenos kūno ir, pašnibždomis atsiprašęs, nusegiau nuo jos kaklo auksinę grandinėlę su trimis apyrankėmis ir užsisegiau ant savojo. Galiausiai įsikišau netikrą paktą į savo suknelės palaidinukę – ir vos spėjau tai padaryti, kai pasirodė mano pagrobėjas.

Su dangų plėšančio perkūno triukšmu staiga prasiskleidė karietos užuolaidos ir tuo pat metu jas praskleidęs vyras sumaurojo triumfuodamas dėl to, ką rado. Jis stovėjo lauke tarp karietos priekinių ir užpakalinių ratų, storos raumeningos rankos laikė užuolaidas plačiai praskleistas, tačiau vyras buvo toks stambus, kad jo šalmas beveik trynėsi į stogą. Jam gyvuliškai maurojant, aš instinktyviai – ne apsimestinai – kaip išties baikšti mergina pasitraukiau nuo jo. Karys buvo su gotišku šalmu, todėl mačiau tik jo barzdą, burną ir akis. Barzda buvo gelsvai žila, iki krūtinės, susitaršiusi ir pasišiaušusi tarsi dygliakiaulės dygliai. Maurojanti burna buvo prasižiojusi, apsiseilėjusi, joje kyšojo ilgi, beveik arkliški pageltę dantys. Paraudusios akys priminė milžinišką rupūžę; atrodė, kad jų išvirtę obuoliai apžiūrinėja visą karietos vidų nuo vienos sienos iki kitos net nesisukiodami.

STRABO

1

Radęs mane, Teodorikas Strabo – arba kaip jo pataikūnai įsiteikdami kreipdavosi Teodorikas Triarijus – liovėsi maurojęs ir gergždžiančiu, tarsi besitrinantys vienas į kitą antkapio akmenys balsu paklausė:

– *Ist jus Amalamena, niu*?

Linktelėjau, lyg iš baimės būčiau netekęs žado, ir pakėliau auksinę grandinėlę parodydamas kabančius papuošalus. Strabo palinko arčiau, kad blausioje šviesoje galėtų geriau juos apžiūrėti, iš pradžių viena akimi, paskui kita, ir su panieka sukriuksėjo:

– *Ja*. Kaip tik taip man ir buvo aprašyta. Silpnaprotė, kuri prie pat šventojo simbolio nešioja savo nevykėlio brolio monogramą. – Tada savo smailia barzdele jis mostelėjo kardu perdurtos princesės pusėn. – O kas tada ten?

Apsimesdamas, kad sunku kalbėti, atsakiau:

– Ji buvo... Svanilda. Mano *cosmeta*. Ji manęs maldavo, kad... nužudyčiau. Labai bijojo, kad ją... išprievartaus... ar padarys dar ką nors baisesnio.

Strabo šiurkščiai nusijuokė.

– O tu nebijai, *niu*?

– Mane patikimai globoja, – atsakiau stengdamasis sudaryti įspūdį, kad pats tuo tikiu, ir vėl parodžiau pakabučius ant kaklo.

– Globoja? Kuris globėjas, *niu*? Pagonių Toras? Kristus? Tavo nevykėlis brolis?

– Ne, šis trečias amuletas, – pakėliau jį atskirdamas nuo plaktuko formos kryžiaus ir monogramos. – Flakonėlis su Nekaltosios Mergelės pienu.

– Ak! Su tavo, bjauri mergiote, pienu? – Jis taip garsiai nusikvatojo, kad net suvirpėjo kitoje *carrucos* pusėje užtrauktos užuolaidėlės. – Nekaltybė prievartautoją gundo dar labiau nei tavo karališkoji neliečiamybė. Aš pats su didžiausiu malonumu nuskinsiu tavo...

– Nekaltosios Mergelės Marijos pienu, – pertraukiau jį. – Tai tikra relikvija.

Pakėliau akis aukštyn, nutaisiau kvailai pamaldų veidą ir laisva ranka persižegnojau.

Strabo kaipmat nustojo kvatotis, o jo garsiai džeržgiantis balsas virto šiurkščiu šnabždesiu.

– Tikrai? – Vyriškis vėl palinko taip arti, kad akimi beveik palietė flakonėlį, ir taip pat persižegnojo. – Ką gi, – tarė jis tuo pačiu gergždžiančiu balsu, kuriame girdėjosi ir pagarbi baimė, ir nusivylimas. – Negalima įžeisti Nekaltosios Mergelės Marijos nuplėšiant šlovę merginai, nešiojančiai šventą relikviją, tiesa?

Mintyse padėkojau – ne kuriai nors šventąja paskelbtai nekaltai mergelei ar jos neįtikėtinai daug pieno turinčioms krūtims, o savo gebėjimui greitai ką nors sugalvoti – už tai, kad sužinojau, jog Strabo yra prietaringas ir labai lengvai sutramdomas. Tačiau tada savo didžiule ranka jis nelabai pagarbiai sugriebė mane už riešo ir ištarė mano titulą su dar mažesne pagarba.

– Eime, princese, prie mūsų laužų. Reikia kai ką aptarti.

Jis taip stipriai truktelėjo mane iš karietos, kad būčiau parkritęs veidu į žemę, tačiau Strabo lydėjo du karininkai, kurie mane sugavo, pastatė ant kojų ir laikė sugriebę už abiejų rankų. Jie taip pat pasinaudojo galimybe pagrabalioti įvairias mano kūno vietas, o Strabo tuo metu vėl įlindo į *carrucą* ir iš Amalamenos kūno ištraukė mano kardą.

– Geras ginklas, – sumurmėjo Strabo nušluostydamas Amalamenos kraują, kad galėtų apžiūrėti kardo raštą ir patikrinti, ar aštrūs ašmenys. – Tačiau mano kareiviams jis

per mažas. Še, opcijau Oceri, tu turi mažametį sūnų. – Jis numetė kardą vienam mane laikančių vyrų. – Tegul vaikas deramai pradeda savo gyvenimo karjerą.

Tada Strabo nužingsniavo pirmas – jo vyrai mane prilaikė, nes aš tyčia moteriškai klupinėjau ant nelygios žemės – mūsų įkurtos stovyklos link. Ji buvo pertvarkoma – Strabo vyrai vėl kūrė laužus, tvarkė išvartytus katilus bei kitą įrangą, gėrė ir valgė iš numestų dubenų ir vynmaišių. Eidami stovyklos link, perlipome per kelis mano buvusio karių būrio lavonus. Vienas gulėjo visai prie pat *carrucos*, kiti – tolėliau. Visi vyrai buvo atsigręžę į kelią, iš kur mus užpuolė, ir visi jie buvo sužeisti iš priekio. Vadinasi, jie kovėsi iki paskutinio atodūsio traukdamiesi prie savo princesės, galantiškai stengdamiesi apsaugoti ją nuo užpuolikų.

Strabo vertė mane sustoti prie kiekvieno lavono ir atidžiai apžiūrėti jų veidus. Žinoma, aš juos visus atpažinau. Arčiausiai *carrucos* gulėjo vienas mano lankininkų, likęs man ištikimas; tarp daugybės mūsų buvusioje stovykloje gulinčių lavonų pamačiau ir opcijaus Dailos. Nors man rūpėjo, kodėl esu liepiamas žiūrėti į kiekvieną veidą, vienas dalykas kėlė didesnį nerimą. Slapta glamonėdami du mano sargybiniai vis dar nerado po palaidine paslėpto paketo. Tad vėl ėmiau karštligiškai svarstyti. Ar ir toliau slėpti suklastotą dokumentą? Gal jį sunaikinti? O gal pamėginti kitą gudrybę, kol jo dar nerado ir neatplėšė?

Paaiškėjo, kad nerimauju be reikalo. Kai atsidūrėme laužo šviesoje, Strabo – ir visi netoli buvę jo kareiviai – vertinamai nužvelgė mane nuo galvos iki kojų. Tada Strabo gergždžiančiu balsu paklausė:

– Kuris iš negyvėlių, *niu*, yra *saio* Tornas, apie kurį esu girdėjęs?

– Nė vienas, – nemeluodamas atsakiau ir gana drąsiai pridūriau: – Galbūt jam pavyko pasprukti gyvam. Tikiuosi, kad pavyko.

– Tikrai. Ar tai jis gabeno Zenono paktą?

Ir vėl galėjau sakyti tiesą.

– Kai paskutinį kartą jį mačiau, *ja*.

Tada prabilo opcijus Oceris:

– Triarijau, nė vienas gyvas iš čia neištrūko. Žinome, kad niekas neprasmuko keliu pro mus, o aš su savo persirengusiais vyrais seku šį karavaną nuo tada, kai jie išvyko iš Pautalijos. Vyrai man pranešė, kad niekas pro juos keliu neprabėgo. Tačiau keli priešai žuvo upės pakrantėje, ir jų kūnus nusinešė srovė.

– Labai gerai, – pareiškė Strabo. – Kai tik perkrimsime kelis kąsnius, o kiti kariai grįš suginę išsilakstčiusius arklius, vesk savo vyrus ir raskite visus iki vieno nužudytuosius. Jei prireiks, keliaukite iki pat Strimono upės žiočių Egėjo jūroje. Raskite man paktą. Tačiau prieš tai, – jis krestelėjo savo barzdą mano pusėn, – pradėkite nuo jos.

Ištrūkęs iš dviejų plačiai išsiviepusių sargybinių sušukau:

– Nejau drįsite pažeminti Amalingų princesę?

– *Vái*! Nejau manai, kad aš tik žaidžiu? Man reikia dokumento. O jei nori išsaugoti orumą, privalai tik parodyti, kuris vyrų yra Tornas.

Tam tikra prasme aš parodžiau.

– Aš turiu paktą, – iškošiau pro dantis ištraukdamas jį iš palaidinės ir abiem rankomis mėgindamas suplėšyti, tačiau sudraskyti pergamentą nėra paprasta.

Opcijus ir kiti vyrai kaipmat vėl mane sučiupo. Strabo šaižiai nusijuokė ir prisiartinęs atėmė iš manęs pergamentą. Jis tik dirstelėjo į sulankstytą dokumentą, pritariamai linktelėjo pamatęs į purpurinio vaško antspaudus įspaustą „Z“ monogramą... ir, didžiai mano nuostabai, beveik atsainiai įmetė paketą į artimiausią laužą. Tik vėliau sužinojau, kad Strabo nemoka skaityti. Žinoma, jei jis būtų išlankstęs pergamentą ir pamatęs, kad jis tuščias, visas mano sumanymas būtų nuėjęs perniek. Tačiau Strabo pabūgo atplėšti perga-

mentą, nes tada patirtų gėdą apsimesdamas, kad jį skaito, arba būtų priverstas ko nors kito paprašyti, kad perskaitytų, tada aš iš jo pasišaipyčiau kaip iš neišprususio barbaro.

Tačiau aš vis tiek pašiepdamas nusijuokiau ir tariau:

– Tu sunaikinai tik pergamentą, bet ne jo svarbą. Mano brolis vis dar yra užėmęs strategiškai svarbų Singidunumo miestą. Kaip tik tai įtikino imperatorių suteikti šį paktą ir kitus įgaliojimus. Broliui reikia tik paprašyti, ir Zenonas parašys, pasirašys ir užantspauduos kitą paktą. Gali tuo neabejoti.

Strabo atsainiai suurzgė.

– Tavo brolis turi Singidunumą, o aš – jo seserį. Pažiūrėsime, kas nusvers. – Nusigręžęs nuo manęs jis kreipėsi į opcijų: – Labai gerai, Oceri. Dabar nėra reikalo čia ilgai gaišuoti. Pasiųsk du vyrus vėl įkinkyti arklius į *carrucą* ir iš jos išmesti tą negyvą paleistuvę. Kitiems dviem liepk nuvesti šią princesę atgal į karietą ir prižiūrėti, kad nepabėgtų. – Tada kreipėsi į mane: – Apgailestauju, princese, kad sutrukdžiau naktinį poilsį. Tačiau noriu, kad auštant visi būtume pasirengę keliauti. Laukia varginanti kelionė, o kitą stovyklą įkursime tik rytoj vakare. Tad jei pavyktų nusnūsti prieš kelionę, patariu tai padaryti.

Aš tik niekinamai pažvelgiau į jį, tad Strabo vėl atsigręžė į opcijų ir tarė:

– O tu, Oceri, tuo metu...

Norėjau išgirsti kitus Strabo duotus nurodymus, tačiau mane nutempė į tamsą ir, kai arkliai buvo įkinkyti į karietą, du sargybiniai gana šiurkščiai mane į ją įstūmė. Amalamenos kūno jau nebuvo, ją priminė tik nedidelė išdžiūvusio kraujo dėmė toje vietoje, kur gulėjo princesė. Paklausiau savo sargybinių, kaip buvo pasielgta su palaikais. Baiminausi, kad toks dailus jaunas lavonas, vis dar minkštas ir lankstus, galėjo sugundyti brutalius kareivius įvairiausiais būdais iškrypėliškai pasilinksminti.

– Esame tokie patys *ostrogotai* kaip ir jūs, – išdidžiai priminė man vienas vyrų, – ir neišniekiname mirusiųjų. Su jūsų tarnaite bus pasielgta lygiai taip pat, kaip ir su šiose kautynėse kritusiais kariais.

Tačiau abu sargybiniai nebuvo tokie skrupulingai dėmesingi vis dar gyvai merginai. Kai norėjau užtraukti *carrucos* užuolaidėles, jie man liepė palikti jas atitrauktas abiejose karietos pusėse. Tada storžieviškai juokaudami ir vulgariai gestikuliuodami jie mėgino prikalbinti, kad eičiau miegoti, – ragindami išsirengti nuogai, – o patys tuo metu mane stebėtų pasišviesdami šviestuvu. Nekreipdamas dėmesio į jų patyčias nenusirengęs atsiguliau ant Amalamenos kelioninės sofos ir užsimerkiau mėgindamas truputį pailsėti ir apmąstyti nesenus įvykius.

Norėčiau pasakyti, kad galvojau tik apie savo vargšę princesę ir vis dar jaučiau, kad ji yra čia, *carrucoje*. Jos kvepalus užuodžiau, nes pats buvau jais išsikvėpinęs. Tačiau vienintelis juntamas princesės kvapas, nors ir susimaišęs su svaigiu rožių aromatu, buvo *bromós musarós*, o aš visai nenorėjau, kad kas nors man primintų mirštančią Amalameną. Troškau ją prisiminti tokią, kokią mačiau paskutinį kartą – gyvybingą, linksmą ir su viltimi žvelgiančią į gyvenimą. Tikėjausi, kad netrukus turėsiu galimybę apsivilkti naujais drabužiais ir pakeisti visus karietos apmušalus, prisigėrusius to bjauraus kvapo.

Žaisdamas su grandinėlės pakabukais tyliai meldžiausi, tačiau nesikreipiau į kurią nors konkrečią dievybę: „Prašau, padaryk taip, kad Svanilda saugiai atvyktų pas Teodoriką!“ Nuo to laiko, kai išvykau iš Kostantinopolio, įvykiai klostėsi ne visai tiksliai pagal mano planą, tačiau buvau gyvas ir labai palankioje padėtyje, ypač jei Teodorikas jau gavo paktą, o Strabo vis dar yra įsitikinęs, kad ne.

Tačiau kai kas kėlė nerimą. Gulėdamas *carrucoje* girdėjau iš stovyklos sklindančius garsus ir galėjau tik spėlioti,

kas ten vyksta. Strabo įsakė savo vyrams išrengti visų mano karių lavonus. Nugalėtojai prisiplėš ginklų, šarvų, piniginių ir visko, kas jiems atrodys vertinga, tada likusią mantą ir nuogus lavonus išmes į upę. Manau, jie šitaip jau pasielgė su Amalamenos lavonu. Kažin ar tai garbingiausios ir oriausios iškeliavusiųjų į aną pasaulį laidotuvių apeigos, tačiau abejoju, ar mirusiesiems tikrai rūpi pompastika. Kaip kadaise teigė senasis Virdas, jie toliau gyvens kaip žuvys, vandens paukščiai, ūdros, ereliai žuvininkai, žvejai...

Labiausiai man rūpėjo tai, kad visų šių žuvusiųjų pasiges negreitai. Bet kurioje upėje gana dažnai plūduriuoja lavonai, tad vietiniai pakrančių gyventojai ir valtininkai per daug netriukšmaus atradę dar kelis. Kadangi jie visi plūduriuos nuogi, tikriausiai niekas jų net neišvilks į krantą pažiūrėti, ko dar būtų galima prisiplėšti. Ir tikrai niekas nesivargins jų atpažinti. O Strabo tuo metu keliaus tuo pačiu keliu, kuriuo keliavo mano kolona. Nors vilkstinėje bus kur kas daugiau vyrų, arklių, atsarginių ir nešulinių arklių, juo keliaus ta pati *carruca*.

Būdamas toli, Singidunume, Teodorikas ne itin nerimaus dėl to, kas nutiko jo maršalui Tornui, seseriai Amalamenai, opcijui Dailai ir kitiems kariams. Netrukus jis pasiųs žvalgus tuo pačiu keliu, kuriuo mes išvykome. Ir ką jie ras? Jokių kautynių pėdsakų ir jokių gandų apie jas. Pautalijoje jie sužinos, kad, ja, mūsų kolona išvyko šiuo keliu. Tada keliautojai ar gyvenantys palei šį kelią žmonės ir užeigos namų šeimininkai patvirtins, kad, *ja*, *ostrogotų* raitelių vilkstinė tikrai traukė šiuo keliu ir, *ja*, ši vilkstinė lydėjo dailią karietą, kuria keliavo graži moteris...

Teodoriko žvalgai pagalvos, kad *saio* Tornas staiga nesuprantamai – galbūt išdavikiškai – visą koloną nukreipė kitu keliu į Strabo žemes arba į kitą žemės kraštą ar į nebūtį. Neturėjau nė menkiausio supratimo, kur dabar mane gabena Strabo, ir kadangi pats sąmoningai paskatinau jį taip daryti,

man nelabai rūpėjo, kur vykstame. Tačiau būtų labai gerai, jei tas, kuriam tai rūpi, sektų man iš paskos.

Šitaip svarstydamas užmigau ir pabudau pajutęs staigų karietos truktelėjimą. Viduje buvo tamsu nors į akį durk, nes vienintelė *carrucos* lempa visiškai išdegė. Užuolaidėlės vis dar buvo atitrauktos, ir aš pajėgiau įžiūrėti, kad mano sargybiniai joja iš abiejų karietos pusių. Tad gulėjau klausydamasis kanopų kaukšėjimo ir visos vilkstinės, keliaujančios siauru tarpekliu, kuris saulei tekant ėmė šviesėti, dzingsėjimo, girgždėjimo ir džerškėjimo. *Carruca* dardėjo greičiau ir labiau kratydamasi nei man yra tekę matyti.

Kolona keliavo plačiai išsidriekusi – tad nė vienai gretai nereikėjo ryti prieš ją jojančios sukeltų dulkių – o mano karieta buvo gana ilgos vilkstinės viduryje. Tačiau kartais kelias darydavo posūkį, ir aš pamatydavau kolonos priekį bei galą. Nudžiugau tarp atsarginių arklių išvydęs ir savo kehailanų veislės Veloksą. Niekas juo nejojo, net tada, kai vyrai pavargusius arklius keisdavo pailsėjusiais, todėl nusprendžiau, kad kariai vengia joti Veloksu, nes juos glumina aplink arklio krūtinę apjuostos balnavirvės. Gal jie pagalvojo, kad čia kažkokios tramdančios vadelės, bylojančios, jog arklys yra piktas arba baikštus. Ši mintis privertė mane nusišypsoti. Jei mudu su Veloksu uždarys nelaisvėje kartu, galiausiai – karštai to tikėjausi – turėsiu galimybę parodyti mūsų pagrobėjams, kaip Veloksas ir jo įprastas raitelis moka žaviai joti.

Keliavome visą dieną, sustodami tik kartkartėmis, kad vyrai galėtų pakeisti pavargusius arklius ir visus juos pagirdyti. Kelis kartus per šiuos trumpus sustojimus mano sargybiniai atnešė iš kelioninio davinio užkąsti ir atsigerti: šaltos rūkytos mėsos arba sūdytos žuvies, kietos duonos kriaukšlelę ir odinį puodelį vyno arba alaus. Tuo metu man taip pat leisdavo trumpai išlipti iš *carrucos*, kad pamankštinčiau kojas ir ištuštinčiau šlapimo pūslę. Žinoma, tą da-

riau moteriškai, nes visada netoliese stovėdavo karys arba sargybinis, kurie išsiviepę žiūrėdavo, kaip karališkoji princesė lengvinasi nė kiek ne karališkiau nei pati prasčiausia kaimietė.

Keliavome į šiaurės rytus, matyt, tiesiai į Serdicą. Žinojau, kad tai nemažas miestas, tačiau nebuvau tikras dėl to, ar jis laikomas Strabo dominija, ar pagrobėjas tiesiog laikė miestą patogiu saugoti mane, kol derėsis su Teodoriku. Ką gi, pagalvojau, netrukus sužinosiu. Tačiau net ir įtemptai keliaudami tą dieną Serdicos nepasiekėme, o kai vakare įkūrėme stovyklą palei kelią, sužinojau, kad Strabo ketina ne tik laikyti princesę Amalameną įkaite, bet turi ir kitų žemų kėslų.

Carruca, nors vis dar saugoma dviejų sargybinių, buvo pastatyta gerokai atokiau nuo kareivių, ir aš maniau, kad šitaip siekiama man suteikti truputį nuošalumo valgant, miegant ir tenkinant kitus gamtinius poreikius. Ir tikrai, man vėl buvo atnešta vyno ir maisto – šįkart karšto – tad nereikėjo stumdytis su kitais kariais prie laužų, ant kurių virė valgis. Tačiau kai pavalgiau, atlikau būtiną kelionę į krūmus, apsiprausiau, kiek leido aplinkybės, ir susiruošiau miegoti, staiga prie mano karietos išdygo Strabo. Nepasisveikinęs ir nepaprašęs mano leidimo – tik dusliai nusiriaugėjęs, kas bylojo, kad jis taip pat sočiai pavalgė, – įlipo į *carrucą* ir atsigulė šalia manęs.

– Ką tai reiškia? – paklausiau lediniu tonu.

– Ak, mergaite, praėjusią naktį tikriausiai blogai miegojai. – Jis vėl nusiriaugėjo. – Dabar maloniai pasirūpinsiu, kad šiąnakt gerai nusnūstum. Miegosi su manimi pasitenkinusios miegu. Užpūsk lempą ir užtrauk užuolaidėles. O gal nori, kad mus stebėtų abu sargybiniai?

Ne išsigandęs, o nuoširdžiai nustebęs, nes jau buvau pradėjęs džiūgauti, kad esu apsaugotas nuo išprievartavimo, pareiškiau:

– Sakei, kad gerbsi mano šventą relikviją. Kad manęs neprievartausi.

– Aš ir neketinu prievartauti. Tu man atsiduosi savo noru.

– Tikrai to nebus.

Jis gūžtelėjo savo mėsingais pečiais.

– Rinkis. Teodorikas Triarijus ar visa stovykla. Arba aš, arba visi mano kariai dar šiąnakt. Ilgai nelauksiu, kol tu nuspręsi. Manyčiau, kad tariama princesė verčiau atsiduos savo Amalingų giminės pusbroliui nei šimtui penkiolikai abejotinos kilmės ir aristokratiškumo vyrų.

– Nebūk toks pasitikintis savimi, – drąsiai atšoviau, nors drąsus nesijaučiau. – Galbūt jie – vulgarūs storžieviai, tačiau tarp jų nemačiau nė vieno tokio neapkenčiamai bjauraus kaip tu.

Strabo vaiduokliškai nusijuokė.

– Bjaurus esu visą gyvenimą ir per tą laiką esu prisiklausęs patyčių ir užgauliojimų daugiau nei pajėgsi man pažerti, tad neaušink burnos klykdama: „Prievartauja!“

– Princesės neklykia, – atšoviau stengdamasis, kad žodžiai skambėtų taip pat išdidžiai kaip tikros princesės. – Klyksmu neįmanoma išreikšti pasišlykštėjimo, paniekos ir žeminimo. Tačiau tau, Strabo, kai ką pasakysiu ramiai. Iš mano brolio tikiesi koncesijų, nuolankumo, išpirkos ar dar kažko. Turėtum žinoti, kad mano brolis nemoka už sugadintas prekes.

– *Vái*, jis sumokės anksčiau nei sužinos, kad prekės sugadintos. Galbūt jam net nerūpės tariamas sugadinimas, kai sužinos.

– Ką?

– Nepamiršk, kad jis – tik nepilnametis pretendentas į karaliaus titulą. Daugelis tikrų monarchų yra patyrę, kad kartais pravartu sąvadauti savo seserį ar dukterį su galingesniu monarchu. Tavo nevykėlis brolis galbūt jau seniai svarsto kaip tik tokią galimybę – pasiūlyti tave man į žmo-

nas ar suguloves – mainais už tai, kad pripažinčiau jo pretenzijas.

Dėl to labai abejojau, tačiau vienas dalykas tikrai kurstė mano smalsumą, todėl paklausiau:

– Kodėl, seni, nori sugulti su moterimi, kuriai esi atgrasus ir šlykštus?

– Todėl, kad tu man nesi nei atgrasi, nei šlykšti, – gana ramiai atsakė Strabo.

Tačiau tada jo ramybė akimirksniu išnyko. Ištiesęs savo didžiulę ranką, jis sugriebė mane už palaidinės apykaklės, stipriai truktelėjo ir nuplėšė nuo manęs plonytį baltą Amalamenos apdarą. Po juo turėjau tik grandinėlę su amuletu, raištį ant krūtų ir dekoratyvinę juostą ant šlaunų. Strabo pakraipė galvą, kad iš pradžių viena, paskui kita akimi galėtų vertinamai nužvelgti mane nuo galvos iki kojų. Netrukus jis vėl ramiai aiškino toliau:

– Ne, tu man nesi atgrasi. Gal kiek per liesa mano skoniui, bet bėgant laikui galėsiu tave pastorinti. Na, pakaks gudrauti. Parodyk man visa kita. O gal aš pats privalau visa tai padaryti?

Buvau toks supykęs ir įsiutęs, kad galėjau nusimesti abi audeklo skiautes, dengiančias mano intymias kūno vietas, kad priblokščiau šį gyvulį pasirodydamas, jog turiu ne tik krūtis, bet ir vyrišką organą, ir tada mėgaučiausi jo reakcija. Tačiau kadangi sveikas protas pakuždėjo, kad Strabo sureaguotų kaipmat mane nužudydamas, susitvardžiau ir nusirišau tik raištį nuo krūtų.

– Mažokos, – vėl įvertino Strabo, – tačiau mergaitiškai gundančios, o kai pastosi, jos išbrinks.

Jis pradėjo iš lėto nusimetinėti drabužius, o aš tik žaižaravau akimis nieko nesakydamas, tad Strabo dėstė toliau:

– Ne, tu man nesi atgrasi, be to, neturiu kitų žmonų, draugių ar sugulovių. Visos tavo pirmtakės mirė nepalikdamos man kitų palikuonių vyrų, išskyrus vieną sūnų žu-

vies veidu, Rekitą, kurį tu jau matei. Imperatorius Zenonas mano, kad laiko tą sūnų įkaitu versdamas mane gražiai elgtis. *Vái*! Na, ir tegul laiko tą silpnaprotį. Tačiau tu esi jauna. Manau, ne vyresnė už Rekitą. Galbūt pagimdysi man geresnį paveldėtoją. O tada, supranti, mudu būsime neatsiejamai susivieniję.

– Apsaugok, Viešpatie, – atsakiau stengdamasis, kad balsas skambėtų tvirtai ir šaltai. – Tas vaikas tikriausiai būtų toks pat suluošintas kaip ir tu. Rekita tik panašus į žuvį, tačiau nėra rupūžė su...

Pliaukšt! Strabo skėlė man antausį, ir aš pusiau apstulbęs nukaitusiu skruostu aukštielninkas nuvirtau ant sofos.

– Liepiau tau, paleistuve, neaušinti burnos mane įžeidinėjant. Verčiau panaudok savo burną gausiai prisispjaudama į delną. Tada pridėk jį prie apatinės kūno dalies, kad sudrėkintum, kitaip ji skaudės kur kas stipriau nei skruostas. Aš negaištu laiku žaisdamas, kad moteris pasirengtų, o man nereikia jokių žaidimų iš tavęs. Nei apsimestinio susijaudinimo, nei meilinimosi, nei glamonių. Beje, man nereikia ir kad išsirengtum visiškai nuoga. Jei tau padės jaustis mažiau ištvirkusiai, gali nenusiimti savo apgailėtinų amuletų ir tą apsimestinai kuklią romėnišką drovumo juostą. Ar girdi? Man iš tavęs tik reikia, kad gulėtum ir kęstum!

Taip ir padariau, nes nieko kito negalėjau.

Iš pradžių skaudėjo, nes, nors senas ir pražilęs, Strabo buvo labai diržus ir energingas. Tačiau netrukus skausmo nejutau. Jaučiausi tik išnaudojamas per pilvą, tad man pavyko su tuo susitaikyti, tarsi skriaudėjas kaišiotų savo organą man į pažastį ar į tarpą tarp krūtų. Jis prakaitavo ir seilėjosi ant manęs tarsi didelis ir pavojingas šuo, o kitos jo išskyros man tik atrodė bjauriai nešvarios.

Visiškai nenoriu pasakyti, kad nors kažkaip būtų galima sušvelninti brutalų išprievartavimą net tada, kai – spėju – prievartauja gražiausias ir švelniausias vyras. Tačiau man

buvo palankios bent jau trys aplinkybės, garantuojančios saugumą. Pirmoji: net jei Strabo būtų toks vislus kaip jautis, man nereikėjo baimintis, kad pastosiu ir pagimdysiu kūdikį žuvies ar rupūžės veidu, ar apskritai kokį nors kūdikį.

Kita džiaugsminga aplinkybė buvo ta, kad man nereikėjo žiūrėti į prievartautojo akis. Net kai Strabo įraudęs, išsipūtęs ir įsitempęs veidas atsidurdavo tiesiai virš manojo, jo akių rainelės buvo nusisukusios į skirtingas puses, todėl aš mačiau tik jo akių obuolių baltymus, tarsi mane būtų užgulęs neregys. Tad nė karto neteko matyti, ar jo akys spindi gyvulišku džiaugsmu, ar galbūt manosiose ieško kančios, siaubo, pažeminimo ar kitos panašios reakcijos, kuri dar labiau sustiprintų prievartautojo pojūtį, kad mane užvaldė.

Trečia maža paguoda buvo ta, kad pajėgiau galvoti apie Amalameną, kol Strabo smaginosi. Prieš tai guodžiausi tik mintimi, kad princesė žuvo palyginti maloningai, nuo vieno durklo smūgio, o ne siaubingai irdama. Tačiau dabar turėjau svarų pagrindą džiūgauti, kad Amalamena žuvo, nes ji mirė nesuteršta ir negėdingai. Buvau įsitikinęs, kad tą naktį man pasisekė iškęsti kur kas geriau nei būtų pavykę Amalamenai ar bet kuriai kitai moteriai, taip pat ir Veledai.

Reikėtų priminti, kad tuo metu visiškai nesijaučiau esąs Veleda. Buvau Tornas, tik vilkėjau Amalamenos drabužiais ir buvau į ją panašus. Žinoma, kad persirengimas atrodytų įtikinamesnis, instinktyviai elgiausi kaip moteris, tačiau ja nesijaučiau. Šis skirtumas gali atrodyti trivialus, tačiau iš tiesų jis yra labai svarbus. Kiekviena moteris, nuo vaikystės iki senatvės, giliai suvokia vieną dalyką. Tuo dalyku ji gali didžiuotis ir jausti malonumą, jei anksti nusprendžia, kad gimė būti tik žmona ir motina. Tačiau jei ji turi kitų siekių – pavyzdžiui, išsaugoti nekaltybę visą gyvenimą ar turėti pasaulietiškesnių troškimų ką nors pasiekti – šis suvokimas gali sukelti jos neapykantą, norą tai paneigti ar atmesti. Tačiau kad ir kokia būtų moteris – vyriškai atrodanti paleistuvė ar

amazonė – suvokimas, kad gamta ją pirmiausia sukūrė kaip talpyklą, indą su žiedu ir lūpomis, kurį reikia užpildyti, jos niekada neapleidžia.

Tačiau kadangi tuo metu aš nebuvau Veleda, šis suvokimas neužgožė mano sąmonės, jis net netūnojo pasislėpęs kurioje nors tolimoje smegenų kertelėje. Todėl nejaučiau, kad prieš mano moteriškumą yra smurtaujama, kad jis suterštas ir išniekintas. Tą naktį buvau tarsi pašalinis stebėtojas, abejingai žiūrintis, kaip Strabo rujoja ant nejudančios menkystės – taip pat, kaip labai seniai stebėtojas galėjo matyti ištvirkusį brolį Pėterį, ne kartą skriaudžiant dar nesusiformavusį, belytį, nieko nesuprantantį vaiką Torną.

Nereikia nė sakyti, kad tai nesušvelnino mano tą naktį patirtos kančios, pažeminimo ir įsiūčio. Tačiau žinau, kad tą naktį demonstruodamas nuobodulį ir abejingumą tikrai sumenkinau malonumą, kurio tikėjosi Strabo. Kitas, apčiuopiamesnis, dalykas dar labiau sumenkino jo pasididžiavimą, kad mane užkariavo ir tapo mano šeimininku. Baigęs prievartauti, Strabo atsitraukė, šiurkščiai perbraukė delnu per mano tarpkojį, atidžiai apžiūrėjo ranką ir sumaurojo:

– Nieko sau, sugadinta prekė! Taip, toji vieta ankšta, bet tu nesi skaisti! Ak, tu, apgaudinėjanti kekše! Nė lašelio kraujo!

Aš tik šaltai vėpsojau į jį.

– Tu taip pat apgaudinėjai ir savo patiklų brolį, tiesa? Matau, kad prieš mane nebuvo daug vyrų, bet nors vienas turėjo būti. Žinau, kad Novoje buvai griežtai saugoma, bet pastaruoju metu ilgai keliavai. Tad kas nuskynė tavo nekaltybę? Kas, *niu*? Gal *saio* Tornas, su kuriuo keliavai?

Išgirdęs šiuos žodžius nesusivaldžiau ir garsiai nusijuokiau. Mano netikėta reakcija, regis, sutrikdė Strabo labiau nei tai, kad jau buvau praradęs nekaltybę.

– Ak, tu, pasileidusi kale! Ką gi, tavo kelionės draugas Tornas jau negyvas. Aš pasirūpinsiu, kad daugiau neuž-

megztum jokių meilės ryšių. Nuo šiol patarčiau išmokti mėgautis manimi! Pradėti gali jau dabar!

Pakėlęs jis mane apvertė, pastatė keturpėsčią ir įsiskverbė į mane iš užpakalio, grūsdamasis niršiau nei pirmą kartą. Grandinėlė su plaktuko formos kryželiu, monograma ir flakonėliu pašėlusiai tilindžiavo ant mano kaklo – tarsi apimta siaubo, kad tapo tokios šventvagystės liudininke, – o mane siūbavo pirmyn ir atgal. Tačiau aš nelabai jaudinausi dėl drebančių amuletų, nes pradėjau ypač niekinti flakonėlį su Nekaltosios Mergelės pienu. Jis man nepadėjo išgelbėti nei *juika-bloth*, nei senojo Virdo, nei Amalamenos, o dabar visiškai nepalengvino mano nelaimės. Tačiau rimtai nerimavau dėl karoliukais padabintos juostos aplink strėnas, kuri laikė mano vyrišką organą prispaustą prie pilvo. Jei Strabo siautėdamas nuplėštų tą raištį ir mano organas – mažytis, suglebęs ir visai nereaguojantis į tai, kas vyksta, – pradėtų kadaruoti, prievartautojas tikrai jį pamatytų.

Tačiau Strabo juostos nenuplėšė. Nei tada, nei kada nors vėliau – nes tai buvo ne vienintelė naktis, kai man teko kęsti jo šlykštų dėmesį. Netikiu, kad Strabo tiesiog pamiršdavo ją nuimti. Kadangi nė karto nesuklykiau, neverkšlenau ir nemaldavau pasigailėti, kad ir kokius siaubingus dalykus jis su manimi išdarinėjo arba versdavo daryti jam, spėju, jog palikti mano „drovumo raištį“ buvo vienintelis būdas įtikinti save, kad išniekina mano skaistumą. Tad Strabo taip ir nesužinojo, kokiai būtybei jis bergždžiai stengėsi atimti nekaltybę. Strabo įsitikinimu, jis tenkino savo geismą su jauna, gražia ir geidžiama princese Amalamena. O aš visada jaučiausi tik esąs Tornas, ir vienintelė mano reakcija į tokį išnaudojimą buvo priesaika sau, jog kada nors Strabo dėl to teks karčiai gailėtis.

Tai jam nemeluodamas pasakiau vieną vienintelį kartą, tą pačią pirmąją naktį. Kai galiausiai Strabo visiškai išseko, jis nusirito nuo manęs ir šnopuodamas ėmė stebėtis:

– Labai keista. Pirmą kartą pergulėjau su moterimi ir neužuodžiau jos malonių syvų kvapo. Galbūt tu, išdžiūvusi paleistuve, jų ir neišleidai, bet aš taip pat nejaučiu ir savo pažįstamo kvapo. Kodėl taip yra, *niu*? Regis, tik užuodžiu silpną, bet labai nemalonų... kažkokį...

– Tai artėjančios mirties kvapas, – paaiškinau.

2

Paryčiu išeidamas iš manęs miegoti kitur, Strabo atitraukė *carrucos* užuolaidėles ir liepė jas taip palikti. Lauke budintys du sargybiniai šaipėsi iš mano nuogumo. Jie, žinoma, viską girdėjo ir suprato, kas vyko karietoje. Bet man tai nerūpėjo, tad nekreipiau į juos dėmesio, susisupau į sofos apklotą ir užmigau. Tačiau rytą apsirengiau kitais drabužiais, kuriuos paėmiau iš Amalamenos mantos, kad į mane nespoksotų kiekvienas kelyje sutiktas praeivis.

Vėlyvą popietę atvykome į Serdicą. Paaiškėjo, kad miestas nėra pavaldus Strabo ar kuriam nors kitam pretendentui, tik Romos imperijai. Jame net buvo dislokuotas penktasis Alaudae legionas. Tačiau, kadangi šis legionas priklausė Rytų imperijai, o imperatorius Zenonas rodė palankumą Strabo, išvydę nemažą būrį ginkluotų ir šarvuotų *ostrogotų*, legionieriai nepuolė iš kareivinių vyti mūsų lauk. Šiaip ar taip, Strabo atvyko ne miesto apsiausti ar plėšikauti, o tik stabtelėti pakeliui į savo žemes. Tad daugumą savo vyrų jis paliko, kad šie įsirengtų stovyklą už miesto, o sau, man ir aukščiausio rango karininkams užsakė kambarius *deversoriume*.

Deversoriumas prabanga nė iš tolo neprilygo tam, kurį buvau išsirinkęs, kai kelionėje lydėjau Amalingų princesę. Gavau labai varganai apstatytą kambarį: jame net nebuvo durų ar uždangos, suteikiančios nors kiek privatumo. Ir vėl

prie kambario pastatė sargybinį, kad sektų mane ar klumpintų iš paskos, kai prireikdavo išeiti į lauko išvietę. Strabo kambarys buvo taip pat menkai apstatytas kaip ir mano. Jis buvo kitoje koridoriaus pusėje, tiesiai prieš manąjį, kad Strabo galėtų neišleisti manęs iš akių. (Net ir atsidūręs nepavydėtinoje padėtyje, sarkastiškai juokavau, kad Strabo vienu metu gali nuo manęs nenuleisti tik vienos akies.)

Tačiau Strabo bent jau neprieštaravo, kai paprašiau nusiųsti kurį nors savo vyrą kai ką man atnešti iš ryšulių, kuriuos jo kariai pagrobė iš mano vilkstinės, kai ją ištiko liūdna lemtis. Norėjau, kad man atgabentų balnakrepšį, pritvirtintą prie Velokso, kurį išsamiai apibūdinau, kad kareivis galėtų rasti. Suprantama, prieš paduodami man balnakrepšį kruopščiai apieškojo tikrindami, ar jame nėra peilio, nuodų ar ko nors panašaus. Tačiau nieko ypatinga jame nebuvo, tik moteriški drabužiai ir blizgučiai, kurie priklausė Veledai. Kai *deversoriumo* tarnas į mano kambarį atnešė ąsotį vandens, galėjau nusiprausti ne tik kelio dulkes, bet ir visas Strabo seilių, spermos ir smegmos praėjusią naktį paliktas dėmes bei krešulius – taip pat ir *brómos musarós* kvapą, kuris įsigėrė į mane nuo tada, kai pradėjau vaidinti vargšės Amalamenos tarnaitės vaidmenį. Paskui apsivilkau Veledos drabužius ir pirmą kartą per pastarąjį laiką pasijutau švarus ir nedvokiantis.

Strabo ir jo karininkams nuėjus į valgomąją salę vakarieniauti, aš turėjau likti saugomas sargybinio savo kambaryje, kur man atnešė valgį. Jis buvo toks pat prastas kaip ir patogumai. Tačiau pakako pasijusti švariam, kad kiltų noras pro savo kambario langą apžiūrėti Serdicą. Iš atnešusio maistą tarno sužinojau, jog Konstantinui Didžiajam miestas taip patiko, kad jis vos neišsirinko jo, o ne Bizantijos kaip Naujosios Romos. Nesunku suprasti kodėl. Serdica yra įsikūrusi aukštutiniame Hemuso kalnų masyve. Šiame aukštyje oras labai naudingas sveikatai, klimatas malonus, o nuo beveik

visada dvelkiančio vėjelio čia yra švaru ir gaivu. Prie miesto stūkso aukščiausia kalnyno viršukalnė, kuria galėjau žavėtis pro savo langą. Ji vadinama *Culmen Nigrum*, tačiau niekas man negalėjo paaiškinti kodėl. Juodoji viršūnė – netikslus pavadinimas, nes kalną visus metus dengia balta spindinčio sniego karūna.

Pirmą naktį savo kambaryje praleidau vienas. Strabo neatėjo manęs prievartauti, matyt, jam kaip ir man reikėjo gerai išsimiegoti. Tačiau kitą rytą sargybinis nuvedė mane į užeigos kiemą, kuriame lauke Strabo, karinis raštininkas, opcijus Oceris ir dar keli karininkai.

– Noriu, kad tai girdėtum, princese, – kaip visada tyčiodamasis pabrėžė mano titulą Strabo. – Ketinu iškelti savo sąlygas tavo broliui.

Jis pradėjo iš lėto diktuoti, nes raštininkas nebuvo įgudęs ir kamavosi kur kas labiau nei būčiau rašęs aš. Trumpai tariant, Strabo reikalavo, kad Tiudareikas Amalingas, Tiudamero Amalingo sūnus, apleistų Singidunumo miestą ir perduotų jį imperijos karinėms pajėgoms, kurias netrukus atsiųs imperatorius Zenonas. Be to, Teodorikas privalo liautis priekabiai reikalauti iš imperatoriaus lengvatų už suteiktas žemes, karinių laipsnių, *consuetos donos* auksu ir kitų nepagrįstų privilegijų. Taip pat Teodorikas privalo nebesivadinti *ostrogotų* karaliumi, atšaukti visas pretenzijas į šią aukščiausiąją valdžią ir prisiekti ištikimybę bei nuolankumą tikrajam karaliui, Tiudareikui Triarijui. Jei Teodorikas sutiks su šiais reikalavimais, Strabo pagalvos, kaip perduoti moterį, Amalameną Amaling, Tiudamero Amalingo dukterį, kuri neseniai buvo pagrobta sąžiningame mūšyje ir šiuo metu yra jo karo belaisvė. Strabo taip pat užsiminė, kad Amalamenos „perdavimas“ gali reikšti naudingą santuoką nenurodant galimo sutuoktinio, kuri padėtų panaikinti senus nesutarimus tarp išsiskyrusių *ostrogotų* Amalų giminių ir sutvirtinti ilgalaikę taiką bei santarvę.

– Matai, – kreipėsi į mane Strabo mirktelėdamas tarsi rupūžė, – kad nesiskundžiu dėl, hm, jau sugadintos prekės, apie kurią kalbame. Kadangi esu tikras, kad nuo brolio nuslėpei savo apgailėtinai sugadintą būklę, jo apie tai neinformuosiu. Kitaip brolis gali nuspręsti, jog nesi verta, kad jis sutiktų su mano reikalavimais.

Nekomentuodamas šių žodžių, nesuteikiau jam malonumo. Tik sušnarpščiau nutaisęs princesišką veido išraišką ir rodydamas visišką panieką. Strabo pagriebė mane ir prisitraukęs prie savęs pirštais įsikibo į auksinę grandinėlę, ją sutraukė ir nuėmė tris pakabučius.

– Še, – tarė jis sviesdamas man du pakabučius ir grandinėlę. – Laikyk savo šventuosius žaisliukus, vis tiek jie nieko gero tau neatneša. – Trečią papuošalą, auksinę Teodoriko monogramą, jis įdėjo į sulankstytą pergamentą, kurį pagaliau raštininkas įteikė. – O šis, jei prireiks, įtikins tavo brolį, kad tikrai laikau tave įkaite.

Raštininkas ant sulankstyto dokumento užlašino kelis vaško žvakės lašus, o Strabo jį užantspaudavo savo antspaudu, kurį sudarė dvi runos, *trnas* ir *teisas* – þ ir ⊠ – ženklinančios Tiudareiką Triarijų. Tada jis įgrūdo paketą opcijui į rankas ir tarė:

– Oceri, pasiimk tiek vyrų, kiek manai esant reikalinga, kad apsigintumėte nuo banditų ir apsisaugotumėte nuo nelaimingų atsitikimų. Dumk su šiuo dokumentu į Singidunumą. Įteik jį tam nevykėliui apsimetėliui Teodorikui į rankas ir pasakyk, kad tau liepta laukti raštiško atsakymo. Jei jis panorės sužinoti, kur laikoma sesuo, galėsi sąžiningai atsakyti, kad nežinai, nes mudu su ja keliaujame. Serdicoje ilsėsimės ne daugiau kaip vieną dieną. – Jis nutilo ir dirstelėjo į mane. – Tu žinai, kur mes keliausime. Atgabenk man tą atsakymą. Tu josi kur kas greičiau nei mūsų ilga vilkstinė, tad ten turėtum atvykti beveik tuo pat metu kaip ir mes. Keliauk!

– Aš jau ten, Triarijau! – amtelėjo opcijus užsisegdamas šalmą, pamodamas kitiems karininkams ir pasišalindamas.

– O tu, – kreipėsi į mane Strabo, – grįžk į savo patalpas. – Jis vėl pamerkė savo rupūžišką akį ir gašliai išsiviepė. – Pailsėk, nes artėja naktis. O rytoj išvyksi į tikrai ilgą kelionę.

Ką gi, svarsčiau sėdėdamas savo kambaryje ir niūriai spoksodamas į baltą Juodosios viršūnės kalną, maždaug tokio Strabo pranešimo Teodorikui ir tikėjausi. Tačiau kaip į jį reaguos Teodorikas? Net jei Svanilda dar neatvyko ir neįteikė Zenono pakto, labai abejojau, kad Teodorikas tenkintų bent vieną Strabo reikalavimą. Net ir dėl savo sesers saugumo. Šiaip ar taip, jis yra daugybės žmonių karalius ir negali dėl vienos merginos rizikuoti jų viltimis. Tačiau žinia, kad Amalamena kenčia ir atsidūrė pavojuje, jį prislėgs. Jis būtų ne mažiau nusiminęs, jei sužinotų, kad Amalamenos jau nėra tarp gyvųjų, tačiau ši žinia bent jau apsaugotų nuo mėginimų išgelbėti seserį, tuo sukeliant pavojų sau ir kitiems. Kaip man jį perspėti? Kaip pasakyti: nepasiduok, Teodorikai. Net neapsimetinėk, kad sutinki su Strabo grobikiškomis sąlygomis. Tavo padėtis yra tvirta, Teodorikai, o tikras Zenono dokumentas, ją patvirtinantis, kažkur yra. Taip pat per daug nesielvartauk dėl Amalamenos. Nors tu nežinojai, jos mirtis buvo nulemta iš anksto, ir tavo sesuo mirė gražesne mirtimi nei ji pati ar tu galėjote tikėtis.

Visa tai turėjau pasakyti Teodorikui, tačiau kaip? Rytoj ši kuopa vėl trauks toliau. O kai atvyksime į Strabo teritoriją, kad ir kur ji būtų, mane dar griežčiau nei dabar uždarys ir saugos. Čia, Serdicoje, turiu geriausią ir galbūt vienintelę galimybę pasiųsti žinią Teodorikui. Tačiau kaip? Pasiūlyti mano sutraukytą auksinę grandinėlę kaip kyšį kuriam nors *deversoriumo* tarnui? Neįmanoma. Kai tik tarnas prie manęs prisiartina, jį visada stebi sargybinis. O visą likusią dienos dalį į Strabo kambarį, esantį kitoje koridoriaus pusėje, nuolatos ateina ir išeina jaunesnieji karininkai gauti nurodymų bei įsakymų.

Pažvelgiau į du likusius grandinėlės papuošalus. Į relikvinį flakonėlį žiūrėjau labai pagiežingai, beveik šventvagiškai. Jei ten ir buvo Nekaltosios Mergelės pieno, tai jis turėtų būti nemaistingas ir beskonis; o dėl flakonėlio jau ne kartą įsitikinau, kad yra bevertis. Tačiau antrasis? Ar jį laikysime krikščionišku kryželiu, ar pagonišku plaktuku, papuošalą buvo galima panaudoti. Jis buvo auksinis, minkštas ir kietame paviršiuje paliktų žymę, jei smarkiai brėžtum. Juo galima rašyti. Galėčiau palikti žinutę ant kambario sienos, tačiau viltis, jog, man išvykus, kuris nors tarnas ją pamatys ir atpažins, kad čia raštas, yra menka. Dar menkesnė viltis, kad tas tarnas pasivargintų čia atsivesti mokantį skaityti – ir visai juoko verta mintis, kad tą žinutę kas nors kaip nors perduotų Teodorikui. Tačiau net absurdiška viltis geriau nei jokia. Atsargiai dirstelėjau į kiūtantį prie mano durų sargybinį ir priėjau prie sienos, kurioje buvo iškirstos durys, kad sargybinis, neįkišęs galvos į vidų, manęs negalėtų matyti. Tada savęs paklausiau: kuria kalba ir kokiu raidynu rašyti? Nusprendžiau rašyti ne lotynų, o senąja kalba, šitaip tikėtiniau, kad ir prasčiokas supras, jog čia kažkas parašyta. Ir rašysiu runomis, nes jos buvo sukurtos raižyti medyje, todėl daugiausia susideda iš tiesių linijų: jas bus lengviau rašyti mano palaikiu instrumentu. Tada susimąsčiau, ką parašyti. Žinutė turi būti kaip įmanoma trumpesnė, tačiau įtaigi...

Tada buvau taip išgąsdintas, kad vos neišmečiau savo kryželio-plaktuko, nes už durų budintis sargybinis, tarsi atspėjęs mano ketinimus, paliepė:

– Princese, nedarykite staigių judesių ir nekelkite triukšmo.

Šalia mano durų visada budėdavo vienas iš dviejų sargybinių, žinoma, jie nuolatos keisdavosi. Tačiau, išskyrus tuos kartus, kai atsikirsdavau į jų užgauliojimus, meilingus žvilgsnius ar gašlius siūlymus, visiškai nekreipdavau į juos dėmesio. Tad man visai nerūpėjo, ar mane saugo tie patys, ar vis kiti vyrai. Tačiau šis neįsibrovė į mano kambarį. Jis kalbėjo stovėdamas kitapus durų, tyliai ir pagarbiai:

– Princese, turiu viską pasakyti greitai, nes šiuo metu aplink nieko nėra.

Truputį mikčiodamas paklausiau:

– Kas... kas... tu?

Norėjau žengti arčiau durų, bet sargybinis mane sustabdė.

– Ne, nesiartinkite. Negalime rizikuoti, kad kas nors mus pamatytų besikalbančius. Mano vardas Odvulfas, princese. Esu tikras, kad mane pamačiusi nepažintumėte, ir aš iki šiol buvau jus matęs tik iš tolo. Tačiau esu vienas jūsų kolonos karių – opcijaus Dailos turmos ietininkas – ir keliavau nuo Novos iki Konstantinopolio, o paskui iki žudynių vietos Strimono upės pakrantėje.

– Tačiau... tačiau... kodėl likai gyvas?

– Per nelaimę, princese, – nuoširdžiai susigraudinęs atsakė karys. – Gal pamenate, opcijus buvo išstatęs sargybinius palei kelią ir upę. Kitus du – mane ir vyrą, vardu Augis, – nusiuntė į tarpeklio viršų, kad stebėtume iš ten.

– *Ja... ja...* Pamenu.

– Mudu su Augiu tik pradėjome kopti į viršūnę, kai užpuolė Strabo su savo vyrais. Kai supratome, kas vyksta, nedelsdami ėmėme leistis žemyn. Tačiau viskas baigėsi labai greitai. Apgailestauju, princese. Mudu abu apgailestaujame.

– Nesigraužk, Odvulfai. Kaip tik geriau, kad likote gyvi. Šiandien ketinau prašyti, kad įvyktų stebuklas, ir kaip tik tu juo esi. Tačiau kaip atsidūrei čia?

– Po mūšio kilo didelė sumaištis: vieni Strabo vyrai bėgiojo gaudydami mūsų išsilaksčiusius arklius, kiti nurenginėjo ir plėšė mūsų kritusius bičiulius. Matėme, kaip jus nuvedė prie laužo. Vylėmės, kad Strabo pasigailės mūsų karaliaus maršalo, tačiau radome tik jo šalmą ir krūtinės šarvus. Marodieriai nepaėmė tik šių dviejų vertingų daiktų, nes, žinote, maršalas buvo smulkaus sudėjimo, ir jo šarvai niekam nebūtų tikę. Tačiau turiu apgailestaudamas pranešti, kad *saio* Tornas, matyt, žuvo kartu su kitais.

– Nebūk toks tikras, – tariau pirmąkart tą dieną nusišypsodamas. – Maršalas buvo sumanus.

– Tačiau jis niekada nebuvo bailys, – ištikimai gynė mane Odvulfas. – Girdėjau, kaip jis kovėsi Singidunume. Šiaip ar taip, mudu su Augiu paėmėme jo šarvus – dėl visa pikta. O gal ir vildamiesi, kad maršalas gyvas.

Sutramdžiau staiga kilusį džiaugsmingą norą garsiai jam padėkoti. Mano specialiai pagaminti šarvai nepaliesti; žinojau, kur yra mano karo arklys ir kardas su gyvatės raštu, o dabar, netikėtai, beveik neįtikėtinai, atsirado du drąsūs sąjungininkai.

– Tačiau jūs likote gyva, princese, – toliau aiškino Odvulfas, – tad mudu su Augiu pamanėme, kad galbūt rasime galimybę jus išgelbėti, jei laikysimės netoli jūsų.

– Ir judu iki pat čia sekėte paskui Strabo koloną?

– Ne, ne. Mudu keliavome su kolona. Tiesiog įsimaišėme tarp kitų karių ir jojome kartu su jais. Ak, *ja*, buvo pavojus, kad mus atpažins. Tačiau būryje yra daugiau nei šimtas karių, tad ne visi vieni kitus pažįsta. Opcijus Oceris gal ir būtų suuodęs, kad mes – pašaliniai, tačiau mudu su Augiu stropiai stengėmės nesipainioti jam po kojomis. Tik dabar, kai Oceris išvyko, leidausi, kad signalininkas paskirtų mane sargybiniu... *slaváith*, princese, kažkas ateina.

Kitas jaunesnysis karininkas nutrepseno koridoriumi į Strabo kambarį. Tik kai Strabo su juo ėmė garsiai kalbėti, Odvulfas vėl tyliai prabilo:

– Princese, sakėte, kad laukėte stebuklo. Pasakykite kokio, ir aš pamėginsiu jį atlikti.

– Pirmiausia, galantiškasis kary, turiu pasakyti, kad nesu tavo princesė Amalamena. Tačiau...

– Ką? – vos ne rėkte išrėkė sargybinis.

– Tačiau veikiu pagal princesės nurodymus ja apsimesdama, ir Strabo tiki, kad aš – tai ji.

– Tačiau... tačiau... tada kas jūs?

– Mane tu taip pat matei tik iš toli. Esu princesės *cosmeta* Svanilda.

Odvulfas vos neuždusο.

– *Liufs Guth*! Mudu su Augiu rizikavome gyvybe sekdami paskui tarnaitę!

– Kuri, kaip sakiau, veikia pagal Amalamenos nurodymus. Būdamas jai ištikimas tu privalai pasielgti taip pat.

Mus vėl pertraukė iš kambario garsiai kvatodamiesi išeinantys Strabo su lankytoju, kurie nutolo koridoriumi. Kai jie išnyko, Odvulfas išdrįso įeiti į mano kambarį ir įsistebeilijo į mane.

– Matai? – tariau. – Mano akys pilkos. Amalamenos akys buvo mėlynos.

Karys suraukęs kaktą paklausė:

– Ką turite omenyje sakydama „buvo“? Ar Strabo nužudė ir princesę?

– Ne. Strabo mano, kad laiko ją įkaite, o iš tiesų turi tik mane.

Odvulfas papurtė galvą tarsi norėdamas, kad mintys taptų aiškesnės, tada atsidusęs tarė:

– Puiku. Jei likote tik jūs, mudu su Augiu jus išgelbėsime. Privalome sugalvoti, kaip geriausiai tą...

– Ne, – nutraukiau jį, – nenoriu, kad mane išgelbėtumėte.

Dabar karys išpūtė akis.

– Gal jums su galva negerai, moterie?

– Daugiau neklausinėk, ietininke Odvulfai. Kol turime laiko, privalai klausyti ir daryti tai, ką liepsiu.

Truputį pasišiaušęs Odvulfas atkirto:

– Tegul mane prakeikia visi dievai, jei aš suprantu, kas čia dedasi. Tačiau nesu įpratęs vykdyti namų tarnaitės įsakymus.

– Kai juos išgirsi, su malonumu paklusi. Dabar *slaváith* ir klausyk. Matei, kaip išvyko opcijus Oceris. Jis keliauja į Singidunumą pateikti Teodorikui išpirkos reikalavimų ir

patvirtinti, kad Strabo laiko Amalameną įkaite. Teodorikui reikia pasakyti, kad tai netiesa.

Kiek pasvarstęs, Odvulfas pripažino:

– *Ja*, tą aš suprantu. Kai tik baigsiu sargybą...

– Ne, ne. Tu niekur nevyksi. Dabar, kai galiu tave atpažinti, Odvulfai, turi likti su šiuo būriu ir visaip stengtis, kad tavęs nesusektų. Pas Teodoriką pasiųsk savo bičiulį Augį. Liepk jam šuoliais lėkti paskui Ocerį ir, jei pavyktų, atvykti į Singidunumą anksčiau nei opcijus. Paduok jam šį daiktą, kad įteiktų Teodorikui. – Padaviau jam savo auksinį Toro plaktuką. – Tai bus įrodymas, kad Augis sako tiesą. Liepk Augiui perduoti Teodorikui tokią žinią: deja, karalius negali nieko padaryti, kad išgelbėtų savo seserį princesę, nes ji negyva.

– *Iésus*, – suaimanavo Odvulfas persižegnodamas. – Tačiau sakėte, kad ji nebuvo nužudyta.

– Ji mirė nuo alinančios ligos. Teodorikas galės tai patikrinti nusiųsdamas pasiuntinį į Nová pas rūmų *lekeis* Frithilą. Tačiau prieš princesei mirštant mudvi susitarėme dėl šios apgaulės. Kad aš apsimesiu ja ir šitaip apgausiu Strabo. Supranti, kol Strabo mano, jog turi Amalameną, ir tikisi, kad Teodorikas nusileis jo reikalavimams, jis nekelia jokios grėsmės. Teodorikas gali tęsti, ką sumanęs: įsitvirtinti Moezijoje, užmegzti glaudesnius santykius su Zenonu, daryti beveik viską, ką įsigeis. Ar supranti?

– Aš... manau, suprantu. Tai dėl to nenorite, kad jus išgelbėtumėme?

– *Ja*. Be to, būdama su Strabo galėsiu pamatyti, išgirsti ar sužinoti apie jo planus bei sumanymus – vėliau apie tai pranešiu Teodorikui, kad jis turėtų pranašumą.

Odvulfas linktelėjo ir trumpai nutilo. Tada tarė:

– Atleiskite, Svanilda, kad šiurkščiai su jumis kalbėjau. Esate drąsi ir išmintinga mergina. Liepsiu Augiui, kad jis Teodorikui ir tai pasakytų. Ar turite dar ką nors?

– *Ja*. Oceris primygtinai spaus Teodoriką, kad šis nedelsdamas atsakytų į Strabo reikalavimus. Teodorikas neturėtų siųsti jokio atsakymo. Tegul Strabo laukia ir spėlioja kaip įmanoma ilgiau. Patariu Teodorikui nužudyti opcijų ir jo palydovus. Į Singidunumą Oceris atvyks ginkluotas dviem kardais su gyvatės rašto ašmenimis, kurių vienas yra trumpesnis. Paprašyk Teodoriko, kad Ocerį nužudytų trumpesniuoju.

Odvulfas nusišypsojo ir dar kartą linktelėjo. Tada, išgirdęs koridoriuje triukšmą, iškišo galvą pro duris.

– Ateina mano pamaina. Nedelsdamas viską paaiškinsiu Augiui ir išsiųsiu jį į kelionę. Ar dar ko nors pageidaujate?

– Prašau tik saugoti mano... Torno šarvus ir atnešti juos man, kai iš čia iškeliausime. Šie šarvai mums primins Torną.

Atvykęs sargybinis neturėjo ko man pasakyti, tik maivydamasis ir rodydamas nepadorius ženklus aiškino, kad su nauju apdaru, kuriuo šiandien vilkiu, atrodau labai patraukliai, o be jo atrodyčiau dar patraukliau. Tad aš tiesiog atsisėdau ir džiūgavau, kad įvykiai pakrypo tokia netikėta linkme. Žinoma, Odvulfui nepapasakojau visų slaptų aplinkybių, turėjusių įtakos mūsų misijai, kai išvykome iš Konstantinpolio. O kai kurie dalykai, kuriuos pasakiau, turėtų sugluminti Teodoriką Singidunume. Pavyzdžiui, jei Svanilda jau ten atvyko, Teodorikas sutrikęs spėlios, kokią „Svanildą" Strabo laiko įkaite, tiksliau, kas savanoriškai šnipinėja Teodorikui, likęs tarp karaliaus priešo karių. Ką gi, stengiausi, kad pranešimas būtų toks glaustas, tarsi būčiau išraižęs jį ant sienos.

Jaučiausi toks pakylėtas, kad tą naktį Strabo, atėjęs manęs grabalioti, kankinti, prievartauti, tvirkinti ir niekinti, nepajėgė nei pravirkdyti, nei priversti klykti, alpti ar dar kaip nors suteikti jam pasitenkinimą. Visą laiką abejingai gulėjau kurdamas įvairius planus kada nors atsiteisti su Strabo už tai, ką jis man dabar daro.

Kelionė iš tiesų buvo ilga. Atstumas nuo Serdicos iki galutinio tikslo buvo kur kas didesnis nei tas, kurį mūsų kolona įveikė nuo Novos iki Konstantinopolio. Iš Serdicos pasukome tiesiai į rytus palei pietines Hemuso kalnų papėdes keliaudami per Trakijos ir Hemimonto provincijas. Tose srityse beveik nebuvo kelių, matyt, kaip tik todėl Strabo pasirinko šį maršrutą: buvo galima tikėtis, kad čia nesutiks jokių žygiuojančių varžovo Teodoriko *ostrogotų* karių būrių. Tad keliaudami tik plūktais vežimų takais iš lėto slinkome į priekį.

Kolona būtų galėjusi judėti greičiau, jei būčiau pasisiūlęs joti žirgu ir palikti didelę *carrucą dormitoria*. Strabo ir kiti mano pagrobėjai ne kartą urgzdami davė suprasti, kad turėčiau kaip tik taip pasielgti, tačiau aš užsispyręs nesutikau. Jei mane gabena kažkur toli į nelaisvę, tai tegul gabena. Šiaip ar taip, apsimetinėjau esąs princesė, tad su manimi ir privalo elgtis kaip su princese. Kadangi pakeliui nebuvo nė vienos pakankamai didelės gyvenvietės, kuri turėtų nors patį primityviausią *pandokheíonq*, taverną, *gasts-razną* ar *krchmą*, kasnakt turėdavome įsirengti stovyklą po atviru dangumi. Tad aš nuo vis šaltesnio ir bjauresnio oro bent jau galėjau slėptis *carrucoje*, o kai Strabo neįslinkdavo pas mane, ką jis darydavo kas trečią ar kas ketvirtą naktį, galėdavau ramiai išsimiegoti ant karietos sofos.

Kartkartėmis kirsdavome neblogus romėnų kelius, tačiau jie visi driekėsi iš šiaurės į pietus. Vienų jų, vedančiu į Šipką, arba Dygliuotąją perėją, anksčiau keliavome kartu su Amalamena, Daila ir mūsų kariais.Tačiau Strabo nenukrypdavo nuo tiesaus maršruto, nors ilgesniu keliu keliauti būtų lengviau ir greičiau, tad nepailsdami slinkome į rytus. Vis dar nežinojau, į kokį miestą, miestelį ar tvirtovę keliaujame, tačiau supratau, kad pakankamai ilgai traukdami į rytus galiausiai pasieksime Juodąją jūrą.

Taip ir buvo. Turiu prisipažinti, jog šiek tiek nusivyliau, kad Juodosios jūros vanduo, kaip buvo galima tikėtis, ne-

buvo pragariškai juodas. Tiesą sakant, tai gražus vandens telkinys – žydras, pasidabinęs baltų putų nėriniais, kai bangos plakasi į krantą, nuo kurio toldamas ir gilėdamas tamsėja, iš melsvo virsdamas melsvai žaliu, paskui sodriai žaliu, tada vėl blankdamas, tapdamas žydru ir toli horizonte susiliedamas su dangumi. Juodojoje jūroje maudytis kur kas maloniau nei Viduržemio jūros vandenyse, nes vanduo ne toks sūrus. Turėčiau pasitaisyti ir pasakyti, kad Juodoji jūra yra graži, kai nori tokia būti. Tokį niūrų pavadinimą ji gavo dėl to, kad nenuspėjamai net skaisčiausią dieną gali nuspręsti apsigaubti tirščiausia rūko marška, kuri apakins ir suglumins jūreivį, tarsi būtų užslinkusi tamsiausia naktis.

Pirmą kartą Juodąją jūrą išvydau, kai atvykome į negyvenamą Hemimonto pakrantę. Tada palei krantą pasukome į šiaurę, per nematomą sieną į Moezijos Sekundos provinciją, kuri buvo Teodoriko dominija, todėl Strabo per šias žemes vedė kaip įmanoma sparčiau traukdamas vis labiau į šiaurę, tad netrukus Juodoji jūra išnyko mums iš akių. Kai kirtome kitą nematomą sieną patekdami į Skitijos provinciją, vėl pasukome į rytus ir galiausiai atvykome į pajūrio miestą Konstancijaną.

Tai dar vienas miestas, kurį įkūrė Konstantinas Didysis, o jo pavadinimas kilęs iš imperatoriaus sesers Konstancijos vardo. Teisėtai ar neteisėtai, tiesiog todėl, kad buvo užėmęs miestą jėga, Strabo jį naudojo kaip savo citadelę ir, matyt, laikė „sostine". Ką gi, Konstancijana tada buvo ir dabar yra verta garbingo titulo, nes tai gražus, malonus ir turintis daug gyventojų miestas, o jo erdviame uoste laivų – ir pakrantės, ir jūrinių – prigužėję tiek pat, kiek Perinte ar Proponte.

Strabo rezidencija ir *praitoriaúnas*, panašiai kaip Purpuriniai rūmai Konstantinopolyje, buvo po tuo pačiu stogu, dengiančiu daugybę pastatų, kareivinių, sandėlių, arklidžių ir taip toliau, tik neatrodė tokie didingi. Sujungti į vieną kompleksą rūmų, administraciniai ir kariniai pastatai mies-

tui buvo atgręžę plokščią, tuščią, belangę akmeninę sieną, tačiau rūmų viduje buvo daugybė sodelių, vidinių kiemelių ir didelė paradų aikštė. Mane nuvedė į vieną vidinių kiemelių, ir Strabo paaiškino, kad tai bus mano asmeninis pasivaikščiojimų kiemas. Jį supo aukštos sienos, per aukštos, kad perlipčiau, kurių vienoje pamačiau duris – žinoma, prie jų nuolatos budės sargybinis – vedančias į mano privačias patalpas.

Kambarių langai žvelgė į vieną sodelių, kurio medžiai šiuo metų laiku buvo pliki ir sudžiūvę, o langus dengė tvirtos grotos. Man jau buvo paskirta tarnaitė, turinti nuolatos manimi rūpintis, ir ji turėjo atskirą mažą kambarėlį. Vargu ar Kamilą galima vadinti garbingu *cosmetos* vardu, nes ji buvo tik senamadiška graikė valstietė. Be to, kaip netrukus sužinojau, Kamila buvo kurčnebylė, todėl, neabejojau, ir buvo parinkta man į tarnaites, kad negalėčiau prikalbinti perduoti žinutės ar mėginti išpešti iš jos informacijos apie žmones arba įvykius, susijusius su mano nelaisve.

Buveinę vargiai buvo galima pavadinti karališka, tačiau teko gyventi ir kur kas blogesniuose būstuose, tad džiaugiausi, kad bent jau nesu prirakintas grandinėmis tamsiame požemyje. Pasistengiau, kad Strabo nepamatytų jokių mano pasitenkinimo ar nuolankumo ženklų, tačiau jam, matyt, nerūpėjo, kaip aš jaučiuosi.

– Manau, tau čia patiks būti, princese, – pareiškė jis. – Tikiu, kad taip ir bus. Taip pat tikiu, kad tau šis būstas taip patiks, kad tu – dažnai ir aš, o galiausiai ir mūsų sūnus – šiose menėse gyvensime ilgai ir laimingai.

3

Gerokai anksčiau nei Strabo išdavė savo ketinimus, puikiai supratau, kad jis nė negalvoja manęs paleisti, net jei

Teodorikas nusižeminęs įvykdytų visus jo reikalavimus. Tuo net neabejojau, nes Strabo jau buvo man išdavęs vieną paslaptį ir, manau, niekada nepasakys jos dar kam nors. Per patį pirmą mūsų susitikimą jis prisipažino, kad labai nekenčia savo sūnaus bei numanomo titulo paveldėtojo ir kad imperatorius Zenonas klaidingai mano, jog laikydamas Rekitą įkaitu savo dvare Konstantinopolyje gali manipuliuoti jaunuolio tėvu karaliumi. Jei ištrūkčiau į laisvę ir pasakyčiau tik šią vienintelę naujieną, Zenonas, be jokios abejonės, savo imperatorišką malonę rodytų ne Strabo, o Teodoriko *ostrogotams*, o gal net iškeltų kokį bereikšmį kitos, mažesnės germanų tautos karaliuką. Tad manęs į laisvę neišleis.

Kad ir kas įvyktų: ar Strabo pasiliktų mane kaip žaisliuką visam laikui, ar nuoširdžiai tikėtųsi, kad pagimdysiu jam geresnį titulo paveldėtoją, ar (kadangi niekad nepastosiu) galiausiai imtų manimi bodėtis ir nužudytų, buvau tikras dėl vieno dalyko – kai Strabo pareiškė, jog šiuose Konstancijanos rūmuose „gyvensiu ilgai", tai reiškė iki gyvenimo pabaigos.

Jei iš tiesų būčiau princesė Amalamena, išgirdusi tokį nuosprendį tikriausiai pulčiau į neviltį. Tačiau turėjau paslapčių, kurios mane guodė, ir vyliausi, kad, padedamas Odvulfo, sugebėsiu pabėgti, kai tik nuspręsiu, jog jau metas. Žinojau, kad Odvulfas vis dar yra su mumis, nes keliaujant keliskart jį atsitiktinai mačiau. Pirmą kartą jis man tik vos pastebimai linktelėjo duodamas ženklą, kad Augis jau išvyko pas Teodoriką. Vėliau Odvulfas man nedavė jokių ženklų, o jei atsitiktinai vienas su kitu prasilenkdavome, jis, kaip ir visi kiti kariai, tik nepadoriai šaipydavosi arba geidulingai šnairuodavo, tačiau nė vienas mūsų neišsiduodavome, kad esame pažįstami. Kadangi čia, Konstancijanoje, buvo kur kas daugiau Strabo karių – nors, kiek galėjau spręsti, gerokai mažiau nei didelė armija – Odvul-

fui tikriausiai tapo dar lengviau įsimaišyti tarp jų ir neatrodyti įsibrovėliu. Kad ir kaip ten būtų, kartkartėmis jam pavykdavo būti paskirtam į sargybą prie mano durų. Tada jis stengdavosi sužinoti, ar man ko nors iš jo reikia. Kol kas man nieko nereikėjo, tačiau mudu turėdavome progą pasikalbėti, nes tarnaitė Kamila negalėjo mūsų vogčiomis klausytis, ir tai man buvo malonu, nes daugiau pakalbėti neturėjau su niekuo, išskyrus Strabo.

Strabo su manimi kalbėdavo, ir dažnai – kai nešnopuodavo, nekriuksėdavo, nesiseilėdavo poruodamasis ir pajėgdamas pakankamai aiškiai tarti žodžius – be to, apie dalykus, kurie mane labai domino. Šnekiausias jis būdavo tada, kai kūniškai manimi pasinaudojęs gulėdavo tingus ir išsekęs, tačiau atviravo ne todėl, kad iš meilės man būtų netekęs galvos, o dėl to, jog labai mėgo girtis ir buvo įsitikinęs, jog niekada neturėsiu galimybės pasinaudoti paslaptimis, kurias jis man atskleidžia.

Žinoma, ne viskas, ką sakydavo Strabo, buvo didelė paslaptis. Kai atvykome į Konstancijaną, jis garsiai nepatenkintas purkštavo – ne tik man, bet ir visiems, kurie jį girdėjo, – kad dar nėra opcijaus Ocerio, kuris turėjo atnešti žinią, jog Teodorikas atgailauja, nusileidžia ir nuolankiai paklūsta. Oceris galėjo vėluoti dėl daugybės priežasčių, todėl Strabo dėl to labai netriukšmavo. Tačiau laikas bėgo, o opcijus nesirodė, tad Strabo tapo labiau sunerimęs bei suirzęs ir dažnai man urgzdavo:

– Jei tavo šlykštus brolis delsdamas atsakyti tikisi iš manęs išmelsti nuolaidų, jis labai klysta!

Į tokias jo pastabas tik abejingai gūžčiodavau pečiais, tarsi sakydamas, jog su šiais reikalais neturiu nieko bendra, jie man nerūpi ir nieko dėl to nedaryčiau, net jei galėčiau. Kartą Strabo man pagrasino:

– Gal tavo brolio silpnuoliškas neryžtingumas pasikeistų, jei jam kas savaitę nusiųsčiau po vieną tavo pirštą.

Nusižiovavęs atsakiau:

– Verčiau siųsk Kamilos pirštus. Vargu ar Teodorikas pastebės skirtumą, o Kamilai jie nelabai reikalingi. Ji čia jais beveik nesinaudoja.

– *Iésus Xristus*, – nuoširdžiai nustebo Strabo. – Gal tik apsimetinėji princese, o iš tiesų esi *ostrogotė*. Plėšrūnė! Kietaširdė kaip *haliurunas*! Tad koks bus tvirtas, nepalaužiamas ir plieninis sūnus, kai tu jį man pagimdysi!

Kitą kartą Strabo pasakė man kai ką, kas, matyt, nebuvo paslaptis, tačiau mane ši žinia pribloškė. Kai jis ėmė girtis, kad imperatorius Zenonas jį labai vertina, remia ir juo pasikliauja, išdrįsau pareikšti:

– Tarkime, mano brolis sulauktų paramos iš Romos. Juk tada judu su Teodoriku taptumėte lygūs ir atsidurtumėte aklavietėje?

Strabo sodriai nusiriaugėjo ir sumaurojo:

– *Vái*! Romoje nėra imperatoriaus.

– Na, žinoma, aš turėjau galvoje Raveną. Žinau, kad imperatorius dar berniukas ir jį niekinamai vadina Mažuoju Augustu...

– Ne, ne. Audavakras nuvertė nuo sosto ir ištrėmė tą berniuką Romulą Augustulą, o jo tėvui, karaliui regentui, nukirto galvą. Pirmą kartą per daugiau nei penkis šimtus metų nė vienas romėnas nėra tituluojamas skambiu imperatoriaus vardu. Tiesą sakant, visiškai neliko Romos Vakarų imperijos. Jos pavadinimas ištrintas iš pasaulio žemėlapių.

– Ką?

– Kur tu buvai, mergaite, jei nežinai tokių dalykų? – Strabo atlošė galvą ir negalėdamas patikėti viena akimi įsistebeilijo į mane. – Ak, *ja*, pamiršau. Tu ilgą laiką keliavai. Tikriausiai išvykai iš Konstantinopolio anksčiau nei miestą pasiekė ši žinia.

– Kokia žinia? Kas tas Audavakras?

– Svetimšalis, kaip mudu. Velionio scirų karaliaus Edikos sūnus.

– Apie Ediką esu girdėjusi, – atsakiau prisiminęs mažą kaimą, kurio gyventojams buvo nukirstos plaštakos. – Teodoriko... mano tėvas nukovė karalių Ediką mūšyje ir netrukus žuvo pats. Tačiau ką Edikos sūnus turi bendra su...

– Audavakras jaunystėje įstojo į romėnų armiją ir sparčiai kilo karjeros laiptais, kol pasiekė labai aukštą postą. Mėgdžiodamas Rikimerą, kitą svetimšalį, paskutiniuoju metu Romoje jis tapo „karalių skyrėju". Tai Audavakras pasodino jaunąjį Augustulą į sostą, o vėliau nusprendė berniuką iš jo išmesti.

– Kodėl? Karalių skyrėjas Rikimeras kažkada buvo tikrasis Vakarų imperijos valdovas, ir visi tą žinojo, tačiau Rikimerui pakako būti ne soste, o už jo.

Strabo gūžtelėjo pečiais ir pavartė akis.

– Audavakrui to nepakanka. Jis tik ir laukė preteksto. Armijos svetimšaliai įteikė peticiją prašydami skirti, pasibaigus tarnybai, naujakurių sklypus, kurie visada buvo skiriami tiems, kurie gimė Italijoje. Augustulas, tiksliau, jo tėvas Orestas, kategoriškai atsisakė, tad Audavakras nušalino berniuką nuo sosto, nukirsdino galvą Orestui ir paskelbė, kad jis tenkina peticiją. Svetimšaliai kareiviai džiūgavo ir kilnojo Audavakrą ant savo skydų. Tad dabar jis iš tiesų valdo imperiją.

Strabo sukikeno, nes Romos nelaimės jį džiugino, ir pridūrė:

– Žinoma, romėnams per sunku ištarti jo vardą senąja kalba. Tad jį vadina Odoaceriu, kas lotyniškai reiškia „nekenčiamas kardas".

– Svetimšalis! – nustebau. – Romos imperatorius! Išties toks perversmas yra beprecedentis.

– Ne, jis nepasiskelbė imperatoriumi. Tai būtų per daug begėdiška, o Audavakras yra per daug gudrus. Nei Romos piliečiai, nei imperatorius Zenonas neleistų jam to padaryti. Tačiau, regis, Zenonas visiškai mielai leidžia Odoaceriui

valdyti vakaruose, kol šis demonstruoja paklusnumą Rytų imperatoriui, kitaip tariant, vieninteliam Romos imperijos likučių imperatoriui.

Strabo vėl nusiriaugėjo, tarsi jam visiškai nerūpėtų, kad kalba apie eros, galbūt net šiuolaikinės civilizacijos ar mums žinomo pasaulio pabaigą.

Vis dar apsvaigęs tariau:

– Jau nesuskaičiuoju, kiek imperatorių per mano gyvenimą valdė Romą arba Raveną. Tačiau niekada net nesapnavau, kad pamatysiu svetimšalį – ne, laukinį barbarą, jei jis yra sciras – valdantį yrančią didžiausią, kokia tik aprašyta istorijos analuose, imperiją.

– Kad ir kaip ten būtų, – kandžiai įgėlė Strabo, – labai abejoju, kad Odoaceris kada nors sudarytų sąjungą su vyro, nužudžiusio jo tėvą, sūnumi.

– Ne, – buvau priverstas sutikti ir atsidusau. – Teodorikas negali tikėtis jo draugystės.

– Antra vertus, jei vienas svetimšalis gali taip aukštai iš kilti, – toliau dėstė Strabo, – tą gali padaryti ir kitas.

Jis išvertė akis tarsi rupūžė, sekanti skanią musę, ir, klas tingai nusišypsojęs, prabilo iš lėto, tarsi laukdamas, kada galės tą musę praryti:

– Odoaceriui gali pavykti suvienyti besikivirčijančias va karų tautas ir suburti jas į tokią galingą sąjungą, kad Zeno nui prie pat jo Rytų imperijos durų atsirastų labai nepato gus kaimynas. Tikiu, kad tokie laikai ateis. Tačiau kol taip atsitiks, toliau leisiu Zenonui laikyti mano netikėlį sūnų Rekitą ir manyti, kad šitaip jis užsitikrina mano nuolanku mą. Tegul sau mano, kad esu jo silpnas ir vergiškai nuo lankus pavaldinys. Tada, kai Zenonui prireiks, kad kas nors įsiveržtų į Odoacerio žemes ir jas užkariautų... kas tai galės padaryti geriau už ilgalaikį, ištikimą ir vertą pasitikėjimo Zenono numylėtinį Tiudareiką Triarijų? *Niu*? O tada... pa žiūrėsime, kaip ilgai išsilaikys Zenono imperija. *Niu*?

Puiku. Leidausi pagrobiamas tik todėl, kad iššniukštinėčiau apie Strabo siekius bei planus ir jau juos sužinojau. Jie stebėtinai paprasti: Strabo troško valdyti visą pasaulį. Tai atrodė taip įmanoma ir tikėtina, jog man kilo pagunda nedelsiant pradėti rengtis bėgti, kad šuoliais nulėkčiau pas Teodoriką ir jį perspėčiau.

Tačiau norėjau ištirti dar kelis dalykus – vienas jų mane ypač domino nuo pat pirmos atvykimo į Konstancijaną dienos. Tad kitą naktį, kai Strabo suglebęs ir mieguistas šnopuodamas gulėjo šalia manęs, užkalbinau jį apie tai, kas man rūpėjo.

– Pasakojai, kad tavo armija nenugalima ir Zenonas jos bijo, – pradėjau. – Tačiau aš nemačiau jokios armijos, tik įgulą, ir joje karių mažiau nei Teodorikas laiko mūsų mieste Novoje.

– *Skeit*! – vulgariai nusikeikė Strabo. – Mano armija yra tikra, o ne tranų avilys. Tarnaudami įguloje vyrai tampa tinginiai ir neišmanėliai. Daugumą jų laikau mūšio lauke, kur ir turėtų būti kariai. Jie ten kaunasi, kaip ir dera kariūnams.

– Su kuo?

– Su bet kuo, – toliau mieguistai aiškino jis, tarsi tai būtų visiškai nereikšminga. – Neseniai dvi man pavaldžios gentys, esančios šiaurėje, Danuvijaus deltos pelkėse, – dvi mažos herulių genties atšakos – susivaidijo nežinia dėl ko ir be mano leidimo pradėjo tarpusavyje kariauti. Nusiunčiau savo armiją, kad tą karą numalšintų.

– Kaip tavo armija žino, kurią kariaujančią šalį palaikyti?

– Ką? Jiems įsakyta išnaikinti visus kariaujančius vyrus, o moteris ir vaikus paimti vergais. Kaip dar turėčiau nubausti už nepaklusnumą? – Jis tingiai pasirąžė ir garsiai išleido dujas. – Tačiau kai prasidėjo karas, nemažai maištaujančių karių bailiai pasidavė, kad jų nenužudyčiau. Tad dalis mano armijos kaip tik dabar grįžta čia atsivesdama karo belaisvius – kaip man sakė, po tris šimtus iš kiekvie-

nos kariaujančios šalies. Aš juos visus nužudysiu, kad Konstancijanoje visi galėtų pasilinksminti. Galbūt uždėjęs prievartavimo tuniką. Arba užsiundęs laukinius žvėris. Dar nenusprendžiau.

– Tačiau jei savo armiją nuolatos laikai mūšio lauke, o čia lieka tik nedidelė įgula, kas gali sutrukdyti Teodorikui – ar kuriam nors kitam priešui – apgulti Konstancijaną? – toliau kamantinėjau. – Manyčiau, kad tu, tavo įgulos kariai ir visi Konstancijanos gyventojai kapituliuotų iš bado tavo armijai nesuskubus atvykti į pagalbą.

Strabo niekinamai suprunkštė.

– *Vái*! Moters žodžiai – tai tik oro virpinimas! Šio miesto nepajėgtų apgulti visos Europos armijos drauge paėmus. Juk matei uostą. Jei prireiktų, Juodosios jūros laivynas net ir dešimtmečius galėtų tiekti armijai maistą ir atsargas, kad ji pajėgtų gintis. Tik jei visos Europos laivynai užblokuotų Konstancijaną, jai iškiltų grėsmė. Tačiau joks laivas čia nepateks prieš tai nepraplaukęs pro Bosforo sąsiaurį. Tad aš būčiau gerokai iš anksto perspėtas apie priešo laivyną ir galėčiau imtis priemonių jį atbaidyti.

– *Ja*, turėjau ir pati tai suvokti.

– Klausyk, pasileidusi paukštyte. Šį miestą galima sugriauti tik iš vidaus, jei kiltų gyventojų arba kariuomenės sukilimas. Tai dar viena priežastis, dėl kurios didžiąją kariuomenės dalį laikau toli nuo čia. Gerai žinoma, kad armijos sukyla prieš savo vadus. Tačiau turiu pakankamai didelę įgulą – ir šiuos vyrus be paliovos brutaliai bauginu – kad galimiems maištautojams atimčiau norą tą daryti.

– Vargu ar tavo kariai arba miesto gyventojai žavisi tokiomis priemonėmis, – drąsiai pareiškiau.

– Man nė kiek nerūpi jų žavėjimasis, taip pat ir tavo. Atsikrenkštęs jis nusispjovė ant grindų prie mano kojų. Nors nesu slaviškas išlepusių romėnų mėgdžiotojas, vadovaujuosi dviem jų senovinėmis sentencijomis: *Divide et*

impera – skaldyk ir valdyk. Tai išmintingas patarimas. Antroji sentencija man patinka dar labiau: *Oderint dum metuant* – tegul tavęs nekenčia... svarbu, kad bijotų.

Kai Odvulfas vėl buvo paskirtas mane saugoti, jis užsiminė apie tą patį dalyką.

– Tie keli kariai, su kuriais susipažinau, laiko mane silpnapročiu, – aiškino ietininkas. – Kad paaiškinčiau, kaip tarp jų atsiradau, papasakojau prasimanytą istoriją, kad anksčiau buvau Teodoriko armijos ietininkas, tačiau, kai, žaidžiant kauliukais sugavo mane sukčiaujant, žiauriai nubaudė nuplakdami pririštą prie stulpo, todėl pabėgau nuo savo bičiulių ir įstojau į Strabo armiją.

– Man toks pretekstas atrodo visai protingas, – pareiškiau. – Kodėl jie tave laiko silpnapročiu?

– Jie sako, kad tik tas vyras, kurio galvoje vietoj smegenų – mėšlas, gali iškeisti Teodoriko armiją į Strabo.

– Kodėl jie taip mano? Juk patys tarnauja jo armijoje.

– Jų šeimos seniai prisiekė ištikimybę Amalų giminės Strabo atšakai. Jie jaučiasi įsipareigoję jam tarnauti, tačiau yra labai nepatenkinti. Ak, jie puikūs kariai, *ja*, ir Strabo nuolat suteikia jiems galimybę kautis. Tačiau net ir kai nevyksta mūšiai, Strabo dažnai juos siuntinėja į varginančias keliones ir liepia tūnoti svetimuose kraštuose.

– Girdėjau apie tai.

– Išskyrus tuos atvejus, kai suteikiamas atokvėpis paskiriant čia, į Konstancijanos įgulą, kariai labai retai gali mėgautis miesto teikiamomis pramogomis. Jiems beveik netenka pasilinksminti viešnamiuose, skaniai pavalgyti, daug išgerti ir galbūt šauniai pasišvaistyti kumščiais tavernoje, kariai net negali tingiai pasilepinti maudynėmis termoje.

– Odvulfai, ar turėčiau suprasti, kad Strabo kariai galėtų jį palikti ir pereiti pas Teodoriką?

– Ak, ne. Tik negreitai. Jie patys, jų tėvai ir seneliai per daug seniai yra įsipareigoję Amalų giminei, iš kurios kilo Strabo. Manau, jų nepasitenkinimas galėtų virsti atviru vaidu ir maištu, tačiau tam reikėtų subtilių agitatorių, tokių kaip šventikai, bet jų turėtų būti daug ir tai tęstųsi daug metų.

– Tačiau, – susimąstęs tariau, – jei Strabo būtų pašalintas... jei kariai netektų vado, kuriam yra prisiekę ištikimybę...

Odvulfas pažvelgė į mane panašiai kaip Strabo, kai jam pasiūliau amputuoti tarnaitės pirštus.

– Svanilda, – tarė jis, – esu girdėjęs apie amazones, tačiau nesitikėjau, kad teks su ja susipažinti. Ar siūlai jį nužudyti? Pati? Gležna mergina prieš užsigrūdinusį karį? Čia, jo rūmuose, jo mieste, jam priklausančių teritorijų gilumoje?

– Jei tą padaryčiau aš – ar kas nors kitas – kaip manai, ar kariai, netekę Strabo, priimtų Teodoriką kaip savo karalių?

– Iš kur man žinoti? Aš pats esu tik paprastas karys. Be abejonės, jie būtų labai sutrikę ir sunerimę. Tačiau atmink, Svanilda, kad Strabo valdžia atitektų jo sūnui Rekitai.

– Manau, net Strabo nenorėtų, kad jo šauniems vyrams tektų kęsti žuvį, o ne karalių. Tačiau pasakyk man, Odvulfai, kaip tau pavyko taip ilgai neišsiduoti? Gal galėtum dar truputį čia pabūti?

– Tikiuosi, galėčiau, *ja*. Nepaskirtas į jokią turmą, neprivalėdamas atsiliepti, kai pašaukia rikiuotėje, apskritai neturėdamas jokių pareigų jaučiuosi keistai ir nekariškai. Tačiau prisitaikiau. Kad ir kur eičiau, visada ką nors nešuosi. Ką nors didelio ir matomo: netašytą rąstą, glėbį iečių, kurias reikia nublizginti, balną, kurį reikia sutaisyti. Bet kuris mane pamatęs karininkas pagalvoja, kad vykdau kažkurio kito karininko paliepimą ar užduotį.

– Tada elkis taip ir toliau. Lik nematomas. Esu kai ką sumaniusi ir, jei pamėginsiu tai įgyvendinti, man tavęs prireiks.

Netrukus iš nedidelio mūšio kažkur šiaurėje turėtų grįžti Strabo karių būrys. Jie kartu atsives šimtus herulių genties karo belaisvių. Kai kariai ir belaisviai atvyks, pasirūpink, kad tave paskirtų mane saugoti. Tada tau pasakysiu, ką sugalvojau. Užtikrinu, Odvulfai, netrukus vėl pasijusi karys.

Strabo dabar beveik visą laiką būdavo įtūžęs, plūsdavosi ir dažnai šlitinėdavo girtas. Jo nuolatos paraudusios rupūžės akys dabar buvo baisesnės nei bet kada. Ir visa tai dėl to, kad opcijus Oceris vis dar nepasirodė. Žinoma, Strabo taip pat siuto ant manęs ir koneveikė radęs patogiausią auką išlieti savo pyktį. Pradėjau ne juokais baimintis, kad jis gali mane taip stipriai sužaloti, jog nepajėgsiu įgyvendinti savo sumanymo. Vieną naktį jis girtas ėmė mauroti:

– Velniop pirštus! Išpjausiu tavo p...ą ir nusiųsiu tavo netikėliui broliui! Ar Teodorikas atpažins, kad tai jo sesers?

– Abejoju, – atsakiau kaip įmanydamas šalčiau ir atšoviau kaipmat pameluodamas: – Tu pats jau turėtum ją ganėtinai gerai pažinti, tačiau tai ne visada tau pavyksta.

– Ką?

– Praėjusią naktį buvai labai girtas, o šis kambarys tamsus, tad vietoj savęs tau į lovą paguldžiau Kamilą.

– *Liufs Guth*! – sudejavo Strabo. Jo viena akis vėl persikreipė, kad apstulbusi pažvelgtų į Kamilą, kuri kaip tik tuo metu įšiūravo į kambarį. – Tą nepatrauklią prostitutę? – Tačiau netrukus jis atgavo pusiausvyrą ir atšovė man taip pat pameluodamas: – Stebėjausi, kodėl tą naktį, nors ir neištarei nė garso, buvai kur kas energingesnė ir uoliau atsiliepei į mano veiksmus nei įprastai. – Sugriebęs Kamilą už storo riešo Strabo suriaumojo: – Pažiūrėkime, ar ji vis dar yra geresnė už tave. O tu, kekše, lik čia ir žiūrėk. Gal išmoksi lovoje elgtis kaip dera tikrai moteriai.

Pajutau mažutį sąžinės priekaištą, kad tarnaitę priverčiau būti pažemintą, prislėgtą ir suterštą. Tačiau labai jos nesi-

gailėjau. Galbūt tai vienintelis jos lytinių santykių patyrimas. Ir, *thags Guth** , bent kartą ne man teks tai kęsti.

Galiausiai baigęs, Strabo išsidriekė ant lovos atgauti kvapą, o nuoga Kamila, išterliota *múxa* ir *bdélugma*, išsvirduliavo pro duris. Kai Strabo vėl pajėgė kalbėti, atsargiai paliečiau kitą temą, kad vėl nesužadinčiau jo įsiūčio.

– Dažnai mano brolį vadini niekdirbiu. Šį žodį jau esu girdėjusi iš kitų žmonių, šnekančių senąja kalba. Tačiau taip ir nesupratau, ką iš tiesų reiškia niekdirbys.

Prieš atsakydamas Strabo paėmė atsineštą vyno ąsotį ir atsigėrė didelį gurkšnį.

– Tai manęs nestebina. Tu – moteris, o šis žodis – vyriškas.

– Suprantu, kad tai nėra meilus žodelis. Jei įžeidinėji mano brolį taip, kaip aš spėju, galėtum bent jau paaiškinti, kaip jį užgaulioji.

– Ar žinai žodį *tetzte, niu*?

– Jis reiškia „menkysta".

– Na, o niekdirbys reiškia beveik tą patį, tik yra kur kas užgaulesnis. Jį vaizduoja runa nauts, kuri panaši į dvi kampu sukryžiuotas šakeles. Juk moki runų alfabetą, *niu*?

– Žinoma. Nauts žymi garsą „n", o pati reiškia menkystą.

– Teisingai, o niekdirbys yra menkesnis už menkystą. Jis yra niekingas, menkas, bailus, niekšiškas, net nevertas paniekos. Tai bjauriausias įžeidimas, kokį gotas gali mesti gotui. Ir jei vyrą kitas pavadina niekdirbiu, jis privalo susikauti su įžeidėju – mirtinai. Jei jis šitaip nepasielgia, yra išstumiamas iš bendruomenės, visi jo tautiečiai, gentainiai, giminės ir net šeimos nariai jo šalinasi. Jis net nelaikomas žmogumi. Jis yra toks... na, toks niekdirbys... kad, jei kas nors, turėdamas bent menkiausią priežastį, jį nužudytų, pagal gotų įstatymus net nebūtų teisiamas.

– Ar esi mano brolį pavadinęs niekdirbiu jam į akis?

---

*Ačiū Dievui. – *Vert. past.*

– Kol kas ne. Nors esame tolimi pusbroliai, dar nė karto nebuvome susitikę. Tačiau susitiksime. O kai tai įvyks, pažadu, kad pažvelgsiu jam tiesiai į akis – iš ko šaipaisi, kekše? – ir garsiai bei viešai paskelbsiu, jog Teodorikas yra niekdirbys. Tuo pat metu įsmeigsiu niekdirbio kuolą.

– Kas yra niekdirbio kuolas?

– Tiesiog dvi kampu sukryžiuotos šakelės, kad atrodytų panašios į nauto runą. Ištarus įžeidimą, šį kuolą reikia įsmeigti susitikimo vietoje. Tada pradeda veikti užkeikimas, nepaisant, ar tas vyras puola kautis tuoj pat, ar vėliau, ar apskritai nesikauna, ar net jei jis nugali kovoje. Tai beveik tas pat kaip *insandjis* – šėtono prakeiksmas.

– Tikrai? Tada... jei dabar tave pavadinčiau niekdirbiu... ir rasčiau šakeles, iš kurių sudėčiau niekdirbio kuolą...

Strabo nusikvatojo.

– Nesivargink, kekšele. Net nemėgink sugadinti mano geros nuotaikos savo grasinimais. Juk sakiau: tik vyrai meta iššūkį pavadindami kitą niekdirbiu. O kad tu ir toliau būtum sveika, kekše, patariu liautis svaidyti tokias įžūlias pastabas, nebent pajėgtum užsiauginti švancą, jei nori nemoteriškai rodyti nepagarbą vyro pranašumui.

– Tu teisus, *ja*, – nuolankiai pritariau. – Reikės taip ir padaryti.

– Puiku... puiku, – vėl apsnūsdamas sumurmėjo Strabo, nepamatęs mano piktdžiugiškos šypsenos.

Vėliau kelias dienas uoliai vaidinau savo tarnaitės tarnaitę. Vargšė, nelaiminga būtybė, matyt, labai susijaudino, išseko ir buvo visiškai palaužta: ji gulėjo aukštielninka ant gulto savo kambarėlyje, nieko neveikė, tik verkė. Tad sėdėjau prie jos guosdamas ir ramindamas, taip pat atnešdavau ko nors užkąsti, kai Kamila pajėgdavo praryti kąsnelį.

Mums pavyko pradėti bendrauti gestais ir mimika, tad galiausiai supratau, kad Kamilą pribloškė ne skausmas, nu-

alinimas ir net ne sielvartas. Priešingai, ji verkė iš džiaugsmo, nes trumpai pabuvo paties karaliaus Tiudareiko Triarijaus „žmona". O nejudėdama gulėjo todėl, kad iš savo *koilíos* neišleistų gličios Strabo *bdélugmos*, nes tikėjosi, jog kažkiek vyriškos *spérmatos* pateks į jos *hystérą*, ir ji, nors būdama tik paprasta šliundra, taps nesantuokinio princo motina.

Kai Strabo vėl pasirodė mano miegamajame, regėjosi, kad jį netrukus ištiks apopleksija, tad jis neprievartavo nei manęs, nei Kamilos. Jis tik atėjo putodamas ir vartydamas akis parėkauti:

– Mano kantrybė baigiasi! Patikimasis opcijus Oceris nedrįstų versti manęs sutrikusio laukti. Tai per tavo niekdirbį brolį jis čia negrįžta. Prisiekiu visais dievais, tavo kryželiu, plaktuku ir Nekaltosios Marijos ekskrecijomis, kad lauksiu ne ilgiau kaip dvi dienas! Šįvakar atvyks karo belaisviai heruliai. Esu nusiteikęs rytoj priversti juos labai gailėtis, kad nekrito mūšio lauke. Tačiau kai su jais susidorosiu ir kitą dieną dar nebus žinios iš Singidunumo, prisiekiu, kad...

– Noriu kai ką pasiūlyti dėl karo belaisvių, – pertraukiau jį neleisdamas vėl grasinti, kad pašalins mano intymias kūno dalis.

– Hm?

– Ar jau nusprendei, koks bus jų likimas? Užpjudysi laukiniais žvėrimis? Uždėsi kankinimo tunikas?

– Ne, ne, – nekantriai atšovė Strabo. – Šios bausmės per švelnios, kad numalšintų mano kraujo troškulį.

– Tad leisk man pasiūlyti kai ką tikrai didinga, – apsimestinai nuoširdžiai tariau. – Ar tai buvo amfiteatras, kai įjojome į Konstancijaną?

– *Ja*, puikus ir didelis, iš baltojo Parijos marmuro. Tačiau jei nori pasiūlyti gladiatorių kautynes, aš joms nepritarsiu. Kovos vienas su vienu yra dar menkesnės ir nuobodesnės nei...

– Tai būtų milžiniškos kautynės, – energingai pertraukiau jį. – Juk tos gentys tave supykdė, nes mėgino viena kitą išskersti, *niu*? Tai ir leisk joms tą padaryti. Visiems iš karto. Priversk juos tai padaryti. Apginkluok visus tų šešių šimtinių vyrus kardais, bet neduok skydų. Atvesk juos visus į areną. Trys šimtai vienos genties vyrų susikaus su trimis šimtais kitos. Kad jų noras kautis būtų didesnis, gali pažadėti paleisti po vieną likusį gyvą kiekvienos genties karį. Toks mūšis prilygtų Kaligulos ar Nerono sumanymams. Arena tikriausiai iki kulkšnių skendėtų kraujyje.

Strabo susižavėjęs papurtė galvą vos neapversdamas akių akiduobėse ir prislopinęs balsą tarė:

– Labai norėčiau, kad Oceris grįžtų laiku ir man nereikėtų tavęs luošinti, Amalamena. Būtų gaila sunaikinti vienintelę mano sutiktą moterį, kurios skoniai taip puikiai dera su manaisiais. Tave pavadinau plėšrūne ir šėtone, ir tu tokia esi. Kaligula su Neronu – kad ir kur jie būtų: *Valis-Aloje* ar *Avalonyje* – dabar vėl turėtų mirti iš pavydo, kad aš tave radau.

– Tada parodyk savo dėkingumą, – tariau. – Leisk man sėdėti šalia tavęs ir stebėti spektaklį.

Piktai pažvelgęs jis sumurmėjo:

– Na...

– Dar nė karto nebuvau iškėlusi kojos iš šių kambarių. Taip pat čia nieko neįleidi, išskyrus įgulos kapelioną, kuris ateina sekmadieniais. Jis man pasakė, kad, būdama tokia puolusi ir sutepšta, neturiu jokios vilties patekti į krikščionišką rojų. Tad leisk man pačiai save neatšaukiamai pasiųsti į pragarą. Na, Triarijau. Nejau plėšrūnei nesuteiksi galimybės dalyvauti žudynėse? Nejau šėtonei neleisi pasimėgauti jos pranašystėmis?

Strabo prunkštelėdamas nusijuokė.

– Toks pageidavimas teisėtas. Tačiau būsi prirakinta prie sargybinio. Ir tikiuosi, moterie, kad spektaklis tau patiks.

Aš veltui neaušinau burnos sakydamas, kad kitas prasiliejęs kraujas bus tavo.

Kai vakare pasikeitė sargyba, kitas sargybinis, atnešęs ant padėklų mano ir Kamilos vakarienę, kaip ir tikėjausi, buvo ietininkas Odvulfas. Jis man pasakė, kad paimti į nelaisvę heruliai, maždaug po tris šimtus kiekvienos genties vyrų, jau atvyko į miestą ir iškart buvo suvaryti į Konstancijanos amfiteatro požemius. Taip pat buvo atginta ir keli šimtai moterų bei vaikų, kurių daugumą jau paskirstė sirams vergų pirkliams.

– Paliko tik gražiausias moteris ir mergaites, kurios jau yra pakankamai suaugusios, kad būtų panaudotos kaip moterys. Kaip įsivaizduoji, įgulos kareiviai jau siaučia linksmindamiesi.

– Ar jie labai girti?

– Ak, taip, net per daug. Į mane skersakiuoja, nes nesvirduliuoju ir nevemiu.

– O kaip belaisviai vyrai? Ar jie siunta dėl to, kaip elgiamasi su jų žmonomis ir vaikais?

Odvulfas gūžtelėjo pečiais.

– Turbūt ne labiau nei būčiau pasipiktinęs aš, jei pralaimėčiau mūšį ir būčiau paimtas į nelaisvę. Tokių dalykų reikia tikėtis.

– *Ja*, ir aš taip manau, – buvau priverstas sutikti. – Tačiau gal gali tuos herulius kaip įmanoma labiau sukiršinti? Ar galėtum tarp jų patekti?

– Šiąnakt galėčiau padaryti viską, ko pareikalausi, Svanilda, nes kiti įgulos kariai arba girti, arba užsiėmę, hm, kitais reikalais.

– Tada taip ir padaryk. Pasakyk belaisviams, kad Strabo vyrai išnaudoja jų moteris ir mergaites... tarkime... vadinamuoju frankišku būdu. Ir graikišku.

Odvulfas nustėro.

– Jie tuo nepatikės! Niekas nepatikės, kad *ostrogotai* galėtų būti tokie iškrypę.

– Priversk juos patikėti. Šiaip ar taip, šie *ostrogotai* yra labai girti, todėl prarado savitvardą ir padorumą.

– Kalbi bjauriau nei koks kareivis, – suniurnėjo Odvulfas vėl gūžtelėdamas pečiais. – Pasistengsiu. Tačiau kam to reikia?

Pradėjau jam pasakoti apie masines gladiatorių kautynes, kurios bus paskelbtos rytoj, nes man pavyko įtikinti Strabo sutikti su mano siūlymu. Odvulfas kelis kartus pertraukė mane susižavėjimo kupinais šūksniais ir vėl pakartojo, kad esu amazoniškai linkusi į žiaurumus. Tačiau karys nurimo ir ėmė pritariamai linkčioti, kai paaiškinau, ką dar jis turėtų pasakyti požemyje po arena uždarytiems hiruliams.

– Prisiekiu Toro plaktuku, – sumurmėjo jis, – tavo protas genialus. Ar jis pravers ir tau, ir man, dar pamatysime.

– Kai baigsi deramai agituoti, provokuoti ir instruktuoti belaisvius – ir gerokai sutemus, tačiau kol visi įgulos kariai dar girtaus – noriu, kad atgabentum maršalo Torno šarvus ir atvestum jo arklį. Mudu su Strabo rytoj sėdėsime centrinėje pakyloje amfiteatro arenos aukšte. Tad pririšk arklį ir paslėpk šarvus patogioje vietoje prie atskiro įėjimo į tą pakylą.

– Maniau, kad šarvus laikome tik kaip prisiminimą. Tu nori jais vilkėti?

– *Saio* Tornas buvo ne ką stambesnis už mane, – atsainiai atsakiau. – Man šarvai turėtų tikti. Be to, jis mane pamokė joti arkliu su tomis balnavirvėmis. Atmink, Odvulfai, kad dar visai neseniai *ostrogotės* buvo narsios karės.

– Tačiau... princesės tarnaitė...

– Tikiuosi, kad netapau apgailėtinai silpna. Daryk kaip sakau. Ir dar vienas dalykas. Rytoj Strabo tikrai parinks patikimą sargybinį, kad mane prie jo prirakintų. Tačiau tu stenkis laikytis kaip įmanoma arčiau manęs.

– Nesibaimink, – užtikrino Odvulfas. – Rytoj visų galvos bus sunkios. Be vargo pasirūpinsiu, kad mane paskirtų bu-

dėti netoli tavęs. Beje, Svanilda, abu pasimelskime, kad tavo planas būtų sėkmingai įgyvendintas. Jei nepavyks pabėgti, dienos pabaigos gyvi nesulauksime.

4

Kitą rytą apsirengiau geriausiais Veledos apdarais ir pasidabinau puikiausiais papuošalais bei kosmetika, kurią atsivežiau iš Novos, taip pat užsidėjau iš bronzinės vielos spirale susuktą krūtų pakėlėją, nusipirktą prieš daugelį metų tolimajame Aidų slėnyje. Norėjau, kad Strabo – paskutinį kartą – išvystų mane tikrai, neginčijamai moterišką, visiškai negrėsmingą, kad neapsigalvotų ir neatšauktų savo sprendimo leisti kartu vykti į amfiteatrą.

Kamila man nepadėjo rengtis. Jau ne pirmą rytą ji meiliai glamonėjo savo krūtinę – pakaitomis spaudė apnuogintas dideles tarsi pagalvės krūtis – matyt, tikėdamasi, kad iš jų ištrykš motinos pienas. Žinoma, jai pavyko tik išspausti blyškios limfos, kurios iš savo krūtų galėtų išsunkti bet kuri stambi moteris ir net eunuchas. Tačiau man šovė į galvą pikta mintis. Nusiėmiau nuo kaklo auksinę grandinėlę, nusukau dangtelį nuo relikvinio flakonėlio ir, didžiai Kamilos nuostabai įspaudęs kelis jos syvų lašus į krištolinį buteliuką, vėl uždengiau kamšteliu.

Netrukus atvyko prašmatniai pasipuošęs Strabo. Jis vilkėjo ne sunkius šarvus, o ploną tuniką ir prie diržo buvo prisisegęs gausiai brangakmeniais puoštą durklą. Plaukai buvo sušukuoti, o paprastai susitaršiusi barzda tvarkingai pakirpta. Jis atlošė galvą, kad kiekviena akimi atskirai nužvelgtų mane nuo galvos iki kojų, pasitrynė delnus, išsiviepė ir šiltai tarė:

– Amalamena, nuoširdžiai džiaugiuosi, kad iki rytdienos man nereikės amputuoti tos tavo kūno dalies. Dabar

atrodai kaip niekada graži ir gundanti. Kai kovos arenoje sužadins mudviejų kraujo geismą, galėsime smagiai pašėlti naktį. Žinau, kad man tai patiks. Tikrai labai gaila, kad tai bus paskutinis kartas.

– Nebent, – pertraukiau jį, – man nusišypsotų Frėja arba Taikė ar kita laimės deivė.

– Ak, *ja*, jei kažkur užtrukęs Oceris staiga išdygtų tarsi iš po žemių. Eime žiūrėti skerdynių, kurias išvysti tu taip troškai.

Strabo pamojo ranka šarvuotam kariui, kurį atsivedė kartu, ir šis ant mano dešinio riešo užsegė metalinį vergų antrankį, kuris grandine buvo sujungtas su lygiai tokiu pat antrankiu ant kario kairiojo riešo. Tiesą sakant, antrankis buvo giliai įsirėžęs į vyro ranką, nes jis buvo stambesnis net už Strabo. Nepaprastai storas. Spėju, kad Strabo specialiai parinko tokį stambų karį, kad nepajėgčiau jo pavilkti norėdamas pabėgti, jei vyras staiga griūtų negyvas.

Kadangi amfiteatras buvo netoli rūmų, trise nuėjome į jį pėsčiomis, lydimi vos kelių sargybinių. Mes įžengėme pro miesto garbingiesiems skirtą įėjimą, o sargybiniai liko už vartų. Kai keliais laipteliais pasikėlėme į pakylą, pamačiau, kad man ten pastatyta patogi kėdė, o Strabo – aukšta sofa. Prieš išsidriekdamas ant jos, jis nusimovė sandalus ir apsiavė įmantriai, net ant padų, karoliukais siuvinėtas šlepetes. Gulintį ant aukštos sofos Strabo galėjo matyti visu ūgiu į amfiteatrą sugužėję pavaldiniai, o šlepetės turėjo byloti, kad jų karalius, Tiudareikas Triarijus, yra toks egzaltuotas, garsus ir tingus, kad jam niekada net nereikia vaikščioti, jei pats to neįsigeidžia.

Atrodė, kad visi Strabo pavaldiniai Konstancijanoje susirinko pasigėrėti karaliumi. Jie užpildė visas amfiteatro kerteles, nuo geriausių vietų apačioje iki kietų suolų aukščiausiose eilėse. Tik mūsų pakyloje nebuvo sausakimšai prisigrūdę žiūrovų: čia buvome tik aš, pririštas prie sargy-

binio, kuris susikūprinęs stovėjo prie mano kėdės, išsidrėbęs ant sofos Strabo ir dar vienas sargybinis – ačiū Dievui, tai buvo Odvulfas – kuris ginkluotas ir šarvuotas įsitempęs stovėjo už Strabo nugaros.

Buvo įprasta surakinti metaliniais pančiais vieną antrankį uždedant kaliniui ant dešinio riešo, o grandine sujungtą kitą antrankį – ant sargybinio kairio riešo, nes daugumos žmonių (taip pat ir mano) dešinė ranka yra stipresnė. Tačiau spėjau pamatyti, kad mano storasis sargybinis kardą yra prisisegęs diržo dešinėje ir jo ranka nuolatos trukčiodavo manąją, kai jis krapštydavosi nosį ar kasydavosi tarpukojį. Vadinasi, sargybinis kairiarankis. Fortūna tądien man tikrai šypsojosi.

Strabo tingiai mostelėjo balto audeklo skiautele, ir arenos durys atsivėrė. Ant smėlio sugužėjo belaisviai heruliai, genami daugybės ginkluotų sargybinių. Vyrai buvo visiškai nuogi, tik ant jų krūtinių margavo žali arba mėlyni lopai, žymintys, kuriai genčiai jie priklauso. Kiekvienos genties kariai buvo suvaryti į priešingus arenos kraštus. Vyrai buvo ginkluoti romėniškais gladiatorių durklais, ir tai reiškė, kad kova bus artima ir be jokių apsaugos priemonių, nes belaisviams skydų neišdalijo.

Strabo vėl davė ženklą. Sargybiniai grįžo atgal už arenos durų ir patikimai jas užrėmė, kad nė vienas kovos dalyvis negalėtų pabėgti ar pasislėpti. Priešinguose arenos kraštuose susispietę heruliai mindžikavo, matyt, aptarinėdami padėtį, kai kurie rodė į kitoje pusėje stovinčius vyrus, išterliotus skirtinga spalva. Tačiau netrukus visi atsigręžė į pakylą. Taip pat ir ant suolų sėdintys miestiečiai, kurie ėmė skanduoti: *Let faírwitl gaggan*! – ragindami Strabo: „Teprasideda linksmybės!“ Aš taip pat atsigręžiau, bet tik todėl, kad dirstelėčiau į Odvulfą. Šis linktelėjo patvirtindamas, kad padarė viską, kaip buvo liepta, ir tada suraukė veidą tarsi sakydamas: „Dabar liko tik laukti.“

Strabo nusišypsojo šelmiškai delsdamas, kad paerzintų savo nekantraujančius pavaldinius. Tada tingiai pakilo nuo sofos ir priėjo prie pakylos parapeto kreiptis į gladiatorius. Jei šiems vyrams anksčiau nebuvo tekę matyti Strabo, jie tikriausiai stebėjosi, kaip šis pajėgia vienu metu spoksoti į abu kovotojų būrius. Strabo kalba buvo maždaug tokia, kokią aš jam anksčiau buvau pasiūlęs: maištaujantys gentainiai, kurie panoro išskersti vieni kitus nepaisydami karaliaus valdžios, dabar turės galimybę kaip tik tai padaryti. Žalieji kausis su mėlynaisiais. Jei abiejose pusėse liks po vieną gyvą vyrą, jiems ne tik bus išsaugota gyvybė, bet ir suteikta garbė tapti karaliaus dvaro sargybiniais.

– *Háifsts skleideis háifstjandáu*! – baigė savo kalbą Strabo: – Kaukitės nuožmiai!

Tada jis tingiai grįžo ant savo sofos, atsigulė taip, kad visi matytų karoliukais papuoštus šlepečių padus, ir numetė balto audeklo skiautę duodamas ženklą pradėti kautynes.

Ir jos prasidėjo, tačiau ne taip, kaip tikėjosi Strabo ir kiti žiūrovai. Kova ėmė vykti taip, kaip buvau sumanęs aš ir sukurstė Odvulfas, ir kaip mudu abu vylėmės. Nukritus balto audeklo skiautei, mėlynieji ir žalieji nepuolė kautis vieni su kitais. Jie atsigręžė į šonines arenos sienas. Vieni vyrai su durklais dantyse pašokę įsikibo į parapetą ir persirito per jį. Kiti, atsispyrę nuo sudėtų savo bičiulių delnų, lipo per sieną. Atsidūrusieji viršuje pasilenkę tempė apačioje esančius bičiulius aukštyn. Žiūrovai, kuriems ant kelių ėmė stačia galva ristis nuogi vyrai, grūsdamiesi mėgino pasitraukti iš kelio. Tačiau dauguma – tarp jų ir Strabo – buvo taip priblokšti, kad pajėgė tik sėdėti palinkę į priekį, spoksoti į dar nematytą netvarką ir nustebę sutartinai murmėti.

Tačiau netrukus murmėjimas virto klyksmu ir riksmais, kai nuogi heruliai ėmė mojuoti durklais. Belaisviai kirto nesirinkdami, žudydami bejėgiškai susigrūdusius suoluose vyrus, moteris ir vaikus. Kai kurie žiūrovai mėgino užsidengti

nuo užpuolikų rankomis tarsi skydais, tad nukirstos galūnės skraidė ore, taip pat pirštai, plaštakos, ausys, nosys, galvos – daugiausia vaikų, nes jas buvo lengviausia nukirsti – neatpažįstami kūnų gabalai ir ryškiai raudono kraujo čiurkšlės.

Triukšmas virto kurtinama kakofonija. Skersdami ir durdami heruliai tarsi bepročiai šaukė ir juokėsi. Žaliesiems kapojant minią vienoje amfiteatro pusėje, o mėlyniesiems – kitoje, aukos, kurios dar pajėgė, klykė, kitos gargaliavo pro kakluose ir kitose vietose pradurtas žaizdas, o tie žiūrovai, kurių dar nespėjo užpulti, rėkė, bliovė ir trypė vieni kitus stengdamiesi užsiropšti aukščiau. Praėjimuose ir ant laiptų buvo išstatyta daugybė Strabo ginkluotų sargybinių, kurie mėgino sulaikyti užpuolikus, tačiau sargybinius nubloškė atgal ir vertė iš kojų minia, kurią jie stengėsi apginti. Nors buvo ir daugiau sargybinių, kurie galėtų padėti – tų, kurie suvarė herulius į areną, – tačiau jie dykai ir be naudos sėdėjo po amfiteatru už durų, kurias patys buvo užrakinę. Jie, be abejonės, girdėjo viršuje kilusią sumaištį, bet nė vienas neabejojo, kad tai tik skerdžiančių vienas kitą mėlynųjų ir žaliųjų keliamas triukšmas.

Strabo dar nespėjus iki galo suvokti, kas vyksta, mano asmeninis sargybinis atsipeikėjo iš paralyžiaus, kurį sukėlė nuostaba, ir kaire ranka mėgino išsitraukti kardą. Tačiau aš jam sutrukdžiau truktelėdamas savo antrankiu surakintą dešinę. Kai savo svoriu užgulus grandinę man pavyko ištiesti sargybinio ranką, už mūsų nugarų švystelėjo Odvulfo kardas su gyvatės rašto ašmenimis ir nukirto sargybinio plaštaką truputį aukščiau antrankio. Jau sakiau, kad vyras buvo labai storas, tad metalinis antrankis buvo giliai įsirėžęs į jo riešą, todėl ant mano riešo karojo ne tik grandinė su dviem antrankiais, bet ir sunki, kraujuojanti ir trūkčiojanti sargybinio plaštaka. Nors vyras buvo sunkiai sužeistas, jam kažkaip pavyko kaire ranka išsitraukti kardą ir jis ėmė energingai gintis nuo Odvulfo kirčių.

Tuo metu atsipeikėjęs Strabo pašoko ir sumaurojo ant manęs:

– Ak, tu, dvokianti kale, čia tavo darbas!

Jis taip pat turėjo kardą ir užsimojo kirsti mane. Būčiau kaipmat žuvęs. Tačiau kadangi buvau tik beginklė moteris, Strabo nesivargino deramai atsistoti ir tiksliai nusitaikyti ar net užsimoti iš visų jėgų. Jo kardas tik nuslydo atsitrenkęs į mano suraitytą bronzinį krūtų pakėlėją. Nuo skausmingo smūgio man užėmė kvapą, ir aš susvirduliavau. Tačiau Strabo nespėjus užsiimti tinkamos padėties ir vėl užsimoti kardu – šįkart kirtis būtų mirtinas – nukirtęs sargybinį Odvulfas vėl užsimojo kardu, ir Strabo susmuko prie mūsų kojų. Nors buvau apstulbęs, pamačiau, kad Strabo nekraujuoja.

– Kirtau jam... kardo plokštuma... – paaiškino Odvulfas šnopuodamas, – tu man nepasakei, kaip elgtis... nežinojau... ar nori, kad... jis jau dabar žūtų.

– Manau... ne, – atsakiau švokšdamas ir mėgindamas atgauti kvapą ir tuo pat metu dairydamasis po amfiteatrą.

Sargybiniai, kurie buvo užsirakinę arenos požemiuose, pagaliau išlipo į viršų ir, pamatę, kas vyksta, ėmė ropštis sienomis pulti herulių. Abiejuose amfiteatro kraštuose voliojosi kūnai – suglebę, besirangantys, įvairios kūnų dalys – vieni gulėjo ten, kur buvo pakirsti, kiti iš lėto virto nuo atbrailų ar riedėjo laiptais. Tikriausiai pirmą kartą gladiatorių kovų istorijoje arenos smėlis buvo nepriekaištingai švarus, tačiau didžiulė balto Parijos marmuro taurė skendėjo kraujyje.

Heruliai žudė tik palei dvi ilgąsias amfiteatro sienas. Jie ir jų persekiotojai dar nespėjo pasukti abiejų išlenktų pastato pusių link. Tuose galuose sėdėję žmonės – taip pat ir visi, buvę prie mūsų centrinės pakylos ir virš jos, – galėjo pabėgti pro išėjimo vartus. Tačiau ten susidarė didžiulė spūstis – žmonės stumdėsi, grūmėsi alkūnėmis, kumščiavosi, kandžiojosi, rangėsi, draskė vieni kitus – todėl šaukė ir klykė taip pat kaip tie, kuriuos skerdė. Kai kurie jų žuvo

braudamiesi pro duris – daugiausia moterys ir vaikai – nes juos sumušė ir sutrypė stambesni, labiau išsigandę ir nuožmesni nelaimės draugai. Kad ir kaip ten būtų, niekas amfiteatre nekreipė nė menkiausio dėmesio į mus, stovinčius ant pakylos.

– Dar... nenoriu, kad Strabo žūtų, – kreipiausi į Odvulfą. – Tik trokštu, kad jis gailėtųsi, jog nežuvo. Atsuk mano antrankio varžtą. Man trijų rankų nereikia. Dabar paduok žuvusio sargybinio kardą, o pats padėk man. – Paaiškinau jam, kaip ir kur panaudoti ginklus. – Kirsk per kelius ir alkūnes, sąnarius atskirti lengviau nei perkirsti kaulus.

Kai mes pradėjome kapoti Strabo, jis vis dar buvo be sąmonės, tačiau kaipmat ją atgavo. Žinoma, jis priešinosi tarsi išprotėjęs, o buvo labai stambus ir stiprus. Tačiau kai nuo Odvulfo smūgio neteko sąmonės, Strabo jėgos sumenko, ir jos ėmė dar labiau nykti, kai iš galūnių pradėjo trykšti kraujas. Be to, Strabo vilkėjo tik drabužius, o Odvulfas – sunkius šarvus, aš taip pat nebuvau geibi moteris. Kai ėmėme kirsti paskutinę galūnę, Strabo tik gailiai ir beprasmiškai, kaip ir kiti jo nelaimingi Konstancijanos pavaldiniai, klykė ir maldavo pasigailėti.

Galūnes netrukome amputuoti. Amfiteatre vis dar virė kovos – tarp žuvusiųjų ir mirštančiųjų dabar jau buvo daug herulių ir daugybė sargybinių – kai aš galiausiai pakilau ir atsistojau prie ant nugaros gulinčio Tiudareiko Triarijaus likučių. Tačiau nesikreipiau į jį šiuo vardu.

– Parše, – tariau vėl šnopuodamas, nes buvau išsekęs, – kol nukraujuosi... gali ropoti... keturpėsčias. Ant savo keturių strampų. Kaip tikras paršas. *Niu*?

Dabar Strabo tylėjo, tačiau iš jo žvairų akių per smilkinius upeliais tekėjo ašaros ir maišėsi su kraujo klanu, kuris išsidriekė ant pakylos. Pakėliau vieną nukirstą galūnę – blauzdą su pėda, ant kurios vis dar buvo užmauta karoliukais papuošta šlepetė – ir atrėmiau stačią į sofą. Tada paėmiau kitą

galūnę – ranką su plaštaka – ir sukryžiavęs atrėmiau į jau stovinčią taip, kad jos kartu panėšėtų į nauto runą.

– Palieku prie tavęs niekdirbio kuolą, – tariau. – Galėsi į jį spoksoti iš lėto mirdamas. Spoksok kuria tik nori akimi. Kaip pats man sakei, niekdirbio kuolas siųs tau mano prakeiksmus iki paskutinio tavo kiauliškos širdies tvinksnio.

– Eime, Svanilda, – paragino Odvulfas. – Minia jau prasibrovė pro ana tas duris. Galėsime ant laiptų į ją įsimaišyti ir nepastebėti ištrūkti į gatvę.

– *Ja*, – pritariau pažvelgdamas į tą pusę, kur rodė Odvulfas. – Kur mūsų arkliai ir Torno šarvai?

– Gerai ir saugiai paslėpti, – nusijuokė karys. – Name, tiesiai per gatvę nuo atskiro įėjimo į pakylą. Jame gyvenantys žmonės atėjo čia pasižiūrėti spektaklio, tad pagalvojau: kodėl nepasinaudoti tokia proga?

– Puiku. Keliauk ten. Aš netrukus ateisiu. – Palinkęs prie Strabo tariau: – Liko dar kai kas.

Strabo sutrukčiojo nukirstas galūnes tarsi norėdamas užsidengti nuo smūgio. Tačiau aš tik nusisegiau nuo grandinėlės relikvinį flakonėlį, atkimšau ir sugrūdau krištolinį indą jam tarp blyškiai pamėlusių lūpų.

– Štai, – tariau. – Tai bus tavo vienintelis išrišimas. Dažnai šaipydavaisi iš Nekaltosios Mergelės pieno. Galbūt dabar norėsi jo pažįsti kalbėdamas paskutinius savo poterius.

Atsikėlęs apsidairiau, ar greta nestovi Odvulfas ir ar negirdi mūsų pokalbio.

– Taip pat noriu truputį tave paguosti prieš mirtį, – tyčiojausi toliau. – Nesigėdyk, kad tave nužudė moteris. Aš nesu princesė Amalamena. – Paskui tyčia jam pamelavau, nors vyliausi, kad tai tik pusiau melas. – Amalamena yra saugi pas savo brolį Teodoriką, taip pat ir tikrasis paktas, kurį pasirašė imperatorius Zenonas. Leidausi sučiumpamas ir laikomas nelaisvėje tik todėl, kad tu apie tai sužinotum, kai jau bus per vėlu.

Strabo niūriai atsiduso ir sukarkė tarsi varlė:

– Tai kas tu... kale... esi?

Nerūpestingai jam atsakiau:

– Visai ne kalė. Ir net ne plėšrūnė. Esu plėšrūnas. O tu tikėjaisi, kad aš tau pagimdysiu sūnų, *niu*? – Nusijuokiau. – Tu gulėdavai ne su moterimi ir ne moteris dabar tave paskelbė niekdirbiu.

Pakėlęs krauju permirkusį sijoną nusimečiau strėnraištį. Strabo taip išpūtė akis, kad obuoliai vos neišvirto iš akiduobių paskui smilkiniais riedančias ašaras ir neištirpo kraujo klane. Paskui, man tariant paskutiniuosius žodžius, Strabo stipriai užsimerkė.

– Tave apgavo, iš tavęs pasityčiojo, pergudravo, nukirto galūnes, kad taptum paršu, ir nužudė plėšrūnas, vardu Tornas, *manamavis*.

Norėčiau pasakyti, kad tądien viskas vyko taip, kaip buvau suplanavęs, tačiau negaliu.

Paslėpęs konfiskuotą kardą tarp sukruvinto apdaro klosčių, per išėjimo vartus ir laiptus nubėgau paskui Odvulfą pakeliui peršokdamas per sutryptus žmones. Tačiau laiptų apačioje minia užstojo man kelią. Pamačiau, kad ir Odvulfui nepavyko nusigauti toliau, nes ką tik pabėgę žiūrovai, iš įsiūčio pamišę, apsupę nutvėrė karį ir, stumdydami bei tampydami į visas puses, šaukdami laidė keiksmus:

– Tai vienas Strabo bailių sargybinių! Nori pabėgti!

– Kodėl jis nekovoja su tais demonais!

– Mano gražuolė duktė žuvo! O šis gyvas!

– Neilgai gyvens!

Odvulfas mėgino prieštarauti, tačiau per baisų triukšmą niekas jo negirdėjo. Būdamas tikras karys jis, žinoma, negalėjo išsitraukti kardo ir imti kautis su nekaltais miestiečiais. Aš būčiau galėjęs tai padaryti, kad išgelbėčiau jam gyvybę, tačiau minia buvo per daug tirštai susigrūdusi, kad

laiku spėčiau prasibrauti prie ietininko. Vyriškis, kuris šaukė: „Neilgai gyvens!“, pačiupęs ištraukė Odvulfo kardą iš makščių. Karys mėgino kažką pasakyti, bet vyras su tokia jėga dūrė kardu jam į pražiotą burną, kad smaigalys išlindo pro sprandą.

Kai visiškai nekaltas Odvulfas parkrito su styrančiu iš gerklės kardu tarsi kryžiumi, ženklinančiu jo kapą, minia, regis, atgavo protą. Supratę, kokiame baisiame nusikaltime jie ką tik dalyvavo – ir nežinodami, kad Strabo jau nebegali jų už tai nubausti, – žmonės nudūmė laiptais žemyn ir išsisklaidė gatvėje. Sekiau jiems iš paskos truputį lėčiau ir stabtelėjau prie Odvulfo atiduoti paskutinę gotišką pagarbą.

Miesto gatvėse knibždėte knibždėjo žmonių. Dauguma jų aiškiai buvo pabėgę iš kilusio sąmyšio, nes jų puošnūs išeiginiai drabužiai buvo apšlakstyti krauju ir suplėšyti į skutus. Vieni jų bėgo namų link, kiti tiesiog stovėjo apstulbę tylėdami ar verkdami ir rypuodami. Taip pat ne nuo amfiteatro, bet į jį bėgo daugybė ginkluotų kareivių paremti viduje besikaunančių bičiulių. Šioje sumaištyje niekas neatkreipė dėmesio į susitaršiusią ir kraujais aptaškytą moterį. Ne visiškai apsimesdamas, kad esu išsekęs, klupdamas ir svirduliuodamas slinkau palei amfiteatro sienas, kol pasiekiau duris, pro kurias anksčiau buvau įėjęs į areną kartu su Strabo ir sargybiniu.

Kitoje gatvės pusėje stovėjo puikūs rūmai, matyt, priklausantys kilmingai šeimai. Pastūmęs neužsklęstas laukujas duris, prabangiai apstatytame koridoriuje radau savo brangų ir išsiilgtą Veloksą su balnavirvėmis ir net balnu bei kamanomis – nė neįsivaizduoju, kaip Odvulfas jas rado. Išvydęs mane Veloksas iš džiaugsmo sužvengė. Koridoriuje stovėjo dar vienas arklys, tačiau, kadangi Odvulfas juo negalės pasinaudoti, nusprendžiau žirgą palikti, kad dar labiau nustebinčiau tuose rūmuose gyvenančius žmones, jei jie grįš namo. Ant kampe stovinčio stalo gulėjo tvarkingai

sukrauti mano šalmas, krūtinės šarvai ir meškenų apsiaustas. Svarsčiau, kaip geriausiai šią mantą suderinti su moteriškais drabužiais, kuriais vilkėjau, kai pamačiau išsigandusį veidą, spoksantį į mane pro vidines koridoriaus duris.

Pamojau pirštu taip valdingai, tarsi būčiau rūmų šeimininkas, ir prie manęs šlepsėdamas prisiartino senas tarnas, paliktas saugoti namus, kol šeima buvo išėjusi pasilinksminti. Senolis tikrai buvo priblokštas, kai Odvulfas du arklius atvedė į namus, tačiau dabar jis nustebo ne mažiau, nes amazoniškai atrodanti jauna moteris liepė nusivilkti tuniką, kelnes ir odinius batus. Kadangi laikiau iškėlęs vis dar kruviną kardą, tarnas neprieštaraudamas skubiai pakluso. Tada, kai paėmiau jo drabužius, liko stovėti drebėdamas ar iš baimės, ar iš šalčio.

Kad daugiau nešiurpinčiau senuko, pasislėpęs tarp dviejų arklių nusimečiau viršutinius drabužius. Brangakmeniais puoštą sagę, auksinę grandinėlę ir bronzinį krūtų pakėlėją įgrūdau į Velokso balnakrepšius. Senolio tunika ir kelnės man visai neblogai tiko; batai buvo gerokai per dideli, tačiau daug vaikščioti nereikės, o joti tiks. Kai padoriai apsirengiau, paliepiau sargui padėti man užsisegti krūtinės šarvus. Tada užsisegiau šalmą ir užsimečiau ant pečių meškenų apsiaustą. Kadangi neturėjau diržo kardui prisijuosti, pasiskolintą ginklą už rankenos vadelėmis prisirišau prie balno. Senajam tarnui numečiau savo krauju permirkusią suknelę, jei šis neturėtų kuo užsidengti savo plonų drebančių kojų. Nusivedžiau Veloksą prie laukujų durų ir pravėręs palaukiau, kol gatvėje neliko karių. Atsigręžęs į tarną tariau:

– Senuk, pasakyk savo šeimininkams, kad antrasis arklys yra Tiudareiko Triarijaus dovana.

Tada išsivedžiau Veloksą į gatvę, užšokau ant žirgo ir risčia nujojau – į vakarus, į žemyno gilumą, toliau nuo jūros.

Miestą apėmusioje sumaištyje skubantis raitelis *ostrogotų* kariniu kostiumu nekrito niekam į akis taip pat, kaip ir

išsekusi moteris. Prajodamas pro karį ar sargybinius tik sušukdavau:

– *Gaíms bokos*! Skubus pranešimas!

Nė vienas jų nedrįso manęs stabdyti. Kai saugiai prajojau pro paskutinį sargybinį miesto pakraštyje, leidau Veloksui sulėtinti žingsnį.

Pavyko ištrūkti.

Vėl keliavau toks pat vienišas ir beveik be jokių išteklių kaip ir tada, kai vaikystėje išvykau iš Balzamo žiedo. Vienintelis ginklas, kurį turėjau, buvo pasisavintas kardas, kuris mano ūgiui nelabai tiko. Neturėjau nei puikaus Virdo dovanoto hunų lanko, nei strėlių; taip pat dingo ir beveik visa mano manta, išskyrus tai, ką palikau Novoje. Tačiau turėjau Amalamenos auksinę grandinėlę, kurią galėjau naudoti kaip pinigus. Galėčiau iškeisti jos atskiras grandis ir vienintelį likusį papuošalą – auksinį kryželį-plaktuką – į būtiniausius daiktus, kurių pats nepajėgčiau prasimanyti. Manęs laukė ilga kelionė žiemą, tačiau ne vieną jų jau esu iškentęs. Nesitikėjau, kad iškiltų neįveikiamų kliūčių grįžtant pas Teodoriką.

– O kokią puikią istoriją aš jam su malonumu papasakosiu! – nesusivaldęs garsiai sušukau.

Niekas, išskyrus Veloksą, manęs negirdėjo, tačiau arklys pakarpė į mane ausimis, tarsi atidžiai klausytųsi. Tad kalbėjau jam toliau:

– Ką gi, nužudžiau karalių lygiai taip pat, kaip Teodorikas nužudė sarmatų karalių Babajų. Ar bent jau nužudžiau konkurentą, pretenduojantį karaliauti *ostrogotams*. Galbūt pasiekiau dar daugiau. Galbūt nuo šio tirono išgelbėjau ne tik gotų tautas.

Tada nutilau, nes turėjau pripažinti, kad šis mano žygdarbis ir pabėgimas daugeliui kitų labai brangiai kainavo. Tik dievai žino, kiek Konstancijanos gyventojų paaukojo savo gyvybes, kad mano tikslas būtų įgyvendintas. O ką ir kalbėti

apie šešis šimtus nelaimingų herulių. Žuvus Odvulfui, taip pat netekau ir ištikimo bičiulio. Tačiau pajėgiau rasti priežastį, kad netektų dėl to nepaprastai gailėtis. Dabar, kai Odvulfo nėra kartu, man nereikės persirengti – tiksliau, kaitalioti išorę prisitaikant prie įvairių aplinkybių. O kai pas Teodoriką grįšiu vienas, tikrai bus lengviau paaiškinti, kas esu.

Vái! Ir kas gi tu esi?

Šių žodžių garsiai neištariau, jie nuskambėjo galvoje prieš mano valią. Matyt, tą norėjo sužinoti mano vidinis balsas.

Kas tu toks, toliau kamantinėjo vidinis balsas, kad taip atsainiai pateisini šiandienį kraujo praliejimą kaip tiesiog būtiną tavo tikslams įgyvendinti? Ar, kaip ir *juika-bloth*, tikrai tapai visiškai abejingas visiems kitiems žemės padarams? Prisimink, kaip gyreisi Strabo, kad esi plėšrūnas. Ir tai ne pirmas kartas, kai arogantiškai juo pasivadini.

Nekantriai, piktai nuvijau šias mintis į šalį. Neleisiu, kad mano sentimentali ir jautri moteriškoji prigimtis trukdytų didžiuotis vyriškais laimėjimais arba juos slopintų ar menkintų. Kol kas vis dar esu Tornas. Tornas! Tornas!

– Prisiekiu visais dievais, – sušukau pasauliui, – jei ir esu plėšrūnas, tai gyvas ir neuždarytas į narvą!

Daugiau netariau nė žodžio. Patraukiau į vakarus ieškodamas Danuvijaus upės, kad galėčiau keliauti į jos aukštupį.

5

Visą kelią nuo Konstancijanos į vakarus Danuvijaus link keliavau nuobodžia, žolėmis apaugusia, be jokių medžių lyguma, kurioje judėjome tik mudu su Veloksu ir žvarbaus vėjo kedenama išdžiūvusi ruda žolė. Tačiau nors dieną man nepadėjo saulė, o naktį Fenisės žvaigždė, kirtau lygumą nepaklysdamas, nes keliavau pagal griuvėsius neįtikėtinai

ilgos ir kadaise buvusios aukštos akmeninės sienos, pastatytos imperatoriaus Trajano įsakymu, kai jis prieš beveik keturis šimtus metų išstūmė dakiečius į šiaurę.

Kai pagaliau prijojau Danuvijaus krantus, upė mano kelią į vakarus kirto įkypai. Tad norėdamas keliauti į aukštupį turėjau pasukti į pietvakarius. Kadangi jojau ne keliais, nesutikau jokių pasiuntinių, nors buvau tikras, kad jie skrieja įvairiomis kryptimis skleisdami žinią apie skerdynes Konstancijanoje ir Strabo žūtį. Būtų buvę įdomu išgirsti, kokias žinias pasiuntiniai neša pasauliui ir su kokiomis – iš Zenono, Rekitos ir visų kitų suinteresuotų asmenų – grįžta. Tačiau turėjau vengti didesnių kelių, nes žinojau, kad juose galiu sutikti patrulius, ieškančius dingusios „princesės Amalamenos“.

Nors dabar jojau palei upę ir vis tiek nesutikau jokių keliauninkų, buvau ne vienintelis kelyje. Danuvijuje retai nebūna jokių laivų – pirklių burlaivių, baržų, žvejų laivų ar greitų Moezijos laivyno dromonų – ir jais plaukiantys keliautojai arba ramiai leidosi pasroviui, arba įnirtingai irklavo prieš srovę, tarsi nematydami civilių ir kariškių sujudimo, kylančio tarp prie šios upės krantų įsikūrusių „žemės kirminų“.

Danuvijus iš lėto sukosi lanku palengva kreipdamas mane vis labiau į vakarus, tad netrukus prijojau Durostorumą, romėnų miestą-tvirtovę, kuris taip pat buvo prekybinis upių uostas ir Moezijos laivyno aprūpinimo bazė. Iš Skitijos provincijos vėl patekau į Moeziją Sekundą, kuri bent jau nominaliai priklausė Teodorikui. Tvirtovės palei upę įgulą sudarė Italijos pirmojo legiono kariai, nors šis legionas, nepaisant pavadinimo, priklausė Zenono Rytų imperijai. Įguloje tarnavo daugiausia svetimšaliai – *ostrogotai, alamaniai*, frankai, burgundai bei kitų germanų genčių atstovai. Visi kariai save laikė „romėnais legionieriais“, o legione tarnaujantys *ostrogotai* nepalaikė nei Strabo, nei Teodoriko.

Mane palaikė pasiuntiniu iš Skitijos – matyt, niekas anksčiau už mane iš šiaurės neatvyko – ir iš karto palydėjo į iš pažiūros labai sumanaus vado Celerino, kuris buvo tikras romėnas, tai yra gimęs Italijoje, *pretoriumą*. Jis taip pat mane palaikė nepriklausomu pasiuntiniu ir labai širdingai sutiko, tad perdaviau jam vienintelę žinią: Tiudareikas Triarijus negyvas, o Juodosios jūros uoste Konstancijanoje vyrauja sumaištis. Patyręs karys Celerinas arba buvo įpratęs girdėti pribloškiančias naujienas, arba išmoko tokiais atvejais nerodyti jausmų. Jis tik kilstelėjo antakius ir palingavo galvą. Tačiau tada maloningai pranešė man naujieną, kuri neseniai jį pasiekė iš vakarų. Ši žinia mane iš tiesų nudžiugino.

Tiudareikas Amalingas, mano Teodorikas, sėkmingai sudarė sutartį su imperatoriumi Zenonu. (Patyliukais, tačiau aistringai padėkojau dievams; Svanilda su paktu saugiai atvyko pas Teodoriką, ir Zenonas jau negali jo anuliuoti.) Todėl Celerinas pasiuntė gana didelį būrį savo Italijos legiono karių į Singidunumą. Teodorikas formaliai perleido miestą jam, vadinasi, imperatoriui Zenonui, kuris netrukus pasiųs kur kas gausesnes karines pajėgas, kad apsaugotų miestą nuo galimų barbarų antpuolių.

Kaip tik šiuo metu, aiškino Celerinas, Teodorikas yra savo gimtajame Novos mieste, kur pergrupuoja ir dislokuoja įvairias *ostrogotų* karines pajėgas, kad apgintų Moezijos žemes, dabar neginčijamai priklausančias *ostrogotams*. Tikimasi, kad Teodorikas netrukus užims Zenono suteiktą jam postą – visų karinių pajėgų, saugančių imperijos sieną palei Danuvijų, tarp jų ir Italijos pirmojo legiono, vyriausiojo vado. Celerinas nuoširdžiai tikino, kad su malonumu laukia, kada galės prisiekti ištikimybę savo naujajam vyriausiajam vadui.

Tą naktį ir dar dvi paras praleidau Durostorume gaivindamasis puikioje miesto termoje, kartu su Veloksu il-

sėdamiesi patogiose patalpose ir maitindamiesi kur kas geresniu maistu nei iki šiol. Pakeliui į Danuvijaus aukštupį buvo tik vienas didesnis miestas – Prista, kuriame įsikūrusios tik odų raugyklos, dažyklos, plytų degimo dirbtuvės, čerpių ir puodų degyklos, todėl ten ilgiau neužsibuvau.

Galiausiai atvykau į Teodoriko Novą. Per tą ilgą laiką, kai buvau išvykęs iš miesto, patyriau daugybę nuotykių, tačiau su malonumu prisiminti beveik neturėjau ko, išskyrus labai trumpas saldžiai karčias artumo su Amalamena akimirkas, kurios, regis, buvo prieš nesuskaičiuojamai daug metų, o gal dešimtmečių ar net šimtmečių.

– Tornas gyvas! Vadinasi, gandai buvo tikri!

Tokiais džiugiais žodžiais pasitiko mane Teodorikas, kai įžengiau į sosto salę, kurioje pirmą kartą susipažinau su Amalamena. Matyt, mane atpažino, kai jojau per miestą, ir žinia iškart buvo perduota į Novos rūmus. Be karaliaus, manęs pasitikti laukė dar keturi žmonės.

Kai gotiškai atiduodamas pagarbą iškėliau ranką, Teodorikas juokdamasis ją nuleido. Mudu romėniškai paspaudėme vienas kito dešinį riešą, paskui apsikabinome kaip ilgai nesimatę broliai ir beveik tuo pat metu sušukome:

– Kaip gera vėl tave matyti, senas bičiuli!

Du salėje stovintys vyrai atidavė man pagarbą iškeldami rankas, vienas oriai linktelėjo, o moteris baugščiai nusišypsojo. Jie choru pakartojo Teodoriko sveikinimą:

– *Wáila-gamotjands*!

Atidavęs pagarbą vidutinio amžiaus vyras buvo mano kolega maršalas saio Soasas. Kur kas vyresnis vyras, kuris man tik linktelėjo, buvo *lekeis* Frithila, o graži mergina – Svanilda. Atidavusio pagarbą jaunuolio nepažinojau, tačiau spėjau, kad tai pasiuntinys Augis, velionio Odvulfo bičiulis ietininkas. Tikriausiai tai ir buvo jis, nes jaunasis

karys spoksojo į mane, tarsi būčiau prisikėlusi Torno *gáis** ar Torno pavidalą įgavęs skolis, nes kaip tik per Augį į Nová nusiunčiau žinią apie Torno žūtį.

– Čia nepakvietei tik vieno žmogaus, Teodorikai, – tariau. – Strabo opcijaus Ocerio. Labai nekantrauju vėl panaudoti savo kardą.

– Jis jau pakabintas tavo būstinėje. Tačiau opcijaus iškviesti nėra galimybių. Augis perdavė tavo siūlymą, kaip turėčiau pasielgti su Oceriu ir jo palydovais. Nejau manai, kad juo nepasinaudojau?

– *Thags izvis*, – padėkojau.

– Tave kaipmat vėl aprengsime, tačiau pirmiausia leisk pasveikinti... pagirti... už nepaprastai sėkmingai įvykdytą misiją. Įrodei, kad esi tikras *ostrogotas*, pavyzdinis maršalas, vertas hercogo titulo. Tačiau mane pasiekė tik pranešimų apie šią misiją nuotrupos. Privalai papasakoti viską ir užpildyti spragas. Galbūt pirmiausia mums – ypač apstulbusiam Augiui – paaiškink, kaip atsitiko, kad nežuvai.

Skėstelėjau rankomis tarsi apgailestaudamas ir atsakiau:

– Ne, pirmiausia leisk man pareikšti užuojautą dėl tų, kurie tikrai žuvo. Dėl opcijaus Dailos ir visos mano turmos, išskyrus čia stovintį galantiškąjį Augį. Tikiuosi, kad misijos sėkmė verta liūdnai sumokėtos kainos. Labiausiai gedžiu dėl žuvusios tavo brangiosios sesers, Teodorikai. Pamilau Amalameną gal net labiau už tave.

– Man nereikėjo tau užkrauti šios atsakomybės, – apgailestaudamas pareiškė Teodorikas. – Tačiau aš nė nenutuokiau, kad sesuo serga. Žinoma, Frithila man viską papasakojo ir paaiškino, kad joks mirtingasis negalėjo jai padėti.

– Stengiausi kaip išmanydamas, – atsakiau. – Dariau viską, ką liepė *lekeis*. Stengiausi pakelti jos nuotaiką.

---

*Dvasia. – *Vert. past.*

– Ir... ji drąsiai pasitiko mirtį, – šie Teodoriko žodžiai nuskambėjo labiau kaip tvirtinimas nei klausimas.

Tik truputį iškreipdamas tiesą atsakiau:

– *Ja*. Ji drąsiai laukė artėjančios mirties žinodama, kad tai neišvengiama. Tačiau pabaigoje šios drąsos neprireikė. Kai mačiau Amalameną gyvą paskutinį kartą, ji atrodė sveika, linksma ir net turėjo gerą apetitą. Ji labai linksmai liepė man nueiti ir parnešti vakarienę. Kai grįžau, princesės jau nebuvo tarp gyvųjų. Tai įvyko greitai, lengvai ir ramiai.

Atsidusęs Teodorikas tarė:

– Džiaugiuosi dėl to. Taip pat džiaugiuosi, kad tu likai gyvas ir gali man tai papasakoti. Dabar mano širdgėla sumažėjo. Tačiau kas buvo toji belaisvė, kurią Strabo apsimesdamas palaikė mano seserimi? Moteris, už kurią opcijus Oceris reikalavo išpirkos?

– Strabo neapsimetinėjo. Jis tikėjo, kad ta moteris – tikra tavo sesuo princesė. O iš tiesų ji buvo viena tarnaičių chazarių, kurios mumis rūpinosi Purpuriniuose rūmuose. Amalamena pasamdė ją kaip *cosmetą*, kai Svanildą su Zenono paktu išsiuntėme pas jus. Manau, kai Augis čia atvyko jums pranešti, kad Strabo įkaite laiko ne Amalameną, o jos pakaitalą, tikroji Svanilda, – mostelėjau ranka į merginos pusę, – suprato, kas yra toji moteris.

– Taip, Svanilda išdrįso šitaip spėlioti, – patvirtino Teodorikas. – Tačiau aš negalėjau tuo patikėti. Kaip Strabo galėjo suklysti tamsiaplaukę, alyvų spalvos odos chazarę tarnaitę palaikyti Amalingų princese?

– Toji moteris buvo tikrai gabi *cosmeta*, – pradėjau meluoti. – Ji labai sumaniai pasišviesino plaukus ir veido odą pajėgdama iš tolo suklaidinti net mūsų vyrus. Ar ne tiesa, Augi? – Ietininkas linktelėjo išpūtęs akis. – Vėliau, kai Strabo ją paėmė įkaite, man pavyko palaikyti su ja ryšį. Kaip ir Augis bei kitas mūsų ištikimas karys Odvulfas, aš nepastebėtas šmižinėjau tarp Strabo karių.

Augis dar labiau išplėtė akis ir nepatvirtino šių mano žodžių. Jis, be abejonės, stebėjosi, kaip galėjo nepamatyti manęs besislapstančio. Tad gana desperatiškai melavau toliau:

– Norėjau tą chazarę tarnaitę atsigabenti čia, kad tave, Teodorikai, nustebinčiau ir kad tu ją pagirtum, nes mergina puikiai suvaidino savo vaidmenį. Deja, ji kartu su kitomis nekaltomis aukomis žuvo per skerdynes Konstancijanoje, kai...

– Palauk, – pertraukė mane Teodorikas nusijuokdamas. – Manau, būtų geriausia, jei savo pasakojimą pradėtum iš pradžių. Štai, sustumkime šias sofas. Svanilda, gal nueitum į virtuvę atnešti ko nors atsigerti? Pasakojimas bus ilgas, ir Tornui tikrai išdžius gerklė.

Taigi papasakojau jam viską ar beveik viską, kas nutiko nuo tada, kai mūsų draugija iškeliavo iš Novos, iki pat tos dienos, kai grįžau. Vos tik man pradėjus pasakoti, nešinos raižyta milžiniška sidabrine taure su šviežiu auksaspalviu midumi, kurios viduje dailiai styrojo paukščio formos auksinis samtis, iš virtuvės grįžo Svanilda su dar viena moterimi. Pastačiusios taurę mūsų rato viduryje moteriškės pasišalino, nes joms nederėjo klausytis vyriškų kalbų. Savo pasakojimo nepertraukiau, tačiau atpažinau antrąją moterį. Dabar ji buvo kur kas ištaigingiau apsirengusi nei tada, kai mačiau paskutinį kartą, jai pūpsojo didžiulis pilvas ir iš elgesio supratau, kad ji yra naujoji *cosmetos* Svanildos šeimininkė.

Tai mane suglumino, bet nusprendžiau apie šią moteriškę paklausti vėliau. Kai moterys išėjo, o aš pasakojau toliau, kuris nors mūsų kartkartėmis panardinęs samtį į taurę pasisemdavo saldaus gėrimo. Šis gėrimas paprastai patiekiamas tada, kai šnekučiuojasi keli vyrai, ir vadinamas „brolybės taure“, todėl visi privalo draugiškai paeiliui gerti iš to paties samčio.

Susirinkusiems viską papasakojau labai panašiai kaip čia, tik glausčiau, praleisdamas tokias smulkmenas, kaip šlykš

čias Amalamenos ligos apraiškas. Kad galėčiau paaiškinti, kodėl likau gyvas, negalėjau savęs pavaizduoti kaip kario didvyrio, besikaunančio iki paskutinio atodūsio. Pareiškiau, kad Amalameną mirtis ištiko Pautalijoje ir kad mudu su opcijumi Daila slapta ją ten palaidojome – nežinant net mūsų vyrams – ir nuo to laiko Svanilda apsimetusi chazarė viena keliavo karieta. Papasakojau, kaip, sužinoję apie lankininko išdavystę, mudu su Daila nusprendėme pakeisti maršrutą ir keliauti palei Strimono upę, kol galiausiai pasiekėme gilų tarpeklį, kur mus užpuolė Strabo kariauna. Pasakiau, kad koviausi kartu su savo vyrais (žinodamas, kad Augis negalės to paneigti, nes jis tuo metu buvo užsiropštęs ant uolos).

Tada, aiškinau, supratau, kad mūšį pralaimėsime, ir pamačiau, kaip iš *carrucos* Strabo vyrai velka chazarę, apsimetusią Svanilda. Man iškart gimė mintis chazarę paversti princese Amalamena. Nusimečiau savo šarvus, nes jie būtų išdavę mano rangą, ir apsivilkau kautynėse žuvusio smulkesnio vyro šarvais. Prisiartinęs prie chazarės spėjau jai paskubomis pašnibždėti nurodymus ir perduoti princesės vėrinį. Tada susitikusi su Strabo chazarė išdidžiai pasiskelbė esanti princesė Amalamena – ir Strabo ja patikėjo.

– Jis dėl to neabejojo iki pat paskutinės savo gyvenimo dienos, – aiškinau. – Tačiau tai jam netrukdė niekšingai išnaudoti merginą pažeidžiant visas garbingo karo konvencijas. Džiaukis, Teodorikai, kad tai buvo ne mūsų Amalamena. Prabėgus vos dviem naktims po pagrobimo, Strabo atėmė nekaltybę moteriai, kurią laikė esant princese ir kurią, pagal visų karių elgesio kodeksą, laikydamas įkaite turėjo saugoti.

Tai išgirdęs Teodorikas suurzgė ir, nors neturėjo kardo, ranka nevalingai palietė diržą.

Toliau pasakojau, kad manęs persirengusio nė vienas Strabo vyras ir net du mano turmos kariai, kurie taip pat įsiskverbė į priešo gretas, neatpažino kaip įsibrovėlio.

– Tik Serdicoje mudu su Odvulfu pagaliau atpažinome vienas kitą. Tada nusiuntėme Augį risčia pas jus, kad pasakytų, jog į Strabo išpirkos reikalavimus galima nekreipti dėmesio. Nuo to laiko mudu su Odvulfu, kai tik galėdavome, pakaitomis saugodavome apsimetėlę Amalameną. Aiškinome jai, ką sakyti ir kaip elgtis Strabo akivaizdoje, kad jis būtų apgautas, praradęs budrumą ir nieko nenutuoktų, kol mudu ką nors sugalvosime.

Trumpai papasakojau apie kelionę iš Serdicos į Konstanctijaną ir kaip Strabo vis labiau niršo, kad dingo Oceris, ir vis labiau prievartavo chazarę.

– Moteris man papasakojo, kad Strabo ją žagindavo kas antrą ar trečią naktį ir kad ketino imti ją į žmonas tikėdamasis sulaukti geresnio titulo paveldėtojo nei netikėlis sūnus Rekita. Be to, jis tvirtino, kad tu, Teodorikai, bailiai nekreipsi dėmesio į šį įžeidimą, nes džiaugsiesi susisaistęs su galinguoju Strabo giminystės ryšiais.

Teodorikas riebiai nusikeikė ir suurzgė:

– *Thags Guth*, kad tai buvo ne mano sesuo. Nesvarbu. Priversiu tą pasipūtėlį šliužą gailėtis šių žodžių.

– Galbūt jis jau gailisi, – tariau ir ėmiau pasakoti apie tai, kaip įsiutęs Strabo ėmė grasinti, kad supjaustys apsimetėlę princesę ir kaip aš ją pamokiau prikalbinti Strabo surengti paimtų į nelaisvę herulių kautynes, o Odvulfas juos prikurstė surengti visiškai kitokį pasilinksminimą.

Papasakojau, kaip įsiutęs Strabo nudūrė chazarę mudviem su Odvulfu nespėjus sukliudyti ir kaip paskui mudu su lankininku nubaudėme Strabo atlikdami jam „operaciją“ ir bebaimis Odvulfas buvo netikėtai nužudytas, kai veržėsi į laisvę.

– Taigi, – nuolankiai baigiau, – kaip ir Jobo pasiuntinys, aš vienintelis ištrūkau, kad galėčiau visa tai jums papasakoti.

Vėl nurimęs Teodorikas tarė:

– Tačiau tau labai puikiai pavyko atlikti misiją, į kurią buvau pasiuntęs. Aš ir visa mano tauta esame tau skolingi.

Žinoma, savo mylimai sesei pastatysiu puikų paminklą. O kitą, tik truputį kuklesnį, – Odvulfui, Dailai ir visiems žuvusiems jų bičiuliams. Čia esantį Augį neseniai pakėliau į ietininkų signalininkus. Atsidėkodamas chazarei, kuri labai kilniai pasitarnavo, paprašysiu rūmų dvasininką, kad už jos sielą paaukotų mišias. Ar ko nors nepamiršau, *saio* Tornai?

– Ne, – atsakiau. – O aš nelabai ką daugiau turiu papasakoti, išskyrus kai kuriuos gandus, susijusius su valstybės reikalais. Jie tikriausiai nieko, išskyrus tave, Teodorikai, nesudomins.

Teodorikas suprato, ką noriu pasakyti, pakilo, pasirąžė ir paskelbė, kad susirinkimas baigtas. Mums palengva žingsniuojant durų, vedančių iš sosto salės, link, Frithila sulaikė mane paėmęs už rankos.

– Labai įdomus pasakojimas, – pareiškė jis. – Niekada neteko girdėti, kad vėžiu sergantis ligonis mirtų taip greitai ir ramiai. Galbūt man vertėtų tave pasikviesti prie lovų tų ligonių, kuriuos graužia pūvantis kirminas.

– Princesė žuvo ne nuo mano rankos, – puoliau ginčytis.

– Nesvarbu. Iš tavo pasakojimų suprantau, jog pakanka atsidurti netoli Torno, kad žūtum.

– Atleiskite, *lekeis*. Aš ir taip labai kenčiu gailėdamasis visų tų, kurie...

– Tikrai? Aš taip pat galiu pacituoti Jobo knygą: „Ar erelis pakils aukštyn pagal tavo komandą? Iš savo aukštai susukto lizdo ji ieško grobio ir pamato jį iš tolo. Vos tik išvydusi skerdeną ji kaipmat atsiduria prie jos."

Niūriai nusišypsojęs Frithila išėjo pro duris. Kodėl jis nusprendė pacituoti kaip tik šiuos žodžius? Ir kodėl Biblijoje apie plėšrūną sakoma „ji"?

Gydytojas su lankininku iškeliavo. Likome mudu su Teodoriku ir maršalas Soasas. Grįžtant atgal prie mūsų sofų, pašnibždomis paklausiau Teodoriko:

– Ar toji žavi ir dailiai apsirengusi panelė, kuri padėjo atnešti midaus taurę, – tai ta pati mergina iš Singidunumo, kurią vadindavai Aurora?

– *Ja*, – atsakė Teodorikas visiškai nepritildydamas balso. – Aš ją ir dabar vadinu Aurora. Niekaip negaliu prisiminti tikrojo jos vardo. Taip atsitiko, kad ji laukiasi mano kūdikio, tad... – karalius nusišypsojo truputį išdidžiai, truputį kvailai ir gūžtelėjo pečiais.

– Sveikinu abu, – apsidžiaugiau. – Tačiau... tu ją vedei ir negali prisiminti jos vardo?

– Vedžiau? *Gudisks Himins**, ne. Negalėjau to padaryti. Todėl, suprantama, jai negali būti suteiktas joks oficialus titulas. Tačiau dabar ji gyvena buvusiuose Amalamenos apartamentuose ir atlieka karaliaus žmonos pareigas. Aurora atliks jas tol, kol rasiu moterį, kurios rangas leistų jai tapti mano žmona.

– O jei nerasi?

Teodorikas vėl gūžtelėjo pečiais.

– Mano tėvas niekada neturėjo teisėtos karalienės. Mano, Amalamenos ir kitos sesers, Amalafridos, motina buvo tik jo sugulovė. Tai mums nesukėlė jokių kliūčių ar sunkumų. Tad norėdamas pratęsti savo karališkąją giminę aš tik privalau Auroros vaiką ar vaikus pripažinti savais.

Kai vėl išsidriekėme ant sofų, pagalvojau, kad Teodoriko pergalė Singidunume iš tiesų reiškia dar dvi netikėtas pergales. Ir aš, ir Aurora, būdami visiškai nežinomi, staiga šoktelėjome į neregėtas aukštumas: aš tapau maršalu ir hercogu, ji – karaliene *de facto*. Tikriausiai buvau vienintelis visoje žemėje, kuris žinojo, kaip įskaudinta jaustųsi Amalamena sužinojusi, kad jos dievinamas brolis susisaistė tėvystės saitais su kita, kur kas žemesnio rango nei ji moterimi. *Ja*, Amalamenai tikriausiai plyštų širdis. O aš? Ar mane nors truputį graužė pavydas?

---

*Apsaugok Viešpatie. – *Vert. past.*

Kai atsigėrėme midaus, prabilau:

– Aš jau ilgai kalbėjau. Kiti mano nugirsti gandai ir paskalos gali palūkėti. Norėčiau sužinoti, kas vyko čia, kol buvau išvykęs.

Teodorikas mostelėjo Soasui, ir šis labai trumpai, vos keliais žodžiais papasakojo apie savo misiją į imperatoriškąjį dvarą. Kaip jau žinojau, atvykęs į Raveną, Soasas rado ne imperatorių Julijų Nepą, o mažąjį Augustą, kuris netrukus turėjo užimti sostą. Dėl šių permainų – karūnavimo ceremonijų, naujų patarėjų skyrimo ir taip toliau – Soasas buvo priverstas laukti, kol galės įteikti Teodoriko pranešimą ir išrūkytą legato Kamundo galvą. Net tada, kai sumaištis nurimo ir jaunasis imperatorius pradėjo skirti audiencijas, eilėje prieš Soasą laukė daugybė emisarų. Kai pagaliau visai priartėjo Soasui skirtos audiencijos laikas, įvyko dar vienas perversmas – baigėsi ne tik Romulo Augustulo valdymas, bet žlugo ir visa Romos Vakarų imperija, tad išnyko pati koncepcija, kad imperiją valdo du lygiateisiai imperatoriai. Aúdavakras, taip pat žinomas kaip Odoaceris, tapo karaliumi ir Rytų imperijos imperatoriaus Zenono pavaldiniu.

– Supratau, kad nėra prasmės Odoaceriui įteikti Teodoriko, kuris nužudė jo tėvą, peticiją , – baigė savo pasakojimą Soasas. – Tad išvykau karštai tikėdamasis, – jis palinko į mano pusę, – kad mano jaunajam kolegai pasiseks geriau. – Tada Soasas pirmą kartą man girdint pajuokavo: – Vis dar turiu puikią išrūkytą galvą, jei kas nors panorėtų.

Nusijuokęs Teodorikas kreipėsi į mane:

– Net jei Soasui būtų pavykę pasirašyti sutartį su Odoaceriu, be Zenono pritarimo ji nebūtų galiojusi. Dabar, kai turiu Zenono paktą, man visai nerūpi, ką apie tai mano Odoaceris. Šios Moezijos žemės yra mūsų, *consueta dona* vėl mokama, o man priklauso karinis magistratas.

– Tačiau, kaip jau sakiau, Zenonas visai nenorėjo, kad tu gautum šį pergamentą, – įsiterpiau. – Ar jis nemėgino *dezavuoti** dokumento, kai šis buvo tau įteiktas?

– Be abejonės, Zenonas būtų labai norėjęs tą padaryti. Tačiau kaip? Kai atvyko Svanilda, iškart išsiunčiau pasiuntinį, kad lėktų šuoliais ir perduotų Zenonui mano nuoširdžią padėką bei ištikimybės priesaiką, taip pat paprašytų atsiųsti savo legionierius, kurie atleistų mane nuo Singidunumo valdytojo pareigų. Savo atsakyme Zenonas beveik neslėpė nuostabos – net nepasitenkinimo – tačiau jau buvo įkišęs pirštą į paties paspęstus spąstus. Taip pat jis buvo labiau užsiėmęs svaigulį keliančiais reikalais Romoje nei konkurencijos tarp Teodoriko Amalingo ir Teodoriko Strabo kurstymu.

– Taip pat, – pakišau mintį, – galbūt jį jau buvo pasiekusios užuominos, kad Strabo nėra toks ištikimas ir uolus šalininkas, kokiu apsimeta.

Tada papasakojau, ką „Amalamenai“ atvirai prisipažino Strabo: kad Zenonas, laikydamas įkaitu sūnų Rekitą, iš tiesų visai negali paveikti Strabo ir kad jis tikisi, jog kada nors Zenonas pakurstys Strabo nuversti scirą Odoacerį iš Romos karališkojo sosto. Baigiau pacituodamas Strabo žodžius apie Odoacerį:

– Jei vienas svetimšalis gali taip iškilti, tą patį gali padaryti ir kitas.

Šelmiškai žybtelėjęs akimis Teodorikas paklausė:

– Ar nori pasakyti, kad man derėtų įgyvendinti Strabo ketinimus? Kad aš nuverščiau Odoacerį ir uzurpuočiau jo valdžią Vakarų imperijoje?

– Tu bent jau esi įgaliotas suvienyti visus *ostrogotus*, – atsakiau. – Strabo valdoma Konstancijana šurmuliuoja, o visa Scirija yra sutrikusi. Dabar, kai Strabo žuvo, jo žemės ir

---

*Išsižadėti. – *Vert. past.*

žmonės neteko vado, o tu esi paskirtas vyriausiuoju karinių pajėgų vadu, tad tikrai galėtum tapti visų *ostrogotų* karaliumi net nesišvaistydamas kardu.

– Viena smulkmena, – įsiterpė maršalas Soasas. – Strabo gyvas.

Gal išgėriau per daug midaus? Negalėjau patikėti, kad iš tiesų išgirdau šiuos žodžius. Teodorikas užjaučiamai pažvelgė į mano apstulbusį veidą ir paaiškino:

– Kol tu, Tornai, čia keliavai aplinkkeliais, pasiuntiniai iš Konstancijanos tiesesniu keliu ir greičiau atskubėjo į Konstantinopolį, Raveną, Singidunumą bei visus kitus didesnius miestus, tarp jų ir į mūsų. Jie pranešė, kad Strabo sužeistas, bet gyvas.

– Neįmanoma! – aiktelėjau. – Mudu su Odvulfu palikome jį su nukirstomis galūnėmis, iš kurių tryško kraujas. Net jo lūpos buvo pamėlusios.

– Ak, neabejoju tavo žodžiais, Tornai. Pasiuntiniai aiškino, kad Strabo prikaustytas prie lovos ir pas jį nieko neįleidžia, išskyrus kelis patikimiausius *lekjos**. Na, kitaip ir būti negali, jei jis, kaip tu paaiškinai, tapo paršu. Tačiau, matyt, jį rado dar nespėjus visiškai nukraujuoti. O gal tai buvo Dievo įsikišimas. Bent jau taip pasakojama.

– Hm?

– Pasakojama, kad Strabo iš naujo pasiaukojo Viešpačiui Dievui ir prisiekė būti geresnis krikščionis arijonas nei buvo iki šiol.

– Dabar tą padaryti neturėtų būti sunku. Tačiau kodėl?

– Norėdamas parodyti savo dėkingumą už tai, kad išvengė mirties ir kad sveiksta. Jis už visa tai dėkoja Nekaltosios Mergelės Marijos pienui, kurio išgėrė.

---

*Gydytojus. – *Vert. past.*

6

Man buvo lemta dar kartą pamatyti Strabo, tačiau tik iš tolo. Tai įvyko po kelerių metų, todėl papasakosiu, kai ateis laikas.

O anksčiau šėlęs senas tironas, regis, gyveno laikydamasis duotų prieš mirtį įžadų elgtis krikščioniškai pamaldžiai ir nuolankiai. Visi žmonės stebėjosi ir spėliojo, kodėl jis daugiau niekada nejodinėja, nesišvaisto kardu, neatiminėja nekaltybės merginoms ar neveda savo vyrų kariauti arba plėšikauti. Nuo šiol jis gyveno taip užsidaręs, kad galėjai pamanyti, jog įlindo į urvą, kuriame nieko neveikia, tik meldžiasi vienumoje. Buvo sakoma, kad jį lanko tik naujoji žmona Kamila, neseniai gimusio sūnaus Bairano motina. O ji niekam nepasakojo – nes būdama kurčnebylė negalėjo – apie Strabo privatų gyvenimą. Keli vyriausieji karininkai, kuriuos įleisdavo pas Strabo gauti nurodymų ar patarimų arba nuobaudų, iš šių susitikimų išeidavo tokie pat nebylūs kaip ir karalienė.

Suprantama, aš tikėjau šiais pasakojimais apie Strabo vienuolystę, nes žinojau, dėl kokių priežasčių jis šitaip elgiasi. Be to, labai pralinksmėjau išgirdęs, kad prasčiokė ir neišvaizdi tarnaitė tapo karaliene. Be abejonės, jai pavyko tai pasiekti pastojus, kai girtas Strabo ją išprievartavo – o aš žinojau, kad šis vyras labai troško susilaukti kitų palikuonių. Žinoma, Strabo galėjo ir nevesti Kamilos, kaip Teodorikas nevedė Auroros. Tačiau, spėju, negalėdamas siekti ar prievarta pasiguldyti į lovą geresnės moters nei senamadiškoji Kamila, turėjo tenkintis tokia karaliene, kokią galėjo rasti.

Sklido gandai, kad Strabo išsižadėjo visų piktų kėslų užkariauti dalį imperijos, tačiau aš tai aiškinau ne staiga atgimusiu jo krikščionišku tikėjimu, o susiklosčiusiomis

aplinkybėmis. Tariamas Strabo pamaldumas buvo tik mėginimas būtinybę paversti dorybe. Kai visur pasklido žinia, kad dabar Teodorikas Amalingas yra vienintelis *ostrogotų* karalius, didžioji Strabo armijų dalis su dėkingumu prisiekė ištikimybę karaliui Teodorikui. Taip pat ir dauguma miestiečių bei kaimiečių – ne tik *ostrogotų*, bet ir kitų tautų, net slovėnai – nuo Singidunumo vakaruose iki Konstancijanos rytuose ir Pautalijos pietuose.

Strabo liko tik armijos likučiai, kuriems daugiausia priklausė vyrai, kraujo ryšiais susiję su Amalų gimine, o pavaldiniais buvo tik šių karių šeimų nariai. Strabo ir jo pavaldiniai tapo klajokliais ir bastėsi iš vieno miesto-citadelės, kuriais jis man gyrėsi, į kitą, bet ten juos sutikdavo ne itin palankiai. Kartkartėmis jie sukaupdavo ryžto ir pradėdavo nedidelį karą ar atsitiktinį plėšikavimo išpuolį. Tačiau šie išsišokimai tik suerzindavo Zenoną ar Teodoriką, ir paprastai arba imperatoriaus, arba karaliaus legionai be vargo nuvydavo plėšikautojus.

(Pasakysiu, kad Strabo galėjo padaryti tai, kas mane būtų įskaudinę arba suerzinę, tačiau jis to niekada nepadarė ar bent jau aš apie tai negirdėjau. Jis niekam niekada neužsiminė, kad tariamoji princesė Amalamena jam parodė savo intymias kūno vietas – labai intymias – ir pareiškė iš tiesų esanti Tornas, *manamavis*. Galiu tik spėti, kad Strabo šį incidentą išmetė iš galvos kaip neįtikėtinas agonijos sukeltas haliucinacijas.)

Strabo sūnus taip ir nepersikėlė gyventi pas tėvą, liko Konstantinopolyje. Jei anksčiau Zenonui jo kaip įkaito vertė buvo menka, tai dabar jis ją visai prarado, todėl nebegyveno Purpuriniuose rūmuose. Tačiau tėvas, matyt, anksčiau jį buvo apsčiai aprūpinęs pinigais, galbūt net daugiau nei pats dabar turėjo. Sklido kalbos, kad Rekita pajėgė išsinuomoti patogų būstą šiame puikiame mieste ir mėgautis tingiu bei maloniu aristokrato gyvenimu.

Grįžęs į Nową ir vėl susitikęs su Teodoriku tikėjausi pailsėti ir atsigauti, kol karalius maršalui Tornui paskirs kitą misiją. Tačiau Teodorikas buvo per daug užsiėmęs savais reikalais. Svarbiausia karaliaus pareiga – rūpintis savo pavaldinių poreikiais ir norais. Tapus tikru *ostrogotų* karaliumi, Teodoriką užgriuvo daugybė administracinių smulkmenų, kurioms reikėjo jo dėmesio. O pradėjęs vadovauti Danuvijaus pasienio karinėms pajėgoms, jis taip pat privalėjo rūpintis daugybe kariškų reikalų. Be to, kai Aurora pagimdė kūdikį, paaiškėjo, jog Teodorikas yra žaviai mylintis žmoną vyras ir puikus tėvas. Jei jam kada nors ir pavykdavo atidėti į šalį skubius reikalus, Teodorikas laiką leisdavo su žmona ir dukrele Averagne.

Nenoriu pasakyti, kad mane ignoravo ar pamiršo – priešingai. Gavau viską, kas priklauso garbingam hercogui, ir netrukdomas galėjau mėgautis savo turtais. Teodorikas suteikė man neseniai mirusio ir nepalikusio nei našlės, nei atžalų, nei jų palikuonių didiko dvarą – tai buvo klestintis ūkis ant Danuvijaus kranto, kurį valdė nuomojantis žemę valdytojas, o dirbo vergai. Dvaro dirbami laukai, sodai, vynuogynai ir ganyklos buvo beveik tokio pat dydžio kaip Šv. Damijono vienuolyno žemės Balzamo žiede. Pagrindinis pastatas, kuriame gyvenau, buvo ne rūmai, o tik paprastas kaimiškas namas, tačiau jis buvo tvirtai suręstas, patogiai įrengtas ir pakankamai didelis, kad jame galėtų įsikurti tarnai. Mano laisvi darbininkai ir vergai su šeimomis gyveno atskiruose būstuose. Dvare buvo kalvė, malūnas, alaus darykla, bitynas ir pieninė. Visi šie padaliniai veikė tvarkingai ir efektyviai. Svirnuose, arklidėse, kiaulidėse, avidėse ir rūsiuose buvo gausu gėrybių, kurias teikia žemė: galvijų, kiaulių, arklių, paukščių, javų, vynuogių, sūrių, vaisių ir daržovių. Jei nuspręsčiau tapti kilmingu žemvaldžiu, visą likusį gyvenimą gyvenčiau užsiėmęs, pelningai ir sočiai.

Tačiau nuomojantis mano žemę valdytojas gerai išmanė, ką reikia daryti, kad ūkis klestėtų, tad aš leidau jam ir toliau

vadovauti ir neapsimetinėjau įkyriu prižiūrėtoju. Stebindamas ir žavėdamas savo darbininkus, aš pats jiems kartkartėmis talkindavau taip pat stropiai ir nuolankiai kaip vergai – dirbau tuos nuobodžius darbus, kuriuos teko atlikti jaunystėje: melžiau karves, pešiau vištas, valiau vištides ir panašiai.

Savo valdžią rodžiau tik vienoje gyvulininkystės srityje. Kai perėmiau dvarą, arklidėse ir ganyklose buvo tik neaiškios veislės arkliai, ne kažin ką geresni už žemaitukus, kuriais jodinėjo hunai. Tad nupirkau dvi kehailanų veislės kumeles – už kainą, kurios būtų pakakę nusipirkti dvarą, – ir sukergiau su jomis Veloksą, o vėliau – jų kumelaites. Po kelerių metų turėjau gyvulių bandą, iš kurios gražiai pasipelniau. Kai viena mano kumelių atsivedė beveik visiškai tokį patį kaip jo tėvas juodą kumeliuką – ant jo sprando net buvo „pranašo nykščio atspaudas" – savo arklidžių prižiūrėtojui pasakiau:

– Šio kumeliuko neparduosime. Jis liks man ir pakeis savo tėvą, kurio niekas, išskyrus mane, nebuvo apžergęs. Ir kadangi tikiu, jog tokios puikios veislės arklių palikuonys nusipelno tokios pat pagarbos kaip ir karalių ar vyskupų, pavadinsiu jį Veloksu antruoju.

Jau pirmą kartą pabalnojus Veloksas antrasis priprato prie mano sugalvotų balnavirvių, užmestų jam ant krūtinės, ir be vargo išmoko sklandžiai šokti, nors mano balnas buvo uždėtas neromėniškai įmantriai, taip pat mitriai ir tvirtai laikydavosi ant kojų, kai aš imitavau kautynes sėdint balne, kad ir jam tektų šokinėti ar staigiai sukiotis. Galiausiai jis taip buvo ištreniruotas, kad, jei prieš sėdant ant arklio man kas nors užrištų akis, nepajėgčiau atspėti, kuriuo Veloksu joju.

Išskyrus rūpinimąsi arkliais ir paprastus nuobodžius darbus, didžiąją laiko dalį dvare leidau be tikslo dykinėdamas, taip pat kaip, pasak kalbų, Rekita gyveno Konstantinopo-

lyje. Tačiau dvare būdavau ne visą laiką. Per ilgai keliavau, kad dabar norėčiau iki gyvenimo pabaigos įsikurti vienoje vietoje. Tad kartkartėmis ant kurio nors Velokso užmesdavau balną bei ryšulį ir kelias dienas, savaites, o kartais ir visą mėnesį klajodavau. (Ilgesnėms kelionėms pradėjau vis dažniau išsirinkti Veloksą antrąjį, nusprendęs, kad jo tėvas nusipelnė tingiai pasiganyti ganykloje ir pasimėgauti kumelėmis.) Žinoma, kaskart gaudavau Teodoriko leidimą išvykti ir pasiteiraudavau, ar keliaudamas galiu kuo nors jam pasitarnauti. Kartais karalius atsakydavo:

– Na, jei atsitiktinai pamatytum klaidžiojančius barbarus, įsidėmėk, kiek jų, kaip ginkluoti, kokiais keliais klaidžioja, ir grįžęs pranešk man.

Aš stropiai vykdydavau šiuos nurodymus, tačiau nė karto nebuvau pasiųstas į konkretesnę misiją, tad spėliojau, kada ir kur Teodorikas mane išsiųs.

Kelionės man kaip visada teikdavo pasitenkinimą, tačiau taip pat buvo malonu turėti namus, į kuriuos galima grįžti. Anksčiau man nieko panašaus neteko turėti. Kadangi vis dar gedėjau dėl Amalamenos – arba, jei pasakyti atviriau, į mano šios gražuolės troškimą nebuvo atsiliepta ir jau niekada nebus – visai netroškau, kad žmona sudarytų man draugiją kaimo vienumoje. Tiesą sakant, ne kartą teko atremti ponios Auroros geranoriškus ketinimus suporuoti mane su Novos dvaro netekėjusiomis moterimis, pradedant kilmingomis našlėmis ir baigiant *cosmeta* Svanilda. Tad iš dalies nenorėdamas susigundyti ilgalaikiais ryšiais ir iš dalies todėl, jog iš vergų savininkų buvo tikimasi despotiškų nepagrįstų reikalavimų, kartkartėmis pasiimdavau vergę, kad sušildytų mano lovą.

Mano dvare jų buvo daugybė, ir kelias išbandžiau, tačiau tik dvi vergės buvo ganėtinai dailios ir patrauklios, kad jomis pasinaudočiau dažniau. Narandžės, moters iš alanų genties, mano malūno prievaizdo žmonos, plaukai buvo

neįtikėtinai ilgi ir juodi tarsi varno. Renatos, suevų genties merginos, mano ūkvedžio dukters, plaukai taip pat buvo nepaprastai ilgi ir sidabriškai auksiniai, tokie pat kaip Amalamenos. Prisimenu judviejų vardus, jų žavius plaukus, taip pat prisimenu, kaip moteris ir mergina, atsidėkodamos už suteiktą garbę, uoliai stengėsi suteikti man kuo daugiau malonumo. Tačiau tik tiek ir tepamenu.

Be to, reikėjo patenkinti ir kitą mano prigimties pusę. Kaip Veleda, norėjau atsikratyti prisiminimų apie šlykštųjį Strabo ir jo atstumiančius užgauliojimus. Kadangi kaskart, kai Strabo mane prievartaudavo, užgniauždavau savo moteriškumą, jaučiau poreikį įsitikinti, kad išlikau moteriškai seksualus. Tą galėjau lengvai padaryti atsiduodamas vergams; turėjau augalotų ir patrauklių, tvirtų tarsi eržilai vyrų. Tačiau nenorėjau vargintis keisdamas savo išvaizdą.

Tad iš dvaro gaunamų pajamų kaip Veleda nusipirkau nedidelį apstatytą namą Novoje. Pirkdamas jį ir prisikalbindamas vyrus, kurie man atrodė tinkami kartu leisti laiką tame nuošaliame kampelyje, – valandą, naktį ar ilgiau – turėjau būti atsargus, nes Nova yra kur kas mažesnė už Vindoboną, kurioje buvau Veleda, ar Konstancija, kur buvau pasivadinęs Juhiza. Čia, Novoje, negalėjau rizikuoti krisdamas į akis ir sukeldamas apkalbas bei spėliones: kas ši nauja moteris, kada ji atvyko ir ko siekia? Vengdavau aukšto rango karininkų, su kuriais kada nors gali tekti susidurti kaip Tornui, ar Teodorikui pažįstamų vyrų arba kilmingų didikų, ar šiaip žinomų žmonių, su kuriais vėliau galėčiau susitikti karaliaus dvare.

Žinoma, buvau patenkintas sužinojęs, kad vis dar esu patrauklus vyrams, galiu juos lengvai sugundyti ir sužavėti, ir kad mano moteriškieji aparatai, jausmai ir syvai dar nesusilpnėjo. Tačiau nė vienas sugulovas Novoje nesukėlė man tokios meilės ir geismo, kokį Konstancoje buvau pajutęs savo pirmajam meilužiui Gudinandui. Nė vieno šių vyrų

prie savęs ilgai nelaikydavau – greičiausiai atsikratydavau tais, kurie nužemintai mane įsimylėdavo ir maldaudavo tęsti santykius. Nesigailiu nei Torno, nei Veledos tų dienų laisvo elgesio ir nemanau, kad už tai turėčiau ko nors atsiprašyti. Tai buvo vienas tų mano gyvenimo laikotarpių, kai aš – abi mano pusės – turėjau laiko ir galimybių mėgautis linksmybėmis.

Įsigydamas meilužių ir juos išvarydamas galbūt elgiausi plėšrūniškai, tačiau nė vienas laisvas vyras ir nė viena vergė niekada nesiskundė, kad pasimylėjęs ar pasimylėjusi su manimi pajuto nuoskaudą. Jei kam ir atnešiau kančių, tai savo meilužių būsimiems meilužiams ar meilužėms arba jų žmonoms ar vyrams, kurie tikriausiai, palyginti su manimi, atrodė kur kas blogesni lovos partneriai.

Prisimenu tik vieno meilužio – Vidamero – vardą, ir tam yra priežasčių. Nors jo draugijoje buvau tik du kartus, pažintis su Vidameru čia, Novoje, nulems kitą susitikimą – man nuostabiausią ir galbūt fantastiškiausią, koks tik gali nuspalvinti bet kurio žmogaus gyvenimą. Su Vidameru, kaip ir su kitais vyrais, susipažinau Novos turgaus aikštėje ir mudu sugalvojome priežastį vienas kitam prisistatyti bei susipažinti. Vidameras buvo ketveriais ar penkeriais metais jaunesnis už mane, apsirengęs kaip ir visi gotų jaunuoliai, užimantys garbingą padėtį visuomenėje, tačiau jo drabužiai buvo sukirpti truputį kitaip, tad spėjau, kad jis yra ne *ostrogotas*, bet *vizigotas*. Per pirmą mūsų neįpareigojantį pokalbį Vidameras mano spėjimą patvirtino. Jis čia atvyko net iš Akvitanijos, kad įteiktų pranešimą, ir bus Novoje tik tol, kol sulauks rašytinio atsakymo, tada vėl iškeliaus į gimtuosius kraštus.

Tokia padėtis mane tenkino. Laikini svečiai man buvo priimtinesni nei nuolatiniai gyventojai. Mažiau tikėtina, kad Vidameras taps mano vieninteliu ištikimu meilužiu ir galiausiai virs pavojingu įkyruoliu. Man vertėjo nuodugniai jaunuolį

ištardyti, kad įsitikinčiau, jog jis neapsimeta ir tikrai yra įgaliotas pasiuntinys. Gal ir būčiau taip padaręs, tačiau susižavėjau juo iš pirmo žvilgsnio. Taip atsitiko todėl, kad Vidameras beveik kaip dvynys buvo panašus į jaunąjį ir tuo metu man nežinomą Teodoriką, su kuriuo pirmą kartą susipažinau ir keliavau Panonijoje. Vidamero veido bruožai ir odos spalva buvo beveik tokia pati, jaunuolis buvo vyriškai sudėtas ir beveik toks pat gražus, be to, laikėsi viliūgiškai atsainiai. Tad kitaip nei buvau įpratęs elgtis pirmą kartą susipažinęs su nauju vyru, Vidamerą parsivedžiau namo jau tą pačią dieną ir suteikiau jam įvairesnių malonumų nei paprastai apdovanodavau naują meilužį pirmą kartą sugulus į lovą.

Ką gi, turiu prisipažinti, kad ir aš patyriau daugiau malonumo nei paprastai pajusdavau per pirmą susiporavimą. Vidameras buvo toks panašus į jaunąjį Teodoriką, kad aš net atmerktomis akimis pajėgiau įsivaizduoti, jog guliu su juo. Be to, buvo dar viena, svaresnė priežastis. Visada maniau, kad Teodoriko meilės instrumentas turėtų būti žaviai didelis. Kaip tik toks ir buvo Vidamero, ir jaunuolis jį naudojo pagirtinai meistriškai.

Taip ilgai mėgavausi palaiminga ekstaze, kad, kai pagaliau su Vidameru atsiskyrėme vienas nuo kito, nusprendžiau apdovanoti jį už šį nuostabų patyrimą ir pakeičiau padėtį lovoje norėdamas jaunuoliui skirti dar intymesnį dėmesį. Tačiau kai palinkau prie jo organo ir pamačiau, kad šis yra nenatūralios ryškiai kaštoninės spalvos, atšokęs sušukau:

– *Liufs Guth*! Tu užsikrėtęs?

– Ne, ne, – atsakė Vidameras nusijuokdamas. – Tai tik apgamas. Paragauk ir įsitikinsi.

Taip ir padariau. Vidameras sakė tiesą.

Vakare paprašiau, kad Vidameras išeitų, nes turėjau persirengti kitam renginiui. Tad mudu išsiskyrėme karštai vienas kitam dėkodami, žerdami komplimentus ir reikšdami

viltį, kad vėl kada nors susitiksime. Abejoju, ar Vidameras to tikėjosi, o aš tokių vilčių tikrai nepuoselėjau.

Tačiau mudu vis dėlto susitikome, ir dar tą patį vakarą. Renginys, apie kurį užsiminiau, vyko Teodoriko rūmuose, į kuriuos karalius pakvietė maršalą Torną dalyvauti smagioje šventėje. Nežinojau, kad šis susibūrimas rengiamas pasiuntinio Vidamero garbei. Kadangi su šiuo jaunuoliu buvo supažindinta nemažai dvariškių, Vidameras tikrai negalėjo suprasti, kad su vienu jų jau buvo susitikęs, tik kitomis aplinkybėmis. Tačiau, suprantama, vis tiek jaučiausi truputį nepatogiai, kai Teodorikas sustatė mus vieną priešais kitą ir draugiškai tarė:

– *Saio* Tornai, būk malonus ir pasveikink mano pusbrolį Vidamerą, mano velionės motinos velionio brolio sūnų. Nors Vidameras gimė kilmingoje Amalingų giminėje, prieš kelerius metus jis nusprendė ieškoti laimės *ostrogotų* karaliaus Baltingo Euriko dvare Tolozoje, Akvitanijoje.

Atidaviau pagarbą iškeldamas ranką ir kiek įmanydamas gilesniu bei vyriškesniu balsu kreipiausi:

– *Waíla-gamotjands.*

Vidameras atsakė į pasveikinimą neparodydamas, kad mane pažino.

– Vidameras čia atvyko kaip emisaras, – toliau aiškino Teodorikas, – kad praneštų žinią, jog mūsų bičiulis karalius Eurikas ir romėnų karalius Odoaceris sudarė sutartį, pagal kurią nuo šiol jų valdas skirs Alpės. Žinoma, mūsų tai neliečia, tačiau aš džiaugiuosi gavęs šį pranešimą vien dėl to, kad jį paskelbė Vidameras, atvykęs pas mus paviešėti. Mudu nesimatėme nuo vaikystės.

– Linkiu maloniai praleisti laiką Novoje, jaunasis Vidamerai, – mandagiai tariau.

– Ak, aš jau dabar nepaprastai maloniai jį leidžiu, – atsakė Vidameras nei nusišaipydamas, nei dviprasmiškai apie ką nors užsimindamas.

Paskui, kai daugybė svečių gerdami ir šnekučiuodamiesi vaikštinėjo po menę, man pavyko laikytis atokiau nuo Vidamero. Kai visi suėjome į valgomąją menę ir išsidriekėme prie vidurnakčio vakarienei padengtų stalų, išsirinkau sofą tolėliau nuo Teodoriko ir Vidamero. Tačiau, matyt, gėriau stalo vynus ir midų godžiai ir neišmintingai, nes paryčiu leptelėjau siaubingai neatsargią pastabą.

Teodorikas pasakojo pusbroliui apie savo karjeros įvykius per tuos metus, kai jie buvo išsiskyrę – ir, kad pasakojimas būtų linksmas, prisiminė tik lengvus ir džiugius nuotykius. Kiti svečiai klausėsi susidomėję, tik kartkartėmis prapliupdami kvatotis arba pertraukdami Teodoriką savo pačių prisiminimais, kurie dažniausiai būdavo netaktiški arba tiesiog nešvankūs. Kažkodėl ir aš pajutau poreikį leptelėti kandžią repliką. Galiu tik spėti, kad, matydamas Teodoriką ir Vidamerą greta vienas kito ir beveik negalėdamas jų atskirti, apgirtęs susipainiojau ir pamiršau, kokia tuo metu buvo mano tapatybė. Šiaip ar taip, buvau per daug apgirtęs, kad prisiminčiau, jog derėtų nekristi į akis.

– ... ir tada, Vidamerai, – pasakojo linksmai nusiteikęs Teodorikas, – kai apsiautėme Singidunumą, susiradau vietinę mergiotę, kad būtų su kuo leisti laiką. Ji ir dabar yra su manimi. Aš ne tik jos neatsikračiau – pažvelk! – Jis mostelėjo ranka į tą pusę, kur žmona kartu su kitomis rūmų damomis gulėjo pusiausėda. – Ji dauginasi!

Iš tiesų labai aiškiai matėsi, kad Aurora vėl nėščia, tačiau Teodoriko pokštavimas jos nesuerzino. Moteris parodė Teodorikui liežuvį, o kai visa draugija nusikvatojo, taip pat ėmė juoktis. Tada aš garsiai sušukau perrėkdamas aidintį juoką:

– Taip pat atkreipk dėmesį, kad Aurora jau neberausta! Teodorikai, papasakok Vidamerui, kaip Aurora rausdavo! *Vái*, ji taip išrausdavo, kad jos veidas tapdavo tokios pat spalvos kaip apgamas ant Vidamero švanco!

Juokas menėje kaipmat nutilo, tik šen bei ten girdėjosi sugluomusių moterų kikenimas. Tarsi nebūtų pakakę lepteleti tokią intymią smulkmeną, aš dar pavartojau žodį „švancas", kurį ištarus mišrioje vyrų ir moterų draugijoje į kalbantįjį žiūrima susiraukus. Kelios moterys skaisčiai išraudo – taip pat ir Vidameras – o visi svečiai atsigręžė į mane ir ėmė apstulbę spoksoti. Tyla, žinoma, netrukus būtų suardyta pasipylus klausimams, ar aš juokauju, ir, jei juokauju, ką tuo noriu pasakyti. Tačiau per vėlai supratęs, kad pasielgiau netaktiškai, atgavau protą ir apsimečiau taip apgirtęs, kad netekau sąmonės, nuvirtau nuo sofos ir išsidriekiau ant marmurinių grindų. Pasigirdo dar kelių moterų kikenimas ir pasipiktinusių vyrų niurnėjimas: *Dumbs-munths*!* Užsimerkęs gulėjau nejudėdamas ir pajutau palengvėjimą išgirdęs, kad Teodorikas toliau pasakoja savo istorijas, ir niekas daugiau nebeužsimena apie mano kvailą išsišokimą.

Tačiau negalėjau gulėti amžinai. Laimė, man į pagalbą atskubėjo maršalas Soasas ir gydytojas Frithila, tačiau jie smerkiamai šnarpštė. Vyrai užpylė šalto vandens man ant galvos ir į gerklę, ir aš neužspringau, o apsimečiau, kad atgavau sąmonę. Nerišliai tardamas žodžius jiems padėkojau ir leidausi nuvedamas į tolimą menės kertę, kur mane pasodino ant suolo atremdami į sieną. Kai vyrai mane paliko, priėjo gražioji *cosmeta* Svanilda, paglostė galvą ir ėmė guosdama šnibždėti. Aš jos miglotai atsiprašiau už kvailą poelgį.

Galiausiai svečiai ėmė skirstytis, ir Svanilda mane paliko. Svarsčiau, kaip įtikinamai, tačiau per daug nekrentant į akis išsvirduliuoti iš rūmų, kai netikėtai išvydau prie manęs stovintį pražergtomis kojomis ir užsidėjusį rankas ant klubų Vidamerą, kuris tyliai, kad niekas neišgirstų, tačiau pakankamai garsiai, kad negalėčiau nesureaguoti, paklausė:

---

*Kvaila burna. – *Vert. past.*

– Iš kur žinai apie mano apgamą?

Išsiviepiau kaip įmanydamas kvailiau ir atsakiau tyčia vos apversdamas liežuvį:

– Matyt... na... matyt... mudu buvome atsidūrę toje pačioje šiltoje lovoje.

– Tikrai, – ne paklausė, o patvirtino Vidameras. Paėmęs už smakro jis atlošė mano galvą ir atidžiai pažvelgė į veidą. Tada nė kiek neabejodamas pareiškė: – Ji dar turėtų būti šilta, jei spėjai šmurkštelėti į tą lovą per trumpą laiką, kai aš išėjau, o tu spėjai atvykti į šį pokylį.

Nesugalvojau, kaip atsikirsti, tad vėl tik skystai nusišypsojau. Nepaleisdamas smakro Vidameras atidžiai apžiūrinėjo mano veidą, tada galiausiai tarė:

– Nurimk. Nesu plepys. Tačiau apie tai pagalvosiu... ir prisiminsiu...

Tada Vidameras išėjo iš menės. Netrukus išsvirduliavau ir aš.

Po tos nakties gal ir būčiau šalinęsis karaliaus rūmų, kol mano siaubingai kvailą poelgį visi pamirštų. Tačiau man buvo nepaprastai smalsu, ar visam laikui užsitraukiau gėdą prieš Teodoriką, Aurorą ir visus dvariškius. O dar labiau man rūpėjo sužinoti, ar Vidameras triukšmingai nepasiskundė dėl mano nesvetingumo, parodyto užsienio emisarui. Tad nepaisydamas nerimo (ir siaubingo galvos skausmo) kitą rytą anksti pasirodžiau karaliaus rūmuose.

Mano būgštavimai gerokai atlėgo, kai Teodorikas manęs neišbarė, o tik išsiviepė ir pasišaipė, kad pasigėriau iki *aisanasa* – kas senąja kalba reiškia „kol nosis tapo varinė". Jis taip pat pasakė, kad Vidameras jau iškeliavo į Akvitaniją tik atlaidžiai pasijuokęs iš mano girto nepadoraus poelgio. Vos tik pažvelgusi į mane Aurora motiniškai sukvaksėjo ir nušlepsėjo į virtuvę paruošti taurę Kamerinumo vyno, sumai-

šyto su pelynais ir balzaminiu skaisteniu. Atnešusi gėrimą, Aurora nusišypsojo ir paaiškino:

– *Tagl af wulfa.*

Senąja kalba tai reiškė: „Man įkandusio vilko uodega“. Aš su dėkingumu išmaukiau taurę iki dugno.

Taigi neužsitraukiau nenuplaunamos gėdos, ir niekas man neprikaišiojo trumpo nepadoraus išsišokimo. Be to, nei Teodorikas, nei Aurora, nei kas nors kitas daugiau manęs nekamantinėjo, iš kur žinau apie apgamą ar kitas menkas Vidamero paslaptis, kurias išplepėjau. Tačiau nors niekas manęs ir nesmerkė, aš pats save niekinau, nes žinojau, kad Vidameras pasielgė kur kas padoriau už mane. Kad ir kokių įtarimų jis turėjo apie mano gilią, tamsią paslaptį, jaunuolis niekam apie ją neprasitarė. Bent jau taip aš maniau. Tik vėliau – ir kituose kraštuose – suvoksiu visus to lemtingo Veledos, Vidamero ir Torno susitikimo atgarsius.

ŽYGIS

1

Užsiėmiau įvairiais darbais - bet tai ne tas pats, kas žygiai – kol vieną gražią dieną suvokiau, kiek daug laiko prabėgo. Tą supratau, kai jodamas iš savo ūkio į Nova gatvėje sutikau karališkojo dvaro gydytoją Frithilą.

– Ar girdėjote naujieną, *saio* Tornai? – paklausė jis. – Vakar vakare ponia Aurora pagimdė dar vieną dukterį.

– Tikrai? Tada privalau skubėti į rūmus pasveikinti ir įteikti dovanas. Tačiau... *gudisks Himmins*... – tariau skaičiuodamas mintyse. – Tai reiškia, jog lengvabūdiškai poilsiauju nuo tada, kai dar nebuvo gimęs pirmas karaliaus kūdikis. O mažoji Averagnė jau gerokai prastypusi. Kaip greitai prabėgo laikas? – Frithila tik sumurmėjo, todėl pridūriau: – Kodėl jūs, *lekeis*, nesidžiaugiate galėdamas pagarsinti tokią puikią naujieną?

– Tai kad ji ne visai linksma. Ponia gimdydama mirė.

– *Gudisks Himins*! – ištariau dar kartą. Žinia mane pribloškė, nes broliškai mylėjau Aurorą. – Juk ji buvo tokia tvirta moteris, stipri kaimietė. Ar buvo kokių nors nepalankių aplinkybių?

– Jokių, – atsakė Frithila bejėgiškai skėstelėdamas rankomis. – Kai atėjo laikas gimdyti, ji buvo sveika kaip ir visada. Gimdymo skausmai nebuvo didesni nei įprastai, o pribuvėja tinkamai masažavo ponią, kad palengvintų jos kančias. Gimdymas vyko nesunkiai, ir kūdikis gimė visiškai sveikas. Tačiau ponia staiga atsidūrė komoje ir neprabudo. – Gydytojas gūžtelėjo pečiais ir užbaigė: – *Gutheis wilja theins* – tokia Dievo valia.

Kai nuėjau paguosti Teodoriko, jam ištariau tuos pačius žodžius:

– *Gutheis wilja theins.*

– Sakai, Dievo valia? – su kartėliu paklausė jis. – Atimti nekaltą gyvybę? Atimti iš manęs mylimą karalienę? Iš dviejų vaikų atimti motiną? Ir tai – Dievo valia?

– Pasak Šventojo Rašto, – tariau, – Dievas nuskriaudė net pats save. Jis atidavė vienintelį savo sūnų...

– *Akh, balgs-daddja*! – suurzgė Teodorikas, ir aš apstulbau, kad Šventąjį Raštą jis pavadino „nesąmone". Paskui ėmė šaukti dar šventvagiškiau: – Dėl tos Biblijos istorijos saldžialiežuvės melagystės aš atsisakiau atsiversti į Kristų, Jį girti ar Juo žavėtis.

– Kodėl taip kalbi?

Niekada nesidomėjau Teodoriko požiūriu į religiją apskritai ir į krikščionybę konkrečiai, todėl labai nustebau išgirdęs karalių kalbant tokias šventvagystes.

– Pagalvok, Tornai. Mums sakoma, kad, siekdamas išpirkti mūsų, mirtingųjų, nuodėmes, Kristus ant kryžiaus narsiai kentė neapsakomas kančias. Tačiau Jėzus žinojo, kad miręs pateks tiesiai į dangų, mėgausis amžinuoju gyvenimu ir Jį garbins visas krikščioniškasis pasaulis. Ar supranti? Kristus niekuo nerizikavo. Net menkiausia motina rizikuoja kur kas daugiau už Jį. Kad suteiktų gyvybę kūdikiui, ji kenčia tokias pačias kančias. Tačiau jei ji per šias kančias mirtų, jos laukia nežinia – niekas negarantuoja, kad motinos auka atvers jai kelią į dangų. Ne, *ni allis*. Motina yra kur kas drąsesnė ir nesavanaudiškesnė už Kristų, todėl labiau nusipelno pagyrimo, išaukštinimo ir pagarbos.

– Manau, esi pernelyg suirzęs, senas bičiuli, – atsakiau. – Tačiau galbūt sutinku su tavimi. Man toks palyginimas niekada nebuvo atėjęs į galvą. Galbūt nė vienas krikščionis nėra apie tai pagalvojęs. Tačiau, Teodorikai, labai tikiuosi, kad nepradėsi tokių pažiūrų skelbti kitur, išskyrus artimiausių...

– Žinoma, ne, – užtikrino bičiulis liūdnai nusijuokdamas. – Visai netrokštu tapti savižudžiu. Esu krikščioniškos

tautos karalius ir privalau viešai gerbti savo pavaldinių įsitikinimus, kad ir ką aš apie juos galvočiau. – Jis giliai atsiduso. – Karalius visada privalo išlikti politikas. Turiu net susivaldyti, kad nespirčiau senajam *saio* Soasui, kai jis perša mintį – beje, jau įpiršo – jog Auroros mirtis gali būti į gera.

– Į gera?! – sušukau. – Kaip šis beširdis, susiraukšlėjęs, bejausmis senis...

– Į gera mano tautos labui. Tai yra dėl karaliaus įpėdinio. Soasas sako, kad nauja karalienė – arba dar geriau, oficiali žmona – galbūt man pagimdytų berniuką, o ne vien dukras.

– *Ja*, į tai reikia atsižvelgti, – buvau priverstas sutikti.

– Jei netyčia ši dukra būtų mano paskutinė palikuonė, daviau jai mūsų tautos vardą. Ji bus pakrikštyta Tiudagota. Gotė.

– Tikrai karališkas vardas, – pagyriau. – Esu tikras, kad mergaitė jį pateisins.

– Tačiau man trūks brangiosios Auroros. Ji mokėjo paguosti. Ir buvo tyli. Tokių kaip ji nedaug. Abejoju, ar Soasui pavyks rasti man kitą tokią, tačiau maršalas jau sudarinėja tinkamų princesių sąrašą. Jis viliasi suieškoti tokią nuotaką, vedybos su kuria *ostrogotams* atneštų naudingą sąjungą su kitu stipriu monarchu. Tačiau, kad taip įvyktų, aš pats turėčiau būti karališkesnis. Aš ir mano tauta privalome tapti svarbesni nei klusnūs Zenono sarginiai šunys.

Atsikosėjęs atsargiai tariau:

– Pakeliui į čia, Teodorikai, aš svarsčiau. Jau senokai tu arba aš – nieko rimto neužkariavai. Anksčiau sakydavai: *Huarbodáu mith blotha*!, bet paskutiniuoju metu...

– *Ja, ja*, – sumurmėjo karalius. – Aš net nepasivarginau vadovauti savo vyrams malšinant kelis įkyrius Strabo maištus. Žinau, žinau.

– Ir nė vienas mūsų nežygiavome kartu su savo vyrais, priminiau, – kai jie tramdė maištingą suevų gentį, šėlstančią Izeros lygumose, apie ką aš tau pranešiau. Gali būti,

Teodorikai, kad mudu – kaip tu mėgdavai sakyti – ėmė graužti taikos rūdys.

– Arba šeiminio gyvenimo rūdys, – giliai atsidusęs pritarė Teodorikas. – Tačiau dabar, kai Auroros nebėra... Mano *speculatores** praneša, kad Strabo vėl ketina įkyrėti. Jie sako, kad tas nenaudėlis nori sudaryti sąjungą su nemažomis atskalūnų rudžių, įsikūrusių šiaurėje, pajėgomis. Jei taip atsitiktų, Tornai, – ne, kai tai įvyks, – kils karas, kuris mums abiem suteiks pasitenkinimą.

– Tačiau kol tai įvyks, norėčiau, kad karalius leistų man išvykti į svetimas šalis sudrėkinti kardą, pamankštinti raumenis ir atgaivinti kovos instinktus. Jau seniai jų nenaudojau. Nuo to laiko, kai grįžau iš Skitijos, Teodorikai, nevykdžiau jokios tavo misijos, tik atsiunčiau kelis atsitiktinius pranešimus iš savo kelionių, kai dykinėjau.

– Tačiau šie pranešimai visada būdavo tikslūs ir nepaprastai naudingi. Tavo iniciatyva neliko nepastebėta ir neįvertinta, *saio* Tornai. Tiesą sakant, tavo patikimas tarnavimas jau įkvėpė mane skirti tau naują misiją. Ji bus panaši į žygį. Ketinau ją vykdyti pats, kai savo naujagimei dukrai parinkau Tiudagotos vardą. Ir kai *saio* Soasas patarė ieškoti nuotakos.

– Ei? – nustebau. – Nori, kad aš tau rasčiau ir įvertinčiau princesę, kuri galėtų tapti tavo žmona?

Teodorikas pirmą kartą nuoširdžiai nusijuokė.

– Ne, noriu, kad tu atliktum istorinę ekspediciją. Esu įsitikinęs, kad mano naujagimė duktė, gotė, apie savo protėvius turėtų žinoti viską. O jei aš noriu rasti nuotaką iš garsios karališkos šeimos, taip pat privalau įrodyti, kad mano kilmė nepriekaištinga. Be to, ir mano tauta privalo žinoti, kaip ji atsirado ir kaip tapo *ostrogotais*.

Vis dar suglumęs atsakiau:

---

*Šnipai. – *Vert. past.*

– Tačiau tu bei tavo tauta ir taip žino šiuos dalykus. Visi gotai yra kilę iš karaliaus-dievo Gauto. Tavo duktė ir tu pats esate karaliaus Amalo palikuonys.

– Tačiau kieno karalius buvo Amalas ir kada? Supranti, Tornai, viskas, ką mes, gotai, žinome apie savo istoriją – tai tik legendų, mitų, spėliojimų ir senų žmonių prisiminimų rinkinys, kuris niekada nebuvo užrašytas. Leisk man pakviesti linkusį į prisiminimus senuką – tavo bičiulį maršalą Soasą. Jis tau geriau paaiškins, ko aš prašau.

Prisijungęs prie mūsų Soasas, kaip visada, kalbėjo tik tai, kas absoliučiai būtina.

– Mes patikimai žinome tik truputį daugiau nei dviejų šimtmečių gotų istoriją, iki tų laikų, kai visi gotai gyveno žemėse į šiaurę nuo Juodosios jūros. Apie ankstesnius laikus nežinome nieko patikimesnio nei *saggwasteis fram aldrs*, o šiomis senolių dainomis pasikliauti negalima. Tačiau jose visose minima, kad gotų protėvynė vadinosi *Skandza*. Dainose teigiama, kad gotai iškeliavo iš *Skandzos*, perplaukė Sarmatijos jūrą, kirto Vendų įlanką ir įsikūrė Gintarinėje pakrantėje. Iš ten per nesuskaičiuojamą daugybę laiko jie atkeliavo iki Juodosios jūros krantų.

– Tornai, tau siūlau, – įsiterpė Teodorikas, – pakartoti gotų migracijos kelią, bet pradėti nuo Juodosios jūros ir sekti jų keliu į šiaurę, kol rasi kokių nors įrodymų, kad toks kelias buvo. Esi patyręs ir bebaimis keliautojas. Puikiai moki kelias užsienio kalbas, tad galėsi paklausinėti žmonių, dabar gyvenančių palei gotų migracijos kelią. Esi įgudęs rašyti, todėl galėsi užrašyti viską, ką sužinosi, o vėliau šiuos užrašus sudėlioti į rišlią istoriją. Norėčiau, kad atsektum senuosius gotus iki pat Gintarinės pakrantės, kur jie tariamai buvo įsikūrę. O tada – iki *Skandzos*, jei gotai tikrai iš ten atkeliavo ir jei tau pavyks ją rasti.

Tada vėl prabilo Soasas:

– Romėnų istorikai miglotai užsimena apie Skandijos salą, esančią kažkur Sarmatijos vandenyno šiaurėje. Šios salos

pavadinimas negali būti atsitiktinai panašus. Tačiau ji gali būti tik įsivaizduota, kaip ir kitos, kurių buvimu romėnai tiki: Avalonio ir Aukštutinio Tulio. Net jei Skandija iš tiesų egzistuoja, iki šiol ji tebėra *terra incognita**.

– Arba kol tu, Tornai, ją rasi, sala bent jau mums bus *terra nondum cognita*, – įsiterpė Teodorikas. – Taip pat privalau tave perspėti: jei vos menamas senasis kelias tave nuvestų tik iki Gintarinės pakrantės, būk ten atsargus. Tai gimtosios žemės rudžių, su kuriais, kaip pranešama, nori susivienyti Strabo ir pradėti karą su mumis.

– Kaip suprantu, rudžiai yra turtingi, nes prekiauja ten randamu gintaru, – tariau. – Kodėl jie staiga tapo nepatenkinti ir yra pasirengę mesti šią prekybą bei pradėti karą?

– Ak, taip, gintaro pirkliai yra turtingi. Tačiau renkantys gintarą juodadarbiai mažai uždirba ir privalo gyventi iš žemdirbystės bei gyvulininkystės, o žemė ten nelabai derlinga. Tad kaip ir visi plebėjai jie skursta, kenčia dėl savo likimo ir yra pasirengę sukilti dėl bet kokio tikslo.

– Regis, mūsų protėviai, vos tik išsilaipinę žemyne, iškart suskilo į kelias gentis: baltingus, kurie vėliau pasivadino *vizigotais*, amalingus, kurie tapo *ostrogotais*, ir *gepidus*, kurie ir dabar žinomi kaip *gepidai*, – toliau pasakojo Soasas. – Jų genties pavadinimas, matyt, yra kilęs iš žodžio *gepanta* – lėtas, apsnūdęs, vangus – nors man niekada *gepidai* neatrodė vangesni už kitus.

– Galbūt, Tornai, savo istorinėse paieškose rasi ir šio pavadinimo paaiškinimą, – nusišypsojęs įsiterpė Teodorikas.

– Taip pat buvo dar viena žmonių grupė, – aiškino maršalas, – kuri visiškai atsiskyrė nuo gotų. Bent jau taip sakoma senovinėse dainose. Regis, tai buvo moterų būrys, kurias vienas paliko vyrai, išvykę į mūšį. Tada priešas aplenkė gotų karius ir užpuolė neapsaugotas moteris. Tačiau moterys

*Nežinoma žemė. – *Vert. past.*

taip sumaniai gynėsi ir visiškai sutriuškino užpuolikus, jog paskui nusprendė, kad joms vyrų nebereikia. Jos išsirinko karalienę, ėmė gyventi savarankiškai ir įsikūrė Sarmatijoje – kai kas sako, kad taip atsirado legenda apie amazones.

– Nelabai tikėtina, – paprieštaravo Teodorikas. – Jei taip būtų iš tiesų, tada mūsų, gotų, istorija siektų gilią senovę – laikus, ankstesnius nei atsirado graikai, nes jie pirmieji maždaug prieš devynis šimtus metų aprašė amazones.

– Taip pat galiu pridurti, – sausai pareiškė Soasas, – jog nė vienoje *saggws fram aldrs* neaiškinama, kaip amazonėms pavykdavo daugintis be vyrų.

– Kartą girdėjau pasakojimą apie gotes, – įsiterpiau. – Jame teigiama, kad gotų vadai išvarė grupę nekenčiamų šėtono apsėstų moterų. Ir šioms raganoms pavyko daugintis be vyrų. Klajodamos tyruose jos poruodavosi su demonais skoliais, ir jų palikuonys buvo siaubingi hunai. Kaip manote, ar mano girdėtas pasakojimas ir Soaso istorija apie amazones yra kaip nors susiję?

– Tą tu turėsi išsiaiškinti ir paskui papasakoti mums, – pareiškė Teodorikas draugiškai paplekšnodamas man per petį. – Prisiekiu Toro kūju, labai norėčiau keliauti kartu su tavimi. Tik pagalvok! Aprėpti naujus horizontus, įminti daugybę mįslių...

– Regis, šiame žygyje laukia daugybė iššūkių, – pasakiau, – tačiau vis tiek nenorėčiau būti svetur, kai tu susikausi su Strabo ir jo sąjungininkais.

– Jei rudžiai pajudės į pietus prisijungti prie Strabo, tu apie tai sužinosi galbūt net anksčiau už mane, – nerūpestingai atsakė Teodorikas. – Galėsi vykti į pietus kartu su jais. Arba galbūt pasinaudoti pranašumu, kad seki jiems iš paskos. Man būtų visai ne pro šalį turėti žvalgą priešo užnugaryje. Šiaip ar taip, prieš tau išvykstant išsiųsiu pasiuntinius visomis pasaulio kryptimis. Jie paprašys visų mano pažįstamų svetimų šalių monarchų ir romėnų legatų svetingai tave

sutikti ir padėti tavo ekspedicijoje. Taip pat kelionės metu pranešinėsiu visas naujienas apie tai, kas vyksta čia. Žinoma, aš tau duosiu visą reikiamą mantą, palydovus ir arklius. Ar norėtum įspūdingos palydos, ar tik kelių tvirtų karių?

– Manau, nieko, *thags izvis*. Į tokį ypatingą žygį norėčiau išvykti vienas, ypač jei tektų prasmukti pro priešiškai nusiteikusias tautas. Vyksiu ginkluotas, bet be šarvų. Galbūt bus geriau, jei kai kur manęs iškart neatpažins kaip *ostrogoto*. Man nereikės nieko, išskyrus manąjį puikų arklį ir tiek mantos, kiek pajėgsiu gabenti už balno. *Ja*, vyksiu taip pat, kaip jau esu įpratęs, – būsiu miškų klajoklis.

– *Habái ita swe*! – tarė Teodorikas. Jau seniai nebuvau girdėjęs jį ištariant šį valdovo patvirtinimą: „Tebūnie taip!“

Iš rūmų nukakau tiesiai į savo namus mieste. Ten iš spintų ir stalčių surinkau Veledos apdarus, kosmetiką ir papuošalus. Kai ką iš jų apsivilkau, kitus kartu su Torno drabužiais, kuriais vilkėjau, susukau į ryšulį. Išėjęs iš namo, užrakinau laukujas duris ir pasibeldžiau pas kaimynus. Ten gyvenanti senutė jau kurį laiką pažinojo Veledą ir sveikindavosi su ja linktelėdama galvą, tad mielai sutiko prižiūrėti mano namus, kol „būsiu išvykusi“.

Nujojau tolokai nuo miesto, tada išsukau iš kelio į giraitę, kur vėl persirengiau, kad į savo ūkį grįžčiau kaip šeimininkas Tornas. Namuose visus Veledos apdarus ir papuošalus išdėliojau kartu su kitais daiktais, kuriuos ketinau pasiimti į kelionę. Kol kas nebuvau nieko konkretaus sugalvojęs, kaip panaudosiu šiuos drabužius – tiesiog norėjau pasirengti tiems atvejams, kai geriau bus būti Veleda, o ne Tornu.

Kitas dvi dienas praleidau tardamasis su visais savo laisvaisiais ūkininkais nuomininkais. Išklausiau jų visų ataskaitas apie darbus ūkyje, už kuriuos jie buvo atsakingi, ir paklausiau apie ateities planus. Su kai kuriais pasiūlymais sutikau, kitus liepiau atidėti ateičiai arba visai atsisakyti.

Savo ruožtu pateikiau savo siūlymų, daviau konkrečių nurodymų ir galiausiai likau patenkintas, kad man nesant ūkis ir toliau klestės. Taip pat per tas dvi dienas nuolatos galvojau, kas man galėtų praversti kelionėje, atidėdavau tuos daiktus į šalį, kad vėliau supakuočiau, paskui dažniausiai jų atsisakydavau kaip nereikalingų. Galiausiai suvyniojau tik Veledos apdarus, kelis Torno drabužius, maisto atsargas kelionei, žvejybos valą ir kabliukus, gertuvę ir taurę, odinę svaidyklę, titnagą ir pintį bei saulės akmenį – paskutinį išlikusį senojo Virdo palikimą. O likusias dvi naktis skyriau atsisveikinimams: vieną – su moterimi, Narandže, kitą – su mergina, vardu Renata.

Gražų saulėtą gegužės rytą išjojau iš savo ūkio vildamasis, kad esu panašesnis į dykinėjantį klajūną nei į karaliaus maršalą. Niekaip negalėjau nuslėpti Velokso pirmojo puikios veislės, tačiau specialiai liepiau arklininkams dvi dienas jo nešukuoti. Mano viršutiniai drabužiai buvo patys prasčiausi, ir nors pats išsiaštrinau ir nusišveičiau puikų kardą su gyvatės raštu, įsikišau jį į nusitrynusias senas makštis.

Pirmiausia nuvykau į rūmus Novoje pranešti Teodorikui, kad išvykstu. Mudu atsisveikinome be didelių ceremonijų, bet karalius man nuoširdžiai palinkėjo *raítos stáigos uh baírtos dagos* – tiesių kelių ir giedrų dienų – ir, kaip jau buvo pasielgęs ankstesniais kartais, davė nurodantį mano tapatybę mandatą su karališka monograma bei antspaudu. Išėjęs į rūmų kiemą pamačiau, kad prievaizdas Kostula, kuriam buvau palikęs laikyti už vadelių savo arklį, dabar laiko du arklius. Ant antrojo sėdėjo *cosmeta* Svanilda, apsivilkusi kelionės drabužiais ir už balno pasidėjusi ryšulį.

– *Gods dags*, Svanilda, – pasisveikinau. – Ar tu taip pat šiandien išsiruošei į kelionę?

– *Ja*, jei leisite man prie jūsų prisijungti, – atsakė ji truputį drebančiu balsu.

Prisiartinęs pamačiau, jog merginos veidas paburkęs, o akys paraudusios, ir nusprendžiau, kad ji be paliovos verkė, kai mirė jos ponia.

Paėmiau jos arklio vadeles, pamojau Kostulai, kad pasitrauktų, ir švelniai tariau:

– Žinoma, Svanilda, gali joti kartu su manimi, kol mūsų keliai išsiskirs. Kur tu vyksti?

– Noriu keliauti su jumis iki galo, – atsakė ji tvirtesniu balsu. – Girdėjau, kad susiruošėte į ilgą kelionę. Noriu būti jūsų skydo nešėja, tarnaitė, kelionės draugė, jūsų... viskuo, kuo tik panorėsite.

– Palauk... – pradėjau, bet Svanilda energingai, nerimastingai, net nekantriai kalbėjo toliau:

– Apverkiau dvi savo mylimas ponias ir dabar neturiu nė vienos, todėl noriu turėti poną. Noriu, kad jūs, *saio* Tornai, būtumėte mano ponas. Prašau, neatsakykite man. Juk žinote, kad esu gera jojikė ir daug keliavau. Su jumis iš čia vykau į Konstantinopolį. Vėliau jūsų paliepimu įveikiau dar didesnį kelią – viena – vilkėdama jūsų drabužiais. Ar prisimenate? Jūs mane išmokėte apsimesti vyru. Patarėte niekada, matant kitiems, nebėgti ir nieko nemesti...

Per ilgus mūsų pažinties metus Svanilda dar niekada nebuvo tiek daug kalbėjusi. Tačiau dabar jai, matyt, greičiau pritrūks kvapo nei žodžių, tad įsiterpiau į jos tiradą.

– Visiškai teisingai, geroji Svanilda. Tačiau tada mes keliavome bent jau daugiau ar mažiau civilizuotais Romos imperijos kraštais. Šįkart aš pateksiu į *terra incognita*, atsidursiu tarp priešiškai nusiteikusių, o gal net laukinių žmonių ir...

– Todėl ir privalote pasiimti mane. Į vieną keliaujantį vyrą žiūrima įtariai, manoma, kad jis kelia grėsmę. Tačiau vyras su greta jo esančia moterimi atrodo neįdomus ir nepavojingas.

– Sakai, neįdomus? – nusijuokiau.

– Na, jei norite, aš galiu ir vėl vilkėti jūsų drabužiais. Galbūt bus pravartu, jei mane laikys jūsų mokiniu. Ar net... – sutrikusi ji nukreipė žvilgsnį į šalį, – jūsų meilužiu.

– Klausyk, Svanilda, – griežtai tariau, – privalai žinoti, kad visus šiuos metus – iš dalies dėl tavo brangios ponios Amalamenos atminimo – neturėjau nei žmonos, nei sugyventinės, nors man buvo daug kartų siūloma. *Vái*, ponia Aurora man net siūlė tave.

– Ak, suprantu, kodėl nenorite imti manęs kaip oficialios žmonos ar sugulovės. Aš nė iš tolo neprilygstu Amalamenai ir nesu skaisti, bet taip pat ir nesu labai patyrusi su vyrais. Tačiau jei priimsite mane neformaliai, tik mūsų bendros kelionės laikui, pažadu tuo požiūriu būti kiek įmanoma geresnė ir stengtis išmokti visko, ko panorėsite mane išmokyti. *Saio* Tornai, iš jūsų neprašau jokių pažadų. Kai kelionė baigsis ar bet kuriuo kitu metu, jums tereikės pasakyti: „Svanilda, keliauk“, ir aš nesiskųsdama liausiuosi būti jus mylinti kelionės draugė, liksiu tik nuolanki tarnaitė. – Ji ištiesė drebančią ranką ir virpančiomis lūpomis pridūrė: – Prašau, neatsakykite man, *saio* Tornai. Be ponios ar pono aš esu vieniša ir atstumta našlaitė.

Šie žodžiai mane sugraudino. Kadaise ir aš buvau atstumtas našlaitis. Todėl tariau:

– Jei nori dėtis mano žmona ar sugulove, nuo šiol privalai į mane kreiptis ne „*saio* Tornai“, o tiesiog Tornai.

Svanilda akimirksniu nušvito ir, nors jos akys vis dar buvo paraudusios, o veidas paburkęs, mergina vėl atrodė beveik spindinčiai graži.

– Vadinasi, paimsite mane kartu?

Ir aš paėmiau. Dėl ko vėliau labai gailėjausi.

2

Aš vėl nusprendžiau keliauti palei Danuvijų, tad mudu su Svanilda patraukėme į žemupį tuo pačiu keliu, kuriuo pabėgau iš Strabo Skitijoje. Nors, kaip jau sakiau, nesu linkęs tą patį kartoti du kartus, dabar gana išdidžiai ir su malonumu rodžiau Svanildai įvairius patrauklius vaizdus, kuriuos prisiminiau iš ankstesnės kelionės, tad ši ekskursija atrodė visiškai nauja ir kitokia.

Remdamasis ankstesnių kelionių su Svanilda patyrimu nė kiek neabejojau, kad ji bus sumani ir patyrusi kompanionė. Taip ir buvo. Mergina man pasipasakojo, kad ne visada buvo išranki namisėda, nes užaugo miške tarp medžiotojų ir kerdžių. Ji taip pat mikliai kaip ir aš svaidykle nušaudavo smulkius žvėrelius – ir kur kas gardžiau nei aš paruošdavo iš jų maistą. (Mergina net pasiėmė nedidelį metalinį puodą, ko aš niekada nebūčiau sugalvojęs.) Tiesą sakant, ji mane išmokė tokių maisto gaminimo gudrybių, kurių, manau, nežinojo ir patyręs senasis miškų klajoklis Virdas. Pavyzdžiui, jei virdami mėsą į puodą įdėsite kelias beržo šakeles, tai puodas neprisvils, o mėsa neprilips prie sienelių. Varles nesunku pagauti naktį naudojantis iš nendrės pasidarytu deglu ir aštria lazdele, o užpakalinės varlių kojelės yra mėsingos ir skanios, jei jas išvirsite su prieskoninėmis žolelėmis, – apie tai niekada nebūčiau pagalvojęs.

Apie Svanildą visada buvau geros nuomonės. Dabar pradėjau ją branginti ne tik dėl jos praktinių gebėjimų, bet ir dėl patrauklių moteriškų savybių. Pamenu, kaip ji pirmą mūsų kelionės naktį iš šiurkščiai apsirengusios keliautojos

beveik stebuklingai tapo švelnia, dailia ir gundančia jauna moterimi.

Užslinkus sutemoms mudu, sustoję plačioje, žolės prižėlusioje laukymėje prie upės, išsivirėme ir suvalgėme kiškį, kurį buvau sumedžiojęs pakeliui. Tada nuėjau išsimaudyti seklumoje, vėl apsirengiau, grįžau, įlindau į miegui skirtus kailius ir tik tada nusirengiau. Svanilda nuėjo maudytis tik visiškai sutemus. Ji ilgokai teškenosi, ir man parūpo, kodėl taip gaišta. Kaip paaiškėjo, mergina tik laukė, kol patekės mėnulis. Savo šiurkščius kelionės drabužius ji paliko ant kranto ir atėjo proskyna – žengdama iš lėto ir erzinamai man visa matoma – vilkėdama tik mėnesienos šviesa.

Kai Svanilda ištirpo mano glėbyje, sutrikęs ir susižavėjęs tariau:

– Brangioji, tu tikrai žinai, kaip reikia apsirengti, kad ir kokia būtų proga.

Mergina nusijuokė ir droviai atsakė:

– Tačiau... kitų dalykų... jau sakiau... privalai mane išmokyti...

Ką gi, nedaug ko ją galėjau išmokyti apie kelionę mišku. Tačiau kitų dalykų ją išmokiau, ir Svanilda buvo stropi bei gabi mokinė – galbūt dėl to, kad mokiau labiau žaismingai nei didaktiškai. Pavyzdžiui, pamenu, kaip kartą ją linksminau vardydamas visus graikiškus žodžius, susijusius su moters krūtimi, kuriuos išmokau būdamas Konstantinopolyje. Svanildai jie buvo ir pamokomi, ir juokingai intriguojantys, nes mūsų senojoje kalboje tik vienas žodis apibūdina šią kūno vietą.

– Tai, ką mes vadiname *brusts*, yra visa krūtinė, – aiškinau, – graikiškai vadinama *kolpós*. Tačiau kiekviena šių dalių, – švelniai apglėbiau delnu jos krūtį, – yra *mastós*, o šis plyšys tarp jų, – paglosčiau tarpą tarp krūtų, – vadinamas *stenón*. Kiekvienos *mastós* rausva priekinė dalis yra *stetháne*, – ėmiau pirštu vedžioti tą vietą, – o šis mažytis

gumbelis *stetháne* viduryje vadinamas *thelé*. Žiūrėk, kaip *thelé* reaguoja į mano švelniausią prisilietimą. Šios sujaudintos būsenos jis vadinamas *prusos*.

Mergina suvirpėjo iš pasitenkinimo ir paklausė:

– Kaip manai, Tornai, kodėl graikai sugalvojo visus šiuos žodžius?

– Jie visada garsėjo išradingumu. Taip pat manoma, kad jie yra kur kas gašlesni ir labiau nesivaržantys nei šiauriečiai. Galbūt graikai sukūrė šiuos žodžius – ir daugybę kitų, aprašančių žmogaus kūno dalis bei jų funkcijas, – kad galėtų aistringiau mylėtis. O gal mokyti jaunuolius ir nekaltas mergeles, kurie yra mylėjimosi meno naujokai. Kaip jau pastebėjai – ir šiuo metu tai matosi – vien ištarus šiuos žodžius ir parodžius, įvardytos moters kūno dalys žaviai susijaudina.

Kaip galima spėti, ši kelionė mums abiems taip patiko, kad mudu neskubėjome jos užbaigti, greičiau buvome linkę ją tęsti kaip įmanoma ilgiau. Tačiau, prabėgus maždaug dviem nerūpestingos kelionės savaitėms, atvykome į Danuvijaus pakrantėje įsikūrusį Durostorumo miestą-tvirtovę ir apsistojome gerai įrengtame *hospitiume*. Svanildą palikau lepintis prabangioje termoje, o pats nuvykau į Italikos legiono štabą. Komendantas, su kuriuo buvau susipažinęs anksčiau, jau buvo išėjęs į atsargą. Tačiau jį pakeitęs vadas, žinoma, buvo Teodoriko pavaldinys, tad karaliaus maršalą jis sutiko labai svetingai. Mudviem gurkšnojant vieną iš daugybės Durostorumo vynų, komendantas papasakojo paskutines naujienas iš Novos. Pranešimai buvo įprasti, negirdau jokių grėsmingų žinių apie Strabo žingsnius su tariamais sąjungininkais rudžiais ar be jų. Tad nebuvo jokios priežasties nutraukti savo žygį ir grįžti pas Teodoriką.

– *Saio* Tornai, taip pat nėra jokio reikalo, – paslaugiai pasiūlė komendantas, – sunkiai dūlinti sausuma. Kodėl jums čia neišsinuomojus baržos, kad galėtumėte patogiai plaukti

Danuvijumi? Juodąją jūrą pasieksite kur kas greičiau ir kelionėje mažiau išvargsite.

Prie upės pasidomėjau galimybėmis išsinuomoti baržą. Ir kaip tik ten aptikau pirmuosius ankstyvųjų gotų, kurių kelio ieškojau, pėdsakus.

Vienos baržos savininkas, kurį pakalbinau, buvo toks senas, kad galėjo būti vienas tų ankstyvųjų gotų. Truputį nepatikliai jis paklausė, kodėl sutinku mokėti nemažą sumą už baržą ir plaukti iki Juodosios jūros, jei negabenu jokių prekių. Kadangi mano misija nebuvo laikoma paslaptyje, tiesiai jam paaiškinau, kad ieškau tėvynės, kurioje kadaise gyveno mano protėviai gotai.

– Tada plaukti upine barža bus tinkamas būdas ją rasti, – pareiškė savininkas. – Ieškant tų žemių jums nereikės apiplaukti visos jūros pakrantės. Štai ką galiu pasakyti: seniai seniai gotai gyveno vienoje konkrečioje vietovėje – deltoje, vadinamoje Danuvijaus žiotimis, kur didingoji upė įteka į jūrą.

Dabar aš truputį nepatikliai paklausiau:

– Iš kur jūs tai žinote?

– *Vái*, nejau iš mano kalbos nepastebėjote, kad esu kilęs iš gotų *gepidų* atšakos? Be to, mes, baržininkai, privalome žinoti, kas gyvena prie mūsų upės. Todėl, suprantama, žinome, kas ir kur gyveno anksčiau. Ne tik prieš metus, bet ir prieš šimtmečius. Mes gerai žinome, kad senais laikais gotai buvo įsikūrę Danuvijaus žiotyse. Puiku, jei turite pinigų, kuriuos galite švaistyti, aš ir mano įgula nugabensime jus į tą deltą.

Iškart jį pasamdžiau, paliepiau jau kitą dieną susiruošti į kelionę ir daviau avansą nurodydamas pakrauti į baržą daug maisto, taip pat pašaro dviem arkliams. Paskui pasvarstęs liepiau pakrauti įvairių gerų Durostorumo vynų, kad jų pakaktų dviem keleiviams. Tada grįžau į *hospitiumą* tikriausiai paskutinį kartą, kol grįšime į civilizuotą pasaulį

drauge su Svanilda pasimėgauti ilgomis maudynėmis elegantiškoje termoje.

Kitą rytą mūsų barža atsiyrė nuo kranto, vos tik įgulos nariai saugiai pririšo arklius laivo viduryje. Padėjau Svanildai išdėlioti mūsų mantą ir pakloti miegui skirtus kailius po baldakimu laivagalyje. Tada mane pašaukė savininkas, kuris stovėjo prie vairinio irklo.

– Ar tas raitelis ne jūsų ieško?

Pakėlęs galvą krantinėje, iš kurios mes ką tik išplaukėme, pamačiau arklį su raiteliu. Vyras sėdėjo pasistiepęs balne ir prisidengęs delnu akis spoksojo į mus, bet nemojavo ar kitaip nemėgino atkreipti mūsų dėmesio. Mačiau tik liekną siluetą – iš upės vidurio nepajėgiau įžiūrėti jo veido bruožų – bet vyras man pasirodė pažįstamas.

– Galbūt tarnas iš *hospitiumo*, – tariau Svanildai. – Ar mes ten nepalikome jokių savo daiktų?

Dirstelėjusi į mūsų mantą, ji atsakė:

– Nieko svarbaus.

Tada daviau ženklą senajam vairininkui plaukti toliau. Kai atsidūrėme už upės vingio, raitelis dingo mums iš akių, ir mes jį pamiršome.

Visa mūsų kelionė į upės žemupį priminė tingias dienas, kurias ilgai leidau Novoje. Srauni Danuvijaus tėkmė nešė mus kur kas sparčiau nei būtume joję arkliais, bet čia, arčiau žemupio, jai kelio nepastojo nei slenksčiai, nei kaskados. Man nereikėjo nieko daryti, tvarkyti reikalų, su kuriais būčiau susidūręs keliaudamas sausuma, net rūpintis, kur įsigyti maisto. Kartkartėmis įmesdavau į vandenį valą, kad pagaučiau šviežios žuvies, ir kelis kartus tiesiog dėl įdomumo buvau paėmęs vairinį irklą. Svanilda adė ir lopė baržininkų drabužius ir prireikus nukirpdavo jiems plaukus bei barzdas. Tačiau mudu ištisas dienas daugiausia

drybsodavome mėgaudamiesi šiltu vasaros oru ir grožėdamiesi slenkančiais pro šalį vaizdais bei praplaukiančiais laivais. Naktimis užsiimdavome kitomis linksmybėmis. Tik vienintelį kartą prisiminiau žygio užduotį, kai baržos savininko paklausiau, ar jis žino, kodėl jo gotų genties atšaka vadinama *gepidais*.

Savininkas nežinojo, tad pasakė tik tiek:

– Ką turite galvoje? Tai mūsų pavadinimas. Taip pat galėtumėte paklausti, kodėl ši upė vadinama Danuvijumi. Tiesiog taip vadinama.

Upė tolydžio platėjo, netrukus praplaukėme plačiausią man iki tol matytą jos atkarpą, bet upė vis dar platėjo. Galiausiai ėmėme plaukti tarp plačiai išsidėsčiusių žemų ir miškingų negyvenamų salų ir salelių, kalvų ir kalvelių. Paskui miškai salelėse ir nutolusiuose krantuose ėmė retėti, matėsi tik pavieniai medžiai. Dar vėliau liko tik pomiškis, kuris galiausiai užleido vietą nendrėms ir pelkių žolėms bei plūduriuojantiems susipynusių vandens augalų kuokštams. Pasirodė spiečiai kraujasiurbių ir kitų vabzdžių, pakilusių iš dumblo. Jų buvo tiek pat daug, jie buvo ištroškę kraujo ir varantys iš proto, kaip ir tie, su kuriais susidūriau prie Geležinių vartų. Tačiau kaip tik tuo metu baržos savininkas plačiai mostelėjęs ranka paskelbė:

– Na, štai. Danuvijaus žiotys!

– *Iésus*! – sušukau. – Ar mūsų protėviai gotai buvo laimingi gyvendami čia? Pelkėje?

– Ak, neniekinkite šių žemių. Jos derlingos ir plačios. Mes dar esame už keturiasdešimties romėniškų mylių nuo tos vietos, kur daugybė upės atšakų įteka į Juodąją jūrą. Ši delta yra išsidriekusi plačiau nei daugelis Romos provincijų. Ir kur kas dosnesnė už kai kurias jų.

– Tik ne grožio, – sumurmėjo Svanilda.

– Brangioji ponia, – sausai atrėžė senis, – manau, mūsų protėviai kitus dalykus vertino labiau nei grožį. Pirmiau-

sia jie rūpinosi, kaip išsimaitinti, o šios Danuvijaus žiotys teikė daugybę galimybių. Pažvelkite į žvejų valtis, ir dabar plaukiojančias šiuose kanaluose, nes čia gausu žuvies. Ešerių, karpių, šamų ir šimtai kitų rūšių. Ar matėte didžiulius paukščių pulkus? Didžiųjų baltųjų garnių, ibių, pelikanų. Salelėse taip pat daugybė žvėrių, medžiojančių žuvis ir paukščius: šernų, laukinių kačių, rajūnų, kiaunių...

Baržininko entuziazmas buvo įtaigus. Dar kartą apsidairiau ir dabar į šias vietas žvelgiau senųjų gotų, perkirtusių visą Šiaurės Europą, ieškančių tinkamos vietos įsikurti ir tikriausiai alkanų, akimis.

– *Ja*, gotai čia buvo sotūs ir laimingi, – toliau kalbėjo baržos savininkas. – Mėsą, kurios iškart nesuvalgydavo, jie rūkydavo ir sūdydavo, rinko kailius, plunksnas ir pūkus, kuriuos labai pelningai parduodavo visoje Juodosios jūros pakrantėje – net Konstantinopolyje ir dar toliau. Gotai niekada nebūtų iš čia išsikraustę, jei jų nebūtų privertę įsibrovę hunai, kurie juos išstūmė į vakarus.

– Tada kas yra tie žmonės žvejų valtyse? – paklausiau.

– Dabar čia daugiausia gyvena tauriai ir chazarai, kurie taip pat moka puikiai atpažinti tinkamą įsikurti vietą. Tačiau keliems senovės gotams pavyko pasislėpti nuo plėšikaujančių hunų – arba jie grįžo čia, kai hunai buvo sunaikinti. *Ja*, tai šen, tai ten galima aptikti gotų šeimyną – tiesa, jų nedaug, todėl gentimi nepavadinsi – vis dar arba vėl žvejojančią, spendžiančią spąstus, medžiojančią laukinius paukščius, prekiaujančią, taigi patogiai gyvenančią. Jei čia liksite kurį laiką, būtinai juos rasite.

– Tačiau kur mes apsistosime? – paklausė Svanilda, nes aplink, išskyrus žvejų valtis, nieko nesimatė.

– Noviodunume, – atsakė senis. – Rytoj mes į jį atplauksime. Kadaise tai buvo nemažas miestas, paskui jį nusiaubė ir sudegino hunai. Tačiau tai, kas liko, vis tiek klesti, nes upė čia yra pakankamai gili, kad galėtų praplaukti ir išmes-

ti inkarą Juodosios jūros pirklių laivai. Tad mieste yra kelios *gasts-raznos*, siūlančios gana padorią nakvynę. – Baržos savininkas nutilo, paskui nusijuokė. – Jūsų laukia gana netikėtas vaizdas, kai pirmą kartą išvysite į Noviodunumą atplaukiančius jūrinius laivus.

Baržininkas buvo teisus, nes kitą dieną pamatėme vieną jūrinį laivą ir miestą – abu iš gana toli. Toje vietovėje krantai yra beveik vandens lygyje, o visi Noviodunumo pastatai – tik vienaaukščiai. Tad didžiulis, išlenktas tarsi obuolys dvistiebis Juodosios jūros laivas atrodė kaip kraštovaizdžiu slenkantis ir atsargiai besisukiojantis kanale kalnas. Mažos žvejų valtys ir kiti laiveliai tik dar labiau pabrėžė jūrinio laivo dydį. Artėdamas prie miesto laivas atrodė gerokai už jį aukštesnis. Vaizdas buvo toks netikėtas, kad regėjosi, jog tai sapnas.

Kai mūsų barža atplaukė į miestą, didysis prekybinis laivas jau buvo išmetęs inkarą toliau nuo kranto, o maži luotai su prekėmis zujo iš laivo į sausumą ir atgal. Mūsų įgula prisišvartavo prie doko, ir aš padėjau abu mūsų arklius išvesti į krantą. Tada žengiau į judrią palei doką besidriekiančią gatvę, apsidairiau. Dauguma žmonių buvo tamsiaplaukiai ir tamsiaodžiai: chazarai ir tauriai, kurie, kaip manau, yra chazarų rasiniai pusbroliai. Tačiau taip pat mačiau aiškiai germaniškos kilmės šviesiaplaukių ir šviesiaodžių žmonių. Čia, kaip ir bet kuriame netoli jūros esančiame uoste, buvo romėnų, graikų, sirų, žydų, slovėnų, armėnų ir net kai kur sušmėžuodavo nubietis ar etiopas. Girdėjosi ir tokia pati gausybė kalbų, retsykiais tų tautų, kurias ką tik išvardijau, bet dažniausiai (ir garsiausiai) aidėjo uosto pirklių šnekta, sudaryta iš visų šių kalbų, matyt, ji visiems buvo lengviausia ir suprantamiausia.

Tarp prisišvartavusių netoli mūsų baržos laivų buvo ir Moezijos laivyno dromonas, tad aš užkalbinau jo vadą, kuris, suprantama, kalbėjo lotyniškai, ir paklausiau, ar jis

galėtų rekomenduoti kurį nors *hospitiumą* arba taverną. Kol Svanilda su baržininkais balnojo arklius ir krovė ant jų mūsų mantą, sumokėjau baržos savininkui, padėkojau už malonią kelionę ir palikau jį dokuose dairytis krovinio, kurį galėtų gabenti atgal į upės aukštupį. Tada nusivedžiau Svanildą ir mūsų arklius į pasiūlytus svečių namus. Jie vadinosi *pandokheíonu*, juos tvarkė graikai, bet namai buvo toli gražu ne prabangūs ir ne itin švarūs. Tačiau karo laivo vadas man pasakė, kad tai geriausia nakvynės vieta Noviodunume, tad sau ir Svanildai išnuomojau kambarį bei aptvarą arklidėje mūsų arkliams.

Pandokheíone termos, suprantama, nebuvo, liepėme tarnams iš baseinų atnešti pašildyto vandens į mūsų kambarį ir pasiruošėme maudytis. Aš paklausiau savininko, ar mieste yra prefektas – arba *kúrios* ar seniūnas, kad ir koks būtų jo titulas – kurį galėčiau aplankyti su mandagumo vizitu kaip karaliaus maršalas.

Graikas kiek pagalvojo ir paskui atsakė:

– Nėra jokio oficialiai paskirto miesto šeimininko. Tačiau galite aplankyti Meirosą Dumblininką.

– Tai bent titulas, – sumurmėjau.

– Jis, matyt, yra seniausias miesto gyventojas ir tikrai įtakingiausias pirklys, todėl čia, Noviodunume, laikomas vyresniuoju. Jį rasite savo sandėlyje netoli doko, iš kurio ką tik atvykote.

Sandėlis buvo toks pat nekrintantis į akis, kaip ir visi kiti mano aplankytieji, tik skendėjo tamsoje, o viduje tvyrojo šlykštus dvokas. Sustojau tarpduryje ir ėmiau dairytis, iš kur sklinda ši smarvė. Iš šešėlio išniręs vyras tarė „sveikas, nepažįstamasai“ šešiomis ar aštuoniomis kalbomis, kurių tik kelias supratau. Tai buvo nepaprastai storas senis, ir aš jį palaikiau chazaru, nes vyro veidas buvo alyvų spalvos, nosis kumpa, o vešli, garbanota ir labai juoda barzda nesiderino su garbiu amžiumi.

Į jo pasveikinimą atsakiau tik dviem kalbomis – *salve* ir *háils* – ir ištiesiau savo kredencialus. Priėjęs arčiau prie šviesos senis, regis, mane atpažino, nes draugiškai tarė:

– Žinoma, čia *saio* Tornas. Karalius Teodorikas atsiuntė pranešimą, kad turėtumėte pasirodyti, o prieš valandą man pranešė, jog atvykote. Leiskite prisistatyti. Lotyniškai vadinuosi Meirusas Teranijus. Graikiškai – *Meíros Terástios*. O mano gimtąja kalba – Meiras ben Teradionas.

– *Ist jus Iudaíus, niu*?* – leptelėjau senąja kalba.

– *Ik im, ja***. Ar jaučiate antipatiją žydams?

– *Ni allis. Nequaquam****, – skubiai atsakiau. – Tačiau... na, Romos imperijoje nėra įprasta matyti žydą, užimantį aukštesnes pareigas.

– Taip, tai anomalija. Arba neelegancija, kaip pasakytų chitimai.

– Chitimai?

– Mano gimtąja kalba taip vadinami romėnai. Kertu lažybų, maršale, kad jau girdėjote ir kitą mano vardą.

– Ee... taip. Tačiau nieko nedrįsčiau pavadinti Dumblininku. Sakyčiau, ši pravardė – tai ne visai komplimentas.

Senis sukikeno.

– Labai vaizdžiai pasakyta. Aš prekiauju šia preke.

– Jūs prekiaujate dumblu?

– Jūs tikrai jį užuodėte. Jo pilnas visas pastatas.

– Tačiau... kam jūs parduodate dumblą? Ir kur? Vargu ar pasaulyje atsiras tokia vietovė, kurioje nebūtų savo dumblo.

– Tikriausiai pastebėjote, kad mano dumblas ypač dvokia.

– Todėl manyčiau, kad jis yra visiškai bevertis.

– Ak, jūs neatsižvelgiate į vaizduotės galią ir į tai, kokią vertę ji gali suteikti bet kam.

---

*Ar jūs – žydas? – *Vert. past.*

**Taip, esu. – *Vert. past.*

***Visiškai ne. Jokios. – *Vert. past.*

– Matyt, ne, nes net nenutuokiu, apie ką jūs kalbate.

– Apie vaizduotę, jaunuoli! Dauguma pirklių prekiauja tik daiktais. Jie tėra prekeiviai. Aš prekiauju vaizduote. Matote, aš ne visada buvau pirklys. Jaunystėje, kai klajojau, buvau poetas, dainius, pasakininkas, o kai užėjo sunkūs laikai – net chazenas, tai yra pranašas. Tačiau visos šios profesijos buvo menkai apmokamos, o man metų daugėjo, ir augo poreikis įsikurti nuolatinai. Tad kartą, labai seniai, atsidūriau prie Danuvijaus žiočių ir apsidairiau. Žinojau, kad dauguma žmonių susikrauna turtus prekiaudami kailiais, žuvimi ar plunksnomis. Bėda ta, kad visi šie pelningi deltos produktai jau buvo išgraibstyti. Šiose pelkėtose žemėse buvo likusios tik pelkės.

Jis nutilo ir pakreipęs galvą pažvelgė į mane, tad aš tariau:

– Ir dumblas.

– *Ja*! Ypač dvokiantis šios deltos dumblas. Paprasti prekeiviai net nenorėtų jo uostyti. Tačiau aš... aš turėjau vaizduotę. Taip pat pranašo *chucpą**, o būdamas pranašas patyriau, kokie patiklūs yra žmonės. Tad nusipirkau mažų puodelių, pripildžiau juos dumblu ir ėmiau siūlyti kaip stebuklingą vaistą nuo sąnarių reumato ar odos raukšlių. Ir žmonės juos pirko – tuščios, senstančios moterys ir skausmų kamuojami senukai – darydami prielaidą, kad efektyviausi vaistai būna patys nepatraukliausi. Man net pakako įžūlumo tam šlykščiam dumblui duoti bjaurų pavadinimą – *saprós péléthos*, supuvęs mėšlas – reikalauti už jį nežmoniškos kainos. Dėl atgrasaus pavadinimo ir siaubingos kainos dumblas tapo labai geidžiama preke. Jau daugelį metų pardavinėju šį baisų mėšlą turtingiems *chitimams* net Romoje ir Ravenoje, turtuoliams *yevanimams* Atėnuose ir Konstantinopolyje bei kitų tautų, įsikūrusių tarp šių didžiųjų, turtingoms moterims ir vyrams. Dėl *saprós péléthos* aš tapau toks pat

---

*Įžvalgumą. – *Vert. past.*

turtingas kaip ir jie. Ak, patikėkite, vaizduotė yra stebuklingas dalykas!

– Sveikinu jus. Ir jūsų vaizduotę.

– *Thags izvis*. Žinoma, kai pasikinkiau vaizduotę, daugiau nereikėjo beveik niekuo rūpintis. Norint parduoti dumblą, daug pastangų nereikia. Manęs, kitaip nei daugumos prekybininkų, nekamuoja nei nuolatinis nerimas, nei neviltis. Tad turiu daug laisvo laiko užsiimti piliečių ir provincijos reikalais, retsykiais pabūti pranašu tiems, kuriems prireikia tokių paslaugų, ir gana dažnai daryti paslaugas tokioms garsenybėms kaip mūsų karo vadas Teodorikas. Ir su vizitu atvykęs jo maršalas. *Saio* Tornai, leiskite man padovanoti jums puodelį stebuklingo dumblo. Jūs dar per jaunas, kad kamuotų reumatas, bet galbūt jūsų draugė turi raukšlių...

– Ji dar nesena, *thags izvis*. Be to, pats ketinu nuvykti į pelkę. Jei prireiks, ten pasiimsiu dumblo.

– Žinoma, žinoma. Tad kuo galiu jums padėti, maršale? Teodoriko pranešime sakoma, kad jūs – keliaujantis istorikas, ir prašoma jums visapusiškai padėti. Ar tose pelkėse ieškote istorijos?

– Ir visur kitur, kur tik ją galima rasti, – atsakiau. – Žinau, kad kaip tik čia buvo įsikūrę senovės gotai, vėliau hunai išstūmė juos į vakarus. Taip pat žinau, kad gyvendami šiuose kraštuose gotai ne tik žvejojo, statė žvėrims spąstus bei prekiavo, bet ir tapo jūrų kariais bei puldinėjo daugelį miestų nuo Trapezo iki Atėnų.

– Ne visai, – paprieštaravo Dumblininkas iškeldamas pirštą. – Gotai visada kariaudavo tik pėsti arba raiti. Žemės kirminai. Jūreiviai buvo *kimerai* – taip jie vadinami senoviniuose pasakojimuose. Dabar ši tauta vadinama *alaniais*. Jie taip pat gyveno Juodosios jūros pakrantėje. Gotai prikalbindavo *alanius* gabenti gotų karius į šiuos plėšikavimo žygius – lygiai kaip jūs pasamdėte baržininkus, kad atgabentų čia. *Alaniai* plukdydavo gotus jūra, o šie kaudavosi ir plėšikaudavo.

– Įsidėmėsiu šią pataisą, – pasakiau.

– Šie iš jūros puldinėjantys gotai, – toliau pasakojo Meirusas, – garsėjo arba, tiksliau, pelnė blogą šlovę savo trumpu ir žiauriu pranešimu, kurį visada iš anksto nusiųsdavo į miestą, prie kurio artindavosi jų laivas. Kad ir kokia kalba būtų parašytas pranešimas, jame būdavo tik trys žodžiai. *Tributum aut belum. Gilstr aíththau baga.* Duoklė... arba karas.

– Tačiau kai gotai galiausiai sudarė sąjungą su Romos imperija, išmoko gyventi taikiai ir pradėjo perimti romėnų kultūrą bei papročius, visa tai baigėsi, tiesa?

– *Ja*, gotai penkiasdešimt metų mėgavosi auksiniu gausos ir taikos amžiumi. Kol užpuolė hunai su jų vadeiva Balamberu. – Meirusas liūdnai palingavo galvą. – Anksčiau romėnai apie gotus sakydavo: „Tai Dievo bausmė už mūsų nuodėmes", o paskui gotai tą patį sakė apie hunus.

– Ir visi žino gotų istoriją kaip tik nuo tų laikų, – tariau. – Aš viliuosi sužinoti, ką ir kur gotai veikė prieš įsikurdami prie Juodosios jūros.

Dumblininkas giliai atsiduso.

– Aš esu senas, *oh vái*, labai senas, bet nepakankamai, kad galėčiau į tai atsakyti. Ir aš galiu išpranašauti tik ateitį, bet ne praeitį. Sakėte, kad ketinate klaidžioti po pelkes. Ten bent jau rasite išsibarsčiusius gotų palikuonis. Gal tarp jų bus senolių, ir jie galbūt prisimins, ką pasakojo jų tėvai ir tėvų tėvai. Leiskite jums pasiūlyti patikimą vadovą, *saio* Tornai. – Atsigręžęs į sandėlio gilumą, kur dirbo keli vyrai, Meirusas sušuko: – Ei... Lerva!

– Lerva? – nustebęs pakartojau.

– Iš tiesų jo vardas Maghibas. Tačiau kaip tik jį siunčiu pargabenti žaliavos, ir Maghibui visada pavyksta rasti gličiausio ir labiausiai dvokiančio dumblo. Jis rausia dumblą, – Meirusas gūžtelėjo pečiais, – todėl ir gavo Lervos pravardę.

Pasirodė nedidelio ūgio riebaluotu veidu armėnas, visas išsiterliojęs dumblu. Jis atropojo panašiai kaip vikšras ir su ryškiu akcentu tarė gotiškai:

– Jūsų paslaugoms, *fráuja*.

Susigūžęs Maghibas klausėsi, ką Dumblininkas jam aiškina savo kalba. Tada kažką suburbuliavo ta pačia kalba.

– Sutarta, – kreipėsi į mane Meirusas. – Kai tik susiruošite keliauti į nuošalius kraštus, atvykite čia pasiimti Lervos. Jis tvirtina pažįstąs įvairių tikėjimų gotus – *vizigotus, ostrogotus, gepidus* – kurie gali žinoti apie praeitį.

– *Thags izei*, – padėkojau jiems abiem. Kai Lerva vergiškai nuolankiai pasitraukė ir išnyko prieblandoje, paklausiau Dumblininko: – Gerasis Meirusai, jūs, regis, žinote viską, kas įmanoma, apie pavadinimus, taip pat ir tai, kaip jie buvo duoti. Galbūt žinote, kaip atsirado gotų *gepidų* pavadinimas?

Senis nusijuokė ir atsakė:

– Žinoma.

Truputį palaukęs paraginau:

– Gal malonėtumėte man pasakyti?

– Ak, galvojau, kad mane tikrinate. Ar tikrai nežinote? *Gepidų* pavadinimas kilęs iš gotų žodžio *gepanta* – lėtas, tingus, apatiškas.

– Taip ir aš girdėjau spėliojant. Tačiau kodėl juos taip pavadino?

Senasis žydas susidėjo putlias rankas ant savo didžiulio pilvo.

– Kai buvau dainius, dainuodavau įvairiausias senovines *gojų** dainas ir neabejoju, kad jas girdėdami mano protėviai vartėsi kapuose. Vienoje jų buvo pasakojama, kaip gotai atvyko čia iš tolimosios Europos žemyno šiaurės. Dainoje buvo sakoma, kad gotai atplaukė trimis laivais, kuriuose

---

*Ne žydų. – *Vert. past.*

buvo trys atskiros gentys arba tautos ar kaip ten dar tais senais laikais buvo vadinami žmonių junginiai. Vienas laivas atsiliko nuo kitų dviejų ir savo keleivius išlaipino vėliau. Pastarieji ir paskesnių kelionių metu gaišdavo, vilkindavo laiką ir atsilikdavo, todėl, – žydas vėl nusijuokė, – ir buvo pavadinti lėtapėdžiais arba *gepidais*.

Aš nusijuokiau kartu su juo.

– Įtikinama istorija. Ją taip pat pasižymėsiu. Esu jums dėkingas. Rytoj atvyksiu, – tariau nusišypsodamas, – su savo nesusiraukšlėjusia drauge ir mudu pasinaudosime vadovu, kurį jūs taip kilniaširdiškai pasiūlėte. Ar jam reikėtų atvesti papildomą arklį?

– Ne, ne, nesugadinkite man šios būtybės. Lerva įpratęs tursenti ristele šalia mano *carrucos*, kai aš išsiruošiu toliau nuo namų. Pažadu jį rytą papildomai pamaitinti, kad turėtų jėgų bėgti. Tad iki rytojaus.

Kitą rytą, kai senąjį žydą supažindinau su Svanilda ir šis galantiškai pareiškė, kad jai niekada neprireiks jo dumblo, Meirusas kreipėsi į mane:

– *Saio* Tornai, mudu vis kalbame apie vardus. Dabar aš norėčiau paklausti, ar jums žinomas Toro vardas?

– O kas jo nežino? – atsakiau. – Tai senosios religijos Perkūno dievas.

– Ar dažnai šis dievas seka jums iš paskos? Turiu pasakyti, kad jis iš tiesų nelabai panašus į dievą, bet yra arogantiškas ir stačiokiškas kaip Perkūnas.

– Apie ką jūs kalbate?

– Apie neseniai atvykusį jaunuolį – arba dievą, jei Toras – tikrasis jo vardas, kaip atvykėlis tvirtina. Jis yra pasidabinęs šio dievo emblemomis. Ant kaklo – Toro kūjį vaizduojantis pakabukas. Jo mantijos sagė ir diržo sagtis papuoštos bjauriu kampuotu kryžiumi, simbolizuojančiu ratu sukamą Toro kūjį. Jis su savo arkliu išlipo į krantą iš kitos

baržos netrukus po to, kai atplaukėte jūs. Tai maždaug jūsų amžiaus, ūgio ir veido spalvos vyras. Ir be barzdos, nors aš manyčiau, kad dievas turi būti barzdotas. Jis klausinėjo apie jus, pasakė jūsų vardą ir gana tiksliai jus apibūdino. Pagalvojau, kad jis yra jūsų kolega, padėjėjas, mokinys ar kažkas panašaus.

– Nei vienas, nei kitas. Aš jo nepažįstu.

– Keista, nes jis jus pažįsta. Sakė, kad nespėjo jūsų pasivyti Durostorume. Regis, yra gan stipriai įsižeidęs, kad turėjo jus vytis iki čia. Jis dejavo, skundėsi ir urzgė – tikrai kaip dievas.

Prisiminiau raitelį, kuris mus stebėjo aukštupyje, kai barža atsiskyrė nuo kranto. Tačiau visiškai nežinojau, nei kas jis, nei kodėl seka man iš paskos. Tad truputį nekantriai pareiškiau:

– Kad ir kas jis būtų, man nepatinka, kai mane persekioja.

– Tada džiaugiuosi, kad apsimečiau, jog nei jūsų mačiau, nei kada nors esu apie jus girdėjęs. Tačiau tasai Toras atėjo pas mane, Dumblininką, teirautis apie jus, vadinasi, jis veikia greitai ir yra sumanus. Jis labai greitai išsiaiškino, jog aš esu, taip sakant, Noviodunumo informacijos šaltinis, ir tikėjosi, kad jūs pas mane apsilankysite. Jis tikrai dar kartą čia atvyks jūsų ieškoti.

Suirzęs, bet nežinodamas dėl ko, atšoviau:

– Man visai nerūpi, kaip jis pasielgs! Aš jo nepažįstu. Niekada neteko girdėti, kad kas nors pasivadintų dievo vardu.

Tada Svanilda tyliai tarė:

– Gerai pagalvojus romėnų abėcėlėje vardui Toras trūksta tik vienos raidės, kad susidarytų tavo vardas, Tornai.

Jos atsaini pastaba mane suglumino.

– Tu teisi, – sumurmėjau. – Labai retai teko matyti savo vardą parašytą. Iki pat šios akimirkos apie tai nepagalvojau.

Galbūt man vertėjo susimąstyti apie šį nedidelį atradimą, bet Meirusas nesiliovė įkyriai kamantinėjęs:

– Maršale, noriu konfidencialiai paklausti: galbūt šis asmuo – senas jūsų priešas?

Ir vėl, nesuprantama kodėl, nepaprastai sudirgęs iškošiau pro dantis:

– Kiek pamenu, niekada neturėjau priešo – nei dievo, nei mirtingojo – vardu Toras. Tačiau jei šis vyras yra mano priešas ir vėl pas jus pasirodytų, pasakykite, kad man labiau patinka, kai priešai ateina iš priekio, o ne iš už nugaros.

– Gal malonėtumėte palaukti ir pats jam tai pasakyti? Manyčiau, jums turėtų bent jau būti smalsu jį pamatyti.

Nežinia kodėl – galbūt kažką nujausdamas – pratrūkau:

– Prašau mane suprasti, Dumblininke! Manęs visiškai nedomina nepažįstamas įkyruolis. Žmogui, kuris tarsi šuo seka mano pėdomis, jaučiu pagarbos ne daugiau nei priekyje keliaujantys gotai jautė gaišliems gepidams. Pakvieskite savo Lervą, ir mes iškeliausime. Jei koks nors dievukas iš tiesų yra pasiryžęs mane rasti, jis gali pliumpinti į pelkes.

– Jūsų valia, *saio* Tornai. Tad jei šis žmogus vėl apsilankytų, ar galiu jam pasakyti, kuria kryptimi iškeliavote?

– *Iésus Xristus*! Nusišikt man ant jo. Galite jį įgrūsti į savo sumauto dumblo statinę!

Meirusas atstatė rankas tarsi gindamasis.

– *Oh vái*! Jūs kalbate taip pat nuožmiai, piktai bei valdingai kaip ir jis. Kaip tikras dievas. Prisiekiu savo tėvais, norėčiau pamatyti, kaip judu susitiksite. Toras ir Tornas.

3

Mudu su Svanilda iš Noviodunumo išjojome lėta žingine, kad Lerva neatsiliktų nuo mūsų. Miesto pakraštyje Svanilda atsigręžė atgal ir patikrinusi pranešė:

– Niekas mums iš paskos neseka, Tornai.

– Galbūt dievai mėgsta ilgiau pamiegoti, – subambėjau. – Tegriebia velnias tą miegalių.

– Mano *fráuja* Dumblininkas paaiškino, kas jus domina, *fráuja* Tornai, – kreipėsi į mane Lerva, kuris, matyt, bėgdamas galėjo kalbėti ir neuždusti. – Supažindinsiu jus su sena *ostrogotų* pora, kuriems, kaip ir visiems senyviems žmonėms, patinka kalbėti apie praeitį.

– Labai gerai, Lerva. Tačiau ar mums pavyks raitiems keliauti po pelkę? Gal retsykiais teks grįžti prie upės?

– Ne, ne. Vietomis žemė bus nemaloniai pažliugusi, bet aš gerai žinau takus, aplenkiančius pačias pelkėčiausias vietas. Galite manimi pasikliauti, *fráuja*, nuvesiu jus be pavojų ir nepatogumų.

Aplink driekėsi lygumos, apaugusios sidabriškai žaliomis plunksnuotomis žolėmis, kurios, jei augtų vertikaliai, siektų man virš galvos net sėdint ant Velokso. Tačiau jų laibi stiebeliai buvo palinkę prie žemės, tad žolės vilnijo tarsi bangos Lervos ir arklių kelių aukštyje. Ten, kur žolė neaugo, vešėjo melsvažiedžiai šalavijai, jie skleidė aštrų aromatą, kai ant jų užlipdavai.

Dažnai išvysdavome iki šiol man nematytų paukščių pulkus: žvilgančių ibių grakščiais snapais, pelikanų išpampusiais snapais, baltųjų garnių elegantiškomis plunksnomis. Nematėme jokių deltoje besiveisiančių žinduolių, bet sutikome klajojančias galvijų bei avių bandas, kurias šeimininkai paleido laisvai ganytis, tad gyvuliai buvo gerokai sulaukėję. Kaip ir buvo perspėjęs Lerva, žemė dažnai žliugsėjo ir kilnojosi po arklių kanopomis, tačiau šen bei ten iškildavo kalvelės, kurios buvo pakankamai sausos ir tvirtos, kad ant jų galėtų stovėti namas, ir kaip tik ant jų vietiniai gyventojai buvo surentę savo būstus.

Rytui įpusėjus, dangų staiga aptraukė debesys, ir mus apgaubė sutemos. Turėjau išsitraukti savo saulės akmenį, kad galėčiau pasitikrinti, ar vis dar keliaujame į šiaurę. Tačiau

netrukus debesys tapo tokie tiršti ir juodi, kad mano akmuo neberodė blyškaus saulės lopo. Sublyksėjo žaibai, nudundėjo perkūnas, ir mus staiga kiaurai permerkė lietus. Žaibai blykčiojo kur tik pažvelgsi, ir man tapo neramu, kad esame aukščiausi objektai lygumoje. Svanilda nutarė pajuokauti:

– Kaip manai, gal šį griaustinį pasiuntė Toras norėdamas mus rasti?

Tačiau jos juokas nesumažino mano nerimo.

Buvau pamiršęs tą žmogų ir dabar ne itin nudžiugau, kai man jį priminė. Šiaip ar taip, pasislėpti nebuvo kur, tad Lerva vedė mus toliau pliaupiant lietui. Netrukus visi trys turėjome susigūžti ir užsidengti galvą rankomis, o mūsų arkliai sunerimę pradėjo trypčioti, nes lietų pakeitė skaudžiai talžanti kruša. Šalti vynuogių dydžio ledo gabalėliai tarsi akmenėliai šokčiojo ant plunksnuotos žolės, ir netrukus žemė pasidengė kunkuliuojančia balta danga. Kruša kapojo taip skaudžiai, kad beveik patikėjau, jog tai Toras tyčia mus talžo. Stengdamasis perrėkti triukšmą Lerva sušuko:

– Nesibaiminkite, *fráuja*, deltoje dažnai netikėtai kyla škvalas. Tačiau ilgai netrunka.

Vos jam ištarus šiuos žodžius, audra pradėjo silpti, ir mes keliavome toliau. Arkliai slydinėdami kanopomis traiškė ledo gabaliukus. Tačiau kruša liovėsi, išniro saulė, taip pat staiga kaip ir buvo dingusi, storas ledo sluoksnis ištirpo, krušos suplaktos žolės ėmė tiestis nusikratydamos vandens lašelius, ir vėl išsiskleidė jų plunksnos.

Artėjant saulėlydžiui pasiekėme kalvelę, ant kurios stovėjo gana neblogai suręstas medinis namas. Kai prisiartinome prie kalvos papėdės, Lerva sušuko, ir pro pastato duris, uždengtas oda, išniro dvi žmogystos.

– *Háils, Fillein un Baúts*! – sušuko joms Lerva.

– *Háils, Maghib*! – atsakė žmogystos.

Kaip dažnai būna su senais žmonėmis, negalėjai atskirti, kuris jų vyras, o kuris žmona – abu buvo sulinkę, drabu-

žiai vienodi, veidai raukšlėti – tik vyro veidą dengė vešli žila barzda, o moteriai augo reti ūsiukai ir keli gyvaplaukiai ant smakro ir skruostų. Mudu su Svanilda nulipome nuo arklių, o Lerva visus supažindino:

– Čia – gerasis Fileinas ir geroji Bauts, abu *ostrogotai.* – Tada jis kreipėsi į senukus: – Senoliai, didžiuojuosi galėdamas jums pristatyti *fráują* Torną, *ostrogotų* karaliaus maršalą, ir jo bendrakeleivę, ponią Svanildą.

Fileinas mane nustebino, nes jis, užuot pasisveikinęs ir atidavęs pagarbą, irzliai atšovė:

– Tornas? Tornas? Nėra tokio karaliaus maršalo. Karaliaus Tiudamero maršalo vardas – Soasas. Galbūt aš jau pasenau ir mano protas nusilpo, bet tai prisimenu.

Nusišypsojęs paaiškinau:

– Atleiskite, garbingasis Fileinai. Teisybė, Soasas vis dar maršalas, bet aš esu kitas maršalas. Karalius Tiudameras jau daugelį metų miręs. Šalį valdo jo sūnus, Tiuda jaunesnysis, kuris dabar vadinamas Tiudareiku arba Teodoriku. Tai jis mane paskyrė maršalu ir *saio* Soaso kolega.

– Tikiuosi, iš manęs nesišaipote, *niu*? – nepatikliai paklausė senukas. – Sakote tiesą?

– Gali būti, – įsiterpė žmona tokiu pat laibu ir drebančiu balsu. – Ar pameni, vyre, kai gimė tas sūnus? Mes jį vadinome pergalės vaiku. – Atsigręžusi į mane ji paklausė: – Vadinasi, Tiuda jau užaugo ir yra karalius, *niu*? *Vái*, kaip bėga laikas!

– Laikas bėga, – melancholiškai tarsi aidas pakartojo Fileinas. – Tada... *waíla-gamotjamds**, *saio* Tornai. Mūsų kuklūs namai yra jūsų. Ir jūs tikriausiai išalkote. Užeikite į vidų.

Lerva nuvedė mūsų arklius už namo tikėdamasis rasti jiems pašaro, o mudu su Svanilda nusekėme paskui senukus.

---

*Sveiki atvykę. – *Vert. past.*

Fileinas pažarstė židinio žarijas, kad suliepsnotų, o Bauts nuo gegnių ilga dvišaka lazda nukabino stirnienos gabalą. Abu šeimininkai prakalbo laibais senukų balsais.

– *Ja*, pamenu, kaip gimė jaunasis Tiuda, – čepsėdamas bedante burna susimąstęs tarė Fileinas. – Tuo metu abu mūsų karaliai, broliai Tiudameras ir Valameras, tolimojoje Panonijoje kovėsi su hunais ir...

Bauts jį pertraukė:

– Karalių Tiudamerą mes vadinome Švelniuoju, o Valamerą – Ištikimuoju.

Linktelėjau pritardamas, nes mane užplūdo malonūs prisiminimai.

– Kartą man tai pasakojo Tiudamero duktė, princesė Amalamena.

Tikriausiai mano balsas nuskambėjo ilgesingai, nes Svanilda, kuri padėjo senutei ruošti valgį, dėmesingai pažvelgė į mane.

– Kaip jau sakiau, – toliau pasakojo Fileinas, – mus pasiekė žinia, kad broliams karaliams pagaliau pavyko išguiti hunus ir *ostrogotai* daugiau niekur nėra pavergti. Taip pat sužinojome, kad tą pačią dieną Tiudamero moteriškė pagimdė sūnų.

–Todėl, – įsiterpė Bauts, – jaunąjį Tiudą visada vadindavome pergalės vaiku.

– Vadinasi, – kreipiausi į Fileiną, – iki Tiudamero ir jo brolio neturėjote jokių kitų šeimininkų, išskyrus hunų vadeivas?

– Ak, ne! Labai seniai aš, kaip ir visi *ostrogotai*, buvau šių dviejų brolių tėvo, karaliaus Vandalaro, valdinys.

– Jį vadino Vandalų užkariautoju, – paaiškino Bauts kartu su Svanilda užkeldama ant ugnies didžiulį metalinį puodą.

– O Vandalaro tėvas valdė, kai aš dar nebuvau gimęs, – pasakojo Fileinas, – bet aš žinojau jo vardą. Karalius Videreikas.

– Jį vadino Vendų užkariautoju, – vėl įsiterpė Bouts dėdama tarp žarijų plokščius apskritus paplotėlius.

Nusprendžiau, kad šiuose namuose Fileinas registruoja karalių vardus, o Bauts – pravardes. Tačiau vienas dalykas mane glumino, todėl paklausiau:

– Gerbiamasis Fileinai, kaip visus šiuos vyrus galite vadinti karaliais? Pats sakėte, kad visa *ostrogotų* tauta buvo hunų vergijoje iki tol, kol juos išgujo broliai Tiudameras ir Valameras.

– Cha! – atšovė šeimininkas, ir jo girgždančiame sename balse tvirčiau suskambo pasididžiavimo gaidelės. – Tai nesutrukdė mūsų karaliams būti karaliais, o kariams – kariais. O hunai, nors ir laukiniai, buvo išmintingi. Jie žinojo, kad mūsų žmonės niekada nepaklus jų įsakymams. Tad leido nenutrūkstamai tęsti mūsų karalių valdžią, o mūsų kariai vykdė mūsų karalių įsakymus. Skirtumas buvo tik tas, kad dabar mes kovėmės ne su savo protėvių, o su hunų priešais. Tai nesvarbu. Kariui kiekvienas mūšis yra vertas kovos. Kai hunai, traukdami į vakarus, panoro nukariauti nelaiminguosius vendus, gyvenusius Karpatų kalnų slėniuose, kaip tik mūsų karalius Videreikas padėjo pasiekti šį tikslą. O vėliau, kai hunai nusprendė išstumti vandalus iš Germanijos, mūsų karalius Vandalaras vedė karius į šį žygį.

– Sakote, hunai beveik visas tautas, tarp jų ir gotus, išstūmė į vakarus. Kaip atsitiko, kad jūs gyvenate čia?

– Pamąstykite, jaunasis maršale. Romėnai, hunai ar kuri kita tauta gali siaubti skersai ir išilgai. Žemė daugybę kartų gali keisti šeimininką. Ji gali būti persunkta krauju ir nusėta kaulais, kapais ar rūdijančiais šarvais. Tačiau visa tai išnyksta per vieną žmogaus gyvenimą. Ir aš buvau to liudininkas. Tačiau žemė niekada nesikeičia.

– Ar norite pasakyti... kad žmogus turi būti ištikimas nekintančiai žemei? Ne priesaikoms, karaliams ar giminei?

Senukas atsakė ne išsyk.

– Prieš šimtą metų Balameras atsivedė čia plėšikaujančius hunus. Tačiau mūsų tėvai dirbo šias žemes dar anksčiau nei prieš šimtą metų. Tiesa, hunai įsibrovė į mūsų teritoriją ir pareiškė, kad ji priklauso hunams, bet grobikai jos neniokojo – ir gerai darė. Jiems reikėjo visų užkariautų žemių teikiamų gėrybių, kad galėtų pavalgydinti ir aprengti savo karius ir toliau plėšikauti Europoje.

– *Ja*, – sumurmėjau, – suprantu.

– Tačiau ką hunai išmanė apie žemdirbystę? Kad žemė maitintų, reikia žmonių, mokančių dirbti laukus. Tad nors užpuolikai privertė mūsų karalius ir karius bei jaunus vyrus arba kartu su jais žygiuoti į vakarus, arba bėgti nuo jų, seniams, moterims ir vaikams jie leido turėti savo ūkius ir dalytis derliumi su hunų tiekimo gurguolėmis.

Kai Svanilda ir senoji Bauts atnešė maistą nuo židinio prie stalo – su daržovėmis virtą stirnieną, sukrautą ant paplotėlių, – pokalbis trumpam nutrūko. Kadangi visiškai sutemo, o patalpą apšvietė tik židinio ugnis, senasis Fileinas paėmė du degančius nuodėgulius, įkišo į praskeltas pliauskas ir pastatė ant stalo kaip deglus, kurių šviesoje pradėjome valgyti. Tuo metu senoji žmona nunešė paplotį Lervai. Paskui Fileinas iš patalpos kampe stovinčios statinės prileido į bokalus alaus, pastatė priešais mus ir sukikenęs tarė:

– Atkreipkite dėmesį, *saio* Tornai. Mes vis dar laikomės senovinių gotų papročių. Kadangi deltoje neąuga tinkami salyklui javai, alų esame priversti pirkti Noviodunume. Taip pat pigiai galėtume nusipirkti graikiško ar romėniško vyno. Tačiau senovėje tvirti ir geriantys alų gotai niekino tuos, kurie geria vandeniu skiestą vyną, ir laikė juos sumoterėjusiais ištižėliais. Tad... – jis vėl sukikeno, pakėlė savo bokalą ir palinkėjo: – *Háils*!

Tada grįžo prie pradėto pokalbio:

– Maršale, anksčiau klausėte, ar žmogus privalo būti ištikimas savo gimtajai žemei, ar protėviams. Manau, kiek-vie-

nas turi nuspręsti pats. Kai hunai leido nepajėgiantiems kariauti *ostrogotams* toliau gyventi čia ir dirbti žemę, dauguma išdidžiai atsisakė šios lengvatos. Jie nesutiko atsiskirti nuo savo kariaujančių brolių ir kartu su jais patraukė į vakarus, nusprendę visą likusį gyvenimą būti nelaimingi benamiai ir bežemiai.

– Daugelio šių žmonių gyvenimas nebuvo ilgas, – įsiterpiau.

Fileinas gūžtelėjo savo gležnais pečiais ir atsakė:

– Na, o keli pasirinko galimybę išlikti. Jie iš čia nepasitraukė. Tarp likusiųjų buvo mano ir brangiosios Bauts proseneliai. Negaliu nei savo, nei Bauts protėvių smerkti už tokį sprendimą, nes tada manęs tikriausiai nebūtų. Tačiau kai gimė vėlesnės kartos, kai kurie jaunesni vyrai nepanoro amžinai vergauti hunams. Aš buvau tarp jų. Patikėkite, maršale, ne visada buvau toks, koks atrodau dabar.

Susigrūdęs paskutinį permirkusį riebalais papločio kąsnį į burną ir kramtydamas dantenomis senukas ėmė apžiūrinėti savo rankas. Jos buvo senos, sulysusios, gyslotos ir nusėtos senatvinių dėmių.

– Kadaise šios rankos buvo jaunos ir stiprios, todėl maniau, kad nusipelno geresnio darbo nei knistis pelkėje.

– *Akh, ja*, – įsiterpė senuko žmona. – Tais laikais jis buvo žavus, augalotas jaunuolis, todėl mes jį vadinome Tvirtuoju Fileinu. Jo ir mano tėvai nusprendė mus sutuokti, kai buvome dar beveik vaikai. Suprantate, jie norėjo užsitikrinti, kad mudu neapleisime žemės. Tačiau kai Fileinas nusprendė tapti kariu, aš jo neatkalbinėjau. Didžiavausi juo. Mūsų tėvams prisiekiau, kad liksiu ir dirbsiu už du, kol Fileinas grįš.

Abu senukai vienas kitam nusišypsojo, šiltai ir meiliai. Tada Fileinas atsigręžė į mane.

– Tad aš pabėgau ir prisijungiau prie karaliaus Vandalaro armijos, kuris tuo metu kariavo su vandalais. Suprantama, kartu su karaliumi ir kitais jo kariais kariavau mūsų pavergėjų hunų pusėje. Tačiau man tai atrodė vyriškesnis užsiėmimas.

– Jūs kariavote... kartu su karaliumi Vandalaru? – nustebęs paklausiau. – Tačiau... tai turėjo būti ne mažiau kaip prieš septyniasdešimt metų.

– Aš jau aiškinau, – paprastai atsakė Fileinas. – Tada buvau jaunas.

Taip pat nustebusi kaip ir aš prabilo Svanilda:

– Vadinasi, judu su ponia Bauts buvote vedę dar anksčiau...

Fileinas nusišypsojo ir linktelėjo.

– Ir didžiąją laiko dalį gyvenome štai čia. Su malonumu prisimenu savo kariškas dienas. Tačiau taip pat džiaugiuosi, jog, kai mūšyje buvau taip sunkiai sužeistas, kad paleistų iš kariuomenės, grįžau namo pas savo brangiąją Bauts. Nuo to laiko mudu ir gyvename po šiuo stogu, žemėje, kurią dirbo mūsų protėviai.

– Kai Toro kūjis apsukamas ratu aplink mergaitę ir berniuką, – paprastai paaiškino senolė, – jiems lemta visą gyvenimą būti kartu.

Išgirdęs Toro vardą vėl truputį suirzau, tad nutariau pakeisti pokalbio temą.

– Grįžkime į laikus iki karalių Vandalaro ir Videriko...

– Ne, negrįžkime, – pertraukė mane Fileinas. – Ne šiąnakt. Mes, seniai, esame įpratę eiti gulti vos tik sutemus, o dabar jau gerokai vėliau. Mudu miegame šiame kambaryje. Jaunasis Lerva įsitaisė šieno kūgyje už namo. Judu galite savo miegamuosius kailius nusinešti į palėpę.

Atsigulę su Svanilda tamsioje palėpėje stengėmės nekelti triukšmo ir netrukdyti apačioje miegantiems senukams, tik kurį laiką tyliai kalbėjomės.

– Argi tai ne žavu, Tornai? – paklausė Svanilda. – Kad vyras ir moteris taip ilgai gyvena santuokoje?

– Na, žinoma, tai neįprasta. Vyras, tokio amžiaus kaip Fileinas, turėtų būti pergyvenęs tris arba keturias žmonas, kurios būtų mirusios gimdydamos.

Svanilda papurtė galvą.

– Kol gaminome valgį, Bauts man pasakė, kad Dievas – o gal ji turėjo galvoje dievą Torą, kuris juos subūrė, – nepalaimino atsiųsdamas vaikų.

Kadangi išgirdęs šį vardą vis suirzdavau, piktai atsakiau:

– Galbūt šis geradaris Toras jiems atsiuntė Lervą ne tik kaip pažįstamąjį, o ir kaip sūnaus pakaitalą.

Svanilda nutilo, paskui tarė:

– Tornai, ar matei už šio namo augančius du didelius medžius?

– Ką?

– Ąžuolą ir liepą.

Kažkokie prisiminimai šmėstelėjo galvoje, bet buvau per daug apsnūdęs, kad pajėgčiau knaisiotis atmintyje. Man padėjo Svanilda.

– Pameni senosios religijos pasakojimą? Kartą senolis ir senolė taip ilgai mylėjo vienas kitą, kad jais susižavėję senieji dievai pasiūlė patenkinti bet kokį jų norą. Kai atėjo laikas mirti, senukai paprašė tik vieno...

– Kad jiems būtų leista mirti tą pačią akimirką, – įsiterpiau. – Dabar prisiminiau. Kadaise girdėjau šią istoriją.

– Jų noras buvo patenkintas, – toliau pasakojo Svanilda, – ir dievai pavertė senukus ąžuolu ir liepa, kad jie ir toliau galėtų vešėti vienas greta kito.

– Svanilda, – švelniai prikišau, – tu apie du paprastus kaimiečius sukurpei visą legendą.

– Tu pats ką tik pasakei, kad jie yra nepaprasti. Atsakyk man atvirai, Tornai. Ar galėtum laimingai gyventi su viena moterimi visą likusį gyvenimą?

– *Iésus*, Svanilda! Tikriausiai nė vienas to negalėtų pasakyti, nebent žvelgtų į praeitį. Niekas negalėjo Fileinui ir Bauts išpranašauti, kad jie taip ilgai gyvens kartu. Tik dabar, kai paseno, jie gali atsigręžti į praeitį ir tą pranašystę prisiminti.

– Ak, Tornai, – skubiai ir apgailestaudama tarė Svanilda, – aš neprašiau jokių įžadų...

– Tu prašei, kad išpranašaučiau. Siūlau to paprašyti senojo Meiruso, Dumblininko. Jis tvirtina turįs pranašo galių. Paklausk jo, ką mudu prisiminsime, kai būsime tokie seni kaip Fileinas ir Bauts. O dabar, brangioji, miegokime.

Kitą rytą Fileinas sumanė patikrinti, ką sugavo paukščių tinklais, kuriuos išskleidė pelkėje, ir paprašė manęs keliauti drauge. Svanilda pasisiūlė likti ir padėti Bauts siuvimo darbuose, nes, kaip prisipažino senolė, jos „akys jau nebe tos".

– Garbingasis Fileinai, – kreipiausi aš, – jūsų jėgos taip pat vargu ar tokios, kokios buvo anksčiau. Jei jūsų tinklai užmesti toli, tiesiog parodykite kelią, ir mudu su Lerva jais pasirūpinsime.

– *Vái*, aš galbūt ir senas, bet vis dar ne toks kaip kiti. Juk karalius Ermanareikas mirė sulaukęs šimto dešimties metų. Jis galbūt būtų gyvenęs dar ilgiau, bet nusižudė.

– Karalius Ermanareikas? – nustebau. – Kas jis?

Kaip ir buvo galima tikėtis, senoji Bauts kaipmat pasakė jo pravardę.

– Ak, Ermanareikas, – susimąsčiusi tarė ji. – Tai buvo karalius, kurį daugelis vadino *ostrogotų* Aleksandru Didžiuoju.

Tačiau daugiau ji nieko nepridūrė, tad laukiau, kol Fileinas papasakos apie šį karalių, kai mudu keliausime patikrinti tinklų. Nusileidę nuo kalvos, kirtome kelis laukus, apžėlusius sidabriškai žaliomis žolėmis, kuriuose žemė buvo gana tvirta. Tačiau netrukus prasidėjo kemsynai, vis labiau ėmė žliugsėti vanduo, ir mums teko aukštai kilnoti kojas triukšmingai traukiant jas iš lipnaus dumblo. Atsidūrėme tarp aukštesnių už mus nendrių; pro jas braunantis į šalis šokinėjo varlės ir rangėsi žalčiai išbaidydami paukščius, kurie arba pakildavo į orą, arba skubiai žirgliodavo toliau nuo mūsų. Fileinas, nors atrodė senas ir gležnas, tvirtai kaip ir aš liumpsėjo per pelkę bei dar pajėgė neuždusdamas kalbėti:

– Klausėte apie Ermanareiką, maršale. Kai buvau jaunas, iš senolių išgirdau, ką jie, būdami jauni, girdėjo iš savo senolių. Ir štai ką jie man liepė įsiminti. Ermanareikas buvo karalius, pirmasis atvedęs *ostrogotus* iš tolimosios šiaurės čia, prie Danuvijaus žiočių. Tada, kaip ir dabar, šis kraštas buvo vadinamas Skitija, tik dabar čia jau nebegyvena išsigimę skitai. Karalius Ermanareikas, palaisvindamas vietą savo tautai, išgrūdo juos į Sarmatiją, kur jų palikuonys ir dabar primityviai bei vargingai gyvena.

– *Ja*, – sumurmėjau, – teko girdėti keistų istorijų apie tuos kadaise buvusius didingus skitus.

Linktelėjęs galvą Fileinas pasakojo toliau:

– Tačiau, prieš atvykdami čia, *ostrogotai* keliavo per daugelio kitų tautų žemes. Tad pakeliui Ermanareikas privertė šias tautas pripažinti *ostrogotus* savo valdovais ir gynėjais. Todėl jis buvo net tik *ostrogotų*, bet ir daugelio kitų tautų karalius. Štai kodėl skelbiama, kad Ermanareikas prilygo legendiniam Aleksandrui Didžiajam. Deja, visi šie didingi žygdarbiai pavirto į nieką, kai karalius patyrė pirmą ir vienintelį pralaimėjimą. Iš tolimųjų rytų užplūdo hunai, o Ermanareikui tuo metu sukako šimtas dešimt metų – jis buvo per senas, kad pajėgtų deramai apsiginti. Supratęs, kad hunai nugalės, karalius, bausdamas save už vienintelę nesėkmę, nusižudė. Dabar būkite atsargus, *saio* Tornai. Eikite tik mano pėdomis. Abipus driekiasi bedugniai klampieji smėlynai.

Paklusau jo nurodymui ir ėmiau sekti iš paskos, bet Fileino pasakojimas pradėjo kelti vis daugiau abejonių, todėl tariau:

– *Gudisks Himins*, žmogau, tas karalius turėjo gyventi ne mažiau kaip du šimtus dešimt metų, kad pajėgtų dalyvauti visuose įvykiuose, pradedant gotų atvykimu čia ir baigiant vergyste hunams.

– Jei jau esate toks visažinis, – irzliai atkirto senukas, – tai ko klausiate manęs, nes aš žinau labai mažai.

– Atleiskite, garbingasis Fileinai. Matyt, yra daug istorijos variantų. Aš tik noriu juos palyginti ir atsijoti tikrąją istoriją.

– Ką gi, vieno dalyko, susijusio su karaliumi Ermanareiku, nuginčyti neįmanoma, – burbtelėjo Fileinas. – Po jo niekas, išskyrus Amalų giminę, nebuvo *ostrogotų* karaliais. Atkreipkite dėmesį, kad sostą nebūtinai paveldėdavo vyriausias karaliaus sūnus, jis atitekdavo geriausiam Amalų palikuoniui. Pavyzdžiui, Ermanareikas taip pat turėjo sūnų. Šį princą vadino Gražiuoju Hunimundu, bet karalius įpėdiniu paskyrė ne tokį gražų, tačiau gabesnį sūnėną.

– Labai įdomu, gerasis Fileinai, – nuoširdžiai tariau. – Tai man naujiena.

Regis, šie mano žodžiai paglostė pasišiaušusį senuką.

– Jau praėjome klampaus smėlio liūną, *saio* Tornai, – paaiškino jis. – Toliau nesunkiai matysite kelią tarp nendrių.

Fileinas net pasitraukė į šalį praleisdamas mane eiti pirmą.

Žingsniuodamas į priekį paraginau senuką pasakoti toliau:

– Vadinasi, Ermanareikas sostą paliko sūnėnui...

– *Ja*, sūnėnui Valavaranui. Bauts jums pasakytų, kad šis karalius istorijoje žinomas kaip Atsargusis Valavaranas. Po jo valdė karalius Vinitaras, Teisingasis. Vėliau buvo karaliai, apie kuriuos pasakojau vakar vakare. Sakykite, *saio* Tornai, ar paskutinysis karalius, Teodorikas, jau užsitarnavo *auknamo**, kad mano brangioji Bauts galėtų ją įsiminti kartu su kitomis?

– Ne, bet esu tikras, kad užsitarnaus. Neabejoju, kad ši *auknamo* bus įsimintina ir pagiriamoji. – Tada netikėtai šventvagiškai nusikeikiau: – *Akh! Skeit*!**

---

*Pravardę. – *Vert. past.*

**Šūdas. – *Vert. past.*

– Ekskrementas Teodorikas? – rimtu veidu paklausė Fileinas. – Vargu ar tokia pravardė yra pagiriamoji. Beje, maršale, norėjau jus perspėti – priekyje telkšo vanduo.

Kadangi jau buvau jame atsidūręs iki kaklo, tik piktai pažaižaravau akimis į senuką, kuris sausutėlis stovėjo krante virš mano galvos ir iš visų jėgų stengėsi sutramdyti piktdžiugišką kikenimą.

– Jei jau esate vandenyje, *saio* Tornai, galėtumėte padėti senukui, kad jam nereikėtų sušlapti. Ar ištrauktumėte man laimikį, *niu*?

Fileinas mostelėjo ranka dešinę, ir aš pamačiau tinklus. Jie buvo sumaniai užmesti. Aš buvau įkritęs arba į Danuvijaus intaką, arba į nedidelį kanalą, maždaug tokio paties pločio kaip romėnų vieškelis ir, matyt, ne gilesnį nei žmogaus ūgis. Abipus driekėsi nendrėmis apaugę krantai, nuo kurių vieno aš taip kvailai nuslydau. Šioje nendrių tankmėje upelis buvo tinkamiausia vieta paukščiams nutūpti, kai jie čia atskrisdavo susisukti lizdą, pasimaitinti ar tiesiog pailsėti. Fileinas skersai upelio buvo užmetęs tris tinklus, ir į kiekvieną jų buvo pakliuvę penki šeši nemaži paukščiai, kurie, kaip ir aš, ne itin atidžiai žiūrėjo sau po kojomis.

Pasišokinėdamas nusiyriau per vandenį iki artimiausio tinklo, kuris buvo nunertas ne iš virvių, o iš kruopščiai supintų nendrių pluoštų. Mėgindamas išnarplioti tinkle įstrigusį negyvą didžiulį baltąjį garnį pamačiau, kad paukštis stengdamasis išsivaduoti smarkiai suplėšė tinklą. Kaip tik tuo metu Fileinas man šūktelėjo:

– Nesivarginkite, maršale. Traukite tinklus čia. Juos vis tiek reikės taisyti.

Kol vilkau tinklus, Fileinas vaikštinėjo pakrante pirmyn ir atgal grabaliodamas po vandeniu ir traukdamas kažkokius mažus daikčiukus. Kai atitempiau prie kranto paskutinį tinklą, pirmiausia išlipau pats, tada išvilkau į sausumą tinklus. Prie manęs priėjo Fileinas, nešinas kažkuo tunikoje

tarsi skreite. Tada iš jos išbėrė nemažą krūvą žvilgančių mėlynųjų midijų.

– Kaip pajėgdavote parnešti į namus tinklus su paukščiais, o dabar dar ir moliuskų? – paklausiau jo. – Šis krovinys bus gana sunkokas net mums dviem.

– Kam reikalingi tie paukščiai? – atšovė senukas, išplėšdamas garnį iš tinklų, greitai nupešdamas ilgas nugaros plunksnas ir išmesdamas paukščio kūną į nendres. – Kiaunės ir erniai mums už juos padėkos.

Jis mitriai pešė garnių nugarų bei galvų plunksnas, garbanotas pelikanų keteras ir – sukeldamas mano nuostabą – traiškė plonus, lenktus ibių snapus, kuriuos, nežinia kodėl, pasiliko.

– Kas gali pirkti snapus? – paklausiau.

– *Lekjos*. Medikai. Gydytojai.

– Kuriems galams?

– Kalbant atvirai, maršale, dėl *skeit* – šį žodį jūs neseniai pavartojote. Gydytojas tvirtai suriša dvi snapo puses, dailiai nupjauna galą ir prie storesniojo pririša odinį kapšelį. Tada, kad palengvintų vidurių užkietėjimu sergančio paciento kančias, įgrūda snapą jam į užpakalį ir suvaro skeit sužadinančią klizmą. *Saio* Tornai, aš dirbu, o jūs dykinėjate. Gal galėtumėte nupešti tą urvinės anties patiną, kurį nešimės namo. Ne, apsigalvojau, paimkime du. Atšvęsdami tokį puikų laimikį padoriu maistu pavaišinsime ir Lervą.

Baigę savo darbus namo grįžome tuo pačiu keliu – aš, nešinas dviem antimis, kurias nupešiau, ir ryšuliu tinklų, į kuriuos suvyniojome midijas, o Fileinas – brangiomis plunksnomis ir ibių snapais. Tą vakarą, nors Lervai ir vėl maistas buvo paduotas lauke, visi penki gardžiai prisivalgėme laukinės anties, įdarytos midijomis ir iškeptos židinio pelenuose. Vėliau palėpėje, kai mudu su Svanilda gulėjome sotūs ir apsnūdę, pralinksminau ją pasakodamas, kaip karaliaus maršalas praleido dieną komanduojamas seno

kaimiečio, verčiamas dirbti juodą darbą ir net kaip be ceremonijų buvo šio prasčioko senuko įstumtas į upelį, bet sužinojo daug naudingų dalykų.

4

Kitą rytą per pusryčius senukas pareiškė:

– *Saio* Tornai, ketinu jus su jūsų smalsumu ir nepatiklumu užkrauti ant kito žmogaus pečių.

– Klausykite, gerbiamasis Fileinai, – paprieštaravau, – dar turiu daugybę klausimų, kuriuos norėčiau užduoti kaip tik jums.

– Ne, ne. Aš kartu su savo senąja moteriške ir jūsų jaunesniąja visą dieną taisysiu tinklus. Nenoriu, kad mane kas nors blaškytų. Jūs savo klausimus užduosite mano kaimynui Galindui.

– Jūsų kaimynui? – nustebęs pakartojau, nes niekur arti nemačiau kitų namų.

– Ak, šioje deltoje nėra arti gyvenančių kaimynų, bet iki sutemų spėsite nukakti į Galindo buveinę ir grįžti.

– Galindas. Tai *gepidiškas* vardas, tiesa?

– *Ja*. Kadangi jis *gepidas*, galbūt jums papasakos visiškai kitokį vietinės istorijos variantą. Jis yra keliavęs net toliau nei aš. Jaunystėje Galindas tarnavo romėnų legione kažkur Galijoje.

– Esu įsitikinęs, kad jis nebus toks įdomus pašnekovas kaip jūs, gerbiamas Fileinai, tačiau esu dėkingas už patarimą. Kaip aš rasiu tą Galindą?

– Aš jau paaiškinau Maghibui. Jis jus ten nuves. Galindas – *gepidas*, todėl yra tingus ir atsiskyrėliškai įsirausė tarsi austrė vienoje tolimiausių šių pelkių dykynių. Jis gyvena vienas, be moters ir vengia bet kokios draugijos. Tačiau ke-

lias nuo čia iki jo atsiskyrėliško būsto yra tvirtas, tad judu su Maghibu galėsite joti raiti.

– Jei jis vengia draugijos, iš kur žinote, kad panorės susitikti su karaliaus maršalu?

Fileinas pasikasė barzdą.

– Teisybė. Tai, kad jūs – maršalas, Galindui nepadarys jokio įspūdžio.Tačiau paminėkite mano vardą, ir jis ne per daug niurnėdamas jus priims. Kadangi jis *gepidas*, tai nesivargins jūsų pamaitinti. Liepsiu Bauts judviem su Maghibu suvynioti vakarykščio maisto likučių.

Lauke Makhibas, švilpaudamas ir niūniuodamas tarsi linksmai nusiteikęs vaikas, balnojo du arklius. Prisiminiau Meiruso, Dumblininko, žodžius: „Neišlepinkite man tos būtybės“, tad nusprendžiau, kad tai vienas tų retų atvejų Maghibo gyvenime, kai jam nereikės striuoksėti greta raito šeimininko. Tačiau kai Bauts ir Svanilda atnešė mūsų krepšius ir maistą, Lerva atidžiai stebėjo, kaip aš užlipu ant Velokso, ir tada pamėgino mane pamėgdžioti, bet per daug energingai, nes perskriejo per balną ir, didžiam mūsų visų, taip pat ir arklių, susižavėjimui, nukrito kitoje arklio pusėje. Supratau, kad Lervos niekas niekada „nelepino“. Vyrukas apskritai niekada nėra jojęs raitas. Liepiau jam susikeisti arkliais, nes Veloksas buvo su balnavirvėmis, tad ant jo sėdėti papraščiau. Taip pasielgiau ne todėl, kad būčiau maloningas šeimininkas – tiesiog nenorėjau gaišti kelionėje, jei Lerva vėl iškristų iš balno, o paskui mėgintų užsiropšti.

Kurį laiką Lerva buvo neįprastai tylus – jis arba stengėsi išsilaikyti balne, arba nenuklysti nuo Fileino nurodyto kelio. Tačiau vėliau po truputį įsišnekėjo ir netrukus vėl tapo kalbiu armėnu. Už šį plepėjimą pasijutau jam dėkingas. Begalinėse pievose, išsidriekusiose po žydru dangumi, nusėtu pumpotaukšlius primenančiais debesėliais, nieko įdomaus pamatyti ar išgirsti negalėjai – net nebuvo apie ką galvoti,

nebent apie tai, kad pievos ir dangus neturi pabaigos – tad Lervos plepumas šiek tiek blaškė nuobodulį.

Daugiausia jis ulbėjo apie savo *fráuja* Meiruso nuostabius gebėjimus numatyti ir žerti išmintį, kaskart neapsakomai padidinant šeimininko pelnus, bet, guodėsi Lerva, nei jam, nei kitiems Meiruso darbininkams papildomai nenubyrėdavo nė vienas numas. Todėl, aiškino Lerva, jis labai trokšta nukreipti savo gebėjimus į tokią veiklą, kuri jam atneštų daugiau asmeninės naudos. Kadangi jam pavyksta suuosti geriausias dumblo rūšis, Lerva mano, kad pajėgtų užuosti ir vertingesnes medžiagas, esančias ant žemės arba po ja. Ištaręs šiuos žodžius jis pašnairavo į mane ir pridūrė:

– *Fráuja* Meirusas sakė, kad ketinate pakartoti senųjų gotų kelią iki pat tolimųjų Vendų įlankos krantų.

– *Ja*.

– Ir tas įlankos krantas vadinamas Gintaro pakrante?

– Taip.

– Ir ten randama daug gintaro?

– Taip.

– Ar jūs, būdamas ten kartu su ponia Svanilda, ieškosite gintaro?

– Ne. Man rūpi kiti reikalai.Tačiau jei netyčia užlipčiau ant gintaro luito, žinoma, jo nepalikčiau.

Tada Lerva nustojo kalbėti apie gintarą ir prabilo apie nereikšmingus dalykus, išmintingai leisdamas man pačiam spręsti, ar būtų naudinga pasiimti į šiaurę žmogų, kurio nosis, taip sakant, yra įbesta į žemę. Na, daugiau sakyti ir nebuvo ko: armėno nosis ir taip aiškiai kyšojo. Tačiau kai prisiartinome prie varganos lūšnelės, Lerva dar kartą priminė savo gebėjimus.

– Matote, *fráuja*, kaip man puikiai sekasi viską rasti. Tai turėtų būti vieta, į kurią mane nukreipė senasis Fileinas, senojo Galindo buveinė.

Jei čia buvo ta vieta, tai lauke sėdintį senąjį Galindą pamatėme iš tolo, nes senukas arba buvo toks stambus kaip jo lūšna, arba lūšnelė buvo ne ką didesnė už Galindą. Tiesą sakant, „namas“ tebuvo iš saulėje išdžiūvusio dumblo nudrėbtas kupolas, kuris gyventi tiko ne ką labiau nei pati retsykiais sukunkuliuojanti pelkė. Tačiau savininkas statinį nuo įsibrovėlių buvo aptvėręs grėsminga tvora, tarsi ši turėtų saugoti miestą-tvirtovę. Vargu ar Galindą dažnai aplankydavo raiteliai – mudu su Lerva šįryt nematėme nė vieno – bet už maždaug dviejų stadijų nuo lūšnelės durų Galindas buvo išsikasęs tokį gilų ir platų griovį, kad jis galėtų apsaugoti nuo kavalerijos antpuolio.

Žemė čia buvo gana kieta, tad mes tikriausiai būtume sėkmingai apjoję kliūtį, tačiau nusprendžiau ją gerbti bent jau tiek, kad nulipau nuo arklio ir padaviau jo vadeles Lervai, o pats nuėjau pėsčias, persiropščiau per griovį ir priėjau prie flegmatiškai sėdinčio senuko. Draugiškai jam pamojavau, bet Galindas nepratarė nė žodžio ir net nekrustelėjo. Tada, net nepažvelgdamas į mane, pareiškė:

– Eik šalin.

Jis galbūt nebuvo toks senas kaip Fileinas, nes turėjo mažiau raukšlių ir kelis dantis, bet turėjo būti bent jau mano bičiulio Virdo metų, jei šis dar būtų gyvas. Vyras buvo visiškai pražilęs, o jo žandenos driekėsi iki pat vilko kailio drabužio, tad atrodė kaip plaukų kalnas, kurio priekyje kyšojo veidas. Supratau, kodėl jis sėdi lauke, nes belangė iš dumblo drėbta lūšna buvo tik prieglobstis miegoti. Židinys – keli pajuodę akmenys ant žemės, palei jį kabėjo, matyt, visa Galindo manta: puodas, dubuo ir vandens ąsotis.

– Jei jūs – Galindas, – paaiškinau, – sukoriau ilgą kelią, kad pasikalbėčiau su jumis.

– Tada turėtum žinoti ir kelią atgal, iš kur atvykai. Kellauk ten.

– Aš čia atvykau iš Fileino, jūsų pažįstamojo, buveinės. Jis man sakė, kad jūs kadaise tarnavote romėnų legione Galijoje.

– Fileinas nuolat per daug kalba.

– Gal kartais tarnavote Vienuoliktajame legione, *Klaudija Pija Fidelis*, kuris buvo įsikūręs Lungdunume, Galijoje?

Vyras pirmąkart dirstelėjo į mane.

– Jei esi mokesčių rinkėjas, sukorei tikrai ilgą kelią, kad įvertintum didžiausią dvarą visoje imperijoje. Apsidairyk.

– Aš – ne mokesčių rinkėjas. Esu istorikas, renkantis žinias, o ne mokesčius.

– Neturiu nei vieno, nei kito. Tačiau taip pat esu smalsus. Ką žinai apie Klaudiją Piją, *niu*?

– Turėjau labai gerą draugą, kuris kadaise tarnavo tame legione. Jis buvo iš Alavo salų atvykęs britonas, vardu Virdas, Vilkų draugas. Lotyniškai jo vardas Uiridas.

– Ar jis buvo raitininkas, ar pėstininkas?

– Raitininkas. Mūšyje Katalaunijos lygumose Virdas jojo prieš vėliavnešius.

– Tikrai? Aš buvau tik pėstininkas, *pediculus*.

Pamaniau, kad Galindas nestokoja humoro jausmo. Lotyniškai pėstininkas – *pedes*, bet *pediculus* nėra mažybinė šio žodžio forma. *Pediculus* lotyniškai – utėlė.

– Vadinasi, jūs pažinojote Virdą?

– Jei esi istorikas, privalai žinoti, kad legioną sudaro daugiau nei tūkstantis vyrų. Kaip mes visi galėjome būti artimai pažįstami, *niu*? Tu per daug prisiartinai, ir aš esu priverstas sėdėti tavo šešėlyje, nors tavęs nepažįstu.

– Atleiskite, – atsiprašiau ir pasitraukiau į šalį, kad senukas vėl atsidurtų saulės atokaitoje. – Esu Tornas, karaliaus Teodoriko Amalingo maršalas. Jis mane atsiuntė į šiuos kraštus rinkti tikslios istorijos apie gotus. Fileinas mano, kad jūs galėtumėte papasakoti vertingų dalykų apie *gepidus*.

– Liepčiau tau iškart keliauti po velnių, bet paminėjai legionierių, kuris kadaise jojo priešais vėliavnešius. Aš tose lygumose netoli Kabilonumo taip pat koviausi su hunais. Jei tavo bičiuliui ten užteko drąsos joti priešais vėliavas, jis – tikras vyras. Ir jei jis vėliau susidraugavo su tavimi, vadinasi, ir tu turi būti šio to vertas. Puiku. – Senukas didingai mostelėjo ranka, tarsi siūlytų sėstis į sostą, o ne ant plikos žemės. – Gali sėstis... tik ne saulėtoje pusėje. Tai ką naudinga norėtum išgirsti?

– Na... tikiuosi, man atleisite, kad šitaip pradedu, bet... kaip jaučiatės, kai jus vadina *gepidu*?

Senukas kurį laiką žiūrėjo į mane akmeniniu veidu, paskui atsakė:

– O kaip tu jautiesi neturėdamas jokio vardo? Tornas – ne vardas, tai runų rašmuo.

– Žinau. Tačiau toks iš tiesų yra mano vardas. Galiu tik pasakyti, kad jau seniai prie jo pripratau.

– O aš pripratau būti vadinamas *gepidu*. Klausk kitą klausimą.

– Turėjau galvoje žeminančią žodžio *gepidas* prasmę...

– *Vái*! – pasipiktinęs nusispjovė ant žemės Galindas. – Kalbi apie tą seną mitą? Kad *gepidų* pavadinimas kilęs iš žodžio *gepanta*? Tingūs, lėti, nevalyvi ir taip toliau? Sakaisi esąs istorikas, bet tiki vaikiškomis *balgs-daddja*?

– Na... apie tai girdėjau iš autoritetingo šaltinio. Kelių autoritetingų šaltinių.

Senukas gūžtelėjo pečiais.

– Jei tave toks aiškinimas tenkina, ne man ginčytis su istorikais. Klausk toliau.

– Ne, ne, ne. Gerasis Galindai, jei žinote kitą šio žodžio kilmės aiškinimą, labai norėčiau jį išgirsti.

– Žinau, iš kur iš tiesų kilo šis pavadinimas. Senovinėje *Skandzoje*, iš kurios mes visi, gotai, kilome, amalingai ir baltingai gyveno lygumose. Mes, *gepidai*, buvome *baírgos* –

kalniečiai. Kai vėliau amalingai ir baltingai pradėjo vadintis rytų ir vakarų gotais, mes ir toliau išdidžiai vadinomės kalnų gotais. *Gepidas* – tai tik šiuolaikinis, sutrumpintas žodžio *ga-baírgs* tarimas. Gali tuo tikėti arba ne, kaip nori.

– Žinoma, tikėsiu, – užtikrinau maloniai nustebintas šio naujo pasakojimo. – Toks aiškinimas kur kas įtikinamesnis nei visų pripažintas.

– Jaunasis istorike, patarčiau per daug nepasikliauti jokiais pavadinimais ar vardais. Kiek pažįsti Placidijų, Irenų ir Virginijų, kurios nėra nei ramios, nei taikios, nei skaisčios?* Vardas gali būti nepagrįstas, nepastovus ar net apgaulingas.

– Teisybė, – sutikau, nors neprisipažinau, kad pats kartais tyčia ar net siekdamas suklaidinti keičiu vardus.

– Prisimenu vieną dalyką, susijusį su vardais ir pavadinimais, iš tų laikų, kai tarnavau Klaudija Pijos legione. – Galindas įbedė žvilgsnį į begalinę pievą. Senuko veidas tapo mąslus, tarsi prieš save matytų Katalaunijos lygumas, kuriose kovėsi prieš beveik keturiasdešimt metų. – Mes dainuodavome daug kariškų dainų, ir ne visos jos buvo romėniškos, nes legione tarnavo įvairių tautų atstovai – taip pat ir vyrai iš Alavo salų, kaip žinai, – tačiau, kad ir kokios tautos būtų daina, mes ją dainuodavome bendra visiems legiono kalba – lotynų. Tie britonai turėjo savų dainų, bet kartu su mumis, gotais, dainuodavo mūsų *saggwasteis fram aldrs*. Taip pat pamenu, kaip dainuodavome seną *saggws***, pasakojančią apie *vizigotų* didvyrio Alareiko žygius ir gyvenimą. Kalbant taisyklinga romėnų lotynų kalba, jo vardą reikėtų tarti Alarikus, bet tie atvykėliai iš Alavo salų dainuodavo darkyta britonų lotynų kalba ir jo vardą tardavo „Arturas“. – Senasis Galindas staiga iš prisiminimų grįžo į šiandieną ir piktai amtelėjo: – Po velnių, maršale! Tu man vėl užstoji saulę!

**Angl. placid* – rami, *virgin* – skaisti. – *Vert. past.*

***Sagą, sakmę. – *Vert. past.*

– Čia ne aš. Tai dar viena prakeikta audra jūsų deltoje.

Netikėtai į pumpotaukšlius panašūs debesys ėmė didėti, driektis ir susiliejo į ištisą maršką, užtemdžiusią dangų.

– *Akh ja*, – beveik palankiai pritarė Galindas. – Torui čia patinka švaistytis savo kūju.

– Jūs tikite Torą, tiesa? – paklausiau, nors vėl suirzau tardamas šį vardą. – Vadinasi, išpažįstate senąją religiją?

– Jei ir išpažįstu kokią nors religiją, esu mitraistas, nes kadaise buvau romėnų legionierius. Tačiau, manau, nėra nieko bloga pripažinti, kad esti ir kitų dievų. O jei ne Toras – perkūno dievas, tada kas, *niu*?

Tarsi Galindas būtų prisišaukęs, rytinį horizontą perrėžė žaibas, ir oras sudrebėjo nuo griaustinio. Iškrito pirmieji lietaus lašai, ir aš šventvagiškai nusikeikiau.

Senukas pažvelgė į mane.

– Ar bijai Toro pykčio?

– Nei jo, nei kitų, – atšoviau. – Man tik nepatinka audros, kai jos sukelia nepatogumų.

– Man audros jokių nepatogumų nekelia. – Didžiai mano nuostabai, Galindas išsinėrė iš vilko kailio ir kelių kitų skarmalų, kuriuos vilkėjo po apačia. – Dėl lietaus man nereikia toli tursenti iki upelio, kad išsimaudyčiau. Gal prisidėsi prie manęs, maršale?

– Ne, *thags izvis*.

Nusukau žvilgsnį į šalį nuo jo prakaulaus ir gauruoto kūno, apnuoginto lietui, kuris dabar ėmė pliaupte pliaupti. Jau nesimatė nei Lervos, nei arklių, kuriuos buvau palikęs prie griovio. Galėjau tik tikėtis, kad gyvūnai saugūs – žinoma, ir Lerva, nes arkliai pabėgtų, jei mano palydovas nepajėgtų jų sulaikyti. Tad sėdėjau nepatogiai susigūžęs ir klausiausi pasakojimo apie *gepidų* tautos istoriją, kol nuogas Galindas mėgavosi jo kūną prausiančia liūtimi.

– Kad įrodyčiau, jog *gepidai* visada bent jau prilygdavo kitiems gotams, papasakosiu apie du mūšius, kurie vyko

netoli nuo čia, tačiau seniai, kai valdė Konstantinas Didysis. Tada imperatorius dar nebuvo vadinamas „didžiuoju", bet jau matėsi jo didingumo požymiai – kai jis nugalėjo jungtinę *ostrogotų* ir *vizigotų* armiją. Tačiau paskui, po aštuonerių ar devynerių metų, kai gotai *gepidai* kovėsi su vandalais, Konstantinas su savo armija perėjo į vandalų pusę – ir pirmą kartą gyvenime patyrė pralaimėjimą. Tai buvo vienas iš nedaugelio jo patirtų pralaimėjimų.

– *Ja*, tai tikrai byloja apie *gepidų* šlovę, – pagyriau kaip įmanydamas entuziastingiau, nors buvau kiaurai permirkęs.

– Atkreipk dėmesį, maršale: dabar, kai esu nepriekaištingai švarus, Toro sukelta audra silpsta. Netrukus pasirodys palaimingoji Mitros saulė ir mane išdžiovins.

– Džiaugiuosi, kad palaikote gerus santykius su tokia gausybe dievų. – Apsidžiaugiau pro retėjantį lietų pamatęs, kad Lerva ir arkliai vis dar stovi ten, kur juos palikau. – Tačiau, gerasis Galindai, kodėl įsikūrėte čia, negyvenamoje dykynėje, nors tikrai esate pakankamai nuovokus ir galite puikiai gyventi civilizuotame pasaulyje?

Senukas dar kartą nusispjovė ant žemės.

– Prisižiūrėjau pasaulio, kai beveik trisdešimt metų romėnų armija mane vertė per jį žygiuoti.

– Tačiau ir išėjęs į atsargą galėtumėte gyventi neatsiskyręs nuo žmonių ir neskursdamas.

– Atsiskyręs? Skursdamas? Kai man draugiją palaiko Mitra bei Toras ir mėgaujuosi jų siunčiama saule bei lietumi? Maistui turiu paukščių kiaušinių, varlių, skėrių ir portulakų. O pasimėgavimui rūkau *hanafą*. Ko dar reikia mano amžiaus žmogui?

– Rūkote *hanafą*?

– Tai nusmurgusių skitų palikimas. Ar niekada neragavai? Trobelėje yra sausų malkų, maršale. Būk malonus ir užkurk mano židinyje ugnį, tada tau parodysiu.

Kurdamas židinį pasiteiravau:

– Dabar išgirdau daug įdomių dalykų apie gotų gyvenimą, kai jie įsikūrė čia, Danuvijaus žiotyse. Tačiau gal galėtumėte man papasakoti, kaip jie gyveno – ir kaip jiems sekėsi ilgų klajonių metu – iki atvykdami čia?

– Visiškai nieko nežinau, – linksmai atsakė senolis. – Štai, pastatyk šį puodą ant ugnies ir įdėk į jį *hanafos.*

Iš savo vilko kailinių, kuriuos vėl užsivilko, Galindas ištraukė saują kažkokių miltelių. Įbėriau juos į tuščią puodą atpažinęs, kad tai džiovintos laukinio augalo, lotyniškai vadinamo *cannabis*, sėklos.

– Štai ką tau pasakysiu, – toliau porino Galindas. – Geriausia, kas nutiko gotams, – visiems – yra tai, kad hunai juos atginė čia.

– Kodėl taip sakote?

Mudu abu žiūrėjome, kaip įkaitusios žolelės pradeda rangytis, anglėti ir rūkti.

– Čia jie gyveno per daug patogiai. O kai nusprendė tapti padoriais Romos piliečiais, perėmė jų papročius ir elgseną, greitai tapo nuobodūs, pasipūtę ir patenkinti savimi. Jie pamiršo iš protėvių paveldėtą nepriklausomybės troškimą, atkaklumą ir drąsą.

Senolis palinko virš puodo, giliai įkvėpė dūmų, kurie kilo iš svilinamų žolelių, ir pamojo man ranka, kad pasekčiau jo pavyzdžiu. Taip ir padariau, įtraukiau pilnus plaučius saldžiarūgščio kvapo, kuris nebuvo nei atgrasus, nei labai malonus. Man buvo neaišku, kodėl Galindas tai vadina „pasimėgavimu“.

– Tie ramūs, ištižę gotai, – toliau aiškino senolis, – net pradėjo mėgdžioti romėnus priimdami krikščionybę – ir tai buvo jų didžiausia silpnybė.

– Kodėl taip sakote? – dar kartą paklausiau gana apdujęs. Tiesą sakant, kalbėti darėsi sunku, nes, regis, nuo tų dūmų staiga apsvaigau.

Galindas dar kartą giliai įkvėpė dūmų ir tik tada atsakė:

– Nejau gotams reikėjo priimti rytietišką religiją? Krikščionybė – tai tikėjimas, geriausiai tinkantis pirkliams: ji nesiūlo nieko, išskyrus pelningus mainus. Juk ji skelbia: daryk gera ir tau bus atlyginta.

Negalėjau jam atsikirsti, net jei būčiau norėjęs, nes jaučiausi labai apgirtęs. Nors Galindas sėdėjo tiesiai priešais mane, jo žodžiai, regis, sklido iš kažkur toli, tarp jų girdėjau aidą, tarsi žodžiai stumdytųsi vienas su kitu.

– Ak, maršale, tu sėdi persikreipęs, – nusišaipė iš manęs senolis. – Vadinasi, jauti *hanafos* dūmų poveikį. Tačiau jį galima geriau pajusti uždaroje erdvėje.

Galindas rankos mostu pakvietė mane dar kartą pauostyti, bet aš apsvaigęs papurčiau galvą. O senolis šįkart ne tik palinko virš ugnies, bet vilko kailiu užsidengė ir galvą, ir puodą. Kailis kilnojosi aukštyn ir žemyn, kai Galindas keliskart įkvėpė dūmų. Kai jis galiausiai pakėlė galvą, senuko akys švytėjo, o veide suspindo nepaprastai kvaila šypsena. Galindas kalbėjo toliau, o man jo žodžiai aidėjo, tarsi sklistų iš toli:

– Gotų laimei, hunai juos iš čia išvijo. Dar visai neseniai gotai medžiodavo kilnodamiesi iš vienos vietos į kitą. Jie badavo, kentė troškulį ir nepriteklių. Tie, kurie nežuvo mūšyje, mirė iš bado, nuo ligų ar šalčio. Tačiau ir tai buvo į naudą.

– Kodėl taip sakote?

Supratau, kad jau trečią kartą kvailai uždaviau tą patį klausimą, tarsi nežinočiau kitų žodžių. Tiesą sakant, man ir šiuos žodžius ištarti – iš lėto, darant pertrauką tarp kiekvieno – buvo gana sunku, nes, regis, mano paties žodžiai, taip pat kaip Galindo, aidėjo galvoje.

– Tai gerai, nes tie, kurie mirė, buvo silpni ir bedvasiai. Liko tik stiprūs ir drąsūs. Dabar, kai Romos imperija yra taip apgailėtinai susiskaldžiusi, atėjo metas gotams atgimti. Jie galėtų tapti galingesnė jėga nei kada nors yra buvę. Gotai galėtų tapti naujaisiais romėnais...

Senasis atsiskyrėlis tikrai apsvaigo prisirūkęs *hanafos*, todėl tauškė nesąmones. Tačiau aš nesijaučiau turįs teisę jį kritikuoti, nes pats taip pat sunkiai kaip Galindas pajėgiau mąstyti ir kalbėti.

– O jei gotai išstumtų romėnus ir taptų Vakarų pasaulio šeimininkais... na.... tada pasaulis būtų dėkingas, kad gotai priėmė arijonų krikščionybę, o ne Anastazijaus, kurią išpažįsta romėnai.

Mane apėmė siaubas, nes pradėjau baimintis, kad niekada nepajėgsiu ištarti nieko kito, kai ketvirtą paklausiau:

– Kodėl taip sakote?

– Per visą istoriją skirtingų tikėjimų europiečiai dėl vienos ar kitos priežasties kariavo vieni su kitais. Tačiau niekada, iki atsirandant krikščionybei, mūsų Vakarų pasaulio vyrai nežudė vienas kito dėl tikėjimo, siekdami savąjį primesti kitiems. – Galindas nutilo ir dar kartą užsitraukė savo šlykščių dūmų. – Tačiau krikščionys arijonai bent jau yra pakantūs kitoms religijoms, taip pat ir pagonybei bei tiems, kurie neišpažįsta jokios religijos. Todėl jei dominuotų gotai, jie nereikalautų ir net nesitikėtų, kad visi kiti išpažintų tuos pačius dalykus, į kuriuos tiki jie. *Saggws was galiuthjon*!

Nuo paskutiniųjų senolio žodžių pašokau, nes jis juos išdainavo, tiksliau, išmaurojo:

– *Saggws was galiuthjon*, *Haífsts was gahaftjon*!

Matyt, tai buvo Galindo kariškų laikų reliktas – „Suskambo daina, ir prasidėjo mūšis!“ Nors iš pradžių atrodė, kad senolis yra sveiko proto, dabar supratau, kad jis jau seniai rūko žoleles, todėl yra nepagydomai išprotėjęs.

Mudu išsiskyrėme be didelių ceremonijų. Truputį netvirtomis kojomis pakilau ir atsisveikinau su Galindu. Jis tik romėniškai atidavė man pagarbą, nes ir toliau su įkvėpimu dainavo. Apsvaigęs nusvirduliavau per lygumą, persiropščiau per griovį ir atėjau pas Lervą, kuris ištikimai laikė ar-

klius. Stipriai užsimerkiau, kad pajėgčiau susikaupti prieš mėgindamas ką nors pasakyti, ir su palengvėjimu išgirdau save tariant kitus nei „Kodėl taip sakote?“ žodžius, nors jie nuskambėjo gergždžiamai:

– Grįžkime į Fileino buveinę.

Lerva tiriamai mane nužvelgė.

– Kaip jūs jaučiatės, *fráuja*?

– Manau, gerai, – tepajėgiau išsunkti, nes nežinojau, ar vienąkart parūkius *hanafos* jos poveikis išlieka visam laikui.

Tačiau nuo gryno, lietaus atgaivinto pievų oro ir jojimo neskubia risčia protas palaipsniui prašviesėjo. Kai sutemus grįžome į Fileino ir Bauts namus, vėl jaučiausi sveikas ir blaivus. Lerva nulipo nuo Velokso ne taip veržliai, kaip mėgino rytą ant jo užšokti, ir atsistojęs ant žemės sudejavo. Dabar aš jo paklausiau:

– Kaip jautiesi?

– Blogai, *fráuja*, – silpnu balsu atsakė jis. – Manau, mano kojos išlinko visam laikui. Ir nuo jų nusitrynė oda. Ar raiteliams visada taip gelia visą kūną ir jie būna sustingę, kai nulipa nuo arklio?

– Tik pirmą ar antrą kartą, – atsakiau. – Na, gal trečią.

– Ak, tikiuosi, man nereikės joti dar kartą. Verčiau bėgsiu greta arklio, nes, manau, armėnai iš prigimties yra linkę bėgioti.

– *Balgs-daddja*, – nepiktai nusišaipiau. – Eik ir išsikask krieno šaknį. Susitarkuok ir pasitrink skaudamas vietas. Rytą pasijusi geriau.

Fileinas ir Bauts nevakarieniavę laukė, kol mudu su Lerva grįšime, nors šįvakar vėl buvo patiekta tik stirnienos su žalumynais. Lerva, nubalnojęs ir pašėręs arklius, savo maistą, kaip visada, išsinešė į lauką. Mudu su Svanilda sėdome prie stalo kartu su senukais, ir valgydamas aš papasakojau, kas vyko pas Galindą, taip pat pasakiau, kad jis perėmė skitų įprotį mėgautis kvailumą sukeliančiais žolelių dūmais.

– Sakiau jums, – su piktdžiugišku pasitenkinimu pareiškė Fileinas, – kas jis ne toks protingas kaip aš. Šiaip ar taip, Galindas – *gepidas*.

5

Kai kitą rytą išvykome, Lerva bėgo greta mano bei Svanildos arklių ir be paliovos tarškėjo išsklaidydamas kelionės per pievas nuobodulį. Kurį laiką jis tik pasakojo gandus apie įdomius Noviodunumo gyventojus. Tačiau galiausiai, kaip ir tikėjausi, prabilo apie būsimas keliones:

– Kur judu su ponia keliausite toliau, *fráuja*?

– Kai ko paklausinėsiu Meiruso, tada porai naktų apsistosime *pandokheíone* pailsėti ir atsigaivinti. Paskui susikrausime ten paliktą mantą ir patrauksime tolyn į šiaurę, Sarmatijos tyrų link. Visi šaltiniai tvirtina, kad ankstyvieji gotai atvyko kaip tik iš ten.

– Ar vėliau keliausite į Gintarinę pakrantę?

Nusijuokiau.

– Nepamiršau tavo nosies, Lerva.

– Jo nosies? – nustebusi paklausė Svanilda.

Kadangi ji nebuvo girdėjusi apie armėno svajones, papasakojau, kaip jis gyrėsi savo gebėjimais viską užuosti.

– Ieškoti gintaro, – tarė Lervai Svanilda, – išties yra kilnesnis užsiėmimas nei ieškoti dumblo. Tačiau ar tavo *fráuja* Meirusas nenusimins sužinojęs, kad jį palieki?

– Jis veikiau pasipiktins, mano ponia, – atsakė armėnas. – Be to, abejoju, ar man reikės ką nors sakyti. Meirusas, tariant mūsų kalba, yra *vardapetas*, jūsiškai – *khazzenas*, kitaip sakant, išminčius.

Ir tikrai, kai sutemus grįžę į miestą pirmiausia nuvykome į Meiruso sandėlį, senasis žydas stovėjo lauke, tarsi lauktų

mūsų. Taręs mudviem su Svanilda trumpą pasveikinimą *háils*, jis draugiškai patapšnojo Lervai per petį ir saldžiu balsu pragydo:

– Kaip gerai, kad grįžai, mano berniuk. Stipriai pasigedome tavo nosies. Pastarosiomis dienomis žemės kasėjai atgabeno labai mažai dumblo. Teko suvokti, kad mano patyręs dumblo ieškotojas nusipelno geresnio atlygio už savo darbą. – Armėnas prasižiojo norėdamas kažką sakyti, bet tokia galimybė jam nebuvo suteikta. – Lerva, tai yra Maghibai, eik į mano namus ir pailsėk. Tau teko nubėgti ilgą kelią. Kai tik pasveikinsiu sugrįžusį maršalą ir jo ponią, mudu aptarsime tavo naują, padidintą algą.

Nusiminęs Lerva nušiūravo gatve nusivesdamas mūsų arklius. Dumblininkas atsigręžė į mus plačiai išskėtęs rankas.

– *Waíla-gamotjands, saio* Tornai. – Rankos mostu jis pakvietė mus į sandėlį, kur atsisėdome ant šieno ryšulių. – Esu tikras, kad jums nepaprastai rūpi sužinoti...

–Pirmiausia, – pertraukiau jį, – ar yra kokių žinių iš Teodoriko.

– Ne, nieko, išskyrus kasdienius reikalus. Nieko negirdėti apie Strabo ir jo sąjungininkų rudžių sukilimą, jei tą turėjote omenyje.

– Taip, tą. Sakote, nė žodelio? Įdomu, ko jie laukia?

– Ak, manau, kad žinau. Labai tikėtina, kad jų pajėgos neišsiruoš į žygį, kol deramai neapsirūpins. Kai bus nuimtas derlius. *Ja*, spėju, kad jie pajudės rugsėjį arba dar vėliau, kai nuims derlių. Ir prieš sukaustant žiemos speigams.

– Skamba įtikinamai, – sutikau linktelėdamas galvą. – Jei taip bus iš tiesų, man galbūt pavyks užbaigti šį žygį ir grįžti pas Teodoriką...

– Na, na, – ragino mane Meirusas. – Nejau nenorite kai ko paklausti?

Žinojau, ką jis turi omenyje, bet nenorėjau senajam žydui suteikti malonumo pasiteiraudamas, kas nauja girdėti apie mįslingąjį Torą. Todėl paklausiau:

– *Ja*, noriu paklausti apie... kas tai būtų? Istorija? Teologija? Kad ir kaip ten būtų, pasakykite – kadangi kaip tik jūs, žydai, mums davėte Kristų...

Meirusas susiūbavo ant kulnų ir sušuko:

– *Al lo davár*!

Supratau, kad tai nuostabos šūksnis jo kalba.

– Ir kadangi Kristus mums davė krikščionybę, – kalbėjau toliau, – galbūt jūs galėtumėte patvirtinti, ką neseniai išgirdau. Skaitydamas Bibliją, susidariau įspūdį, kad jūs, žydai, dažnai kariaudavote judaizmo vardan – stengdavotės per prievartą primesti savo tikėjimą kitoms Rytų tautoms.

– Ak, tikrai taip. Galiu tai patvirtinti primindamas Makabio žygius. Ši pavardė reiškia „plaktukas“, ir ji labai tiko šiems karžygiams. Vienas Makabių, nugalėjęs kažkurią tautą, net nelaukė, kol jos žmonės atsivers į kitą tikėjimą. Jis liepė kaipmat apipjaustyti visus vyrus.

– Ir, kaip suprantu, jūs, žydai, taip pat nuolatos kovojote tarpusavyje stengdamiesi vieni kitus priversti sutarti dėl tikėjimo.

– Tikrai taip, – pakartojo Meirusas. – Amoso knygoje rašoma: „Ar du žmonės, nesutardami tarpusavyje, gali eiti kartu?“ Pavyzdžiui, ne vieną šimtmetį tarp fariziejų ir sadukiejų vyko kova, kartais smurtinga.

– Tačiau mes, vakariečiai, bent jau taip man buvo pasakojama, nors ir dažnai kariaudavome vieni su kitais, niekada neskelbėme karo dėl religinių priežasčių.

– Žydų požiūriu, – sausai atšovė Meirusas, – jūs niekada neturėjote religijos.

– Norėjau pasakyti, kad mes nekariavome dėl religijos iki to meto, kol krikščionybė tapo vyraujanti.

– Žydų supratimu ir gojai neturi religijos.

– Išklausykite mane, prašau. Kol dar nebuvo įsitvirtinusi krikščionybė, mes, europiečiai, nekariavome šventųjų karų. Ji gimė Rytuose ir iš ten atkeliavo pas mus. O Rytuose, kaip ką tik patvirtinote, šventieji karai nebuvo naujiena. Juk Jėzus buvo žydas, vadinasi...

Dumblininkas abiem rankomis susiėmė už galvos ir suaimanavo:

– *Bevakashá*! Girdėjau, kaip daugelis nedorų krikščionių plūdo žydus už tai, kad buvo nužudytas Kristus. Jūs esate pirmas, kurį girdžiu mus kaltinant už tai, kad Jį jums primetėme.

– Tačiau... ar tai nėra mūsų iš Rytų paveldėtas palikimas?

– *Ayin haráh*! Užduokite klausimą, į kurį galėčiau atsakyti!

Papurčiau galvą.

– Daugiau klausimų neturiu.

– O aš turiu, – droviai įsiterpė Svanilda. – Noriu paklausti, pone Meirusai.

Dumblininkas atsigręžė į ją su dideliu palengvėjimu.

– *Ja*, vaikeli.

– Neseniai galvojau apie vieną dalyką, kurį mudu su Tornu aptarinėjome, ir tada jis pasiūlė paklausti jūsų.

Meirusas palinko į priekį, kad tamsoje galėtų geriau matyti Svanildą. Tada tiriamai nužvelgė mane, kurį laiką patylėjo ir tarė:

– Klausk. Atsakysiu, jei pajėgsiu.

– Norėčiau žinoti... ar galite išburti... ar mudu su Tornu... – Ji nutilo ir paskui staigiai paklausė: – Ar mudu su Tornu ilgai būsime vienas kitam brangūs?

Meirusas nužvelgė mudu veriamu žvilgsniu ir kurį laiką neryžtingai glostė savo barzdą.

– Nejau negalite atsakyti į šį klausimą? – paraginau.

– *Ja*, galiu išpranašauti. Tačiau nežinau, ką tai reiškia. Nieko išmintinga apie tai negaliu pasakyti. Nenorėčiau jums atsakyti sausai ir nesuprantamai.

– Na, na, – paprieštaravau. – Negalite sužadinti mūsų smalsumo ir paskui nieko nepasakyti.

– Ar esate tikri, kad norite išgirsti atsakymą?

– Taip, – vienu balsu atsakėme su Svanilda.

Meirusas ištiesė savo galingus pečius.

– Kaip paliepsite. – Pirmiausia jis kreipėsi į mane: – Jums Svanilda bus brangi iki gyvenimo pabaigos.

Negalėjau suprasti, ko jis dvejojo, nes šioje pranašystėje nemačiau nieko grėsminga, ypatinga ar net įžvalgaus. Svanilda buvo labai patenkinta išgirdusi tokį atsakymą. Mergina šypsojosi laiminga, kai Meirusas tarė jai:

– Tau Tornas bus brangus iki rytdienos vidudienio.

Svanildos šypsena išnyko, ji labai sutriko. Aš taip pat suglumau, bet netrukus atsitokėjau ir pasiskundžiau:

– Na, ir kokia čia pranašystė? Ji visai nelogiška.

– Aš jums taip ir sakiau. Tačiau matau tik tai, ką matau.

– Jei galite tik tiek išburti, Dumblininke, bent jau pamėginkite spėti, ką tai reiškia.

– Velniai griebtų, maršale! Iš pradžių reikalaujate, kad atsakyčiau už viso pasaulio krikščionių žiaurų elgesį. Dabar norite, kad būčiau atsakingas už jūsų ateitį. Galbūt viską geriau suprastumėte, jei užduotumėte klausimą, kuris jus seniai kamuoja. Kas girdėti apie žmogų, besivadinantį Toru?

– Gerai! Tad kas girdėti apie tą tykojantį šunsnukį?

– Suprantama, jis buvo čia užsukęs dar kartą. Buvo toks pat arogantiškas, reiklus bei paniuręs kaip ir anksčiau. Beje, ir jūs tampate toks pat, kai tik išgirstate minint jo vardą. Pasakiau jam, kad iškeliavote į deltą, bet turėtumėte grįžti. Jis suurzgė, kad neketina dumblu terliotis kojų sekdamas paskui jus. Taip pat pareiškė, kad lauks jūsų čia, o aš turiu jums pranešti, jog Toras apsistojo tame pačiame *pandokheíone* kaip ir jūs. Ir jis tikisi – šiuos žodžius Toras ištarė labai tyčiodamasis – kad jūs bailiai nesislapstysite nuo Toro kūjo.

Niekinamai suprunkščiau dėl tokios patyčios. Tačiau tada Meirusas pridūrė:

– Taip pat jis pasakė, jog tikisi, kad jūs nesislapstysite už moters sijono. Tikriausiai jis mano, kad jūs ponią Svanildą laikote tik kaip skydą apsisaugoti nuo antpuolių.

– Man nė kiek nerūpi, ką jis mano. Ar sako. Netrukus išsiaiškinsiu, ką jis pajėgia nuveikti.

– Jūs su juo susitiksite? – beveik entuziastingai paklausė Dumblininkas.

– Tuojau pat? – sunerimo Svanilda.

– Žinoma. Negaliu versti dievo laukti. Tačiau kadangi jis, regis, niekina moterų draugiją, susitikti vyksiu vienas. – Pakilau ir išėjau į lauką. Meirusas su Svanilda nusekė iš paskos. – Meirusai, ar Svanilda galėtų trumpai apsistoti kur nors netoli?

– Mano namai yra ana ten, – atsakė senasis žydas parodydamas ranka. – Ji apsistos pas mane, ir aš liepsiu tarnams paruošti jai vakarienę, o Lervai įsakysiu pasirūpinti arkliais.

– Tačiau... Tornai... – maldaujamai kreipėsi į mane Svanilda. – Mudu taip ilgai ir taip toli keliavome kartu. Nejau dabar privalome išsiskirti?

– Toras norėjo matyti tik mane. Taip ir bus. Vyksiu vienas ir pėsčias, turėsiu tik kardą. Ilgai neužtruksiu, brangioji. Noriu vieną kartą baigti tą mus apsėdusį prakeikimą.

– Eime, ponia Svanilda, – linksmai pakvietė Meirusas paimdamas merginą už parankės. – Labai džiaugiuosi turėdamas viešnią. Pas mane retai kas lankosi. Be to, noriai išklausysiu jūsų patarimų dėl mano komercinių planų. Jiedviem tolstant tamsia gatve, senolis entuziastingai dalijosi savo planais. – Nusprendžiau išplėsti savo verslą ir pradėti prekiauti gintaru. Todėl norėčiau išsiųsti Lervą į šiaurę kartu su jumis ir maršalu, jei neprieštarausite – į Gintarinę pakrantę, kur Lerva bus mano žvalgytojas, agentas ir...

Dumblininko balsas nutolo, o aš, ryžtingai žingsniuodamas priešinga kryptimi, nusišypsojau – senasis žydas, matyt, iš tiesų gebėjo nuspėti ateitį.

Pandokheíone užtrukau ilgiau nei tikėjausi ar ketinau. Kai galiausiai iš jo išvykau, pagalvojau, kad Svanilda tikriausiai nerimauja dėl manęs, o Meirusas, be abejonės, miršta iš smalsumo norėdamas sužinoti, kuo baigėsi mano susitikimas, todėl grįždamas norėjau paspartinti žingsnį, bet kojos buvo tarsi medinės. Galvoje pynėsi įvairiausios mintys, tad kai grįžau į pakrantės sandėlių rajoną, turėjau ilgiau pasidairyti, kol atpažinau Meiruso man parodytą namą. Visą kelią nuo *pandokheíono* kūriau istoriją, kurią galėčiau papasakoti. Tačiau, matyt, nepavyko suvaldyti veido išraiškos, nes, kai batu pabeldžiau į durų staktą, pats Meirusas įleido mane į vidų ir vos tik dirstelėjęs sušuko:

– Ak, *saio* Tornai, esate išblyškęs kaip *gais*!* Prašom greičiau į vidų. Atsigerkite gerą gurkšnį iš šio vynmaišio.

Su dėkingumu atsigėriau, o tuo metu šeimininkas, Svanilda ir Lerva, susispietę priemenėje, stebėjo mane apimti nerimo, vilčių ir blogos nuojautos.

– Ar ten įvyko dvikova, Tornai? – sulaikiusi kvapą paklausė Svanilda, kai aš pagaliau nuleidau vynmaišį.

– Ar jūs nugalėjote, *fráuja* Tornai? – baikščiai pasiteiravo Lerva.

– Na, jis yra čia, pajėgia stovėti ant kojų ir nekraujuoja, – pareiškė Meirusas.

– Ar jūs nugalėjote dievą, *fráuja* Tornai? – neatstojo Lerva. – Kovoje vienas su vienu?

– Toras – ne dievas, – atsakiau bandydamas atsainiai nusijuokti. – Jokios dvikovos nebuvo. Jis - ne priešas. Jo tariamai piktas persekiojimas tebuvo išdaiga.

---

*Vaiduoklis. – *Vert. past.*

– Ak, aš taip ir maniau! – sušuko Svanilda nusijuokdama ir apsivydama mane rankomis. – Labai džiaugiuosi, kad tai tik pokštas!

Meirusas nepratarė nė žodžio, tik prisimerkęs apžiūrinėjo mane.

– Išminčiau, – mėginau paerzinti jį kaip įmanydamas atsainiau, – stebiuosi, kad nepajėgėte nieko panašaus išburti.

– Aš taip pat, – sumurmėjo senasis žydas nenuleisdamas žvilgsnio nuo mano veido.

– Esu išblyškęs tik todėl, kad ten vykau tikėdamasis dvikovos ir dar neatsikračiau tos niūrios nuotaikos, – dar kartą nusijuokiau. – Tačiau paaiškėjo, kad mūsų tariamas grėsmingasis persekiotojas yra... jūs, Meirusai, beveik teisingai apie jį galvojote iš pat pradžių. Tai mano kolega, atsiųstas padėti man vykdyti istorinę ekspediciją.

Dabar Dumblininkas susimąstęs suraukė kaktą, ir aš pamaniau, kad jis labai norėtų pasijuokti iš ankstesnio visų mūsų nerimo.

Tačiau Meirusas tepasakė:

– Užeikite, maršale. Pavalgykite. Valgis dar ant stalo.

– Papasakok mums, – linksmai paprašė Svanilda, – kas Toras yra iš tiesų ir ko jis čia atvyko.

Mano galvoje sukosi visai kitos mintys, o ne noras numalšinti alkį, bet pasistengiau paslėpti vidinį susijaudinimą ir kaip įmanydamas parodyti, kad esu išalkęs. Svanilda su Meirusu, matyt, jau buvo pavalgę, tad klausydamiesi manęs tik gurkšnojo vyną. Regis, Lerva taip pat buvo sočiai prisikirtęs, bet jis draugiškai ir godžiai šveitė kartu su manimi, galbūt todėl, kad tai buvo pirmas kartas, kai jam leido valgyti prie stalo. Savo istoriją stengiausi pasakoti nesklandžiai, kad neatrodytų, jog esu ją surepetavęs, – nors iš tiesų tai buvau ne kartą padaręs mintyse, – nuotrupomis, užkąsdamas ir atsigerdamas vyno.

– Nežinau, ar tai tik sutapimas, – pareiškiau, – ar tiesiog visi karaliai mąsto panašiai. Kad ir kaip ten būtų, beveik tuo pačiu metu, kai Teodorikas nusprendė sužinoti tikslią gotų istoriją, lygiai tą patį Akvitanijoje sugalvojo ir jo pusbrolis, *vizigotų* karalius Jurikas. Tad Jurikas, kaip ir Teodorikas, išsiuntė savo žmogų atsekti senąjį kadaise klajojusių gotų kelią. Suprantama, Jurikas paliepė savo žmogui sustoti Novoje, kad pareikštų pagarbą Teodorikui ir paaiškintų savo misiją. O Teodorikas, žinoma, jam papasakojo, kad aš vykdau tą pačią užduotį ir jau esu išvykęs. Tad Toras puolė mane vytis. Kaip mes visi žinome, jis buvo beveik pasivijęs mane Durostorume. Spėju, kad, sekdamas mūsų pėdomis, jis nutarė paįvairinti savo kelionę ir juokais apsimetė mus persekiojąs – tuo sukeldamas įspūdį, kad seka mums iš paskos dėl kažkokios tamsios, paslaptingos priežasties. – Atsainiai pamojavau kaulu, kurį graužiau. – Kaip sakiau, tai tik pokštas. Ir sutapimas.

– Koks nepaprastas sutapimas, – suurzgė Meirusas. – Net ir vardai panašūs: Toras ir Tornas.

– *Ja*, – linksmai įsiterpė Svanilda. – Ar vardas Toras – taip pat tik pokštas?

– Ne, – atsakiau. – Gal tai ir sutapimas, bet Toras yra jo tikrasis vardas. – Pirmą kartą pasakiau jiems tiesą – bent jau dalį tiesos. – Mūsų susitikimas iš pradžių buvo visai nedraugiškas. Priverčiau *pandokheíono* savininką graiką parodyti, kur yra Toro kambarys, ir įsiveržiau į jį su ištrauktu kardu. Jei Toro kardas būtų buvęs po ranka, mudu tikriausiai būtume nužudę vienas kitą, taip ir nespėję išsiaiškinti. Tačiau Toras buvo nusirengęs, ketino eiti miegoti, tad susilaikiau nesmogęs pirmas. Žinoma, paskui, kai jis papasakojo savo istoriją, mudu nuoširdžiai pasijuokėme. – Svanilda su Lerva taip pat nusijuokė, tarsi ir jie būtų buvę ten, bet senasis žydas nė nešyptelėjo. – Štai ir visa istorija. Dabar Toras kartu su manimi vyks į šią misiją ir...

– Kartu su mumis, – pataisė Svanilda uždėdama ranką ant manosios.

– Mudu kartu keliausime į šiaurę, – pasakojau toliau. – Ir gali būti – nes dar neturėjau laiko jo paklausinėti – Toras jau dabar žino tai, ko nežinau aš. Galbūt jis pasiūlys, kur mudu galėtume sėkmingiausiai ieškoti... patikimesnių įrodymų nei senos dainos ir migloti prisiminimai...

– Manau, – įsiterpė Svanilda, –Lerva taip pat norėtų keliauti kartu su mumis, jei tu sutinki.

– *Ja*, – pritarė Dumblininkas, staiga pabudęs iš apmąstymų. – Mėginu įtikinti Maghibą, kad jis vyktų ieškoti man gintaro.

– Tačiau aš norėjau ieškoti pačiam sau, – gailiai pareiškė armėnas.

– Maghibai, tau pakaks rizikos, kad kaišiosi savo nosį tuose tolimuose kraštuose. Leisk man imtis kitos rizikos, susijusios su verslu. Aš tau ir toliau mokėsiu nesumažintą algą, o paskui gausi nemažą pelno, kurį gausiu už atgabentą į Noviodunumą gintarą, dalį. Supranti? Tu niekuo nerizikuoji, jei savo nosimi nepajėgtum suuosti gintaro.

Vargšelio nosis visai nukaro, ir Lerva liūdnai sušniurkščiojo.

– Aš tau net padovanosiu arklį, jaunasis Maghibai, maloningai pažadėjo Meirusas, – kad nereikėtų pėsčiam klumpinti iki pat Gintarinės pakrantės.

Išgirdęs šį siūlymą, Lerva krūptelėjo. Tada atsiduso ir bejėgiškai skėstelėjo rankomis parodydamas, kad pasiduoda.

– Na, štai! – džiaugsmingai šūktelėjo Dumblininkas. – *Saio* Tornai, ar jūs, kaip karaliaus maršalas, pasirūpinsite, kad šis garbingas karaliaus pavaldinys saugiai pasiektų Vendų įlankos krantus?

– Taigi... – atsakiau pirštais barbendamas į stalą. – Supraskite. Šią misiją pradėjau vienas, tačiau keliaujant atsirado partnerių. – Svanilda nustebusi pažvelgė į mane, tad krei

piausi tiesiai į ją: – Tau, brangioji, iš pat pradžių sakiau, kad mūsų laukia *terra incognita*,* kurioje galbūt sutiksime daugybę laukinių. Juo mūsų bus mažiau, tuo tikėtiniau, kad išliksime gyvi ir gausime informaciją, kurios aš ieškau. – Tada pažvelgiau į kitus. – Negaliu kartu nepaimti naujo kolegos, nes Toras yra kito karaliaus emisaras, kuriam patikėta tokia pati misija. Turiu pasakyti, kad ši ekspedicija tampa chaotiška.

Svanilda atrodė siaubingai įskaudinta, Lerva – labai nusiminęs, tik Meirusas nieko nesakančiu veidu ramiai žiūrėjo į mane. Tad savo įtikinėjimus baigiau žodžiais:

– Tikiuosi, visi suprantate. Privalau šį reikalą aptarti su Toru. Negaliu vienas nuspręsti, kas nuo šiol sudarys mūsų draugiją.

Svanilda liūdnai linktelėjo. Lerva taip pat.

– Dabar, – aiškinau toliau, – privalau grįžti į *pandokheíoną* ir su Toru susėsti mano kambaryje prie užrašų bei žemėlapių, kuriuos sudariau kelionės pradžioje. Pasidalysiu su juo viskuo, ką iki šiol sužinojau, taip pat pasistengsiu išsiaiškinti, ką žino jis. Tada aptarsime, ką veiksime toliau ir ką pasiimsime kartu. Tai tikriausiai užtruks visą naktį, ir kai mudu galiausiai nueisime gulti, miegosime ilgai. Kadangi kambarys taip pat priklauso ir Svanildai, o juo naudosis Toras, norėčiau jūsų, Meirusai, paprašyti, kad svetingai leistumėte jai pasilikti čia, kol aš rytoj atvyksiu jos pasiimti.

– Gerai, – šaltai atsakė Dumblininkas, o atsigręžęs į Svanildą kreipėsi į ją maloniai: – Ar suteiksi senukui garbę priimdama jo kvietimą šiąnakt apsistoti pas jį?

Priblokšta Svanilda dar kartą linktelėjo ir nepratarė nė žodžio, tik man išvykstant palinkėjo labos nakties.

Kai atvykau, Toras jau buvo mano kambaryje ir paklausė:

---

*Lot. nežinoma žemė. – *Vert. past.*

– Ką jiems pasakei?
– Aš jiems pamelavau.

6

– Pamelavai? – abejingai paklausė Toras. – Ar buvo verta vargintis?

– Senasis Dumblininkas įtariai kibo prie visų atsitiktinių sutapimų, susijusių su mūsų netikėtu susitikimu. Jei tik jis – ar kas nors kitas – žinotų, kiek tų atsitiktinumų turėjo atsirasti, kad mudu susieitume...

– *Ja*, neįtikėtina. Tačiau tu esi neįtikėtinas. Aš taip pat neįtikėtinas. Tad tegul neišmanėliai ir toliau netiki. Kodėl mudviem turėtų rūpėti, ką apie mus galvoja kiti? Be to, tu man dar nepasakei... ką apie mane galvoji. Ar aš nesu gražus? Geidžiamas? Žavus?

Toras nuogas gulėjo mano lovoje ir gundomai šypsojosi išsidriekęs šiltoje lempos šviesoje, kad geriau matytųsi jo veidas ir kūnas, kurį tikrai būčiau pagyręs, įvertinęs ir liaupsinęs, tačiau taip pasielgdamas būčiau begėdiškai nekuklus, nes Toro veidas ir kūnas buvo labai panašūs į mano.

Vis dar šypsodamasis ir rangydamasis Toras sušnibždėjo:

– Kartą girdėjau šventiką sakant, kad vieninteliai nepataisomi lengvatikiai yra tie, kurie netiki stebuklais.

Prisiminiau, kaip pirmą kartą pamačiau Torą iš tolo Durostorumo doke, kai mano barža atsiyrė nuo kranto, ir net tada iš didelio atstumo tame siluete įžiūrėjau kažką keistai pažįstama. Toras buvo *vizigotas*, dvejais metais jaunesnis ir per pirštą žemesnis už mane, toks pat lieknas ir šviesiaodis. Iš veido mes neatrodėme tarsi tapatūs dvyniai – Toro veidas buvo ryškesnės trikampio formos ir aštresnių bruožų, bet mus abu buvo galima laikyti neįtikėtinai patraukliais

arba gražiais. Abu buvome bebarzdžiai, Toro plaukai tokios pat blyškiai auksinės spalvos kaip ir mano, tokie pat vidutiniškai ilgi, tinkami ir moteriai, ir vyrui. Jo balsas taip pat buvo dviprasmiškas, švelnus, bet duslus. Pastebimiausias skirtumas tarp mūsų apsirengusių buvo tas, kad Toro akys žydros, o mano pilkos.

Tačiau nusirengusių...

– Pažvelk į mane, – tarė Toras pakildamas iš lovos ir atsistodamas greta.

– Aš jau ir taip žiūriu.

– Pažiūrėk dar. Mudu visą gyvenimą ieškojome vienas kito. Pažvelk į mane ir pasakyk, jog labai džiaugiesi, kad aš radau tave, o tu mane. Pasakyk, kad jau seniai norėjai mane turėti... kol aš tave... nurengsiu. Tada aš spoksosiu į tave, Tornai, ir kalbėsiu švelnius žodžius.

Man dar niekada nebuvo tekę matyti nuogo *manamavio*, jei neminėsime mano paties atspindžio vandenyje arba veidrodyje, bet tada, suprantama, nematydavau viso savo kūno. Per trumpą mūsų ankstesnį susitikimą Toras mane apstulbino išdidžiai parodydamas tai, ką aš pavadinčiau pagrindiniais dalykais, o aš truputį santūriau parodžiau savuosius. Šitaip du *manamaviai* pasirodė vienas kitam, kas esą.

Žiūrėdamas į visiškai nuogą Torą nusprendžiau, kad jo pasikreipusios į šonus krūtys yra truputį didesnės nei mano, jų speneliai didesni, moteriškesni. Toro bamba buvo taip pat nežymiai įdubusi kaip ir manoji, jo gaktos plaukai garbanotesni ir ryškesnės trikampio formos. Negalėjau palyginti mūsų sėdmenų, nes savųjų niekada nebuvau matęs, tačiau vyliausi, kad ir manieji yra tokie pat stangrūs, persikų spalvos ir dailios formos. Toro vyriškas organas, kuris dabar buvo pasistojęs, tarsi kviestų apžiūrėti, buvo trumpesnis ir storesnis už manąjį – sakyčiau, jis buvo trumpokas, panašesnis į peraugusį moterišką gumbelį, – ir erekcijoje atsikišęs į priekį, o ne stačias. Organo apačioje buvo

ne sėklidžių kapšelis, o skelta sterblė, tokia kaip mano, ir Toras dabar ją buvo truputį praskleidęs, tarsi pasirengusią bučiniui burną.

Aš taip pat nusirengiau demonstruodamas panašius susijaudinimo ženklus, bet Toras godžiai žiūrėjo tik į mano gerklę.

– Labai džiaugiuosi, kad ir tu turi Veneros apykaklę.

– Ką?

– Nežinojai, kad ją turi? Nejau nepastebėjai, kad ir aš ją turiu?

– Neturiu nieko. Tik esu susijaudinęs, ir mano oda pašiurpusi. Kas ta Veneros apykaklė?

– Tai maža raukšlė, juosianti tavo kaklą, štai čia. – Toras piršto galiuku perbraukė raukšlę, ir mano visas kūnas suvirpėjo. – Vyrai jos neturi, tik kai kurios moterys. Ir bent jau du laimingi *manamaviai*. Tai ne raukšlė, nes jas turi net mažiausios mergaitės gerokai anksčiau nei pajėgia pasinaudoti jos teikiamais privalumais.

– Kokiais privalumais?

– Veneros apykaklė byloja apie milžinišką seksualinių malonumų alkį. Nejau nesi matęs, kad kai kurios moterys ant kaklo yra užsirišusios kaspiną? Štai čia. Jos be reikalo stengiasi nuslėpti šį požymį, – Toras nusijuokė, – arba apsimesti, kad jį turi.

Nors nepastebėjau, kad mudu turime Veneros apykakles, vieną ryškų mūsų kūnų skirtumą pamačiau iškart. Manajame buvo tik trivialios nelaimingos praeities žymės: mažytis randas, kertantis kairį antakį, kurį labai seniai sumušė burgundas valstietis, ir pusmėnulio formos randas ant dešinės rankos, kai Teodorikas išpjovė gyvatės įkandimo pažeistus audinius. Tačiau Toro nugarą, tarp menčių, bjaurojo išties baisus randas. Jis buvo spindinčiai baltas ir susiraukšlėjęs, labai senas, tad Torui jis turėjo atsirasti vaikystėje. Manau, delno dydžio randas atsirado ne susižalojus, nes buvo „su-

spausto" kryžiaus formos – keturios stačiu kampu išsidėsčiusios atšakos vaizdavo ratu sukamą dievo Toro kūjį. Žiūrint į randą mane nutvilkė skausmas, tarsi būčiau pajutęs deginantį sopėjimą, kai kažkas pjaustė ar degino glotnią vaiko Toro odą.

– Kaip jis atsirado? – paklausiau.

– Jį paliko mano pirmas meilužis, – atsainiai paaiškino Toras, tarsi jam nė kiek nerūpėtų nei meilužis, nei randas. – Tada buvau labai jaunas ir nelabai ištikimas. O jis buvo labai pavydus ir nelabai atlaidus. Todėl ir išdegino gėdos žymę.

– Kodėl jis tau išdegino šį ženklą?

Toras atsainiai gūžtelėjo pečiais.

– Matyt, toks buvo jo ironiškas humoras. Supranti, Toro kūju mojuoja virš jaunavedžių, kad šie būtų ištikimi vienas kitam. Tačiau aš stengiuosi iš visko išpešti naudos. Šis randas pakišo man mintį pasivadinti Toru, kai būnu vyras.

– Sakei, kad tavo moteriškas vardas yra Genovefa. Ar seniai jį turi?

– Kiek tik pamenu. Vienuolės jį man davė kūdikystėje. Jos taip mane pavadino didžiojo *vizigotų* karžygio Alareiko žmonos karalienės garbei.

– Įdomu, – tariau. – Aš savo vardus gavau atvirkščiai. Vyrišką Torno vardą – kūdikystėje, o vėliau pasirinkau moterišką Veledos vardą.

Toras viliojamai nusišypsojo ir ėmė intymiai glostyti.

– Gal nerviniesi, Tornai –Veleda? Ar dėl to taip ilgai kalbi? Na, Tornai! Mudu labai ilgai laukėme šios nakties. Štai. Gulkime ir įrodykime, kad ne veltui turime Veneros apykakles.

Kai mudu sugulėme, truputį virpančiu balsu prisipažinau:

– Maniau esąs patyręs ir atsidavęs žemiškiems malonumams. Tačiau... tai pirmas kartas...

– Ak, man taip pat tai pirmas kartas. Kiek žinau, tai gali būti pirmas kartas žmonijos istorijoje. Taigi... šį pirmąjį

kartą... kuo mudu būsime? Ar tu būsi Tornas, ar Veleda? Ir kuo būti man – Toru ar Genovefa?

– Aš... atvirai sakant, nežinau, kaip pradėti...

– Tada tvirtai apsikabinkime ir pradėkime bučiuodamiesi, paskui pažiūrėsime, kas bus...

Apsikabinę bučiavomės neilgai, nes netrukus kažkuris mūsų, pamiršau kuris, tyliai nusijuokė ir sušnibždėjo:

– Negaliu apsikabinti tavęs taip tvirtai, kaip norėčiau.

– *Ja*. Kažkas tarp mūsų yra įsibrovęs.

– Tiesą sakant, tarp mūsų įsibrovę du daiktai.

– Jie nori būti patenkinti.

– Ir jie labai įkyrūs, tiesa?

– Turime bent vienam jų paklusti.

– *Ja*. Šitam. Tavajam.

– *Ja*... a-a-k.

Turiu prisipažinti, kad, susiporavus su Toru, švelnūs prisiminimai apie kitų meilužių sukeltus malonumus pradėjo blėsti ir nykti. Neseniai su Svanilda patirti malonumai atrodė tik apyšilčiai palyginti su tais, kuriais mėgavausi dabar. Tokie pat atrodė visi kiti mano ankstesnio gyvenimo suėjimai ir partneriai: Vidameras, Renata, Narandžė, Dona, Deidamija ir kiti, kurių vardus pamiršau – net Gudinandas, apie kurį ilgai saugojau brangius prisiminimus.

Visiems abiejų lyčių atstovams turiu pareikšti, kad du manamaviai ne tik turi daugybę fizinių priemonių sujaudinti vienas kitą, bet ir geba jas nepaprastai įvairiai naudoti. Taip pat turėtų būti savaime suprantama, kad tokiu būdu sukelti įvairiausi malonumai tęsiasi beveik be galo. Nors mūsų, kaip ir normalių vyrų, vyriškiems organams reikėjo laiko pailsėti ir atsigauti, moteriškieji organai, kaip ir normalių moterų, galėjo funkcionuoti beveik nepaliaujamai neišeikvodami energijos, eskuduoti*, reaguoti ir jausti. Galėjo

*Išskirti skysčius. – *Vert. past.*

būti, kad mudviejų moteriški ištekliai viršijo normalius, nes mudu, kaip tvirtino Toras, turėjome Veneros apykakles.

Galbūt ne taip aiškiai pasireiškia dviejų manamavių, esančių seksualiame glėbyje, patiriamas jaudulys, ekstazė, apsvaigimas, aistra. Galiu tik apytikriai tai apibūdinti pasakydamas, kad tuo metu pajuntamas triskart stipresnis pojūtis nei jį patiria poruodamasis vyras su moterimi arba vyras su vyru ar moteris su moterimi. Flirtuodamas su kitais partneriais ar partnerėmis kartais įsivaizduodavau, kad aš, arba mudu abu, esame kitas žmogus ar keli žmonės iškart. Tačiau mudu su Toru iš tiesų buvome keli žmonės tuo pat metu, nes fiziškai vienu metu buvome ir vyras, ir moteris. Todėl, atėjus palaimos akimirkai, kiekvienas mūsų dalijosi kitų trijų ekstaze.

– Šįkart padarykime tai kitaip.

– *Ja*. Gerai.

– *Ja*... a-a-k.

Tik vienas dalykas trukdė man iki galo mėgautis šia naktimi – tai kažkur galvoje kirbanti nedidelė mįslė. Nuo to laiko, kai Svanilda pasakė, kad vardai Toras ir Tornas yra panašūs, kaskart išgirdęs Toro vardą aš tapdavau... Koks?.. Sumišęs? Susirūpinęs? Susijaudinęs? Sunerimęs? Tačiau kodėl? Galbūt nujaučiau, kas iš tiesų yra Toras. Tačiau vargu ar galimybė sužinoti, kad toks esu ne vienintelis, mane būtų suerzinusi ar išgąsdinusi. Šiaip ar taip, nuo pat vaikystės, kai sužinojau, kas esu, ilgesingai troškau sutikti panašų į save.

Tad galbūt nujaučiau kažką kita? Kad atsitiks kažkas baisaus, kai Tornas ir Toras susitiks? Negalėjau ir tuo patikėti. Jei gamta kada nors yra nulėmusi, kad du žmonės suteiktų vienas kitam džiaugsmo, būtų vienas kitam atsidavę, tai jie privalėjo būti Toras ir Tornas. Mačiau, kad Toro nekankina jokie būgštavimai. Vos tik išgirdęs apie mano egzistavimą – kad tame pačiame pasaulyje ir tuo pačiu metu gali gyventi

dar vienas *manamavis* – Toras iškart nekantriai susiruošė manęs ieškoti.

Dėl to kaltas Vidameras, *vizigotų* karališkojo dvaro Tolosoje emisaras, nes lankydamasis pas savo pusbrolį Teodoriką Novoje jis iš pradžių puikiai praleido laiką su miestiete Veleda, o paskui susitiko su hercogu Tornu.

Tada, išsiskirdamas su manimi, Vidameras pasakė:

– Aš tai apsvarstysiu... ir prisiminsiu...

Matyt, jis taip ir pasielgė, tik, regis, niekada iki galo nesuprato, kas iš tiesų sieja Veledą ir Torną. Šiaip ar taip, per šventinį susibūrimą Tolosoje, matyt, apsvaigęs nuo vyno, Vidameras užsiminė apie Novoje jį sugluminusius du žmones. Jis turbūt tik nerimtai ar net nešvankiai spėliojo apie tų žmonių prigimtį. Tačiau vienas pobūvio svečių, išgirdęs šiuos žodžius, iškart suprato tai, ko Vidameras nepajėgė. Jau kitą rytą Toras pasibalnojo arklį ir nušuoliavo į rytus, į Novą. Ten sužinojęs, kad aš išvykau į ekspediciją, nusekė iš paskos ir keliavo tol, kol galiausiai mane rado. Štai kaip mudu atsidūrėme vienas kito glėbyje.

– Ak, – linksmai pasiskundė Toras, – nuo paskutinio rangymosi mane suėmė mėšlungis.

Aš nusijuokiau.

– Matyt, kaip tik tai apaštalas turėjo galvoje sakydamas, kad dvasia norėtų, bet kūnas nepajėgia.

– Ne kūnas, o raumenys. Nesu toks sportiškas kaip tu. Truputį pailsėkime.

Kol vos virpėdami, nes buvome išsekę, gulėjome, paklausiau:

– Torai, ar prisimeni, ką tiksliai pasakė Vidameras?

– Ne. Jis man tik užsiminė, o ne iš tiesų pasakė, ką galiu rasti. Veleda, kurią jis minėjo, galėjo būti tikra moteris, apgaudinėjanti visus Novoje apsimesdama vyru Tornu. Tačiau aš vis tiek išvykau... turėdamas viltį...

– Sukorei tokį kelią genamas tik vilties, – susižavėjęs pagyriau.

– Turiu pasakyti, kad tu surengei velniškas lenktynes. Visą laiką gyvenau mieste, buvau išlepęs ir visai nesižaviu nuotykiais. Man visiškai nepatinka keliauti tyrais.

– Jei tau nepatinka keliauti, tai kodėl įsigijai arklį?

– Aš jo neįsigijau. Pavogiau.

– Pavogei? – sušukau apimtas siaubo. – Juk tai sunkus nusikaltimas! Tave pakars... nukryžiuos...

– Tik jei būčiau toks kvailas, kad grįžčiau į Tolosą, kur jį pavogiau, – nerūpestingai atkirto Toras.

Nustėrau. Dar niekada neteko girdėti, kad nusikaltėlis taip atsainiai prisipažintų įvykdęs baisų nusikaltimą. Žinoma, aš taip pat ne visada buvau įstatymus gerbiantis ir neturintis nuodėmių mirtingasis, bet apie savo nusižengimus niekada nesu kalbėjęs nerūpestingai ir linksmai apie juos galvojęs. Tačiau net ir tų žmogžudysčių, kurias įvykdžiau, neprilyginčiau niekšybei pavogti kito žmogaus, savo tautiečio, arklį. Šią piktadarybę gotų įstatymai ir papročiai smerkia labiau nei žmogžudystę. Labiausiai mane jaudino tai, kad piktadarys, netyčia ar sąmoningai pasielgęs labai nemoraliai, buvo artimiausias man savo dvasia žmogus pasaulyje... mano dvynys... likimo siųstas partneris...tiesą sakant, beveik aš pats.

Matyt, pajutęs, kad nuliūdau ir jam nepritariu, Toras pakilo ir ėmė vaikštinėti po kambarį, paskui atidarė spintą, kurioje prieš išvykdamas į deltą kartu su Svanilda buvau palikęs nereikalingus drabužius. Radęs tarp jų Veledos apdarus, Toras juos paėmė ir liesdamas pirštais ėmė apžiūrinėti. Jį ypač sužavėjo suvytas bronzinis krūtų laikiklis, kurį buvau nusipirkęs Hauštate. Toras jį užsidėjo ir vis dar nuogas priėjo prie dubens su vandeniu, kur kraipydamasis ėmė žavėtis savo atspindžiu. Jis jau buvo man parodęs savo moteriškus apdarus – tarp jų ir tokį patį kaip mano strėnraištį vyriškam organui paslėpti – tad garsiai nesipiktinau, kad bičiulis begėdiškai žaidžia su mano daiktais. Be to, matyda-

mas bjaurų kūjo formos randą ant jo nugaros pajutau Torui gailestį ir buvau linkęs atleisti net svarbesnius dalykus. Galbūt jis negerbia kitų žmonių turto dėl to, kad vaikystėje buvo skriaudžiamas.

–Ar neketini grįžti į Tolosą? – paklausiau. – Maniau, kad priklausai miesto aukštuomenei, jei dalyvavai pobūvyje karaliaus rūmuose.

– Jei priklausyčiau aukštuomenei, grįžčiau, – atsakė Toras ir dar kartą mane apstulbino paaiškindamas: – Esu – tiksliau, buvau – karaliaus Juriko žmonos karalienės Ragnos *cosmeta*.

– Ką? Vyras *cosmeta*? *Cosmeta*, vardu Toras?

– Vardu Genovefa. Ir ne vyras. Gimtojoje Tolosoje ir kitose *vizigotų* žemėse, kur buvau nukeliavęs su karaliene, mane pažinojo ir gerbė kaip sumanią *cosmetą*. Labai stengiausi nesuteršti savo reputacijos. Genovefa visada būdavo apdairi, kai panorėdavo pasielgti netaktiškai. Toru tapdavau tik tada, kai norėdavau patenkinti savo vyrišką aistrą. Tokias atvejais vogčiomis nusėlindavau į pigų viešnamį, kur moterys daug neklausinėja su jomis rujojančių vyrų.

– Įdomu, – tariau dar kartą. – Aš taip pat labai stengdavausi neišsiduoti, tik darydavau atvirkščiai. Aš viešai gyvenau kaip vyras.

– Juk sakiau, kad mane švelniai auklėjo. Buvau pamestinukas, kurį vienuolės užaugino ir išmokė tinkamų moteriai darbų: siūti, valyti, virti, o galiausiai kosmetikos taikymo ir plaukų dažymo bei garbanojimo meno. Tada palikau vienuolyną ir pradėjau gyventi savarankiškai.

– Tačiau kol gyvenai vienuolyne, ar nė viena vienuolė nepastebėjo... na... kad esi kitoks?

Toras nusišypsojo.

– Ką vienuolės gali žinoti apie tokius dalykus? Kai buvau vaikas, jos reiškė man užuojautą – vargšė mergaitė, kamuojama apgailėtino, bet nesukeliančio negalios nenorma-

lumo. Kai lytiškai subrendau, vienuolės pamatė, kad mano nenormalumu galima pasinaudoti. Jos galbūt nežinojo, kaip tai pavadinti, bet juo naudojosi, slapta – visos, pradedant vienuolyno vyresniąja ir baigiant naujokėmis. Tačiau visą laiką, kol gyvenau tarp vienuolių, jos mane laikė tik keistai išsivysčiusia moterimi. Aš jaučiausi taip pat.

– Kaip sužinojai tiesą?

– Kai sukako keturiolika, vienuolyno vyresnioji rado man vietą pas vieną Tolosos matroną. Netrukus ponios vyras dailiai mergaitei sugalvojo ir kitokių darbų. Kai jis pamatė mano... neįprastą įrankį, ne sutriko, o tik labai apsidžiaugė. Vyras jį pavadino „per daug išsiskleidusia rože" ir aiškino, kad mano organas jį žavi bei jaudina. Matyt, jam nė į galvą neatėjo, kad mano įrankis vieną gražią dieną gali pradėti konkuruoti su jo. Tačiau ponia tai suprato, kai vieną kartą mudvi maudėmės kartu ir ji pamatė mano per daug išsiskleidusią rožę. Tai ji mane išmokė elgtis kaip vyras – bent jau tuo požiūriu.

Toras nutilo ir gūžtelėjo pečiais.

– Ak, mano bendravardi, karaliaus Alareiko žmona, karalienė Ragna, taip pat buvo svetimautoja. Daugiau nei metus aptarnavau šeimininką ir šeimininkę, kartais vos ne vieną po kito. Ponia puikiai žinojo, kad esu jos vyro nimfa, ir niekada dėl to neprieštaravo. Tačiau kai karalius nutvėrė mane energingai vaidinantį satyrą jo žmonai, įsiuto, o paskui pravirko. Tada jis išdegino man žymę nugaroje ir išvarė.

– Na, tikėkimės, tavo nuoskaudos, skandalai ir veidmainystės baigėsi. Galbūt nuo šiol pajėgsi patenkinti visus savo geismus nesislapstydamas ir neieškodamas. Ar klaidžiodamas.

– Nori pasakyti... su tavimi? – Toras numetė ant žemės mano Veledos apdarus ir nusišypsojo. – Su tavimi ir nesislapstant? Tik su tavimi? – Netrukus Toras atsigulė greta manęs ir ėmė švelniai glamonėti. – Ar tai reiškia, kad tu jau mane įsimylėjai? O gal tai tik geismas? Tačiau ir geismas reiškia meilę!

– Palauk, palauk, – švelniai tariau. – Leisk man papasakoti, ką draugams pasakiau apie tave.

– Kodėl?

– Kad nepaneigtum mano pasakojimo, kai kalbėsi su Meirusu, Svanilda ar Lerva.

– Kodėl turėčiau su jais kalbėti?

– Nes dabar mes visi vienaip ar kitaip susiję su mano misija surinkti gotų istoriją.

Toras atsitraukė nuo manęs.

– Tikėjausi, kad po šios nakties tu mesi tą kvailą misiją.

– Mesiu? Aš vykdau karaliaus užduotį!

– Na, ir kas? Aš nepaaiškinęs ir neatsiprašęs pabėgau nuo karalienės, kad rasčiau tave. Tikriausiai karalienė Ragna mane prakeikė. – Toro, matyt, tai negąsdino, nes jis suprunkštė ir pridūrė: – Esu tikras, kad dabar, netekusi mano paslaugų, šėlsta kaip tikra ragana.

– Man glosto širdį tai, kad labai energingai manęs ieškojai. Tačiau privalau priminti, kad buvai tik *cosmeta*. Aš esu karaliaus maršalas.

Toras pasitraukė nuo manęs dar toliau ir irzliai pareiškė:

– *Akh, ja*. Tik *cosmeta*. Niekingas tarnas prašo atleisti, jūsų šviesybe. Esi kur kas pranašesnis už mane. Aš privalau amžinai tenkinti tavo norus.

– Nurimk. Neketinau tavęs menkinti ar...

– Tavo rangas aukštesnis, Tornai, bet tik tada, kai esi apsirengęs ir prisisegęs savo skiriamuosius ženklus. Dabar lovoje aš matau tik du nuogus *manamavius*, kurie abu yra nenormalūs, visų normalių žmonių niekinami. Nė vienas jų nėra nei geresnis, nei aukštesnės visuomeninės padėties už kitą.

– Teisybė, – sutikau, bet įsitempęs. – Tačiau privalai sutikti, kad tau tektų išsižadėti kur kas mažiau nei maršalo rango.

Toras staiga vėl atlyžo.

– Ak, mes baramės, tarsi banalūs vyras ir žmona. Daugiau taip nesielkime. Mudu privalome atsispirti prieš visą pasaulį. Na... leisk man tave vėl apkabinti...

Netrukus mes darėme tai, kas kitiems dviem bet kurios lyties žmonėms būtų anatomiškai neįmanoma. Ir šio veiksmo kulminacija buvo tokia stulbinamai dangiška, kurios kitos lyties, išskyrus *manamavius*, atstovams aprašyti neįmanoma, o ir pasakyti galima tik tokiems *manamaviams*, kaip Toras ir aš, kuriems nusišypsojo nepaprasta laimė rasti kitą *manamavį* ir su juo susiporuoti.

Taip pat turiu prisipažinti dėl vieno dalyko, antraip kitų mano veiksmų nebus įmanoma suprasti.

Jei jau atvirai, paryčiu buvau apgailėtinai apsvaigęs. Jokiu būdu neįsimylėjau, net nebuvau apkvaišęs dėl Toro, tiesiog mane sukrėtė jo suteikto lytinio pasitenkinimo perteklius. Vargu ar reikia sakyti, kad manęs niekada nekamavo krikščioniška drovumo yda, aš niekada neslopinau savo lytinio alkio ir nepraleisdavau progos jį numalšinti. Tačiau dabar pasijutau tarsi rajūnas, kuris ilgą laiką kukliai maitinosi ir galiausiai atsidūrė prie gausiai skanumynais nukrauto stalo, kad ir vėl patenkintų savo nepasotinamą rajumą. Kadangi dabar tapau tarsi savo lytinio persisotinimo įkaitu, supratau, kodėl girtuokliai tampa vyno vergais arba kodėl senasis atsiskyrėlis Galindas bodėjosi bet kokios draugijos ir komforto, išskyrus tą, kurį jam teikė prakeiktų žolelių rūkymas.

Kai baigėme dar vieną jausmingo ištvirkavimo raundą ir mūsų kūnai suspindo nuo prakaito, kreipiausi į Torą:

– Kadangi atsekei mane iki čia ir žinojai apie mano ekspediciją, turėtum kartu joje dalyvauti, o ne raginti ją mesti.

– Nekenčiu kelionių ir gyvenimo po atviru dangumi sunkumų, – atšovė bičiulis. – Man kur kas labiau patiktų turėti pastogę. O kad ją turėčiau – kartu su tavimi – privalau nedvejodamas atsisakyti savo dvilypės asmenybės abejotinų privalumų. Taip pat neturėčiau bijoti būti toks,

koks esu, ir linksmai iškęsti nešlovę, kurią galiu užsitraukti. Kodėl tu nenori pasielgti taip pat, Tornai? Novoje sužino jau, kad esi gana turtingas, ir man parodė tavo puikų dvarą. Kodėl mudviem paprasčiausiai negrįžti ten, kartu gyventi nerūpestingai, patogiai ir laimingai, prasčiokams leidžiant galvoti ir sakyti, ką tik jie užsimano.

– *Liufs Guth*! – sušukau. – Aš dirbau, koviausi ir žudžiau, kad pelnyčiau hercogo titulą bei turtus ir įgyčiau padėtį visuomenėje. Ar ilgai, tavo manymu, būčiau hercogas, jei karalius Teodorikas sužinotų, kad kilmingą titulą suteikė *manamaviui*? Ar ilgai būčiau turtingas? Arba turėčiau tą dvarą? Ne, neatsisakysiu visko, ką turiu, vien tik todėl, kad parodyčiau, jog metu iššūkį normaliam pasauliui.

Staiga supratau, kad kalbu kaip krikščionis: atkakliai trokštu būti geras ir dorai elgtis tik todėl, kad už tokį elgesį bus atlyginta. Todėl pridūriau:

– Mudu su Teodoriku susidraugavome gerokai anksčiau nei jis tapo karaliumi, o aš jam prisiekiau ištikimybę, ir Teodorikas paskyrė mane maršalu. Mudu susitikome pirmą kartą, kai Teodorikas išgelbėjo mane nuo mirties įkandus gyvatei. Jam esu skolingas daugiau nei vasalo ištikimybę karaliui, jam esu skolingas vyro draugišką ištikimybę. Įgydamas hercogo privilegijas taip pat prisiėmiau ir atsakomybę. Maža to, privalau išsaugoti savigarbą. Sutikau įvykdyti šią misiją, todėl ją tęsiu. Gali vykti kartu, Torai, arba likti ir laukti. Rinkis pats.

Galbūt šie žodžiai nuskambėjo tvirtai ir valdingai, bet iš tiesų tai buvo silpnavalio žmogaus išsisukinėjimas. Neužsiminiau apie trečią galimybę: kad Toras galėtų grįžti į Tolosą arba iškeliauti ir palikti mane visam laikui. Toras turėjo pastebėti, kad išvardijau tik dvi iš trijų galimybių, tačiau nerodė jokio džiaugsmo, tik paniuręs tylėjo. Tad laukdamas, kol jis pasakys ką nors panašaus į „Vyksiu kartu su tavimi“ arba „Aš tavęs palauksiu“, tarstelėjau:

– Beje, mano draugė Svanilda anksčiau taip pat buvo *cosmeta*. Iš pradžių Teodoriko sesers princesės, paskui...

Į šiuos mano žodžius Toras sureagavo audringai:

– Štai kaip! Reikalauji, kad būčiau ištikimas, bet pats visą kelią nuo Novos turėjai tą prostitutę.

– Nieko iš jos nereikalavau... – mėginau prieštarauti.

– Sakei, kad man daugiau nereikia nieko ieškoti. Ar klaidžioti. O dabar teigi, jog nuo šiol turėsiu tavimi dalytis su ta kekše?

– Ne, ne, – neryžtingai užginčijau. – Taip būtų neteisinga. Vildamasis, kad tu sutiksi keliauti su manimi, jau kalbėjau su Svanilda... ir leidau suprasti, kad netrukus galiu atsisakyti jos draugijos...

– Tikiuosi, taip ir bus! O kas tas Lerva, apie kurį kalbėjai? Gal tavo sugulovas vyras?

Išgirdęs tokį absurdišką kaltinimą buvau priverstas nusijuokti, dėl ko mano perspėjimas Torui tapo nebe toks griežtas.

– Klausyk. Sakydamas, kad be drabužių ir kitų paviršutiniškumų esame lygūs, buvai teisus. Jei nuo šiol norime būti pora, pažadu, kad nesielgsiu kaip valdingas vyras ar valdinga žmona. Tačiau tą patį privalai pažadėti ir tu. Atmink viena: tai mano ekspedicija. Vykdysiu ją kartu su tais, kuriuos pats pasirinksiu, ir, kad ir kiek mūsų būtų, kai reikės spręsti ar įsakinėti, aš būsiu mūsų grupelės vadas.

– Ajajai! – staiga pralinksmėjo Toras. – Dar vienas barnis? Kodėl tu vis ieškai priežasčių bartis, Tornai, ir tuščiai eikvoji mūsų pirmąją naktį? Eikš, pasibučiuokime, pamirškime barnius, o tada grįžkime prie...

– Torai, netrukus pradės švisti.

– Na, ir kas? Kai pritrūksime jėgų arba vaizduotės daryti ką nors kita, miegosime. Tada galėsi vykti į savo ekspediciją, o aš, žinoma, keliausiu kartu su tavimi. Gotų klajonių maršrutui jau keli šimtai metų, jis gali dar truputį palaukti. Mano... geismas... yra primygtinesnis. O tavo, *niu*?

Tuo metu nei aš mylėjau Torą, nei Toras mane. Tačiau reikia pripažinti, kad mudu nuo pat bendravimo pradžios buvo užvaldęs beveik beprotiškas vienas kito geismas, tarsi mus būtų apkerėjusios piktosios dvasios ar gašlumo skoliai. Mus buvo apėmusi nimfolepsija, nes kai dar kartą tą naktį susipynėme, kažkuris suaimanavo:

– Ak, kaip norėčiau tau pradėti kūdikį...

O kitas atsakė:

– Ak, kaip norėčiau tau pagimdyti kūdikį...

Tačiau neprisimenu, kuris mūsų ištarė tuos ar kitus žodžius.

– *Iésus Xristus*!

Šiuos žodžius Svanilda ištarė negarsiai, bet aš prabudau ir pagalvojau, kad tai vienintelis kartas, kai išgirdau Svanildą tariant Jėzaus vardą kaip keiksmažodį. Tada su palengvėjimu prisiminiau, kad mudu su Toru esame susisupę į antklodes, nes pro kambario langą sklido ryški dienos šviesa, ir Svanilda pamatė, kad mudu gulime apsikabinę. Paskui trinktelėjo durys, ir mergina atatupsta išėjo iš kambario. Išsiritau iš lovos, bet Toras tik nusijuokė:

– Ji akylai tave saugo, *niu*?

– Nutilk, – suurzgiau ir ėmiau apgraibomis rengtis.

– Na, jei ji anksčiau nenutuokė apie tavo paslaptį, tai dabar žino. Ir jei pažįsti moteris – o aš jas labai gerai pažįstu – ji netrukus apie tai papasakos visiems.

– Aš taip nemanau, – sumurmėjau. – Tačiau privalau būti tikras.

– Yra tik vienas būdas užčiaupti moteriai burną. Žeme, kai ją palaidoji.

– Ar tu nutilsi pagaliau? Prakeikimas, kur mano kitas batas?

Toras atsikėlė, pagrabaliojo po lova ir išsiviepęs padavė man batą. Nors buvau susierzinęs, jaučiau kaltę ir nerimą, vėl susižavėjau ryškios saulės apšviestu nuogu jo kūnu. Kad ir kaip būtų negalantiška, turėjau pripažinti, jog Toro

judesiai gracingesni nei Svanildos. Tačiau kai jis apsigręžė ir skaisčiame jo kūne pamačiau mirtinai baltą randą, vaizduojantį Toro kūjį, krūptelėjau.

– Palydėsiu Svanildą į Meiruso namus, – tariau. – Tu, Torai, lik čia. Apsirenk, papusryčiauk, daryk, ką išmanai. Tik niekam nesirodyk akyse. Duok man laiko nuraminti Svanildą ir išsiaiškinti, ką ji suprato. Susitiksime vėliau dokuose, prie Meiruso sandėlio.

Apsigręžiau eiti, bet Toras sustabdė mane nepamirštamu moterišku judesiu, įrodančiu nuosavybės į mane teisę: nuėmė pūkelį nuo mano tunikos prieš išleisdamas į viešumą. Tada išskubėjau iš nakvynės namų. Maniau, kad Svanilda bus jau toli nubėgusi, bet ji tik liūdnai sliūkino per *pandokheíono* arklidžių kiemą. Kai ją pasivijau, paklausiau, kas pirmiausia atėjo į galvą:

– Ar jau pusryčiavai, Svanilda?

– Žinoma, – aštriai atsakė ji. – Jau beveik vidudienis. Pavalgiau pas Meirusą.

Kai mergina atsigręžė į mane, jos veidas buvo ne perkreiptas pykčio, o apsipylęs ašaromis.

Nusprendžiau neatidėlioti ir neišsisukinėti.

– Brangioji, juk pati man sakei prieš šios kelionės pradžią, kad bet kuriuo metu galiu tau pasakyti: „Pakaks, Svanilda".

Ji nusišluostė ašaras.

– Ak, brangusis Tornai, aš pati save drąsinau, kad kada nors tavęs neteksiu. Galbūt dėl kitos dailios princesės, tokios kaip Amalamena. Tačiau niekada nesitikėjau, kad neteksiu tavęs dėl vyro.

Su dėkingumu atsidusau. Vadinasi, mudu su Toru buvome pakankamai užsikloję antklodėmis. Svanilda manė žinanti tik tai, ką matė.

– Tačiau aš jau anksčiau tau sakiau, – aiškinau, – kad mudu su Toru praėjusią naktį turėjome daug ką aptarti. Tad kai įveikė miegas, tiesiog kritome į lovą.

– Vienas kitam į glėbį. Neveidmainiauk, Tornai. Aš tau nepriekaištauju. Šiaip ar taip, man nederėjo jūsų užklupti. Man nerimą kelia tik tai, kad... maniau, jog gerai tave pažįstu.

Nelabai nudžiugau, kad mudu su Toru palaikė niekingais *concacati**, tačiau tai buvo geriau nei mus atpažintų, kas esame iš tiesų, ir galbūt garsiai apie tai paskelbtų.

– Man labai gaila, Svanilda, kad tu tai sužinojai. Ar bent jau kad sužinojai taip nemaloniai. Tačiau dar yra ir kitų dalykų, apie kuriuos tu nenutuoki. Jei tą žinotum, galbūt palankiau į mane žiūrėtum.

– Aš apie tave blogai negalvoju, – nuoširdžiai pareiškė Svanilda. – Leisiu tau... rinktis. Tačiau tavęs nepaliksiu. Tęskime misiją kartu.

– Ne.

Svanilda negalėjo patikėti.

– Tu išsižadi ekspedicijos?

– Ne, išsižadu tik tavo draugijos. Norėčiau, kad grįžtum į Nową.

Mergina atrodė labai prislėgta.

– Ak, Tornai, kai tau sakiau, kad gali man pareikšti: „Svanilda, pakaks“, turėjau galvoje, jog nuo tos akimirkos būsiu nuolanki tavo tarnaitė. Prašau... leisk man būti nors ja.

Papurčiau galvą.

– To negalėtum pakęsti nei tu, nei aš, nei kas nors kitas. Privalai tą suprasti, ir geriau dabar nei vėliau.

Svanilda visai nusiminė.

– Prašau, Tornai!

– Svanilda, aš nelabai tikiu pranašais, bet galbūt kartkartėmis verta jų paklausyti. Vakar vakare Meirusas išpranašavo, kad kaip tik šiandien tu nustosi mane mylėti. Siūlau, kad taip ir padarytum.

---

*Homoseksualais. – *Vert. past.*

– Negaliu!

– Pasistenk. Tada mums bus lengviau išsiskirti, o tą padaryti mudu privalome. Dabar eikime kartu į senojo žydo namus. Esu apdujęs, nes per mažai miegojau. Paprašysiu Meiruso vyno, kad jis mane prikeltų, ir ko nors užkąsti.

Pasitikdamas mane Meirusas tik suurzgė, nelabai noriai liepė tarnui atnešti valgyti ir skvarbiu žvilgsniu šnairavo tai į mane, tai į Svanildą. Ji atsekė paskui mane tylėdama, vos vilkdama kojas ir liūdnu veidu. Tačiau mergina neišdavė Dumblininkui, ką sužinojo *pandokheíone*, tik pasakė, kad nusives ten savo arklį pasiimti kambaryje likusių daiktų. Aš pats turėjau pranešti Meirusui, kad siunčiu Svanildą namo, į Novą, – kad mūsų draugija nebūtų per didelė, paaiškinau. Tai išgirdęs senasis žydas dar labiau paniuro, tad pamėginau jį pralinksminti pranešdamas:

– Mudu su kolega Toru aptarėme žvalgytojo klausimą ir nusprendėme, jog leisime Lervai joti kartu, bei pasistengsime, kad jis saugiai pasiektų Gintarinę pakrantę.

– *Thags izei* jums abiem, – gižiai sumurmėjo Meirusas.

Aš toliau neskubiai valgiau ir gėriau, kol senasis žydas išsitiesęs padėkojo:

– *Thags izvis*, *saio* Tornai. Tikiuosi gerai pasipelnyti iš šio sumanymo ir esu tikras, kad Maghibui bus pravartu pamatyti pasaulį. Taip pat viliuosi, kad armėnas ir naujasis jūsų draugas Toras bus bent pusę tiek vertingi kompanionai, kiek buvo Svanilda.

Nesiteikiau atsakyti į šiuos Dumblininko žodžius ir pakilau nuo stalo.

– Tada eime, pasakysime Lervai, kad ruoštųsi kelionei. Taip pat norėčiau apžiūrėti arklį, kurį jam pažadėjote.

– Maghibas laukia jūsų sandėlyje. Pasakysiu arklininkui, kad atvestų kelis arklius, ir jūs išrinksite.

– Gerai, – pritariau. – Toras taip pat ten prie mūsų prisijungs. Judu ir vėl pasimatysite.

– *Biy yom sameakh.*

– Ką?

– Pasakiau: „Ak, kokia džiaugsminga diena“, – suurzgė Meirusas ir nuėjo galinių durų link.

Aš išėjau pro priekines.

Lerva stovėjo sandėlio tarpduryje, tarsi nekantriai manęs lauktų, tačiau mane išvydęs, regis, nenudžiugo. Armėnas laikė pabalnoto ir apkrauto ryšuliais Svanildos arklio vadeles, tad nusprendžiau, kad mergina taip pat yra čia ir laukia viduje, kad atsisveikintų, kai mes visi susirinksime.

– *Háils*, Lerva! Turiu tau gerą naujieną. Jei vis dar esi nusiteikęs ieškoti nuotykių, mudu su Toru kviečiame joti kartu.

Lerva nepuolė karštai dėkoti ar šokinėti iš džiaugsmo, tik tarė:

– Ponia Svanilda...

– Žinau, – pertraukiau jį. – Mes visi su ja atsisveikinsime.

– Jūs žinote? – spigtelėjo jis ir išvertė akis.

– Kas tau atsitiko? – paklausiau.

– Man? – sumekeno Lerva ir parodė į sandėlio vidų.

Spėliodamas, ką armėnas turi galvoje, žengiau į patalpą. Kai akys netrukus apsiprato su tamsa, supratau, ką Lerva norėjo pasakyti: nuo aukštos kampinės sijos karojo odinių pakinktų raizginys, tvirtai įsitempęs, nes apatiniai jo dirželiai buvo apsivilję aplink mažo kadarojančio lavono kaklą.

7

Akimirksniu išsitraukiau kardą, perrėžiau odinius pakinktus ir sugavau suglebusį kūną, tačiau iškart supratau, kad gaivinti jau per vėlu. Švelniai paguldęs dar šiltą lavoną ant šieno ryšulio, lyg sau, lyg ir lūkuriuojančiam Lervai pasakiau:

– Kaip žmogus gali tokią gražią saulėtą dieną įslinkti į šią drėgną, dvokiančią patalpą ir pasidaryti tokį siaubingą dalyką?

– Ji tikriausiai manė, kad jūs pritarsite, – pasigirdo gargždus balsas, ir aš supratau, kad šalia mūsų stovi Meirusas. – Svanilda visada buvo pasirengusi padaryti bet ką, kad tik jums įsiteiktų.

Dumblininko žodžiuose buvo per daug tiesos, kad galėčiau prieštarauti, tad mėginau išsisukti kalbėdamas dviprasmiškai. Atsigręžęs piktai pareiškiau:

– O gal ji tiesiog padarė tai, ką jūs išpranašavote, Dumblininke? Kodėl mėginate apkaltinti mane, jei galėjote nuo to apsaugoti?

Meirusas nepasidavė.

– Aš tik išpranašavau, kad baigsis jos meilė jums. Nenumačiau, kaip tai įvyks – per paskutinį meilės padiktuotą poelgį. Ar pasiaukojimo. Ji jūsų išsižadėjo, *saio* Tornai. Tačiau dėl ko?

– Galbūt dėl pareigos ir likimo, – pasigirdo dar vienas švelnus, bet prikimęs balsas. – Vykdantis misiją vyras neturėtų temptis nereikalingą paprasčiausią...

– Torai, užsičiaupk, – amtelėjau, o Meirusas pervėrė atvykėlį smerkiamu žvilgsniu.

Kurį laiką visi tylėjome, paskui aš vėl prabilau:

– Aš ją išsiunčiau namo, į Novą. Pamiršau, ką kartą Svanilda man yra sakiusi. Neturėdama ponios ar pono, ji jausdavosi vieniša našlaitė. Matyt, tai pastūmėjo ją... – pakėlęs galvą pamačiau, kad Toras žvelgia į mane šaipydamasis, beveik įžūliai. Tad iš visų jėgų pasistengiau apsimesti esąs vyriškai šiurkštus. – Kad ir kokia būtų priežastis, – kalbėjau toliau kaip įmanydamas šalčiau, – gaila... kad Svanilda tai padarė... – Išsigandau, kad mano balsas tuoj užlūš, tad atsigręžęs kreipiausi į Meirusą: – Suprantate, ji – krikščionė ir padarė mirtiną nuodėmę pasipriešindama Dievo valiai, Jo malonin-

gumui ir bausmei. Svanilda turi būti palaidota be kunigo, apeigų ir nuodėmių atleidimo, ji nusipelnė būti prakeikta ir užkasta nešventintoje žemėje, nepaženklintame kape.

Meirusas su panieka nusispjovė:

– *Tsephúva.*

Matyt, tai buvo itin nešvankus keiksmažodis.

– Galite blogai galvoti apie judaizmą, maršale, bet ši religija nėra tokia šalta ir žiauri kaip krikščionybė. Palikite vargšę merginą man. Aš pasirūpinsiu, kad ji būtų palaidota su nekrikščioniška užuojauta, padoriai ir oriai.

– Ačiū jums, gerasis Dumblininke, – iš visos širdies padėkojau. – Atsilygindamas už jūsų paslaugą noriu pasiūlyti arklį Lervai. – Atsigręžiau į armėną. – Jei vis dar nori keliauti su mumis, ana ten stovi jau pabalnotas Svanildos arklys.

Maghibas neryžtingai dairėsi tai į mane, tai į Meirusą, tai į Torą, kol galiausiai šeimininkas paragino:

– Imk jį, Maghibai. Jo veislė geresnė už bet kurio arklio iš mano arklidės.

Lerva skėstelėjo rankomis parodydamas, kad pasiduoda.

Tada Meirusas – ir tai man pasirodė keista – paklausė ne manęs, o Toro:

– *Fráuja* Torai, gal malonėtumėte perskaityti mano parašytą pergamentą ir patikrinti, ar jis teisingas? Šiame dokumente Maghibui suteikiama teisė atstovauti mano interesams prekiaujant gintaru.

Toras lengvai išraudęs šastelėjo nuo ištiesto pergamento ir, regis, akimirką sutriko. Tada, vėl pradėjęs elgtis, kaip nuolatos kartojo Meirusas, „arogantiškai“, išdidžiai pareiškė:

– Nieko neišmanau nei apie prekybą gintaru, nei apie raštvedybą. Taigi nieko nežinau apie nuobodų raštininkų užsiėmimą skaityti.

– Tikrai? – sumurmėjo Meirusas ir padavė pergamentą man. –Maniau, kad karaliaus Juriko emisaras, pasiųstas rinkti istoriją, privalo mokėti skaityti.

Apsimesdamas, kad pastarieji žodžiai man nepadarė jokio įspūdžio, išskleidžiau dokumentą, perbėgau jį akimis, linktelėjau ir įsikišau į tuniką. Tačiau iš tiesų buvau sutrikęs labiau nei Toras. Nors nebuvau toks įžvalgus kaip Dumblininkas, prieš pasirinkdamas privalėjau įsitikinti, kad Toras yra pakankamai kvalifikuotas būti mano „kolega istoriku". Tiesiog pamaniau, kad toks iškalbingas žmogus, koks yra Toras, turėtų būti raštingas. Tačiau karališkojo dvaro *cosmeta*, nuolat girdinti rūmų ponių pokalbius, lengvai išmoksta tariamo rafinuotumo ir kultūros. Kad ir kaip ten būtų, kreipiausi tik į Lervą:

– Svanildos mantoje gali rasti miegamųjų kailių, žieminį kelioninį apsiaustą. Esi ne daug stambesnis už ją... Ten taip pat yra rakandų maistui gaminti.

– Atleiskite, *fráuja*, – nuolankiai numykė Lerva, – aš nemoku gaminti maisto.

– Bent jau tiek moka Toras, – tariau šelmiškai leisdamas suprasti, kad Toras galbūt daugiau nieko nemoka, ir pajutau pasitenkinimą išvydęs, kaip jis iš pykčio užriečia galvą. Tada paskelbiau pirmąjį savo, kaip šios grupės vado, įsakymą: – Šioje kelionėje valgį mums gamins Toras.

Kai pasilenkiau paskutinį kartą pabučiuoti Svanildą, Toras vėl piktai nužvelgė mane. Tačiau lūpomis paliečiau tik negyvos merginos ranką, nes pasikorusio žmogaus veidas yra per daug siaubingas, kad galėtum jį bučiuoti. Mintyse atsisveikinau su ja ir pažadėjau: jei po šios kelionės liksiu gyvas ir parašysiu gotų istoriją, dedikuosiu ją Svanildai.

Kai Lerva susikrovė savo mantą už balno, visi trys išjojome iš Noviodunumo. Šįkart neleidau armėnui joti mano Veloksu nusprendęs, kad jam laikas pradėti mokytis raitelio meistriškumo nesinaudojant balnavirvėmis. Taip pat pagalvojau, kad Lerva tik pusę dienos praleis balne, nes išsiruošėme į kelionę gana vėlai, tad jam ne per daug įskaus kūną ir per naktį jis atsigaus ir kitą dieną vėl pajėgs joti.

Kadangi jau buvau prisižiūrėjęs monotoniškų pievų, apsidžiaugiau, kad Lerva vedė mus ne tiesiai į šiaurę. Patraukėme į Danuvijaus aukštupį, grįždami į vakarus. Lerva paaiškino, kad maždaug po poros dienų turėtume rasti Danuvijaus intaką Piretą, atitekantį iš šiaurės, tada keliausime į jo aukštupį. Tad trauksime į šiaurę miškingu upės slėniu ir galėsime grožėtis žaliu peizažu ir maitintis gausybe miško žvėrių.

Pastebėjau, kad nors Lerva jojo ant savo arklio kratydamasis tarsi netvarkingai sumesta pagalių krūva ir nepajėgė priversti arklio bėgti tolygia risčia, kažkokiu būdu jis įsigudrindavo visada joti greta manęs, kad aš įsiterpčiau tarp jo ir Toro. Tai, kad Lerva akivaizdžiai šalinosi Toro, vertė mane spėlioti, kas šis Toras yra iš tiesų – arba tiksliau, kad aš apie jį beveik nieko nežinau.

O ir tai, ką žinojau, vargu ar galima laikyti vertomis pagyrimo savybėmis. Toras buvo išsišokėlis prasčiokas, baisus savimyla, toks arogantiškas, kad gyrėsi savo neišmanymu, ir toks įžūlus, kad pasivadino dievo vardu. Jis prisipažino, kad yra vagis, neturintis elementariausio padorumo jausmo, negerbiantis valdžios, įstatymų ir papročių, niekinantis kitų žmonių nuosavybę, teises ir jausmus. Jis buvo fiziškai patrauklus, tad kiekvienas sutiktasis norėtų su juo susidraugauti, bet Toras elgėsi taip šiurkščiai, kad draugiškumo jam jausmas kaipmat dingdavo. Palengva turėjau pripažinti, kad, regis, niekas nemėgo Toro. Kažin ar jis patinka net man?

Tarsi išgirdęs mano mintis, Toras prabilo:

– Kol kas šioje kelionėje dieviškas vardas man labai pravertė. Jis, matyt, kitiems kelia pagarbią baimę. Manęs nė karto neužpuolė plėšikai, neapvogė vagys ir neapgavo *gastsraznų* savininkai. Galiu tik spėti, kad grėsmingas vardas mane saugo. Jau sakiau, kad stengiuosi pasinaudoti kiekviena smulkmena. Tornai, gal mums vertėtų pasiųsti Lervą į priekį, kad jis žmonėms skelbtų apie atvykstantį Torą. Tai galėtų mums padėti išvengti nepageidaujamų susidūrimų.

Atmečiau šį jo siūlymą.

– Esu daug kartų keliavęs po šį žemyną skersai ir išilgai, ir man niekada nereikėjo šitaip apsidrausti. Manau, galime be to apsieiti, Torai, ir nežeminti Lervos verčiant jį vaidinti mūsų vergą.

Toras suirzęs garsiai suprunkštė, bet nemėgino primygtinai įtikinėti, tad aš grįžau prie savo apmąstymų.

Toras kaip asmenybė visiškai nepatrauklus. Tačiau turėjau prisipažinti, kad neketinau nutraukti mūsų santykių, nors jo būdas labai atgrasus. Toks sprendimas nedaro man garbės. Tarsi girtuoklis ar senasis atsiskyrėlis Galindas – kurie tikrai mėgaujasi ne pigiu vynu ar dvokiančiomis žolelėmis, o tik jų poveikiu – aš taip pat negalėjau išsižadėti Toro, kaip jie nepajėgė atsispirti vynmaišiui ar dūmams. Kad ir koks buvo išorinis Toro grožis ir abejotina moralė, buvau geismo, kurį tik vienintelis visame pasaulyje Toras galėjo patenkinti, vergas. Turiu prisipažinti, kad gailėjausi neliepęs Lervai joti priekyje mūsų. Nenorėjau praleisti nė vienos nakties be Toro savo glėbyje, bet taip pat negalėjau leisti, kad Lerva mus pamatytų ar išgirstų. Tačiau netrukus sužinojau, kad Toro tokie suvaržymai visai nekamuoja.

– Didelio čia daikto, – atšovė jis, kai sustojome įkurti stovyklą ir aš užsiminiau apie savo būgštavimus. – Tegul tas storžievis pasipiktina. Juk jis tik armėnas. Neketinu atsisakyti savo malonumų, net jei jis būtų vyskupas.

– Tu neketini, – sumurmėjau, – bet aš nenoriu išsiduoti. Puikiai žinai, kaip armėnai mėgsta kalbėti.

– Tada leisk man bent iš dalies nusimesti kaukę. Kol Lerva ten rūpinasi arkliais, aš apsirengsiu Genovefos drabužiais ir dėvėsiu juos tol, kol jis bus su mumis. Galime jam pasakyti, kad tik dėl svarbių valstybinių paslapčių iki šiol buvau persirengęs vyru. – Mintis atrodė išmintinga, ir aš pagalvojau, kad tai – kilniausias Toro gestas, iki bičiulis pašaipiai pridūrė: – Tu mane paskyrei grupės viréja. Tad tu-

rėčiau apsirengti šiam vaidmeniui tinkančius drabužius ir nuolankiai vergiškai elgtis, kaip dera maršalo pavaldinei.

Norėdamas pajuokauti atkirtau:

– Na, kai sutems, mudu pakaitomis būsime vienas kito pavaldiniai.

Tačiau nė vienas nenusijuokėme, ir aš iškart susigėdau, kad leidausi į vulgarybes.

Vis dėlto gudrybė veikė gana sėkmingai. Kai atėjo Lerva, nešinas glėbiu malkų laužui, jis tik truputį nustebo radęs mane šnekučiuojantį ne su Toru, o su jauna moterimi. Armėnas linktelėjo, kai pristačiau ją kaip „Genovefą", ir, jei turėjo kokių nors abejonių dėl mūsų sukurptos istorijos, garsiai jų neišsakė, tik tarė:

– Kadangi šiandien nieko nesumedžiojome, net nematėme nė vieno žvėries, galbūt jūs, *fráuja* Tornai ir *fráujin* Genovefa, būsite patenkinti sužinoję, kad aš apsidrausdamas iš *fráuja* Meiruso virtuvės paėmiau rūkytos mėsos ir sūdytos žuvies.

Mudu abu labai nudžiugome ir padėkojome Lervai už rūpestingumą, o Genovefa net noriai ėmėsi virėjos darbo – nuėjo su puodu prie upės ir atnešė vandens maistui išvirti. Nei ji, nei Lerva nesišaipė ir nepriekaištavo man, kaip grupės vadui, kad pamiršau apsirūpinti maistu. Tačiau supratęs, kad ši klaida – tai dar vienas apsvaigusio proto požymis, nusprendžiau mažiau dėmesio skirti savo naujajam bičiuliui ir nuo šiol labiau rūpintis savo pareigomis.

Kai pavalgėme kuklią vakarienę ir Genovefa smėliu iššveitė mūsų indus, o aš nakčiai apkasiau laužą, kiekvienas pradėjome tiesti savo kailius miegui. Lerva pagarbiai pasitraukė toliau palei upę, kad mūsų nematytų. Tačiau abejoju, ar jis mūsų negirdėjo, nes Genovefa-Toras ir Tornas-Veleda tą naktį laidė palaimingus šūksnius.

Kitą dieną ir visas likusias kelionės dienas – bent jau dienos metu – Toras liko persirengęs Genovefa, ir Lerva visada

kreipdavosi į jį *fráujin*, o aš – Genovefa. Pradėjau ją laikyti tik moterimi – bent jau dieną – ir pastebėjau, kad mintyse ėmiau Torą vadinti „ji". Iki to laiko nei kalbėdamas, nei mintyse nevartojau nei įvardžio „ji", nei „jis", nei jokio kito, nes nei senojoje, nei lotynų ar graikų kalbose ar, kiek man žinoma, jokioje kitoje kalboje nėra įvardžio, tinkamo *manamaviui*.

Iš ankstesnių kelionių į šį Danuvijaus ruožą gerai žinojau, kad upė čia labai vingiuota, raitosi, išsišakoja į daugybę atšakų ir ją supa tokia daugybė ežerų bei tvenkinių, tad galiu neatpažinti intako, kurio link mes keliaujame, bet Lerva iškart jį atpažino, vos tik atvykome. Nors Piretas ne toks įspūdingas kaip galingasis Danuvijus, į kurį jis įteka, upė vis dėlto yra gana plati. Ja plaukė nemažai baržų, o miškinguose krantuose kartkartėmis išvysdavome klestinčių ūkių ir kaimų, kai kurie jų buvo pakankamai dideli. Upėje knibždėte knibždėjo žuvų, o Lerva, pasirodo, buvo sumanus žvejys. Miškuose šmirinėjo daugybė žvėrių, ir man būdavo sunku išsirinkti, kurį sumedžioti vakarienei.

Kraštas į šiaurę nuo Danuvijaus buvo vadinamas Senąja Dakija, o visi Romos piliečiai, gyvenantys į pietus nuo Danuvijaus, jį laikė pirmykščiais tyrais be kelių, kuriuose gyvena tik laukiniai barbarai. Tačiau aš jau seniai žinojau, kad „barbarai yra visi kiti", tad nelabai bijojau susidurti su tikrais laukiniais. Tiesą sakant, dabar sužinojau, kad dauguma šių kraštų žmonių, nors ir neturėjo civilizacijos teikiamų patogumų bei papročių, laukiniuose tyruose įkūrė civilizuotas saleles, kuriose taikiai ir gana laimingai gyveno. Tiesa, tai šen, tai ten mes susidurdavome su tikrais barbarais, klajoklių šeimomis ir gentimis, kurios tik klajojo ir gyveno iš medžioklės bei miško teikiamų gėrybių. Tai buvo tautų, vadinamų avarais ir kutrigurais, palikuonys, matyt, hunų giminaičiai, nes jų veido oda buvo gelsva, akys padri-

busios, o jie patys – gauruoti, purvini ir utėlėti. Nė vienas mūsų sutiktas grėsmės nekėlė, tik įkyriai prašė išmaldos – ne pinigų, bet druskos, nereikalingų drabužių ar mūsų sumedžiotų žvėrių likučių.

Gyvenvietėse, kurias pakeliui aptikdavome, gyveno įvairių tautybių žmonės: slovėnai, kurios nors iš trijų atšakų gotai ar kitų, iš germanų tautų kilusių, palikuonys. Tačiau daugiausia čia buvo senųjų dakų, tikrųjų šių kraštų gyventojų, ainių, kurie senų seniausiai susigiminiavo su romėnų kolonistais ir išėjusiais į atsargą kariais. Šie palikuonys kalbėjo darkyta, bet suprantama lotynų kalba ir vadinosi rumaniais. (Tačiau kaimynai slovėnai ir germanai juos pašaipiai vadino *valakiais*, t. y. „vapaliotojais".) Suprantama, kiekvienoje bendruomenėje, net mažiausioje, buvo graikų, sirų ir žydų palikuonių. Jie, be išimties, buvo turtingiausi gyventojai, nes prekiavo prekėmis, gabenamomis baržomis Pireto upe.

Mes, trys keliautojai, retai ilgiau apsistodavome slovėnų kaimuose, nes jei ten ir būdavo nakvynės namai, tai tik nepatraukli *krčma*. Germanų bendruomenėse visada buvo galima rasti padorią *gasts-razną*, o rumanių – pakenčiamą *hospitiumą* (rumanių dialektu tariama *ospitunas*), kuriuose kartais net būdavo primityvi pirtis. Aš taip dažnai nebūčiau stojęs nakvynės, bet Genovefa primygtinai reikalaudavo kaip įmanoma dažniau sustoti ir atsigauti nuo „kelionėje apėmusio sąstingio". Tad užsakydavau mums kambarį – Lerva, suprantama, miegodavo arklidėje kartu su arkliais. Tačiau aš tvirtai priešindavausi dažniems Genovefos mėginimams gaišti laiką, nors ji labai prašydavo ir maldaudavo arba – kaip tikra, panaši į Ksantipę žmona – plūsdavo mane, užėjus įsiūčio priepuoliui.

Kad ir kaip ten būtų, laikas *gasts-raznose* ar *ospitunuose* nebuvo praleistas tuščiai, nes keliuose jų aptikau naujų istorinių duomenų. Kaip žinoma, nakvynės namai būna įsikūrę prie judrių kelių ir paprastai visą laiką jų savinin-

kai būna tos pačios šeimos nariai. Kadangi tokios įstaigos šeimininkas pats niekada niekur nekeliauja ir būna užsiėmęs tik kasdieniais darbais, vienintelė jo pramoga – klausytis apsistojusių svečių pasakojimų. Vėliau šias istorijas jis perpasakoja kitiems, taip pat ir savo sūnums, kurie po jo tampa įstaigos savininkais. Tad laikui bėgant kiekvienas užeigos šeimininkas sukaupia daugybę pasakojimų, gandų ir juokų. Kai kuriuos jis būna išgirdęs neseniai, bet dauguma būna seni – net senoviniai – papasakoti tėvo sūnui iš kartos į kartą. Ir kai šiam apsamanojusiam namisėdai atsibosta klausytis kitų žmonių kalbų, jis pradeda pasakoti pats, tad aš nesunkiai iš visų gotų ir rumanių savininkų išgirdau daugybę pasakojimų bei prisiminimų.

Ne viską, ką išgirdau, galima laikyti istoriniais faktais, kai kuriais pasakojimais buvo visai neįmanoma tikėti, o kai kurias istorijas jau buvau girdėjęs anksčiau. Tačiau kartais mane taip pakerėdavo koks nors nuobodžiai kalbantis nakvynės namų savininkas, kad užsisėdėdavau su juo prie *ospituno* židinio gerokai po vidurnakčio, kol Genovefa suirzusi pakildavo ir pertraukdavo:

– Ši istorija neturi nieko bendra su mūsų ekspedicija, be to, jau gerokai po vidurnakčio. Eime į lovą, Tornai.

Būdavau priverstas išeiti. Tačiau ne visada daug prarasdavau šitaip pasielgdamas, nes Genovefa dažnai būdavo teisi. Dauguma šių rumanių pasakotojų tik persąkydavo senovinius pagoniškus mitus bei pasakas. Viename *ospitune* savininkas man iškilmingai pareiškė:

– Jaunuoli, jei visą gyvenimą gyvensi dorai, numiręs pateksi į Avalonio laimės salas ir ten gyvensi palaimoje. Tačiau po kurio laiko turėsi atgimti ir ateiti į šį pasaulį nauju kūnu. Suprantama, nė vienas protingas žmogus savo noru neišsižadės laimės salų, kad atgimtų. Tau bus duota atsigerti užmiršimo vandens iš Letos upės. Jo išgėręs pamirši palaimą, kuria mėgavaisi Avalonyje, todėl patenkintas grį-

ši į žemę ir kęsi daugybę išmėginimų, kuriuos kiekvienam mirtingajam tenka patirti.

– Fui, Avalonis! – suurzgė *gasts-raznos* šeimininkas gotas. – Tai tik iškreiptas romėnų – ir rumanių – supratimas apie gotų pomirtinį pasaulį *Walis-Halla*, Votano „išrinktųjų menę". Pagonys iki šiol tiki, kad išrinktieji valtai – tai drąsiai mūšyje žuvę kariai. Juos nepaprastai nuožmios, bet gražios merginos, vadinamos *walis-karja*, pakelia ir iškilmingai nugabena į *Walis-Hallą*.

Tokių pasakojimų aš jau buvau girdėjęs, bet savininkai gotai papasakojo ir tai, ko nežinojau, ir šios žinios buvo labiau susijusios su mano renkama istorija. Man papasakojo, kad kai gotai išvyko iš savo ankstyvųjų gyvenviečių Gintarinėje pakrantėje, juos į žemyno gilumą, į pietus, ieškoti naujos tėvynės prie Danuvijaus žiočių vedė karalius Filimeras. O karalius Amalas Laimingasis buvo Amalingų giminės pradininkas.

Taip pat daug nauja sužinojau apie ankstyvųjų gotų papročius ir gyvenimo būdą.

– Mūsų protėviai, – pasakojo vienas senukas, – dar prieš įsigydami arklius ir išmokdami joti, kai medžiojo pėsti, patobulino paprastą ietį padarydami ją besisukančią. Medžiotojas apsukdavo spirale ieties kotą – supranti, tvirtai jos nepririšdamas – tada, laikydamas virvės galą, iš visų jėgų sviesdavo ietį. Sparčiai išsivyniodama virvė priversdavo paleistą ietį suktis, tad ji skrisdavo tiesiau ir stipriau smogdavo į taikinį.

– Vėliau, – pasakojo kitas senolis, – po ilgų klajonių mūsų protėviai atsidūrė lygumose, kur, laikui bėgant, išmoko panaudoti arklius ir jais jodinėti. Nuo tada gotai kovėsi ir medžiojo raiti, naudodamiesi kardais, ietimis ir lankais. Jie taip pat išrado ginklą, kurio nežinojo net geriausi pasaulyje raiteliai – hunai. Tai buvo *sliutras* – ilga virvė su kilpa gale ir slankiojančiu mazgu. Šuoliuodamas risčia gotų karys galėda-

vo užmesti šią kilpą iš labai didelio atstumo, stipriai užveržti ant aukos – ar tai būtų medžiojamas žvėris, ar žmogus, ar jo arklys – ir akimirksniu surišti grobį. Svarbiausia, kad šis ginklas buvo tylesnis net už strėlę, jis idealiai tiko iš pasalų užpulti priešo raitelį arba pargriauti išstatytą sargybinį.

Šimtmečius klajodami gotai išrado ne tik ginklų.

– Jie išmoko alanių, senovės dakų ir kadaise buvusių kultūringų skitų menų, – papasakojo man viena senolė. – Šios tautos dabar išsisklaidė arba išsigimė ar visai išnyko, bet jų menai gyvuoja gotų amatininkų protuose ir rankose. Mūsų juvelyrai moka susukti aukso vielą į žavų filigraną, išplakti skardą, įtrinti emalį į raižinius, įtvirtinti brangakmenį aukso ar sidabro lakšte, kad akmuo spindėtų ryškiau.

Tačiau palengva lavindamiesi, kultūrėdami ir tobulėdami gotai, regis, netapo ištižėliai ir nepamiršo savo kartais žiaurių elgesio taisyklių.

– Nė vienas gotų karalius niekada nėra primetęs jokio įstatymo savo pavaldiniams, – aiškino dar kitas senolis. – Vieninteliai gotų įstatymai buvo sumanyti dar senovėje ir tik ilgą laiką jų laikantis paaiškėjo, kad šiuos įstatymus reikia gerbti. Žmogus, sugautas darant nusikaltimą, yra laikomas kaltu. Tarkime, jis nužudo savo gentainį be svarios priežasties. Tada jam skiriama bausmė būti velionio giminaičių nužudytam arba sumokėti jiems didelę išpirką. Todėl mūsų senojoje kalboje „kaltė“ ir „skola“ – tas pats žodis. Arba jei padaromas nusikaltimas ir nusikaltėlis nesučiumpamas jį darant, tik kaltinamas, kad jį įvykdė, savo nekaltumą jis geriausiai gali įrodyti kankinamas. Arba jis gali būti teisiamas dalyvaujant teisėjui ir savo nekaltumą įrodyti pakankamai pasitelkęs vadinamųjų priesaikos davėjų, kurie paliudytų, kad teisiamasis yra doras.

Senolis nutilo ir nusišypsojo.

– Žinoma, bet kuris, turėjęs reikalų su civilizuotais teisėjais, vargu ar patikės jų sprendimu, nes teisėjai gali lengvai pakeisti savo nuomonę gavę kyšį arba iš savanaudiškų pas-

katų. Tačiau nė vienas gotų teisėjas šitaip niekada nesielgdavo. Teisėjo kėdė būdavo užtiesta tikra žmogaus oda, nudirta nuo ankstesnio teisėjo, kuris buvo korumpuotas. Tai galėjo atsitikti labai seniai, nes oda dažnai virsdavo nusitrynusia apdriskusia skiaute... nes nedaug paskesnių teisėjų išdrįsdavo nekreipti dėmesio į šį perspėjimą visada būti teisingiems ir sąžiningiems.

Tikiuosi, pakankamai aiškiai parodžiau, kad *gasts-raznų* savininkai gotai man papasakojo kur kas daugiau naudingų dalykų nei *ospitunų* šeimininkai rumaniai. Tačiau ir gotai, ir rumaniai mane perspėjo dėl to paties dalyko. Pirmiausiai šį perspėjimą išgirdau iš rumanio šeimininko.

– Jaunuoli, žiūrėk, kad tu ir tavo palydovai ir toliau keliautų tik į šiaurę. Arba į šiaurės vakarus, jei paieškos jus ten nuvestų, bet jokiu būdu nenukrypkite į rytus. Dar pakeliavę į šiaurę pasieksite Tiraso upę. Kad ir ką darytumėte, likite jos vakariniame krante, nes rytiniame upės krante prasideda Sarmatijos plokščiakalnis, o jo spygliuočių miškuose tyko siaubingosios *viramnos*.

– Nesuprantu rumanių žodžio *viramnos*, – pasakiau.

– Romėnų lotynų kalba tai būtų *viragines*.

– Ak, *ja*, – tariau. – Šias moteris senovės graikų istorikai vadino amazonėmis. Ir jūs norite man pasakyti, kad jos iš tiesų egzistuoja?!

– Negaliu tvirtinti, kad jos – tikrosios amazonės. Tačiau galiu pasakyti, kad tai nepaprastai karingų moterų gentis.

Genovefa girdėjo šį mūsų pokalbį ir, kaip bet kuri moteris, susidomėjo galimomis varžovėmis.

– Ar šios moterys tokios gražios, kaip apie jas kalbama?

Rumanis skėstelėjo rankomis.

– Ir to negaliu pasakyti. Niekada jų nemačiau ir nepažįstu nė vieno, kuris būtų jas matęs.

– Tai kodėl jų bijote? – paklausiau. – Ir apskritai, iš kur žinote, kad jos ten yra?

– Atsitiktiniai keleiviai užklysdavo į jų žemes, ir kai kuriems pavykdavo ištrūkti gyviems, kad papasakotų siaubingas istorijas apie tai, ką teko iškentėti atsidūrus šių moterų rankose. Man neteko sutikti nė vieno išlikusio gyvo, bet pasakojimų girdėjau. Taip pat gerai žinoma, kad grupė rumanių kolonistų taip desperatiškai troško nuosavos žemės, kad sykį kirto Tirasą ketindami Sarmatijos miškuose išsikirsti plotą. Nuo to laiko niekas nei apie juos, nei apie paliktus kitame krante artimuosius nieko negirdėjo.

– Tai tik gandai, – nusišaipė Genovefa, – o ne įrodymas.

Savininkas pažvelgė į ją.

– Man pakanka ir gandų. Visai netrokštu ieškoti įrodymų. O jei jūs būsite išmintinga, nerizikuosite tapti įrodymu.

– Esu girdėjęs pasakojimų apie tą niršių moterų gentį, – įsiterpiau. – Tačiau nė vienas pasakojimas nepaaiškina, kaip jos dauginasi, jei ten tik moterys.

– Sako, kad jos bjaurisi ir lytiniais santykiais, ir vaikų gimdymu, bet atlieka tai kaip pareigą, kad jų gentis neišnyktų. Todėl jos kartkartėmis sutinka susiporuoti su kitų laukinių Sarmatijos genčių vyrais, pavyzdžiui, su kutriguriais. Tačiau kai gimsta kūdikiai, *viramnės* berniukus palieka mirti ir augina tik mergaites. Dėl to nė vienas karalius nėra pasiuntęs savo karių išnaikinti *viramnių*. Koks karys norėtų su jomis kovoti? Jei nenužudytų iš karto, jis negali tikėtis, kad liks gyvas paimtas į nelaisvę, kol bus išpirktas. Ar galima tikėtis pasigailėjimo iš moterų, kurios žudo net savo kūdikius?

– Kokia nesąmonė! – nekantriai pertraukė jį Genovefa. Tada kreipėsi į mane: – Kodėl klausaisi *balgs-daddja*, kurios neturi nieko bendra su mūsų paieška? Jau seniai metas miegoti, Tornai. Eime pailsėti.

Rumanis dar kartą pažvelgė į ją.

– Mūsų kraštuose yra toks posakis. Tas, kuris nusipliko liežuvį ir kitiems prie stalo nepasako, kad sriuba labai karš-

ta, nėra sąžiningas. Aš kaip įmanydamas stengiuosi būti sąžiningas.

– Vis dėlto, – tariau pusiau juokais, – būtų įdomu sužinoti, ar šios niršios moterys gražios.

Genovefa nutvilkė mane žvilgsniu, o rumanis pažvelgė į ją liūdnai susimąstęs. Tada perspėjo:

– Labiausiai gundanti sriuba gali nuplikyti liežuvį.

Tą patį perspėjimą išgirdome ir iš užeigų šeimininkų gotų, kurie amazones vadino *baga-qinons* – karžygėmis. Kartą net visą dieną praleidau viename Slovėnijos kaime, kad sužinočiau, ar jo gyventojai yra girdėję apie tokią moterų gentį. Jie buvo girdėję ir, kiek supratau slovėniškai, jas vadino *pozorzheni* – moterimis, kurių reikia saugotis. Visi, kurie kalbėjo apie moteris, gyvenančias pievose į rytus nuo Tiraso, mus rimtai perspėdavo:

– Venkite tų vietų.

8

Mums nukeliavus Pireto slėniu apie šimtą aštuoniasdešimt romėnų mylių, upė staiga pasuko į vakarus. Tad ją palikome ir patraukėme tiesiai į šiaurę, kol, nužygiavę kelias mylias per banguotas kalvas, pasiekėme Tiraso slėnį ir ėmėme keliauti prieš srovę, tai yra į šiaurės vakarus. Laikėmės vakarinio upės kranto ne dėl to, kad paisėme išgirstų perspėjimų, bet paprasčiausiai mums nebuvo nei reikalo, nei noro kirsti upę.

Atsidūrėme nuo Karpatų kalnų taip toli į šiaurę, kaip dar niekas mūsų nėra buvęs, ir išvydome daugybę mums neįprastų dalykų. Čia pamatėme turbūt didžiausią pasaulyje laukinį raguotį – didįjį šiaurės briedį. Šio gyvūno ragai gali varžytis su kai kurių medžių vainikais. Taip pat sutikome

mažiausių pasaulyje arklių – pilkšvai rudos spalvos ponių, kuriuos vietos slovėnai vadina tarpanais. Kadangi nakvynės namų keliautojams buvau mažiau ir atstumai tarp jų didesni, dažniau nakvodavome po atviru dangumi ir turėdavome pasikliauti savomis maisto atsargomis. Nežudžiau maistui briedžių, nes tektų palikti labai daug jų mėsos, o miško klajoklis taip niekada nepasielgtų. Tačiau keliskart vakarienei valgėme tarpano mėsos, kurią Genovefa labai skaniai išvirė. Tirase Lerva kabliuku sužvejodavo įvairiausių žuvų, o dar lengviau buvo pačių pasigamintais tinklais traukti krūvas mažų baltųjų sykų ar sidabrinių aukšlių arba dar mažesnių gružlių, kurie visi buvo labai skanūs.

Nors Genovefa labai puikiai gamino valgį, šis darbas jai nepatiko, todėl ji dažnai bambėdavo. Tad kai tik aptikdavome nakvynės namus, nors tai būtų tik slovėniška *krčma*, Genovefa primygtinai reikalaudavo joje apsistoti, o aš nusileisdavau, kad tik mudu su Lerva negirdėtume jos aimanavimo, kad reikia gaminti maistą. Šiose užeigose taip pat susidūrėme su netikėtais mums dalykais. Regis, šiaurės slovėnai daugiausia maitinasi tirštomis sriubomis, tad *krčmų* savininkai savo svečiams beveik nieko kito nepatiekia. Tad valgėme iš mums neįprastų sudedamųjų dalių išvirtas sriubas – rūgštynių, alaus, rūgščią ryžių ir jaučio kraujo su vyšniomis – ir visos jos buvo neįtikėtinai skanios.

Vienoje *krčmoje* nakčiai buvo apsistojęs kitas keleivis, ir aš kaipmat su juo susipažinau, nors jis buvo rudis, vadinasi, galbūt būsimas mano ir mano karaliaus priešas. Džiaugiausi galėdamas su juo susipažinti tiesiog dėl to, kad šis vyras buvo gintaro pirklys, pirmasis, su kuriuo man teko pasikalbėti, ir nuo Gintaro pakrantės keliavo į pietus su pilnu vežimu šios brangios medžiagos, kad ją parduotų artimiausiame turguje, kur pasiūlys geriausią kainą. Vyras išdidžiai parodė man savo prekių pavyzdžius – skaidrius įvairiausių spalvų gintaro luitus, pradedant blyškiai geltonais ir bai-

giant aukso spalvos, rausvais bei bronziniais. Kai kuriuose jų matėsi puikiai išlikę gėlių žiedlapiai, paparčio lapų gabalėliai ar net laumžirgiai. Aš jais visais nuoširdžiai žavėjausi. Pašaukiau iš arklidžių Lervą ir supažindinau su gintaro pirkliu, tada mes trise susėdome prie židinio ir ėmėme gurkšnoti alų. Kai mudu su Genovefa nuėjome į miegamąjį, Lerva su pirkliu vis dar šnekučiavosi.

Miegamajame Genovefa ėmė bambėti:

– Manau, laikas man vėl tapti Toru. Atsibodo būti niekinamai.

– Niekinamai? Kas tave niekina?

– Ar kada nors nepažįstamam žmogui esu pristatoma vardu? *Ni allis*! O tas didžianosis armėnas? *Ja waíla*! Galbūt Genovefos vardas yra nereikšmingas. Tačiau Toro – kitas reikalas. Žmonės išsyk atkreipia į jį dėmesį. Man labiau patinka, kai mane pastebi, o ne laiko tik didžiojo maršalo Torno priedu. Šioje kelionėje esu tik tavo tarnaitė virėja. Draugijose mane laiko tavo keliaujančia kekše ir globėjiškai nekreipia į tai dėmesio. Siūlau, kad nuo šiol mudu keistumės vaidmenimis. Kartais tu būsi Veleda, o aš – Toras, kitais kartais – atvirkščiai. Pažiūrėsime, kaip tau patiks būti moterimi ir vidutinybe.

– Man tai nepatiks, – kantriai atsakiau. – Tačiau ne dėl to, kad kada nors, būdamas moterimi, jausčiausi menkesnis už kitus, o tik todėl, kad esu karaliaus maršalas ir juo privalau būti, kol vykdau karaliaus užduotį. Tu gali elgtis kaip nori. Būti moterimi ar vyru, kada tik įsigeisi.

– Puiku. Šiąnakt noriu būti Toru ir niekuo kitu. Štai... pridėk čia delną ir suprasi, kad esu Toras.

Tad visą tą naktį aš buvau tik Veleda. Toras jodinėjo ant manęs nuožmiai, tarsi bausdamas ir keršydamas, be paliovos naudodamasis visomis mano, kaip moters, ertmėmis. Tačiau Torui nepavyko manęs pažeminti, nors jis ir labai stengėsi. Moteris gali būti švelni ir nuolanki nesijausdama,

kad keliaklupsčiauja, ir tuo pat metu nuoširdžiai – ak! virpėdama! – mėgautis šiuo pojūčiu.

Per pertraukėles, kai Toras ilsėdavosi, kad atgautų jėgas, aš mąsčiau. Dar ankstyvoje jaunystėje pastebėjau įvairius savo asmenybės vyriškus ir moteriškus bruožus, vėliau stengiausi tobulinti patraukliąsias abiejų lyčių savybes, o niekingąsias slopinti. Tačiau šis mano dvynys, regis, elgėsi kaip tik priešingai, tarsi būtų mano veidrodinis atspindys, kuriame viskas matoma taip pat, tik atvirkščiai. Toras turėjo visas smerktinas vyro savybes: jis buvo nekantrus, valdingas, savanaudis, reikalaujantis dėmesio ir godus. Genovefa visus nepatrauklius moters bruožus: ji buvo irzli, įtari, pagiežinga, reikalaujanti dėmesio ir godi. Į abi šias būtybes buvo miela žiūrėti ir jos teikė didžiulį pasitenkinimą lytiškai santykiaujant. Jei būčiau moteris, neilgai pakęsčiau šiurkštų Torą kaip savo vyrą. Būdamas vyras neilgai pakęsčiau vaidingą Genovefą kaip žmoną. Tačiau aš intymiai bendravau su abiem.

Pradėjau suprasti tai, ką mano *juika-bloth* patyrė šeriamas nevirtais šerno viduriais, – plėšrūną iš vidaus gali sugraužti jo paties grobis. Jaučiau, kaip išćiulpiamos mano jėgos, valia, mano esybė, tarsi mano viduriai nematomai kraujuotų. Kad susigrąžinčiau nepriklausomybę ir savitumą, o gal kad tiesiog išlikčiau, privalau atsikratyti šio grobio ir atprasti nuo pražūtingo maisto. Tačiau kaip tą padaryti, jei šis maistas toks skanus, kad neįmanoma jam atsispirti, ir jis jau tampa mano įpročiu?

Noriu tikėti, kad galiausiai aš pats tą būčiau padaręs savo valia, bet už mane pasistengė Genovefa. Vėliau dažnai spėliodavau, ar jos bendravardė, didžiojo *vizigotų* karaliaus Alareiko arba Alariko, arba Artūro, žmona, buvo nors kiek panaši į manąją Genovefą. Jei ji tokia buvo ir senovinėse dainose sakoma tiesa – kad karalienė buvo nutverta svetimaujant su geriausiu karaliaus kariu, Landfridu, – ar karalius Alareikas,

sužinojęs apie išdavystę, jautė tą patį, ką ir aš, – palengvėjimą, sumišusį su įsiūčiu. Atvirai sakant, mano įsiūtis taip pat buvo persipynęs ir su sarkastišku džiaugsmu, nes manoji Genovefa parodė savo palankumą žmogui, kur kas menkesniam nei karys.

Regis, Toras, vieną vienintelę naktį pabuvęs tik Toru, pasitenkino taip geista įvairove. Keliaujant toliau, daugiau nekilo kalbų apie tai, kad reikėtų pasikeisti vyro ir moters vaidmenimis ar kostiumais. Genovefa liko Genovefa, o aš likau Tornu, ir keliaudami į Tiraso aukštupį mudu kasdien rengdavomės taip pat. Vėl atsidūrėme vietovėje, kurioje beveik nebuvo kur apsistoti, todėl kas vakarą Genovefa turėjo gaminti mums valgį, tik dabar ji beveik nesiraukydavo ir tik truputį niurnėdavo. Kad puode atsirastų žuvies, Lervai pakakdavo tik pasitraukti iš tako į upės pakrantę ir įmesti valą su kabliuku. Tačiau norėdamas parūpinti mėsos aš turėdavau nusigauti giliau į mišką ir atitolti nuo upės. Nors šalia jos besidriekiantį kelią vargu ar buvo galima pavadinti judriu vieškeliu, juo vis tiek keliaudavo vienas kitas žmogus, todėl žvėrys laikėsi atokiau.

Vieną popietę pasiėmęs Veloksą patraukiau ieškoti laimikio, bet kol išbaidžiau ir sumedžiojau didelį, riebų *authshaną*, nuklydau gana giliai į mišką, tad į savo kelionės draugų įrengtą stovyklavietę grįžau jau gerokai po saulėlydžio. Lerva paėmė Velokso vadeles nė žodeliu neužsimindamas, kad, kol manęs nebuvo, atsitiko kažkas neįprasta, o Genovefa tylėdama žiūrėjo, kaip aš nešu didžiulį paukštį prie jos sukurto laužo. Tačiau aš kaipmat supratau, kad kažkas ne taip.

Net atviroje laukymėje, kurioje tvyrojo troškus laužo dūmų kvapas, užuodžiau, kad Genovefa turėjo lytinių santykių. Žinoma, čia nebuvo nieko ypatinga; mudu juos turėdavome beveik kasnakt; tačiau aš pradėjau atpažinti Genovefos skleidžiamus kvapus taip pat gerai kaip savuosius.

Šįkart kvapas man buvo neįprastas – jis buvo vyriškas, bet nebūdingas nei Torui, nei Tornui.

Žiūrėjau, kaip Genovefa peša *auths-haną*, ir kurį laiką nieko nesakiau. Mintyse perkračiau visus žmones, kuriuos tądien buvome sutikę kelyje. Jų buvo penki: du raiteliai su kelionmaišiais, ant mulo keliaujantis vyras su moterimi ir pėsčias angliadegys, svirduliuojantis nuo didžiulės naštos. Kiekvienas vyrų bent jau dirstelėjo, o gal net ir ilgiau paspoksojo į mano dailią kelionės palydovę. Taip pat kol aš medžiojau, pro šalį galėjo keliauti ir keli kiti.

Genovefa movė paukštį ant iš tiesios šakos padaryto iešmo, kai aš niūriai paklausiau:

– Kas jis?

– Kas „kas"? – savo ruožtu paklausė ji nepakeldama akių ir uždėdama iešmą virš laužo ant dviejų dvišakių lazdelių.

– Neseniai gulėjai su kitu vyru.

Dabar Genovefa pažvelgė į mane įžūliai, bet tuo pat metu ir atsargiai.

– Ar prisėlinai, kad galėtum mane pasekti? Ar matei mane kažką panašaus darant?

– Man nereikia sekti. Užuodžiu vyro išskyras.

– Štai kaip. Maniau, kad mano jutimai aštrūs. Tikriausiai turi šeško nosį. – Ji abejingai gūžtelėjo pečiais. – Ja, gulėjau su vyru.

– Kodėl?

– O kodėl ne? Atsirado vyras ir pasitaikė proga, o tavęs nebuvo. Apsimečiau, kad mano arkliui kanopoje įstrigo akmuo. Liepiau Lervai joti tolyn. – Tada Genovefa šaltai pridūrė: – Turėjau nedaug laiko, bet jo pakako.

– Genovefa, kodėl taip niekingai pasielgei? – jausmingai paklausiau. – Juk mudu turime viską, ko tik galėtume...

– Atsiprašau, – atšovė Genovefa vartydama akis, tarsi jai būtų trūkusi kantrybė. – Gal ketini man pamokslauti apie ištikimybę ir pastovumą? Juk sakiau, kad atsibodo

būti tavo priedėliu. Noriu, kad mane pastebėtų. O tas vyras pastebėjo.

– Kas? – sumaurojau. – Kuris vyras? – Sugriebiau Genovefą už pečių ir įnirtingai papurčiau. – Apžiūrėdavau kiekvieną sutiktą vyrą. Kuris jų sugulė su tavimi?

Nuo mano purtymo Genovefos dantys taip barškėjo, kad ji pajėgė atsakyti tik nuotrupomis:

– Tai... buvo... angliadegys.

– Kas? – suriaumojau toks apstulbęs, kad net ją paleidau. – Kodėl iš visų šiandien sutiktų vyrų pasirinkai tą apsmurgusį ir purviną kaimietį slovėną?

Genovefa patenkinta kvailai nusišypsojo.

– Ak, jau esu turėjusi slovėnų. Tačiau niekada nemėginau su tokiu seniu. Ar su tokiu purvinu. Turiu pripažinti, kad nusivyliau, bet tai man buvo naujiena.

– Meluoji! Žinai, kad nužudysiu nusižengėlį, todėl stengiesi apsaugoti tikrąjį kaltininką.

– *Ni allis*. Man visiškai nerūpi, ką tu nužudysi, jei tai man nesudarys nepatogumų.

– Lerva! – surikau. – Nenubalnok Velokso. Atvesk jį čia.

Lerva, be abejonės, girdėjo mūsų kivirčą, tad atsargiai prisėlino slėpdamasis už arklio.

– Prižiūrėk maistą, – paliepiau jam. – Vartyk iešmą. Mudu grįšime greičiau nei paukštis iškeps.

Tada įkėliau Genovefą į balną, pats užšokau jai už nugaros ir spyriau kulnais Veloksui, kad lėktų šuoliais. Tik truputį grįžę keliu atgal radome senuką. Jis tupėjo prie nedidelio iš savo anglių sukurto laužo ir kepė ant šakelių užmautus grybus. Senolis nustebęs pakėlė akis, kai aš nukėliau Genovefą nuo arklio ir nutempiau prie jo. Tada išsitraukiau kardą, pridėjau jį angliadegiui prie gerklės ir suurzgiau Genovefai:

– Liepk jam prisipažinti. Noriu tą išgirsti iš jo.

Vargšas senukas ėmė mikčioti:

– *Prosím... prosím,* – slovėniškai tai reiškia „prašau“ ir iš siaubo išsprogino akis.

Staiga iš jo gerklės ant barzdos ir mano kardo rankenos pasipylė kraujas. Paskui senukas atšlijo nuo manęs, ir aš pamačiau jo nugaroje styrantį Genovefos peilį.

– Štai, – tarė Genovefa žaviai nusišypsodama. – Ar aš ištaisiau padėtį, Tornai?

– Neturiu jokių įrodymų, kad tai buvo jis.

– Ne, turi. Tik pažvelk į jo giedrą veidą. Tai žmogus, kuris mirė laimingas.

Genovefa pasilenkusi ištraukė peilį, atsainiai nušluostė jį į senuko skarmalus ir įsikišo į makštis.

– Jei turėčiau tavimi patikėti, – tariau lediniu balsu, – tada tu mane su tuo pačiu vyru apgavai du kartus. Aš pats jį norėjau nužudyti. – Prikišau kardo smaigalį Genovefai prie smakro. Kita ranka pagriebiau ją už tunikos ir prisitraukiau prie savęs. – Noriu, kad žinotum, jog ir tau padarysiu tą patį, jei dar kartą mane apgausi.

Žydrose Genovefos akyse pamačiau neapsimestinę baimę, kai ji nuoširdžiai pripažino:

– Tikiu.

Tačiau užuodžiau iš jos burnos sklindantį riešutų skonio vyriškų išskyrų kvapą, todėl šiurkščiai pastūmiau ją į šalį ir pagrasinau:

– Taip pat žinok, kad tai sakau ir Torui, ir Genovefai. Neketinu tavimi dalytis su kitomis moterimis lygiai taip pat, kaip ir su kitais vyrais.

– Tikiu. Tikiu. Matai? Aš ir toliau taisau padėtį. – Genovefa rado tuščią senuko maišą ir ėmė krauti į jį medžio anglis. – Net prirenku anglių vietoje tų, kurias išeikvojau mūsų laužui. O dabar įmeskime lavoną į upę, grįžkime į mūsų stovyklą ir pavakarieniaukime. Po viso šio jaudulio jaučiuosi išalkusi.

Genovefa per visą vakarienę valgė godžiai ir nerūpestingai moteriškai čiauškėjo apie nereikšmingus dalykus, tar-

si tą dieną nieko ypatinga nebūtų įvykę. Lerva paėmė tik *auths-hana* kaulus, tarsi stengtųsi niekam nekristi į akis ir būti nematomas. Aš prarijau tik porą kąsnelių, nes buvau praradęs apetitą.

Prieš eidamas gulti pasivedžiau Lervą toliau, kad negirdėtų Genovefa, ir daviau nurodymus, kurių jis nuo šiol turės laikytis.

– Tačiau, *fráuja*, – inkštė jis, – kas aš toks, kad drįsčiau šnipinėti *fráujin*? Arba neklausyti jos paliepimų? Juk šioje kelionėje esu tik nešulys.

– Darysi tai, ką aš tau liepiu, nes aš esu šios grupės vadas. Jei man dar kada tektų pasišalinti, būsi mano akys ir ausys. – Tada su liūdnu humoru pridūriau lyg jam, lyg sau: – Labai norėčiau, kad tavo didelė nosis pajėgtų...

– Mano nosis? – išsigandęs sušuko Lerva, tarsi aš grasinčiausi ją nupjauti. – Kas negerai su mano nosimi, *fráuja* Tornai?

– Nieko, nieko, – nuraminau. – Saugok ją, kad galėtum užuosti gintarą. Tiesiog būk mano akys ir ausys. Daugiau niekada neišleisk ponios Genovefos iš akių.

– Tačiau nepasakėte, ką turėčiau žiūrėti ir ko klausytis.

– Nesvarbu, – suniurnėjau bjaurėdamasis savimi, kad tapau pavydo graužiamu raguotu vyru. – Tiesiog pranešk man net pačius paprasčiausius įvykius ir palik man juos vertinti. O dabar eime miegoti.

Bent jau tą naktį buvau praradęs apetitą ne tik maistui. Tai buvo viena iš nedaugelio kartu praleistų naktų, kai nei Tornas ar Toras ir nei Veleda ar Genovefa visiškai neišdykavo.

Per kitas porą savaičių ne daugiau kaip tris kartus medžiodamas nutolau tiek, kad suteikčiau Genovefai progą netinkamai pasielgti. Visus tuos kartus grįžęs į savo draugiją rasdavau Genovefą atrodančią visiškai nekaltai ir neužuosdavau jokių svetimų kvapų, o Lerva man nieko nesakė.

Jis tik kilstelėdavo antakius ir skėstelėdavo rankomis duodamas suprasti, kad neturi ko pasakyti. Tad daugiau nebuvo tuščiai praleistų naktų. Būdamas ir Tornu, ir Veleda uoliai stengiausi paskatinti Genovefą ir Torą už dorą elgesį, ir jiedu gana aistringai atsakydavo į mano dėmesį stengdamiesi įtikinti, kad joks pašalietis neeikvojo jų energijos.

Tiraso upė tekėjo į mus vis labiau iš vakarų ir darėsi vis siauresnė, tad supratome, kad artėjame prie jos ištakų. Paskutinėje mūsų aptiktoje *krčmoje* jos šeimininko paklausiau kelio, ir šis mums patarė kirsti Tirasą, nes upei susiaurėjus nebus sunku rasti brastą ir keliauti tiesiai į šiaurę. Šeimininkas paaiškino, kad maždaug už keturiasdešimties romėnų mylių atsidursime kitos upės, kuri slovėniškai vadinasi Bukas, aukštupyje – pirmą sykį išgirdau apie upę, tekančią iš pietų į šiaurę – ir keliaudami pasroviui pasieksime Gintaro pakrantę.

Stebėtinai geru keliu, kuriame sutikome nemažai vežimų, nukeliavę maždaug pusę šio atstumo pasiekėme kaimą, kurį jo gyventojai vadino Lvivu. Nors slovėniškas pavadinimas buvo sunkiai ištariamas, Lvivas buvo patogi vieta sustoti ir pailsėti. Įsikūręs tarp Tiraso ir Buko upių, kaimas buvo pakankamai didelis, kad jį galėtum pavadinti miesteliu, nes turėjo turgų ir buvo visų šio krašto žemdirbių, kerdžių, amatininkų ir kitų, atgabenančių čia savo prekes plukdyti viena ar kita upe, prekybos centras. Radome *hospitiumą*, kuriame apsistodavo turtingesni atvykę pirkliai ir jų šeimos nariai; jis buvo gana neblogai įrengtas ir net turėjo atskiras moterų ir vyrų termas.

Kadangi Lvivas buvo labai rami vieta, ir aš čia tikėjausi sėkmingai paklausinėti apie istoriją, be to, mes dar ilgai nerasime kitos tokios gyvenvietės, nusprendžiau apsistoti ilgiau nei vienai nakčiai, galbūt kelioms dienoms. Kai mudu su Genovefa sunešėme savo mantą į *hospitiumo* apartamentus, ji man tarė:

– Na, Tornai, tu negali ir nenori atsisakyti savo garbin gos vyro, maršalo ir hercogo tapatybės. Tačiau aš galiu kada tik panorėjusi atsikratyti savosios ir ketinu šitaip pasielg ti. Pakaitomis būsiu tai Toras, tai Genovefa, kad galėčiau pasivaikščioti po šio kaimo parduotuves ir dirbtuves, pa žiūrėti, kokios prekės čia siūlomos vyrams ir moterims, ir galbūt kai ką nusipirkti sau kaip vyrui arba kaip moteriai. Maža to, kaip žinai, buvau auklėjama rafinuotai ir esu iš rankiai elegantiška, bet pastaruoju metu retai maudžiausi, ir tai tik upės vandenyje. Tad ketinu lepintis pakaitomis moterų ir vyrų termose. Šio miestelio gatvėse ir nakvynės namuose yra pakankamai daug žmonių, todėl niekas ne pastebės mano dviejų asmenybių panašumo. O jei kas nors ir atkreips į tai dėmesį, kas čia tokio! Bet kokios paskalos, menkystų skleidžiamos nežinia kur esančiame kaime, tavęs neturėtų trikdyti.

Gal būčiau pasipiktinęs tokiu ultimatyviu pareiškimu, bet mane pralinksmino, kad arkliavagė, sanguliautoja, ne laimingo seno valstiečio žudikė mano esanti rafinuota ir elegantiška. Todėl tik atlaidžiai pasakiau:

– Daryk kaip išmanai.

Tačiau vis dėlto nuėjau į arklides ir pasakiau Lervai, kad „valstybiniais sumetimais" *fráujin* Genovefa čia kartkartėmis pasirodys kaip jaunuolis Toras.

– Kad ir kaip ji atrodytų, noriu, jog visada ją sektum, taip pat pateiktum man išsamią ataskaitą, kai pareikalausiu.

– Pasistengsiu, – atsakė Lerva, bet atrodė labai nusiminęs. – Yra vietų, į kurias *fráujin* galės įeiti, bet aš ne.

– Tada stebėk, kaip ji įeis ir išeis, – atšoviau suirzęs ne tiek dėl to, kad Lerva nenori šnipinėti, kiek todėl, kad negarbingai kurstau jį šitaip elgtis.

Nuo to laiko Genovefa tik vakarieniaudama su manimi *hospitiumo* valgomajame elgėsi kaip mano palydovė ir tik porą kartų buvo su manimi išėjusi pasivaikščioti. Dažniau-

siai ji buvo Toras. Aš, suprantama, visada maudydavausi vyrų termoje kaip Tornas. Jei termoje ar kur nors kitur kaime susidurdavau su Toru, abu stengėmės apsimesti nepažįstantys vienas kito. Tačiau pasiklioviau Lerva, kad jis seka Genovefą tuo metu, kai aš to negaliu daryti, ir buvau patenkintas, kad ir Toras, ir Genovefa elgiasi padoriai, nes Lerva apie nieką įtartina man nepranešė. Daugiausia laiko leisdavau susipažindamas su vietiniais senoliais, kai tik rasdavau juos dykinėjančius *hospitiume* – arba vyninėse ir aludėse, įsikūrusiose aplink Lvivo turgaus aikštę – ir klausinėdamas apie šio regiono protėvių istoriją.

Tačiau sutikau vos kelis germanų kilmės gyventojus. Dauguma buvo slovėnai suplotomis nosimis, ir jie nieko nežinojo nei apie savo tautos kilmę, nei apie jos istoriją. Jie tik galėjo niūriai ir melancholiškai pasakyti, kad slovėnai atkeliavo iš šiaurės rytų nuo čia ir laikui bėgant nuklydo į pietvakarius.

Vieno senuko, sėdėjusio tavernoje prie turgaus aikštės, paklausiau:

– Gal jūsų protėvius iš savo žemių išginė hunai?

– Kas žino? – atsainiai atsakė jis. – O gal tai buvo *pozorzhenos*.

– Kas? – nustebau, nes jau kurį laiką nebuvau girdėjęs šio žodžio.

Kamuodamasis jis pakartojo tai kitais žodžiais, ir aš supratau. Senukas norėjo pasakyti: „moterys, kurių reikia saugotis“.

– *Iésus*, – sumurmėjau. – Girdėjau apie jas iš prietaringų kaimiečių miškų tankmėje įsikūrusiose kolonijose, bet negaliu patikėti, kad civilizuoti Lvivo gyventojai galėtų bijoti moterų genties. Ar net tikėti tokiu absurdišku mitu.

– Mes tikime, – paprastai atsakė senolis. – Stengiamės neišprovokuoti jų pykčio, kai šios moterys atvyksta čia.

– Ką! Jos atvyksta čia?

– Kiekvieną pavasarį, – patvirtino senolis, – bet tik kelios. Jos atjoja į Lvivą nusipirkti būtiniausių prekių, kurių negali gauti tyrlaukiuose rytuose. Jas nesunku atskirti nuo kitų moterų, atvykstančių į turgų, nes atjoja ginkluotos ir nuogos iki liemens, tarsi būtų žvėrių kailius dėvintys barbarai, be to, begėdiškai ir pasipūtėliškai žygiuoja kratydamos savo nuogas krūtis.

– Kuo jos prekiauja?

– Moterys atsiveda nešulinius arklius su šūsnimis ūdrų, kurias jų gentis sumedžioja per žiemą, kailių. Žinoma, ūdrų kailiai nėra labai vertingi, kaip ir midijų perlai. Tačiau, kaip sakiau, mes bijome erzinti šias siaubingas moteris, tad mainydamiesi su jomis prekėmis būname nepaprastai dosnūs. Dėl to, kiek pamenu, jos niekada nėra užpuolusios nei mūsų kaimo, nei apiplėšusios vienkiemių.

– Vadinasi, iš tiesų jūs tik žinote, kad jų pasipūtėliškumas yra apsimestinis, – skeptiškai pareiškiau. – Kad ir kokios jos buvo praeityje, dabar šios moterys gali būti silpnos ir romios kaip katytės.

– Abejoju, – paprieštaravo senolis. – Jaunystėje buvau vienas tų nedaugelio vyrų, kurie ana toje gatvėje sustabdė pabėgusį arklį, atšuoliavusį iš rytų. Kai nukėlėme raitelį, supratome, kad jis miršta, bet vargšas nieko nepapasakojo nei apie savo nuotykius pas *pozorzhenas*, nei apie tai, kaip pavyko iš jų ištrūkti. Jis ir negalėjo papasakoti, nes rankoje laikė savo išrautą liežuvį. Jo desperatiškas pabėgimas turėjo būti siaubingai skausmingas, nes nelaimėliui buvo nudirta visa oda. Tiesą sakant, mes nusprendėme, jog tai vyras tik todėl, kad kitoje rankoje jis laikė savo genitalijas.

Grįžau į *hospitiumą* pavalgyti, bet pasirinkau netinkamą metą, nes svečių namai buvo prigužėję lankytojų. Valgomasis nebuvo pakankamai erdvus, kad kušetes jame būtų galima sustatyti atokiau viena nuo kitos. Čia tik stovėjo sugrūsti ilgi grifeliu dengti stalai ir suolai. Įsispraudžiau ant

suolo tarp dviejų vakarieniaujančių vyrų ir pamačiau, kad sėdžiu tiesiai priešais Torą. Kai mūsų žvilgsniai susitiko, jis iš nuostabos išsižiojo, norėjo pašokti nuo stalo, bet buvo tvirtai įspraustas savo vietoje.

Išsyk supratau, kodėl mano netikėtas pasirodymas išgąsdino Torą. Nors ore tvyrojo įvairiausi kvapai – daugybės žmonių kūnų, lęšių sriubos, duonos ir stipraus alaus – užuodžiau nuo Toro sklindantį su niekuo nesupainiojamą intymiausių moters išskyrų salotų skonio dvelksmą, kuris vis dar buvo šviežias. Išskyros buvo visai neseniai išleistos – nes kai moters syvai pasensta, jie įgauna žuvies kvapą – ir jų neišskyrė nei Veleda, nei Genovefa. Toras, matyt, pastebėjo, kaip išsiplečia mano šnervės, nes jo veide pasirodė išgąstis, o akys neramiai lakstė ieškodamos, kur pabėgti. Tačiau matydamas pilną valgomąjį žmonių jis, regis, pasijuto tvirčiau, tad įsiteikdamas nusišypsojo man per stalą ir, kad tik aš išgirsčiau per šurmulį patalpoje, tarė:

– Šįkart nutvėrei mane nespėjus maloniai ir švariai išsimaudyti termoje. Tačiau juk nežudysi manęs čia, brangus Tornai, kur tiek daug žmonių? Tai sukeltų pakankamai didelį šurmulį, apie kurį išgirstų Torno karalius ir kiti draugai.

Toras buvo teisus: tuo metu nieko padaryti negalėjau. Ir vėl netekau apetito, tad prasispraudžiau pro abipus sėdinčius vyrus, kurie nusikeikė dėl mano šiurkštaus elgesio, alkūnėmis prasiyriau pro prigužėjusią žmonių patalpą – vėl sulaukdamas keiksmų – ir nudūmiau į arklides jausdamas, kaip niežti rankos pasmaugti Lervą.

– Ak, tu, nevykėli! – įsiutęs surikau, pagriebiau Lervą ir ėmiau purtyti vargšą tarsi balno gūnią. – Ar esi tik tingus? Gal visiškas neišmanėlis? O gal esi nusikalstamai man neištikimas?

– *Fr-fráuja*, – lemeno šis, – k-ką aš padariau?

– Ko nepadarei, – atšoviau ir trenkiau armėną į arklidės sieną. – Toras... norėjau pasakyti, Genovefa, persirengusi

Toru, šiandien čia, Lvive, su kažkuo santykiavo, nors jai tai uždrausta. Ar tingėjai ją pasekti?

– Ne, *fráuja*, – suaimanavo Lerva bejėgiškai susmukdamas ant grindų, – aš sekiau paskui ją.

– Tai kur Toras... kur Genovefa, persirengusi Toru, nuėjo? Nejau nępajėgei suprasti, kad ji eina su kažkuo susitikti? Kad turi kažkokį pasimatymą?

– Ne, *fráuja*, – atsakė armėnas, susiriesdamas į kamuolį ir rankomis užsidengdamas galvą. – Žinojau, kad tame name įsikūręs *lupanaras*.

– Ką? – priblokštas paklausiau. – Paprasčiausias viešnamis? Tu žiūrėjai, kaip Toras... kaip persirengusi Genovefa... kaip padori moteris drąsiai įeina į *lupanarą*? Ir neatbėgai man pranešti apie tokį negirdėtą įvykį?

– Ne, *fráuja*, – sudejavo Lerva, bet netrukus pasielgė drąsiau nei tikėjausi. Jis pakėlė rankomis uždengtą susisielojusį veidą ir narsiai pareiškė: – Jūs teisingai mane apkaltinote, *fráuja*. Aš jums buvau nusikalstamai neištikimas.

Sulaikiau iškeltą smogti kumštį ir grieža dantimis liepiau:

– Pasiaiškink.

– Aš jums nepranešiau ir daugiau dalykų.

– Tada kaipmat pasakyk!

Inkšdamas ir pasikūkčiodamas, jis ėmė pasakoti:

– Nežinau, kokia moteris yra *fráujin* Genovefa. Kokia moteris išdrįstų eiti į *lupanarą*. Noviodunume maniau, kad ji – vyras, vardu Toras. Tad kai pirmąsyk man pasiūlėte keliauti kartu, nerimavau, kad vieną gražią dieną judu susipešite dėl žaviosios ponios Svanildos, ir baiminausi, jog man nebus saugu, kai tai įvyks. Tačiau vos tik Svanilda mirė, paaiškėjo, kad Toras taip pat yra moteris. Negalėjau atskirti, kur yra pavydas, o kur konkurencija, bet jūs atrodėte gana laimingas, todėl...

– Tai ne pranešimas, o paistalai!

Tačiau Lerva pasakojo toliau:

– Todėl nusprendžiau nieko nesakyti... ir nieko nedaryti kelionės metu, kas galėtų sukelti jūsų pavydą ir prišaukti bėdą... nematyti nieko daugiau, išskyrus tai, ką privalau.

– Kvaily, aš tau liepiau matyti! Juk įsakiau tau nenuleisti akių nuo Genovefos!

– Tačiau tuo metu, *fráuja*, ji jau kartą buvo sulaužiusi ištikimybę jums. Tą pačią dieną, kai liepėte pradėti ją sekti.

Nenoromis turėjau tą pripažinti.

– Žinojau, kad ji taip pasielgė. Genovefa tau liepė joti pirmyn, o paskui sugulė su angliadegiu. Štai kodėl tau liepiau nuo tada nenuleisti nuo jos akių.

Lerva sutrikęs žiūrėjo į mane.

– Angliadegiu?

– Suodinu senuku, kuris prasilenkė su mumis kelyje, – nekantriai paaiškinau. – Tu jį tikrai matei. Nusenęs slovėnų valstietis. Visiškas niekas. – Karčiai nusijuokiau. – Štai kokio menkystos meilužio glėbyje ji buvo.

– Ak, ne, meilužis buvo dar menkesnis nei slovėnas, *fráuja* Tornai! – sušuko Lerva nuleisdamas galvą ir imdamas daužyti ją kumščiais. – Klystate dėl angliadegio arba jus suklaidino. Vienintelis menkysta, kurio glėbyje tą dieną atsidūrė *fráujin* Genovefa, buvo dar menkesnis armėnas!

– Tu!.. – ėmiau kvailai mikčioti. – Tu!.. Kaip tu drįsai?

– Tai ne aš išdrįsau. Niekada nebūčiau išdrįsęs, – skubiai ėmė pasakoti Lerva, kol dar nesukapojau jo į gabalus, bet aš buvau per daug apstulbęs, kad pajėgčiau išsitraukti kardą. – Jei atsisakysiu, ji gąsdino pradėsianti šaukti, kad yra prievartaujama, tada aš būsiu nužudytas, todėl galėčiau ja pasimėgauti ir tik rizikuoti, kad būsiu nužudytas. *Fráujin* Genovefa aiškino, kad jai seniai smalsu, ar teisybė sakoma apie vyrus didelėmis nosimis. Štai dėl ko aš labai išsigandau, *fráuja* Tornai, kai netrukus po to jūs užsiminėte apie mano didelę nosį. Kad ir kaip ten būtų, jai paaiškinau, kad

tarp vyro nosies ir jo *švanco* nėra jokio ryšio. Pasakiau, kad visų armėnų nosys didelės, tačiau nepažįstu nė vieno, kurio *švancas* būtų didesnis už mano menką daikčiuką. Armėnių moterų nosys taip pat didelės, bet jos apskritai neturi *švanco*. – Jis nutilo ir susimąstęs pridūrė: – Tačiau nė viena tų moterų neturėjo... kažko ten, apačioje... tokio didelio, kokį radau pas *fráujin* Genovefą...

Aš tik spoksojau į armėną, tad šis skubėjo pasakoti toliau:

– Tačiau, nepaisydama mano protestų, *fráujin* Genovefa reikalavo parodyti. Kai ji pasitenkino, pasakė, kad buvau teisus, ir ėmė tyčiotis iš mano neištikimybės. Tada jūs, *fráuja* Tornai, grįžote iš medžioklės, ir aš antrą kartą nusikalstamai pamelavau. Paskui buvo antras, trečias, ketvirtas ir penktas kartai, nes *fráujin* Genovefa – kartais apsirengusi kaip Toras – nuo pat tos akimirkos, kai mes atvykome į Lvivą, dūko ne mažiau kaip dukart per dieną su vyrais arba moterimis, ir kaskart ji skubėdavo į termą apsivalyti prieš vėl guldama su jumis į lovą. Tiesą sakant, baiminausi, kad ji nuo šių nešvarių slovėnų gali pasigauti kokią nors blogą ligą ir užkrėsti jus. Tačiau, *fráuja* Tornai, kaip aš galėjau visa tai papasakoti neišsiduodamas? Suprantama, žinojau, kad turėsiu pasakyti, nes vėliau ar anksčiau tai turėjo paaiškėti. Esu pasirengęs priimti bausmę. Tačiau, prašau, prieš nužudydamas mane leiskite grąžinti vieną daiktą, kuris priklauso jums.

Buvau per daug įsiaudrinęs, kad pajėgčiau atsakyti, tad Lerva nuskuodė į arklides ir netrukus grįžo nešinas kažkokiu daiktu.

– Radau jį paslėptą ponios Svanildos miegamuosiuose kailiuose, kai juos išvyniojau, – paaiškino armėnas. – Pamaniau, kad jums gali rūpėti, kas šiam daiktui nutiko. O kadangi aš netrukus mirsiu...

Tačiau aš to daikto anksčiau nebuvau matęs. Ir dabar žiūrėdamas į jį bent jau laikinai pamiršau savo įsiūtį, sutrikimą

ir sielvartą. Tai buvo iš lapų ir šakelių nupintas vainikas, kokius dykinėdamos darželiuose moterys dažnai nusipina iš gėlių ir tarsi karūną užsideda ant galvos. Iš pradžių pamaniau, kad Svanilda jį nupynė tiesiog neturėdama ką veikti. Tačiau paskui pamačiau, kad vainikas nupintas iš ąžuolo lapų, kurie dabar buvo sudžiūvę bei trapūs, ir mažyčių liepžiedžių kekių, kurios vis dar kvepėjo, nors jau seniai buvo nuvytusios. Prisiminęs legendą apie ąžuolą ir liepą, supratau, kodėl Svanilda su tokia meile nupynė šį vainiką ir kodėl jį saugojo. Vartydamas jį rankose tyliai, liūdnai ir švelniai tariau:

– Manau... senojo Meiruso pranašystės pabaiga netiksli. Esu tikras, jog Svaildai, kad ir kur ji dabar būtų, esu brangus iki šiol.

– *Ja*, kad ir kur ji būtų, – užjaučiamai šniurkščiodamas pritarė Lerva. – Kad ir kur ji būtų, ten ją pasiuntė Toras.

Pakėliau akis nuo sutriušusio vainiko ir griežtai pažvelgiau į Lervą. Man net nereikėjo klausti. Susigūžęs ir dar labiau išsigandęs armėnas ėmė aiškinti:

– Maniau, kad jūs žinojote, *fráuja*. Kaip jau sakiau, tada jūs atrodėte gana laimingas. Tai Toras ją įveikė, užnėrė kilpą ant kaklo, nutempė prie sandėlio gegnės, pakabino ir paliko raitytis bei spardytis, kol vargšė pasismaugė. Manau, Toras žinojo, kad aš tūnojau šešėlyje, ir jam, matyt, tai visai nerūpėjo. Todėl nusprendžiau, kad jūs ir jis... ar ji, na...

– Pakaks, - šiurkščiai pertraukiau jį, – nutilk.

Lerva užsičiaupė vos ne barkštelėdamas dantimis, o aš vis dar vartydamas rankose ąžuolo lapų ir liepžiedžių vainiką stovėjau ir svarsčiau. Kai vėl prabilau, man visai nerūpėjo, kaip Lerva gali suprasti mano žodžius.

– Tu teisus. Tikrai. Aš buvau tylus sąmokslininkas, kai ši dvokianti kalė ir smirdantis šunsnukis darė blogus darbus. Mudu su Toru buvome dvi vienos monetos iš prasto metalo pusės. Ją reikia dėti į lydymo krosnį ir išlieti iš naujo. Kad

tai įvyktų, aš pirmiausia turiu išpirkti kaltę. Pradėsiu nuo to, kad leisiu tau, Lerva, gyventi. Nuo šiol net pagarbiai vadinsiu tave Maghibu. Pasiruošk kelionei. Mudu išvykstame. Keliausime tik mudu. Pabalnok mano ir savo arklius, o ant trečiojo sukrauk mūsų mantą.

Numečiau vainiką, kad jis man netrukdytų, ir išsitraukęs kardą per arklidę nužingsniavau į *hospitiumo* valgomąjį. Jame apsidairiau. Toro čia jau nebebuvo. Laiptais nuskubėjau į mūsų kambarį ir radau duris plačiai atidarytas. Toras buvo pasirodęs kambaryje ir, matyt, labai skubėjo iš jo dingti, nes mūsų daiktai buvo netvarkingai išmėtyti ant grindų. Paskubomis naršydamas po jo paliktus daiktus supratau, kad jis apsirengė Genovefos apdaru ir pasiėmė tik Genovefos drabužius bei papuošalus, o iš Toro daiktų pasiėmė tik kardą. Taip pat pamačiau, kad jis nugvelbė ir vieną mano daiktą – susuktą bronzinį krūtų laikiklį, kuris jį sužavėjo, kai Toras pirmąsyk išvydo šį daikčiuką.

Išgirdęs apačioje garsų riksmą, priėjau prie lango. Kieme bėgiojo *hospitiumo* šeimininkas, tarnai ir arklininkai. Šeimininkas suriko, kad kas nors pakviestų *lékarą*, tai yra gydytoją. Atbėgęs į arklidę pamačiau Maghibą, aukštielninką išsidriekusį ant šiaudų tarp dviejų pabalnotų arklių. Iš jo krūtinės styrojo man pažįstamo peilio rankena. Tačiau šįsyk Genovefa per daug skubėjo. Maghibas buvo gyvas, turėjo sąmonę, vis dar buvo pajėgus kalbėti, bent jau išsunkti kelis žodžius pro burbulais trykštantį iš burnos kraują:

– Mėginau ją sustabdyti... *fráujin* mane nudūrė... paėmė arklį... išjojo į rytus... rytus...

Linktelėjau supratęs, kodėl Maghibas pabrėžė pastarąjį žodį.

– *Ja*, – patvirtinau. – Ji girdėjo pasakojimus apie tas nuožmias, aikštingas moteris ir žino, kad su jomis turi daug bendra. Vadinasi, ji vyksta ten.

Negalėjau patikėti, kad tokia trapi būtybė kaip Genovefa pasiryžtų gyventi atšiauriomis sąlygomis, kurias tenka kęsti bet kuriai klajoklių genčiai, įsikūrusiai miškuose. Tačiau tikėtina, kad ji nusprendė kurį laiką slapstytis tarp šių moterų tikėdamasi, jog ten jai bus saugu.

– Tavo sužeidimas nėra mirtinas, Maghibai, be to, atėjo gydytojas. Tegul sutvarsto žaizdą ir pradeda tave gydyti. Kai sustiprėsi, keliauk Gintarinės pakrantės link. Teks nusigauti iki Buko upės ir paskui traukti pasroviui. Prisijungsiu prie tavęs, kai atsiskaitysiu su išdavike.

Palikau Maghibą globoti *lékarui* ir nuėjau sumokėti *hospitiumo* šeimininkui už armėno nakvynę bei slaugą. Tada susikroviau mantą ant Velokso ir nujojau į rytus, į Sarmatiją, pas moteris, kurių reikia saugotis.

9

Didžiulis ir neaiškiai apibrėžtas regionas, vadinamas Sarmatija, užima vakarinį Azijos kyšulį, o į rytus nuo jo driekiasi visa Azija, toks neišmatuojamai milžiniškas žemynas, kad jo ribų nežino net *chorografai**. Tačiau persekiodamas Genovefą aš ir nesitikėjau ištyrinėti visą žemyną. Jei ji iš tiesų pabėgo slapstytis pas amazones – ar *baga-qinonas*, ar *viramines*, ar *pozorzhenas*, ar kaip dar jos vadintųsi – tai tas moteris turėčiau rasti ne per daug toli nuo Lvivo, nes jos kasmet atsiunčia savo pasiuntines mainytis prekėmis. Net maniau, kad man pavyks jas rasti anksčiau nei Genovefai, nes žinojau vieną dalyką, apie kurį ji tikriausiai net nenutuokė. Man sakė, kad amazonės maino ūdrų kailius ir midijų perlus, vadinasi, jos turėtų gyventi netoli švaraus ir sraunaus upelio.

---

*Geografai, žemėlapių sudarytojai. – *Vert. past.*

Kai dvi dienas pajojęs nuo paskutinių Lvivo priemiesčių ir miestą supančių vienkiemių atsidūriau spygliuočių miško glūdumoje, lioviausi būti Tornas. Paslėpiau vyriškus drabužius bei šarvus ir apsivilkau Veledos apdarą, kad su amazonėmis susitikčiau kaip moteris ir galbūt nebūčiau iš-syk atstumta. Net pasistengiau atrodyti skandalingai moteriška, nes apie amazones sužinojau dar vieną dalyką, apie kurį Genovefa tikriausiai net nenutuokė. Viršutinės kūno dalies nepridengiau nei tunika, nei palaidine, tik pasirišau juostą, kad krūtys pakiltų aukščiau ir atrodytų didesnės. Tad jojau nuogas iki pusės ir džiaugiausi, kad ankstyvo rudens oras vis dar šiltas ir nekelia nepatogumų.

Keliavau beveik neįžengiamu žiemą vasarą žaliuojančių medžių mišku, bet tai šen, tai ten aptikdavau upelių. Prie upokšnių sustodavau atsigerti arba pripildyti savo gertuvę, bet neieškojau amazonių, nes upeliai buvo per maži, kad juose galėtų žaisti ūdros ar veistis midijos. Taip pat ir prie pelkių arba stovinčio vandens kūdrų ar kitų nesraunių vandens telkinių neieškojau amazonių. Tačiau galiausiai, praėjus penkioms ar šešioms dienoms nuo to laiko, kai išvykau iš Lvivo, pasiekiau gana platų, veržliai tekantį upokšnį, puikiai tinkantį veistis ūdroms. Nusprendžiau porą dienų keliauti pasroviui ir, jei nerasiu jokių gyventojų ženklų, kirsti jį ir patraukti prieš srovę. Krantai buvo apaugę minkšta velėna ir samanomis, tad Veloksas risnojo beveik taip tyliai kaip vilkas, o aš atsargiai dairiausi jodamas po nusvirusiomis virš vandens pušimis. Tačiau, kaip paaiškėjo, buvau nepakankamai atsargus.

Kažkoks daiktas tyliai sušmėžavo man prieš akis ir netrukus pajutau, kaip jis skausmingai apsiveja mano kūną tiesiai po krūtimis ir prispaudžia rankas prie šonų. Nespėjus suvokti, kas atsitiko, buvau išmestas iš balno. Aš nenukritau, bet likau kadaroti ore, o Veloksas ramiai nužingsniavo toliau. Pajutęs, kad manęs nėra, žirgas sustojo ir nustebęs

žiūrėjo, kaip jo raitelis sūpuojasi kilpoje arklio aukštyje nuo žemės. Tik dabar prisiminiau, kad man pasakojo apie *sliutrą*, tylų senovės gotų ginklą.

Prispaustomis prie šonų rankomis negalėjau išsitraukti nei kardo, nei peilio, tad liko tik bejėgiškai kadaroti. Išgirdau traškant šakas, kai kažkas prisiartino apačioje, matyt, pririšęs kitą virvės galą, kai ji įsitempė nuo mano svorio. Beveik nenustebau išvydęs moterį, kuri nuo šakos nušoko ant žemės ir piktai įsistebeilijo į mane.

Žinau, kad visose legendose, pradedant Homero ir baigiant Herodoto, amazonės aprašomos kaip gražuolės. Aš pats norėjau sužinoti, ar jos iš tiesų tokios. Ką gi, gaila, bet turiu nuvilti tuos, kurie žavisi šiomis legendomis, nes amazonės tikrai negražios. Net ir Homeras būtų tą supratęs, jei būtų labiau pagalvojęs. Juk suprantama: moterys, visą gyvenimą gyvenančios laukiniuose tyruose, žiemą ir vasarą leidžiančios atvirame ore, pasikliaujančios tik savo jėgomis, kad išgyventų, neturinčios vyrų, kurie už jas nudirbtų sunkesnius darbus, greičiau turėtų panėšėti į nuožmius žvėris nei į dailias medžiotojas dianas. Pirmoji, kurią sutikau, atrodė tikrai žvėriškai, kaip ir jos seserys, su kuriomis netrukus susipažinau.

Nuo medžio šakos ji ne nuslydo grakščiai kaip nimfa, o sunkiai plumptelėjo ant žemės tarsi numesta rupūžė. Dėl to nereikėjo stebėtis: tas, kas visus metus gyvena lauke, privalo sukaupti nemažą apsauginį riebalų sluoksnį, tačiau šios moters riebalų buvo tikrai per daug. Nors jos rankos buvo raumeningos kaip medkirčio, o kojos stambios kaip kovos vežimo važnyčiotojo, ant liemens, šlaunų ir sėdmenų pūpsojo riebalų bangos. Moteris segėjo tik sijoną iš kažkokio žvėries odos, kuri beveik nesiskyrė nuo jos pačios, šiurkščios, nelygios ir vėjų nugairintos, panašios į stumbro. Amazonė kaip ir aš buvo iki pusės nuoga. Kitaip nei pasakojimuose ar statulose vaizduojamos šios moterys, ši nebuvo nusipjovusi vienos krūties, kad būtų lengviau įtempti

lanko stygą. Ji turėjo abi krūtis, ir šios nebūtų įkvėpusios skulptoriaus: krūtys labiau priminė susiraukšlėjusį tešmenį su ruplėtais speneliais. Amazonės kerpa tik plaukus ir, matyt, jų net nešukuoja. Mano sutiktosios tamsūs plaukai buvo susivėlę tarsi demblys, panašūs dembliai styrojo jos pažastyse. Akys, kurios visą gyvenimą žiūrėjo prieš saulę ir vėją, buvo paraudusios ir žvairos. Basos kojos buvo ilgais pirštais, suskilinėjusios ir kibios, kad galėtų lengvai laipioti po medžius. Dideli delnai buvo nusėti nuospaudomis, o nagai suragėję kaip kalvio. Ištiesusi ranką moteris nutraukė mano diržą, prie kurio buvo prisegtas kardas ir peilis.

Tai darydama ji pražiojo burną, kuria galima traiškyti kaulus, ir parodė pageltusius ir aplūžinėjusius dantis. Sumečiau, kad ji manęs kažko klausia. Tai buvo senoji kalba, bet taip sumišusi su svetimais žodžiais, kad aš beveik nieko nesupratau. Nepajėgdamas net gūžtelėti pečiais pamėginau nutaisyti suglumusį veidą. Moteris paklausė dar kartą, stropiau rinkdama žodžius, visi jie buvo gotiški, bet tariami taip barbariškai, kaip dar niekada nebuvau girdėjęs. Supratau, kad ji teiraujasi, kas aš ir ką čia veikiu. Kaip įmanydamas pasistengiau parodyti, jog virvė mane yra užveržusi, todėl trūksta kvapo ir negaliu atsakyti.

Moteris turėjo ne tik mano ginklus, bet ir savo peilį, o ant pečių buvo užsimetusi lanką su strėline. Tačiau ji apžiūrinėjo mane ir svarstė, kol galiausiai, matyt, nusprendė, kad yra stipresnė. Tikriausiai taip ir buvo, nes užpuolikė prisiartino prie manęs, sugriebė už kojų ir pakėlė į viršų, kad galėčiau per galvą nusimauti kilpą, tada nuleido ant žemės. Ji mikliai trūktelėjo kadaruojančią virvę, ir ši išsilaisvinusi nukrito. Tada moteris nežiūrėdama į virvę ją suvijo, nes mažomis paraudusiomis akutėmis įtemptai mane sekė, kol aš jai atsakiau papasakodamas prasimanytą istoriją.

Pasakiau jai, kad esu vargšė pikto ir smurtaujančio vyro žmona, daugelį metų kentusi jo keiksmus ir mušimą – o

ypač jo šlykštų gašlumą – ir nusprendžiau ilgiau nebekęsti. Tad pabėgau iš jo vergijos ir atjojau čia ieškoti pagalbos bei prieglobsčio pas savo miško seseris.

Tada laukiau, kad moteris pasakys, jog esu antra bėglė, atvykusi čia per pastarąsias kelias dienas. Tačiau amazonė tik dirstelėjo į Veloksą ir įtariai pareiškė:

– Tavo žiaurus vyras, *svistar**, išgalėjo tau padovanoti puikų žirgą.

– Ak, ne. Jis? *Ni allis.* Aš tą žirgą pavogiau. Jis ne koks nors vargšas valstietis, o Lvivo pirklys ir turi visą arklidę žirgų. Pasiėmiau jo geriausią kehailanų veislės žirgą.

– Šis žirgas dabar ne tavo, – suurzgė moteris, – o mūsų.

– Tada galėsite įsigyti dar vieną, – tariau šelmiškai nusišypsodamas, – jei jis čia pasirodys vydamasis mane.

Moteris kiek pagalvojusi pritarė:

– *Ja.* – Ji net truputį pralinksmėjo. – Ir truputį pasilinksminti.

Puikiai supratau, ką ji turi galvoje, tad dar šelmiškiau nusišypsojau.

– Norėčiau tai pamatyti. Ir dalyvauti.

Regis, moteris patikėjo mano tariamu pasišlykštėjimu „gašlumu“ ir net pritarė mano apsimestiniam norui dalyvauti „pasilinksminime“, bet dabar pagrobėja kritiškai nužvelgė mane ir pareiškė:

– Nesi pakankamai tvirta, kad taptum *walis-karja.*

Tad štai kaip jos save vadina – *walis-karja* – pagoniškais mūšio lauko angelais, kurie rūpinasi žuvusiaisiais ir juos išneša. Gal šios moterys iš tiesų yra tų angelų palikuonės? Jei taip, tada tenka dar kartą liūdnai nusivilti, nes sakoma, kad ir *walis-karja* buvo gražios.

Nutariau dar pameluoti.

---

*Sese. – *Vert. past.*

– *Svistar*, aš buvau tokia pat patraukliai tvirta kaip ir tu. Tačiau beširdis vyras marino mane badu. Bet vis tiek esu stipresnė nei atrodau, moku medžioti, žvejoti ir spęsti spąstus žvėreliams. Leiskite man pačiai maitintis, ir aš pažadu ėsti kaip kiaulė. Netrukus tapsiu riebi – nutukusi – stora. Prisiekiu. Leiskite man pasilikti.

– Ne aš tai sprendžiu.

– Tada leisk man kreiptis į jūsų karalienę. Ar vadę. Ar vyriausiąją *walis-karja*. Ar koks ten būtų jos titulas.

– *Unsar modar*. Mūsų motina. – Moteris vėl susimąstė. Šįkart giliai. – Gerai. Eime.

Nešina mano ginklais ir savuoju *sliutru* moteris paėmė už pavadžio Veloksą ir nušlepsėjo pakrante palei upės tėkmę. Žingsniavau greta jos ir labai džiaugiausi sužinojęs, kad aš čia atvykau anksčiau nei Genovefa.

– Jūsų vadė tikrai negali būti tikroji visų *walis-karja* motina, – tariau. – Ar ji vadovauja kaip genties motina pagal paveldėjimo teisę? O gal balsuojant? Ar vieningai išrenkama? Kaip ji tampa vade? Ir kaip man derėtų į ją kreiptis?

Mano pagrobėja vėl susimąstė, paskui atsakė:

– Ji vadovauja, nes yra seniausia. Seniausia ji tapo dėl to, kad ilgiausiai išliko gyva. O gyva išliko todėl, kad buvo nuožmiausia, labiausiai troško kraujo, buvo negailestingiausia ir pajėgi nužudyti bet kurią mūsų. Tau derėtų į ją kreiptis taip, kaip kreipiamės mes – pagarbiai, dievinamai – *Modar Lubo*. Motina Meile.

Vos garsiai nenusijuokiau, nes vardas visiškai nesiderino su vadės apibūdinimu, tačiau tik paklausiau:

– O kuo tu vardu, *svistar*?

Moteris ir vėl susimąstė, bet galiausiai pasakė, kad jos vardas Gašanga. Prisipažinau, kad dar niekada neteko girdėti tokio vardo, ir moteris paaiškino, kad jos vardas reiškia „gražuolė“. Man šiaip taip pavyko sutramdyti juoką.

Po truputį prie mūsų prisijungė kitos moterys, išlindusios iš už prie upės augančių medžių, nulipusios nuo jų ar atjojusios basos ant mažų, gauruotų, liūdnai atrodančių arklių iš miško gilumos. Pamačiusios mane ir Veloksą jos ėmė triukšmingai šūkauti ir spiegdamos klausinėti Gašangą. Tačiau ši didžiuodamasi savo grobiu nieko neaiškino, tik ranka davė ženklą prasiskirti, kad mes galėtume praeiti. Visos moterys, net jauniausios, buvo labai panašios į Gražuolę, kitaip sakant, jos atrodė kaip didžiulės laukinės karvės, vadinamos stumbrais.

Mudu su Gašanga žygiavome aštuonių ar dešimties moterų procesijos priekyje, kol galiausiai pasiekėme jų gyvenvietę. Nevadinu jos kaimu ar net stovykla, nes tai buvo tik plati miško laukymė, kurioje matėsi netvarkingai ratu sumesti pajuodę akmenys, aptveriantys laužą valgiui virti, miegamieji kailiai ir pagalvės, prikimštos pušų šakelių, ant virvių ir pavadžių sukabinėti įvairūs virtuvės rakandai ir odos, peiliai, skirti žudyti ir kapoti, mėtėsi apgraužti kaulai ir kiti valgio likučiai. Ant kelių medžių apatinių šakų karojo raudonai mėlynos skerdenos, nusėstos dūzgiančių musių. Moterims, matyt, nereikėjo pastogės ar neužteko sumanumo ją suręsti, nes niekur nesimatė nei palapinių, nei pašiūrių, nei pačių primityviausių namų. Man dar nebuvo tekę matyti tokio vargano kaimo. Palyginti su juo hunų gyvenvietės buvo rafinuotai civilizuotos.

Čia išvydau gal dešimt ar dvylika moterų, kelias mergaites, kurios dar buvo mažos ir neturėjo krūtų, bei pustuzinį ropojančių ir šliaužiojančių kūdikių. Vaikai buvo visiškai be drabužių, murzini ir tik mergaitės. Mažų mergaičių ir kūdikių oda dar nebuvo sušiurkštėjusi, raumenys nepūpsojo, bet jų kūnai jau buvo liūdnai išsipūtę. Palyginti su šiomis, hunų moterys buvo gražuolės. O aš, Veleda, be abejonės, čia spindėjau kaip aukso grynuolis tarp kiemo akmenų.

Galėjau pagrįstai tikėtis, kad ši gorgonų minia, netikėtai išvydusi mano dailų veidą, spoksos išsižiojusi ir su pavydu.

Tačiau jei būčiau pasipūtusi ir nekukli moteris, *walis-karja* sutikimas būtų mane pažeminęs. Taip, šios moterys spoksojo – ir susižavėjusios – bet ne į mane, o į Veloksą. Į mane jos tik kartkartėmis nepritariamai, beveik pasišlykštėjusios dirstelėdavo, o šiaip buvo nukreipusios žvilgsnius nuo manęs, tarsi būčiau taip vaiduokliškai deformuota būtybė, kad normalioms moterims kelčiau pykinimą. Pagal šių moterų standartus, iš tos, kuri buvo pavadinta Gražuole, visai ne buvo šaipomasi.

Visi, girdėję, kad amazonės bjaurisi vyrais, gali pagalvoti, kad tai *sorores stuprae* bendruomenė, kurioje lytiškai mėgaujasi tik viena su kita. Tačiau netrukus sužinojau, kad tai netiesa. Nors jos turėjo visus įprastus moteriškus lyties organus, buvo visiškai neseksualios, maža to, šios moterys ne tik kad nesidomėjo lytiniais santykiais, bet šlykštėjosi vien apie juos išgirdusios. Todėl nenuostabu, kad idealią *walis-karja* jos įsivaizdavo negražią, beformę ir negracingą, kuria vyrai bjaurėtųsi, ir tik tokios pat bjaurios moterys galėtų ją socialiai priimti. Vos tik atvykęs pas *walis-karja* nežinojau, kodėl jos tapo tokios, bet išsyk supratau, kad šioje minioje išsiskiria tik viena keistuolė – Veleda. Net nedrįstu įsivaizduoti, kokia būtų reakcija, jei šios moterys sužinotų, kas aš esu iš tiesų.

Gašanga pririšo mano arklį, tada, lydima seserų būrio, pro medžius palydėjo mane į greta esančią mažesnę laukymę. Tai buvo jų *Modar Lubo* „rūmai“ po atviru dangumi. Ši laukymė taip pat buvo prišnerkšta maisto likučiais bei kitomis šiukšlėmis, bet joje puikavosi du daiktai, kuriuos galima pavadinti baldais. Virš miegamojo čiužinio kabojo tarp dviejų medžių šakų ištemptas elnio kailis. Laukymės viduryje stovėjo iš didžiulio pūvančio kelmo grubiai išskaptuotas „sostas“. Jame išdidžiai sėdėjo, tiksliau pasakius, drybsojo, Motina Meilė. Į ją pasižiūrėjęs galėjai patikėti, kad seniausioji *walis-karja* iš tiesų yra pati baisiausia.

Visos *Modar Lubo* dukros atrodė tik kaip bjaurios stumbrų patelės, o ji pati buvo kaip prietaringų pagonių legendinis drakonas. Motinos Meilės oda, kaip ir bet kurios senos moters, buvo susiraukšlėjusi ir šlakuota, taip pat ji buvo nusėta panašiais į roplių žvynais, karpomis ir gyslomis; plokščios senos krūtys priminė šarvų plokšteles. Senės rankų ir kojų nagai buvo ilgi kaip plėšraus paukščio, o keli likę dantys atrodė tarsi iltys. Ji buvo kur kas stambesnė ir plaukuotesnė už savo dukras; ant galvos pūpsojo žilų pleiskanotų plaukų kuokštas, o palei burną augo gyvaplaukiai. Nors sklindantis iš burnos dvokas nepriminė drakono svaidomų liepsnų, jis buvo toks gaižus, kad bet kurį priešą galėjo atbaidyti per aštuonis žingsnius.

Kitos genties moterys į mane tik dirstelėjo, o ši, kai pasakiau savo vardą ir pradėjau kartoti pasakaitę, kurią buvau sukūręs Gašangai, grėsmingai įsispitrijo į mane. Vos spėjau ištarti kelis žodžius, kai senė kažką suurzgė, matyt, klausdama:

– *Zaban ghadim, balad-id*? – Kadangi tik tuščiai spoksojau į ją, Modar Lubo paklausė gotiškai: – Ar nekalbi senąja kalba?

Tai mane dar labiau suglumino, tad tik pajėgiau išlementi:

– Aš kalbu senąja kalba. Kaip ir jūs, *Modar Lubo*, ką tik kalbėjote.

Ji niekinamai perkreipė lūpas ir nusišaipė:

– Miestietė, – tada išdidžiai pamojo savo letena duodama man ženklą tęsti savo pasakojimą.

Jai papasakojau kur kas išsamiau nei Gražuolei, savo pramanytam vyrui priskirdamas įvairiausias šlykštybes. Ypač pabrėžiau, kad patyriau smurtą ne tik pirmą, bet ir visus kitus kartus, kai vyras naudojosi savo vedybinėmis privilegijomis. Ir kadangi apsimetinėjau, jog kaip ir amazonės šlykščiuosi poravimosi aktu, pasistengiau galvą laikyti nuleistą, kad Motina Meilė nepamatytų raukšlės aplink mano

kaklą, nes galbūt ji žino, ką ši raukšlė byloja apie tikrąjį moters seksualumą. Papasakojęs apie savo tariamą vyrą kaip tikrą brutalumo ir geidulingumo įsikūnijimą, pasakojimą baigiau prašymu:

– *Modar Lubo,* maldauju, kad jūs ir jūsų dukros suteiktumėte man prieglobstį, taip pat maldauju, kad mane apsaugotumėte, nes tas šlykštus vyras taip lengvai neatsisakys indo, į kurį pila savo gašlias sultis. Gali būti, kad jis atvyks manęs ieškoti.

Senė pasimuistė savo soste ir irzliai atšovė:

– Nė vienas sveiko proto vyras čia neatvyks.

– Ak, jūs jo nepažįstate, – toliau įtikinėjau. – Jis čia gali atvykti pakeitęs išvaizdą.

Modar Lubo suprunkštė, labai panašiai kaip drakonas, ir nepatikliai paklausė:

– Pakeitęs išvaizdą? Gal tau pasimaišė protas?

Nuleidau galvą ir prisiverčiau parausti.

– Man mirtinai nesmagu jums tai pasakoti, Motina. Tačiau jis... kartais prievarta užsikėlęs mane ant savęs norėdavo vaidinti žmoną, o man liepdavo būti vyru. Jis gulėdavo nejudėdamas, priversdavo mane užlipti ant jo ir...

– Kokia šlykštynė! Liaukis!

– Jis įgudo apsimetinėti, jei žinote, kas tai yra, Motina... lotyniškai tai vadinama *transvestitus muliebris*. Jis rengdavosi mano drabužiais. Netrukus išmoko tai daryti labai įtikinamai. Jis net liepė mūsų *lékarui* Lvive padaryti įpjovas krūtinėje, į kurias įsikišdavo vaško gniutulus... štai čia... ir čia.

Giliai įkvėpęs atkišau savo krūtis ir pabaksnojau jas pirštu parodydamas, kad krūtys tikros. Mažos senosios drakonės ropliškos akutės išsiplėtė ir tapo beveik žmogaus dydžio, visos, susispietusios aplink mus, *walis-karja* taip pat išpūtė akis.

Atsidusęs pridūriau:

– Kartais pakeitęs išvaizdą jis net išdrįsta išeiti į gatvę, ir nepažįstami žmonės palaiko jį moterimi.

– Mes taip nesuklystume! Tiesa, dukros? – Visos energingai papurtė savo panašias į jaučio galvas. – Kad ir kaip moteriškai jis atrodytų ar elgtųsi, neišlaikytų paprasčiausio patikrinimo prikišant prie jo laužo nuodėgulį. Vaškas tirpsta. Ir dega.

Senės dukros ėmė žvaliai linkčioti ir šaukti:

– *Bakh! Bakh*!

Supratau, kad šitaip jos išreiškia savo pritarimą, tad ir aš prisijungiau:

– *Macte virtute*! Puiki mintis, Motina!

– O tu, – kreipėsi į mane Modar Lubo perverdama savo šiurpiu žvilgsniu, – ką tu gali pasiūlyti be puikaus arklio ir įmantrių lotyniškų posakių?

– Ne visą laiką buvau miestietė, – atsakiau. – Moku medžioti, žvejoti, spęsti spąstus...

– Tačiau neturi pakankamai riebalų, kad galėtum nardyti šaltame vandenyje ir žvejoti midijų perlus. Privalai prisiauginti kūno ant šių išstypusių kaulų. Pasistenk. O dabar pasakyk, ką žinai apie mus, *walis-karja*?

– Na... girdėjau daug pasakojimų. Nežinau, kurie jų teisingi.

– Privalai sužinoti. – Senė parodė į vieną savo moterų. – Morga yra mūsų *ketab-zadan* – senovinių dainų dainininkė, kaip tu pasakytum. Šįvakar ji tau padainuos. Šitaip pradėsi mokytis ir mūsų senosios kalbos.

– Vadinasi, esu priimta?

– Kol kas. Ar liksi su mumis – tai kitas kausimas. Ar pabėgusi iš Lvivo palikai ten vaikų?

Šis klausimas mane užklupo netikėtai, bet atsakiau sąžiningai:

– Ne.

– Ar esi bergždžia?

Pagalvojau, kad bus geriausia visą kaltę suversti jau ir taip gerokai apšmeižtam vyrui.

– Ko gero, bergždžias jis, Motina. Turint galvoje jo iškrypėliškumą ir visa kita...

– Pažiūrėsime. – Ji kreipėsi į mano pagrobėją: – Gašanga, tu už tai būsi atsakinga. Pasiųsk žinią kutriguriams, kad norime paslaugos. Kai jų vyras atvyks čia, duok jam šią moterį. – Tada ji tarė man: – Jei pastosi, liksi.

Moterį, kuri atstūmė savo sutuoktinio rodomą dėmesį, versti priimti visiškai nepažįstamą vyrą į meilės guolį – griežtoka priėmimo tarp savųjų sąlyga. Ypač kai tas vyras – geltonodis, bjaurus, turintis parazitų ir panašus į huną kutriguris. Tačiau aš nieko nesakiau, tik nuolankiai linktelėjau.

– Gerai. Esi laisva. Visos galite keliauti. Jūsų motina nori pailsėti.

Senė garsiai atsiduso, pasikėlė iš savo sosto ir nušlepsėjo prie čiužinio. Dabar, kai Modar Lubo pakilo iš didžiulės kėdės, pamačiau, kad ji uždengta spalvotais taškais išmarginta oda, matyt, dėl grožio. Nors oda buvo susidėvėjusi, nusitrynusi ir kraštuose apspurusi, nesunku buvo atpažinti, kad ji nudirta ne nuo žvėries, o nuo žmogaus, nes buvo plona ir lanksti.

Gašanga grąžino man diržą, kardą bei peilį ir parodė laisvą vietą laukymėje, kurioje galėjau pasitiesti savo miegamąjį kailį ir pasidėti mantą. Tada likusią dienos dalį praleidau demonstruodamas savo virvę.

Mano naujosios seserys vis dar nedrįso žiūrėti man į akis ir toli gražu ne visos pakankamai gerai mokėjo gotų kalbą, kad galėtų su manimi bendrauti, bet joms buvo smalsu, ko dėl Velokso krūtinę juosia ta virvė. Tad aš užšokau ant žirgo ir pademonstravau virvės paskirtį. Paskui seserys viena po kitos pamėgino pačios. Žinoma, tokios storos moterys negali įšokti į balną; jos lipo ant Velokso panašiai kaip ropščiamasi į medį. Tačiau raitos *walis-karja* savo ilgomis pėdomis geriau nei aš įsikibdavo į balnavirvę. Mano gudrybės

patogumas nustebino ir nudžiugino moteris, tad kelios jų puolė gamintis balnavirves savo arkliams. Netrukus paaiškėjo, kad nė viena *walis-karja* nesugeba sudurti virvės, tad aš pamokiau jas šios gudrybės.

O mane sudomino jų tylus ginklas *sliutras*. Jį pasidaryti buvo paprasta, o pažiūrėjus, kaip moterys jį sukinėja ir mėto, atrodė, kad tai nesudėtinga. Jos užmesdavo kilpą ant medžio šakos ar ropojančio kūdikio ir tvirtai užverždavo. Tačiau kai aš pamėginau, tą dariau taip nerangiai, kad visas prajuokinau. (Jų juokas buvo ne tik žeminantis, bet ir skausmingas, nes nuo šaižaus spiegimo man vos nesprogo ausų būgneliai.) Tačiau aš joms parodžiau, kaip galima patobulinti *sliutrą* – virvės gale padaryti kilpelę, o ne surišti storą mazgą. Kai aš padariau tokį *sliutrą* ir kelios moterys jį išmėgino, virvė slydo sklandžiau ir tyliau, tad iš manęs liovėsi šaipytis. Man net paskolino *sliutrą*, kad galėčiau vienas treniruotis nuošaliau, kur niekas iš manęs nesijuoks.

Žaisdamas su ginklu ir tik labai iš lėto išmokdamas mikliau jį mėtyti svarsčiau, ką iki šiol pavyko sužinoti apie *walis-karja*. Jos naudojasi *sliutru* kaip ginklu. Jų *Modar Lubo* „teisėjo kėdę“ yra užsidengusi nuo žmogaus nudirta oda. Kitaip tariant, jos naudojasi bent dviem ankstyvųjų gotų išradimais. Todėl galima tikėti legenda, kad labai seniai, kai gotai migravo per šiuos kraštus, kai kurios jų moterys buvo tokios nepakenčiamos, kad jas pašalino iš bendruomenės. Peršasi logiška išvada, kad šioms moterims pavyko gyventi savarankiškai, tad jos liko čia ir išsaugojo senuosius papročius, bet taip ir neišmoko jokių menų ar galantiškumo, kurio vėliau įgijo gotai. O mano sutiktos *walis-karja* yra tiesioginės jų palikuonės. Jei taip yra iš tiesų, gerai suprantu, kodėl senieji gotai išvarė savo pro-pro-promočiutes. Padavimuose sakoma, kad šios moterys buvo piktos raganos, bet gal jos buvo tiesiog tokios bjaurios, kaip ir jų atžalos.

Jei mano teorija teisinga, ji patvirtina, kad senovinėse dainose pasakojama istorija yra tikra. Tačiau lieka vienas neaiškus klausimas. Kaip paaiškinti šių moterų atsidavimą būti visiškai neseksualiomis? Galbūt tos pirmykštės paniekintosios taip pasipiktino dėl to, kad jas išvarė, jog prisiekė nuo tada visą laiką verstis be vyrų. Tačiau nūdienės jų palikuonės ne tik išsižadėjo vyrų ir atsikratė savo moteriško seksualumo; jos taip pat nebeturi jokių kitų moteriškų instinktų ir bruožų.

Maža to, kad jos yra patenkintos būdamos storos ir bjaurios, regis, šios moterys tyčia susiformavo nemalonius balsus. Girdėjau daugelio vyrų balse metalinį žvangėjimą, o daugumos mano pažįstamų moterų balsas skambėdavo maloniai tarsi sidabro varpelis, bet šios *walis-karja*, jaunos ir senos, kalbėjo šiurkščiais gergždžiančiais variniais balsais. Jų tingumas ir apsileidimas taip pat buvo labai nemoteriški. Jos gyveno tokiame purve, kuris būtų kėlęs siaubą kiekvienai normaliai moteriai. Jų dukros vaikščiojo murzinos ir dvokiančios, nors upė visai čia pat. Šios moterys vilkėjo kailius, nes pamiršo ar niekada neišmoko moteriškų verpimo, audimo, siuvimo menų...

Kai mane pakvietė kartu pavakarieniauti, pamačiau, kad jos visai nemoka gaminti maisto. Man padavė kažkokio neatpažįstamo žvėries pusžalių vidurių porciją ir netvarkingai sumestų nežinomų žalumynų krūvą. Maistas buvo patiektas ant platano lapo, nes moterys nemokėjo iškepti nei duonos, nei papločių. Sumurmėjau, kad net aš galėčiau pagaminti geriau, ir mane nugirdo Gašanga. Ji pasakė, kad man, kaip ir kiekvienai, ateis eilė, nes šio darbo jos visos bodėjosi.

Kai pavalgėme, moterys ėmė mėgautis vieninteliu turimu malonumu. Jį jau buvau matęs. Ant laužų žarijų jos užbėrė sausų *hanafos* lapų, tada uždengė šiuos primityvius židinius kailiais ir paeiliui kaišiojo galvą po šiais baldakimais, kad

įkvėptų dūmų. Taip elgėsi net jaunos mergaitės, o kai kurios moterys pakėlė net mažiausius kūdikius, kad ir šie galėtų pakvėpuoti. Nuo *hanafos* jos apkvaišo skirtingai, bet visos nepadoriai. Vienos apsvaigusios svirduliavo tamsoje, kitos nerangiai šoko, dar kitos kiek neša plaučiai nerišliai spygavo savo variniais balsais, o kelios tiesiog nuvirto ir pradėjo knarkti. Šis vaizdas nepagerino mano nuomonės apie *walis-karja*. Tik kelios mūsų susilaikė nuo šio malonumo: aš, nes nenorėjau apsvaigti, keturios ar penkios, kurios šiąnakt turėjo budėti sargyboje įsitaisiusios medžiuose, ir Morga, nes Motina Meilė jai liepė man dainuoti.

Vardas Morga reiškia „Paukštė", bet stora moteris jos nė kiek nepriminė. Jei klausytis variniais balsais kalbančių moterų buvo nemalonu, tai jų dainavimas tiesiog kankino. Tačiau iš Morgos padainuotos senovinės dainos kai ką sužinojau. Nors moteris dainavo į gotų kalbą įpindama man nežinomų žodžių, daina buvo tokia be galo ilga, kad man pavyko suprasti, apie ką ji. Tai buvo saga, pasakojanti apie tai, kaip atsirado *walis-karja* gentis, ir ji patvirtino mano nesenus spėliojimus.

Saga prasidėjo pasakojimu apie tai, kaip seniai seniai būrelis moterų atsiskyrė nuo pagrindinės gotų grupės – atkreipkite dėmesį: atsiskyrė, o ne buvo iš jos išmestos. Šiame pasakojimo variante moterys buvo visai ne išvarytos raganos. Visos jos buvo skaisčios gotų našlės bei mergelės, kurios turėjo nuolat gintis nuo gotų vyrų paleistuviškų kėsinimųsi į jų dorybę. Kai joms tai pagaliau įkyrėjo, moterys rado išsigelbėjimą pabėgdamos savo noru. Jos patraukė į laukinius tyrus ir juose klajojo. Net kęsdamos alkį, šaltį, siaubą ir visas kitas negandas, jos rado jėgų ir stiprybės prisiekti, kad ši maža grupelė visada liks tik moteriška.

Galiausiai, pasakojama dainoje, moterys pasiekė nuostabų Skitijos miestą, nes tais laikais Sarmatija buvo vadinama Skitija, o skitų tauta vis dar buvo galinga. To miesto

moterys kaip seserys priėmė klajonių išvargintas gotes, jas pamaitino, aprengė, palepino ir pasiūlė likti. Tačiau gotės atsispyrė pagundai tapti miestietėmis, nes buvo pasiryžusios vienos išlikti ir suklestėti. Jos perėmė kai kuriuos skitų įpročius, pavyzdžiui, susipažino su svaiginančiu *hanafos* dūmų poveikiu. Dvi skitų religijos dievybes, Tabitą ir Argimpasą, jos nusprendė laikyti savo deivėmis globėjomis. Taip pat gotės iš savo seserų skičių priėmė įvairių dovanų, kurių prireiks gyvenant laukiniuose tyruose, ir išvyko iš miesto visą laiką gyventi miške. Prie iškeliavusių iš miesto gočių prisijungė daugybė skičių, kurias gotėms pavyko įtikinti nekęsti vyrų.

Morga spiegdama dainavo apie tai, kaip nuo to laiko gotės ir skitės gyveno nepriklausomai ir savarankiškai, kaip joms patogiu laiku pasinaudodavo vyrais, tačiau tik kaip apsėklintojais ir jų rasės pratęsėjais. Tačiau šioje sagos vietoje aš klausiausi ne taip įtemptai ir vėl pradėjau spėlioti, nes daina man jau daug ką paaiškino.

Pavyzdžiui, supratau, kodėl moterų gimtoji gotų kalba yra sudarkyta ir prikaišiota, kaip jos vadina, senosios kalbos žodžių. Tai, matyt, skitų kalba ir, kiek man žinoma, ji yra senesnė nei gotų. Kad ir kaip ten būtų, šios *walis-karja* yra hibridai, susiliejusių ankstyvųjų gočių ir skičių palikuonės, o vyrai, kuriuos jos „panaudodavo“ apvaisinimui, galėjo būti įvairių kitų rasių atstovai. Atvirai sakant, pajutau didelį palengvėjimą sužinojęs, kad šios siaubingos moterys bent jau nėra mano kraujo seserys.

Iš Morgos dainos sužinojau dar kai ką, nors tai nebuvo aiškiai išreikšta žodžiais. Supratau, kodėl *walis-karja* yra fiziškai nepatrauklios ir visiškai abejingos seksualumui bei moteriškumui. Iš senųjų istorijos knygų žinojau, kad skitai, kadaise buvę intelektualūs ir energingi, laikui bėgant pasidarė stori, suglebę ir apatiški. Ir vyrai, ir moterys tapo visiški eunuchai ir prarado domėjimąsi sekso malonumais.

Pasak istorijos knygų, šis apgailėtinas derinys, dėl kurio sumažėjo jų jėgos, ir negebėjimas daugintis buvo skitų žlugimo priežastis.

Todėl man tapo aišku, kad šios *walis-karja* ne pačios nusprendė būti storos, bjaurios, kvailos, tingios ir neseksualios; jos tiesiog paveldėjo šias savybes, kai susimaišė su skitėmis. Pamenu, kaip labai seniai įsidėmėjau vieną skitų žodį – *enarios*, kuris reiškia „vyras-moteris", – nes maniau, kad juo apibūdinami tokie kaip aš *manamaviai*. Tačiau dabar turiu manyti, kad šis žodis apibūdina tik vyrišką moterį. Tai tikriausiai buvo skitų atitikmuo žodžiui *walis-karja*.

Išvykęs iš Lvivo persekioti klastingąją Genovefą maniau, kad beprasmiškai nukrypstu nuo savo istorinės misijos. Bet, pasirodo, atsitiktinai radau vertingos informacijos, kurios kitaip nebūčiau gavęs. Nenoriu girtis, kad atradau vienintelį šimtmečių senumo legendos apie amazones šaltinį, nes žinau, kad graikai apie jas kalbėjo keli šimtai metų prieš atsirandant *walis-karja*. Tačiau buvau patenkintas, kad kaip tik aš suvokiau gotų indėlį į legendą apie amazones.

10

Genovefa rado kelią pas *walis-karja* trimis dienomis vėliau. Per tą laiką aš apsimetinėjau, kad iš visų jėgų stengiuosi tapti bjauria *walis-karja*.

Kaip ir buvo liepusi Motina Meilė, demonstratyviai godžiai valgiau šlykštų maistą, kurį mums tiekdavo pakaitomis gaminančios virėjos, nors dažniausiai vėliau pasišalindavau ir beveik viską išvemdavau. Kartkartėmis net pamėgdžiodavau savo seses pakišdamas galvą po gobtuvu virš laužo ir truputėlį įkvėpdamas *hanafos* dūmų tiek, kad

mano akys spindėtų, o burna atviptų kaip ir jų, tačiau niekada neprisikvėpuodavau tiek, kad prarasčiau protą. Taip pat šiek tiek pramokau jų skitų kalbos.

Kai kuriais atžvilgiais ji nelabai skyrėsi nuo gotų. Moterys galėtų sakyti ne *Modar Lubo*, o *Madar Khobi*, ne *daútar*, o *dokhtar*, bet šiuos žodžius buvo lengva suprasti. Kiti, alanių kalbos, – o ji, manau, kilo iš persų – žodžiai man buvo svetimi. Tačiau išmokau į visas kreiptis ne *svistar*, o *khahar*, mėtomą virvę su kilpa vadinti ne *sliutru*, o *tanabu* ir moters krūtis – *kharbuzé* (šis žodis reiškia „arbūzai" ir puikiai apibūdina kitų moterų krūtis, bet ne mano). Tad netrukus pakankamai pramokau skitų kalbos, kad galėčiau lengviau susikalbėti, bet, reikia pripažinti, sesės nelabai buvo linkusios mane pamokyti daugiau.

Jos man liepdavo: „*Khahar* Veleda, nepamiršk paaukoti", kai savo laidyne sumedžiodavau kiškį ar *auths-haną* arba sužvejodavau ešerį. Tad aš, kaip jos man buvo nurodžiusios, nupjaudavau žvėrelio, paukščio ar žuvies galvą ir padėdavau ant niekuo neišsiskiriančio kipariso kelmo, kuris buvo altorius šių moterų garbinamoms deivėms. Ir tai buvo vienintelės apeigos, kurias man teko matyti skirtas Tabitei ir Argimpasai. Kaip supratau, Tabitė buvo romėnų pagonių židinio deivės Vestos, o Argimpasa – meilės ir grožio deivės Veneros analogai. Kadangi *walis-karja* turėjo tik pačius primityviausius židinius ir visiškai nesidomėjo meile ar grožiu, nenuostabu, kad jų apeigos buvo tokios prastos ir atsainios.

Moterys man taip pat parodė, kaip jos atlieka *dokmé-shena*, tai yra žvejoja perlus. Dėl storo riebalų sluoksnio jos galėdavo ištverti šaltame vandenyje, tačiau nepajėgdavo pasinerti po vandeniu be papildomo svorio. Tad visiškai nuogos ir nešinos iš vytelių pintu krepšiu jos įbrisdavo į upę pasiėmusios sunkų akmenį, kad galėtų nugrimzti iki dumblėto dugno, į kurį įsirausia midijos. Panėrusios pajėgdavo išbūti po

vandeniu kur kas ilgiau nei kuris kitas žmogus. Matyt, už tų į arbūzus panašių krūtų slypėjo galingi plaučiai, nes bet kuri moteris gebėdavo sulaikyti kvėpavimą tol, kol pririnkdavo kupiną krepšį melsvų geldelių. Išlipusios į krantą jos turėdavo išgliaudyti šimtus midijų, kol rasdavo perlą. Man prireiktų pusės dienos, kad išaižyčiau tokią daugybę geldelių, bet moterys, atverdamos moliuskus savo suragėjusiais nagais, tą darbą atlikdavo labai sparčiai. Tas geldeles, kuriose būdavo tik midijos, moterys vikriai mesdavo į šalį, o tokių galėdavo būti visas krepšys, ir taip jos prigliaudydavo keletą krepšių, kol rasdavo vienintelį vertą palikti perlą.

Upės perlai ne tokie gražūs kaip jūros, ne tokie blizgūs ir jų sužvejojama labai mažai. Dauguma jų – netaisyklingos formos gumulėliai, vieni maži kaip žuvies akis, kiti – mano piršto galiuko dydžio. Abejoju, ar moterys, jei jos nebūtų *walis-karja*, kurių bijo Lvivo pirkliai, galėtų šiuos perlus parduoti už gerą kainą.

Vieną popietę, kai stebėjau, kaip moterys žvejoja perlus, mano akį patraukė upės pakrantėje augantys augalai. Pasiskolinau vieną midijoms rinkti skirtą krepšį ir priroviau jį pilną šių žolelių. Moterys žiūrėjo įtariai, todėl paaiškinau:

– Tai bus prieskoniai maistui, kai ateis mano eilė gaminti.

Kol buvau su *walis-karja*, jos nė karto nepuolė Lvivo ar kurios kitos gyvenvietės, todėl neturėjau galimybės įsitikinti, ar amazonės iš tiesų yra tokios siaubingos plėšikės, kokios vaizduojamos legendose ar minimos ganduose. Tačiau trečią rytą išvykau kartu su jomis į medžioklę. Visos tik pradėjo keltis, kai naktinė sargybinė Širina atjojo pranešti, kad miške matė dailų briedį. Motina Meilė išsiviepė kaip alkana drakonė ir paskelbė, kad į podėlį pasidėsime puikios briedienos. Rodydama ranka ji paskyrė tuziną moterų vykti kartu su Širina nudobti briedžio – paskui pasvarsčiusi ištarė ir mano vardą.

– Žiūrėk, netrukdyk medžioti, – perspėjo ji mane. – Tik stebėk ir mokykis. – Tada jai į galvą šovė dar viena

mintis. – Aš vyksiu kartu. Bus gera proga išmėginti mūsų naująjį arklį.

Senė turėjo galvoje mano Veloksą, bet aš neprieštaravau. Įdomu, kad į tokį rimtą žygį moterys jojo balnotais arkliais. Jos uždėjo mano gerą romėnų armijos balną ant Velokso, o senus ir nutriušusius – ant varganų kuinų, kuriais turėjo joti jos pačios ir aš. Užkelti masyviąją motiną ant Velokso prireikė net keturių moterų – ir žirgas liūdnai atsiduso, kai jos tą padarė, – bet balne *Modar Lubo* laikėsi tvirtai, nes mes jojome atsargiai ir tyliai.

Prijojome kalvelę, nuo kurios matėsi miško laukymė, ilga pelkėta žemuma, apaugusi aukšta žole. Čia Širina patyliukais davė ženklą, kad priartėjome prie tos vietos, kur ji matė briedį. Tad mes sustojome, o Motina Meilė savo didžiulėmis tarsi medžio šakos rankomis nurodinėjo medžiotojoms. Jos nujojo skirtingomis kryptimis, o mudvi su sene likome sėdėti balnuose ir laukti. *Walis-karja* medžiojo kitaip nei būčiau daręs aš – jos nenulipo nuo arklių ir neprisėlino prie žvėries per strėlės šūvio atstumą. Kelios jų dideliu lanku aplenkė briedį, tada šuoliais puolė prie žvėries, nes išgirdau tolimą daugybės kanopų dunksėjimą. Netrukus bėgantis nuo šių raitelių briedis išniro iš miško laukymės gale.

Tačiau pelkėtos žemumos viduryje didžiulis žvėris staiga sustojo. Nors nemačiau jokios paleistos strėlės, atrodė, kad briedis atsitrenkė į sieną, tada energingai pasimuistė, paskui sustingo vietoje ir, nors vis dar stovėjo ant kojų, ėmė konvulsiškai šokinėti į šalis ir sukiotis, tarsi kabliuką prarijusi žuvis. Likusios moterys, kol jų sesės vijosi žvėrį, pasislėpė tarp medžių abiejose laukymės pusėse, ir tik tada, kai briedis sustojo, pamačiau jas šuoliais išnyrančias iš miško. Nors apie *walis-karja* buvau ne itin geros nuomonės, jų gebėjimas valdyti *sliutrą* padarė įspūdį. Pasislėpusios raitos, jos laidė šias virves su kilpa gale tyliai, beveik nematomai, ne mažiau kaip iš keturiasdešimties žingsnių atstumo ir į šuoliais lekiantį tai-

kinį. Man tai atrodė neįmanoma, bet moterys tiksliai užmetė kilpą ant briedžio ragų – ir iš abiejų pusių, tad žvėris buvo priverstas sustoti ir energingai muistytis.

Žinoma, net ir tokios stiprios moterys nebūtų pajėgusios ilgai išlaikyti įnirtusio besispardančio briedžio. Tačiau jos užkišo virvės galus už balno gugos, tad krūvį perėmė arkliai. Jie, matyt, buvo pripratę prie tokio darbo, nes atsilošė įtempdami virves ir mitriai keitė savo padėtį briedžiui muistantis. Nors arkliai buvo nedideli, jie laikė virves įtemptas ir neleido kilpoms nuslysti nuo ragų, tad laikė gyvulį vietoje. Kelios moterys, kurios nebuvo užmetusios savo virvių, prijojo arčiau grobio, nulipo nuo arklių ir šokinėdamos aplink besispardantį briedį kardais taikėsi perrėžti jam gerklę. Kai mudvi su Motina Meile prijojome arčiau, gyvulys jau buvo negyvas, jo milžiniškas kūnas gulėjo išsidriekęs ant žolės, o galva pasisukusi ant didelio minkšto snukio ir vieno rago.

Motina savo dukrų nei pasveikino, nei joms padėkojo už sėkmingą medžioklę, tik dalijo nurodymus:

– Tu, tu ir tu – nupjaukite galvą, kad galėtume ją paaukoti Tabitei ir Argimpasai. Tu, tu ir tu – pradėkite doroti žvėrį. Tu, tu ir tu – pradėkite dirti odą.

Nelaukdamas, kol man palieps, nušokau nuo arklio ir puoliau padėti. Moterys kardais nužudė žvėrį nedailiai; nuo jų skubotų kirčių briedžio gerklėje buvo atsivėrusi gili kraujuojanti žaizda, tarsi ją būtų išdraskę vilkai. Tačiau jų kirčiai bent jau buvo nukreipti tik į vieną vietą, todėl likusi dailaus kailio dalis nebuvo sudarkyta. Kartu su sesėmis peiliais atsargiai nudyrėme odą ir baigėme darbą net anksčiau nei kitos moterys spėjo nukapoti ir nupjauti galvą nuo stambaus kaklo.

Iš žarnokų palikome tik kepenis; vien tik jos buvo pakankamai didelė našta vienai moteriai. Jei visą žvėrį padalytume tik į keturias dalis, nuo jų svorio arkliai klupinėtų. Todėl čia pat vietoje sukapojome jį į mažesnius gabalus ir paėmė-

me tik geriausią mėsą, o likučius palikome miško maitė doms. Kai ankstyvą popietę galiausiai patraukėme namo, nugabenti laimikį deivėms prireikė dviejų moterų ir dviejų arklių: moterys laikė ragus už galų, o žvėries galva kadaravo tarp dviejų arklių. Kai moterys pavargo laikyti tokį svorį, jas pakeitė kitos.

Atvykusios prie upės netoli nuo mūsų gyvenvietės, suti kome iš rytų atjojančią Gašangą. Ji sustabdė savo arklį gre ta Velokso mūsų virtinės priekyje ir kažką pasakė Motinai Meilei. Abi moterys prisiartino prie manęs.

– Gašanga buvo pas kutrigurius, – paaiškino man mo tina, – ir pasakė, kad mums reikia paslaugos. Jie parinks tinkamą vyrą. Kartais tai užtrunka, nes tie gašlūs laukiniai triukšmingai varžosi dėl tokios garbės. Tačiau parinktas vy ras čia atvyks ryt ar poryt.

Ne itin mandagiai sumurmėjau *mamnun*, kas skitų kalba reiškia *thags izvis*.

– Liepiu tau, *dokhtar** Veleda, – pridūrė senė, – pasistenk po šios paslaugos pastoti. Privalai atsidėkoti už mūsų sve tingumą įrodydama, kad esi vaisinga.

Davusi šį nurodymą motina grįžo į virtinės priekį, o man nespėjus pašaipiai paklausti, ar įmanoma pastoti gavus įsa kymą, Gašanga, kuri vis dar buvo greta manęs, susimąsčiu si tarė:

– Keista. *Modar Lubo* klysta. Paprastai šie vyrai iš tiesų ginčijasi, kas bus parinktas, bet triukšmingai varžosi dėl to, kurio neišrinks. Niekaip negaliu suprasti kodėl.

Galėjau atsakyti, kad kutriguriai, nors ir laukiniai, turi sveiko proto, bet susilaikiau.

– Dar keisčiau, – toliau stebėjosi Gašanga, – kad šįkart jie nerodė nenoro, nors aš atvirai pasakiau, kad esi naujokė, vi siškai nestora, nemoteriškai minkšta, prakauli ir išblyškusi.

*Dukterie. – *Vert. past.*

Tikriausiai reikėjo pagirti tuos laukinius už gerą skonį, bet nieko nepasakiau, nes priekyje išgirdau garsius šūkaliojimus. Artėjome prie *walis-karja* gyvenvietės, ir mus puolė sveikinti kelios moterys, kurios buvo likusios stovykloje. Jos ne tik sveikino mus, sugrįžusias iš sėkmingos medžioklės, nekantriuose šūksniuose išgirdau minint mano vardą.

– *Madar Khobi*, greičiau!.. *Khadar* Veleda, ateik, pažiūrėk!

Moterys buvo susijaudinusios, nes atvyko Genovefa.

– Ar tai tas vyras? – niūriai paklausė Motina Meilė, ir aš linktelėjau.

– Jis jojo tiesiai po medžiu, kuriame buvau pasislėpusi, – paaiškino moteris išdidžiai parodydama savo grobį. – Man tereikėjo tik mesti *tanabą*. Ir jis buvo pakeitęs išvaizdą. Ant savo moteriškų drabužių buvo užsidėjęs net tai.

– Šis daiktas priklauso man, – sumurmėjau, nes moteris laikė iškėlusi susuktą bronzinį krūtų laikiklį.

Amazonė leido man jį paimti ir susijaudinusi pasakojo toliau:

– Jis apsimetinėjo – *pedar sukhté*! Kaip jis apsimetinėjo – tačiau manęs neapgavo nei jo žodžiai, nei pakeista išvaizda.

Pažvelgiau į laukymės viduryje gulinčią aukštielninką Genovefą. Ji buvo be sąmonės, surišta virve, pro praplėštą tuniką matėsi nuoga krūtinė. Ši Genovefos kūno dalis atrodė kaip sumedžioto briedžio – joje žiojėjo šiurpi žaizda, tik ji ne kraujavo, o rūko. Genovefa jau niekada nebebus tokia, kokia buvo.

– Tada jis ėmė maldauti, – džiugiai pasakojo moteris, – nes aš nutariau patikrinti. Netikros *kharbuté* neišsilydė taip lengvai, kaip tikėjausi. Tačiau aš, kaip matote, atkakliai kaitinau, ir jos galiausiai išsilydė. Be to, *Madar Khobi*, dabar mes turime dar vieną gerą arklį, kuriuo jis...

Tačiau motina piktai ją pertraukė:

– Tu viską padarei viena?

Moters veidas apniuko, o jos sesės suskubo kaltindamos šaukti:

– Taip, *Modar Lubo*!

– Rošana viską padarė viena. Savanaudė kiaulė!

– Ji mus pakvietė tik tada, kai vyras buvo suglebęs ir be sąmonės!

– Rošana tik norėjo, kad mes padėtume jį nešti!

– Ji linksminosi viena!

Motina Meilė rūsčiai pažvelgė į piktadarę ir suurzgė:

– Tokiomis retomis linksmybėmis reikia džiaugtis tik tada, kai aš esu šalia ir liepiu tą daryti, jomis turi mėgautis visos.

Moteris išsigando.

– Tavęs čia nebuvo... o jis buvo. Be to, tu sakei... patik rink...

– Buvai godi. Neištikima. Apgavai ne tik savo seses, bet ir mylinčią motiną.

– Bet... bet... mes vis dar galime pasilinksminti, – inkštė Rošana. – Jis dar gyvas. – Drebančia ranka ji palietė surištą kūną. – Matote? Jis kvėpuoja. Jis dar atsipeikės ir vėl maldaus.

Motina Meilė su neapykanta pažvelgė į belaisvį, tada su niurnėjo atsisukusi į mane:

– Jis nelabai panašus į vyrą.

– Tuo lengva įsitikinti, – atšoviau.

Kadangi Motina Meilė buvo per daug ori ir per stora, kad pasilenktų, ji rankos mostu davė ženklą greta stovin čiai Širinai. Ši priklaupė ir ėmė grabalioti po Genovefos raitelio sijonu, bet trukdė virvės. Širina prapjovė audeklą ir praskyrė sijoną, tada, išvydusi vyrišką organą, kuris šiuo metu nebuvo agresyvus, bet neabejotinai vyriškas, loštelė jo atgal. Apsidžiaugiau, kad Genovefa surišta virvėmis: jos kojos buvo taip tvirtai suspaustos, kad niekas nepastebėjo, jog nėra sėklidžių.

– Duok jį man, – suurzgė Motina Meilė.

Širina nusišypsojo, apsilaižė ir išsitraukė peilį. Net surištas ir į aplinką visiškai nereaguojantis Genovefos kūnas ėmė raitytis iš skausmo. Toras jau niekada nebebus toks, koks buvo. Už mielos Svanildos nužudymą bent jau šitaip atkeršyta, taip pat ir už senąjį angliadegį bei niekšiškai užpultą Maghibą. Širina padavė nupjautą organą motinai, kuri tik dirstelėjo į jį iš tolo ir numetė į laužą.

– *Mamnun, Madar Khobi*, – padėkojau. – Aš atsikračiau Toro.

– Toro? – susiraukusi paklausė senė.

– Toks jo vardas. Vyras juo taip didžiavosi, kad liepė Lvivo *lekarui* jį išraižyti. Pažvelkite į jo nugarą.

Motina Meilė vėl mostelėjo ranka. Gašanga padėjo Širinai apversti kūną, tada abi nupjovė tunikos likučius. Visos moterys išpūtė akis pamačiusios Toro kūjo formos randą.

Susižavėjusi Motina Meilė sududeno:

– *Bakh! Bakh*! Mano sostui jau seniai reikia naujo kailio. Šis jį puikiausiai papuoš.

– Kodėl mums šios būtybės neišnaudoti prieš nužudant? – pasiūliau. – Dabar, kai jis jau nebe vyras, padarykime jį genties vergu. Kai jį mirtinai nualinsite, tada galėsite nudirti odą.

Senė su panieka prunkštelėjo:

– Pirkliui pas mus beveik nėra darbų.

– Atleiskite, kad kišuosi, bet jį galėtumėte puikiai panaudoti kaip virėją.

– Ką?

– Juk sakiau, kad jam labai patinka moteriški darbai. Jis net išmoko puikiai gaminti valgį. Motina Meile, patikėkite, valgysite taip skaniai, kaip dar niekada nebuvote valgiusios, jei Toras likusį savo gyvenimą jums, tai yra mums, gamins valgį.

Modar Lubo su pasibjaurėjimu pažvelgė į nelaimėlį.

– Pirklys, vyras, transvestitas... ir virėjas! – Ji paspyrė Toro kūną ir paliepė Gašangai: – Pridegink jo žaizdą, kad

užgytų. Tada nutempk šį... šį *enarios*, kad nematyčiau. Bu dėk prie jo ir pašauk mane, kai atsipeikės. – Tada ji atsigręžė į mane ir piktai pareiškė: – Jei esi nepatenkinta mūsų mals tu, Veleda, šįvakar pati gali gaminti valgį.

– Mielai, – nuoširdžiai atsakiau, nes pats ketinau pasi siūlyti. – Ar norite, kad išvirčiau briedienos, Motina? Tiesą sakant, mėsą reikėtų maždaug savaitę brandinti pakabintą, kol ji taps... *Liufs Guth*!

Šis šūksnis išsiveržė nevalingai, nes senė nusigręžė nuo manęs, išsitraukė už diržo užkištą peilį ir dūrė į pūpsantį nuogą Rošanos pilvą. Moteris paskutinį kartą išplėtė akis ir krito aukštielninka sudrebindama žemę.

– Už neklusnumą reikia bausti, – abejingai pareiškė Moti na Meilė, o kitos jos dukros net nešūktelėjo protestuodamos ar dejuodamos. – O dabar, Veleda, sumokėk duoklę. – Ji vėl įdelbė į mane savo drakonišką žvilgsnį. – Dėl to, kad čia atvy kai – ir atsikratei savojo Toro – netekome vienos savo sesers. Patariu pastoti, kai būsi aptarnauta, ir geriau, kad gimtų duk tė, kuri pakeistų mūsų seserį.

Aš tik nebyliai linktelėjau. Dabar nebuvo tinkamas me tas įžūliai atsikirsti, kad tokie dalykai nevyksta pagal pa liepimą.

Motina Meilė dar nebuvo baigusi dalyti savo despotiškų įsakymų. Parodžiusi į vis dar trūkčiojantį Rošanos kūną, ji paliepė Širinai:

– Nukirsk jai galvą ir pagarbiai padėk ant kipariso alto riaus kartu su briedžio galva.

Širina nė nekrūptelėjusi puolė vykdyti paliepimą, o kitos moterys nė necyptelėjo. Tačiau Motinai Meilei, matyt, ne patiko mano veido išraiška, nes ji suurzgė:

– Ar nori dėl ko nors pasiskųsti?

– Ne, ne. Tik... maniau, kad deivei atnašaujamos aukos... kaip briedžio galva... yra nukertamos nuo laimikio, kurį pa tiekiame į savo stalą.

– Taip. Šįvakar valgysime Rošaną. Kaip tik ją tu ir paruoši vakarienei.

Kad ir ką bylojo mano veidas, jis bent jau paskatino senąją drakonę teiktis paaiškinti:

– *Ja*, mes suvalgome savo iškeliavusias seseris. Kada nors suvalgys mane... ir tave. Šitaip mes pasirūpiname, kad visoms, pasitraukusioms iš gyvenimo *walis-karja*, padedama iškeliauti į laimingą pomirtinį gyvenimą pas Tabitę ir Argimpasą. Juk kuo greičiau išnyks sesės mirtingieji likučiai, tuo greičiau ji pateks į nemirtingųjų karalystę. O suvirškinta sesuo išnyksta kur kas greičiau nei palaidota, nes tada turi laukti, kol supus. Be to, šitaip užtikriname, kad brangios sesers kūno niekada joks vyras neiškas ir neišniekins.

Ką gi, pagalvojau, manęs jau neturėtų stebinti *walis-karja* nuodėmingumas. Tačiau, tiesą sakant, jau ir anksčiau yra buvę antropofagijos atvejų. Prisiminiau, kaip senasis Virdas pasakojo, kad kai kurie skitai irgi taip pat elgėsi. Neabejoju, kad šių moterų pirmtakės to išmoko kaip tik Skitijoje. Be to, visi žino istoriją apie Achilą ir Pentesilėją: šis Trojos karo didvyris, įveikęs ir nužudęs amazonių karalienę, ją dar labiau išniekino atlikęs lytinį aktą su Pentesilėjos lavonu. Tačiau buvau linkęs įtarti, kad Pentesilėja net negyva gundė mylėtis labiau nei gyva Rošana.

– Siūlau pradėti, Veleda, – kreipėsi į mane Motina Meilė. – Iš patirties žinau, kad tokį maistą pagaminti užtrunka ilgai. Pažvelk: vaikai jau dabar žiūri alkanomis akimis. Širina, kai baigsi savo darbą, padėk Veledai sukapoti ir pasūdyti mėsą.

Išsamiai nepasakosiu, kaip buvo gaminamas valgis. Man bent jau nereikėjo nukirsti galvos. Tačiau kai išmečiau geltonus pilvo ir sėdmenų riebalus, mano pagalbininkė Širina apstulbo.

– Veleda, tai skaniausia kūno dalis. Be to, šie riebalai kaupiasi mūsų pačių kūnuose. Rošana apsidžiaugtų sužinojusi,

kad jos riebalai toliau gyvena sesių kūnuose. – Netrukus Širina ir vėl mane subarė: – Ne, ne, šių gabalėlių taip pat ne išmesk. Išvirti jie būna su malonumu kramtomi kąsneliai.

Nesakysiu, kokie tai buvo gabalėliai. Man buvo leista išmesti tik tokias nevalgomas kūno dalis kaip kojų nagai, pažastų plaukai ir bjauresni viduriai. Tada Širina parodė man duobę, kurioje buvo laikomos negausios genties daržovės ir sudžiovinta *hanafa*. Į sukapotą ir supjaustytą mėsą pagardinimui pridėjau laukinių svogūnų, upinės pipirnės ir lauro lapų. Žinoma, neketinau dalyvauti šioje siaubingoje puotoje – ne tik dėl to, kas per ją bus patiekta, bet ir todėl, kad, kai užkėlėme katilus ant laužų, o Širina paliko mane maišyti viralą, aš į jį pridėjau ir dar kai ko – į kunkuliuojančius katilus sutrupinęs įbėriau sudžiovintų upės pakrantėje pririnktų augalų. Seniai žinojau, kad godai apsvaigina, o senasis Virdas kadaise sakė, jog nuo žilių arkliai pasiunta, tad ne pagailėjau nei vienų, nei kitų žolelių. Žmonėms, turintiems normalų skonio pojūtį, gal ir nedrįsčiau jų berti, nes žolelės karčios, bet šįkart nė kiek nesibaiminau, nes šios visaėdės tikrai nieko nepajus. Ir tikrai, jos visos iš nekantrumo laižydamos lūpas sugužėjo į temstančią laukymę; jaunesnės mergaitės ir kūdikiai netvėrė iš džiaugsmo. Kelios moterys godžiai uosdamos iš katilų sklindančius kvapus šmaikštavo ir šaižiai juokėsi: jų sesė Rošana, dar visai neseniai pavadinta „kiaule“, dabar skleidė kvapą, labai panašų į verdamo šerno.

Kai valgis buvo beveik išviręs, Gašanga nuėjo pranešti Motinai Meilei, kad naujasis vergas atgavo sąmonę, bet vis dar yra apsvaigęs ir tauškia nesąmones. Jis vis kartoja:

– Tarp kojų... pažiūrėkite man tarp kojų...

Kitaip nei Motina Meilė, aš supratau, ką Toras mėgina jai pasakyti. Senė tik nusijuokė variniu balsu ir pareiškė:

– Gailisi savo *švanco*, ar ne? Verčiau laikyk jį surištą, Gašanga. Tačiau duokime jam maisto, kad greičiau pagytų.

Ant platano lapo padėjau kelis Rošanos gabalėlius, kad juos neneštų Torui.

Tada prikroviau kupinus lapus kitoms, kurios slinko vorele, tapinėjo ar buvo nešamos ant rankų palei katilus. Kadangi tai buvo ceremonijų vakaras, susirinko visos genties moterys, nė viena nebuvo išsiųsta į sargybą. Maniau, kad didelio Rošanos kūno pakaks bent dviem maždaug dvidešimties moterų ir pusės tiek vaikų bei kūdikių vakarienėms. Tačiau klydau. Moterys kaip vilkai prarijo pirmąsias porcijas ir puolė prašyti dar. Ištuštinau visus katilus, tada daviau gnaibyti švariai nuvirusius kaulus, o galiausiai išgramdžiau ir pateikiau sustingusius geltonų riebalų likučius. Godžiai rydamos nė viena jų nekreipė dėmesio, ar aš valgau, ar ne.

Kai viskas buvo suvalgyta, moterys atsisėdusios ėmė raugėti, o kelios net pagyrė mano valgį. Tada Motina Meilė liepė man atnešti ir išbarstyti ant laužų to vakaro *hanafos* davinį, be to, atnešti daugiau nei įprastai, nes su mumis buvo ir sargybinės. Man dar buvo likę godų ir žilių, tad, norėdamas užsitikrinti, kad *walis-karja* daviau ne per menką šių žolelių dozę, įmaišiau jų į *hanafos* lapus. Tada tamsoje atsėdau ir stebėjau. Ilgai laukti neteko.

Tos moterys, kurios paprastai jautriau reaguodavo į rūkymą – tarp jų ir kūdikiai – pargriuvo ir ėmė knarkti vos kartą įtraukusios dūmų. Tos, kurios kitais vakarais triukšmingai dainuodavo ar nerangiai šokdavo, vėl ėmė šokti ir dainuoti, bet jų dainos buvo garsesnės, o šokiai labiau pašėlę, kol galiausiai jos pradėjo stūgauti ir šokčioti beveik taip pat įnirtingai, kaip buvau matęs darant bakchantes. Moterys, kurios kitais vakarais tik sėdėdavo ir taukšdavo niekus, dabar kalbėjo pakeltais balsais – iš pradžių kaukdamos, paskui riaumodamos – ir jų pokalbis virto barniais putotomis lūpomis, kurie peraugo į kumščiavimąsi, imtynes, draskymąsi ir plaukų rovimą. Motina Meilė iš pradžių mėgino numalšinti šias peštynes atlaidžiai bardama, bet

netrukus ir pati įsivėlė į muštynes su penkiomis moterimis, kuriose ji spiegė ir spardėsi aršiau už kitas. Tai šen, tai ten kuri nors amazonė parkrisdavo ant žemės ir nesivargindavo atsikelti, tik gulėdavo, kur nukrito, ir imdavo knarkti. Kitoms tiesiog atsibodo šokti ar peštis, tad jos pasitraukė į laukymės pakraštį, atsigulė ir užknarkė...

Vyliausi, kad visos jos knarks gana ilgai, bet negaišavau, kad pamatyčiau. Jau dabar moterys nepajėgė matyti, ką aš darau, ir joms tai visai nerūpėjo. Jei godai ir žilės veikia taip, kaip tvirtinama, *walis-karja* ir rytoj visą dieną, jei ne dar ilgiau, bus išprotėjusios ir pakrikusios. Laimė, nebuvo nė vienos sargybinės, kuri galėtų mane pabėgantį sustabdyti ar sukelti aliarmą. Neskubėdamas nusimečiau Veledos apdarą ir apsivilkau Torno drabužius, kuriuos buvau paslėpęs, – ir labai apsidžiaugiau, nes naktys pasidarė per žvarbios vaikštinėti nuoga krūtine. Susikroviau ir susivyniojau į ryšulius visą savo mantą. Paėmiau Veloksą, kuris buvo pririštas kartu su kitais arkliais, ir jį pabalnojau, taip pat ryšuliams nešti paėmiau ir Toro arklį. Tada užlipau ant Velokso ir neskubėdamas išjojau.

Ne, nenuėjau pakalbėti nei piktai pasidžiaugti, nei atsisveikinti su būtybe, kuri kažkada buvo Toras ir Genovefa. Teisybė, aš įsikišau užstodamas, kad jos nepapjautų ar gyvai nenudirtų odos. Tačiau taip pasielgiau ne iš gailesčio, ne dėl sąžinės priekaištų ir ne iš atlaidumo ar dėl to, kas tas žmogus – tie žmonės – kadaise man buvo. Taip padariau suvokęs, kad piktadariui negali būti didesnės bausmės nei priversti jį visą gyvenimą vergauti šlykščioms *walis-karja*.

Nespėliojau, kas dar gali nutikti Torui-Genovefai. Kai moterys atsipeikės, jos tikrai įtūš dėl to, ką aš padariau, ir galbūt savo pyktį išlies ant likusio belaisvio. Arba jei belaisvis nebus išsyk sukapotas į gabalus, amazonės galiausiai pamatys, kas yra tarp jo kojų, tada neįmanoma atspėti, kaip jos pasielgs. Taip pat nežinia, kas bus tam kutrigurių genties vyrui, kuris atvyks atlikti paslaugos...

Net nemėginau spėlioti. Manęs tai visai nedomino. Nors buvau tik pusiau moteris, galėdavau tapti toks šaltas ir nepasiekiamas, kaip tikra moteris. Tad išjojau į naktį neatsigręždamas, nedvejodamas ir nesirūpindamas dėl to, kas atsitiks bet kuriam, likusiam toje stovykloje.

11

Į Lvivą negrįžau. Nors žinojau, kad Maghibo žaizdos dar negalėjo užgyti, neketinau ten laukti dykinėdamas. Prisiminiau Dumblininko pranašystes, kad rugiai, jei jie ketina vykti į pietus ir susivienyti su Strabo prieš Teodoriką, tą padarys, kai derlius bus nuimtas, bet žiema dar neprasidėjusi. Šiuose šiauriniuose kraštuose žiema ateidavo greitai.

Tad patraukiau tiesiai prie Buko upės, o tada keliavau į šiaurę. Maždaug šimtą penkiasdešimt romėnų mylių neradau jokių, net nedidelių kaimų, tik kartkartėmis prajodavau kelias trobeles ar upės pakrantėje stūksančius slovėnų medkirčių kluonus. Galiausiai iš žiemą vasarą žaliuojančių miškų išnirau į balingą laukymę, kokios man dar nebuvo tekę matyti. Šioje lygumoje po kojomis žliugsėjo molis, o virš galvos karojo pilki debesys, iš kurių dulksnojo šaltas lietus. Kelias čia vingiavo tarp balų ir durpynų. Supratau, kodėl migruojantys gotai čia nesustojo, o keliavo tolyn į pietus ieškodami geresnių žemių.

Todėl nepaprastai apsidžiaugiau, kai pagaliau prijojau kaimą, nors beveik visi jo gyventojai buvo slovėnai, o vienintelis būstas keleiviams – kukli *krčma*. Čia kalbėjo tokia siaubinga slovėnų kalba, kokios man dar nebuvo tekę kur nors girdėti – kaimo pavadinimo Bšešč net nepajėgiau ištarti – bet ja kalbantys slovėnai, matyt, buvo civilizuotesni. Nors ir plačiais veidais, šie žmonės buvo aukštoki, šviesaus

veido ir šviesiaplaukiai, gana švarūs ir vadino save polianais. Visi *krčmos* svečiai buvo upeiviai, kurie čia apsistodavo, kol iškraudavo ir pakraudavo jų laivus, nes Bšeščas įsikūręs toje Buko dalyje, kur prasideda laivyba. Kadangi keliaudamas per pelkynus mirtinai pavargau, noriai iškeičiau antrą arklį ir sumokėjau krovininės baržos savininkui už tai, kad mane ir Veloksą nugabentų arčiau Vendų įlankos.

Didžiulis plokščias laivas, pakrautas vaško, kailių ir odų, kurį nešė srovė, be to, basliais arba irklais stūmė įgula, vandeniu judėjo kur kas sparčiau nei man būtų pavykę keliauti sausuma. Tik prabėgus kelioms dienoms, kai išplaukėme iš Bšeščo, nutariau paprašyti baržos šeimininko, kad papasakotų apie rugius, gyvenančius kitame jo maršruto gale. Apstulbau išgirdęs jo atsakymą:

– Dabar, *pana* Tornai, dauguma jų čia negyvena. Tie šaunūs kariai išsirengė į žygį ir šiuo metu turėtų būti gerokai piečiau nuo mūsų.

– Ką? Išsirengė į žygį?

– *Tak*, – atsakė jis, kas polanių dialektu reiškia „taip“. – Plaukiant į Bšeščą mus pralenkė karaliaus Fevos karių kolonos, kurios taip pat traukė į pietus. Ir raiti, ir pėsti kariai keliavo sparčiau už mus, nes barža plaukė prieš srovę. Be to, karaliaus karių manta buvo menka.

– Ar jie keliauja susijungti su Strabo?

– Kas tas Strabo?

– Teodorikas Triarijus, – nekantriai paaiškinau. – Tai jis rengiasi kariauti su Teodoriku Amalingu.

Baržos savininkas tik skėstelėjo rankomis; jis niekada nebuvo girdėjęs nei apie vieną, nei apie kitą Teodoriką. Ką gi, to reikėjo tikėtis. Šis vyras per savo gyvenimą tikriausiai yra nukeliavęs tūkstančius mylių, bet niekada nei per mylią nenutolęs nuo upės.

– *Pana* Tornai, galiu pasakyti tik tiek, kad jie nukeliavo į pietus. *Tak*, jie atrodė išsirengę į karą.

– Sakei, kad karių manta menka. Ką tai reiškia?

– Keliose ankstesnėse kelionėse į upės aukštupį mes gabenome ne prekes. Rugių karaliaus Fevos įsakymu plukdėme karinius išteklius – ne tik šia barža, bet ir daugeliu kitų, – kuriuos palikome skirtingose vietovėse palei Visvos ir Buko upes. Karalius pasirūpino, kad jo vyrai ir arkliai negabentų visos reikalingos mantos, bet vis tiek būtų tikri, kad ras maisto ir pašaro savo kelyje.

Labai gerai suplanuota kampanija, pagalvojau, ir aš apie ją sužinojau tik dabar. Rugių armija tikriausiai pražygiavo pro mane tuo metu, kai buvau amazonių žemėse. Nors dėl to truputį krimtausi, nejaučiau poreikio šokti per bortą ar liepti išlaipinti mane krante. Nebuvo prasmės sekti paskui armiją ar mėginti ją aplenkti, kad perspėčiau Teodoriką. Jei net paprasti valtininkai žino apie šį žygį, karalius taip pat žinos.

Kai prasidės karas, turiu būti su savo karaliumi, tad vyliausi, kad kaip tik taip ir bus. Net narsiausi kariai nepradeda mūšio žiemą ar naktį, nes šaltis, ledas, sniegas ir tamsa trukdo judėti. Tad nors Strabo prieš žiemą telkia savo pajėgas ir galbūt jas strategiškai išdėsto, jis nepradės kariauti anksčiau nei ateis pavasaris. Vadinasi, iki to laiko spėsiu grįžti. Tačiau net ir kai grįšiu, būsiu tik dar vienas karys Teodoriko pajėgose, o likdamas čia galėčiau kur kas naudingiau pasitarnauti karaliui. Teodorikas yra pasakęs, kad būtų visai neblogai priešo užnugaryje turėti *parmenio.*

Tad neišlipau iš baržos ir plaukdamas kamantinėjau savininką bei įgulos narius, kad kiek įmanoma daugiau sužinočiau apie rugius. Kadangi kelionė buvo labai ilga – apie šimtą trisdešimt romėnų mylių pasroviui Buko upe, kur ji įteka į kur kas didesnę Visvą, o iš ten iki jūros dar du šimtai penkiasdešimt mylių, turėjau pakankamai laiko sužinoti ir apmąstyti, ką išgirdau.

Man papasakojo, kad rugiai – kažkaip su vandalais susijusi germanų tauta, kuri visada gyveno Sarmatijos van-

denyno pakrantėje. Jie išpažino senąją religiją: šios šiaurės tautos vis dar su panieka žiūrėjo į krikščionybę. Rugiai gyveno šiose žemėse palei jūrą kartu su slovėnų gentimis, kurios vadinasi kašubai ir vilzai. Šie slovėnai – kaimiečiai, dirbantys žemę, žvejojantys ir atliekantys kitus sunkius darbus, o rugiai yra jų valdovai, gyvenantys iš slovėnų darbo ir lobstantys iš gintaro, kurį kaimiečiai randa pakrantėje. Daugelį šimtmečių rugiai buvo patenkinti savo maža karalyste ir pusiau vergais. Tačiau dabar, pavėluotai sužinojus apie puikesnes valdas, kurias kitos germanų tautos atsirėžė pietuose – *vizigotai* Akvitanijoje, suevai Luzitanijoje, jų pusbroliai vandalai Libijoje – rugius apėmė pavydas, užvaldė ambicijos ir noras sekti šių tautų pavyzdžiu.

– Todėl jie ir žygiuoja, – aiškino baržos šeimininkas, – patikrinti, ką gali išsikovoti pietuose.

Žinojau, kad rugių tikslai nėra tokie neapibrėžti. Jie žygiavo padėti Strabo užgrobti Moeziją, nes šis, be jokių abejonių, pažadėjo karaliui Fevai atrėžti jos dalį. Kadangi baržininkai man pasakė, kad rugiai sukaupė reikmenis ir maisto atsargas palei upes, galėjau spręsti, jog jų kariauna nemaža, galbūt aštuoni tūkstančiai raitelių ir pėstininkų. O kai baržos šeimininkas užsiminė, kad Fevos žmona Gisa yra iš amalų *ostrogotų* genties, pagalvojau ir apie kitus dalykus.

Man atrodė keista, kad Strabo karo sąjungininkų ieškojo ne tarp arti gyvenančių tautų, o kreipėsi į toli esančius rugius. Manau, dabar atspėjau priežastį. Ši karalienė Gisa tikriausiai yra iš tos pačios Amalingų giminės atšakos. Matyt, Strabo emisarai maldavo karalienę prikalbinti savo vyrą dalyvauti sukilime. Taip pat spėjau, kad Strabo niekšiškai ir baisiai pamelavo šiai moteriai. Kadangi ji ir jos vyras karalius buvo labai toli nuo Moezijos, tai tikriausiai nežinojo, kad Teodorikas Amalingas yra teisėtas ir visuotinai pripažintas šios provincijos valdovas, o įkyrusis Strabo – tik desperatiškas, visų atstumtas, bejėgis apsimetėlis. Todėl,

norėdamas įgyti karalienės Gisos pritarimą savo tikslui ir pajungti karaliaus Fevos armiją šiam tikslui pasiekti, Strabo turėjo labai stipriai iškraipyti tikrąją padėtį.

Teks pasistengti ištaisyti šiuos reikalus.

Kaip ir Danuvijus, Visva, artėdama prie jūros, išsišakoja į mažesnių upelių ir upokšnių deltą. Čia matosi daugiausia kopos ir paplūdimiai, kuriuose būtų gana malonu, jei neūžautų nuolatiniai žvarbūs šiaurės vėjai. Baržos savininkas plaukė pagrindine Visvos tėkme, kuri mus atnešė į rugių sostinę Pomorę, įsikūrusią kaip tik toje vietoje, kur upė įteka į Sarmatijos vandenyno Vendų įlanką. Pomorė vietine kalba reiškia „prie jūros“.

Miestas buvo įsikūręs ir prie upės, ir prie jūros, o jo molai driekėsi į šiuos abu šalto, pilko ir banguojančio vandens telkinius. Visi pakrančių pastatai buvo sumūryti iš akmenų, kad atlaikytų vėjo nešamus purslus ir smėlį. Nors jie puošė miestą, bet kartu teikė Pomorei grėsmingos tvirtovės išvaizdą. Mūsų barža prisišvartavo prie upės doko, nes, kaip paaiškino laivo savininkas, jūros pakrantės dokais naudojasi Pomorės žvejybos laivynas ir jūriniai krovininiai laivai.

Prieš išvesdamas Veloksą iš baržos stabtelėjau paklausti:

– Kada vėl plauksite į aukštupį? Galbūt, sutvarkęs čia savo reikalus, galėčiau grįžti su jumis į pietus.

– Galėsite tik tuo atveju, jei užtruksite čia visą žiemą. Visva netrukus užšals ir ne mažiau kaip tris mėnesius bus užklota storu ledu. Nei aš, nei joks kitas savininkas iki pavasario neplukdys savo baržų.

Nors ir vilkėjau kailinį apsiaustą, nusipurčiau pagalvojęs, kad gali tekti leisti žiemą šioje atšiaurioje pakrantėje.

– *Guth wiljis**, pavasarį būsiu toli nuo čia. O ko manęs klausia šie du nenuoramos?

---

*Jei tokia bus Dievo valia. – *Vert. past.*

Nė vienas iš daugybės dokuose triūsiančių žmonių ne kreipė dėmesio į mūsų atplaukusią baržą, išskyrus porą ginkluotų vyrų – per senų ir per daug nutukusių, kad galėtų būti kariai, – kurie įlipo į baržą ir įkyriai šūkaudami kažko klausinėjo.

– Tai uosto pareigūnai, – paaiškino baržos savininkas. Jie tikrina mano krovinį. Tačiau taip pat nori sužinoti, kas jūs ir ko atvykote į Pomorę.

Pasakiau tiesą, ar bent jau iš dalies:

– Pranešk jiems, kad esu *saio* Tornas, karaliaus Teodoriko maršalas, – nenurodžiau, kurio Teodoriko, – ir čia atvykau padėkoti jų karalienei Gisai, kad pasiuntė rugių karius dalyvauti to karaliaus kare.

Parodžiau dokumentą, kurį turėjau su savimi, būdamas tikras, kad šie menko rango pareigūnai nemoka skaityti, bet tikėdamasis, jog dokumentas padarys jiems įspūdį. Taip ir buvo; pareigūnai daugiau nešūkavo. Versdamas pareigūnų žodžius baržos savininkas taip pat kalbėjo su manimi pagarbiau:

– Jie sako, kad tokio aukšto rango asmuo neturėtų apsistoti paprastų valtininkų *krčmoje*. Šie vyrai palydės jus į rūmus ir praneš apie jūsų atvykimą karalienei.

Man būtų labiau patikę pačiam pasirūpinti nakvyne, bet negalėjau atsisakyti didikui priklausančio sutikimo. Tad leidausi palydimas per šaltas gatves į rūmus, kur uosto pareigūnai iškvietė liokajų, kad šis manimi pasirūpintų. Leidau liokajui iškviesti arklininką, kad šis nuvestų Veloksą į arklides, tada leidausi nuvedamas į nedidelį namą rūmų teritorijoje, kur keli kašubai tarnai pudingą primenančiais veidais puolė man padėti ir užsakė atnešti valgį.

Namas buvo ne toks didingas kaip manasis Novoje, o tarnai prastesni už maniškius. Kai atnešė valgyti, paaiškėjo, kad beveik visi patiekalai – įvairiai paruošta silkė. Tad apsidžiaugiau, kad neįsikūriau *krčmoje*, kur sąlygos turėjo

būti dar prastesnės. Beje, turėjau progą įvertinti karalienę Gisą dar prieš su ja susitikdamas. Šeimininkė, suvokianti savo būsto trūkumus, turėtų stengtis juos kompensuoti rodydama daugiau įprasto mandagumo. Tačiau Gisa išdidžiai sutiko priimti mane tik kitos dienos pabaigoje.

Mano spėjimas, kad karalienė apsimestinai pozuoja, pasitvirtino, kai galiausiai buvau pakviestas į pagrindinius rūmus. Pastangos „sosto salę" paversti didinga buvo truputį apgailėtinos, o karalienė kalbėjo senąja kalba bjauriu kaimišku dialektu, jos drabužiai ir papuošalai buvo anaiptol ne prabangūs, bet ji priėmė mane, tarsi gyventų Purpuriniuose rūmuose ir būtų imperatorius Zenonas. Karalienė Gisa, matyt, buvo jauna, nes priėmime dalyvavo ir jos sūnus, o princui Fridui buvo ne daugiau kaip devyneri. Galbūt todėl, kad nebuvo graži – jos dantys kyšojo taip, kad karalienė beveik negalėjo sučiaupti lūpų, – Gisa elgėsi tarsi pagyvenusi našlė, kurią erzina nesubrendęs jaunimas.

– Kokie reikalai atvedė pas mus, maršale?

Išsitraukiau savo pergamentą, bet karalienė tik numojo ranka, tarsi norėdama parodyti, kad raštas nevertas jos dėmesio, bet iš tiesų išsidavė, kad nemoka skaityti. Tačiau ir toliau ji apie save pretenzingai kalbėjo daugiskaita.

– Mes suprantame, kad atvykstate siųstas mūsų pusbrolio Tiudareiko Triarijaus. Tikimės, kad jis neatsiuntė prašyti didesnės mūsų pagalbos.

Man kilo pagunda sutriuškinti jos pasipūtimą ir pasakyti, kuriam Teodorikui iš tiesų atstovauju, ir paaiškinti, kad jos sukurstyti rugiai savo „pagalbą" suteikė ne tam Teodorikui. Tačiau nespėjus man prasižioti karalienė dėstė toliau:

– Mes išsiuntėme visus vyrus, vyresnius ir pajėgesnius nei mano brangus sūnus Fridas, žinoma, išskyrus slovėnus, nes šie niekšai yra niekam tikę kariai. – Berniukas paniuro; jis visai nesidžiaugė dėl šios privilegijos. – Mes taip pat gerokai ištuštinome savo iždą, kad aprengtume jūsų armiją.

Todėl, maršale, jei atvykote maldauti vyrų ar pinigų arba materialių dalykų, jūsų audiencija baigta ir galite keliauti atgal.

Nors dar nepratariau nė žodžio, karalienė atsistojo ant savo sosto pakylos, išdidžiai mane nužvelgė ir apkabino savo sūnų, tarsi saugodama, kad aš nesučiupčiau ir nenu tempčiau į karą. Atsispyriau pagundai pasakyti jai tiesą. Su pratau, kad nuogi faktai ir sveikas protas neįtikintų karalie nės Gisos pakeisti klaidingai demonstruojamą ištikimybę. Tokia moteris kaip ši neprisipažins suklydusi – ir juo labiau nesutiks ištaisyti savo klaidą – net jei dėl jos pasipūtėliško užsispyrimo žūtų karalius ir visi kariai, kuriems jis vado vauja. Todėl tik pataikaujamai paaiškinau:

– Karaliene, neprašau jokių materialių dalykų. Mano svarbiausias tikslas – perduoti nuoširdžiausią Teodoriko padėką už tai, ką mums suteikėte. Teodorikas neabejoja, kad jūsų rugių armija padės jam įsitvirtinti kaip teisėtam *ostrogotų* valdovui visose mūsų dominijose. Kai tai įvyks, jums ir jūsų giminaičiams, nes tada visi Teodoriko pusbro liai ir pusseserės bus pripažinti teisėtai valdančia Amalų gi mine, bus dosniai atlyginta už pagalbą.

Kaip ir tikėjausi, šie mano žodžiai truputį sušildė karalie nę, ir ji vos pastebimai nusišypsojo parodydama savo dan tis, tad kalbėjau toliau:

– Tikėdamasis laimingos karo pabaigos Teodorikas trokšta, kad pasaulis sužinotų apie garbingą Amalų giminę nuo seniausių iki dabartinių laikų. Jis nori pasirūpinti, kad Teodoriko ir jūsų šeima būtų pelnytai žavimasi, jų šaknys gerbiamos, o dorybės garsiai giriamos. Todėl karalius įpareigojo mane surinkti šiuos istorinius duomenis.

– Verta pagyrimo užduotis, – pareiškė karalienė išsišiepdama plačiau ir atidengdama dantenas. – Mes jam pritariame.

– Todėl, mano ponia, mano antrasis tikslas yra paprašyti jūsų leidimo susipažinti su pakrante ir jos istorija, nes sako-

ma, kad kaip tik čia išsikėlė ankstyvieji gotai, kai iš šiaurės jie per jūrą atvyko į šį Europos žemyną.

– *Ja*, taip sakoma. Taip pat, ja, jūs gaunate mūsų leidimą, *saio* Tornai. Ar galime jums kaip nors padėti? Gal parūpinti gerai nusimanantį gidą?

– Būtų labai malonu, mano ponia. Pagalvojau... galbūt jaunasis princas Fridas galėtų būti mano gidu ir patarėju? Šitaip užtikrintume, kad jūsų Amalų giminės atšaka būtų deramai, išsamiai ir iškiliai atspindėta istorijoje.

Paniuręs berniuko veidas staiga nušvito, paskui vėl apniuko, kai motina niekinamai sušnarpštė:

– Vaikas daugiau žino apie savo tėvo protėvius rugius nei apie gotus.

– Tada, mano ponia, spėju, kad jis moka ir germanų rugių kalbą. O šiuo senosios kalbos dialektu aš kalbu nelabai laisvai.

– *Ja, waíla**, jis net kalba prasčiokiška slovėnų kašubų kalba, – nusijuokė karalienė, tarsi arklys iššiepdama dantis, – kurios gerai nemoka net prasčiokai kašubai.

– Na, štai! Jis man būtų neįkainojamas kaip vertėjas. – Regis, princą trikdė tai, kad kalbame apie jį trečiuoju asmeniu, todėl kreipiausi tiesiai į jį: – Ar suteiktumėte man šią paslaugą ir garbę, prince Fridai?

Berniukas palaukė, kol motina nenoromis linktelės, tada droviai, bet patenkintas atsakė:

– Taip, *saio* Tornai.

Tad kitą dieną jaunasis Fridas su savininko pasididžiavimu aprodė man Pomorę, nors mieste ne kažin ką buvo galima pamatyti, nes jis tėra tik prekybos ir prekių, atgabenamų iš nežinia kur, plukdymo centras. Vienintelė Pomorės prekė – gintaras, tad Fridas man parodė įvairias šlifavimo dirbtuves, kuriose gintaras paverčiamas karoliais, sagtimis ir sagėmis.

---

*Taip, žinoma. – *Vert. past.*

Fridas buvo puikus gidas, draugiškas ir, kitaip nei motina, visai netuščiagarbis. Atitolęs nuo motinos jis tapo visiškai kitu berniuku, sumaniu ir linksmu, bent jau kol kas nors neprimindavo karalienės. Kai paklausiau, ar ne dėl motinos jis nežygiuoja kartu su tėvu, berniukas vėl paniuro ir sumurmėjo:

– Mama sako, kad esu per jaunas vykti į karą.

– Motinos meilė, – sukuždėjau ir mane užplūdo prisiminimai, dėl kurių nusišaipiau pats iš savęs. – Pažinojau įvairių motinų, Fridai, bet niekada neturėjau savo, todėl man galbūt netinka jas vertinti. Tačiau esu įsitikinęs, kad karas – tai tėvų ir sūnų, o ne motinų reikalas.

– Vadinasi, ir jūs manote, kad esu per jaunas kariauti?

– Kautis galbūt ir per jaunas, bet ne stebėti. Kada nors tapsi vyru, o kiekvienas vyras turėtų dalyvauti kare. Būtų labai blogai, jei karas kiltų tik vieną kartą per tavo gyvenimą, ir tu jį praleistum. Tačiau tau tik devyneri. Tikriausiai dar pasitaikys proga. Fridai, papasakok, kaip tu vyriškai linksminiesi?

– Na... man leidžiama žaisti su kitais rūmų vaikais, jei jie gerbia mano rangą ir neperžengia savojo. Man leidžiama jodinėti, vienam, be tarnų, jei tik nelekiu šuoliais. Taip pat leidžiama vaikštinėti paplūdimyje, vienam, ir rinkti kriaukles, jei nebrendu į vandenį. – Berniukas sugavo mano žvilgsnį ir išlemeno: – Turiu vertingą jūros kriauklių rinkinį.

– Žinoma, – pritariau.

Kurį laiką ėjome tylėdami, paskui vaikas paklausė:

– *Saio* Tornai, o kaip linksminotės jūs, kai buvote mano amžiaus?

– Tavo amžiaus... Leisk pagalvoti. Arklio neturėjau. Paplūdimio taip pat nebuvo. Dažniausiai tekdavo labai sunkiai dirbti. Tačiau netoli buvo krioklys ir ola, o joje radau gilyn į tamsą besidriekiančius urvus ir kanalus, kuriuos, laikui bėgant, visus ištyrinėjau. Laipiojau į medžius, net į

tuos, į kuriuos įlipti neįmanoma, vieno jų viršūnėje akis į akį susidūriau su erniu ir jį nužudžiau.

Fridas nenuleido kupinų susižavėjimo, pavydo ir ilgesio akių nuo mano veido.

– Koks laimingas berniukas jūs buvote, – sumurmėjo jis, – kad neturėjote motinos.

Kadangi man rūpėjo užsitarnauti karalienės Gisos pasitikėjimą, pasistengiau, kad Fridas grįžtų į rūmus dar nesutemus. Nors buvo šalta, karalienė Gisa kartu su keliais rūmų sargybiniais laukė kieme – tokia pat sunerimusi kaip ir katė, kai kažkas liečia jos kačiukus. Ir kaip katė ji, matyt, pajuto palengvėjimą, kai sūnų saugiai grąžinau į guolį. Todėl karalienė, kai paprašiau, ne itin bambėdama sutiko ir kitą dieną mudu su Fridu išleisti pasivaikščioti. Tai mane nudžiugino. Taip pat apsidžiaugiau supratęs, kad karalienė, sakydama, jog visi pajėgūs rugių kariai kartu su jos vyru išvyko į svetimą šalį, matyt, nemelavo, nes dabar pamačiau, kad visi rūmų sargybiniai, kaip ir uosto pareigūnai, kuriuos sutikau anksčiau, yra seni, stori ir visai negrėsmingi vyrai.

Princas su karaliene nuėjo vakarieniauti, o aš patraukiau į svečių namus. Ten radau įvairiai pagamintos, bet tos pačios žuvies, šįsyk menkės.

Kitomis dienomis mudu su Fridu, dabar raiti, iškeliavome toliau į Gintaro pakrantę. Fridas jojo tvirtu bėru kastruotu arkliu, kuris nebuvo toks dailus kaip mano juodas Veloksas. Berniukas puikiai mokėjo joti, net ir šuoliais, ką aš jam leisdavau – ką ten leisdavau, ragindavau – jei aplink nebūdavo žmonių, kurie galėtų paskųsti rūmams. Princas jojo dar šauniau, kai padėjau jam pasidaryti tokią pačią kaip mano balnavirvę ir parodžiau, kaip ja naudotis. Kartais mudu jodavome palei pakrantę į rytus, kartais – į vakarus, tačiau kaskart nuo Pomorės nutoldavome tik per pusės dienos kelią. Vidurdienį pasukdavome atgal į miestą, kad princas laiku grįžtų į pilį vakarienės su savo motina. Tikė-

jausi, kad jie valgo geriau nei aš, nes man vis dar duodavo pakaitomis arba silkės, arba menkės. Kaip svečias, vargu ar galėjau skųstis, bet man tai atrodė keista.

Taip pat niekam negalėjau pasiskųsti, kad Gintaro pakrantė nėra tokia graži, kaip skamba jos pavadinimas. Kaip sakiau, paplūdimys yra smėlėtas ir bent jau vasarą jame gali būti malonu, jei ne nuolatinis šiaurės vėjas. Tačiau tai, kad paplūdimys atsiveria į Sarmatijos vandenyno Vendų įlanką, – didelis trūkumas. Anksčiau man yra tekę žiūrėti į didelius sūraus vandens telkinius – Propončio ir Juodąją jūras – ir mane tas vaizdas žavėjo. Tačiau, manau, niekas negalėtų žavėtis Sarmatijos vandenynu. Nuo pat kranto iki horizonto jis yra monotoniškai niūriai pilkas, net pakrantėje nesimato baltų putų nėrinių.

Mudviem su Fridu jodinėjant įlankos pakrante, dienos darėsi vis šaltesnės, vėjas atšiauresnis, o Gintaro pakrantė tapo neabejotinai bjauri. Tuojau už Pomorės dokų Visvos upė pasidengė ledu, nuo mūsų toliau į šiaurę pradėjo užšalti net vandenynas, o pilka jūra išskalaudavo į paplūdimį murzinus ledo luitus. Tačiau mudu su jaunuoju princu džiaugėmės savo iškylomis – jis, be abejonės, dėl to, kad nors laikinai ištrūkdavo iš motinos globos, o aš todėl, kad sužinojau naujų dalykų. Pavyzdžiui, Fridas parodė man smėlėtą pakrantę, kurią slovėnų valstiečiai vadino *povnó* – „mėlynąja žeme“ (nors ji buvo labiau dulsvai žalia nei mėlyna). Joje dažniausiai randama gintaro luitų. Fridas puikiai versdavo, kai aš klausinėdavau pakrantės gyventojų ar praeivių, ir pats pateikdavo vertingos informacijos – pavyzdžiui, kodėl rūmuose man tiekiamas toks nuobodus maistas.

– Iš visų druskingų jūrų, – aiškino princas, – Sarmatijos jūroje druskos yra mažiausiai. Čia taip pat nebūna potvynių, kurie galėtų išvalyti vandenį, tad dėl jame plūduriuojančių dalelių vanduo yra tirštas tarsi sriuba. Net vasarą jūros vanduo būna labai šaltas, o žiemą Sarmatiją užkloja

toks storas ledas, kad armija gali juo nužygiuoti iki pat šiaurėje esančios Gutalandijos. Žvejai tvirtina, kad kaip tik dėl šių priežasčių Sarmatijoje negali veistis austrės ar giliavandenės žuvys. Todėl vienintelės vertos gaudyti ir valgyti yra silkės bei menkės.

Vadinasi, tariau sau, jūra yra skurdi, o smėlėta žemė nederlinga. Dar kartą atsidūriau vietose, kur ankstyvieji gotai nenorėjo įsikurti – ir dėl svarių priežasčių. Įdomu, kodėl vėliau atvykusiems rugiams prireikė tiek daug laiko, kad Gintaro pakrantė įkyrėtų ir jie nuspręstų ieškoti geresnių galimybių pietuose? Tačiau viena Frido užuomina mane sudomino dar labiau.

– Tu paminėjai Gutalandiją, – kreipiausi į berniuką.

– *Ja*, tai didelė sala, gana toli į šiaurę nuo čia. Kaip tik iš jos labai senais laikais gotai, mano motinos protėviai, atplaukė į šį krantą. O mano tėvo protėviai rugiai čia atplaukė iš vakaruose esančios salos, kuri vadinama Rugilandija.

– Regis, esu girdėjęs apie Gutalandiją, – įsiterpiau, – jei mudu kalbame apie tą pačią salą. Tik aš ją girdėjau vadinant *Skandza*.

– Ak, ten viską vadina *Skandza*. – Fridas ranka nubrėžė platų lanką per visą horizontą, nuo vakarų iki rytų. – Tai *daniskų, svearų, fenų* ir *litvanų* – visų tautų, gyvenančių už šio vandenyno, žemės. Tačiau skirtingos *Skandzos* dalys vadinamos skirtingai. Todėl rugių protėvių žemės vadinamos Rugilandija, o Gutalandija...

– Ar Gutalandijoje vis dar kas nors gyvena? – nekantriai pertraukiau vaiką. – Gal ten dar yra gotų palikuonių? Ar Pomorės laivai plaukia ten prekiauti?

– Mūsų laivai ten nuplaukia, – netvirtai atsakė Fridas. – Tik, manau, prekyba yra menka.

– Raskime laivo savininką ir pasikalbėkime.

Taip ir padarėme. Laimė, savininkas buvo rugis, kuris pasivargino domėtis savo genties istorija. Nė vienas slovė-

nas to nebūtų padaręs. Fridas išvertė man laivo savininko žodžius:

– Yra įrodymų, jog kadaise, prieš daugelį šimtmečių, Gutalandija buvo prekybos ir laivybos centras. Net ir šiandien, kai ten vyksta pinigų mainai, dažnai gauname keistų senovinių monetų – romėnų, graikų, net kretiečių. Tačiau kai išvyko gotai, ši veikla ir klestėjimas, matyt, baigėsi, nes nuo tada sala tapo nereikšminga. Dabar joje gyvena negausios *svearų* ūkininkų šeimos. Jie vargsta augindami miežius ir geltonus galvijus. Mes perkame miežius alui ir savitas tų galvijų odas. Pažįstu tik vieną ten vis dar gyvenančią gotę. Ji sena ir tikra beprotė.

– Kad ir kaip būtų, – įsiterpiau, – norėčiau pranešti savo karaliui, kad mačiau tą kraštą. Ar nugabentumėte ten mane?

– Šiuo metų laiku? Kai Sarmatija tuoj užšals? *Ni.*

– Mano karalius pasirūpins, kad jums ir įgulai būtų dosniai sumokėta už visus galimus pavojus, – mėginau įtikinti. – O mūsų karalius moka ne senovinėmis monetomis.

– Jokio pavojaus nėra, – nekantriai atšovė savininkas, – tik baisūs nepatogumai ir tuščios pastangos. Tik kvailys gali ryžtis kirsti apledėjusį Sarmatijos vandenyną siaučiant žiemos speigams, kad pamatytų niekam vertą salą. *Ni, ni.* Manęs ne nupirksite.

– Tačiau jums galima įsakyti, – pareiškė Fridas, savo valdingumu nustebinęs ir mane, ir laivo savininką. – Aš, jūsų kronprincas, taip pat noriu ten vykti. Jūs mus nugabensite.

Savininkas ginčijosi, šėlo, protestavo, bet negalėjo nepaklusti karališkajam įsakymui. Princas jam tiesiog paliepė būti pasirengusiam, kai mudu vėl pasirodysime, ir išvyko. Pakeliui į rūmus kreipiausi į berniuką:

– *Thags izvis*, Fridai, už tai, kad įsikišai, kaip dera princui. Tačiau žinai, kad motina tau niekada neleis to padaryti.

Vaikas šelmiškai pažvelgė į mane ir atsakė:

– Pažiūrėsime.

Visomis kalbomis, kurias mokėjo, – gotų, rugių germanų ir kašubų slovėnų – karalienė Gisa pareiškė:

– Ne! *Ni*! *Nye*! Tikriausiai išsikraustei iš proto Fridai, kad drįsti prašytis išleidžiamas į kelionę jūra.

– Laivo savininkas užtikrino, kad jokių pavojų nekils, mano ponia, – įsiterpiau. – Tik bus šalta.

– Šaltis yra pakankamas pavojus. Vienintelis sosto paveldėtojas negali susirgti.

– Jei berniuką susuptume į kailius...

– Liaukitės, maršale, – piktai subarė mane karalienė. – Aš jau ir taip pasielgiau nemotiniškai leisdama jums tampyti sūnų po laukus nesveikame atvirame ore. Tačiau daugiau to nebus.

– Mano ponia, pažiūrėkite į vaikinuką, – maldavau. – Nuo tada, kai aš atvykau, jis atrodo rausvesnis ir stipresnis.

– Liepiau jums nutilti.

Aš negalėjau nepaklusti karalienei, bet Fridas galėjo aikštytis.

– Mama, – tarė jis, – laivo savininkui aš pasakiau, kad keliausiu. Įsakiau jam mus nugabenti. Nejau galiu atšaukti karališką sprendimą ir įsakymą?

Išgirdusi šiuos žodžius karalienė išblyško. Tada supratau, kodėl Fridas taip šelmiškai žiūrėjo į mane: berniukas sugalvojo gudrybę, kuri gali padėti įveikti tokią moterį kaip karalienė Gisa. Ji jau seniai primygtinai reikalavo, kad Fridas elgtųsi kaip dera jo „rangui“ – ir kad visi kiti jį gerbtų – tad dabar negalėjo leisti sūnui išsižadėti šių principų. Jei ji, rugių kronprinco motina, lieptų vaikui atsiimti savo žodžius, tai suduotų skaudų smūgį jos tuštybei. Tad, nors pergalė ir nebuvo lengva, Fridas pasiekė savo. Gisa teatrališkai dejavo, pompastiškai šūkavo, skėsčiojo rankomis ir net truputį paverkė, bet galiausiai karališka puikybė įveikė motinišką rūpinimąsi.

– Jūs esate už tai atsakingas! – suurzgė karalienė, kai galiausiai pasidavė. – Kol jūsų čia nebuvo, Fridas buvo nuo-

lankus ir klusnus vaikas. Jūs sumenkinote vaiko pagarbą motinai. Ką gi, prižadu, kad tai bus paskutinis kartas, kai jūs bendraujate su princu.

Ji triukšmingai iškvietė tarnus ir šaukdama ėmė įsakinėti, paknopstomis pulti pakuoti viską, ko princui gali prireikti kelionėje. Tada ji vėl iššiepė atsikišusius dantis. Tikėjausi, karalienė įsakys man rūpintis berniuko saugumu, bet ji pareiškė:

– Keturi patikimi mano rūmų sargybiniai vyks kartu. Jie turės ne tik žiūrėti, kad Fridui nieko bloga neatsitiktų. Jiems bus liepta pasirūpinti, kad judu niekada neliktumėte vieni ir jūs neapkrėstumėte vaiko savo maištingumu. Tačiau jei grįžęs Fridas parodys nors menkiausius neklusnumo ženklus, iš čia iškeliausite kruvinai išplakta nugara. Ar supratote?

Šis grasinimas ne itin mane išgąsdino, nes neketinau leistis nuplakamas. Tačiau turiu sąžiningai prisipažinti, kad tikrai to nusipelnysiu, nes ketinau nusidėti ne tik gotiškiems giminystės įstatymams, bet ir visuotinoms svetingumo taisyklėms.

12

Laivo savininkas, vis dar nenusiteikęs keliauti, pasitiko mus niurzgėdamas ir atsikalbinėdamas. Manau, paskutinę minutę jis būtų sugalvojęs kokį nors pasiteisinimą nevykti – galbūt net būtų prakiurdęs savo laivą – tačiau su mumis į dokus atvyko karalienė Gisa, ir visiems tuoj tapo taip nepakenčiama, kad Sarmatijos vandenynas ėmė atrodyti patrauklesnis už Pomorę. Tad laivo šeimininkas tik iškėlė rankas į viršų, paskirstė savo vyrus prie irklų, ir mes išplaukėme.

Prekybinis laivas buvo platus, obuolio formos priekiu, labai panašus į tuos, kuriuos mačiau Propončio jūroje, tik

didesnis. Jis turėjo du stiebus, tačiau burės, žinoma, tik trukdytų, nes mes plaukėme tiesiai prieš šiaurės vėją. Tad turėjome pasikliauti savo irklininkais. Jų buvo tik po vieną eilę abiejose laivo pusėse, todėl laivas judėjo taip lėtai, kad aš patikėjau, jog Sarmatijos vandenynas yra „tirštas it sriuba", kaip sakė Fridas. Kelionė jūra beveik nesiskyrė nuo įprastos žvejybos beveik tokiuose pat niūriuose Brigantino vandenyse, tik dabar buvo labai šalta.

Jaunasis Fridas žavėjosi savo pirmąja kelione jūra, o aš džiaugiausi dėl berniuko, prisiminęs, kaip pats su senuoju Virdu pirmą kartą plaukiau Renuso upe. Kai Gintaro pakrantė dingo iš akiračio, laivo savininkas, atsidūręs atviroje jūroje, matyt, pajuto įkvėpimą; palengva jo atšiaurumas išnyko, ir vyras vėl tapo draugiškas. Jis, aš ir Fridas, kai atsibodo dykinėti denyje, – o tai atsitiko labai greitai – galėjome pasislėpti uždarose kajutėse laivo gale. Keturi karalienės Gisos sargybiniai jau ten glaudėsi, o laisvi nuo darbo įgulos nariai, taip pat ir du vairininkai rado užuovėją po tentu. Tačiau plušantys prie irklų vyrai neturėjo jokios užuovėjos, todėl visai nesidžiaugė atsidūrę atviroje jūroje. Nors jų suolai buvo po viršutiniu deniu, taigi stogas saugojo nuo virš galvos siaučiančių vėjų, bet šie vyrai vis tiek turėjo kęsti pro irklams skirtas angas prasiskverbiantį žvarbų vėją ir šaltus jūros purslus. Nepajėgiau suprasti rugiškų žodžių, kuriuos su kiekvienu yriu skandavo irklininkų vadas, bet įtariau, kad tai buvo daugiaaukščiai keiksmai, siunčiami man su Fridu.

Keliaujant vis toliau į šiaurę, oras ir mus supantis vaizdas keitėsi, bet tik į bloga. Stingdantis oras tapo šaltesnis, geliantis vėjas aštresnis, švininis dangus sunkesnis ir žemesnis. Jei Vendų įlankoje jūra buvo panaši į sriubą, tai atsidūrus Sarmatijos vandenyne ji tapo pliurza. Vanduo nuo ledo gabalėlių tapo tirštesnis, ir irklininkų vado skandavimas vis labiau lėtėjo, nes vyrams darėsi sunkiau irtis per šią minkštą košę.

Nors laivagalyje esantiems vairininkams pirmąsias kelias dienas darbo nebuvo daug, tereikėjo laikytis kurso į šiaurę, jų užduotis pamažu tapo vis sunkesnė. Dabar jie be paliovos turėjo manipuliuoti savo ilgais irklais kreipdami laivą tarp plūduriuojančių milžiniškų ledo luitų, kuriuos šie jūrininkai vadina *torosais*, – kelių sluoksnių pilko ledo sangrūdų, dydžiu, o dažnai ir aukščiu prilygstančių mūsų laivui.

Net ir Fridas, kuris iš pradžių labai džiaugėsi kelione, galiausiai pradėjo rodytis denyje tik kartą per dieną, iš ryto patikrindamas, ar jūros peizažas tapo nors kiek įdomesnis. Kadangi vaizdai nesikeisdavo, berniukas beveik visą laiką leisdavo apačioje kartu su manimi bei laivo savininku ir buvo mūsų vertėjas, kai mes šnekučiuodavomės gerdami alų. Keturi karalienės Gisos sargybiniai nedalyvaudavo šiuose pokalbiuose ir nė karto nemėgino įgyvendinti karalienės įsakymo neprileisti Frido prie manęs. Jei tie seni storuliai būtų išdrįsę, aš juos būčiau išmetęs per bortą, ir jie, matyt, tą žinojo. Mudu su laivo savininku kalbėdavomės apie daugybę nereikšmingų dalykų, tačiau iš šių pokalbių man pavyko išrinkti trupinėlį vertingos informacijos mano istoriniams tyrinėjimams – sužinojau dar vieną ankstyvųjų gotų karalių vardą.

– Karalius Berigas, – pasakojo man laivo savininkas, – vadovavo laivams, gabenusiems gotus iš Gutalandijos į žemyną. Senovinėse dainose pasakojama, kad laivų buvo trys, bet aš dėl to abejoju. Jei tie laivai nebuvo Nojaus arkos dydžio, jų turėjo būti kur kas daugiau – visas laivynas. Kartais man kildavo klausimas: kas nutiko tiems laivams, kai gotai išsikėlė į žemyną? Ar Berigas juos tiesiog paliko Vendų įlankos pakrantėje? O gal savininkai juos tuščius parplukdė atgal į Gutalandiją? Ak, visa tai buvo labai seniai. Šie laivai jau kažin kada supuvo.

Galiausiai, nepamenu, kiek tada jau buvo prabėgę dienų, kai šaltis, nuobodulys, įkalinimas laive ir monotonija tapo

nepakeliami, vieną popietę laivo savininkas nutraukė mūsų pokalbį. Nenuėjęs pasižvalgyti į denį, negavęs jokio ženklo, kurį aš būčiau pastebėjęs, jis staiga pareiškė:

– Turėtume būti priartėję prie salos. Ar norite išeiti pasižiūrėti?

Fridas nuskuodė į viršutinį denį, aš beveik taip pat energingai nuskubėjau iš paskos – ir mudu pirmą kartą per šią kelionę pamatėme žemę. Šiaurės vakarų horizonte iš pilkos jūros miglos išniro Gutalandija. Norėčiau pasakyti, kad išvydome kerinčiai žavingą ir viliojančią žemę, kaip pasakojimuose vaizduojamos laimingosios Avalonio salos. Tačiau ji labiau priminė kitą legendose minimą salą – *Ultima Thule* – tolimiausią vietą žemėje. Gutalandija buvo tik niūrus žemės lopinėlis niūriame Sarmatijos vandenyne, viena tų buveinių, kurias palikti gotai turėjo svarių priežasčių.

Aš su berniuku spoksojau į jūrą. Tiksliau – kadangi jau daugelį dienų tarp nesuskaičiuojamos daugybės *torosų* salelių beveik nematėme vandens – žvelgėme į plūduriuojančias ledų sangrūdas. Jei mūsų nebūtų perspėję, Gutalandiją būtume palaikę dar vienu milžinišku torosu. Iš tokio didelio atstumo negalėjau įvertinti salos dydžio, bet ji buvo ilga, migloje driekėsi nuo vieno horizonto krašto iki kito. Sala taip pat buvo aukšta – tiesiai iš jūros į viršų kilo stačios uolos. Jos atrodė tarsi pilki akmeniniai stulpai, sugrūsti į vieną krūvą, bet taip pat matėsi ir pavienių kolonų, kyšančių iš vandens. Galėjai pagalvoti, kad tai dūlantys pasaulio pakraščio krantai.

Laivo savininkas, be jokios abejonės, pamatė, kad mudu su Fridu nusivylėme sukorę tokį ilgą bei sunku kelią ir beveik nieko neišvydome. Galbūt jis net truputį džiūgavo, nes kaip tik tai ir žadėjo. Tačiau vyras buvo mandagus ir mums neprikišo, tik pareiškė:

– Neabejoju, kad norėsite iškelti koją savo protėvių gimtinėje. Vienintelis padorus uostas yra tolimoje vakarinėje

salos pakrantėje, bet šiuo metų laiku jį yra sukaustęs ledas, tad uosto pasiekti neįmanoma. Todėl atplukdžiau jus prie šios aukštos rytinės pakrantės, nes čia žinau vieną nedidelę pusmėnulio formos įlanką, kurioje pakankamai gilu, kad būtų galima švartuotis. Be to, čia gyvena toji senolė silpna protė gotė, apie kurią kalbėjau anksčiau. Galėsite su ja šnekteléti. Kas žino? Gal ji yra jūsų proprosenelė.

Labai tuo abejojau, taip pat nesitikėjau, kad toji išprotėjusi senolė galėtų man papasakoti ką nors įdomaus. Tačiau savininkas kaip įmanydamas stengėsi padėti, todėl leidau jam nuplukdyti laivą į įlanką. Kad mūsų laivas prasibrautų pro plūduriuojančius, susidurančius, traškančius *toroso* ledus, prireikė suderintų vairininkų, irklininkų vado ir pačių irklininkų, kuriems laivo savininkas nurodinėjo pasitikinčiai šūkaudamas, pastangų. Dar nesutemus jūrininkai įplukdė laivą į uoloje išgraužtą įlanką, kurioje virš menkučio gargždųoto kranto šelfo stūksojo akmeninės kolonos, ir mes ten nakčiai nuleidome inkarą.

Anksti rytą mudu su Fridu prižadino iš kažkur sklindantis laibas, bet nekantrus riksmas. Pamanę, kad tai laivo sargybinis skelbia pavojų, nuskubėjome į denį ir supratome, kad riksmas sklinda nuo kranto. Ten mažytė, neaiški žmogysta mojuodama rankomis ir kažką nerišliai šūkaudama strakaliojo ant gargžduoto žemės lopinėlio. Tad mudu priėjome prie laivo savininko, kuris vadovavo keliems vyrams, per bortą nuleidžiantiems mažą odinę valtį. Tačiau šeimininkas tą darė neskubėdamas ir atsainiai mums paaiškino:

– Nėra ko baimintis. Tai tik senoji Hildra. Ji labai apsidžiaugia, kai čia atplaukia bet koks laivas, nes visi savininkai jai atveža dovanų maisto. Manau, ji tik tuo maistu ir gyva, ir neįsivaizduoju, kaip jai pavyksta išgyventi nuo vieno laivo apsilankymo iki kito.

Laivo virėjas numetė į valtį didžiulį rūkytos kiaulienos gabalą ir odinį maišą alaus, tada šeimininkas nuplukdė

mudu su Fridu į krantą. Iki jo buvo netoli, o vandenyje plūduriavo tik kelios ledo lytys. Artėjant prie sausumos, pelenų spalvos uolose pamačiau daugybę skylių ir urvų. Taip pat išvydau vargingą moters pastogę, kuri tebuvo iš jūros išplautų medgalių, netvarkingai sumestų ir uždengtų sudžiūvusiomis jūržolėmis, krūva.

Kai išlipome į krantą, moteris šokuodama prisiartino prie mūsų. Ji vilkėjo pilkais labai plonos ir netvirtos odos skarmalais. Nesiliaudama šokinėti – jos glotnūs žili plaukai draikėsi, aštrūs keliai ir alkūnės pašėlusiai trūkčiojo – moteris kažką vapeno ir tampė už rankovių, kol mes vilkome valtį į sausumą. Supratau, kad ji kalba vienu iš senosios kalbos dialektų, bet tik tiek. Senė vartojo daugybę žodžių, kuriuos buvau radęs senoviniuose gotų manuskriptuose, bet niekada negirdėjau jų ištartų, o moteris bėrė juos gluminamai greitai. Matyt, princo Frido jaunoms ausims buvo lengviau sugaudyti šiuos žodžius, nes berniukas man išvertė:

– Ji dėkoja už viską, ką atgabenome.

Laivo savininkas iškėlė iš valties maistą, kurį buvo sukrovęs virėjas, ir Hildra tebestrakaliodama prispaudė jį prie savo prakaulios krūtinės. Ji dar kažką suvapėjo, paskui apsigręžė ir nuskuodė prie savo lūšnelės uolos papėdėje, davusi mums ženklą sekti iš paskos.

– Atsidėkodama ji nori mums parodyti kažką įdomaus, – paaiškino Fridas.

Dirstelėjau į laivo savininką. Šis plačiai išsiviepė ir linktelėjo.

– Eikite. Man ji tai jau yra rodžiusi daugybę kartų. Juk sakiau, kad senoji Hildra pamišusi.

Mudu nusekėme paskui senolę, o kad patektume į jos lūšnelę, turėjome atsistoti keturpėsti. Viduje buvo tik akmenimis apdėliotas rūkstantis žagarų lauželis ir gultas iš sudžiūvusių jūržolių bei nešvarių skudurų. Vieninteliame kambaryje mes keturiese vos tilpome, bet už jo buvo nenaudojama patalpa;

dabar pamačiau, kad lūšnelė suręsta suremiant jūros išplautus medžius prie tamsaus urvo uoloje.

Tačiau jei senė ir ketino mums kažką parodyti, pirmiausia ji užsiėmė kitais reikalais. Net nepašildžiusi virš laužo rūkytos kiaulienos gabalo, ėmė draskyti mėsą keliais sukirmijusiais dantimis ir gurkšnoti alų iš odinio maišo. Hildra buvo tokia neįtikėtinai sena, susiraukšlėjusi, susivėlusi, patamsėjusio veido ir tokia bjauri, kad tikrai galėjo būti viena iš trijų furijų. Ji turėjo tik vieną akį, kitos vietoje žiojėjo skylė, o kramtant nosis beveik lietė smakrą. Vatulodama burnoje mėsą ji ir toliau vapėjo, bet dabar lėčiau tarė žodžius, tad ir aš supratau, ką ji sako. Išgirdau, kaip senolė aiškiai ir gana protingai pareiškė:

– Laivo savininkas tikriausiai sakė, kad esu pamišusi. Visi taip sako. Tai dėl to, kad prisimenu labai senus įvykius, apie kuriuos kiti niekada nėra girdėję, todėl jie ir netiki. Ar tai reiškia, kad esu išprotėjusi?

– Kokius įvykius jūs prisimenate, geroji Hildra? – mandagiai paklausiau.

Įnirtingai kramtydama ji mostelėjo riebaluota ranka, tarsi norėdama parodyti, kad tų įvykių yra labai daug. Nurijusi kąsnį senolė pasakė:

– Ak, tarp kitų dalykų... didžiules jūros pabaisas, kurios kadaise egzistavo... siaubingus *krakenus, grindlus, fafniro* drakonus...

– Tai mitinės pabaisos, – tyliai paaiškino man laivo savininkas, – jūrininkų prietarai.

–Mitai? *Ni allis*! – pasipiktino Hildra. – Pasakysiu jums, kad seniau Sigurdas sugaudavo jų daugybę tinklais, kabliuku ar tiesiog aptikdavo paplūdimyje. – Su kilmingos damos išdidumu ji pirštu parodė į nešvarius skarmalus, kuriais vilkėjo. – Sigurdas nužudė tas pabaisas, kad galėtų mane papuošti.

Pažiūrėjęs į senolės skarmalus iš arčiau, atpažinau ryklio odą.

– Geroji Hildra, – tariau, – jūs esate gotė. Gal pamenate, kokie dar gotai kadaise gyveno Gutalandijoje?

Senolė sušuko spjaudydamasi nesukramtytu maistu:

– Silpnuoliai! Bailiai! Minkštakūniai! Jie nė iš tolo neprilygo Sigurdui! Gyvenimo sąlygos Gutalandijoje jiems buvo per daug atšiaurios, todėl pabėgo. Vieni kartu su Beova iškeliavo į vakarus, bet dauguma su Berigu patraukė į pietus.

Jau buvau apskaičiavęs, kad karalius Berigas turėjo gyventi maždaug tuo pat metu kaip Kristus, tad jei senoji pageltusi Hildra tvirtina, kad jį prisimena, senolė yra arba beprotė, arba tikrai labai sena. Taikydamasis prie jos fantazijų paklausiau:

– O kodėl jūs su jais neiškeliavote?

– Kaip tai?! – Hildra nustebusi pažvelgė į mane savo viena apsiblaususia akimi. – Juk negalėjau palikti savojo Sigurdo!

– Ar norite pasakyti, kad Sigurdas ir karalius Berigas gyveno tuo pat metu?

Senolė užvertė galvą tarsi būtų įsižeidusi ir garsiai pareiškė:

– Sigurdas ir dabar gyvena!

Laivo savininkas vėl plačiai išsišiepė ir papurtė galvą, tad aš apie tai daugiau neklausinėjau.

– Geroji Hildra, gal prisimenate ir kitų tais laikais gyvenusių žmonių vardus? Ne tik Sigurdą ir Berigą?

– *Ja*. – Dabar ji įvertindama nužvelgė mane viena akimi ir prieš atsakydama dar kiek pažiaumojo burnoje kąsnį. Aš jai nieko nesakiau apie istoriją, tad senolė mane nustebino pareikšdama: – Jei nori sužinoti apie pradžių pradžią, privalai grįžti į... priešistorinius laikus... ankstesnius nei Sigurdo, Beovos ir Berigo... grįžti atgal tol, kol pasieksi laiko naktį. Ten nerasi nei gotų, nei kitų žmonių, tik *ezirus* – senųjų dievų šeimą – Votaną, Torą, Tivą ir kitus.

Kai senolė nutilo atplėšti dar vieną gabalėlį mėsos, tariau norėdamas ją paraginti:

– *Ja*, žinau šiuos vardus.

Ji linktelėjo ir nurijo kąsnį.

– Tada, kai buvo laiko naktis, *ezirai* vieną savo jaunesnių giminaičių įpareigojo tapti pirmųjų žmonių tėvu. Jo vardas buvo Gautas, ir jis klusniai tapo Gautaru, daugiataučių žmonių tėvu. Per daugelį šimtmečių šios tautos pasivadino įvairiais vardais. Čia, šiaurėje, jos tapo svearais, rugiais, seaksais, jutarais, daniskais...

Kai Hildra nutilo gurkštelėti alaus, tariau:

– Suprantu. Visos germanų tautos. Pietuose jos pasivadino alamaniais, frankais, burgundais, vandalais...

– Atkreipk dėmesį! – pertraukė ji atgręždama į mane odinio alaus maišo kaklelį. – Iš visų šių tautų tik gotai per tuos šimtmečius išsaugojo savo tėvo vardą. *Ja*, jis truputį pakito – iš gautarų į gutanus ir galiausiai į gotus – bet mes vardą išsaugojome.

Ką gi, tai buvo seniausios istorinės žinios, kurias man iki šiol pavyko išgirsti. Galbūt ir mane galima laikyti truputį pamišusiu, kad vertinga palaikiau informaciją, kurią pateikė beprotė. Tačiau Hildra apie tai kalbėjo visai protingai, be to, ji atrodė ganėtinai sena, kad pati būtų gyvenusi, kaip senolė sakė, „pradžių pradžioje".

Vėl atsiplėšusi mėsos Hildra gyrė pilna burna:

– Geras... skonis geras... – Tai, matyt, jai kažką priminė. Senutė skubiai nurijo kąsnį, kad man pasakytų: – Daugiataučiai žodį „geras" kildino iš mūsų tėvo vardo Gautas.

Tada ji padėjo į šalį mėsą, odinį alaus maišą ir kreipėsi į mus:

– Eime, ponai. Nuvesiu jus pas Sigurdą.

Hildra paėmė iš laužo nuodėgulį, įpūtė ir nešina juo tarsi deglu nušlepsėjo į už mūsų esančio urvo angą.

Truputį nuogąstaudamas Fridas paklausė laivo savininko:

– Sakote, esate matęs Sigurdą?

Vyriškis vėl plačiai išsišiepė.

– Mačiau. Ir mano tėvas. Tikriausiai ir mano senelis. Eikite, pažiūrėkite patys. Senoji Hildra tik išprotėjusi, bet nepavojinga.

Kad patekčiau į urvą, turėjau susilenkti. Jis nebuvo labai gilus. Tolimajame jo gale senolė viena ranka laikė deglą, o kita nukrapštė drėgnas jūržoles atidengdama ilgą, blyškų daiktą, gulintį ant šiurkštaus akmeninio dugno.

– Sigurdas, – parodė ji raukšlėtu pirštu.

Prisiartinę mudu su Fridu pamatėme, kad tas daiktas – tai sarkofago dydžio ledo luitas. Ranka parodžiau senajai Hildrai, kad prikištų deglą arčiau, bet ši priešindamasi sukrenkštė.

– Negaliu rizikuoti ir ištirpdyti ledą. Todėl jį laikau čia visus metus uždengtą žolėmis, tad ledas nė kiek neištirpsta.

Kai akys apsiprato su silpna, mirkčiojančia deglo šviesa, pamatėme, kad ledo luitas – tai iš tiesų sarkofagas, ir supratome, jog senolė tikrai turi „Sigurdą“ – ar bent jau užšaldytą vyrą. Nors nelygus ledo paviršius neleido gerai įžiūrėti, vis dėlto pamatėme, kad Sigurdas yra aprengtas neapdorotos odos drabužiais ir gyvas buvo aukštas bei raumeningas. Prisimerkęs pamačiau, kad vyriškio oda lygi ir jauna, vešlūs geltoni plaukai, o atmerktos, tarsi nustebusios akys ryškiai mėlynos. Veidas buvo kaimietiškas, truputį suglebęs ir kvailokas. Tačiau apskritai Sigurdas kadaise buvo dailus vyrukas, ir toks liko. Tuo metu senoji Hildra be paliovos tarškėjo ir, kadangi dabar nieko nekramtė, jos kalba vėl tapo neaiški, tad man pavyko suprasti tik atskirus žodžius.

– Prieš daugelį metų... žvarbią žiemos dieną Sigurdas... žvejų valtimi išplaukė... su Beova... Viglafu... Heigila. Sigurdas išvirto per bortą... tarp *torosų*. Bičiuliai jį ištraukė... apdėjo ledais... atplukdė į krantą... nuo tada jis toks ir yra...

– Kaip tragiška, – sušnibždėjo Fridas. – Ar jis – jūsų sūnus? O gal vaikaitis?

Ji atsakė suliedama žodžius, bet aiškiai pasipiktinusi:

– Sigurdas... mano vyras!

– *Oi, vai,* – užjaučiamai tariau. – Tai įvyko tikrai prieš daugelį metų. Nuoširdžiai užjaučiame dėl jūsų sielvartos, *widuwo** Hildra. Ir žavimės, kad jūs taip pasiaukodama rūpinatės Sigurdu. Tikriausiai jūs jį labai mylite.

Tikėjausi, kad senolė sušniurkščios ar pasimaivys, ar sureaguos, kaip ir dera našlei. Tačiau senoji Hildra, regis, susijaudino kur kas labiau. Ji pamojavo deglu, papurtė savo žuvies odos skarmalus ir suspiegė taip, kad nuaidėjo visas urvas, o išsigandęs Fridas susigūžė už akmens. Tačiau man pavyko suprasti piktus nelaimingos senolės žodžius.

– Širdgėla?.. Meilė?.. Aš nekenčiu piktojo Sigurdo visa širdimi! Tik pažvelkite į jį, ponai! Pažiūrėkite į mano vyrą, tada į mane. Klausiu jūsų: kur teisybė? Kur teisybė?

13

Kai grįžome į laivą, savininkas draugiškai pasiūlė:

– Kadangi atkeliavome taip toli, nėra reikalo skubėti atgal. Galėsite išlipti į krantą tiek kartų, kiek panorėsite.

– *Saio* Tornai, – viltingai kreipėsi į mane Fridas, – galėtume nusileisti nuo uolų ir paklaidžioti po salą.

– Ne, – ryžtingai atkirtau. – *Thags izvis,* šeimininke, bet galite pakelti inkarą, kai tik būsite pasirengę. Nuplukdykite mus atgal į Pomorę. – Laivo savininkas ėmė šūkauti nurodymus, o aš kreipiausi į princą: – Tai yra mano paieškų pabaiga. Gotų istorija negali būti senesnė nei tai, ką išgirdome iš senosios išprotėjusios Hildros. Man nereikia daugiau apžiūrinėti nei Gutalandijos, nei Skandzos, nei užšalusios tolimosios šiaurės. Vertinu tavo entuziazmą, jaunasis Fridai,

---

*Našle. – *Vert. past.*

bet keliauti pėsčiomis žiemą yra pakankamai sunku net ir ne tokiuose atgrasiuose kraštuose kaip šis. Nerizikuosiu tavo sveikata ir nenoriu, kad tavo motina karalienė lieptų išplakti mane rykštėmis į skutus.

Įsivyravo tyla. Tai buvo kaip tik ta akimirka, kai aš nusidėjau ir giminystės, ir svetingumo taisyklėms. Kad ir kokie tolimi gotiškos giminystės ryšiai sieja mane su karaliene Gisa, ketinau juos išduoti. Kad ir kaip nenoromis ji mane sutiko, karalienė parodė svetingumą, o aš už tai ketinau jai atsilyginti išdavyste. Tačiau laukiau vildamasis, kad princas Fridas pats pasiūlys šią mintį, ir man nereikės būti išdaviku.

Galiausiai vaikas paklausė:

– Ką jūs dabar veiksite, *saio* Tornai?

– Keliausiu į pietus, – nerūpestingai atsakiau, bet žodžius rinkau atsargiai, kad jie neskambėtų dviprasmiškai. – Prisijungsiu prie karaliaus Teodoriko. Tada kartu su juo – ir su tavo tėvu karaliumi – išvyksiu į mūšį, kai prasidės karas.

– Kaip jūs keliausite į pietus? Visvos upė bus užšalusi dar du mėnesius.

– Na, aš turiu gerą žirgą. Žiemą keliauti raitam nėra labai sunku.

Berniukas nutilo. Aš vėl palaukiau.

– Aš taip pat turiu gerą žirgą, – su viltimi tarė vaikas.

Kurį laiką nieko neatsakiau, paskui griežtai paklausiau:

– Ar pajėgtum nepaklusti savo motinos karalienės nurodymams?

– Manau... jūs sakėte... kad karas yra ne motinų reikalas. Pasakysiu jai tiesiai į akis, tada...

– Palauk, Fridai, patariu vengti priešiškumo. – Patariau elgtis slapukiškai iš praktinių paskatų, nes mačiau, kaip berniukas dreba prieš valdingą motiną. – Turime visko, ko reikia kelionei. Kai prisišvartuosime Pomorėje, tau tereikės įsakyti vienam savo sargybinių atvesti mūsų pabalnotus arklius, tarsi norėtum triumfuodamas įjoti į rūmus. Užsi-

mesime savo mantas ant arklių ir... tiesiog iššuoliuosime iš miesto.

– Vadinasi, aš keliausiu su jumis? – sušuko nušvitęs vaikas.

– Taip. Nekantrauju pristatyti tave tėvui karaliui. Jei mūsų kelyje nesulaikys. Tavo motina karalienė tikriausiai išsiųs mums pavymui savo sargybinius.

– Ak! – niekinamai nusijuokė princas. – Mudu lengvai paspruksime nuo tų nerangių, bambančių, žaidžiančių kauliukais senių nuo alaus išpampusiais pilvais! Ar ne, drauge Tornai?

– Taip, drauge Fridai, – atsakiau ir paplekšnojau jam per petį.

Vaikas nusišypsojo dar plačiau ir parodė į dangų.

– Matai? Geras ženklas.

Pirmą kartą per visą mūsų kelionę švininiai debesys prasiskyrė atidengdami žydro dangaus lopinėlius, o saulės spinduliai nuauksino Gutalandijos uolas, denį, kuriame stovėjome, ir aplink mus plūduriuojančius ledo *torosus*. Įgula puolė skleisti bures ant dviejų aukštų stiebų, ir drobė suspindo aukso spalvomis, o laivas nėrė į priekį, tarsi nekantrautų ir džiaugtųsi, kad grįžta į pietus.

Tačiau tą vakarą, kai Gutalandija vėl išnyko už horizonto, pasirodė kitas ženklas, kurį galėjau palaikyti bloga lemiančiu, jei nors kiek būčiau tikėjęs prietarais. Dabar jau ne purvinai pilkame, o vaiskiame mėlynai juodame danguje nebuvo nė debesėlio, ryškiai spindėjo žvaigždės. Išskleidęs visas bures laivas žvaliai plaukė pirmyn, paskui save palikdamas baltą, perlinį niūrių Sarmatijos vandenų purslų šleifą, laikydamasis kurso į pietus ir tik kartkartėmis pasukdamas tai dešinėn, tai kairėn, kad išvengtų didesnių ledų sangrūdų. Stovėjau laivagalyje žavėdamasis mikliais vairininkų judesiais ir džiaugiausi matydamas, kad šiaurinė Fenikijos žvaigždė yra tiesiai už mūsų. Tačiau netrukus Fenikija išnyko.

Labai palengva, bet didingai nuo zenito iki horizonto visomis kryptimis nusidriekė spindintys permatomų draperijų ir užuolaidų vyturai, nudažyti šaltai blyškia žalia, melsva ir violetine spalvomis. Jie tingiai ir svajingai plazdeno danguje tarsi lengvo vėjelio – ne nuožmaus šiaurinio vėjo, kuris vis dar kėlė audrą vandenyne – kedenamas plonytis audeklas. Reginys buvo neapsakomai gražus, bet man užgniaužė kvapą, nes, jei būčiau prietaringas ir tikėčiau dievais, galėčiau pamanyti, kad jie visi mirė ir šios vaiduokliškos draperijos – tai jų įkapės. Laimė, nespėjęs ką nors kvaila padaryti ar pasakyti, pažvelgiau į vairininkus ir pamačiau, kad jie, kitaip nei aš, nėra sustingę iš nuostabos, tik linksmai žiūri į danguje vykstantį spektaklį ir, matyt, nerūpestingai jį aptarinėja.

Nuėjau patikrinti, ar šis kosminis reiškinys neišgąsdino Frido, bet vaikas buvo toks pat linksmas, kaip ir vairininkai. Tiesą sakant, kai jam kažką sumurmėjau apie dangaus ženklus, berniukas suprato, jog slepiu savo nerimą. Fridas linksmai mane nuramino, tarsi aš būčiau vaikas, o jis – suaugęs:

– Tornai, jei čia ženklas, jis ne kažin ką pranašauja, nes mūsų danguje jį galima dažnai išvysti, ypač žiemą. Mes, rugiai, tai vadiname *murgtanzen* – linksmais šokiais.

Iš vaiko žodžių nesupratau, kas yra tie linksmi šokiai ar kodėl jie vyksta, – ir niekas kitas negalėjo man paaiškinti – tačiau neturėjau pagrindo nerimauti dėl reiškinio, kuris yra toks nepavojingas, kad net vadinamas linksmu. Tad nustojau jaudintis ir nenuėjau gulti, kad visą naktį galėčiau žavėtis šiuo spektakliu. Džiaugiausi šitaip pasielgęs, nes rytas vėl atginė žemai pakibusius pilkus debesis, ir aš daugiau niekada nemačiau *murgtanzen*.

Kelionė namo nebuvo tokia nuobodi ir nepatogi, kaip išvykstant, nes, pučiant palankiam vėjui, joje sugaišome

dukart trumpiau. Kai vieną rytą pamatėme Pomorę, o jūrininkai nuleido bures ir laivas, lėtindamas greitį, įsliuogė į dokus, pamačiau, kaip viename jų kažkas energingai mojuoja rankomis. Baiminausi, jog karalienė Gisa pasirūpino, kad ją iš anksto perspėtų apie mūsų atvykimą, ir dabar ji tykoja mūsų. Tačiau ten buvo ne karalienė, o mano bičiulis Maghibas.

– Gali būti, kad pavyks truputį patobulinti mūsų planą ir užsitikrinti, jog saugiai paspruksime, – tariau princui Fridui.

– Ką turi galvoje?

– Kol kas nežinau. Tačiau pasikliauk manimi. Regis, laivo savininkas klauso tavo įsakymų. Liepk jam nesišvartuoti doke, tik laisvai pririšti laivą, o irklininkus laikyti pasirengusius plaukti. Tada, kaip ir buvome sutarę, liepk vienam sargybinių nuvykti pabalnoti mūsų arklių ir atvesti juos čia. Tačiau liepk, kad jis tai padarytų slapta ir rūmuose niekam nepasakytų, jog mes atplaukėme, nes tu nori motinai pateikti staigmeną. Kai sargybinis grįš su mūsų arkliais, aš geriau žinosiu, kokie gali būti mūsų kiti žingsniai. O kol kas palauk čia, laive.

Fridas neklausinėdamas ėmė vykdyti mano nurodymus. Kai tik laivas palietė doko šoną, aš iššokau į krantą ir nubėgau apkabinti džiugiai išsišiepusio armėno. Mudu paplekšnojome vienas kitą per nugaras, tada aš tariau:

– Džiaugiuosi tave matydamas, Makhibai. Tikiuosi, visiškai pasveikai?

– *Ja, fráuja*. Gaila, kad nepasveikau anksčiau ir neatvykau čia greičiau, kad praneščiau, jog rugių armija pražygiavo pro Lvivą netrukus po to, kai jūs išvykote. Tačiau jūs tikriausiai tą jau žinote.

– Taip. Ar turi kokių nors kitų naujienų? Gal ką girdėjai iš Meiruso? Iš Teodoriko?

– Ne, *fráuja*. Tik keliautojų pranešimus, kad ir Teodorikas, ir Strabo telkia jėgas karui pavasarį.

– Vargu ar tai naujiena. – Kalbėdamas nenuleidau akių nuo laivo ir dabar pamačiau, kaip vienas karalienės sargybinių išlipa į krantą ir krypuodamas nubėga rūmų link. – Na, o aš tau, Maghibai, turiu šiokių tokių naujienų. Už tavo sužalojimą atkeršyta, ir niekšingasis Toras daugiau nei tavęs, nei ko nors kito neužpuls. – Maghibas prapliupo armėniškai dėkoti, bet aš jį pertraukiau ir paklausiau: – Kaip tu sugalvojai šįryt pasitikti kaip tik šį laivą?

– Mano ponia, karalienė Gisa, pasakė, kad jūs su jos sūnumi išplaukėte į kelionę ir kad šiuo metu jūroje tai yra vienintelis prekybinis laivas. Tad aš kasdien ateidavau į dokus.

– Tau pasakė tavo ponia? – nustebau.

– Kaip žinote, į Pomorę atvykau su *fráuja* Meiruso laišku, liudijančiu, kad esu jo prekybos gintaru agentas. Man buvo patarta parodyti laišką karalienei. Ji čia tvarko visus prekybinius reikalus, kad ir kokie nereikšmingi jie būtų. Tad gavau audienciją pas karalienę ir jai papasakojau, kad esu pažįstamas su jumis, taip pat pasakiau, jog mačiau jos vyrą karalių, jojantį pro Lvivą savo kariuomenės priekyje. Karalienė labai maloniai apgyvendino mane rūmuose, buvusiuose jūsų apartamentuose. Aš vis dar ten įsikūręs ir tikrai mėgaujuosi prabanga, tik niekada nesikeičiantys žuvies patiekalai pradeda...

– Ei, Maghibai! – pertraukiau jį. – Aš leidau karalienei suprasti, kad atstovauju Teodorikui Strabo. Ar prasitarei, kad esu apsišaukėlis?

– Ne, ne, *fráuja*. Iš pradžių mano ponia Gisa padarė kelias pastabas, kurios mane nustebino. Tačiau netrukus supratau, ką jos reiškia, todėl netrukdžiau karalienei manyti, kad mudu – jūs ir aš – esame Strabo ir jo sąjungininko, karaliaus Fevos, pusėje. Niekas nežino, kad jūs – apsimetėlis.

– *Thags izvis*, – su palengvėjimu padėkojau.

Norėdamas atsidėkoti už Maghibo gerą darbą papasakojau, ką sužinojau apie gintaro paieškas „mėlynojoje žemėje“

ir jo apdorojimą vietinėse šlifavimo dirbtuvėse, taip pat pa aiškinau, kur jas rasti, kad armėnas daugiau sužinotų apie savo naująjį verslą. Baigdamas pareiškiau:

– Neabejoju, kad tau puikiai seksis prekiauti gintaru, turint galvoje tavo iniciatyvumą. Turiu pasakyti, kad tu ir tavo ponia labai greitai tapote artimi.

Armėnas truputį pasipūtė.

– Regis, ji man palanki. Manau, jai niekada neteko sutikti armėno, o gal net nėra apie juos girdėjusi, todėl nesupranta, kad *tetzte* armėnas nėra vertas garbingos moters dėmesio. Maghibas droviai nuleido akis ir ėmė šiūruoti kojomis. – Ji net susižavėjusi kalbėjo apie mano nosies ilgį.

Nustebęs sumirksėjau ir sumurmėjau:

– Na, na, na, – tai atvėrė man naujas galimybes. Galvodamas apie jas išsiblaškęs tariau: – Tikiuosi, tu taip pat pagyrei jos ilgus dantis.

– Ką?

– Nieko, nekreipk dėmesio. Vadinasi, karalienė yra tau palanki?

– Na... ji net paklausė, ar stebėdamas, kaip jos vyras joja per Lvivą, spėjau pamatyti jo nosį. Kokia ji maža.

– *Gudisks Himins*, vyruti! – linksmai šūktelėjau ir dar kartą trinktelėjau jam per nugarą. – Tai ko gaišti laiką kalbėdamas čia su manimi? Eik ir pasinaudok savo privalumais.

– Juk ji – karalienė, – suinkštė Maghibas, – o aš – tik armėnas.

– Daugelis kilmingų damų slapta žavisi vargšais. Nebūk bailys, Makhibai. Eik. Suteik man progą didžiuotis tavimi.

– Tačiau... tačiau... ar jums jau nereikia mano paslaugų?

– Tu man tikrai pasitarnausi. Savo reikalus čia baigiau ir turiu skubėti pas Teodoriką. – Pamačiau grįžtantį sargybinį su mano Veloksu ir Frido žirgu, tad skubiai paaiškinau: – Dėl priežasčių, kurių tau nereikia žinoti, kartu pasiimu karalienės sūnų. Kai Gisa apie tai sužinos, ji įtūš, tačiau manydama,

kad princą nuvesiu į Strabo ir Fevos stovyklą, ji truputį atlėgs. Tačiau vis tiek mudu su berniuku privalome įgyti kaip įmanoma didesnį laiko pranašumą. Tu man jį suteiksi – tu ir, taip sakant, tavo nosis – nukreipdamas karalienės Gisos dėmesį.

– Ji supras, kad esu jūsų bendrininkas, *fráuja*! – apimtas nevilties sušuko Maghibas. – Karalienė lieps mane pakarti už mano... taip sakant... nosies.

– Ne. Karalienė net nežinos, kad mudu su princu šiandien buvome čia. Aš laivą išsiųsiu atgal į jūrą. – Per Maghibo petį pamačiau, kad Fridas iš laivo išlipo į krantą, o kitas sargybinis nešа mūsų mantas, tad ėmiau kalbėti dar skubiau: – Štai ką tu padarysi. Jau šiandien pasistenk laimėti karalienės palankumą ir patenkink jos smalsumą dėl tavo nosies. Padaryk taip, kad karalienė kaip įmanoma daugiau dienų ir naktų būtų apimta palaimos. Kai ji arba tu prisisotinsite, slapta paspruk į tą vietą, apie kurią aš tau jau pasakojau – į mėlynosios žemės paplūdimį – ir sukurk didelį laužą. Laivo savininkas lauks šio ženklo. Laivas grįš į Pomorę tarsi pirmą kartą. Tada karalienė Gisa sužinos, kad mudviejų su Fridu laive nėra. Tačiau mudu jau būsime seniai dingę, ir karalienei nė į galvą neateis susieti tave su mudviejų pabėgimu. Keliauk. Ir daryk, kaip aš pasakiau.

Armėnas atrodė truputį priblokštas, bet linktelėjo patvirtindamas, kad padarys, kaip liepta, paspaudė mano ranką ir skubiai nužingsniavo. Aš nuėjau prie Frido, kuris sargybiniams nurodinėjo, kaip pritvirtinti mūsų mantas už balnų, ir tyliai jam pašnibždėjau:

– Liepk visiems keturiems sargybiniams grįžti į laivą. – Fridas taip ir padarė, sargybiniai murmėjo, bet paklusо, tada aiškinau vaikui toliau: – Liepk laivo savininkui nuplaukti toliau nuo kranto, kad iš Pomorės jo nesimatytų. Laivas turi likti jūroje, kol paplūdimyje, kuriame tu man parodei mėlyną žemę, bus uždegtas švyturio laužas. Tada, bet tik tada, savininkas ir sargybiniai galės parplaukti namo.

Fridas susiraukė.

– Tornai, kaip sakei, savininkas, regis, noriai klauso mano nurodymų. Tačiau ar galime tikėtis, kad jis klausys mano įsakymų, kai manęs nebus šalia?

– Pasakyk jam, kad nori motinai iškrėsti piktą pokštą. Jaučiu, kad savininkas noriai tau padės.

Fridas paskutinį kartą užlipo į laivą ir, trumpai pakalbėjęs su savininku, grįžo linksmai linksėdamas galvą.

– Tu ir vėl buvai teisus. Savininkas pasakė, kad mielai iškrės piktą pokštą karalienei. Regis, jis jos ėmė nekęsti, nors buvo tik labai trumpai susidūręs.

– Nesuprantu kodėl, – sausai atsakiau. Palaukiau, kad įsitikinčiau, jog irklininkai tikrai užgulė irklus ir laivas atbulas išplaukia iš doko. Tada kreipiausi į berniuką: – Labai gerai. Lipk ant žirgo, Fridai. Tačiau jokime ne pašėlusiais šuoliais, kaip buvome numatę iš pradžių, o tyliai pasprukime šoninėmis gatvelėmis.

Buvau patenkintas, kad mums pavyko pasprukti nepastebėtiems, ir padėkojau deivei Fortūnai ar kuriai ten dar jėgai, atsiuntusiai mums į pagalbą Maghibą. Žinoma, karalienė Gisa prapliups kaip Vezuvijus, bet mudu su jos sūnumi būsime jau toli, ir karalienė neturės ant ko išlieti savo pykčio. Juk laivo savininkas tik vykdė karališkuosius princo įsakymus, ir jis turės liudininkų, kurie tą patvirtins. Tas pat pasakytina ir apie keturis vargšus sargybinius. Maghibas nekaltai čia laukė manęs atvykstant – kartu su karaliene jos lovoje – tad vargu ar Gisa galės įtarti, kad armėnas prisidėjo prie mūsų klastos. Galbūt Maghibui net pavyks sušvelninti karalienės įsiūtį toliau naudojant jo, taip sakant, nosį (pagalvojęs apie tai nusišypsojau). Nebent (nuo šios minties iškart nustojau šypsotis ir krūptelėjau) karalienė pultų kandžiotis savo siaubingais dantimis.

Tik kai pasiekėme išsibarsčiusius Pomorės priemiesčius, atsigręžiau į Fridą.

– Nuo šiol ir nuo čia, vyruti, gali lėkti šuoliais. Pirmyn!
Ir stipriai kulnais paraginau savo žirgą.

Ilga kelionė sausuma man neatnešė jokių nuotykių, bet jaunajam princui kiekviena diena buvo svaigus nuotykis vien dėl to, kad viskas už Pomorės rūmų vaikui buvo nauja. Berniukui niekada nebuvo tekę raitam keltis per upę, o mes jų kirtome daugybę, nei kopti į kalną, o mes įveikėme ne vieną. Jam nebuvo tekę medžioti, spęsti spąstus ir žvejoti, kad pasirūpintų maisto, bet aš jam parodžiau, kaip tai daroma, ir vaikas greitai išmoko – berniukui net pavykdavo *sliutru*, kurį pasigaminau pas amazones, pagauti smulkių žvėrelių. Nors amžiaus skirtumas tarp mūsų nebuvo didelis, vaidindamas patarėją jaučiausi kaip senasis Virdas, mokantis nepatyrusį jaunuolį, kurį vadino „padauža“, nes Fridą mokiau daugybės tų pačių gyvenimo miške gudrybių: kaip atpažinti valgomus net gilią žiemą augalus, kaip išvirti elnią jo paties odoje, kaip naudojantis saulės akmeniu ūkanotą dieną nepasiklysti...

Saulės akmuo mums buvo neįkainojamas padedant nenukrypti nuo mano supratimu trumpiausio kelio į Romos provincijas, tai yra keliauti tiesiai į pietus. Žinoma, kartkartėmis tekdavo nuklysti į šalį, kai apeiti kliūtis būdavo papraščiau nei jas įveikti. Sąmoningai aplenkdavau visas gyvenvietes, pasitaikiusias mūsų kelyje, kad nereikėtų atsakinėti į klausimus, kuriuos galėtų užduoti miškų tankmėje gyvenantys žmonės. Tačiau tų gyvenviečių buvo vos kelios, o kai Visvos upė liko už mūsų, jų beveik neaptikdavome.

Keliaudami tiesiai į pietus galiausiai atsidūrėme civilizuotose žemėse prie didžiojo Danuvijaus upės lanksto. Galbūt tiksliau reikėtų sakyti, prie civilizuotų žemių ribos, nes apie civilizaciją čia bylojo tik senovinio Akvinkumo miesto griuvėsiai, kuriuos jau buvau matęs anksčiau. Šiaip ar taip, dabar mes keliavome Valerijos provincija, ir princas Fridas

ja, kaip ir visomis kitomis kelionėje patirtomis naujovėmis, žavėjosi, nes vaikas pirmą kartą įkėlė koją į Romos imperiją. Pastebėjau, kad ledas upėje aižėja, o tai reiškė, kad pavasaris ne už kalnų, tad paspartinau mūsų kelionės tempą, ir mudu nuskubėjome palei Danuvijų pasroviui, tiesiai į pietus.

Netrukus pasiekėme Panonijos laivyno bazę Mursoje. Kol Fridas vaikštinėjo išplėstomis akimis spoksodamas į pirmuosius jo gyvenime pamatytus romėnus, aš prisistačiau laivyno vadui ir parodžiau maršalo dokumentus, pasirašytus vyriausiojo kariuomenės vado. Laivyno vadas kaipmat pareiškė esąs pasirengęs patenkinti bet kurį mano pageidavimą, tad aš jo pirmiausia paklausiau, kas girdėti apie karą ir kas vyksta Moezijoje Sekundoje. Vadas man atsakė, kad karas dar neprasidėjo, tad kol kas nieko nauja jis negalįs pranešti. Tada paprašiau jo, kad duotų rašalo ir pergamentą, ir sėdau rašyti pranešimo. Paprašiau laivyno vado, kad šį pranešimą nusiųstų greičiausiu dromonu į Geležinius vartus, kur perduotų Moezijos laivynui ir lieptų greičiausiu to laivynu dromonu nugabenti pranešimą į Nową karaliui Teodorikui.

Man su Fridu dar nespėjus pusiau gulomis įsitaisyti prie stalo (tai buvo pirmas kartas, kai mudu kartu civilizuotai valgėme patalpoje) vado *trikliniume*, pranešimas buvo išsiųstas karo laivu. Suprantama, savo pranešime Teodorikui netuščiažodžiavau apie atradimus ir nuotykius, kuriuos patyriau vykdydamas istorinių paieškų misiją. Tik glaustai paaiškinau, kaip rugių krašte vaidinau jo priešą. Trumpai tariant, mano pranešimo esmė buvo tokia:

Neįsivelk į mūšį su Strabo ir jo sąjungininkais, iki aš atvyksiu, nes atgabensiu slaptą ginklą.

14

Kai barža mane, Fridą ir mūsų žirgus nugabeno į Nova, ledo jau niekur nesimatė, o medžiai abiejuose upės krantuose buvo išsprogę. Kadangi Danuvijus, prieš atitekėdamas į miestą, kirto mano ūkio žemes, liepiau priplaukti prie kranto, įkurdinau princą savo kaimiškame name ir paaiškinau vaikui:

– Jauskis čia patogiai, o aš vyksiu ieškoti tavo tėvo karaliaus stovyklos.

Lauko darbininkai džiaugsmingais šūksniais pasitiko mane, grįžusį iš tolimos kelionės, o tarnaitės aikčiojo motiniškai džiaugdamosi, kad reikės rūpintis nauju jaunuoju *fráuja*. Fridas irgi smagiai šūkavo, nes mano namai buvo didingesni nei karališkieji rūmai, kuriuose berniukas užaugo. Pasirūpinau, kad jis įsikurtų savo patalpose, ir tada, net negaišdamas laiko išsimaudyti ar pasikeisti drabužius, nujojau tiesiai į Teodoriko rūmus.

Maniau, kad Teodorikas bus išvykęs su savo kariuomene, bet senasis liokajus Kostula, kuris mane sutiko labai šiltai, pranešė, jog karalius yra rūmuose, ir iškart palydėjo mane į privačią audienciją. Mano draugas atrodė kaip niekada karališkai puikiai. Jis truputį priaugo svorio – raumenų, bet ne riebalų – barzda suvešėjo ir tapo prašmatni, o karalius dabar atrodė ryžtingesnis. Tačiau tai nesutrukdė mums nuoširdžiai apsikabinti, sveikinti vienas kitą ir patikinti, kad abu esame geros sveikatos. Paskui Teodorikas atstūmė mane per ištiestos rankos atstumą ir tarė:

– Paklausiau tavo patarimo, *saio* Tornai. Kol kas nepradėjome nė vieno mūšio. Tačiau turiu prisipažinti, kad toks atidėliojimas mane suerzino. Man būtų labiau patikę užpulti priešą, kol šis nespėjo pasirinkti tinkamos vietos ir laiko.

– Gali tą padaryti dabar, – atsakiau ir papasakojau, kokį slaptą ginklą atsigabenau ir ką patariu su juo veikti. – Berniukas mano, kad aš jį nuvesiu pas tėvą. Tam tikra prasme, kaip tik taip ir pasielgsiu. Tačiau suprantu, kad, įgyvendinus mano planą, gali apskritai nebūti jokių mūšių, kas tikriausiai tave supykdys. Gerai pamenu, kaip sakei, kad tau patinka gyventi ne taikoje, o *mith blotha**.

Tai prisiminęs Teodorikas nusišypsojo, bet netrukus mane nustebino papurtydamas galvą.

– *Ja*, kadaise su meile kalbėjau apie kraują, bet tada pats buvau karys, apsuptas karių. Tačiau juo ilgiau esu karalius, tuo labiau matau prasmę nenaikinti karių be reikalo. Juos tai gal ir suerzins, bet aš neatmesiu nė vienos gudrybės, galinčios atnešti mums greitą ir besąlygišką pergalę. Todėl, Tornai, nuoširdžiai tave sveikinu ir dėkoju, kad atgabenai mums ginklą, kuris gali tai užtikrinti.

– Kur šiuo metu yra Strabo? – paklausiau.

– Kitame Danuvijaus krante, už vienos dienos kelionės žirgu į šiaurę nuo čia, netoli Romulos kaimo. Mano žvalgai praneša, kad Strabo kaimui uždėjo duoklę maistu, o vandenį ima iš greta tekančio upelio. Kol tavęs nebuvo, jis pamažu kaupė pajėgas. Pasitelkė senus šalininkus, kurie buvo su juo likę arba grįžo, vis dar maištaujančius sarmatus, kuriuos kažin kada nugalėjo, bei daugybę kitų tautų, mažų genčių ar net giminaičių, kuriuos prikalbino rizikuoti siekiant didybės. Tikriausiai žinai, kad didžiulė jo armija – tai rugiai ir trokštantis šlovės jų karalius Feva. – Teodorikas nusijuokė. – Kad ir kaip nenoriai, turiu pagirti savo pusbrolį Triariją. Būdamas nukapotomis galūnėmis kaip kiaulė, jis gyvena atsiskyręs, bet kažkaip pajėgė sugundyti savo padugnes pavaldinius, nors nė vienas jų nėra Strabo regėjęs.

---

*Kraujyje. – *Vert. past.*

– Matyt, jie nesuvokia, – įsiterpiau, – kad ši avantiūra pasmerkta žlugti. Strabo pralaimės. Tu galėtum sutelkti prieš Strabo ne tik savo reguliariąją armiją, bet ir visus romėnų legionus iš prie upės įkurtų tvirtovių.

– Žinoma. Be to, imperatorius Zenonas man pasiūlė tiek legionų iš Rytų imperijos, kiek panorėsiu. Tačiau aš nenoriu įsipareigoti Zenonui. *Ja*, mano pusbrolis puikiai žino, kad tai jo paskutinė galimybė. Kaip tik dėl to jis dar nepradėjo puolimo. Strabo tikisi, kad dar kartą būdamas tiesiog įkyruolis – ir šįkart keldamas didesnę grėsmę – jis pajėgs išmelžti koncesijų. Mažo žemės lopinėlio vis dar jam ištikimiems *ostrogotams*. Mažos dominijos sau pačiam. Ir nieko sąjungininkams, kurie į jį deda tokias dideles viltis. Tačiau kai sąjungininkai įgyvendins Strabo tikslus, pusbrolis nelies ašarų, kad jiems teks nusivilti.

Teodorikas vėl nusijuokė ir draugiškai patapšnojo man per nugarą.

– Ką gi! Metas nuvilti juos visus!

Jis nužingsniavo prie sosto salės durų ir davė nurodymus už jų laukiančiam pažui.

Netrukus prie mūsų prisijungė vyriausieji karo vadai, kai kurių aš nepažinojau, ir Teodorikas ėmė žvaliai įsakinėti:

– Pitziasai, pradėk kelti mūsų pagrindines pajėgas per Danuvijų. Iba, liepk savo centurionams išrikiuoti tuos karius kovine tvarka prie Romulos per lanko strėlės atstumą. Priešas skubės dislokuoti savo karius, todėl tu, Herduikai, su paliaubų vėliava nuvyksi pas Strabo ir pasakysi, kad aš pageidauju su juo pasikalbėti prieš prasidedant mūšiui. Patark jam kartu pasiimti ir karalių Fevą. Kai tai bus atlikta, aš ir mano maršalai Soasas ir Tornas jau būsime prie Romulos. O dabar keliaukite ir vykdykite, kas įsakyta. *Habái ita swe*!

Karo vadai žvaliai atidavė pagarbą ir išvyko. Tada Teodorikas kreipėsi į mane:

– Tornai, ilgiau tavęs nelaikysiu. Žinau, kad nekantrauji pasilepinti karštoje termoje ir apsivilkti švarius drabužius. Tačiau aš nenustygstu ir noriu išgirsti apie kitą, istorinį, žygį. Ateik šiandien pavakarieniauti, ir mudu galėsime pasimėgaudami ilgai pasišnekučiuoti. Jei nori, gali atsivesti princą Fridą.

– Ne, negluminkime berniuko. Jis mano, kad tarnauju Teodorikui Strabo. Vargu ar tau pavyktų apsimesti kitu Teodoriku neperkreipiant akių obuolių. Fridas yra gana laimingas mano ūkyje, juo gerai rūpinamasi ir vaikas yra patikimai saugomas. Jei leisi, aš laikysiu jį apgyvendinęs savo namuose, kol susiruošime joti į Romulą.

Tad grįžau į savo kaimišką namą ir likusią dienos dalį lepinausi garų pirtyje, paskui apsirengiau puikiausiais Torno drabužiais. Pakeliui į rūmus užsukau į savo namą Novoje, kad patikrinčiau, ar jis nenuniokotas, ir padėčiau Veledos daiktus, kuriuos nešiojausi kartu keliaudamas per visą žemyną.

Rūmų svetainėje prie gausiai nukrautų stalų ir gurkšnojant puikų vyną papasakojau Teodorikui apie savo nuotykius kelionėje ir vykdant jo misiją. Papasakojau jam tiesą, kad ir kaip ji prieštarautų senovinėms dainoms bei kitoms labai branginamoms legendoms, mitams ir pramanams. Tačiau nenorėdamas išprovokuoti per daug klausimų gana miglotai paaiškinau, kodėl kažkoks Toras netikėtai atvyko iš *vizigotų* žemių ir prisijungė prie mano žygio. Taip pat miglotai numykiau apie aplinkybes, dėl kurių, kaip pasakiau, „tenka gedėti“ ir to Toro, ir mane lydėjusios Svanildos, kuri kadaise buvo rūmų *cosmeta*. Papasakojau apie kelionėje sutiktus žmones, nežinomas iki tol tautas, apie kurias išgirdau arba su kuriomis bendravau, apie daugybę keistų papročių, apie kuriuos man papasakojo, arba kurių liudininku pats buvau.

– Jei kalbame apie gotų istoriją, – dėsčiau, – regis, ji prasidėjo neatmenamais laikais, kai labai sena dievų, vadina-

mų Ezirais, šeima įpareigojo vieną savo narį pradėti visų germanų tautų giminę. Šis šeimos narys buvo Gautas, matyt, ne toks galingas kaip dievas, bet galingesnis už karalių. Iš daugybės tautų, kurios yra Gauto palikuonės, tik mes, gotai, išsaugojome jo vardą, nors visuose senosios kalbos dialektuose jis išliko kaip žodis, reiškiantis „geras".

– Tikrai, – sumurmėjo maloniai nustebęs Teodorikas. – Man niekada neatėjo į galvą pastebėti šį ryšį.

– Pirmasis mirtingojo vardas, – pasakojau toliau, – kurį aptikau gotų istorijoje, yra karaliaus Berigo, vadovavusio laivams, atgabenusiems gotus per jūrą iš Gutalandijos į žemyną. Paskui, kai gotai nežinia kiek ilgai gyveno Vendų įlankoje, buvo karalius Filimeras, kuris pradėjo ilgą gotų kelionę per žemyną į pietus. Remdamasis savo asmenine patirtimi ir stebėjimais, galiu tau, Teodorikai, pasakyti viena. Mačiau salą, vadinamą Gutalandija, mačiau Gintaro pakrantę ir visas kitas žemes, kuriose gotai buvo apsistoję arba kurias kirto. Ir štai ką pasakysiu: puikiai suprantu, kodėl jie išsikraustė iš tų vietų ar skubėjo kuo greičiau jas kirsti. Nuoširdžiai džiaugiuosi – tu turėtum taip pat džiaugtis – kad mūsų protėviai neliko nė viename tų kraštų, nes tada mudu būtume gimę tose niūriose dykynėse. Netgi džiaugiuosi, kad mūsų protėvius išvarė iš Danuvijaus žiočių, nors jiems, regis, šios žemės atrodė tinkamos gyventi. Tiesą sakant, Danuvijaus žiotys taip patiko mūsų protėviams, kad jie tapo suglebę, pernelyg patenkinti ir flegmatiški. Man sakė, ir aš tuo tikiu, kad hunai padarė paslaugą išvarydami gotus iš žemių prie Juodosios jūros, kol šie dar nespėjo išnykti kaip senovės skitai arba, dar blogiau, išsigimti ir tapti bekraujų pirklių rase.

– Sutinku, – pritarė Teodorikas ir sveikindamas mane pakėlė taurę, iš kurios gurkštelėjo nemažą gurkšnį vyno.

– Jei grįžtume prie karalių sekos, – dėsčiau, – nelabai aišku, kas ir kada buvo karaliumi po Filimero. – Kalbėdamas

varčiau kelionės metu sukauptus užrašus, nes į rūmus atsinešiau pergamento skiaučių, vaško lentelių ir net platano lapų, ant kurių buvau pasižymėjęs savo pastabas. Man karalių vardus sakė atvirkštine tvarka, nes traukdamas į šiaurę aš tarsi keliavau laike atgal.

Karaliui perskaičiau daugybę vardų. Išgirdęs kelis jų, Teodorikas linktelėjo parodydamas, kad yra juos girdėjęs anksčiau, bet dažniausiai jis kilstelėdavo antakius, kas bylojo, kad karalius girdi juos pirmą kartą.

– Kai kuriuos vardus, – aiškinau, – galima atpažinti kaip *vizigotų* arba *gepidų*. Pavyzdžiui, Buvęs Skurdžius Ufo turėjo būti *gepidas*, o Atsparusis Magijai Hunuilas – gotas. Kiti karalių vardai akivaizdžiai *ostrogotiški* – pavyzdžiui, Laimingasis Amalas ir Kantrusis Ostrogota. Tačiau daugelio negalėjau patikimai atpažinti. Taip pat kol kas nepavyko išsiaiškinti, kuriuo istorijos momentu Amalingų giminė išsišakojo į tavo ir Strabo atšakas, beje, ir į arogantiškos bei per dideliais dantimis karalienės Gisos giminę.

– Suprantu šiuos sunkumus, – pritarė Teodorikas. – Iš tiesų neįmanoma pagrįstai paaiškinti šių vardų ir išsiaiškinti, kada tie karaliai valdė, neišnagrinėjus palyginti nesenos istorijos.

– *Ja*, – sutikau, – iki atkeliausime iki karaliaus Ermanareiko, kuris buvo vadinamas gotų Aleksandru Didžiuoju. Jei Ermanareikas iš tiesų nusižudė apimtas nevilties, kad jį nugalėjo hunai, tai turėjo įvykti maždaug 375 krikščioniškaisiais metais.

– Sakai, jį lygino su Aleksandru Didžiuoju? – susimąstęs paklausė Teodorikas.

– Jis tikriausiai buvo didis, – atsakiau, – ir, kaip man pasakojo, ilgai gyveno. Tačiau jis negalėjo būti karaliumi tų gotų, kurie įsikūrė Danuvijaus žiotyse, nes jau šimtą metų prieš Ermanareikui pradedant valdyti gotai kėlė siaubą Juodosios jūros pakrantėje. Jie pasitelkdavo cimerų – dabar ši

tauta vadinama alaniais – jūreivius, kurie plukdydavo gotus plėšikauti. Beje, tie piratai gotai į kiekvieną puolamą miestą nusiųsdavo nuostabiai trumpą perspėjimą: „Duoklė arba karas“.

– Ak, man tai labai patinka! – sušuko Teodorikas. – Tokią žinią nesunku perduoti bet kuria kalba ir jos klaidingai suprasti neįmanoma. Tikiuosi, ir aš turėsiu galimybę ją perduoti. Ačiū, Tornai, kad pasiūlei gerą mintį.

– Džiaugiuosi, kad turėjau galimybę apie tai išgirsti, – atsakiau. – Kad ir kaip ten būtų, grįžkime prie istorijos... Po Ermanareiko valdė dar du karaliai, o tada į sostą atėjo tavo prosenelis Videreikas, Vendų Užkariautojas. Nuo to momento karališkoji seka yra aiški. Po Videreiko valdė tavo senelis Vandalaras, Vandalų Užkariautojas. Po jų – du valdovai: tavo tėvas ir dėdė. – Vėl pradėjau sklaidyti savo užrašus. – Ką gi, kai tik turėsiu laiko, apmąstysiu viską, ką surinkau. Pasistengsiu parašyti nuoseklią istoriją ir tiksliai atsekti tavo giminystės liniją iki pat naujagimės dukters Tiudagotos, gotų atstovės.

– Ji jau senokai ne naujagimė, – linksmai nusijuokė Teodorikas. – Gotų atstovė jau vaikšto ir ulba kaip paukštelis.

– Tada privalau aprašyti jos giminės liniją, apie kurią mergaitė galėtų didžiuodamasi pasakoti kitiems. Beje, sakei, kad nori tokio genealoginio medžio, kuris leistų sudaryti santuokas su garbingiausiais karališkaisiais dvarais. Jo šakas nubrėšiu taip, kad tavo dukterys taps tiesioginėmis Ermanareiko, kuris buvo prilygintas Aleksandrui Didžiajam, palikuonėmis.

– *Ja*, tai joms suteiktų geresnes galimybes ištekėti, – pritarė Teodorikas. Tada iškilmingai, kas jam nebuvo būdinga, pridūrė: – Tačiau prieš mirdamas tikiuosi ir pats užsitarnauti kokią nors garbingą pravardę. Nenorėčiau būti tokiu nevykėliu garbingos šeimos palikuoniu, kuris pats nieko nepasiekė ir, išskyrus savo kilmę, negali niekuo pasigirti.

Taip pat iškilmingai, nes, manau, tai buvau jau anksčiau nuspėjęs, pareiškiau:

– Tu suteiksi garbę Ermanareikui, kad esi jo palikuonis. Kai ateis laikas, anapilyje Ermanareikas tikrai girsis, kad tarp jo palikuonių yra didysis Teodorikas.

– *Guth wiljis, habái ita swe*, – tarė mano karalius maloniai nusišypsodamas. – Tebūnie taip, jei tokia bus Dievo valia.

Tada iškeliavau į savo ūkį laukti, kol Teodorikas iškvies mane ir Fridą pokalbiui su Strabo. Galėjau likti rūmuose, bet panorau miegoti po savo stogu – mat dėl vienos priežasties savo tyrinėjimų nelaikiau visiškai baigtais. Po tos nakties, kai paspruka nuo *walis-karja* palikęs joms savo meilužio *manamavio* likučius, klausinėjau savęs vieno dalyko. Ar po Toro ir Genovefos kada nors vėl pajusiu pasitenkinimą tik moters arba tik vyro glėbyje? Todėl jau patį pirmą vakarą namie ieškosiu atsakymo bent jau į dalį šio klausimo padedant vienai mano vergių.

Man pasakė, kad šviesiaplaukė suevė Renata, kol manęs ilgai nebuvo namie, ištekėjo už jauno mano vergo, tad aš kilniai susilaikiau nuo savininkiškų teisių į ją. Pasirinkau tamsiaplaukę alanę Narandžę, kurios vyras, malūno prievaizdas, visada didžiuodamasis ją skolindavo savo *fráuja*. Dideliam mano džiaugsmui ir nuoširdaus Narandžės paslaugumo dėka iš naujo supratau, kad vienoje lovoje ir vieną kartą nebūtinai reikia visos glamonių, apsikabinimų ir susijungimo įvairovės. Taip pat vėl sužinojau, kad meilužė gali teikti malonumą ir pati jį patirti. Nors fizinės tokių malonumų galimybės ribotos, jų įvairovė yra pakankama. Paskui, kitą vakarą, – kai būdamas Veleda į savo namus Novoje atsivedžiau turguje sutiktą jauną keliaujantį pirklį, – su dideliu pasitenkinimu atradau, kad tą patį galima pasakyti ir apie poravimąsi su meilužiu.

Praėjus kelioms dienoms su šarvais ir ginkluotas sėdėjau savo Velokso balne prie Romulos kaimo ir žvelgiau į siaurą,

seklią upę. Princas Fridas, be šarvų ir be ginklų, sustabdė savo žirgą greta manęs, o už mūsų truputį atokiau laukė didžiulis Teodoriko karių būrys. Kitame upės krante lūkuriavo Strabo kariai. Jų, kaip ir mūsų, dėmesys buvo nukreiptas į nedidelę salelę upės viduryje, kur Strabo pasiūlė vadams susitikti ir pasitarti. Salelėje buvo aštuoni vyrai, bet matėsi tik septyni.

Mums atstovavo karalius Teodorikas ir *saio* Soasas, kurie nujojo į salelę per seklų vandenį. Iš priešo pusės atjojo karalius Feva, o Strabo keturi vyrai atnešė užuolaidėlėmis dengtoje dėžėje ant strypų. Suprantama, kodėl šis į kiaulę panašus vyras reikalavo susitikti salelėje – kad būtų kuo toliau ir nuo savo, ir nuo mūsų vyrų – nes galėjo parodyti tik galvą, kuri kyšojo pro užuolaidas, o tokia poza ne itin tiko armijos vadui.

Pasilenkęs paklausiau Fridą:

– Ar atpažįsti savo tėvą?

– *Ja, ja*! – patvirtino berniukas džiaugsmingai siūbuodamas balne.

– Nemojuok rankomis ir nešūkauk, – perspėjau. – Netrukus būsime pas tavo tėvą. O kol kas netriukšmaukime, kaip ir visi kiti.

Berniukas klusniai nutilo, bet buvo truputį sutrikęs. Beje, šitaip jis jautėsi nuo pat tos dienos, kai atvykome į Novą, ir vaiką buvo galima suprasti. Nei aš, nei nė vienas mano tarnas Fridui dar nepasakėme, kad esu Teodoriko pavaldinys, o berniukas yra jo įkaitas. Į Romulą keliavome į priekį praleidę Teodoriko centurijų kolonas, tad Fridas net nenutuokė, kad joja kartu su armija, kuri žygiuoja kovoti su jo tėvu. O dabar vaikas nežinojo nei salelėje vykstančio pokalbio aplinkybių, nei kam jo dalyviai atstovauja.

Ir vienos, ir kitos rikiuote išsiskleidusių armijų vyrai buvo tylūs ir iš visų jėgų stengėsi sutramdyti žirgus, kad nežvengtų, o ginklai ir šarvai nežvangėtų. Mes girdėjome, apie ką kalba Teodorikas ir Strabo, nes pastarasis rėkė visu

savo šiurkščiu balsu, kurį gerai prisiminiau. Matyt, jis norėjo pakelti savo karių dvasią ir nuliūdinti mūsiškius, nes maurodamas, kad visi girdėtų, mėtė kaltinimus Teodorikui.

– Išdavike pusbroli! Ištvirkęs Amalingai! Tu kadaise išdidžius *ostrogotus* pavertei batlaižiais! Po tavo apdriskusia vėliava jie tapo tik nevykėliais, pamėgdžiojančiais romėnus! Jie yra imperatoriaus Zenono palaižūnai, savo nepriklausomybę pardavę už kelis trupinėlius nuo imperatoriaus stalo!

– Ar tas vyras, šaukiantis iš dėžės, – mano tėvo sąjungininkas Triarijus? – palinkęs prie manęs pašnibždomis paklausė Fridas.

Patvirtindamas linktelėjau, ir berniukas vėl nutilo. Dabar jis buvo ne toks suglumęs, bet ne itin džiaugėsi dėl karaliaus Fevos pasirinkto ginklo brolio.

– Gentainiai! – stūgavo Strabo. – Kviečiu, raginu, įpareigoju! Prisijunkite prie manęs, kad nusimestumėte romėnų jungą! Nutraukime melagingą mūsų išdaviko pusbrolio karaliavimą!

Teodorikas kantriai sėdėjo ant žirgo ir leido pro užuolaidas kyšančiai galvai netrukdomai rėkauti, kad Strabo pamatytų, kokį menką poveikį jo pompastiška kalba daro gentainiams mūsų krante. Palengva panašaus į kiaulę žmogaus balsas ėmė kimti, bet jis vis dar šūkaliojo:

– Broliai *ostrogotai*! Bičiuliai rugiai! Draugai ir sąjungininkai! Sekite paskui mane į mūšį ir...

Čia jį pertraukė Teodorikas, garsiai, kad visi girdėtų:

– *Slaváith, nithjis*! Nutilk, pusbroli! Dabar mano eilė kalbėti! – Tačiau jis kreipėsi ne į Strabo ir ne į laukiančias armijas; Teodorikas atsigręžė į lydinčius neštuvus raitelius ir sušuko: – Feva, ar tavo regėjimas aštrus? – Vyras susiūbavo balne, tarsi būtų nustebęs, bet linktelėjo šalmu uždengtą galvą. – Tada pažvelk ana ten! – paliepė Teodorikas parodydamas iškelta ranka.

– Pasikelk balne, Fridai, – paliepiau berniukui, kai jo tėvas atsigręžė į mus.

Berniukas ne tik pakilo, bet ir visu ūgiu atsistojo balnavirvėse, kurias jam padėjau pasigaminti. Aiškiai matomas, jis ėmė linksmai mojuoti rankomis ir kiek tik leidžia vaikiški plaučiai šaukti:

– *Háils, Fadar*!*

Karaliaus Fevos žirgas, kuris atrodė toks pat apstulbęs kaip ir jo raitelis, žengė atatupstas. Salelėje esantys žmonės ėmė susijaudinę kažką aptarinėti, bet mes jų žodžių negirdėjome. Visi trys raiteliai – Teodorikas, Soasas ir Feva – be paliovos rodė tai į mane su Fridu, tai į Strabo, tai į jo karius. Feva raitas blaškėsi pirmyn atgal po salelę tai prijodamas prie Teodoriko su Soasu kažką jiems pasakyti išraiškingai gestikuliuodamas, tai grįždamas prie neštuvų, kur pasilenkęs tarėsi su Strabo. Į kiaulę panašus vyras taip pat būtų gestikuliavęs, jei būtų galėjęs, nes neštuvai įnirtingai drebėjo nuo jo kūno.

Ši sumaištis truko kurį laiką, bet galiausiai viskas nurimo, kai karalius Feva aiškiai pasiduodamas iškėlė rankas į viršų, pasitraukė iš pasitarimo, apgręžė žirgą ir taškydamas vandens purslus nujojo atgal. Jis prisiartino prie tolimame upės krante santūriai laukiančios savo karaliaus armijos kairiojo flango. Čia karalius vėl ėmė mojuoti rankomis ir šaukdamas įsakinėti, bet aš jo nurodymų negirdėjau. Tada didžioji armijos, kurią mačiau, dalis – matyt, Fevos rugiai – nuleido ginklus duodami paliaubų ženklą. Likusioje armijos dalyje tai sukėlė sumaištį. Kariai ėmė netvarkingai judėti, signalininkai mojuoti vėliavomis, mano ausis pasiekė piktų barnių atgarsiai.

Karių nuostabos net nebuvo galima lyginti su Strabo apėmusiu įsiūčiu. Dabar jis taip trankėsi neštuvuose, kad šie pradėjo kratytis ant nešikų pečių, ir keturiems vyrams teko šokinėti, kad išsilaikytų ant kojų. Teodorikas su Feva sėdėjo

---

*Sveikas, tėti! – *Vert. past.*

savo balnuose ir šaltai stebėjo, kas vyksta. Išgirdau, kaip Strabo paskutinį kartą dusliai sumaurojo:

– Parneškite mane atgal!

Nešikai svirduliuodami apsigręžė ir per vandenį nunešė besikratančią dėžę į krantą.

– Ar aš nepamatysiu karo? – nusivylęs paklausė Fridas.

– Ne šiandien, – atsakiau jam nusišypsodamas. – Šį karą tu jau laimėjai.

Tada įvyko paskutinis tos dienos reikšmingas įvykis, apie kurį istorikai savo knygose vis dar rašo su pagarbia baime. Strabo taip įnirtingai kratėsi savo dėžėje, kad nešikai nepajėgė jos užkelti ant kranto. Keli ietininkai iš priekinių gretų atbėgo padėti. Tada dėžė taip smarkiai pasipurtė, kad Strabo iš jos iškrito. Visi pamatė storą liemenį, aprengtą nukirpta tunika, iš kurios kyšojo barzdota galva ir keturi bejėgiškai maskatuojantys strampai. Tą akimirką šis žmogus tikrai atrodė kaip paskersta kiaulė ant mėsininko prekystalio.

Šiuolaikinėse istorijos knygose tik probėgšmais užsimenama apie Tiudareiko Triarijaus, kurį vadino Strabo, valdymo tironiją ir žiaurumus. Tačiau visose jose pasakojama, kaip Strabo galiausiai žuvo per gėdingą nelaimingą atsitikimą, nors buvo pergyvenęs daugybę savo priešų, likęs gyvas po daugybės mūšių ir net atsigavęs po to, kai jam buvo nukirstos galūnės, nors galėjo mirti. Krisdamas iš dėžės Strabo pasismeigė ant vieno kareivių, skubančių padėti, ieties smaigalio. Nuo netikėto smūgio karys susvirduliavo, o jo bičiuliai sutrikę prišoko palaikyti ietį, kad ši neiškristų. Tad kai paskutinį kartą mačiau Strabo, jo nukirstomis galūnėmis kūnas sudrebėjo pasimovęs ant ieties, paskui buvo pervertas kiaurai ir sutryptas jam likusių ištikimų karių.

Tą vakarą gurkšnodami vyną Teodoriko lauko palapinėje aš, Soasas ir karalius aptarinėjome dienos įvykius.

Liūdnai papurtęs žilą galvą Soasas pareiškė:

– Akivaizdu, kad Strabo sąmoningai nesiekė tokios negarbingos mirties. Tačiau tikriausiai būtų jos ieškojęs, nes buvo dusyk pažemintas: kai buvo atsisakyta su juo kautis ir kai pagrindinis sąjungininkas jį paliko matant kitiems kariams.

– *Ja*, Strabo buvo sužlugdytas ir tai suprato, – pritarė Teodorikas. – Tačiau aš vis tiek džiaugiuosi, kad pasaulis jo atsikratė. Jis buvo rūdys, graužusios mano apraudotos sesers Amalamenos atminimą. Noriu tikėti, kad ji ir ta kita moteris, kuri taip kilniai pakeitė sesutę Strabo gniaužtuose, bei visos kitos to meto Strabo aukos yra patenkintos dėl to, kas šiam niekšui nutiko.

– Neabejoju, kad jos džiaugiasi, – sumurmėjau, nes viena tų aukų buvau aš.

– Dabar, kai Strabo nebėra, – įsiterpė Soasas, – visą dieną nuo pat tos akimirkos, kai įvyko nelaimė, jo patys konservatyviausi, desperatiškiausi sekėjai *ostrogotai* po du ir po tris, o kartais pulkais kerta upę, kad prisijungtų prie mūsų pajėgų. Kiti Strabo sąjungininkai – scirų ir sarmatų tuntas – tiesiog kažkur dingo.

– Turiu dar geresnę naujieną, – pasidžiaugė Teodorikas. – Karalius Feva su savo kariais ne išžygiavo namo, o pasiūlė juos mano dispozicijai.

– Nemanau, kad Feva nekantrautų grįžti pas karalienę Gisą, – kandžiai nusijuokiau. – Ir negaliu jo dėl to kaltinti. Beje, karalių Fevą kol kas mačiau tik iš tolo. Ar jo nosis tikrai mažesnė už vidutinę?

Abu vyrai sumirksėję paklausė:

– Ką?

Tada Teodorikas atsakė:

– Na, jis – rugis, todėl neturi impozantiškos romėniškos nosies. Tačiau kodėl klausi?

Nusijuokiau ir papasakojau apie karalienės užsidegimą paflirtuoti su mano bendrakeleiviu Maghibu dėl jo ilgos armėniškos nosies. Taip pat pasakiau, kad karalienė mano,

jog ilga nosis byloja apie įspūdingą vyrišką instrumentą ir gebėjimus.

Abu vyrai ėmė juoktis kartu su manimi, o Teodorikas nusistebėjo:

– Įdomu, kodėl šis senovinis mitas neišnyksta, nors labai dažnai paaiškėja, kad tai – klaida.

Senasis Soasas pasikasė barzdą ir susimąstęs tarė:

–Kita vertus, jei kalbame apie priešingą lytį, visada pastebėdavau, kad moters burna patikimai parodo, kokie yra jos lytiniai organai. Didelė burna visada byloja apie talpią *kuntę*. Platesnė, laisvesnė ir drėgnesnė burna reiškia, kad toks pat yra ir apatinis plyšys. O moters su maža, suraukta, panašia į rožės pumpurą burna apatinė dalis būna tokia pati.

Spoksojau į maršalą negalėdamas patikėti, kad jis kadaise buvo jaunas ir pažino daugybę moterų burnų. Tačiau Teodorikas tik linktelėjo ir rimtai patvirtino Soaso teiginį.

– *Ja*, tai, kad du moters plyšiai atitinka vienas kitą, nėra apgaulė. Kaip tik todėl daugelyje Rytų šalių moterys verčiamos viešose vietose uždengti savo veidus paliekant tik atviras akis. Jų vyrai nenori, kad kiti godžiai, taip sakant, matuotų jų žmonas.

Soasas linktelėjo ir giliamintiškai pridūrė:

– Vyrai galbūt norėtų išsirinkti moterį su maža burna žinodami, kokia maloniai aptempta yra jos *kunte*, – tik visi jie žino, kad moterų su maža burna būdas dažnai būna bjaurus. Vyrai privalo saugotis moterų su maža burna ir siauromis lūpomis. Jos dažniausiai būna tikri tironai.

– Taip, teisybė, – sutiko Teodorikas. – Tačiau pasirenkant moterį tik pasilinksminti geriausia vadovautis viena paprasta taisykle: ieškoti moters, turinčios Veneros apykaklę. Kad ir koks nedailus būtų jos veidas, kūno sudėjimas ar bjaurus būdas – nesvarbu, kad kitą rytą norėsite kuo greičiau ja atsikratyti, – tokia moteris bus neprilygstamai puiki sugulovė vienai nakčiai.

Supratau, kad Teodorikas su Soasu taip noriai aptarinėja šią lengvą temą todėl, jog džiaugiasi galėdami paplepėti apie kažką malonesnio nei sudėtingi valstybės valdymo, politikos ir strategijos klausimai. Tačiau aš priverčiau juos grįžti prie šių klausimų pareikšdamas:

– Džiaugiuosi, kad karalius Feva tapo mūsų sąjungininku, bet kartu esu truputį nustebęs. Tikėjausi, kad jis įsius už tai, jog sūnus buvo pagrobtas ir laikomas įkaitu.

– Ne, – atsakė Teodorikas. – Tiesą sakant, jis net nudžiugo netikėtai radęs savo mažąjį princą šiuose tolimuose kraštuose ir pamatęs, kad berniuku deramai rūpinamasi. Beje, Tornai, manau, jog viskas buvo taip, kaip tu spėjai. Tik atvykęs čia Feva suprato, kad Strabo yra apsimetėlis ir ketina tapti uzurpatoriumi. Maža to, Strabo galimybės juo tapti yra apgailėtinai menkos.

– Ką gi, – tarė Soasas surimtėdamas ir vėl tapdamas pamokslaujančiu senu maršalu. – Už tai, kad Feva paskolino savo armiją, Strabo jam neabejotinai pažadėjo pusę tavo, Teodorikai, karalystės. Ką tu jam pažadėjai už tai, kad pasinaudosi ta pačia armija? Arba ko prašo Feva?

– Visiškai nieko, – atsainiai atsakė Teodorikas, – tik pažado, kad jis ir jo vyrai gaus sąžiningą dalį to, ką pavyks užkariauti man vadovaujant.

– Tačiau kur užkariauti? – paklausiau. – Ką? Iš ko? Strabo buvo tavo, Teodorikai, vienintelis varžovas ir vienintelis įkyruolis, erzinantis imperatorių Zenoną. Nuvertus jį niekas negavo nei žemių, nei grobio, kurį būtų galima pasidalyti. Tiesa, ateityje tikriausiai teks malšinti nedidelius trokštančiųjų valdžios maištus, bet iš to tikriausiai bus dar menkesnė nauda. Aplink nėra nė vieno turtingo karaliaus ar tautos, su kuria karas galėtų būti pelningas, tad aš nematau...

– Pamiršti, – pertraukė mane Teodorikas, – kad Zenoną jau kelerius metus erzina įsisenėjęs negalavimas. Tikiuosi, jis netrukus paprašys manęs padėti jį išgydyti.

– Kas tai galėtų būti?

– Na, jau, Tornai, – šelmiškai nusišaipė Teodorikas. – Tu pats kartą citavai velionio Strabo žodžius apie šį asmenį. O tu, Soasai, buvai šio žmogaus draugijoje.

Mudu su Soasu klausiamai susižvalgėme, o Teodorikas plačiai išsišiepė pamatęs, kad galiausiai supratome, apie ką jis kalba.

– Audavakras, – ištariau pašnibždomis.

– *Odoacer Rex**, – tarė Soasas.

Tada mudu kartu skardžiai ištarėme:

– Roma.

---

*Karalius Odoaceris. – *Vert. past.*

Geografinių vardų rodyklė

Pavadinimas „senąja“ kalba	Dabartinis
Akinkumas	Budapeštas
Bšešč	Brestas
Bukas	Bugas
Dravusas	Drava
Durostorumas	Silistra
Gutalandija	Škotija
Hadrianopolis	Edirnė
Hemuso kalnai	Balkanų kalnai
Konstancijana	Konstanca
Nova	Svištovas
Noviodunumas	Tulcea
Pautalija	Kiustendilas
Pomorė	Gdanskas
Sarmatija	Ukraina
Sarmatijos vandenynas	Baltijos jūra
Savusas	Sava
Serdica	Sofija
Singidunumas	Belgradas
Skandza	Skandinavija
Smirna	Izmiras
Tirasas	Dniestras
Vendų įlanka	Gdansko įlanka
Visva	Vysla

Je-84 **Gary Jennings**

Plėšrūnas. Antroji knyga. Pas gotus: [romanas]/ Gary Jennings; iš anglų kalbos vertė Donatas Masilionis – Kaunas: Mileda, 2013. – 456 p.

ISBN
978-9955-787-28-0
978-9955-787-25-9

Atvykęs pas gotus Tornas sutinka savo bičiulį Tiudą, kuris dabar jau yra ostrogotų karalius Teodorikas. Tornas pasiūlo neįprastą būdą išversti Singidunumo miesto, kurį užgrobę laiko sarmatai, vartus, ir už tai pelno hercogo titulą bei maršalo laipsnį. Maršalas Tornas su labai atsakinga misija išsiunčiamas pas imperatorių į Konstantinopolį. Kelionėje jo laukia daug sunkumų ir pavojų...

UDK 821.111(73)-31

Gary Jennings
PLĖŠRŪNAS
Antroji knyga
PAS GOTUS
Romanas

Iš anglų kalbos vertė
Donatas Masilionis
Redaktorė Stanislava Šatkutė
Dailininkė Jolanta Miliūnienė
Maketuotojas Leonardas Kepežinskas

Išleido leidykla „Mileda"
www.mileda.lt
Spaudė UAB „BALTO",
Utenos g. 41a, LT-08217, Vilnius
Tiražas 2000 egz.

GARIS DŽENINGSAS (Gary Jennings) (1928 09 20 – 1999 02 13) – amerikiečių vaikų ir suaugusiųjų literatūros autorius. Kai 1980 metais išėjusi jo knyga „Actekas" sulaukė itin didelės sėkmės, G. Dženingsas pradėjo rašyti tik istorinius romanus suaugusiesiems. Jis laikomas vienu geriausiu šio žanro XX a. amerikiečių autorių.

Rašytojas nevengė atvirai aprašinėti erotines scenas.

G. Dženingso knygose „Actekas" ir „Acteko ruduo" (jas ketina išleisti leidykla „Mileda") pasakojama apie actekų imperiją prieš atvykstant ispanams ir jiems užkariavus imperiją.

Dar keturias „Acteko" serijos knygas: „Acteko kraujas", „Acteko įniršis", „Acteko liepsna" ir „Acteko kerštas" G. Dženingso slapyvardžiu pagal autoriaus rankraščius parašė buvęs jo redaktorius R. Glisonas (Robert Gleason) ir D. Podrugas (Junius Podrug).

Atvykęs pas gotus Tornas sutinka savo bičiulį Tiudą, kuris dabar jau yra ostrogotų karalius Teodorikas. Tornas pasiūlo neįprastą būdą išversti Singidunumo miesto, kurį užgrobę laiko sarmatai, vartus, ir už tai pelno hercogo titulą bei maršalo laipsnį. Maršalas Tornas su labai atsakinga misija išsiunčiamas pas imperatorių į Konstantinopolį. Kelionėje jo laukia daug sunkumų ir pavojų...

ISBN 978-9955-787-28-0
978-9955-787-25-9

www.mileda.lt